

विश्व कला संग्रह

प्रकाशक: श्री. ए. ए.

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગૂજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૪૮૪ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ત્રિપીઠશિલ્પી દર્શન

વિષય ૬

ત્રિકાળ દર્શક દર્પણ

અને

પ્રેતાવાહન વિદ્યા

અથવા

ચમત્કારીક ગુપ્ત વિદ્યાઓનો ભંડાર.

(જેમાં હીપ્પોદીઝમ, યોગવિદ્યા, રતીશાસ્ત્ર, કામ-
શાસ્ત્ર, દોકશાસ્ત્ર, મંત્રવિદ્યા, તંત્રવિદ્યા, ચમત્કારીક
ગુપ્ત વિદ્યા વિગેરેનો સમાવેશ છે.)

લેખક અને પ્રકાશક

જેઠાલાલ દેવશંકર દવે

તંત્રી, ભાગ્યોદય.

કર્તા—કાયદાનો શિક્ષક, ધનવાન, અવિધ્યવેતા, સ્ત્રીહિતશિક્ષક
કિંદુરથાનની તિર્થયાત્રા, મારુટર ઓફ નોલેજ વિ.
ભાગ્યોદય ઓફીસ—અમદાવાદ.

સને ૧૯૨૧.
આવૃત્તિ ૧ લી.

સંવત ૧૯૭૭.
પ્રત ૧૦૦૦.

મૂલ્ય રૂ. ૪-૦-૦.

પ્રકાશક

જેઠાલાલ દેવશંકર દવે.

તંત્રી ભાગ્યોદય

ભાગ્યોદય આફીસ-અમદાવાદ.

આ પુસ્તક સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા એક્ટ મુજબ તેમજ સને
૧૯૧૩ ના નવા કૉપીરાઈટ એક્ટ મુજબ રજીસ્ટર્ડ કરાવ્યું છે.
માટે કૌણે તેને છપાવવું નહિ તથા બીજી ભાષામાં
ભાષાંતર કરવું નહિ.

શ્રી ભાગ્યોદય પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં,
જેઠાલાલ દેવશંકર દવેએ
છાપીને પ્રસિદ્ધ કર્યું.
ખાડીઆ—અમદાવાદ.

પ્રસ્તાવના.

આજકાલ લોકોને પોતાના ભવિષ્યમાં શું થશે, અમુક આખ-
તનું કેવું પરિણામ આવશે, પરદેશમાં શું બનતું હશે, એવી એવી
આખતો જાણવાની ધણી જગાસા હોય છે. અને તે માટે ધણી વખતે
ચમત્કારીક વીંટીઓ, ત્રીકાળદર્શક આયના, પ્લેસેટ, પ્રેતાવાહન યંત્ર
વિગેરે મંગાવી તેના ઉપરથી પોતાના ભવિષ્યની વાતની ખબર મે-
ળવવા ઇચ્છા રાખે છે. ધણી વખતે આ લોકોને આવા કઃચના
આયના વિગેરે મંગાવ્યા પછી તેને નજરે જોતાં અશ્રદ્ધા ઉત્પન્ન
થતાં પોતાના પૈસા છુટી પડ્યાનું જાણાય છે. આથી લોકોના તેવા
પૈસા છુટી ન પડે અને ધણી ગુમ વિદ્યાનો ભંડાર થોડા ખર્ચે ઘેર
જ જાણી શકે તે માટે આ પુસ્તકની યોજના કરવામાં આવી છે.

આ પુસ્તકમાં—હીપ્નોટીઝમ અને મેસ્મેરીઝમની વિદ્યા દરેક
માણુસ પોતે અભ્યાસ કરીને શીખી શકે તે માટે તેના સમાવેશ
કરવામાં આવ્યો છે તેમજ ભવિષ્યની વાત જ્યોતિષ શાસ્ત્રનું જ્ઞાન
હોય તો તે ઉપરથી પણ જોઈ શકાય છે. જ્યોતિષશાસ્ત્ર અને તેને
લગતી વિદ્યાઓ દરેક માણુસ શીખી શકે તેને માટે અમારું ભવિષ્ય
વેત્તા અને ભવિષ્ય જાણવાની વિદ્યા એ પુસ્તક ધણુંજ ઉપયોગી
નીવડ્યું છે. કે જેની અત્યારે ત્રણે આવૃત્તિ ખલાસ થઈ ગઈ છે અને
તેના ઉપયોગ હાલ ઘણા માણુસોએ કરી સંતોષ દર્શાવ્યો છે. આ
પુસ્તક મંગાવી લેવા લલામણુ છે.

એ ઉપરાંત યોગ વિદ્યાથી સમાધિ સુધીનો અનુભવ કર્યા પછી
અંતરજ્ઞાન પ્રાપ્ત થતાં જૂત ભવિષ્ય અને વર્તમાન કાળની વાત જાણી
શકાતી હોવાથી આ પુસ્તકમાં યોગ વિદ્યાનો પણ સમાવેશ કરવામાં
આવ્યો છે. તે ઉપરાંત હાલના જમાનાને અનુકુળ એવી ક્રોડશાસ્ત્ર
રતીશાસ્ત્ર, કામશાસ્ત્ર અને વશીકરણુ વિદ્યાઓનો પણ સમગ્રજ તેવી
સરળ અને નિર્દોષ ભાષામાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. આ
વિદ્યાનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાથી સ્ત્રી પુરુષો ગૃહસ્થાશ્રમને સ્વર્ગના આનં-
દના ક્ષેત્રરૂપ કરી શકે છે. એક બીજામાં અત્યંત પ્રેમ રાખી દંપત્તિ-
સુખના ખરા આનંદનો લાભ લે છે. તેમજ અચાની ધુતારાઓની
પ્રપંચ જાળમાં ફસાતાં નથી.

તે ઉપરાંત આ પુસ્તકમાં મંત્ર વિદ્યા—અનેક પ્રકારની સિદ્ધિ
અપાવનાર મંત્રો, યંત્ર વિદ્યા, જેમાં અનેક લાભને આપી કાર્ય

સિધ્ધ કરાવનાર યંત્રો અને તંત્ર વિદ્યા કે જેમાં અનેક પ્રકારના ઈન્દ્રગણીક-ગદુધ વિદ્યાના ખેલો લોકોને આશ્ચર્યમાં ગરકાવ કરી દેનાર ખેલો દરેક માણુસ શીખી શકે તે વિદ્યાનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. તેમજ ચમત્કારીક ગુપ્ત વિદ્યામાં ઘણા ચમત્કારીક પ્રયોગો ઘેર શી રીતે બનાવી શકાય તેની પૂર્ણ સમજૂતિ સાથે આપવામાં આવ્યા છે.

આ ઉપરાંત મેસ્મેરીઝમ વિદ્યાના પ્રયોગથી માત્ર હાથ ફેરવા, કુંકમારી અનેક વ્યાધિઓને શી રીતે મટાડવા તે વિદ્યા અને માત્ર જળનાજ ઉપયોગથી અનેક રોગને મટાડનાર અનેક પ્રયોગોનો આ પુસ્તકમાં સમાવેશ કર્યો છે. આ પુસ્તક ફટલું ઉપયોગી છે તે તે પુસ્તક હાથમાં લીધા પછી જ સમજાય તેમ છે. તેમાં ત્રિકાળદર્શી આવના ઘેર શી રીતે બનાવવા, ચમત્કાર દર્શક વીંટીઓ, પ્રેતાવાહન યંત્રો વિગેરે શી રીતે ઘેર બનાવવા અને તેના ઉપરથી ભવિષ્યની વાતો શી રીતે જાણવી તેનો સમાવેશ કરેલો હોવાથી તેમજ પ્રેતાની જોડે વાતચિત કરવાની વિદ્યાનો પણ તેમાં સમાવેશ કરેલો હોવાથી આ પુસ્તક ઘણુંજ ઉપયોગી અને ફાયદા કર્તા થઈ પડશે એવી આશા છે.

આ પુસ્તક ઉપરથી દરેક માણુસ ગદુધવિદ્યાના આશ્ચર્ય-કારક ખેલો કરી શકે છે. ઘણા ગદુધરોના તાબુખી પમાડનાર ખેલોથી અંગ્રાધ જઈ ખેતરાધ શકતો નથી. આ પુસ્તકમાંનો એકજ પ્રયોગ જો બરોબર સિદ્ધ કરવામાં આવતો પુસ્તકની કિંમત વળી જાય તેમ છે. આ ચાલુજમાનાના પ્રપંચી મનુષ્યોની પ્રપંચ જાગમાં ન ફસાવા માટે આ પુસ્તક ઘણુંજ ઉપયોગી થઈ પડશે. આ પુસ્તકનો જો દરેક બંધુ સારી રીતે લાભ લઈ શકશે તો અમે અમારી મહેનત સાર્થક થઈ એમ માની શકીશું.

દેવશયની એકાદશી.

અષાઢ શુક્લ ૧૧

સંવત ૧૯૭૭

તા. ૨૫-૭-૧૯૨૧

ભાગ્યેદય ઓપ્રીસ

અમદાવાદ.

જેઠાલાલ દેવશંકર દવે.

કર્તા.

અનુક્રમણિકા.

વિષય.	નંબર.	પૃષ્ઠ.
પ્રકરણ ૧ છુ. પ્રવેશ ... ૧		
પ્રકરણ ૨ છુ. મેસ્મેરીઝમ		
અથવા હિપ્નોટીઝમ વિદ્યા	૨	
પ્રાણ. ૨		
વિધાયકને વિધેય ... ૩		
વિધેય-ત્રાટક-દષ્ટિ સ્થિર કરવી		
બળવાન સંકલ્પવાળા બનવું	૪	
માર્ગન શી રીતે કરવું...	૬	
હિપ્નોટીઝમનો પ્રયોગ શી		
રીતે કરવો...	૧૧	
પ્રયોગ કરવાની રીત ... ૧૪		
અનુવૃત્તિ...	૧૫	
વિશ્વ દષ્ટિ...	૧૬	
ત્રિકાળ જ્ઞાન...	૧૬	
અન્ય મનુષ્યને વશ કરવામાં		
ઉપયોગ...	૧૯	
રોગીઓના રોગ ટાળવા	૨૦	
પ્રકરણ ૩ છુ. યોગવિદ્યા. ૨૨		
ચાર પ્રકારના યોગ-હઠયોગ-પ્રાણ,		
સૂક્ષ્મ શરીર, પદ ચક્રો...	૨૩	
લય યોગ-મંત્ર યોગ-રાજ-		
યોગ...	૨૪-૨૫	
ધૃત્વર ભક્તિ...	૨૫	
યોગના આઠ અંગો ... ૨૮		
યમ-અહિંસા, સત્ય, અસ્તેય		
અલ્પાર્થ...	૨૯	

વિષય.	નંબર.	પૃષ્ઠ.
ક્ષમા-ધૃતિ, દયા, આર્જવ,		
મિતાહાર-શૈથ ... ૩૦-૩૨		
નિયમ-તપ, સંતોષ, આ-		
સ્તિક્ય, દાન, ધૃત્વરપુજન		
સિદ્ધાંતવાક્યશ્રવણ-મતિ—		
લગ્ન, જપ, હોમ ... ૩૩		
આસન-૮૪ આસનો— ૩૩		
સિદ્ધાસન, પદ્માસન, અર્ધ-		
પદ્માસન, સ્વસ્તિકાસન ૩૪-૩૫		
પ્રાણાયામ...	૩૫	
પ્રાણાયામની વિધિ ... ૩૭		
મુગ્ધાંધ, જ્ઞાનધંડાંધ		
અને ઉડીઆનંધ મુદ્રા ૩૮		
મળનિવારક ક્રિયાઓ-નેતિ, બ્રહ્મ-		
દાતણ, ધૌતિ, અસ્તિ, ઉડીયાન-		
ધંધ, મૂળધંધ, વિપરીત કરણી		
વજ્રોલી, નૌલી, ત્રાટક, કપાળ		
ભાતી. ગજ કરણી... ૪૦-૪૧		
મુદ્રાઓ—મહામુદ્રા-મહાધંધમુદ્રા,		
મહાવેધમુદ્રા, ખેચરી, વિપરીત-		
કરણી, વજ્રોલી, શક્તિચાલન,		
સંક્ષોભણી, દ્રાવણી, આકર્ષણી,		
વશીમુદ્રા, ઉ-માન, મહાક્રુશ, ચો-		
નિમુદ્રા, તડાગીમુદ્રા, મહામુદ્રા,		
જૂજગિનીમુદ્રા, નભોમુદ્રા, માત-		
ગિની મુદ્રા... ૪૧ થી ૪૬		

વિષય	પૃષ્ઠ	વિષય	પૃષ્ઠ
અત્યાહાર	૪૬	શ્રીઓના ખીજા બેદો-દેવી-	
ધારણા	૪૭	ચોગીની	૯૩
ધ્યાન	૪૮	યક્ષિણી-નાગણુ-ગંધર્વણી-	
સમાધિ	૪૯	મનુષ્ય-રાક્ષસીણી-પ્રક્રિતી,	
અષ્ટસિદ્ધિઓની પ્રાપ્તિ શી		શાકિની, ગંધેડી શ્રીઓનાં	
રીતે કરવી.	૫૦	લક્ષણો.	૯૪
અકરણુ ૪ યુ-ત્રીકાળદર્શક-		વૈષ્ણવ દર્શનથી શ્રીઓના બેદો. ૯૪	
આયના બનાવવાની વિદ્યા. ૫૨		જુદા જુદા દેશની શ્રીઓના	
દર્પણ બનાવવાની રીત. ૫૪		ચુલો.	૯૫
દર્પણ જોવાની રીત... ૫૫		શ્રીઓની-વાળ, મસ્તક, બ-	
તણુ કાળની વાત શી રીતે		મર, નેત્ર વિગેરે ઉપરથી તે	
જાણવી.	૫૮	કરી છે તેની પરીક્ષા... ૯૫	
અકરણુ ૫ યુ-ત્રીકાળદર્શક		પતિવ્રતા શ્રીનાં લક્ષણો ૯૭	
વીંટી બનાવવી	૬૦	દુરાચારિણી શ્રીનાં લક્ષણો ૯૮	
હજરત બરવાની વિદ્યા. ૬૧		પુરુષોના વર્ગ-શશક, મૃગ,	
અકરણુ ૬ યુ-પ્રેતાવાહન વિદ્યા. ૬૨		વૃષ અને અશ્વગતિના પુર-	
અકરણુ ૭ યુ-વશીકરણવિદ્યા ૬૮		ણોનાં લક્ષણો	૯૯
અકરણુ ૮ યુ-કોકશાસ્ત્ર અને		પુરુષોનાં શરીર, વાળ, માથું,	
રતિશાસ્ત્ર	૭૯	મુખ, ગાલ, લમર, લલાટ	
અલંકાર.	૮૧	વિગેરે ઉપરથી કેવા થશે	
વીર્યપતન	૮૪	તેની પરીક્ષા.	૧૦૦
શરીર સંરક્ષણ	૮૬	ગૃહસ્થાશ્રમનો આનંદ શી રીતે	
શ્રી અને પુરુષનો બેદ. ૮૭		લેવો	૧૦૩
શ્રીઓની જાતિ અને લક્ષણ. ૮૮		પ્રજ્ઞે-પતિ	૧૦૮
પશ્ચિની, ચિત્રણીનાં લક્ષણો. ૮૮-૮૯		અજ્ઞ કેવી થાય તેની પરીક્ષા ૧૦૯	
હસ્તિનીનાં લક્ષણો.	૯૦	ગર્ભાધાન	૧૧૦
શંખીનીનાં લક્ષણો.	૯૧	આસન	૧૧૨
કુમારી શ્રીઓ	૯૨	મનમાં ધૃષ્ટિ થાય તેવાં બાળ-	
ઉત્તમા, મધ્યમા અને અધમ		કાનો જન્મ આપવો. ૧૧૩	
કુમારીનાં લક્ષણો	૯૩	ગર્ભવંતી શ્રીની ખાત્રી ૧૧૪	

વિષય	પૃષ્ઠ	વિષય	પૃષ્ઠ
ગર્ભમાં પુત્ર કે પુત્રી છે તેની		વસ્ત્રાલંકારો કેવી રીતે ધારણ	
પરીક્ષા. ૧૧૫		કરવા ૧૧૮	
ગર્ભ પ્રસવનો વખત ... ૧૧૫		સ્ત્રી થયુગાર ૧૧૮	
જલ્દી પ્રસવ થવાનો ઉપાય ૧૧૬		પુરુષનાં આત્મલક્ષણો ... ૧૧૯	
ગર્ભ ન રહેવાનો ઉપાય ૧૧૬		વિધવા સ્ત્રીઓના ધર્મ ... ૧૧૯	
વન્ધ્યા સ્ત્રીને ગર્ભ રહેવાનો		પ્રકરણ ૧૦ મું—કામશાસ્ત્ર ૧૨૦	
ઉપાય. ૧૧૬		સ્ત્રીની સુંદરતા ૧૨૧	
ગર્ભવંતી સ્ત્રીના રોગોની દવા ૧૧૭		કામશાસ્ત્ર એટલે ? ... ૧૨૩	
કસુવાવડ થતી... .. ૧૧૭		સ્ત્રી અને પુરુષના અવાજની	
સુવારોગ-અને તેના ઉપાયો ૧૧૭		પરીક્ષા ૧૨૬	
બગાસાં ખાવાં, હસવું ૧૨૭			
સ્ત્રીઓની યુગસુરતીનું ખર્ચ રહસ્ય ૧૩૮			
સ્ત્રીઓનું ધર્મિષ્ઠપણું ૧૩૨			
સ્ત્રીઓ પોતાના પતિને કેવી રીતે રીઝવી શકે ? ... ૧૩૩			
પ્રેમનું સુંબન ૧૩૫			
પ્રકરણ ૧૧ મું—મંત્રવિદ્યા. ૧૩૬			
વશીકરણ મંત્ર, મોહન મંત્ર, લક્ષ્મીપ્રાપ્તિનો મંત્ર, મારણ			
મંત્ર, સર્પવિધનો મંત્ર-બાળરક્ષક મંત્ર ... ૧૩૬			
આદ્યાશીશીનો મંત્ર, સ્તંભન મંત્ર, નગ્નરખંધીનો મંત્ર,			
મહાલક્ષ્મી સિદ્ધિનો મંત્ર ૧૩૭			
કાર્યસિદ્ધિ મંત્ર, ધંધો મળે ને ધન વધે તેનો મંત્ર, લક્ષ્મી			
પ્રસન્ન કેમ થાય તેનો મંત્ર-વેપારમાં ધન વધે તેનો અને			
ઉપદ્રવનો નાશ થાય તેનો મંત્ર ૧૩૮			
વિદ્યા પ્રાપ્તિનો મંત્ર, આદ્યકિત વધે તેનો, ઉદ્યોગ પ્રાપ્ત થાય			
તેનો, ગર્ભસ્તંભનનો મંત્ર ૧૩૯			
ગર્ભ ગળી ન જાય તેનો, મહાલક્ષ્મી મંત્ર, વનવાસી દેવીનો			
રક્ષામંત્ર, શુભ થશે કે અશુભ તે કહેવાની સિદ્ધિ મેળ-			
વવાનો, લક્ષ્મીદર્શનનો મંત્ર ૧૪૦			
મનનું ધારણ કામ સિદ્ધ થાય તેનો, સર્વ કાર્ય સિદ્ધ કર-			
વાનો મંત્ર, સહદેવ કૃપ-ચોરી પકડવા ચોખા મંત્રી			

ખવરાવવાનો મંત્ર ...	...	...	૧૪૧
કન્યાને સાસરામાં સુખ મળે તેનો, મંજળનો દોષ દૂર કરવાનો મંત્ર ...	...	...	૧૪૨
શૂતને વશ કરવાનો, ચુક વાળવાનો મંત્ર...	...	...	૧૪૩
બદુકની ગોળી બાંધવાનો, તલવારની ધાર બાંધવાનો અને બાલાની કે તીરની બાણી બાંધવાનો મંત્ર ...	...	...	૧૪૪
આકર્ષણ મંત્ર, ગણપતિ મંત્ર, રાગીનું કૌતુક મટાડવું, આંખમાં પડેલું પુલ મંત્રવું...	...	...	૧૪૫
રાંઝણવાયુ મંત્રવો—મુસાફરીમાં સુખ મળવાનો, કાર્તિક વીર્યનો, બદુક ઉપાસનાનો મંત્ર ...	...	...	૧૪૬
શૂત કહાડવાનો વૃસિંહમંત્ર—કુમેરનો મંત્ર ...	...	...	૧૪૭
પ્રભનો જવાબ મળે તેવો મંત્ર, શૂતને ધુણાવવાનો મંત્ર...	...	...	૧૪૮
અગ્નિ હોલવવાનો, ઝેર ઉતારવાનો, ચોરીનો પત્તો મેળવવાનો, જીઠા સ્તંભન સિદ્ધ મંત્ર ...	...	...	૧૪૯
જવાળામુખી મંત્ર ...	...	...	૧૫૦
વીંછીનો અને સાપનો મંત્ર ...	...	...	૧૫૧
સરસ્વતીને પ્રસન્ન કરવાનો, ભગવતી મંત્ર, રૂદ્ર મંત્ર ...	...	...	૧૫૨
જાદુ દૂર કરવાનો, દાઢ મંત્રવાનો, કંઠમાળનો મંત્ર ...	...	...	૧૫૩
ચેટની ચુક મંત્રવાનો, આંખનું તેજ કાયમ રહેવાનો, દાઢ દુઃખાવાનો મંત્ર ...	...	...	૧૫૪
અન્ન પચવાનો—ગાય ભેંસના કીડા કાઢવાનો, દાંત મંત્રવાનો, દાઢનો, માથુ દુખવાનો મંત્ર ...	...	...	૧૫૫
ગુમડાનો, કમળાનો, પાંસળાનો દુઃખાવો મંત્રવાનો મંત્ર...	...	...	૧૫૬
હરસનો, કર્કુપીથાચીનો, આદાશીથીનો, તાવ જવાનો મંત્ર, યંત્ર ને તંત્રના દોષ દૂર કરવાનો મંત્ર ...	...	...	૧૫૭
ડાકીની શાકિની કાઢવાનો, કાનની પીડા મટાડવાનો, અજ-પૂણીનો મંત્ર ...	...	...	૧૫૮
શૂતાકિના દોષ કાઢવાનો, શૂતને મારવાનો—સખા મોહિનીનો મંત્ર ...	...	...	૧૫૯
ગોળ મંત્રી વશ કરવાનો, ગામમોહિની મંત્ર ...	...	...	૧૬૦
સર્વ વશીકરણ મંત્ર, વસ્તુ મંગાવવાનો મંત્ર ...	...	...	૧૬૧
વશીકરણ મંત્ર, મોહીની તેલ, સોપારી મંત્રી વશ કરવાનો મંત્ર ...	...	...	૧૬૨

લર્વાંગ મંત્રી, ઇલાયચી મંત્રી-વશ કરવાના મંત્રો, શરીર				
રક્ષક મંત્ર	...	...	...	૧૬૩
ઉચ્ચાટન-મંત્ર-સૂચના	...	...	...	૧૬૪
પ્રકરણ ૧૨ મું—યંત્ર વિદ્યા.	...	...	...	૧૬૪
કૃત્તિવારક યંત્ર	...	...	...	૧૬૪
વશીકરણ, આકર્ષણ, એકવીસો-સુખ પસવ યંત્ર	...	...	...	૧૬૫
કાર્યસિદ્ધિનો, કાર્યસિદ્ધિનો વીસો યંત્ર, આળસરક્ષક યંત્ર	...	...	...	૧૬૬
પ્રેમી યંત્ર, પીશાચ યંત્ર, અખૂટ બંડાર રહે તેનો, વેપાર				
સારો આવે તેનો યંત્ર...	...	...	...	૧૬૭
સર્વ કાર્યસિદ્ધિનો, વશીકરણનો, રાજસભામાં માન મળે				
તેનો. આદાશીશીનો યંત્ર	...	...	...	૧૬૮
અન્ન વધુ પાકે-શત્રુ ક્ષયનો, તાવ જવાનો, મનની ઇચ્છા				
સિદ્ધ થવાનો-કાર્ય સિદ્ધ થવાના યંત્રો	...	...	...	૧૬૯
સ્વપ્ન ન આવવાનો, નજર ન લાગવાનો, ગાય દૂધ દે તેનો,				
પતિ વશ કરવાનો યંત્ર	...	...	...	૧૭૦
વાચાસિદ્ધિ યંત્ર-ખાળક બહીવે નહિ તેનો, સાપનો ભય દૂર				
કરવાનો, ગયેલું ઢાર પાછું આવવાનો, સાપ આવે નહિ				
તેનો મંત્ર	...	...	...	૧૭૧
પુરુષ વશ કરવાનો, પરદેશ ગયેલાને પાછો બોલાવવાનો,				
તોફાની ઘોડાને વશ કરવાનો, રિદ્ધિ સિદ્ધિનો યંત્ર	...	...	...	૧૭૨
વશીકરણ યંત્ર, સાસુ સસરાને વશ કરવાનો, છુદ્ધિવર્ધક યંત્ર,				
વન્ધ્યાને પુત્ર થવાનો યંત્ર	...	...	...	૧૭૩
સભામાં માન મળવાનો, વિદ્ય જવાનો, બેંસ દહોવા દે				
તેનો, ફળ બહુ આવે તેનો, કેદી છુટવાનો યંત્ર	...	...	...	૧૭૪
રાજદરબારમાં અધિકાર વધવાનો, કાનની પીડા દૂર કરવાનો,				
આદાસીસીનો, સ્તંભન યંત્ર, આશ્વરક્ષક યંત્ર, જુગારમાં				
જીતવાનો, શત્રુચ્ચક્ષેનો યંત્ર	...	...	...	૧૭૬
પ્રકરણ ૧૩ મું—તંત્ર વિદ્યા	...	...	...	૧૭૬
ઈન્દ્રગણ વિદ્યા ને જાદુઈ પ્રયોગો-વશીકરણ વિદ્યા	...	...	...	૧૭૬
મોહનતંત્ર, ગર્ભપાત ન થવાનો તંત્ર, અમિથી હાથ ન બળે,				
શાલ ફૂલ સફેદ કરવું, દિવસે તારા જોવા, વીંછી ઉત્પન્ન				
કરવા, ભીંધુ ઉછાળવું, કબુતરના પગ ઉપર અક્ષરો				
કાતરવા ...	...	...	...	૧૭૭

વગર દીવાસળીએ દીવા કરવા-કાંકરાનો રૂપિઆ બનાવવો...	૧૭૮
નદીમાં દૂધની ધારા ચલાવવી, જટામાંથી ચંગાજી કઢાડવાં	૧૭૯
ગળામાં છરી ધોચવી, ઝાડને મુઠ મારવી...	૧૮૦
નાકમાં દોરો ઘાલી મોંમાં કાઢવો-હાથમાંના રૂપિઆનો પૈસો બનાવવો	૧૮૧
દેવતા ઉપર ચાલવું-દેવતા પકડવો, પાંધડીમાંથી સાપ કઢાડવો, પાવડીઓ પગે ચોટાડી ચાલવું	૧૮૨
હીંબુ કાપી લોહિ કાઢવું, દીવા ચોલવી પ્રકટાવવા, પથ્થર ઉપર પૈસો ચોટાડવો	૧૮૩
ઘડામાં પાણી ભરી બાંધવું, શાલીગ્રામ ગળી જવા, કાળું મોં બનાવવું, મોગરાનાં પુલો કઢાડવાં	૧૮૪
પથ્થરની મૂર્તિને ચોલાવવી, માથા ઉપર સધડી સળગાવવી	૧૮૫
ઘડા ઉપર નાળીએર ભાગવું, હાથમાં ભડકા ઝીલવા, પાણી ભરેલો લોટો ઉંઘો વાળ્યા છતાં પાણી ન ઢળે, પાણીનું દુધ બનાવી દેવું	૧૮૫
આંગળી નીચોવી પાણી કાઢવું, ટોપીમાંથી સાપ કઢાડવો, ખાલી ધડો કંકુથી ભરી દેવો	૧૮૭
કાગળની કડાધમાં પુરી તળવી, ખાંડનો ભડકો કરવો	૧૮૮
હળદરનું કંકુ બનાવવું, બગતાં જૂત કઢાડવાં, પાણીમાં ભડકા દરવા, સળગતા કાકડા મોંમાં ચાવવા, ભેગાં કરેલાં દૂધ પાણી જુદાં કરવાં	૧૮૯
સૂકા લાકડામાં પીંપજો ઉગાડવો, પાણીના કોડીયામાં દીવો સળગાવવો	૧૯૦
ઝાડને પાંદડે પાંદડે દીવા બતાવવા, નારીએળમાંથી માંસ કઢાડવું, પોતાની મેળે દીવો કરવો, પાણી ભરેલા ઘડાને લોટો ચોટાડવો, શીસામાં ઝાડ ઉગાડનાં	૧૯૧
મીણનું પુતળું તારવું, પાણીમાં ભડકો કરવો, માંમાં અગ્નિ ચાવવો, કુંભારનો નીંભાડો ભાગવો	૧૯૨
પાણી ઉપર ચાલવું, દેવતા ઉપર ઉભા રહેવું, ખરસાંડી ચાલવી, ધડીઆળ ભાગી સાજી કરવી	૧૯૩
માટીનો ધડો ઢાટી ખીજી જગાએથી કાઢવો	૧૯૪

માટીના દેડકા બોલાવવો...	...	...	૧૯૪
માંમાં કે પેટમાં છરી મારવી...	...	...	૧૯૫
ઠાકોરજી કહાડવા, પાણીમાં પીંડ તારવા	...	...	૧૯૫
પાણીનું લોહિ બનાવવું, કાચ આવવા, મોંમાંથી કંકુ કાઢવું.	...	...	૧૯૬
ધરતી કંપ કરવો, લુધડામાં દેવતા ભરવો, ધડામાં છરી ચોટાડવી...	...	...	૧૯૭
માટીના બોટવામાંથી પાણી ઢોળી દધ કરી ભરવો.	...	...	૧૯૭
આંખો અને મેથીની બાજી ઉગાડવી...	...	...	૧૯૮
ધડાની તળેથી પાણી કાઢવું...	...	...	૧૯૮
પાણી ભરેલા ધડામાંથી, કોરો રંગ કહાડવો, પેટમાં છરી મારવી, પેટમાંથી કોરો કાઢવો...	...	...	૧૯૯
કોરા માટલામાંથી રૂપીઆ કહાડવા, સામાસામી ચૂંક મારવી	...	...	૨૦૦
માતા લાવી કંકુનાં પગલાં પાડવા...	...	...	૨૦૦
જૂત ધુણાવવું...	...	...	૨૦૧
માણસ બાળાને જીવતું કરવું ને બંધ કરવું...	...	...	૨૦૨
ધરમાંથી દારેલું ધન કહાડી બતાવવું	...	...	૨૦૩
જૂત કહાડવું, વગર માણસે નગારૂ વગાડવું...	...	...	૨૦૪
કાઢને કાનમાંથી કીડા કહાડવા...	...	...	૨૦૫
બાલણો માતા લાવી-કંકુ-નાળીએર, નાડાછડી, અને શ્રીફળ થી રીતે કહાડે છે તે...	...	...	૨૦૫
ત્રિકાળ યાત્રી મહાત્મા બની મરેલાંને જીવતાં કરવાનો ખેલ	...	...	૨૦૭
જીભ વચ્ચે કોરો ને સોયો ધાલવો...	...	...	૨૧૨
આંખમાં સોયો ધોતરો, પાંધડીમાંથી રૂપીઆ કહાડવો, પાંધડીને બાળી સાજી કરવી...	...	...	૨૧૩
ચાલતી માટીએ ધડીઆળ કે વીંટી નાંખી દધ પાછી લાવી આપવી...	...	...	૨૧૩
ટીકીટ ફાડી નાંખી દેધ પાછી સાજી કરી આપવી	...	...	૨૧૪
કલાઈનું સોનું કરી આપનારા કિમિયાગરાની વિદ્યા	...	...	૨૧૪
પુરુષોની જાતીમાંથી દૂધની ધારા કહાડવી...	...	...	૨૧૫
દાણા ભેંષ જુત કહાડવું, દાણ ભેંષ ભવિષ્ય કહેવું	...	...	૨૧૬
મગ્ન થવાની લાલચ આપનારા કુતારાઓની વિદ્યા	...	...	૨૧૭
પીર આગળ બેઠી તોડવી, પીસ્તોલની ગોળી મારવી, પશુ ન વાગવી, જીભ કાપવી...	...	...	૨૧૮

માથું કાપી થાળીમાં મૂકવાની વિધા—આખી કાપીને દાઢી અતાવવાની વિધા...	...	...	...	૨૧૯
મેમાંથી ભડકા કાઢવા, લાકડીમાંથી પાણી કાઢવું, આકાશ- માં દીવો ઉડાડવો, પાણીના તપેલામાંથી રૂપીઆ ન તીકળવો...	...	...	...	૨૨૦
ખીલા જડેલી પાટ ઉપર બેસવું, પૃથ્વીમાં પાણી મારી પાણી કાઢવું...	...	...	...	૨૨૧
પાણીમાં સોયો તારવી, ખાટલીમાંથી કણતર કાઢવું, પાણી- માંથી ધુળ ખસેડવી, બહુરૂપીના દાંત કાઢવા...	...	...	...	૨૨૨
પીસ્તોલમાંથી છુટતી ગોળા પકડવી, કાચની ખાટલીમાં ઇંદુ ઉતારવું, દોરે બળેલી વીંટી દોરો બગવા છતાં અદ્ધર રહેવી...	...	...	...	૨૨૩
દેવને મંદિરમાં અદ્ધર રાખવાની વિધા	...	...	...	૨૨૩
પીસ્તોલ ફેંડી પોપટનાં અચ્ચાં કાઢવાં, સાચી જળ્યુસોનાં ભુડી જળ્યુસો થઇ જવી, એક રૂપિઆના સો રૂપિઆ અનાવવા...	...	...	...	૨૨૪
પેટી રૂપિઆથી ભરી દેતી, ઠંડા પાણીને વગર દેવતાએ ગરમ કરી ચ્હા અનાવવો	...	...	...	૨૨૫
પ્રકરણ ૧૪ મું—અમત્કારીક ગુપ્ત પ્રયોગો. લોહાનું તાંબુ દેખાડવું, જાદુઇ સાંધુ અનાવવો, અશીષુનો નીશો ઉતારવો, કપડાં ઉપર દીવો કરવો, ઉંધ ન આવવી, પાણીનું દુધ કરી દેવું...	...	...	...	૨૨૭
એક કલાકમાં તુળસી ઉગાડવી, પાણી જમાવી દેવું, પાણીમાં દીવો કરવો, લોહું ગાળવું	...	...	...	૨૨૭
ધડો પુટે પથ્થુ પાણી ન ઢળે. પુલ તાજાં રાખવાં, ગ્યાસના જોવો દીવાનો પ્રકાશ કરવો, અનાવટી મદ, અગ્નિ વગર પાણી ઉકાળવું, તરત દહીં જમાવવું, રથ સાથે સૂર્ય જોવો.	...	...	...	૨૨૮
દીવામાં પુઠાં ન પડવાં, મડદું બોલાવવું, પાણીમાં હાથ બો- ળતાં પલળે નહિ, પુલોના રંગ બદલવા.	...	...	...	૨૨૯
કપડા ઉપર દેવતા મૂકવા છતાં ન બળે, પાણીમાં દૂધે નહિ, હાથે દેવતા પકડવો, શુદ્ધિને યાન વધે, હજરત ભરવાની વિધા...	...	...	...	૨૨૯

મરી ગયેલાં માણસોને જોવાં.	...	...	૨૩૦
જૂત જોવાં, પૂર્વજન્મ જણાવ, દેવદેવીનાં દર્શન થવાં, પિતૃ- દર્શન કરવાં	...	...	૨૩૧
જૂત કઢાડવું, જૂતપ્રેતનો દોષ કઢાડવો, મોહિની કરવી, ચીમની કુટે નહિ તેવી બનાવવી.	...	...	૨૩૧
પારાનો ગ્લાસ બનાવવો	...	...	૨૩૧
પારાતી ગોળી બનાવવી	...	...	૨૩૨
ધરમાં સાપ ન આવે, ઉંદર ધરમાંથી જતા રહે, માખી ન રહે તેવી વિદ્યા	...	...	૨૩૨
તાવ જાળ, શીશીમાંનો રસ ઉડી જવો, જાંતની ધાણી વગર દેવતાએ ફેડવી, આંખાનું ઝાડ ઉગાડવું, સોનાને ઘોળું બનાવી દેવું, હોઠ ઘોળા કરવા, બગડેલું ઘી ચોખું કરવું.	...	...	૨૩૨
મગ વિગેરે કઠોળ સળે નહિ તેનો ઉપાય...	...	...	૨૩૩
આદાશીસી મટે, લોડીવા મટવાની, શનુને તાવ લાવવાની, જૂત ધરમાં ન રહેવાની વિદ્યા.	...	...	૨૩૩
સીનો મરેલો ગર્ભ બહાર કાઢવો-વિદ્યા વધે, ભાગેશી ચીમની સાધવી, બાટલીમાં દેવતા ભરવો, દારૂનો નિશો ઉતારવો, સોનાની વસ્તુને પાલીસ કરવી.	...	...	૨૩૩
હઝકામા કુતરાનું ઝેર ઉતારવું.	...	...	૨૩૪
મનુષ્યને આકર્ષણ કરવું. આંખની ઝાંખ મટે, દેવતામાં હાથ ન બળે દિવસે તારા જોવા, આલવાઇ ગયેલો દીવો સળ- ગાવવો...	...	...	૨૩૪
દુઃખ વગર બાળકના દાંત કુટવા, અગ્નિથી મુખ દાઝે નહિ, હાથમાં વીંઝી પકડવો...	...	...	૨૩૪
સુખે પ્રસવ થાય, વીંછોનું ઝેર ઉતારવું-સીસું ચાવવું, અનાજ વધે; કાગળની કઢાઈમાં ભજ્યા તરવાં, ધડો કુટે પથ્થુ પાણી ન ઢળે.	...	...	૨૩૫
ભોજન કરતાં હસે, પાણીથી અગ્નિ પ્રકટાવવો, હાથમાંની વસ્તુ ઢાંધ દેખે નહિ, ખોવાયેલી વસ્તુ જડે.	...	...	૨૩૫
દર્પણમાં જુદી જાતનું મોં જણાવું, ગુપ્ત અક્ષરો, પાણીમાં જોળાંથી અક્ષર જણાવ. સોતેરી અક્ષરો, પીળા અ- ક્ષરો જણાવા.	...	...	૨૩૬

પ્રહરાક્ષસ ને જૂતા કહાડવા, છુત જાય ...	...	૨૩૬
ઉઘેવ જાય. ...	...	૨૩૬
સાપનું ઝેર ઉતરે. ...	...	૨૩૬
બીંતે આગ લાગ્યા જેવું જણાવું. ...	...	૨૩૬
નેત્રરોગ મટવાની, માથુ દુઃખવાની પીડા, માથાના કીડા, આંખોનું પાણી નીકળવું, દાંતની પીડા, કાનને માથાના રોગો, પેશાબે જતુ લોહી બંધ થવાની વિદ્યા. ...	...	૨૩૮
પૃથ્વીમાંથી દાટેલું ધન શોધી કાઢવું. ...	...	૨૩૮
માટી ખવરાવી ગોળનો સ્વાદ આવવો. ...	...	૨૩૮
વાળ વધારવા, દહીં જમાવવું, નસકોરી કુટવી બંધ થવી, નાસુર મટાડવું, ઠાઝયાનો ઉપાય. ...	...	૨૩૮
ગર્ભણીને શું જન્મશે તે જાણવાની વિદ્યા. ...	...	૨૩૮
અખુટ ભંડાર રહે તેવી વિદ્યા. ...	...	૨૩૮
પ્રકરણ ૧૫ મું—દવા વગરનો ડાક્ટર. હીપ્નોટીઝમથી દરેક રોગ વગર દવાએ મટાડવાની વિદ્યા...	...	૨૩૯
રોગો મટાડવા માર્ગ ન કરવું. ...	...	૨૪૦
સંધિવા મટાડવો. ...	...	૨૪૧
સંધિવાના સોજા-બંધકોશ અને પેટનો દુઃખાવો મટાડવો...	...	૨૪૨
આંખો દુઃખવી, લકવો, પક્ષાઘાત, માથું દુઃખવું મટાડવું...	...	૨૪૩
દાંતમાં દુઃખતું હોય તો તે, જડખાતું દરદ, પીડનો દુઃખાવો, અજીરણ મટાડવું. ...	...	૨૪૪
નજળો અથવા ચસકા મટાડવા, માથું દુઃખતું મટાડવું, છાતીનો દુઃખાવો મટાડવો. ...	...	૨૪૫
કાનનો દુઃખાવો, ગળું ખેસી જઈ અવાજ ખેસી જવો, આં- તરડાં અને જઠરનો દુઃખાવો. ...	...	૨૪૬
સુંક, હીસ્ટીરીઆ, બોગડું ખોલવું, બહેરાપણું, આંખે ઝાંખ પડવી મટાડવી. ...	...	૨૪૭
નખળાઇ, બીડીવગરનું વ્યસન, ઉંધ ન આવવી, દમ-ઉદરસ મટાડવી. ...	...	૨૪૮
પોતાને થયેલો રોગ પોતાની મેળે શી રીતે મટાડવો. ...	...	૨૪૯
પ્રકરણ ૧૬ મું—હજારો વ્યાધિની માત્ર એકજ દવા— પાણી...	...	૨૫૦

માત્ર જળોપચારથી અનેક વ્યાધિ મટાડવા.	...	૨૫૦
ચિકિત્સકનું કહેવું શું છે....	...	૨૫૧
રોગોનું કારણ.	...	૨૫૬
ચિકિત્સા....	...	૨૬૩
ખાંપસ્નાનની વિધિ.	...	૨૬૪
ઉદર સ્નાનની વિધિ.	...	૨૬૬
મેહન સ્નાનની વિધિ.	...	૨૬૮
ઉપયોગી સૂચના.	...	૨૬૯

હિંદિ, મરાઠી, અંગ્રેજી, ઉર્દુ, બંગાળી, સંસ્કૃત
અને ગુજરાતી શીખવાનું ઉત્તમ પુસ્તક.

માસ્ટર ઑફ નોલેજ.

ધણી વર્ષની ધણી મહેનતે અને ધણી ખર્ચે હાલમાં જ ખડાર પડ્યું છે. તે તૈયાર થતાંજ ખપી જવા આવ્યું છે. આ પુસ્તક ઉપરથી દરેક માણસ પોતે પોતાની મેળે માત્ર છ મહિનામાંજ સરળ રીતે હિંદી, મરાઠી, અંગ્રેજી, ઉર્દુ, બંગાળી અને સંસ્કૃત શીખી શકે છે. આટલી ભાષાઓ કેટલુંય ખર્ચ કરવા છતાં ધણી વર્ષો મહેનત કરવા છતાં આવડતી નથી તે માત્ર છ મહિનામાંજ માત્ર થોડી મહેનતથી લખતાં, બોલતાં ને વાંચતાં આવડે તેટલું શીખી શકે છે. પાકુ પુકું. કીમત રૂ ૧૦-૦-૦

વ્યવસ્થાપક ભાગ્યોદય—અમદાવાદ.

સ્ત્રી હિત શિક્ષક

અને

ચન્દ્રકાન્તાની આત્મકથા

આ પુસ્તકમાં લગભગ ત્રીસ ઉપરાંત પ્રકરણોમાં—સ્ત્રીઓની મહત્તા, પત્નીનો પતિ પ્રત્યેનો ધર્મ, પતિની પત્ની પ્રત્યેની ફરજ, પતિગતપણું શી રીતે પાળવું, સ્ત્રીઓનો ઘરકારભાર, સ્ત્રીઓની જવાબદારી, સંકટ વખતે પતિને સહાય કેવી રીતે કરવી, સતી સ્ત્રીઓનું જીવન. સ્ત્રીઓનું ગૃહિણીપદ, સ્ત્રીઓને સ્વર્ગીય સુખ શી રીતે મળે, સ્ત્રી પુરુષના ધર્મ, સ્ત્રીઓનું શિયળગત, વિધવા સ્ત્રીઓના ધર્મ, સ્ત્રીઓનું ધન્યરપરાયણ જીવન. સ્ત્રીઓ એ પતિની અર્ધાંગના છે. સંસારમાં સ્ત્રીઓની પદ્ધિ, સ્ત્રીઓના ઉત્તમ આચારનિયાર, સ્ત્રીરામ ચિકિત્સા, બાળકોને કેવી રીતે ડેળવનાં, બાળકોની દવાઓ વિગેરે ૩૦ પ્રકરણો ઉપરાંત:—નીચે પ્રમાણે લગભગ ૧૫૦ ઉપરાંત સતી સ્ત્રીઓ ને મહાન પુરુષોના જીવનચરિત્રો છે.

સતીસીતા, અનસૂયા, દેવહુતી, નર્મદા, સાવિત્રી, દમયંતી, દ્રૌપદી, મદાલસા, સુકન્યા, અહલ્યા, અરુન્ધતી, વંદા, દેવયાની, શર્મિષ્ઠા, જૈત્રેયી, ગાંધારી, તારામતી, મહામ્વેતા, કદમ્બરી, શકુન્તલા, લોપામુદ્રા, શર્મિષ્ઠી, જરતકાર, ભામતી, કૌશલ્યા, કૈકયો, સુમિત્રા, રેણુકા, મંદોદરી, સુભામના, કુન્તાજી. માદ્રી, અદિતી, રેવતી, રક્ષમાણી, તારા, ધલા, વેદવતી, સુભદ્રા, ઉત્તરા, ભારતી, વાગદેવી, અપાલા, વિશ્વવાહા, ધૌપા, સત્યરૂપા, અશુભતી, ભોગવતી, માયાદેવી, યશોધરા, શયરી, ગાર્ગી, સતી પાર્વતી, લક્ષ્મીજી, સરસ્વતી, ઇન્દ્રાણી, ઝોખા, સત્યવતી, દુઃશલા. માલતી, પદ્મા, પદ્મણી, સત્યભામા, કાલિદેવી, સરમા, અંજની, મૃતિંગ, શ્રદ્ધા, શુચિસ્મીતા, શશોકળા, ખન્ના, કલાવતી, સુનીતી, શક્તિ, સુકલા, લીલાવતી, નામ્મી, સુલભા, ચન્દ્રપ્રભા, બાલકાણી, કળાવતી, કર્મદેવી, કૃષ્ણાકુમારી, સત્યવતી, સંયુક્તા. કર્મદેવી, તારાબાઈ. વીમળદેવી, રાણુલા, સોનરાણી, જસમા, શુભાશુદરી, રાણુકદેવી, વીરમતી, મીનજદેવી, અહલ્યાબાઈ, મૌરીબાઈ, લક્ષ્મીબાઈ, શરત્સુદરી, હેમંતકુમારી, ખન્ના, સરદારબા, અંદા, મીરાબાઈ, યશોદા, મેનાવતી, અધારકામિની, બેકુલા, સુરબા, લાલબા, રૂપાશુદરી, નાગદેવી, પ્રભા, વિદુલા, ચન્દ્રકાન્તા, શાન્તિકા, પદ્મિની, રામેશ્વરી, કાન્તા, સુભિયા, જ્યા, :કળાવતી, રોહિણી, મૃગનયતી, મેના,

ઉભયકુમારી, સારીઠા, બાનુમતી, વિગેરે લગભગ ૧૫૦ ઉપરાંત સતી સ્ત્રીઓનાં જીવનચરિત્રો ઉપરાંત.

રામચન્દ્રજી, અગ્નિશક્તિ, કદંબમુનિ, કાશ્મિક, સત્યવાન, નળરાજ, પાંડવો, ઋતુબંધુ, અવનન્દપી, ગૌતમ, વસિષ્ઠ, ભદ્રંધર, કચ, યયાતી, યાજ્ઞવલ્કય, ધૃતરાષ્ટ્ર, હરિશ્ચંદ્ર, પુંડરીક, દુષ્યંત. અગસ્ત્યમુનિ હશ્વરથ, જમદગ્નિ, રાવણ, કર્ણ, શ્રીકૃષ્ણ, બળદેવ, શક્તિ, અર્જુન. અભિમેન્યુ, નાગરાજ, છુદ્ધ ભગવાન, ભીષ્મ, દ્રુપ, શંકરાચાર્ય, જનક, પ્રેમાનંદ, પૃથ્વીરાજ, અમરસિંહ. રાજસિંહ, નેમીનાથ, ચાંપરાજહાડો કેશવ, જગદેવ પરમાર, રામેંગાર, જસવંતસિંહજી, જ્યોત્સીખરી, જોષી-ચન્દન, તુલસીદાસ વિગેરે લગભગ ૧૫૦ ઉપરાંત પવિત્ર પુરુષોનાં જીવનચરિત્રોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. આતું અતિ ઉત્તમ પુસ્તક દરેક સ્ત્રી પુરુષને વાંચી મનન કરવા જેવું છે. દરેક બાળકને અભ્યાસ કરાવવા જેવું છે. આ પુસ્તક એવું ઉપયોગી છે કે તે દરેક ઘરમાં હોવું જ જોઈએ. આ પુસ્તક ઉપરથી સ્ત્રીઓ પોતાનું ચારિત્ર્ય વૃત્તમ બનાવી શકે છે. પતિને શુદ્ધચાત્રમમાં સ્વર્ગીય સુખનો અનુભવ કરાવી શકે છે.

શુદ્ધચાત્રમના સુખનો આધાર સ્ત્રીઓ ઉપર છે. બાળકોની ઉન્નતીનો આધાર સ્ત્રીઓ ઉપર છે. સ્ત્રીઓ કેળવાયલી અને સુશીક્ષિત હોય છે તો પતિને સુખ આપી શકે બાળકોને સારી કેળવણી આપી ઉછેરે છે. સંપ, સુખ, અને આનંદને પ્રવર્તાવી શકે છે. દરેક સ્ત્રીને આ પુસ્તક ખાસ વંચાવવા જેવું છે. સ્ત્રીઓએ તો તેનો રોજ પાઠ કરવો જોઈએ. જે સ્ત્રી અભણ હોય તેને તેના પતિએ જરૂર આ પુસ્તક રોજ થોડું થોડું વાંચી સંભળાવવું જોઈએ. પતિને કામ લાગે તો કંઈક ધેર આવતાં સ્ત્રીઓએ આનંદ ને સુખ આપી શકે છે. જે તમને ઘરમાં કલેશ થતો ગમતો ન હોય તો જરૂર આ પુસ્તક મંગાવી સ્ત્રીઓ, બાળકો, અને છોકરીઓને વંચાવો.

દરેક બાળકોએ અને સ્ત્રીઓએ તેનો અભ્યાસ કરવો જોઈએ. જાડા એક કાગળો, પાંકું પૂરું, લગભગ ૪૦૦ ઉપરાંત પાન. કો. રૂ. ૪-૦-૦ હવે થોડી નકલો બાકી છે.

શરીર મન અને આત્માની ઉન્નતિ કરાવનાર

ભાગ્યોદય

ના તમે ગ્રાહક ન થયા હોતો આજે જ થજો તેમાં તત્ત્વ જ્ઞાનના વિષયો, મહાપુરુષોનાં જીવનચરિત્રો, બોધક વાર્તાઓ, હુન્નર ઉદ્યોગ અને વૈજ્ઞાનિક ઉપયોગી વિષયો આવે છે. નમુનો મફત વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૪-૦-૦ યવસ્થાપક ભાગ્યોદય—અમદાવાદ.

જૂત ભવિષ્ય અને વર્તમાન કળની વાત જાણવી હોય તો

ભવિષ્યવેત્તા

યાને ભવિષ્ય જાણવાની વિદ્યા—આ નામનું પુસ્તક મંગાવો, જે પુસ્તક ઉપરથી દરેક માણસ ભવિષ્યમાં શું બનશે તે જોઈ અને જાણી શકશે. તમે તમારું જ ભવિષ્ય ને સુખ દુઃખ જાણી શકશો, પંધામાં શું લાભ થશે સુખ ક્યારે મળશે ? કહે પછી કેવા દિવસોમાં દહાડા જશે તે વિગેરે અનેક વાતો તમે તમારી ચેતાની નેમજ પારકાની પણ જોઈ અને જાણી શકશો. જન્મેતરી, વર્ષફળ, શ્વેર બતાવી શકશો અને જોઈ શકશો તેમાં નીચે પ્રમાણે ૬૦ પ્રકરણો છે. કિં. રૂ. ૪-૦-૦ પોષ્ટ ૦-૪-૦

સંવત્સર, શક, માસ, અમન, રાસી, મહો, નક્ષત્રો, ચોગ, કરણ, અંદ્ર, વિગેરે જોવાની રીત તે દરેકમાં કરેલા શુભ કર્મોતું ફળ, હિંદુઓના રહેવારો અને તેનો ઇતિહાસ, મહોનાં ફળ, નાની મોટી પનોતી, અશુભ મહો, મહાદક્ષા વિગેરે જોવાની રીત, તમામ પ્રકારનાં લગ્ન, જોનો વીગેરેનાં મહુરત જોવાની રીત, ભેણાદેણો, તારા, નાડો, ચોની, ગણ વિગેરે જોવાની રીત, ચોરાએલી વસ્તુ જઈશે કે કેમ તથા તે ક્યાં ગઇ છે તે જોવાની રીત, કાર્યસિદ્ધિ માટે પ્રત્નો જોવાની રીત, જન્મ માસ વીગેરેનું ફળ, મહો અને રાશી, શુભાશુભ રાગ, રૂપ મૈત્રી વીગેરે જોવાની રીત, જન્મેતરીની કુંડળીઓ બતાવવાની તથા જોવાની રીત, ૧ લાથી બારે ભાવનું, મહનું રાશીવાર ફળ, દરિનું ફળ, અંગ્રીજ રીતે ફળ, બારે ભાવોનું મિત્રફળ, ભાગ્યોદય, દાસપદ્ધિ અધિખાનું, રાગ, સ્ત્રીસુખ, લગ્નનું સુખ, પ્રગ્નનું સુખ, હાંદગીનું શરીરનું સુખ, અકરમાત ધનપ્રાપ્તિ, રાજ્ય, લક્ષ્મી, વાકનનું, મકાનનું, માખાપનું, વિજ્ઞાનું, વંશનું મિત્રનું, નપુષ્કપણાનું, મુસાફરીનું, બ્યાપાર નોકરી ધનસંપત્તિનું સુખદુઃખ ક્યારે મળે વિગેરે જોવાની રીત, મરોની દરિનું ફળ, સ્ત્રીની જન્મકુંડળી ઉપરથી સ્ત્રી, તેના પતિનું, સંબંધ કે વિવવાનું સુખ દુઃખ જોવાની રીત હોરા, દેહાંત વિગેરે કુંડળીઓ જોવાની રીત, જોધાન બાબત સ્ત્રી મર્જાધારણ કરે કે કેમ, સ્ત્રી પુરુષનું ચત્ક મર્જવંતીને શું જનમશે લાભ-પગ, વચરનું બાળક અવતરવા બાબત, જન્મ વખતે અધર્મ કે દુર્ત કે સિવો કલો વિગેરે ખાત્રી કરવાની રીત, રાજ્યોજ્ય અને તેનું ફળ, નાભસ, પ્રવચ્ચા, અંદ્ર વિગેરે યોગો અને તેનું ફળ, બાળકનો રીઝયોજ જોવાની રીત, આશુખ જોવાની રીત, ક્યારે કયા કારણથી ચત્ક થાય વિગેરે જોવાની રીત, વર્ષફળ બતાવવાની રીત, શરીર-પરની રેખાઓ, નખ, તલ, માંસ વિગેરે ઉપરથી ભવિષ્ય જોવાની રીત, સ્વપ્ન ઉપરથી ભવિષ્ય જાણવાની રીત, હસ્તાક્ષરો ઉપરથી ભવિષ્ય-ફળ વરસાદ વરસશે કે કેમ, ક્યારે વરસશે, અનાજના ભાવતાબની રીત, મસ્તકવિગ્નાનશાસ્ત્ર માણું ને સુખ તપાસી ભવિષ્યની વાત કહેવાની રીત, રમણશાસ્ત્ર ઉપરથી ધારેલી ઇચ્છા પુરી થશે કે કેમ, જશ મળશે કે કેમ, પંધામાં લાભ થશે કે કેમ, વિગેરે ભવિષ્ય જોવાની રીત, કિં. રૂ. ૪-૦-૦ ભાગ્યોદય ઓપ્રીસ—અમદાવાદ.

શું તમારે પૈસાદાર થવું છે ? જો થવું હોય
તો પુરું વાંચો ! પૈસા પૈસા અને પૈસા !
જ્યાં જુવો ત્યાં તેની જ વાતો !

આજકાલ દરેક માણસ પૈસાને માટે વલખાં મારી કરે છે, માણસનું દરિયું યાને હક્કમસ્થાન પૈસાજ નજીય છે. તેને મેળવવાને માટે વેપાર કરે છે, ગુમાસ્તી કરે છે, ખેતી કરે છે, નોકરી કરે છે કે છેવટે મજૂરી પણ કરે છે, અગત્યનું કામ હોય તો પણ જો પૈસાની વાત આવી તો તેને પહેલું સ્થાન મળે છે કારણ કે વ્યવહારમાં સર્વ પદાર્થો પૈસાથી જ મળી શકે છે. અને તેથી તે મળે, તેવી રાખથી તે રંક સુધી દરેકને જીગ્રાસા રહે છે. પોતે જ કાંઈ ધંધો કરતો હોય તે ધંધામાં વિજયી થાય, અને તેમાં હજારો રૂપિયા પેદા કરે એવી દરેકને આશા હોય છે, અને તે આશા પૂર્ણ થાય તે માટે અમોએ

ધનવાન. (ત્રીજી આવૃત્તિ.)

નામનું પુસ્તક બનાવ્યું છે તે થોડાજ વખતમાં લોકપ્રિય થઈ ખપી જવાથી ત્રીજી આવૃત્તિ સુધારા વધારા સાથે હમણામાં જ બહાર પાડ્યું છે. જો તમારે તમારા બાળકને કે સ્નેહી મંડળને મંસારમાં ઉચ્ચ સ્થિતિએ સ્થાપવા ઇચ્છા હોય, જો તેમને ઉત્તમ ચારિત્ર્યવાન અને વ્યવહારકુશળ બનાવવા હોય, અવિધ્યમાં જરેજ ધન કમાઈ પૈસાવાળા થાય એવી ઇચ્છા હોય, જ્યાં ત્યાં દારિદ્રતામાં રખડવા દેવાની ઇચ્છા ન હોયતો આજેજ આ પુસ્તક મંત્રાત્રી ઉપયોગ કરજો. કી. ર. ૭-૦-૦ આ પુસ્તક માટે હજારો અભિપ્રાયો મળ્યા છે.

તેની અંદર આર ભાગમાં અને ૨૫૦ પ્રકરણોમાં તમામ પ્રકારના જ્ઞાનનો, શોધોનો અને કળાઓનો કમવાર સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. જે નીચે વાંચી ખાતરી કરશો. તેમાં

ભાગ ૧ લો—ધનનું મહત્વ, ધનની આવશ્યકતા, પૈસાનું મહત્વ, વીજેરે. ભાગ ૨ જો—ધનવાન થવાને માટે ચોગ્યતા પ્રાપ્ત કરવી. ધીરજ, પરાક્રમ, સિદ્ધિનો મૂળ મંત્ર; વિજેરે. ભાગ ૩ જો—જીવિકા પ્રાપ્ત કરવી—ધંધાની શોધ, કયો ધંધો ભાગપ્રદ થઈ શકે. ભાગ ૪ થી—નોકરી—જુદા જુદા શિક્ષણથી જુદી જુદી નોકરીઓ

પ્રાપ્ત કરવાની રીત. ભાગ ૫ મો—વેપાર કરવાના ફાયદા—
 વેપારી, માલિક વધારવાની કળા, યુદ્ધ, ધીરધાર, મિલકત શી રીતે
 વધારવી, કુન્નર ઉલ્લોમની વૃદ્ધિના સાધનો, કયા ઉલ્લોમો ખીલવવા,
 વેપારને મદદ કરનાર સાધનો, જ્યાજ્ઞ માલ શી રીતે એકઠો
 કરવો, નામું, નવિન શોધ, નવા નવા ઉલ્લોમો, સફાનો ધંધો,
 તેમાં ધારેલી બાજુ શી રીતે સધાય, લોન શરૂનો ધંધો, નાણાવરીનો
 ધંધો, તેમાં ફાયદો શી રીતે મેળવવો. ભાગ ૬ ઠો—ખેતી—ખેતીના
 સાધનો, જમીનનો કસ શી રીતે વધારવો, જમીનની ઉત્પાદક શક્તિ
 વધારવાનાં ખાતર, જમીનના મુખ્ય પ્રકાર, ખાતર સંબંધી પ્રયોગો,
 ખેતી સંબંધી પ્રયોગો, વીસ પચોસ ઘણો પાક ઉતરે તેવી રીતે કર-
 વાનું અનાજનું વાવેતર, ધઉ, ડાંગર, બાજરી, જાર, તુવેરો, વિજેરે,
 તલ, અગસો, મગફળી, દોલેશ, તમાકુ, કેળ, મરી, જીરું, મેથી,
 ધાણા, વરીયાળી, સવા, કુંચળી, લસણ, કોકમ, શેરડી, કપાસ. સયુ
 વિજેરેને ધાર્યા કરતાં વીસ પચોસ ઘણો પાક ઉતરે તેવી રીતે વાવેતર
 કરવાની તથા પકવવાની નવીન શોધ. દોંગ, જોગ, ખાંડ, સાકર
 બનાવવી વિજેરે. ભાગ ૭ મો—ખીજ પદાર્થોથી ધનની વૃદ્ધિ,
 ધાતુ તેમાં સોનું, રૂપું, લોહું, તાંબુ, પીતલ, ફટકડી, અખરખ, રસેદનો
 પથ્થર, પ્લાસ્ટર. એક ચેરીસ. વિજેરેના શોધ તથા ચેણો બનાવ-
 વાની રીત. ભાગ ૮ મો—ઝવેરાતનો વેપાર, હીરા, માણેક, અનિશ્વર,
 પુષ્પરાજ, પીરોગ ઇમોટેક્ન, માણેક વિજેરે પારખવાની અને વેપાર
 કરવાની રીત. હીરામાંથી છાંટા કાઢવાની રીત. મોતી કુદરતી
 મોતી એવવાળાં મોતી. બનાવટી મોતી, મોતીના ગુણ. મોતી
 વીંધવાની રીત, મોતી શી રીતે સુધારવા, મોતી ધોવાની રીત.

ભાગ ૯ મો—કુખર ઉલ્લોમ—તેમાં તમામ પ્રકારના રંગ બનાવ-
 વવાની રીત; સફેદ, લાલ; કીરમજી, લીલો, પીળો, બદ્ધુ વિજેરે રંગો
 રસાયનિક રીતે બનાવવાની કળા. હાથીદાંત, રેશમી કપડાં. ઉનનાં
 સુતરનાં વિજેરે કપડાંને જુદા જુદા રંગ ચઢાવવાની વિદ્યા. કામગ
 બનાવવાનો ઉલ્લોમ—જેમાં છાપવાના, લખવાના કામગી, ખડા તખલા
 પાલીસપેપર, કાચનો ઉલ્લોમ—જુદો જુદો જાતના કાચ બનાવવાના
 પ્રયોગો, ચામડાનો ઉલ્લોમ—ચામડાને શુદ્ધ કરવાની, પકવવાની
 તેના પર જુદા જુદા રંગ ચઢાવવાની રીત, સાથુ બનાવવા—
 ઉસમાંથી સાથુ બનાવવો, ચરખીનો, કોકમના તેલનો, કોપરેલનો
 એરેડીયાનો, ડોળીયાનો, રાજનો સાથુ બનાવવાની રીત, કાળા રંગનો
 સાથુ સફેદ બનાવવો; પાપડોઆ ખારમાંથી બનાવવો, અર્ધા કલા-

કર્મા સાથુ બનાવવો; બ્લીસરાધન કાઢવાની રીત; આયોદીન, ટેનીન; ડીસેન્ડેકટ; ટાર, મરક, બારસોપ, વીન્ડસર, હીનાનો, લેમન, કેવકાનો; નારંગી, કાબોલીક, હતી સસ્કર; પારદર્શક કાચ કાઢવાનો સાથુ બનાવવાની રીત, ધોવાનો પાવકર, સાથુનો અર્ક બનાવવો, વિજેરે મિથુન્નત્તિ બનાવવાની ક્રિયા અને તેની બનાવટ. ફેટિશાફર બનાવનો ધ ધો; કેમેરા વિજેરનો સમજાવ્યું, ફોકસ મેળવી ફોટો પાડવાની રીત; કાચને દવાથી ધોવાની રીત, દવાઓ, કાચ ઉપરથી ફોટો કામળ ઉપર કેવી રીતે ઉતારવો, કામળ ઉપર ઉતારેલા ફોટાને દવાથી ધોવાની રીત તથા તેની દવાઓ તેને તૈયાર કરવાની રીત વજેર; સ્ટીમિન્ડ બનાવવાની ક્રિયા—જુદી જુદી જાતના અનેક પ્રકારના સીમેન્ટ બનાવવાની જુદી જુદી બનાવટો. વાર્નિશ-દરેક પ્રકારનાં વાર્નિશ બનાવવાની બનાવટો; લાખ બનાવવાની ક્રિયાઓ, શાહી—જુદી જુદી જાતની અનેક પ્રકારની શાહી બનાવવાની રીત જેમાં તમામ પ્રકારનો છાપવાની, લખવાની, શાહીઓ, કપડાં કે લાકડાં વિજેરે પર લખવાની રમરસ્ટેમ્પની, પરમેનન્ટ શાહી, ટાઇપરાઇટરની શાહી, વિજેરે અનેક જાતોની બનાવટો, બટનો—તમામ પ્રકારનાં બટનો બનાવવાની બનાવટો; દીવાસળીઓ—દરેક જાતની બનાવવાની ક્રિયાઓ, સોલુ અને રૂપ બનાવવાના લગભગ ૪૦ પ્રયોગો, બનાવટી ધાતુ બનાવવી. ધાતુ વિજેરે સાંધવાની, તેના રસ કરવાની ક્રિયા, રેણુ વિજેરે ધાતુઓ ધોઈ પાણીસ કરવી, તેના ઉપર અક્ષરો કાતરવાની રીત, ધાતુ ઉપર વીજળીની મદદ વડે ગીલેટ ચઢાવવા; વીજળીની બેટરી બનાવવી. વીજળીને ઉત્પન્ન કરવી ગીલેટ કરવાની સોનેરી અને રૂપેરી બૂકી બનાવવાની રીત. લાકડાંને રંગવાના તથા તેની બનાવટના ફેટલાક પ્રયોગો, કાથીદાંત જેવું લાકડું બનાવવું, લાકડાંના વહેરના વસ્તુઓ બનાવવી, અણુનસનાં લાકડાં જેવાં લાકડાં બનાવવાં, કાથીદાંતને સાંધવાતું મિથાણુ, પાણીથી પલળે કે અગ્નિથી બળે નહિ તેવાં લાકડાં, જીવજંતુઓને દૂર કરવાં; સાપ; ઉંદર, માંકણ, ઉધિવ, કોડી, મચ્છર, ચતા ચટકાવવા અને હોમ તો દૂર કરવાના તથા ફરી આવે નહિ તેના ઉપાયો, અનાજ સળે નહિ તેના ઉપાય, અનાજમાં જીવકા ન પડે તેના ઉપાય, લાકડાં સળે નહિ તેના ઉપાય; કોઈ પથુ વસ્તુ ઉપરથી કાચ કાઢવા, સુતરાઉ, રેશમી ઉત્તનાં, મખ-મખનાં કે દરેક જાતનાં કપડાં; લોહું; સોનેરી કસબ ઉપરથી ચોકળી શાહીના કે કામર, મેજ; ચરબી વિજેરે બમે તેના કાચ કાઢવાના પ્રયોગો

રંગેલાં કપડાં ધોવા; મોની ઉપરથી કાપ કાઢવા, મોના રૂપાની જાળીસો ઉપરથી કાપ કાઢવા, કાચ આરસપહાણ; કાંકડાં, શરીર, લોખંડ; તરવાર, ફોટો વિગેરે દરેક ઉપરથી કાપ કાઢવાનો તથા તેને ધોઈ સાફ કરવાની રીત લેગ પારખવાની રીત—ફુધમાં, પાણીમાં, હેરનો; સોનું ચાંદી, ધાતુ; તેલ, શી વિગેરે દરેક ચીજમાંથી લેખ પારખવાની રીત, કેટલીક સુગંધીવાળી બનાવટો, અમરબત્તી, ધુપ, બરાસ વિગેરે અનેક ચીજોની બનાવટ; કંક, અખીલ, ગુલાબ, કાથો એળીયો વિગેરે બનાવવાની રીત, ફુધની જુકી કરવાની રીત, બનાવટી વસ્તુઓ બનાવવાની રીત, બનાવટી આરસપહાણ, પત્થરો, અણુનસનાં લાકડાં, કાંથીદાંત, ચામડાં, મધ; હાંગળો, કેસર, કસ્તૂરી; કલાઈ, હીરા, નીલમ, મોતી, માણેક, પોખરાજ, પન્ના, અકીક, કપાસ, રેશમ બનાવવાની રીત, શરીરને સ્વચ્છ બનાવનાર—ઝોરા બનાવનાર પ્રયોગો ખીલ દુર કરવાના, ચાંડાં દુર કરવાના, છુદ્ડાંના કાપ કાઢવાના, રીતળાનાં ચાંડાં દુર કરવાના, ચામડીફાટે તેના ઉપાય, ખરી જતા વાળ અટકાવવાના, વાળ વધારવાના, વાળ કાળા કરનાર કલપો, વિગેરે અનેક બનાવટો, આઈસક્રીમ બનાવવા, લીંછુ, ગુલાબ, દ્રાક્ષ વિગેરે દરેક જાતનું શરબત બનાવવાની રીત, શરબત તૈયાર કરવાનો પાવડર, ચાસણી વિગેરે બનાવવાની રીત, અત્તરો બનાવવાં, ગુલાબ, નારંગી, સુખડ, કેવડો, અંબર વિગેરે ગમે તે ધુલમાંથી અત્તર કાઢવાની રીત; સુગંધી તેલો બનાવવાની રીત, જેમાં ગુલાબ, જાંબ, અંબેલી મોગરો; કપુર, લોબાન, બદામ કોપરેશ, તજ, સર્વોંગ, શીશા-રસ, જાયફળ, નાગરમોષ, ખસ વિગેરેનાં તેલ કાઢવાની બનાવટો, ધડી-આળમાં પુરવાનું તેલ, કેશને વધારનાર તેલ, વાળ ઉઘાડનાર ગુલાબી, તેલ હેરઝોલ્લો, કોપરેશ શુદ્ધ કરવાની રીત, જુદી જુદી અનેક જાતનાં હેરઝોલ્લો બનાવવાની રીત. તેની વસ્તુઓનાં વજન, લવંડર-વોટર, કાલનવોટર, ફલોરીડા વોટર. હંજીરીયન વોટર, બાદશાહી ફલોવર, અંગરાજ વોટર, ગુલાબજળ, આરંજવોટર વિગેરે અનેક બનાવટો, સોડા લેમોનેડ, સોડાવોટર, લેમોનેડ વોટર, ટોનીક વોટર. બંકર બનાવવાની રીત, તેનો પાવડર બનાવવાની રીત. જુદી જુદી જાતનાં ખીસ્કીટ બનાવવાની રીત, છાંકણી બનાવવા—સુગંધી, કસ્તૂરીની મદ્રાસી વિગેરે અનેક જાતનો તપખીર બનાવવાના પ્રયોગો, મીણ કાપડ બનાવવાની, પીળા મીણને સફેદ કરવું, તંજુ કે કેનવાસ પાણીમાં ન પલળે તેવા કરવાના વિગેરે અનેક પ્રયોગો, બનાવટી સ્લેટ અને પેન્સીલ બનાવવી ફાડવાનું ફાડવાનું બનાવવાના અનેક પ્રયોગો

જાદુષ સાપની સળીયો બનાવવી. દાટણું ધન સૌધી કાઢવાના અનેક પ્રયોગો તથા તે ક્યાં દાટયું છે તે જાણવાની વિદ્યા, કેટલાક ચમત્કારી પ્રયોગો, દિવ્યદષ્ટિ, જળપ્રવેશ, ધૃતસંજીવન, અગ્નિપ્રવેશ, આકાશગમન વિગેરેના જાદુષ પ્રયોગો, પાણીમાં ભડકા કરવા, દેવતાને પકડવો, રંગ ઉઘાડી દેવો, ભડકા બનાવવા લોહી કાઢવું, જાદુષ દીવો. પૈસો ચોટાડવો, વગર દેવતાએ ચાકે રસોઈ બનાવવી વિગેરે કેટલાક ઉપ-યોગી પ્રયોગો લીંછુનો રસ ટકાવી રાખવો, સરેસ કે ચુંદરનું પાણી ટકાવી રાખવું, શુભાખનાં ફુલ તાજાં રાખવાં, બટાકા તાજાં રાખવાં, ખી જાળવી રાખવાં, સ્વદેશી વ્હાની બનાવટ, બરફ બનાવવો, તુરત આગ જ્વાલવવી, તીકનાં છંડાં દુર કરવાં, શીંગડાનાં શીપ જેવાં બટન બનાવવાં, કચકાનાં બટન શીંગડા જેવાં બનાવવાં, રબરસ્ટેમ્પ બનાવવાં કુલમાંથી માખણ વધુ નીકળે તેવા પ્રયોગો, વીજળી બનાવવી, કાનમાંથી કીડા, માથામાંથી જીને જોડા કાઢવાની રીત, વીજળીની અશુદ્ધિ બનાવવી, ખારી સુંક, પીપર બનાવવી, સીગારેટ બનાવવાની રીત, બીડીઓ બનાવવી, ઘસ બનાવવા, તકતા તૈયાર કરવા, કાચ સાથે ધાતુ ચોટાડવી, ફાટાને ચોટાડવાનું મિશ્રણ, રાગ સુધારવાના પ્રયોગો, આસના દીવા કરવા. વીજળીનું તાનીજ કરવું, દારૂ છોડાવવાના પ્રયોગો, અશીષુ છોડાવવાના પ્રયોગો, કપુરની માળા અને પ્યાલો બનાવવો, પારાનો પ્યાલો બનાવવાની પાંચ બનાવટો, ચીકણી સોપારી બનાવવી, મોતીને પાણીદાર બનાવવાની દવા, મસા કાઢી નાખવાની દવા, કાળું, ઘોળું અને શુભાખી હંતમંજન બનાવવું, સોનાના વરક બનાવવાના પ્રયોગો.

લાગ ૧૦ ઓ—વૈદ્યક પ્રયોગો—દરેક પ્રકારના એસન્સ અને અર્ક બનાવવાની રીતો, પેટન્ટ દવાઓ જેવી કે કાર્બોનિટ ઓઈલ એમોનીયા, કાર્બોનિટ સોડા, લાઇમ, ઓક્સાઇડ ઓફ આયર્ન, નાઇટ્રેટ ઓફ આયર્ન, ક્લોરાઇડ ઓફ મેગ્નેશિયમ, બાઇમજન્યુસ, ખાંડનો સરકો, પોટાસ બનાવવો, ગાઉટપીલ્સ, બ્લીરટર કાલાડિયન, કોલેરા મીકશ્વર, દાદરનો મલમ, ક્લોરોફોર્મ, કિવનાઇનની ગોળીઓ, ફોસ્ફરસપીલ્સ, આયર્નપીલ્સ, કમ્પાઉન્ડ આયર્ન મિકશ્વર, સીરપ ઓફ હાઇપોફોસ્ફો-ઇટ ઓફ લાઇમ, નાઇટ્રેટ ઓફ પોટાસ, કિવનાઇન આયર્ન મિકશ્વર, ઓક્સાઇડ ઓફ કોપર, પેનકીબર, ક્લોરોડાઇન, સાઇટ્રીક એસીડ, ડોવર્સપાવર, કાલ્કીમ, મીલ્ક ઓફ શેઝ, નાઇટ્રીક એસીડ, ફ્લ્યુઆટિક એસીડ, ફોસ્ફરસ, ડેમીયાની ટોનીક પીલ્સ, ઇસ્ટ-સપીલ્સ,

ઈસ્ટ-સસીરપ, સાસીપરીલા, બાલામૃત. ખરજવાનો મલમ, મેથોલ
બામ, મેથોલ અર્ક, હેરકાઇ (૨) વાળ ધોવાનું પાણી, બાલનાશક
સાણુ, બાલનાશક તેલ, બાલનાશક અંક, તાંબુલવટી, બહેરાપણાનું
તેલ, બાળાગોળી, પારાનો મલમ, કાળામલમ, સાદોમલમ, લસણનો
મલમ, ફટકડીનો, માયાનો, હોરાકસીનો, દાઝેલાનો, ટરપેનટાઇનનો
વિજેરે મલમ બનાવવા.

ભાગ ૧૧ મો—આયુર્વેદિય દવાઓ, તેમાં તમામ પ્રકારના
કવાથો, ચુર્ણો, ગુટિકાઓ ગુગળ, આસવ, અવલેહ, અરીષ્ટ, લખો,
રસો ને માત્રાઓનો સમાવેશ છે ઉપરાંત દરેક જાતના ક્ષારો કાઢવાની
રીત, પાકો મુરખા, અથાણા, ચટણી વગેરેની બનાવટો.

ભાગ ૧૨ મો—ધન પ્રાપ્તિના આધ્યાત્મિક ઉપાયો. જેમાં દરેક
માણસ ધનવાન થઇ શકે છે ધનવાન થવા માટે કોનો આશ્રય લેવો
કરવો. ધનવાન થવાના કેટલાક ઉપાયો, ધનવાન બનાવનાર માનસિક
ક્રિયા, ધનવાન થવા માટે ઇશ્વર પાસે કરવાની માગણીનો વિધિ,
ધનવાન થવા માટે શારીરિક ક્રિયા, ફળપ્રદ ધર્મો, ધનવાન બનાવી
શકે તેવા નિયમો, સિદ્ધિ લાભ વગેરે.

ભાગ ૧૩ મો—જેમાં અનેક ગરીબમંથી ધનવાન થયેલા
પુરૂષોના જીવન ચરિત્રોનો સમાવેશ કર્યો છે. તે વાંચી ધનવાન થવા
ઈચ્છનારે શીખવા યોગ્ય અનેક વાતો જાણી શકાય.

આમાંના બધા પ્રયોગો તો ખાસ નવીન અને હળવે રૂપિયા
ખર્ચાં શીખી ન શકાય તેવા ગુપ્ત હતા તે પણ દાખલ કર્યા છે.
કૌમંત માત્ર રૂ. ૭-૦-૦૦ થી. ૦-૮-૦૦ (તેર ભાગ ભેગાજ છે)

હાંસાના હેડમાસ્ટર ભગવાનજી ભાણુજી લખે છે કે ધન-
વાન પુસ્તક મનુષ્યને બહુજ ઉપયોગી છે. જે માણસ તેનો ઉપયોગ
કરે તે ધનવાન થયા વગર રહેજ નહિ. આમાંથી મેં પાંચ સાત
ફુન્નરનો અજમાયસ લીધો જેમાં હું બહુજ ફતેહમંદ થયો છું. ને
આપનો આભાર માનું છું, ધનવાન તે ધનવાનજી છે આ પુસ્તક
ખરીદવાને દરેક માણસને લાભમણુ છે.

છાટા ઉકપુરથી—અબ્દુલ હુસેન શમસુદીન લખે છે કે—ધન-
વાન નામનું પુસ્તક તેની મહેનત જોતાકૌમંત રૂ. ૧૦ રાખી હોત તો
પણુ થોડી છે. આપે તે બનાવી દેથી લાખોને ઉત્તેજન આપ્યું છે.
આવું ગુણુ કરેલું ધનવાન પુસ્તક પાસે હોય ને ધર્મી કરે તો
ધનવાન થઇ શકાય તેમ છે.

જેઠાલાલ દેવરાંકર દવે, ભાગ્યેદય ઓફીસ—અમદાવાદ.

ત્રિકાળ દર્શક દર્પણ

અને

પ્રેતાવાહન વિધા.

પ્રકરણ ૧ લું.

પ્રવેશ.

ભૂત, બાવિષ્ય અને વર્તમાન ત્રણ કાળમાં શું બન્યું, શું બનશે અને શું બને છે તે જાણવાની યજ્ઞાને ધર્યા હોય છે. ત્રણે કાળનું જ્ઞાન યોગવિદ્યાનો અભ્યાસ કરી સમાધિ પર્યંતનું જ્ઞાન મેળવવાથી થાય છે, તેમજ ન્યોતિષ સાત્ત્વથી થાય છે. આ ઉપરાંત હીપ્નોટીઝમ, અને મેસ્મેરીઝમ વિદ્યાનો અભ્યાસ કરી જે માણસને હીપ્નોટાઇઝ કરવામાં આવે કે જેને મેસ્મેરીઝમ ચલાવવામાં આવે તે માણસથી થાય છે. યોગી સમાધિ ચલાવી ત્રણ કાળનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી શકે છે. ન્યોતિષવેદના, ગણિતથી મોટાની ગણતરી કરી ત્રણ કાળનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે છે તેવીજ રીતે જેને હીપ્નોટાઇઝ કરવામાં આવે છે કે મેસ્મેરીઝમ ચલાવવામાં આવે છે તે પોતાના આંતરચક્ષુ વડે સર્વ જાણી શકે છે.

આ ઉપરાંત એક પ્રકારની ક્રિયાથી કાચ બનાવી તેની સામે ત્રાટકે કરવાથી માણસ અંતરમાં ઉતરી શકે છે અને પછી તેને જે કંઈ પૂછવામાં આવે છે તે વાત જાણી શકે છે. તેમજ પ્રેતનું આવાહન કરવાની વિદ્યાથી પ્રેતદાસ આ જ્ઞાન મેળવી શકાય છે. આથી ત્રિકાળ દર્શક દર્પણ સ્ત્રી રીતે બનાવવું અને જોવું એ ક્રિયા

જાણવાની અગત્ય છે. તેમજ પ્રેતનું આવાહન શી રીતે કરવું તેની દ્વારા જૂત, અવિધ્યની વાત શી રીતે મેળવવી એ પણ જાણવાની જરૂર છે. આ પુસ્તકમાં હીપ્નોટીઝમ વિદ્યાનો, મેસ્મેરીઝમનો, યોગવિદ્યાનો, ત્રિકાળદર્શક દર્પણ અનાવવાની ક્રિયાનો, અને પ્રેતાવાહન શી રીતે થઈ શકે તે વિદ્યાનો સમાવેશ કરવાથી માણસોને જૂત અવિધ્યની વાત જાણવાની બહુજી સરળતા થઈ શકે તેમ છે.

એ ઉપરાંત કેટલીક ગુપ્ત વિદ્યાનો, જાદુઈ કળાનો, અને ચૌદ પ્રકારની વિદ્યાનો પણ આ પુસ્તકમાં સમાવેશ કરવા ઉપરાંત કોક-શાસ્ત્ર અને રતીશાસ્ત્રનો પણ આ પુસ્તકમાં સમાવેશ કર્યો છે. જેથી માણસો જાતે અન્ય જાદુગરની ચાલાકીથી ફસાઈ ન જાય તેમજ કેટલીક કોકશાસ્ત્રની ગુપ્ત વિદ્યાનો અનુભવ કરી શકે તેમ છે. બધા માણસો ત્રિકાળદર્શક દર્પણ અનાવતાં આવડવાથી તેમને તેવા દર્પણ લેવાની જરૂર પડવાની નહિ વળી, કોઈ વસ્તુ ક્યાં ગઈ છે તેમજ અમુક જગ્યાએ શું બને છે તેની વાત તે માણસ દર્પણ ઘેર બનાવી શીખી શકશે.

વળી હીપ્નોટીઝમ અને મેસ્મેરીઝમના પ્રયોગથી દરદીઓને શી રીતે સાજા કરવા તે પણ આ પુસ્તકમાં આપેલું હોવાથી બહુ વખતે અસાધ્ય દરદી આ ક્રિયાવડે વગર દવાએ મટાડી શકાશે. તે ઉપરાંત વર્ષાકરણ વિદ્યાનો પણ આ પુસ્તકમાં સમાવેશ કર્યો છે જેથી અમુક માણસ આ વિધીથી અન્યને પોતાના તરફ આકર્ષી પોતાનું કાર્ય સિદ્ધ કરાવી શકે છે.

પ્રકરણ ૨ નું.

મેસ્મેરીઝમ અથવા હીપ્નોટીઝમ વિદ્યા.

પ્રાણ—હીપ્નોટીઝમની વિદ્યાનો બધા આધાર પ્રાણ ઉપર છે. પ્રાણમાં બીજા પદાર્થોને પોતાના તરફ ખેંચવાનો મુખ્ય ગુણ છે. જેવો જેનો પ્રાણ તેનું તે પ્રમાણમાં બળ છે; આ વિદ્યાથી અન્ય મનુષ્યના શરીરને આકર્ષી

તે મટાડી શકાય છે. અન્યના પ્રાણને આકર્ષી તેના વડે બધા ચમત્કારો અને શુભ વસ્તુ કર્યા છે, અમુક જગ્યાએ શું બને છે વિગેરે માહિતી મેળવી શકાય છે. પ્રાણમાં બે પ્રકારની શક્તિ ૧. એક પ્રમળ પ્રાણ અને બીજો નિર્મળ પ્રાણ. હવે પ્રયોગ કરનાર પ્રમળ પ્રાણવાળો હોય છે તો તે સામા પ્રમળ પ્રાણવાળાને અસર કરી શકતો નથી પણ નિર્મળ પ્રાણવાળાને અસર કરી શકે છે. માણસનો જેવો આહાર વિહાર અને સોળત હોય છે તેવો તેના પ્રાણ હોય છે. દરેક પ્રાણી પદાર્થમાંથી તેના પ્રાણની ઊંચા હંમેશાં બહાર નીકળ્યા કરે છે, તે જેના જેના સંબંધમાં આવે છે તેના ઉપર અસર કરી શકે છે.

વિધાયક (operator) અને વિધેય. (Subject,) હીપ્નોટીઝમનો જે માણસ પ્રયોગ કરે છે તે વિધાયક અને જેના ઉપર પ્રયોગ કરવામાં આવે છે તેને વિધેય કહેવામાં આવે છે. પ્રયોગ કરનાર વિધાયકનું શરીર સાફ મજબુત અને નિરાગી હોવું જોઈએ. તેના પ્રાણ બીજાને આપવાનો હોવાથી જો તે રોગવાળો હોય છે તો તેને રોગી બનાવી શકે છે. માટે પ્રથમ તો તેનું શરીર નિરાગી હોવું જોઈએ. પ્રયોગ કરતી વખતે સાવધાનતા રાખવી જોઈએ તેમજ તેણે આ પ્રયોગ કરવા માટે ઉમંગથી વળગ્યા રહેવું જોઈએ. તેણે આ પ્રયોગ કરતા પહેલાં પોતાની દૃષ્ટિને સ્થિર અને સામા માણસને જોત જોતામાંજ તેને પોતાના તરફ ખેંચી શકે, તેના મનને વિંધી શકે તેવી હોવી જોઈએ. નેત્રોમાંથી એક પ્રકારનો પ્રવાહ હંમેશાં નીકળ્યા કરે છે. તે અન્યને પોતાના તરફ આકર્ષી શકે છે. સર્પ, વાઘ, સિંહ વગેરે પ્રાણીઓની દૃષ્ટિ તેવી સ્થિર હોય છે. તે અન્ય પ્રાણીને પોતાની દૃષ્ટિના આકર્ષણથી પોતાના તરફ ખેંચી શકે છે. તેવી દૃષ્ટિ આ પ્રયોગ કરનારે રાખવાની જરૂર છે. તેમજ તેણે હંમેશાં પોતાનું ચિત્ત શાંત રાખવું જોઈએ. જો તે શાંત ચિત્તે પ્રયોગ કરે છે તોજ તેની ઉત્તમ અસર થઈ શકે છે. તેણે બહુચર્ચનું પાલન કરીને પોતાની ઇદ્રિયોને કબજે રાખવી જોઈએ. તેમજ શાંતચિત્તે અન્યના હૃદયમાં કેતરાર્થ જાય તેવો ગંભીર અવાજ રાખવો જોઈએ. દ્યુપચ્યુ વિચારવાળા માણસથી આ કાર્ય બની શકતું નથી. માટે વિધાયકે દૃઢ વિચાર બંધે શાંત, ધીરા પણ અસર કરનારા સખ્તો કહેવા જોઈએ.

આ વિદ્યાનો પ્રયોગ અન્યને સુખી કરવા માટે હોવો જોઈએ પણ કોઈને હેરાન કરવાને માટે હોવો ન જોઈએ, જે માણસ પ્રયોગ પ્રાણીઓ હશે તે આ કાર્ય સહેલાઈથી સીખી શકશે.

વિધેય—એટલે જેના ઉપર પ્રયોગ કરવામાં આવનાર હોય તે માણસનામાં પણ ઉપર પ્રાણી ગણા હોવા જોઈએ. પણ તેના પ્રાણી વિધાયકના કરતાં વિનમ્ર હોવો જોઈએ. વિધેયને આ વિદ્યા ઉપર શ્રદ્ધા હોવી જોઈએ, તેમજ પ્રયોગ કરનાર વિધાયક ઉપર પણ શ્રદ્ધા હોવી જોઈએ.

વિધાયક જે વખતે પ્રયોગ કરતો હોય તે વખતે પ્રયોગ નિષ્ફળ થાય તેની તેણે ખાવના કે વિચાર કરવો જોઈએ નહિ. વિધાયક પાસે જે માણસ ધણો વખત રહેતો હોય તેના ઉપર આ પ્રયોગની ઝડ અસર થઈ શકે છે. પ્રયોગ કરવાનું સ્થળ શાંત જોઈએ. તેમજ પ્રયોગ કરતી વખતે ત્યાં ગડબડ ન થતાં હોવાં શાંતિ જળવાવી જોઈએ. ત્યાં બેઠેલા માણસો આ પ્રયોગથી વિરુદ્ધ વિચાર કરનારા ન હોવા જોઈએ. ત્યાં દીવો, ધુપ કરી ત્યાંની હવા સ્વચ્છ બનાવવી જોઈએ. પ્રયોગ કરવાનો વખત પણ શાંત હોવો જોઈએ.

ત્રાટક—દૃષ્ટિ સ્થિર રાખવાની રીત—આ પ્રયોગ કરવામાં સર્વથી મુખ્ય અગત્ય દૃષ્ટિ સ્થિર કરવાની છે. કોઈ પણ પદાર્થની સામે ધણો વખત ત્રાટક કરવાની ટેવ પાડવાથી દૃષ્ટિ સ્થિર થઈ શકે છે. કોઈ જાણી હોય તેના મુખ સામે જરોબર અર્ધો કે પોણો કલાક એકી ટોચે જોઈ રહેવાની ટેવ પાડવી. વચ્ચે આંખો બંધ કરવી નહિ. આમ દરરોજ એકાદ બે માસ કર્યા કરવાથી ત્રાટક સિદ્ધ થાય છે. ત્રાટક સિદ્ધ થતાં દૃષ્ટિ સ્થિર રહે છે. દૃષ્ટિ સ્થિર કરવા માટે જાણી, ગુરુ કે ઈશ્વરની લેવી, તે કાચથી મઢાવેલી ન હોય તો વધુ સારું, કારણ કે કાચના તકતાથી કે દીવાની જ્યોત ઉપર ત્રાટક કરવાથી આંખો બગડે છે. માટે વગર મઢેલી જાણી લેવી અથવા તો શાલીગ્રામ ઉપર ત્રાટક કરવાથી કે રહટિકની મૂર્તિ ઉપર ત્રાટક કરવાથી દૃષ્ટિ સ્થિર થઈ શકે છે.

બળવાન સંકલ્પવાળા બનવું—આ વિદ્યામાં સંકલ્પ-શક્તિ ખીલવવાની ખાસ અગત્ય છે. સંકલ્પશક્તિ કેળવીને બે અનુબંધ બળવાન સંકલ્પવાળા થાય છે તો તે પોતાના નિવાસને—કે પોતાની ઈમારતને સંભાળી ધારેલે રચણે મોકલી શકે છે. કોઈ, બે

સંકલ્પશક્તિને નિર્જળ બનાવનાર છે. આનસીક ક્રિયાથી સંકલ્પ શક્તિ સારી રીતે ફેળવી શકાય છે. દરેક માણસે કોઈ પણ કાર્ય સિદ્ધ કરવા માટે પોતાના સંકલ્પને બળવાન બનાવવા યત્ન કરવો જોઈએ. બળવાન સંકલ્પવાળાં માણસ પોતાનામાં સ્થિરતા કે સ્વતંત્રતાને પ્રકટાવી શકે છે.

જે માણસ અસ્થિર વિચારનો હોય છે, ધડી ધડીમાં વિચાર બદલનારો, કે કોઈ કામમાં સ્થિરતાને પ્રકટ કરનારો હોય છે તેના સંકલ્પો બળવાન બની શકતા નથી. નિર્જળ સંકલ્પવાળો અથવા હ્યુપ્ત્યુ મનવાળો માણસ કોઈ પણ કામમાં એક નિર્ણય ઉપર આવી શકતો નથી. સંકલ્પબળને ખીંચવવા માટે પ્રથમ કોઈ એક વિષય ઉપર સંપૂર્ણ વિચાર કરી તે વિચારને મક્કમ વળગી રહેવું જોઈએ. ધડી ધડીમાં વિચાર બદલવા નહિ કે એક કામ કરવાનો આજે કંઈ નિર્ણય કરી કાલે વળી કોઈ બીજો જ નિર્ણય કરવો નહિ. એકવાર વિચાર કરી તે નિર્ણય ક્યાં પછી તેમાં બીજાના કહેવાથી ઝટ કરી જવું નહિ. જે માણસ એક વિચાર એકવાર કરે અને વળી કોઈના કહેવાથી ઝટ તે વિચારને ફેરવે, કોઈ વાતના એક નિર્ણય ઉપર ન આવતાં ધડીકમાં એક નિર્ણય કરે વળી ધડીમાં બીજો નિર્ણય કરે એવા માણસોમાં સંકલ્પબળ હોતું નથી. મક્કમ વિચાર વગરનો મનુષ્ય કોઈ પણ મહાન કાર્ય કરી શકતો નથી. નિર્જળ સંકલ્પવાળો મનુષ્યો ધણીવાર હાથમાં આવેલી તકનો લાભ લઈ શકતા નથી.

માણસ માત્રે પોતાના સંકલ્પને બળવાન બનાવવા યત્ન કરવો જોઈએ. એકવાર કોઈ કામના સંબંધમાં પૂર્ણ વિચાર કર્યા પછી તેના નિર્ણય કરી તે નિર્ણયને ઠેક સુધી વળગી રહેવું અને કોઈના દોરવાયા તે નિર્ણયને ન ફેરવવો એ સંકલ્પબળને ખીંચવવાના સાધનરૂપ છે. કદાચ એકવાર નિર્ણય કર્યા પછી તેમાં વિનિત આવે તો પણ તે નિર્ણયને ન ફેરવવો. અને જ્યાં સુધી તે નિર્ણય આપણને ખરા લાગે ત્યાં સુધી તેને વળગી રહેવું.

કોઈ પણ કાર્યનો નિર્ણય કરવામાં બીજાની સલાહનો ઉપયોગ કરવા કરતાં પોતાની મેળે પૂર્ણ વિચાર કરીને પોતાને યોગ્ય લાગે તે પ્રમાણે નિર્ણય કરવો એ સંકલ્પબળને વધારનાર છે. બીજાના કલા પ્રમાણે કે બીજાની સલાહ પ્રમાણે આધાર રાખવા

કરતાં પોતાના વિચાર પ્રમાણે ચોકક્ષ નિર્ણય કરીને તે પ્રમાણે ચાલવાથી, કાંઈ પણ વિષયનો ઉતાવળ નિર્ણય ન કરી નાંખવાથી, કાંઈ પણ આપતમાં અન્યના ઉપર ગુસ્સે ન થવાથી, અને પોતાની શુદ્ધિવિરૂદ્ધ કાંઈ કામ ન કરવાથી સંકલ્પ બળવાન થાય છે.

પોતાના કાર્યમાં જોમ અને તેમ પોતાની અકક્ષ ઉપર આધાર રાખીને ચાલવું, બીજાની સલાહ પ્રમાણે ચાલવાથી આપણે આપણી વિચાર કરવાની શક્તિને શુભારી બેસીએ છીએ. એકવાર નિર્ણય કરી ચુક્યા પછી તે માટે પસ્તાવો કરવો નહિ, અન્યને નુકસાન થાય તેવો કદી વિચાર કરવો નહિ, બીજાસ ખોટાને વર્તવું નહિ, જે નિર્ણય કરવો તે છેવટનો પૂર્ણ વિચાર કર્યા પછીજ કરવો, અન્યની સાથે સત્ય અને પ્રમાણિકપણાથી વર્તવાનો નિશ્ચય રાખવો આવા વર્તનથી વર્તવાથી અને હંમેશાં પોતાની શુદ્ધિ પ્રમાણે વર્તવાથી, પોતાના ઉપર જ આધાર રાખીને ચાલવાની ટેવ પાડવાથી આપણી સંકલ્પશક્તિ ખીલી શકે છે.

હંમેશાં શાંત, દરેક, કંડા સ્વભાવના, અમ્ર ન બનવાના સ્વભાવવાળા અને પોતાના સામર્થ્યમાં વિશ્વાસવાળા રહેવું જોઈએ. તમે જમે તે ધંધો કરતા હો તે ધંધામાં તમારી પૂર્ણ હોશિયારી છે એમ માનીને વર્તવું. તમારા સંબંધમાં આવનાર ઉપર તમે તમારા ધંધાની છાપ પાડી શકો તે પ્રમાણે વાતચીત કરતાં આવડવી જોઈએ. વાત કરવામાં તમે તેનાથી માઇક્રોફોનની માફક ડાખાઈ ન જાવ તેની સાવચેતી રાખજો. તમારા બોલવાનો તેના ઉપર પ્રભાવ પડવો જોઈએ. પ્રથમ તમારે તમારા મન ઉપર કાણુ મેળવતાં શીખવું જોઈએ. અન્ય મનુષ્યના મન ઉપર અસર કરવાની ઇચ્છા રાખતા પહેલાં મનુષ્યે પોતાના મન ઉપર કાણુ મેળવવો જોઈએ. મનમાં ગમે તેવા વિચારો આવ્યા કરે, ધડીમાં અમુક કાર્ય કરવાનો વિચાર થાય તો વળી ધડીકમાં બીજું કાર્ય કરવાનો વિચાર થઈ આવે એ મન કમજો ન હોવાનાં લક્ષણ છે માટે પ્રથમ વિચારોના ઉત્પાદક મનને વશ કરતાં શીખવાથી સંકલ્પ બળવાન બની શકે છે.

હંમેશાં નિશ્ચય કરવો અને માનવું કે તમે તમારા મનને વશ રાખી શકો છો અને અન્યના મન ઉપર ધારેલી અસર ઉપજાવી શકવાનું તમારામાં સામર્થ્ય છે. દિવસે તેમજ રાત્રે દરેકજો માન્ય

કરવું કે તમારો સંકલ્પ બળવાન છે અને તમે બીજાના ઉપર કાબુ મેળવી શકો તેવી રીતે તમે તમારી શક્તિને ખીલવી છે !

હંમેશાં રાત દિવસ તમારા મનમાં એવું રમી રહેવું જોઈએ કે મારો સંકલ્પ બળવાન છે, તેની સામે કોઈ પણ ટકી શકે તેમ નથી. હું કદી પણ કોઈ કામમાં નિષ્ફળ થવાનો જ નથી, પણ માફ દરેક કાર્ય હું સિદ્ધ કરી જ શકીશ. હું જે કાર્ય ધાડે તે કરી શકવાનું મારામાં બળ છે, હું કદી પણ તેમાં નિરાશ થઈ શકું તેમ નથી. મારામાં અત્યંત પરાક્રમી શક્તિ છે કે જેનાવડે મને કદી કોઈ પણ નુકસાન કરી શકે તેમ નથી. તેમ મારી ઇચ્છા વિરુદ્ધ કોઈ કંઈ કરી શકે તેમ નથી, અન્ય મનુષ્યોના ઉપર મારા સામર્થ્યનો પ્રભાવ પડે છે જ અને તેથી અન્ય મનુષ્યો ઉપર હું કાબુ ધરાવી શકું તેવું મારામાં બળ છે. આવું હંમેશાં માન્યા કરવું. એવું બળ પોતામાં છે જ એવો દૃઢ વિચાર રાતદિવસ કર્યા કરવો અને તે પ્રમાણે મારામાં સામર્થ્ય છે જ એમ દૃઢપણે માન્યા કરવું એ સંકલ્પબળને વધારનાર છે.

તમારે તમારા સામર્થ્યમાં વિશ્વાસ રાખીને વર્તવું, કોઈની સાથે વાતચિત કરવામાં તેનાથી ડાહ્યાનું નહિ કે શરમાવું નહિ. કોઈની સાથે કામ પાડવામાં બહારાવું નહિ પણ પોતાનું કામ નિરાંતે શાંત રીતે કર્યા કરવું. એક કામનો નિષ્ફળ થયા પછી તે રીતે કામ કરવા માંડ્યા પછી તેમાં સિદ્ધિ મળશે જ એમ દૃઢપણે માનીને કામ કર્યા કરવું. કોઈ પણ વાતની ચિંતા કરવી નહિ, તેમજ કામ કરવામાં સ્વભાવ શાંત રાખી દરેકની સાથે વર્તવું, કોઈના ઉપર ગુસ્સે થઈ જવું નહિ. અન્યના ઉપર અસર કરવાનું તમારામાં પૂર્ણ બળ છે એમ માન્યા કરવું જોઈએ. તમારા પ્રતિ સર્વ કોઈ પ્રેમ રાખ્યાજ કરે છે, તમારી મરજી વિરુદ્ધ કોઈ વર્તી શકે જ નહિ, એ પ્રકારે બરાબર માન્યા કરવું. રાતદિવસ તેનુંજ મનન કર્યા કરવું અને જ્યાં સુધી તમારામાં એ પ્રમાણે સ્વભાવસિદ્ધ ગુણ પ્રકટ ન થાય ત્યાં સુધી હંમેશાં તે પ્રમાણેજ ચિંતન અને મનન કર્યા કરવાથી તમારો સંકલ્પ બળવાન બને છે. અને તમે અન્યને તમારા તરફ આકર્ષણ કરી શકશો. આ પ્રમાણે નિયમસર વર્તવાથી તમારી સંકલ્પશક્તિ અને આકર્ષકશક્તિ ખીલી નીકળશે.

જે માણસો ઉપર પ્રભુજે વર્તે તે પોતાની આકર્ષકશક્તિને

ખીલવી શકે છે, જેઓ પોતાના સંકલ્પમળને ખીલવી શકે છે તેઓના પ્રસંગમાં જે જે માણસો આવે છે તેના ઉપર તેમના બોલવાચાલવાનો પ્રભાવ પડે છે. ઘણા માણસોને તમારા બોલવાની અસર થાય છે. અને જેઓ પોતે ઉપર પ્રમાણે વર્તીને પોતાની આ શક્તિને ખીલવી શકે છે તે કોઈ પણ કાર્ય સહેલાઈથી સિદ્ધ કરી શકે છે. પોતાના ધંધામાં વિજય મેળવી શકે છે. તેના પ્રતિ લોકો આકર્ષાય છે તેના બોલવાનું વજન પડે છે અને તેમનામાં કાર્ય કરવાની કોઈ અલૌકિક શક્તિ ખીલી નીકળે છે.

સ્વાકર્ષણશક્તિ—ખીલવાને માટે વળી તેણે હંમેશાં એવા વિચાર કર્યા કરવા કે હું મારા કામમાં ફતેહ પામેલોજ છું, અન્ય મનુષ્યોને કાણુમાં રાખવાની મારામાં શક્તિ છે જ, હું તેમના ઉપર કાણુ મેળવી શકું છું. અન્ય મનુષ્યો મારા ઉપર પ્રેમ રાખે છે અને તેઓ મારી મરજી પ્રમાણે જ વર્તવાના, હું મારા પોતાના મનોબળ ઉપર પૂર્ણ કાણુ રાખી શકું છું અને અન્ય મનુષ્યો મારા બળ સામે ચર્ચ શકે તેમ નથી. હું કોઈ પણ વખતે નિષ્ફળ થવાનો જ નહિ, હંમેશાં દરેક કાર્યમાં સફળતા જ મેળવવાનો છું. હું કોઈપણ કામમાં કદી પણ પાછી પાની કરવાનો નથી, દરેક કાર્યમાં હું જીતવાનો જ છું અને લોકો મારા ઉપર અત્યંત પ્રેમ રાખવાના જ છે આ પ્રકારના વિચારોનું હંમેશાં મનન કર્યા કરી તે પ્રમાણે માનવું, અને એકાગ્રતાપૂર્વક એના એજ વિચારમાં મનને જોડી રાખવું એ સ્વાકર્ષણ શક્તિ ખીલવવાનો સર્વોત્તમ ઉપાય છે.

આ પ્રમાણે વિચાર, અને મનન કરી તે પ્રમાણે દંડપણે માન્યા કરવાથી મનોબળ વધે છે, સંકલ્પ બળવાન થાય છે.

તે સિવાય એક કાચના વાસણમાં બે ભાગ પાણી ભરી તેનો એક ભાગ ખાલી રાખી તેને પોતાના મોં સામેના ટેબલ ઉપર મૂકી તેના મધ્ય ભાગે એકા ટસે જોડીને ઉપરના વિચારોનું મનન કરી તેજ વિચારમાં મનને એકાગ્ર કર્યા કરવું આ પ્રમાણે અડધો કલાકેક કરવાથી ઉધ આવે તો આવવા દેવી. આમ કરવાથી સ્વાકર્ષણશક્તિ ખીલી નીકળે છે. વળી તેજ ગ્લાસમાં જોડી વખતે જે માણસને પોતાના કાણુમાં લેવાનો વિચાર હોય તે જણે તમારા કલા પ્રમાણેજ વર્તે છે, એવો દંડ નિશ્ચય કરી તેવા વિચાર કર્યા કરવાથી તે માણસ તમારા કલા પ્રમાણે વર્તવાનો.

આજ પ્રમાણે તમે અન્ય મનુષ્યો તમારા કલા પ્રમાણે વર્તે તે પ્રકારે કાણુ મેળવી શકો છો. આ પ્રકારે તમે તમારા ધર્માર્માં તમારા પ્રાહ્લકોને તમારે વશ વર્તાવી શકો છો. તેમનામાં તમારા બોલવાની અસર થયા વગર રહેતીજ નથી. આથી એક પ્રકારનો પીજળીનો પ્રવાહ તમારામાં ઉત્પન્ન થાય છે અને તમે તેવડે અન્યને તમારા વિચાર પ્રમાણે દોરવી શકો છો.

સંકલ્પબળથી બીજાના મનઉપર ધારેલી અસર કરવાને માટે તમે કોઈ મૂર્તિ, કે જાતી કલ્પીને તેના સામે ત્રાટક કરી તેના સામે એક દષ્ટિથી જોયા કરવું. જેના ઉપર તમે અસર કરવા ધારો તેની જાતી તમારા સામે કલ્પનામાં ઉભી કરી તેના સામે જોયા કરવું. આમ કરવાથી તે માણસના ઉપર તમારી ધારેલી અસર થઈ શકે છે.

આમ કરવામાં મનની એકાગ્રતાની ખાસ જરૂર છે. માટે દરેક બાબતનો દૃઢ નિશ્ચય કરી પોતાના જ આશ્રય ઉપર આધાર રાખી તે નિશ્ચયને પાર પાડવાનું એક ચિત્તથી મનઉપર લઈ તેમાં લીન થઈ જવું આમ કરવાથી સંકલ્પ બળવાન બને છે.

સંકલ્પબળ જે જે માણસો ખીલવી શકે છે તે મહાન કાર્યો કરી શકે છે. આ જગત્ પણુ બગવાને પોતાના એક સંકલ્પથીજ ઉત્પન્ન કર્યું છે. પૂર્વે ઋષિ મુનિઓ લોકોને સંકલ્પથીજ વરદાન કે શાપ આપી શકતા હતા. તેમનો સંકલ્પ બળવાન હોવાથી તે ફળી શકતો. અને હાલ તો જે નિર્જાળ સંકલ્પો હોય છે તેજ ફળતા નથી.

આ વિદ્યાની સિદ્ધિને માટે પણુ બળવાન સંકલ્પને સિદ્ધ કરવાની પ્રથમ જરૂર છે

માર્જન રી રીતે કરવું.

આ પ્રકારના પ્રયોગ કરવામાં તેમજ પ્રયોગ કર્યા પછી વિધેય ઉપરથી તે પ્રયોગની અસર દૂર કરવા માટે માર્જન કરવાની જરૂર છે. માટે આ વિદ્યા શીખનારે માર્જન કરતાં શીખવું જોઈએ.

દરેક મનુષ્યના હાથ, પગ, માથું વિગેરે ભાગમાંથી એક પ્રકારનો પ્રવાહ બહાર અખંડ વર્તા કરે છે, અને આ પ્રયોગમાં વિધાયકે સંકલ્પવડે આ પ્રવાહને વિધેયમાં દાખલ કરવો પડે છે, હાથના કોડાથી તે આંતરણનાં દેરમાંથી આ પ્રવાહ વધુ પ્રમાણમાં બહાર નીકળતો હોવાથી આ પ્રયોગ કરવામાં અન્ય મનુષ્ય ઉપર માર્જન

કરવામાટે હાથના કાંડાથી તે આંગળીનાં ટેરવાંનાળા ભાગનો વધુ ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. જેમ હાથમાંથી આ પ્રવાહ નીકળે છે તેમ પગમાંથી પણ નીકળતો હોવાથી ધણા હાથ અને પગ બંનેનો ઉપયોગ કરે છે.

ધણા મહાપુરુષો શિષ્યના માથા ઉપર પોતાનો હાથ મૂકી સંકલ્પબળવડે તેનામાં પોતાના શુદ્ધ પ્રવાહને સ્થાપી તેના આચાર વિચારમાં ફેરફાર કરાવી શકે છે. મહાપુરુષનો ચરણ સ્પર્શ કરવામાં પણ તેમનો શુદ્ધ સત્વબળનો પ્રવાહ શિષ્યમાં પ્રવેશ એજ હેતુ હોય છે.

માર્જન-જે પ્રકારનાં થાય છે વિધાન માર્જન અને વિસર્જન માર્જન. વિધાન માર્જનમાં મનુષ્યનું જમણું પડખું બહુ પ્રયત્ન ગણાય છે તેથી વિધાયકે જમણા પડખાનો ઉપયોગ કરવો. અને ડાણુ પડખું નિર્જળ ગણાય છે તેમજ માણસની પીઠનો ભાગ પણ નિર્જળ ગણાય છે તેથી આ ભાગ વિધેય ઉપર કરેલી અસર દુર કરવામાં આવે છે. વિધાન માર્જન કરવા માટે વિધાયકે જમણા હાથની હથેળીમાં જાણે બોલ પકડ્યો હોય તેવી રીતે કરી તે હથેળી વિધેયના સામી રહે અને હથેળીનાં ટેરવાં વિધેયના શરીર તરફ રહે તેવી રીતે હાથ તેની સામે ધરી તેના માથા આગળ લઈ જવો, આ વખતે વિધેયના માથાને હથેળી ન અડકાડતાં ૩-૪ ઇંચ દુર રાખવી, પછી તે હાથ ધીમે રહીને નીચેની બાજુએ લેવા માંડવો, માથાથી છાતી આગળ થઈ ઠંઠ પગના છેડા સુધી તેજ પ્રમાણે રાખી લઈ જવો. આમ કરવું તે એક માર્જન થયું સમજવું. આ માર્જન કરતી વખતે આંગળીઓ સાથે રાખવી જેથી આંગળીઓમાંથી ઝરતો પ્રવાહ વિખુટો ન પડતાં સાથે રહી વિધેયના ઉપર અસર કરે છે.

આ પ્રમાણે હાથવતી માર્જન કરી રહ્યા પછી તરતજ મુઠી વાળા દેરાં કારણ કે તેમને તેમ હાથ છુટો રાખવાથી આંગળીમાંથી ઝરતો પ્રવાહ નકામો જતો રહે છે. પછી તે મુઠી વાળા વિધેયના શરીર ઉપર થઈ પાછી ન લઈ જતાં બાજુએ થઈ તે મુઠી વિધેયના મોં આગળ લઈ જઈ જાણે તે મુઠીમાંથી તેના મોં ઉપર કાંઈ નાંખતા હોય એ તેમ તેને અડક્યા સિવાય મુઠી ઉપાડી નાંખી ખંખેરવી અને પછી બીજું માર્જન શરૂ કરવું. આ પ્રમાણે કરવામાં આવે છે તેને વિધાન માર્જન કહે છે. આ માર્જન કરતી વખતે વિધેયના ઉપર

અમુક અસર થાય છે જ એ પ્રકારનો દૃઢ સંકલ્પ વિધાયકે કરવો જોઈએ.

કેટલાક વિધાયકો હથેળીપડે માર્જન ન કરતાં એકાદ નાની લાકડી, વાંસળી, પીંછાની છડી કે કોઈ એવી વસ્તુપડે હાથની મુડીની માફક માર્જન કરે છે. આ પ્રકારના માર્જનથી વિધેયને ઉંઘ લાવી શકાય છે.

આ પ્રયોગ કરવામાં વિધાન માર્જનથી વિધેયને ઉંઘમાં લાવી શકાય છે અને વિધેયને નિદ્રામાંથી પ્રયોગ કરી રહ્યા પછી જાગ્રત કરવા માટે જે માર્જન કરવામાં આવે છે તેને વિસર્જન માર્જન કહે છે. વિધાન માર્જનમાં હથેળીનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ત્યારે વિસર્જન માર્જનમાં હથેળીની પાંછડી બાજુનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. વિધાનમાર્જનમાં માથેથી નીચે પગ તરફ માર્જન કરવાનું હોય છે ત્યારે વિસર્જન માર્જનમાં પગથી માથા તરફ માર્જન કરવાનું હોય છે, અને માર્જન કરતી વખતે વિધેય જાગ્રત થાય છે એવો દૃઢ સંકલ્પ કરવો.

વિધેય ચનારે પોતાનાં ગાત્રો શિથિલ કરવાં જોઈએ. વિધાયકે તેને તેનાં ગાત્રો શિથિલ કરતાં શીખવાડવું જોઈએ. તેનો હાથ શિથિલ કરતાં શીખવાડવું જોઈએ. તેનો હાથ શિથિલ કરવાનું કહેવું પછી તે હાથ તમારે પકડી ઉંચો કરવો અને તેને કહેવું કે જે બરોબર શિથિલ કરજે. પછી તમારે હાથ મૂકી દેવો તો ઝટ તે હાથ જેમ કાંકરો હાથમાંથી મુકી દેતાં નીચે પડે છે તેમ હાથ નીચે પડવો જોઈએ તો જાણવું કે તેનાં ગાત્રો તે શિથિલ કરતાં શીખ્યો છે.

હીપ્નોટીઝમનો પ્રયોગ શી રીતે કરવો.

હીપ્નોટીઝમ કે મેસ્મેરીઝમ એ વિદ્યા એકજ છે. તેને પ્રાણુ વિનિમય કે પ્રાણુકર્મણુ વિદ્યા પણ કહે છે. આ પ્રયોગ કરનારે સર્વથી પ્રથમ ત્રાટક સિદ્ધ કરવાની જરૂર છે. બ્રહ્મચર્ય પાળવું, સત્ય બોલવું, પ્રમાણિકપણે ચાલવું અને આ વિદ્યાનો ઉપયોગ કોઈનું અહિત કરવામાં ન કરવો એ નિયમો તો તેણે-વિધાયકે પાળવાજો જોઈએ. તે પછી તેણે શરૂઆતમાં કશું તેમ કોઈ એક વસ્તુ ઉપર નેત્ર મિંચ્યા વગર પાંચ મિનીટ, દસ મિનીટ, પાંચ કલાક કે પછી અર્ધા કલાક સુધી એકાદસે પચાસ માયાં વગર સ્થિર દષ્ટિથી જોયાં કરવું.

આમ દરરોજ સ્થવાર સાંજ અભ્યાસ કરવાથી ત્રાટકની સિદ્ધિ થાય છે. ત્રાટકની સિદ્ધિ થતાં તે માણસ પોતાની દૃષ્ટિ સ્થિર રાખી શકે છે. બીજાની માફક તેની આંખો વારંવાર ઉઘાડ મીંચ થતી નથી. દૃષ્ટિ સ્થિર કરતાં આવડ્યા પછી વિધાયકે વિધેય ઉપર પ્રયોગ કરવો જોઈએ. વિધેયની પરીક્ષા કરી તે આ પ્રયોગને માટે હાયક જણાય તો પછી તેને અગવડ ન થાય તેવી જગ્યાએ ખુરશી ઉપર કે નીચે બેસાડવો, અને પછી તેનાથી થોડે દૂર તેના વિધાયકે બેસવું. જો વિધેયને ખુરશી ઉપર બેસાડ્યો હોય તો વિધાયકે પોતાના બે કુંટણ વચ્ચે તેના કુંટણને કુંટણ અડકાડીને ટટાર થઈ બેસવું. મુખ ગંભીર રાખવું. પછી વિધેયને પોતાની આંખો સામે બરાબર એકી ટસે જોઈ રહેવા કહેવું. અને તે વખતે આડી અવળી નજર ન કરવી કે બીજા કશામાં ધ્યાન ન આપવાને તેને સમજાવવું. પછી તેને પોતાના કમજો લેવાનો દંઢ સંકલ્પ કરીને વિધાયકે પોતાની બંને આંખોને વિધેયની બંને આંખોની-બમરની મધ્યમાં નાકના મુળ-બ્રહ્મી ઉપર, અથવા તો વિધેયની ડાબી આંખ ઉપર બમરાડી એકી ટસે તેજ જગ્યાએ ત્રાટક કરી જોઈ રહેવું.

આમ કરવાથી વિધેયને આંખમાં બળતરા બળે કે, આંખો મીંચાઈ જાય કે ઉંધ આવે તો તેણે આંખો મીંચી દહ ઉઘવુ એવું તેને પહેલેથી કહી મુકવું. પછી વિધાયકે તે માણસ બરાબર ઉંધમાં આવી જાય ત્યાં સુધી પોતે તેની બ્રહ્મી ઉપર કે ડાબી આંખ ઉપર ત્રાટક કરી રાખવા.

વિધેય ઉંધી જાય એટલે તેના બંને હાથ વિધાયકે પોતાના બંને હાથમાં લેવા. વિધેયની હથેળીની પીઠ ઉપર વિધાયકની હથેળી આવે અને તેની આંગળીઓ અને અંગુઠો પોતાની આંગળીઓની વચ્ચેમાં આવી જાય તેવી રીતે તેના હાથ ઝાલવો, પછી ધીમે ધીમે હથેળી અને આંગળીઓ તેને ઇજા ન થાય તેમ દબાવવી આ વખતે પણ વિધાયકે દૃષ્ટિ તો તેની બ્રહ્મી ઉપર જ રાખવી અને મનમાં દંઢ સંકલ્પ કર્યા કરવો કે વિધેય ઉંધમાં પડે છે. કેટલાક વિધાયકો પોતાના હાથમાં વિધેયના હાથની મુઠી સરખાતથી જ પકડે છે અને તેને ઉંધવાનો સંકલ્પ કરી તેની બ્રહ્મી સામે ત્રાટક કરી રહે છે. આમ ૧૫ થી ૨૦ મિનીટ થતાં વિધેય ઉંધી જાય છે. વિધેય ઉંધમાં પડતાં તેની આંખો મીંચાઈ જાય છે અને તેનું આયુ પાછળ દળી પડે છે.

આમ આમ એટલે વિધાયકે વિધેયના હાથ ધીમે રહીને તેના પગ ઉપર મુકી દેવા અને પછી પોતાના જમણા હાથની મુઠી વાળી વિધેયની આંખો સામે પાંચ સાત મિનીટ ધરી રાખીને પોતાની ખુરશી ઉઠાવી લેવરાવવી. આથી વિધેય ઉંઘમાં પડે છે. પછી વિધાયકે વિધેયના માથેથી તે શરીર ઉપર થઇ પગ સુધી ઉપર ખતાવ્યા પ્રમાણે પાંચ દસેક મિનીટ સુધી માર્જન કરવું આથી વિધેય વધુ ઉંઘમાં પડે છે. આ વખતે તેનો એકાદ હાથ ઉંચો કરી નીચે મુક્તા તરત પડી જાય અથવા તો જ્યાં રાખવો હોય ત્યાં રહી શકે તેવો થઇ જાય તો જાણવું કે આ પ્રયોગની તેના ઉપર અસર થઇ છે.

આ પછી વિધાયકે પોતાનો સંકટપ જારી રાખવો અને વિધેયની પાસેથી દૂર જવું નહિ કે તેને કાંઈ અડક નહિ તેની સંભાળ રાખવી આ પ્રમાણે પ્રયોગ કરવામાં જો વિધેયને ગભરામણ જેવું થાય કે તે વિધાયકના કહેવા પ્રમાણે ન વર્તતાં ઉઠે તો તેને વિસર્જન માર્જન કરી જગાડી દેવો. પણ જો તે બરાબર વર્તે અને બરઉંઘમાં જણાય તો તેમ કરવું નહિ. જો તેને વધારે વાર સુધી ઉંઘમાં રાખી મૂકવો હોય તો થોડી થોડી વારે તેના ઉપર ઉપર પ્રમાણે પાંચ સાતેક મિનીટ માર્જન કરવું.

આ પ્રમાણે વિધેયને ઉંઘ લાવ્યા પછી વિધાયક તેના ઉપર પોતાના પ્રયોગ કરે છે. આ સિવાય વિધેયને ઉંઘમાં લાવવાને માટે બીજી બધી રીતો છે. તેને પોતાની આંખો સામે જોઈ રહેવાનું કહેવાને બદલે હીપ્નોટીઝમબોલ આવે છે તેના સામું અથવા તો સોડીને છેડે સફેદ ચળકતી બોળા બેસાડેલી હોય તો તે બોળી તરફ જોઈ રહેવાનું વિધેયને કહે છે. પછી તે સોડીને કે બોલને ધીમેથી ગોળ ચક્કર ફેરવવાં અને વિધેય ઉંઘી જાય છે એવો સંકટપ કરવો. અને તે વખતે પણ વિધેયે તે બોળી ઉપરથી નજર ખસેડવી નહિ અને ઉંઘી જવાનો વિચાર કરવો આમ કરવાથી પણ વિધેયને ઉંઘમાં લાવી શકાય છે.

વળી વિધેયને ઉમો રાખી તેની સામે વિધાયકે ઉભા રહી વિધાયકે ડાબા હાથની આંગળીઓ વિધેયના માથા ઉપર અને અંગુઠો તેના લમણા આગળ મૂકવો તેમ જમણા હાથની આંગળીઓ તેના બીજા લમણા ઉપર અને અંગુઠો કપાળના મધ્ય ભાગે રાખી ધીમે ધીમે નાકના મધ્યભાગ સુધી ફેરવવો અગ્રમ ચાર પાંચ મિનીટ તે

હિંદી જાળ છે એમ સંકલ્પપૂર્વક ક્યા કરવાથી તે હિંદી જાળ છે.

તે સિવાય-વિધેયના નાકના મૂળ ઉપર વિધાયકે ડાબા હાથનો અંગુઠો મૂકી આંગળીઓ તેના માથાના મધ્યભાગે મૂકી જમણા હાથથી ઉપરથી નીચે માર્જન કરવાથી તેમજ વિધેયને સામે બેસાડી તેના હાથ પોતાના હાથમાં તેની હાથેળીનો પીઠ પોતાના અંગુઠા તળે ઢાપ્ય તેવી રીતે લઇ તેની દષ્ટિ સામે ત્રાટક કરવાથી, વિધેયને હિંદી લાવી શકાય છે.

આ પ્રમાણે ધણી રીતોથી વિધેયને હિંદીમાં નાંખવામાં આવે છે આ હિંદીથી કુદરતી હિંદી કરતાં તેને વધુ આરામ મળે છે.

સાધારણ રીતે એની મેળે હિંદી ગયેલા માણસના ઉપર આ પ્રયોગ કરવો હોય તો તેની પાસે જઈ તેને ધણી ધીમા અવાજે કહેવું કે: તું હિંદી જા, ગભરાઇશ નહિ, બર હિંદીમાં પડ. તું હવે બર નિંદ્રામાં છે આમ ત્રણ ચાર મિનીટ કહી પછી વિધાયકે પોતાનો હાથ તેના માથા ઉપર મૂકી કહેવું કે: મારા અવાજ સિવાય તું કોઇ બીજાની વાત સાંભળી શકીશ નહિ. આવી રીતે ક્યાં પછી તેને ગમે તે સવાલ પૂછવાથી તે બરોબર જવાબ આપી શકે છે.

પ્રયોગ કરવાની રીત—વિધેયને હિંદીમાં નાંખતાં આવડે તો સમજવું કે તમને આ પ્રમાણે હિપ્નોટીઝમનો વિદ્યા અધીર આવડી ગઇ. આ પ્રમાણે પ્રયોગ કરીને વિધેયને હિંદી લાવવામાં તેને પ્રથમ તંદ્રા આવી પછી નિંદ્રા આવે છે. તે વખતે હિંદી ગયેલા માણસ જેવી તેની સ્થિતિ હોય છે. આ વખતે તેને સારો આરામ મળે છે, પાચનશક્તિ બરોબર કામ કરે છે. આ પ્રયોગથી રોગવાળાને હિંદી લાવવાથી તેને સારો આરામ મળે છે. પણ આ પ્રકારના પ્રયોગથી વિધેય વિધાયકને વશ થઇ રહે છે. પછી તેનામાં તેનું પોતાનું મન-બળ કે શરીરબળ રહેતું નથી પણ તે સર્વ વિધાયકના કબજામાં રહે છે. નિંદ્રામાં પડ્યા પછી તેના ઉપર માર્જન કરવાથી તે મૂર્છામાં પડે છે. તે વખતે તેનામાં તેનું રક્ષણ કરવાનું બળ રહેતું નથી પણ તે વિધાયકને વશ થઈ રહે છે માટે આ વખતે વિધાયકે સંકલ્પબળથી તેનું રક્ષણ કરવું જોઈએ. કારણકે હવામાં ધણી સત્વો હોય છે તે આવા પરવશ થઇ ગયેલા માણસના શરીરમાં પ્રવેશ કરી જાય તો વખતે હાની થવાનો સંભવ છે માટે વિધાયકે તેનું રક્ષણ કરવાની બરોબર કાળજી રાખવી.

આ પ્રમાણે વિધેયને મૂર્છામાં લાવ્યા પછી તેના ઉપર વાહકાપના દાકતરી પ્રયોગ કરવામાં આવે તો તેની પશ્ચ તેને ખબર પડતી નથી, તેથી તે જાગી શકતો નથી. હોમોરોફોર્મ સુધાડી દાકતરો નસ્તર મૂકે છે તેના કરતાં આ પ્રયોગથી તેને મૂર્છિત કરી તેના ઉપર વાહકાપના પ્રયોગો કરવાની રીત અમેરીકા વિગેરે દેશોમાં શરૂ થઈ છે.

પ્રથમ પ્રયોગથી વિધેય તંદ્રામાં આવે છે, પછી નિદ્રામાં પડે છે અને ત્યાર પછી તેના ઉપર વધુ માર્જન કરવાથી તે મૂર્છામાં પડે છે.

અનુવૃત્તિ—વિધેય મૂર્છામાં આવ્યા પછી તેના ઉપર વધારે માર્જન કરવાથી તે અનુવૃત્તિ સ્થિતિમાં આવી જાય છે મૂર્છાવસ્થા વખતે તે જાળ વગરનો તદ્દન જડ જેવો બની જાય છે અને માત્ર તે વિધાયકના પ્રાણબળને આધિન રહે છે. આ વખતે વિધાયક જે જે ચેષ્ટાઓ કરે છે તે પ્રમાણે તે કરે છે. વિધાયક તેની બાજુએ ઉભો રહી તેનો હાથ લાંબો કરી પછી પોતાના તરફ ખેંચવા માંડે છે તો તે વખતે વિધેય તેના તરફ ખેંચાવા માંડે છે. આ વખતે વિધાયક જે કંઈ તેને કહે છે તે તે સાચું માને છે. વિધાયક તેને પાણી આપે અને કહે કે આ દૂધ છે તું પી જ તો તે પી જઈ દૂધ જ પીધું છે એમ કહે છે. આ વખતે તે વિધાયક સિરાય બીજા કાંઈનું બોલવું સાંભળી શકતો નથી. અનુવૃત્તિમાં આવ્યા પછી તે જે કંઈ કરે છે કે જે કંઈ કહે છે તેનું જાગૃત થયા પછી તેને જાન રહેતું નથી. તે વખતે વિધાયક તેને કહે કે તારે કાલે બપોરે માફે ફલાણું કામ કરી આપવું પડશે. તો તેને જાગૃત થયા પછી તે વાત યાદ રહેતી નથી પણ બીજે દિવસે તેને જે કાર્ય કરવાનું વિધાયકે કહેલું હતું તે કામ તે કરી આવે છે. આ વખતે વિધાયક તેને પડેલાં બીડી, દારૂનાં બ્યસનો છોડવાનો હુકમ કરે છે તો તે પશ્ચ તે બીજે દિવસે છોડી દે છે.

તેને અનુવૃત્તિ સ્થિતિમાં લાવ્યા પછી કોઈલા ચાવવા આપે અને કહો કે આ લાડુ છે તું ખાઈ જ, તો તે પશ્ચ લાડુજ સમજીને તે કોમલા ખાય છે અને લાડુ ખાધા હોય તેવો સ્વાદ કહી આપે છે. તેને કહેવું કે આ જો સામે સુંદર તલાવ છે, તેમાં કેવાં માછલાં કુદે છે, તેને લોટ નાખ, તો તે વાત તે સાચી માની તલાવ સમજી લોટની ગોળાઓ જમીન ઉપર નાખે છે, અને માછલાં કુદતાં

હોય તેવું તેને જણાતાં હસવું પણ આવે છે. વળી તેને વિદ્યાયક કહે કે આલો આપણે બહુનમાં બેસીએ, પેલું બહુન આવે છે, તેમાં બેસો, હવે જુઓ બહુન ઉડે છે. આપણે મુંબાઈ પહોંચી ગયા છીએ, જુઓ હવે કલકત્તા જઈએ છીએ આવી રીતે કરવાથી જાણે બહુનમાં બેસી મુંબાઈ, કલકત્તા વિગેરે શહેરો તે જોતો હોય તેવો આનંદ જણાવે છે. આ પ્રમાણે વિદ્યાયકના કહેવા પ્રમાણે તે દરેક વસ્તુ ખરી માને છે.

વિશ્વદ્રષ્ટિ—વિધેયને મૂર્છામાંથી, અનુવૃત્તિમાં લાવ્યા પછી વિશ્વદ્રષ્ટિમાં લાવી શકાય છે. આ સ્થિતિમાં લાવ્યા પછી તેની સૂક્ષ્મ-દેહની પુરેપુરી શક્તિઓ ખાલી નીકળે છે. તેને દિવ્યદ્રષ્ટિથી સર્વ વસ્તુઓ સ્પષ્ટ પણ જણાય છે. દેશ, કાળ કે સ્થૂળ કોઈ પણ વસ્તુ તેને બાધ કરી શકતી નથી. તેવી સ્થિતિમાં આવ્યા પછી તે જૂત, અવિષ્ય અને વર્તમાનકાળની વાત જાણી શકે છે. ગમે તેટલે દૂર વસ્તુ હોય તો તે જોઈને કહી શકે છે. આ વખતે તેની સર્વ ઇન્દ્રિયોની શક્તિ પૂર્ણ રીતે ખીલી નીકળે છે.

અનુવૃત્તિમાં આવ્યા પછી તેના ઉપર પાંચ સાત માર્ગન કરવાથી તે વિશ્વદ્રષ્ટિમાં આવી શકે છે. આ વખતે જો તેને ગભરામણ થતી જણાય તો તે જગ્યાથી પગની એડી સુધી બે ત્રણ માર્ગન કરવાથી મટે છે. વિશ્વદ્રષ્ટિમાં આવ્યા પછી પાસે ઉભેલા માણસના શુંગમાં શું છે તે તેને પુછવું. ધણી વખતે તે માત્ર ધાતુ છે એવો જવાબ આપશે, ફરી પુછવાથી લોડું છે એમ કહેશે, પછી પૂછવાથી તે લોહાની થી વસ્તુ છે તે કહી શકે છે. પછી તેના રંગ, રૂપ કેવું છે તે કહી શકે છે. કોઈના હાથમાં કંઈ વસ્તુ પકડવાનું કહી તેણે થી વસ્તુ પકડી છે તે વિધેયને પૂછતાં કહી શકે છે. અમુક માણસના ઓરડામાં થી થી વસ્તુઓ ક્યાં ક્યાં છે તે પૂછવું, અજાણ્યા માણસને બોલાવી તેને તેનું નામ, ઠેકાણું પૂછવું. તો તેના બરાબર સાચો જવાબ આપી શકશે.

ત્રીકાળ જ્ઞાન.

તેને અમુક જગ્યાએ અત્યારે કાણુ માણસો બેઠા છે અને શું કરે છે તે પૂછતાં તે બરાબર જવાબ આપી શકે છે. આ અવસ્થામાં વિધેય દૂર આવેલી સર્વ વસ્તુઓને જોઈ શકે છે તથા જાણી શકે

છે. આ વખતે તે બની ગયેલી તેમજ બનવાની વાતો પણ જાણી શકે છે. અને જે ભાષા તે જાણતો ન હોય તે ભાષામાં પણ વાતચીત કરી શકે છે. તેને વિશ્વદ્રષ્ટિમાં લાવ્યા પછી ધીમે ધીમે પ્રથમ સહેલા પ્રશ્નો પૂછતા જવું. આ અવસ્થામાં અનેક ચમત્કારીક વાતો, દૂર દેશના સંબંધીના સમાચારની, ભવિષ્યમાં આવનાર વિશ્વ કે લાભની વાતો પણ પૂછવાથી તે સાચી કહી શકે છે. અત્યારે તેને ત્રણે કાળનું જ્ઞાન હોય છે.

તેજ સ્થળે બેસી તે ગમે તે સ્થળમાં શું બને છે તે જોઈ જાણી શકે છે. આ પ્રમાણે વિધેયને વિશ્વદ્રષ્ટિમાં લાવીને-કોઈ રોગીને શા રોગ થયો છે, તેને ક્યાં દરદ છે, શું કરવાથી તે દરદ મટશે એવા સવાલો પુછી તેના કહેવા પ્રમાણે ચિકિત્સા કરવાથી તે દરદીનું દરદ મટે છે. તેમજ કેટલાક દરદીઓ ઉપર આ પ્રયોગ કરી તેને વિશ્વદ્રષ્ટિમાં લાવી તેના રોગ સંબંધી હકીકત પુછી તેને કષ્ટ દવા કરવાથી મટશે તે પુછી તેના કહેવા પ્રમાણે દવા કરવાથી તેના રોગ નિર્મૂળ કરી શકાય છે.

વિધેયને વિશ્વદ્રષ્ટિમાં આણ્યા પછી જેમ આપણે તકતામાં આપણું કે કોઈ અન્યનું મુખ સ્પષ્ટપણે જોઈ શકીએ છીએ તેમ તેને ગમે તેટલી દૂરની હકીકત પૂછીએ તો તે વાત તે નજરે જોઈ શકે છે અને આપણને કહી શકે છે, કષ્ટ વસ્તુ કોણુ લઈ ગયું છે, ચોરીએ ગયેલી વસ્તુ કોણુ ચોરી કરી ગયું છે, તેણે તે ક્યાં સંતાડી છે, અમુક માણસ હાલ કષ્ટ જગ્યાએ છે તે સર્વ તેને પૂછતાં તે કહી શકે છે. જમીનમાં શું દાટેલું છે, પાણી કેટલે દૂર નીચે છે, દાટેલું ધન કષ્ટ જગ્યાએ છે વિગેરે સર્વ તેને પૂછતાં કહી શકશે.

પ્રત્યગ દષ્ટિ—વિધેયને વિશ્વદષ્ટિ પ્રાપ્ત થયા પછી આ અવસ્થામાં લાવી શકાય છે પણ આ અવસ્થા ભયાનક છે. તે આ અવસ્થામાં આવતાં પુરેપુરે આનંદમાં આવી જાય છે. પછી તે વિધાયકની આજ્ઞા પ્રમાણે ચાલતો નથી. વિશ્વદષ્ટિમાંથી તે બહારની વાતો જાણી શકે છે ત્યારે પ્રત્યગ દષ્ટિમાં આવ્યા પછી અંતરની ગુણ વાતો પણ જાણી શકે છે. આ અવસ્થાને કેટલાકો સમાધી પણ કહે છે. આ સ્થિતિમાં આત્મઅનુભવ થાય છે. પણ આ સ્થિતિમાંથી વિધેયને જાગ્રત કરવો ઘણો મુશ્કેલ પડે છે. ઘણીવાર તો તે જાગ્રત ન થતાં મરણ જ પામે છે. આવી સ્થિતિમાંથી તો

માત્ર યોગીઓ જ ભગ્નત થઇ શકે છે. માટે વિધાયક વિધેયને આવી રિચિતિમાં આવતા પહેલાં જ ભગ્નત કરી દેવો જોઇએ.

વિધેયને ભગ્નત કરવા માટે વિસર્જન માર્ગન કરવું જોઇએ એટલે નીચેથી ઉપરની તરફ માર્ગન કરવું અને માર્ગન કરતી વખતે તે ભગ્નત થાય એવો દૃઢ સંકલ્પ વિધાયક કરવો જોઇએ. પછી તેને જરા આરામ લેવા દેવો. તે ભગ્નત થાય નહિ ત્યાં સુધી વિધાયક ખસવું ન જોઇએ. ભગ્નત કરતી વખતે માર્ગન કરવું તે હથેળીની પીઠનો ભાગ તેની તરફ રાખવો જોઇએ.

આ પ્રમાણે વિધેયને વિશ્વદષ્ટિમાં લાવ્યા પછી એક કલાક કરતાં વધુ શ્રમ આપવો નહિ. તેની પાસે તે વખતે કંઈ પણ અ-યોગ્ય કૃત્ય કરાવવું નહિ. પરસ્પ્રીના ઉપર પ્રયોગ કરવામાં તેને મા, બેન કે પુત્રી સમી ગણવી. અને તો તે પ્રયોગ કરવાની જગ્યાએ ધ્રુપ કરી સુવાસીત હવા કરવી જોઇએ. પ્રયોગ કરતી વખતે વિધા-યકનો જમણો ને વિધેયનો ડાબો સુર ચાલતો હોય તો સારી અસર થાય છે. પ્રયોગ કરવામાં વિધેયને ગભરામણ થાય કે તે વિધા-યકની આગા પ્રમાણે ન વર્તે તો તેને વિસર્જન માર્ગન કરીને જમાડી દેવો. પ્રયોગ વખતની વાતો તેને યાદ રખાવવાની જરૂર ન હોય તો તે બૂલી જવા કહેવું તેથી ભગ્નત થતાં તેને તે વાત યાદ રહેશે નહિ.

રાગી ઉપર પ્રયોગ કરવામાં ત્રણ દિવસથી વધુ પ્રયોગ કરવો નહિ તેમ તે વખતે તેનાં હિતસ્વી માણસો સિવાય બીજાને હાજર રહેવા દેવાં નહિ. તેમ તે સ્થળમાં શાંતિ ભળવવી. તે વખતે વિધે-યના શરીર ઉપર ગરમ કે રેશમી કપડાં ન રાખતાં માત્ર સુતરનાં જ કપડાં રાખવાં.

વિશ્વદષ્ટિમાં પડ્યા પડી ધણીવાર વિધેયની ઇન્દ્રિયો પોત-પોતાના સ્થાન ઉપર રહેતી નથી. કેટલીકવાર નેત્રેન્દ્રિય પેટ કે પગ ઉપર આવે છે તે વખતે તમે કાંઈ કાગળ લખી તેના પેટ ઉપર મુકશો તો તે વાંચી શકશે. આવા વિધેયો મકાનની અંદરની ગુપ્ત યીજો સંબંધી પણ હકીકત કહી શકે છે.

આજ પ્રમાણે ટેલીફોનથી પણ અન્ય માણસને હીપ્નોટાઇઝ કરી શકાય છે. તેને તમે બે મિનીટમાં ઉંધી જશો, તમને ઉંધ આવવા માંડી છે, આ પ્રકારે દૃઢ સંકલ્પબળ પૂર્વક કહેવાથી તે

હિંધમાં પડી જાય છે. આજ પ્રમાણે એકી વખતે ઘણા માણસોને પશુ પોતાની આંખો સામે એકી દસે જોઈ રહેવાનું કહી તમે ઉઘાડો, હવે ભર નિંદ્રા આવવા માંડી છે એમ કહ્યા કરી તેમને હીપ્નોટાઇઝ કરી શકાય છે.

અન્ય મનુષ્યને વશ કરવામાં ઉપયોગ.

ખીજ માણસોને પોતાને વશ કરવામાં પશુ આ વિદ્યાનો ઉપયોગ થઈ શકે છે. કોઈ પશુ માણસનું કામ હોય અને તે કામ તેની પાસે કરાવવું હોય તો તેની પાસે જઈ તેની આંખો સામે અથવા તેની જે આંખોની વચ્ચેમાં તેના નાકના મૂળ આગળ જોડું, અથવા તો તેની ડાબી આંખ સામે અને આંખોથી એકી દસે જોઈ રહેવું. અને તમારે જે બાબત તેના મન ઉપર ઈસાવવાની હોય તે તમે ઈસાવતા હો તેવી રીતે તે વખતે તમારે બરાબર તેની આંખ સામે ત્રાટક કરી રહેવું. તે વખતે આંખો નીચી કરવી નહિ કે બાજુએ ખસેડવી નહિ. તેની સાથે તમે વાત કરો તે વખતે તમારી માથાજીનો તે સ્વીકાર કરશેજ, અથવા તો તમારું ધારણું કામ તે કરશેજ એવા દૃઢ સંકલ્પપૂર્વક તમે તેની સાથે સ્થિર દૃષ્ટિથી વાત કરો. અને જે કામ તમારે તેની પાસે કરાવવું હોય તે કામ કરવા તેને વારંવાર ગંભીર અવાજથી કહો, એકવાર કહો, વળી પાછું ફરીવાર કહો, ઉત્સાહપૂર્વક તે વારંવાર કહેવાથી તેના ઉપર તેની અસર થાય છે.

આજ પ્રમાણે માણસ હિંધતો હોય તે વખતે તેના મન ઉપર છાપ પડે તેવી રીતે તમે તમારી વાત તેને કહેશો તો તેની છાપ તેના મન ઉપર પડવાની. વિધેયને હિંધમાં લાવીને તેને જે જે સુચના વાણીથી આપવામાં આવે છે તે જે હાવભાવપૂર્વક વાણીની સાથે હાથના ઇસારાપૂર્વક આપવામાં આવે છે તો તેનો અમલ ઝટ થાય છે. વિધેયને હિંધમાં પડ્યા પછી તે જે બાધા ન જણવતો હોય તે બાધામાં જે કાંઈ પૂછવામાં આવે છે તો તે બાધામાં જવાબ આપી શકે છે. તેને તે વખતે તમે તમારું અમુક કામ કરવું જ પડશે એમ કહો છો તો તે કામ તે જાગ્રત થતાં કરે છે.

તમે દૃઢ સંકલ્પપૂર્વક તમારી વાત અન્ય મનુષ્ય માનશેજ એ પ્રકારના દૃઢ નિશ્ચયપૂર્વક તે માણસની આંખો સામી તમારી આંખો મેળવી ત્રાટક કરી સ્થિર દૃષ્ટિથી તમે તેને જે કાંઈ જણાવો

છા તે વાત તે માણસ કણ્ઠ જ કરે છે. તમારી વાત તેને માન-
વીજ પડે છે. આ ક્રિયામાં સ્થિર દષ્ટિની જરૂર છે.

આજ પ્રકારે દૃઢ સંકલ્પગળવાળો માણસ પોતાના મનોમ-
ગથી વિચાર મારફતે અન્યને સંદેશો પહોંચાડી શકે છે.

જેવી રીતે માણસોને હીપ્નોટાઇઝ કરી વશ કરી શકાય છે તેવી રીતે બીજા પ્રાણીઓને પણ હીપ્નોટાઇઝ કરી વશ કરી શકાય છે. તોફાની ઘોડા, જળદો, વિગેરેને હીપ્નોટાઇઝ કરી વશ કરી શકાય છે તેમજ કુતરાં, વાઘ વિગેરેને પણ તેના સામે ત્રાટક કરી તે આપણે વશ થઈ જાય છે એ પ્રકારનો દૃઢ સંકલ્પ કરવાથી વશ કરી શકાય છે. ધણા યોગીઓ આજ પ્રમાણે હિંસક પશુઓને પોતાના સંકલ્પ ગળવડે તેની આંખો સામે ત્રાટક કરીને વશ કરી શકે છે. અને તેમનો હિંસક સ્વભાવ છોડાવી શકે છે.

રોગીઓના રોગ ટાળવા.

દરદીને હીપ્નોટાઇઝ કરી તેના રોગો પણ મટાડી શકાય છે. તેને ઉંઘમાં નાખી પછી “ તને રોગ મટી ગયો છે. તું જંગીશ ત્યારે સાંજે થયેલો જ હોઇશ. ” આ પ્રકારનાં વાક્યો દૃઢ સંકલ્પ-પૂર્વક તેને કહેવાથી તેની તેને અસર થાય છે અને તે સાંજે થાય છે ત્યારે તેનો રોગ જતો રહેલો તેને જણાય છે. તે વખતે જે ભાગમાં તેને દરદ હોય છે તે ભાગ ઉપર માર્જન કરવામાં આવે છે અને તે વખતે રોગ જતો રહે છે એમ સંકલ્પ કરવામાં આવે છે.

તેનો રોગ સાંજે કરવા માટે તેને સુવાડી કે ખુરસીમાં બેસાડી શરીર શિથલ કરવા કહેવું. દરદીને પ્રયોગ કરનારે કહેવું કે તમારું દરદ હું જરૂર મટાડી શકીશ. માટે શ્રદ્ધા રાખી પ્રયોગ કરશો તો જરૂર મટશે.

દરદીના ઉપર પ્રયોગ કરતો વખતે તેને રોગ મટે છે જ એવા સંકલ્પપૂર્વક માર્જન કરવાનું હોય છે. માર્જન માથાથી હાથ સુધી કરી મુઠીવાળી બાજુ ઉપર મુઠી ખચેરી નાખવી. અને ધારવું કે દરદીના શરીરનું ખરાબ તત્ત્વ આ પ્રમાણે હું માર્જન કરી બહાર કાઢી ખંચેરી નાખું છું પછી તેને ઝટ આરામ થાય તેવો સંકલ્પ કરી જાણે કાંઈ આરોગ્ય તેને આપતા હોઇએ તેવી રીતે દૂરો ધીમે ધીમે માર્જન કરવાં. પ્રયોગ પુરો થયા પછી સાજુથી હાથ ધોઈ નાખવો જોઇએ. આ પ્રયોગ કરતા પહેલાં દરદીને આરામખુરશી કે ખાટ-

લામાં સુવાડી આંખો બંધ કરાવવી જોઈએ. પછી જો પ્રયોગ કરતાં તે ઉઠી જાય તો વિસર્જન માર્જન કરીને તેને જગાડવો જોઈએ.

કેટલીક વખતે દરદીના ઉપર પ્રયોગ કરતી વખતે માર્જન કરી દરદવાળા ભાગ ઉપર ધણીવાર ડુંક મારવામાં આવે છે. પ્રયોગ થઈ રહ્યા પછી તેને દીર્ઘશ્વાસ લઈ બહાર કાઢવાનું કહેવું. કેટલીક વખતે આ પ્રયોગ કરતી વખતે તેનાં કપડાં કઢાવી નાખવામાં આવે છે. તેનાં કપડાં કઢાવી તેના શરીર ઉપર થેપાડું ઝોટાડવામાં આવે છે.

પ્રયોગ કરનાર દરદો સહેલાઈથી મટાડી શકે છે અને તેથી આ રોગીને પણ તેનું દરદ તે મટાડશે જ એવો વિશ્વાસ ઉત્પન્ન કરવો જોઈએ. તેને જો તેના ઉપર શ્રદ્ધા એસે છે તો તે તેના રોગો મટાડી શકે છે.

રોગીને માર્જન કરવામાં ધણી વખતે વસ્ત્ર કે પાણીનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. ધણીવાર આ પ્રયોગ કરી રહ્યા પછી તેને માર્જન કરેલું વસ્ત્ર પહેરવા આપવું અથવા તો પાણીને માર્જન કરી તે પાણી પીવા આપવું. દરદીને તાવમાં માર્જન કરેલું ગરમ પાણી પીવાથી પરસેવો વળી તાવ ઉતરે છે. માર્જન કરવા માટે એક ખાલો ચોખ્ખા ગજેલા પાણીનો ભરી ડાખા હાથમાં ગાખી જમણા હાથની આંગળીઓના છેડા પાણી તરફ રહે તેમ ખાલા ઉપર ધરી મનમાં દૃઢ સંકલ્પ કરો કે આ પાણીથી રોગીનો રોગ જવો જ જોઈએ. તેમજ જો રોગીને જીલાય આપવાનો વિચાર હોય તો સંકલ્પ કરવો કે આ પાણીથી તેને જીલાય થવો જ જોઈએ, તેની શક્તિ વધારવાની ઇચ્છા હોય તો-સંકલ્પ કરવો કે આ પાણીથી તેની શક્તિ વધવી જ જોઈએ આ પ્રકારે રોગીને સાજો થવાનો સંકલ્પ કરતાં થોડીવાર પાણી ઉપર આંગળીઓ ધરી રાખવી. પછી તે પાણી દરદીને પાવા માટે આપવું.

જેવી રીતે પાણી માર્જન કરી અપાય છે તેવી રીતે ગોળાઓ પણ રોગીને તે ખાવાથી મટશે જ એવા સંકલ્પપૂર્વક માર્જન કરી અપાય છે. આ પ્રમાણે માર્જન કરેલું પાણી દવા તરીકે પીવાય છે તેમજ દુઃખાવાવાળા ભાગ ઉપર ચોપડાય છે અને તેનાથી ધણીવાર ધણી દરદો મટી જાય છે. આ ઉપરાંત દરદીને સ્વચ્છ હવામાં રહેવા,

ધરમાં સ્વચ્છતા રાખવા, આનંદી અને શાંત રહેવા, દિવસમાં બે વાર સ્નાન કરવા વિગેરેની સૂચના આપવી જોઈએ.

આ પ્રકારે આ પ્રયોગથી સંધીવા, પક્ષાધાત, નજળા, માયું, દુખપુ, ચસકા, કાનનો દુઃખાવો, છાતીનો દુખાવો, પીઠનો, પેટનો દુખાવો, બંધકાથ, અપચો, વિગેરે દરદો મટી જાય છે. આવી રીતે દરદીને સુવાડી તેને ઉંઘમાં નાંખી પછી તેને જે ભાગમાં દરદ હોય તે ભાગ ઉપર તે રોગ મટી જાય છે એવી ભાવનાપૂર્વક માર્જન કરી તેને ધીમેથી કહેવું કે તમારું દરદ હવે મટી ગયું છે, તમને આરામ થઇ ગયો છે. તમને હવે કંઈ રોગ રહ્યો નથી, આ પ્રમાણે સૂચના આપવી, તેની તેના મન ઉપર અસર થયા વગર રહેવાની નહિ અને તેથી તેને આરામ થાય છે. આ વખતે તેને જે જે દરદ થયું હોય તે તે દરદનું નામ દધને તેને સૂચના આપવી કે: ‘હવે તારું તે દરદ મટી ગયું છે.’ આજ ભાવની બે, ચાર પાંચ, વખત ધીમેથી દદ સંકલ્પપૂર્વક સૂચના આપવાથી દરદીને ઘણા આરામ થાય છે. આજ પ્રકારે તેનાં વ્યસન પણ છોડાવી શકાય છે.

આ પ્રયોગથી ઘણાં દરદો અનુભવી પ્રયોગ કરનાર મટાડી શકે છે. સૂચના પંદર વીસ મિનીટ સુધી આપવી. આવી રીતે તેને મટતા સુધી રોજ પ્રયોગ કરે જવો. સૂચના આપ્યા પછી તેમને કહેવું કે તમે જાગશેા ત્યારે તમને તમારું દરદ મટી ગયેલું જણાશે. આવી સૂચનાથી પ્રયોગ કરવાથી વગર દવાએ ઘણાં દરદો મટી શકે છે.

પ્રકરણ ૩ નું.

યોગવિદ્યા.

જેમ હીપોક્રીટીઝમની ક્રિયાથી એક મનુષ્ય બીજા મનુષ્યને ઉંઘમાં નાંખી વિશ્વદષ્ટિ સુધી લઈ જાય છે. અને તે વખત વિધિય જૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાનકાળની વાત જાણી શકે છે તેવીજ રીતે યોગવિદ્યાનો અભ્યાસ કરવાથી મનુષ્ય જાતે સમાધિસ્થ થતાં જૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાનકાળની વાત જાણી અને જોઈ શકે છે.

યોગ ચાર પ્રકારના છે—૧ હઠયોગ, ૨ લયયોગ, ૩ મંત્રયોગ અને ૪ રાજયોગ. હઠાર સૂર્ય છે અને ઠકાર ચંદ્ર છે. સૂર્ય અને ચંદ્રના યોગથી હઠયોગ થાય છે. ઇડા, પીંગળા અને સુપુમ્બ્યા ત્રણ નાડી દરેક મનુષ્યમાં ચાલે છે. ઇડામાં વહન કરતા પ્રાણને ચંદ્ર કહે છે, પીંગળામાં વહન કરતા પ્રાણને સૂર્ય કહે છે. પ્રાણાયામના પરિપક્વ થયે કુંડલિનીનું ઉત્થાન થતાં સૂર્ય ચંદ્રનો પ્રવાહ શિથિલ થઈ પ્રાણવાયુનો સુપુમ્બ્યામાં પ્રવેશ થાય છે. આ પ્રમાણે આ પ્રાણને એકત્ર કરવાની કળાને હઠયોગ કહે છે.

હઠયોગ—હૃદયમાં સૂર્ય છે અને નાસિકની બહાર બાર આંગળ ઉપર ચંદ્રમાં છે. હૃદયમાં ચંદ્ર-અપાનવાયુ લય બાવને પામે અને સૂર્ય પ્રાણરૂપે બહાર નીકળે નહિ ત્યાંસુધી તે આંતર-કુંભક કહેવાય છે. ચંદ્રના સ્થાનમાં સૂર્ય લય બાવને પામે તે જ્યાંસુધી ચંદ્ર રૂપે થઈ પાછો વળે નહિ ત્યાંસુધી બાહ્યકુંભક કહેવાય છે. આ કુંભકને અભ્યાસ વધારવો એ હઠયોગની ક્રિયા છે.

પ્રાણ—યોગમાં પ્રાણને વશ કરવાનો હોય છે. પ્રાણ પાંચ પ્રકારના છે. પ્રાણ-હૃદય સ્થાનમાં રહી બૃષ્પ તરસની જો ક્રિયા કરે છે તે પ્રાણ. અપાન-ગુદાસ્થાનમાં રહી મળ મૂત્રને નીચે લઈ જવાની ક્રિયા કરે છે. શમાન-નાભિ આગળ રહી અન્નજળને પચાવવાની ક્રિયા કરે છે. ઉદ્દાન-કંઠમાં રહી શ્વાસક્રિયા કરે છે. અને વ્યાન સર્વ શરીરના સ્થાનમાં રહી રસમેલન ક્રિયા કરે છે.

સૂક્ષ્મ શરીર—સ્થૂળ શરીરની અંદર સૂક્ષ્મ શરીર છે. તે વડે સ્થૂળ શરીર ગતિમાન રહે છે. સૂક્ષ્મ શરીરમાં-પાંચ પ્રાણ, પાંચ જ્ઞાનેન્દ્રિય, પાંચ કર્મેન્દ્રિય અને મન તથા બુદ્ધિ એ સત્તર તત્ત્વો રહેલાં છે, પાંચ જ્ઞાનેન્દ્રિયમાં-આંખ, જીભ, નાક, કાન, ત્વચાનો અને પાંચ કર્મેન્દ્રિયમાં-વાણી, હાથ, પગ, લિંગ અને ગુદાનો સમાવેશ થાય છે. સ્થૂળ અને સૂક્ષ્મ શરીરમાં મુખ્ય બાજ પાંચ પ્રાણ, મન અને બુદ્ધિ બજવે છે. પ્રાણના બળથી ઇન્દ્રિયોદ્ધારા અંતઃકરણની વૃત્તિ બહાર જાય છે. અંતઃકરણમાં-મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત અને અહંકારનો સમાવેશ થાય છે. પ્રાણનો નિરોધ કરવાથી અંતઃકરણનો નિરોધ થઈ શકે છે.

ચક્રો—પ્રાણાયામનો બંધસહિત ત્રણ વર્ષ સુધી નિયમિતપણે

અભ્યાસ કરવાથી શિરામાં બાપેલા બાન નામના પ્રાણુનો પ્રાણુમાં નિરોધ થાય છે. અને ઉદાનસહિત તે પ્રાણુ નાભિ આગળ સમાન તથા અપાન સાથે એકત્ર થઈ કુંડલિનીનું ઉત્થાન કરે છે. તેથી તૈજસની પ્રવૃત્તિ બંધ પડે છે અને તે મેરુદંડ (કરોડ)ના અધોભાગમાં જે આધારચક્ર છે તેમાં પ્રવેશ કરે છે. નાભિ આગળ સાડા ત્રણ આંટાવાળી જે સૂક્ષ્મ નાડી છે તેને કુંડલિની કહે છે. તેમાં સ્થૂળ ભોગની વાસના હોય છે. મેરુદંડમાં સુષુમ્ણામાંની મુખ્ય ત્રંચીઓને ચક્ર અથવા પદ્મ કહે છે. શુદ્ધસ્થાનમાં આધાર ચક્ર છે. લિંગસ્થાનના મૂળમાં સ્વાધિષ્ઠાનચક્ર છે, નાભિસ્થાનમાં દશ દળવાળું મણિપુર ચક્ર છે, હૃદયમાં આર દળવાળું અનાહત ચક્ર છે, કંઠમાં સોડપ દળવાળું ત્રિશુલ ચક્ર છે, બંને બ્રૂના મધ્યમાં-ત્રકુટીમાં બે દળવાળું આરા ચક્ર છે, અને દશમાં દારમાં બહારધ્રમાં-અજરામર અથવા બહારધ્ર ચક્ર છે. તે સચ્ચિદાનંદ જ્યોતિસ્વરૂપ, સહસ્ત્ર દળવાળું અને શુદ્ધ રૂઢિતક જેવું છે. એ રીતે સાતચક્ર છે.

યોગી જ્યારે ચક્રનો બેદ કરી સહસ્ત્રદળ પદ્મમાં રહે છે ત્યારે તેને હિરણ્યગર્ભ જોડે એકના થાય છે અને તેને ધણીક સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થાય છે. શરીરની અંદરનો પવન ધણું કરીને નાભિકાની બહાર બાર આંગળ જાય છે તે પવનનો કુંભકવડે નિરોધ કરવાથી સમાધિ થાય છે.

લયયોગ—જે ઉપાયથી વિષયની અથવા ધ્યેયાકારની વિસ્મૃતિ થાય તે ઉપાય રૂપ યોગને લયયોગ કહે છે. પ્રાણુયામાદિક ક્રમ વિના શાંભવીમુદ્રાના અભ્યાસથી લયયોગની પ્રાપ્તિ થાય છે. આધારથી બહારધ્ર સુધીનાં ચક્રોમાંના કોષ પશ્ચ ચક્રમાં અંતઃકરણની વૃત્તિને સ્થાપન કરીને દષ્ટિને નિમેષોન્મેષ રહિતપણે શરીરની બહારના પ્રદેશમાં સ્થાપન કરવી તેને શાંભવીમુદ્રા કહે છે.

મંત્રયોગ—યાસ હકારથી બહાર નીકળે છે, અને સકારથી અંદર પ્રવેશ કરે છે. આ રીતે ‘હંસ’ એવો મંત્ર શ્રવ જપે છે. તેને બદલે શ્રી ગુરુ ઉપદેશાનુસાર સુષુમ્ણામાં સોહ, સોહ એવો જપ થાય છે. તેને મંત્રયોગ કહે છે. સોહમંત્ર જપી તે દ્વારા કુંડલિનીના ઉત્થાનની બાવના કરી મુળાધારમાં વૃત્તિદ્વારા પ્રવેશ કરી ત્યાં સ્થિત ગણેશનું પુજન કરી તેમને અહોરાત્રમાંના ૬૦૦ અજંપા મંત્ર નિવેદન કરવા

આ રીતે એકાગ્ર ચિત્તથી જપ સંખ્યાને અર્પણ કરનાર બ્રહ્મચ-
ર્યાદિનું પાલન કરનાર સાધકને એક કરોડ જપ પુરા થતાં દસ પ્રકારના નાદ સંભળાય છે. તેમાં દસમો નાદ બ્રહ્મભાવની પ્રાપ્તિના સાધનભૂત છે તેનો સાધકે સર્વદા અભ્યાસ કરવો. દસમો નાદ અનાહત નાદ છે તે સંભળતાં બ્રહ્માત્માની સન્નિધિ થતાં સાધક બ્રહ્મરૂપ થાય છે.

રાજયોગ—ચિત્તની અનાત્માકાર વૃત્તિઓના નિરોધને રાજ-
યોગ કહે છે. તેના બે પ્રકાર છે. સંપ્રજ્ઞાત યોગ અને અસંપ્રજ્ઞાત-
યોગ કહે છે. ચિત્તની પાંચ પ્રકારની અવસ્થા છે. ક્ષિપ્ત, મૂઢ, વિ-
ક્ષિપ્ત, એકાગ્ર અને નિરૂદ્ધ, જે અવસ્થામાં ચિત્તની વૃત્તિઓ સંસારના વિષયોમાં ભ્રમણ કરે છે તે ક્ષિપ્તાવસ્થા છે, જે અવસ્થામાં નિદ્રા, આળસ વિગેરેવાળું થઇ ચિત્ત મુઢ જેવું વિચાર રહિત થાય તેને મુઢાવસ્થા કહેવાય છે. જેમાં ચિત્ત કાષ્ઠ વખત ધ્યાનમાં જોડાય ને પાછું વળી વ્યાકુળ થઈ જાય છે તેને વિક્ષિપ્તાવસ્થા કહે છે, જેમાં ચિત્ત વિષયોમાંથી પોતાની વૃત્તિઓને ખેંચી કાઢી એક નિશ્ચિત વિષય સાથે જોડી દે છે તેને એકાગ્રાવસ્થા કહે છે. અને સર્વે વૃત્તિઓ ચેષ્ટા રહિત થઇ જાય તેને નિરૂદ્ધાવસ્થા કહે છે. ચિત્તની એકાગ્ર અવસ્થામાં વૃત્તિઓનો જે યોગ થાય છે તેને સંપ્રજ્ઞાત યોગ કહે છે અને ચિત્તની પાંચ પ્રકારની વૃત્તિઓના નિરોધાવસ્થાને અસંપ્રજ્ઞાત યોગ કહે છે. એકાગ્ર અને નિરૂદ્ધ બે અવસ્થામાં જ યોગ થઇ શકે છે. જ્યારે ચિત્તની બાહ્ય વૃત્તિઓનો નિરોધ થઇ જાય છે ત્યારે જીવાત્મા સમાધિરૂપ થઇને કેવળ પોતાના સ્વરૂપને જ જોઇ તેનોજ વિચાર કરે છે. સુખનું કારણ જેમ ધર્મ છે તેમ મોક્ષ પ્રાપ્તિનું કારણ રાજયોગદ્વારા ઉપજવું જ્ઞાન છે.

ઈન્દ્રિયભક્તિ—ઇન્દ્રિયની ભક્તિ કરવાથી પણ યોગીને અસંપ્રજ્ઞાત સમાધિનો લાભ થાય છે. ભક્તિના નવ પ્રકાર છે. શ્રવણ, કિર્તન, સ્મરણ, પાદસેવન, અર્ચન, વંદન, દાસત્વ, સખ્ય અને આત્મનિવેદન.

શ્રવણ ભક્તિ એટલે પરમાત્માના શુણ્ણનું શ્રવણ કરવું અર્થાત્ શાસ્ત્રનું એકાગ્ર ચિત્તે શ્રવણ કરવું—ઈન્દ્રિય વિષયક કથા વાર્તા સાંભળવી તે શ્રવણ ભક્તિ કહેવાય છે. કિર્તન ભક્તિ—પરમાત્માના શુણ્ણનુવાદ ગાવા—ભજન કિર્તન ગાવાં તે કિર્તન ભક્તિ છે. સ્મરણ

ભક્તિ—ઈશ્વરના નામનું ચિંતન કરવું તે રમરણભક્તિ છે. પાદ-
સેવન—શ્રી ઇશ્વરની પ્રતિમાની કે શ્રી સદ્ગુરુનાં ચરણાવિન્દની સેવા
કરવી તે પાદસેવન છે. અર્ચન—ઇશ્વરની પ્રતિમાની પોડપોપચારથી
કે પંચોપચારથી પૂજા કરવી તે અર્ચન. તેમને પ્રેમ પૂર્વક નમન
કરવું તે વંદનભક્તિ. તેમની પ્રેમ પૂર્વક સેવકની માફક સેવા કરવી
તે દાસત્વભક્તિ છે. અને શરીર, વાણી અને મનના વિકારોથી
રહિત થઇને તેઓની સાથે મિત્ર તરીકે વર્તવું તે સખ્ય, અને પોતાનું
સર્વસ્વ અર્પણ કરીને નિરલિપ્તમાનપણે તેમના અનુયાયી તરીકે થઈ
રહેવું તે આત્મનિવેદન ભક્તિ છે.

ઇશ્વરમાં ધર્મ, વૈરાગ્ય, જ્ઞાન અને ઐશ્વર્યનો અવધિ છે. એ
ઇશ્વર વાચ્ય અને પ્રણવ ઓ તેનો વાચક છે. આ પ્રણવમંત્રનો
યથાવિધિ જપ કરવાથી તેના અર્થરૂપ ઇશ્વરનું ચિંતન કરવાથી પર-
માત્માનું પૂર્ણ જ્ઞાન થાય છે. જેમ સ્વપ્ન અને સુષુપ્તિમાં
જાગ્રદાવસ્થાના વિષયોનું જ્ઞાન તથા ઇન્દ્રિયચાંચલ
નષ્ટ થઈ જાય છે તેમ જ્ઞાનના આશ્રયથી જ્યારે યોગીની
બાહ્ય વૃત્તિઓ નષ્ટ થઈ જાય છે ત્યારે તેનું ચિત્ત રિચર થવાથી તેને
અસંપ્રજાત સમાધિ થાય છે. જીવનાં સ્થૂળ, સૂક્ષ્મ અને કારણ ત્રણ
શરીર છે અને અન્નમય, પ્રાણમય, મનોમય, વિજ્ઞાનમય અને આ-
નંદમય એ પાંચકોશ છે. ત્રણ શરીર અને પાંચકોશથી ભિન્ન જે
આત્મા છે તે સમ્યક્દાનંદ સ્વરૂપ છે. પંચીકૃત પાંચ ભૂતોના ભૌતિક
દેહને સ્થૂળ શરીર કહે છે, અપંચીકૃત પંચભૂત, પાંચ પ્રાણ, પાંચ
જ્ઞાનેન્દ્રિય પાંચ કર્મેન્દ્રિય ને ચિદાભાસ સહિત મનબુદ્ધિના સમુદાયને
સૂક્ષ્મ શરીર કહે છે. મલિન સત્ત્વ ગુણ સહિત અવિદ્યા અંશ એ
જીવનું કારણ શરીર છે. એ પ્રમાણે જીવનાં ત્રણ શરીર છે. અને
સ્થૂળ શરીરને અન્નમયકોશ, પાંચ પ્રાણ સહિત પાંચ કર્મેન્દ્રિયને
પ્રાણમયકોશ, પાંચ જ્ઞાનેન્દ્રિય સહિત મનને મનોમયકોશ, પાંચ જ્ઞા-
નેન્દ્રિય સહિત બુદ્ધિને વિજ્ઞાનમયકોશ છે. પાંચકોશથી જે ભિન્ન તે
આત્મા છે. જે કોઈ કાળે નાશ ન થાય તે સત્ કહેવાય છે, અલુપ્ત
પ્રકાશ-જ્ઞાનને ચિત્ કહે છે, અને સુખને આનંદ કહે છે. આત્મા
નિવૃત્તિ રહિત છે માટે સત્ કહેવાય છે. જડથી વિભક્ષણ પ્રકાશરૂપ
છે માટે ચિત્ કહેવાય છે, અને દુઃખથી વિભક્ષણ સુખ્ય પ્રીતિનો
વિષય છે. માટે આનંદ કહેવાય છે.

આત્માનો અપરોક્ષ અનુભવ કરવા માટે યમ, નિયમ, ત્યાગ મૌન, દેશ, કાળ, આસન, મૂળબંધ, દેહસામ્ય, દક્રિયતિ, પ્રાણસંયમન, પ્રત્યાહાર, ધારણા, ધ્યાન તે સમાધિ એ જ્ઞાનનાં પંદર અંગોનું સમ્યક્ પ્રકારે અનુષ્ઠાન કરવું જોઈએ. જગત્તો બાધ કરીને એક બ્રહ્મનોજ નિશ્ચય કરવો અને મન સહિત ૧૧ ઇન્દ્રિયોને વશ રાખવી તે યમ કહેવાય છે. સમ્પતિય વૃત્તિઓનો પ્રવાહ ધારી વિજ્ઞતિય વૃત્તિનો પ્રવાહ ઘટાડવો તે નિયમ, સર્વ વસ્તુના અવિષ્કાન રૂપે અસ્તિ, ભાતિ, અને પ્રિય રૂપથી બ્રહ્મ છે એમ જાણી નામ રૂપવાળા જગત્તો વિવેક દષ્ટિથી, અભાવ કરવો તે ત્યાગ છે, અનિર્વાચ્ય બ્રહ્મમાં ચિત્તને ઠરાવવું તે મૌન, સર્વત્ર આત્મા છે એવું સમજવું તે દેશ, બ્રહ્મના ત્રિકાલાખ્યા સ્વરૂપને સમજવું તે કાળ, બ્રહ્મ ચિંતનમાં સ્થિતિ કરવી તે આસન, સર્વ પ્રપચના આધારમૂલ બ્રહ્મ છે એમ જાણવું તે મૂળબંધ, બ્રહ્મ સર્વત્ર સમાનપણે રહેલો છે એમ માનવું તે દેહસામ્ય, ત્રિપુટીને બ્રહ્મ સ્વરૂપે જાણવી તે દક્રિયતિ, હું બ્રહ્મ છું એવી વૃત્તિમાં સ્થિર રહેવું તે પ્રાણ્યાયામ, પ્રપંચાકાર બાવનાનો નિરોધ કરી આત્મભાવના કરવી તે પ્રત્યાહાર, જ્યાં જ્યાં મનોવૃત્તિ જાય ત્યાં બ્રહ્મ દર્શન કરવું તે ધારણા, અખંડ બ્રહ્માકાર વૃત્તિમાં રહેવાના અભ્યાસને ધ્યાન, અને ત્રિપુટી રહીત અખંડ બ્રહ્માકાર વૃત્તિ રહે તે સમાધિ કહેવાય છે. આ સમાધિ જ્ઞાનનિષ્ઠાદ્વારા થાય છે. નિર્વિકલ્પ સમાધિના અભ્યાસથી નિઃસ્કુરણ દશા થાય છે તે સાક્ષાત મુક્ત સ્થિતિ છે.

(વિવેક, વૈરાગ્ય, પટસંપત્તિ (શમ, દમ, શ્રદ્ધા, સમાધાન, ઉપરતિ, અને તિતિક્ષા તે પટ સંપત્તિ.) મુમુક્ષુતા, શ્રવણ, મનન, નિદિધ્યાસન અને તત્ત્વ પદાર્થ શોધન એ આઠ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાનાં સાધન છે. આત્મા નિત્ય અને જગત્ અનિત્ય છે એમ સમજવું તે વિવેક, બ્રહ્મલોક સુધીના સુખ ભોગને કાર્કવિષ્કાવત્ ગણી તેમાં ઉદાસીનતા રાખવી તે વૈરાગ્ય, મનનો નિગ્રહ કરવો તે શમ, ઇન્દ્રિયોનો નિગ્રહ કરવો તે દમ, યુરુશાસ્ત્રનાં વચનોને સત્ય માનવાં તે શ્રદ્ધા, ચિત્તવૃત્તિને બ્રહ્મમાં જોડવી તે સમાધાન, વિષયનો ત્યાગ કર્યા પછી પ્રાપ્ત થયેલા વિષયના ભોગની ઇચ્છાના અભાવને ઉપરતિ કહે છે. શીતોષ્ણને તેમ જૂષ તરસને વેડવી તે તિતિક્ષા, મોક્ષની ઇચ્છા તે મુમુક્ષુતા, વેદાંતવાક્યના તાત્પર્યનો નિશ્ચય કરવો

તે શ્રવણ, અદ્વિતિય બ્રહ્મનું ચિંતન કરવું તે મનન, બ્રહ્માકાર વૃત્તિની સ્થિતિને નિદિધ્યાસન અને ઇશ્વરના અને જીવના નિરૂપાધિક સ્વરૂપનો અભેદ વિચાર કરવો તે તત્ત્વપદના અર્થનું શોધન કહેવાય છે.

દૌષ્ટિક પ્રમાણોવડે જે વસ્તુઓ જાણી શકાતી નથી તે સમાધિથી નિર્મળ અને એકાગ્ર થયેલી બુદ્ધિદ્વારા જાણી શકાય છે. વિષયોનું જ્ઞાન નષ્ટ થવાથી સમાધિ પ્રાપ્ત થાય છે. તે વખતે ચિત્ત નિશ્ચેષ્ટ થઇ આત્મસ્વરૂપમાં સ્થિત થાય છે.

સુષુપ્તિ અને અસંપ્રજાત સમાધિમાં બંધો ફેર છે. સુષુપ્તિમાં બ્રહ્માકાર વૃત્તિ હોતી નથી, તેમાં વૃત્તિ સહિત અંતઃકરણનો અભાવ થાય છે. ત્યારે અસંપ્રજાત સમાધિમાં અંતઃકરણની બ્રહ્માકાર વૃત્તિ રહે છે. અને વૃત્તિ સહિત અંતઃકરણ કાયમ હોય છે પણ તેની પ્રતીતિ થતી નથી. સુષુપ્તિમાં વૃત્તિનો લય અજ્ઞાનમાં થાય છે ત્યારે અસંપ્રજાત સમાધિમાં વૃત્તિનો લય બ્રહ્મમાં થાય છે. અને તેમાં નિરાવરણ બ્રહ્માનંદનું ભાન થાય છે.

તે સિવાય ક્રિયાયોગ, ઉત્પત્તિયોગ અને જ્ઞાપધિયોગ છે, પણ તેનો રાજયોગમાં સમાવેશ થાય છે. તપ, મંત્ર જપ, વેદાધ્યયન અને ઇશ્વરના આરાધનને ક્રિયાયોગ કહે છે. જન્મથી યોગી થાય છે તે ઉત્પત્તિયોગ છે, તેમને પુર્વજન્મમાં સાધેલા રાજયોગનું ફળ આ જન્મે મળે છે અને સિદ્ધ કરેલી પારદાદિ દિવ્ય જ્ઞાપધાદિનું ભક્ષણ કરવાથી યોગ સિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય છે તે પણ પુર્વજન્મનું જ ફળ હોય છે. માટે તે સર્વનો રાજયોગમાં સમાવેશ થાય છે.

યોગના આઠ અંગો.

યોગનાં આઠ અંગો છે. યમ, નિયમ, આસન, પ્રાણાયામ, પ્રત્યાહાર, ધારણા, ધ્યાન અને સમાધિ એ રાજયોગ તથા હઠયોગનાં આઠ અંગો છે. માટે યોગની સિદ્ધિ કરવા ઇચ્છનારે પ્રથમ આ આઠ અંગોની સિદ્ધિ કરવાની જરૂર છે.

યમ.

યમનાં દસ અંગો છે. અહિંસા, સત્ય. અસ્તેય, બ્રહ્મચર્ય, ક્ષમા, ક્રૂતિ, દયા, આર્જવ, મિતાહાર અને શૌચ. પાતંજલ સૂત્રોમાં અહિંસા, સત્ય, અસ્તેય, બ્રહ્મચર્ય, અને અપરિગ્રહ એ પાંચ યમનું વર્ણન છે.

અહિંસા—કોઈ પણ પ્રાણીનો કોઈ પણ પ્રકારે કોઈ પણ વખતે દ્રોહ ન કરવો, મન, વાણી અને શરીર વડે કોઈ પણ પ્રાણીને કોઈ પણ પ્રકારની પીડા ન કરવી તે અહિંસા છે. જેવું આપણું જીવન છે તેવુંજ સામાનું જીવન છે, જેવું આપણને દુઃખ થાય તેવુંજ બીજાને પણ થાય છે એમ માની કોઈપણ જંગમ પ્રાણીની હિંસા કરવી નહિ. અહિંસા એ યમ નિયમના મૂળરૂપ છે માટે તેનું યથાવિધિ પાલન કરવું જોઈએ.

સત્ય—પ્રત્યક્ષ, અનુમાન કે શબ્દના પ્રમાણથી જે જે વાતોનો પોતે જેવો નિશ્ચય કરેલો હોય, તે તે વાતોનો તે તે નિશ્ચય પ્રમાણે, સાંભળનારને ઉદ્દેગ ન કરાવે તેવી, પ્રિય લાગે તેવી અને તેનું હિત કરનારી હોય તેવી, કપટ વગરનાં નિર્ભ્રાન્ત વચન વડે બોલવી. તે સત્ય. સત્યનું ગરોખ્ખર પાલન કરવાથી વચનસિદ્ધિ થાય છે. સત્ય વચન બોલવું, જે વાત પોતે જાણતો ન હોય કે જે પોતે દીડી ન હોય, કે સાંભળી ન હોય કે અનુમાનદ્વારા જેનો નિશ્ચય થઈ શકતો ન હોય તેવી વાત સત્ય છે એમ સિદ્ધ કરવા કોઈની આગળ પ્રકટ કરવી નહિ. અસત્ય બોલવું નહિ. ગુપ્ત રાખવા જેવી વાત કોઈને કહેવી નહિ કે તેવી વાત કોઈને પૂછવી નહિ. સત્ય એ મહાન ધર્મ છે. સત્યના જેવું બીજું તપ નથી.

અસ્તેય—અયોગ્ય રીતે બીજાનું દ્રવ્ય ગ્રહણ ન કરવું અથવા જે વડે ધન પ્રાપ્ત થાય તેવી વસ્તુઓ તેના સ્વામીની રજા વગર લેવી નહિ તે અસ્તેય છે. અર્થાત ચોરી ન કરવી. મનમાં પણ કોઈની વસ્તુ લેવાનો વિચાર ન કરવો. મન, વાણી અને કર્મ વડે પર દ્રવ્યમાં જ નિઃસ્પૃહા તેજ અસ્તેય છે. જે વસ્તુનો કોઈ સ્વામી હોય તે વસ્તુ તેની રજા વગર ઉપયોગમાં ન લેવી, અનાયાસે આવેલી વસ્તુ તેના ધણીને સોંપવા યત્ન કરવો અને તેનો ધણી ન મળે તો સરકારને સ્વાધીન કરવી. છુત ન રમવું, બલિયારી ન થવું કે માદક વસ્તુનું વ્યસન ન રાખવું કારણ કે તેનો છંદ લાગતાં ચોરી કરવાનું મન થાય છે. માટે મને કરીને પણ ચોરી કરવી નહિ.

બ્રહ્મચર્ય—મન, વાણી અને શરીરથી સર્વ અવસ્થાઓમાં સર્વદા સર્વત્ર મૈથુનનો—શ્ચી સંગનો ત્યાગ કરવો તે બ્રહ્મચર્ય કહેવાય છે. ત્યાગીઓએ સર્વ શ્ચીઓના આઠ પ્રકારના શ્ચી સંયોગનો ત્યાગ કરવો જોઈએ. શ્ચીનું મનમાં સ્મરણ કરવું, મોઢેથી તેની સાથે વાત કરવી,

તેની સાથે ક્રીડા કરવી, તેને જોવી, તેની સાથે એકાંતમાં વાત કરવી, ભોગનો મનમાં સંકલ્પ કરવો, તેની સાથે ભોગ ભોગવવાનો નિશ્ચય કરવો, તેની સાથે સંભોગ કરવો એ સ્ત્રીસંગના આઠ અંગો છે. તેનો ત્યાગ કરવો. સ્ત્રીને ભોગવવાની મનમાં ઇચ્છા ન કરવી, તે સંબંધી મોઢે વાત ન કરવી, અને તેની સાથે સંભોગ કરવો નહિ, તે બ્રહ્મચર્ય છે. યોગ સિદ્ધ કરવાની ઇચ્છાવાળા પુરુષે શ્લેષી કરતાં પણ સ્ત્રીનું વધારે લય રાખવું. યોગાભ્યાસીએ કામોદ્દીપક પદાર્થો ખાવા નહિ, ચક્ષુ આદિ ઇન્દ્રિયોને નિયમમાં રાખી નિયમિત સાત્ત્વિક અહારદ્વાર જીવ્હાને જીતી બ્રહ્મચર્યને પાળવું. મન એ બાળકના જેવું અજ્ઞાની ને દુરાગ્રહી છે અને વિષય એ બળતા અગ્નિ જેવો, સર્પ કે તલ્વાર જેવો છે, બ્રહ્મચર્ય પાળવું, નિર્મળ બુદ્ધિ રાખવી અને સ્ત્રીનો ત્યાગ કરી વીર્યપાત ન કરવો.

ગૃહસ્થને માટે પોતાની સ્ત્રી સિવાય અન્ય સ્ત્રી અને વિરકતને સર્વ સ્ત્રીઓ નરકમાં લઇ જવાના દ્વાર રૂપ છે. બ્રહ્મચારી પુરુષે સ્ત્રીમાં પ્રીતિ રાખનારી વૃત્તિનું શીઘ્ર છેદન કરવું જોઇએ. સ્ત્રી બેઠી હોય ત્યાં બ્રહ્મચારીએ જવું નહિ. એકાંતમાં જ્યાં તે નહાતી હોય ત્યાં જવું નહિ, સ્ત્રીની આસક્તિનો ત્યાગ કરવો. રસ્તામાં સ્ત્રીની સાથે ચાલવું નહિ, જ્યાં સ્ત્રીઓ સુતી હોય ત્યાં જવું નહિ. કામરૂપી શત્રુને વિવેક, વૈરાગ્ય અને વિચારવડે જીતવો, મનુષ્યે કામવાસનામાં ફસાઇ પાપાયરણ કરવું નહિ. વારંવાર પાપકર્મ કરવાથી પુરુષની બુદ્ધિ બ્રષ્ટ થાય છે. જ્યાં સુધી જીવને વિષે સુક્ષ્મ પણ કામવાસના છે ત્યાં સુધી તેનું ભવબ્રમણ ટળતું નથી.

બ્રહ્મચર્ય પાળવા ઇચ્છનારે વીર્યને વિકારી ન થવા દેવું તેમ જન્યત કે સ્વપ્નમાં પણ તેને સ્પર્શિત થવા ન દેવું. હંમેશાં ઉર્ધ્વ-રેતા રહેવું. બ્રહ્મચર્યની સ્થિરતાથી વીર્ય લાભ થાય છે. તેથી શુભ ગુણો પ્રાપ્ત થાય છે.

ગૃહસ્થાશ્રમી પુરુષે પોતાની સ્ત્રીને ઋતુ પ્રાપ્ત થયા પછીના સોળ દિવસોમાં પ્રથમના ચાર દિવસો તથા પર્વણી અને વ્રતના દિવસો વિનાના દિવસોમાં તેનો સંગ માત્ર સંતાનની પ્રાપ્તિ થવા માટે કરવો એ તેનું બ્રહ્મચર્ય છે. જ્ઞાનની આદ્યક હંમેશાં કામાગ્નિમાં બળતા પુરુષો ધિક્કારને પાત્ર છે. સ્ત્રી દર્શનથી મોહ પમાડે છે માટે મનવડે પણ તેનું ચિંતન ન કરવું. વીર્ય અંચળ થતાં ચિત્ત

ચંચળ થાય છે, પ્રાણ પશુ ચંચળ બને છે. અને વીર્ય સ્થિર થતાં બને સ્થિર થાય છે. વીર્ય ચક્ષાયમાન થવાથી ચિત્ત ચક્ષાયમાન થાય છે, ચિત્તના ચક્ષાયમાન થવાથી વાયુનું ચક્ષાયમાન થતાં મનુષ્ય નિરંતર જન્મે છે ને મરે છે. જ્યારે વાયુ સુષુપ્તજ્ઞાના યોગથી સુષુપ્તજ્ઞામાં લીન થાય છે. ત્યારે વાયુ જે અવસ્થાને પામે છે તે અવસ્થાને ચિત્ત અને વીર્ય પણ પામે છે. જ્યાં સુધી શરીરમાં રહેલું વીર્ય બ્રહ્મરૂપ ન થાય ત્યાં સુધી પુરુષ, બદ્ધ અને અસિદ્ધ છે. વીર્યનું રક્ષણ કરવાથી દીર્ઘજીવી થવાય છે માટે દરેક માણસે બ્રહ્મચર્ય પાળવું જોઈએ.

ક્ષમા—આપણા ઉપર અપકાર કરનારા ઉપર પણ વેર વાળવાની વૃત્તિ ન રાખવી તે ક્ષમા છે. અત્યાનીનાં કુવચનોને સહન કરવાં એ પરમધર્મ છે. માટે ક્રોધનો ત્યાગ કરી જે નિરંતર ક્ષમાને ધારણ કરે છે તે સત્ય સુખને પામે છે.

દૃતિ—અનેક પ્રકારનાં વિદ્યો આવવા છતાં ધીરજનો ત્યાગ ન કરતાં અભ્યાસનો પરિત્યાગ ન કરવો તે દૃતિ છે. જે ધૈર્યને સેવે છે તેજ મોક્ષમાર્ગમાં આગળ વધી શકે છે.

દયા—દીન પ્રાણીઓનાં દુઃખો અને તેમની પડતી સ્થિતિ જોઈ હૃદય પલ્લવે એ દયા છે. સર્વ પ્રાણીઓને પોતા તુલ્ય માનીને તેના ઉપર દયા રાખવી. દાન આપવાની શક્તિ ન હોય તો પણ પોતાના હૃદયમાં સર્વ પ્રાણીઓ ઉપર યથાસાધ્ય અનુગ્રહની વૃત્તિ રાખવી જોઈએ.

આર્જવ—અહંપણાનો ત્યાગ કરી સર્વ ભૂત માત્ર ઉપર મન, વાણી, અને શરીરે કરીને નમ્રતા તથા સરલતા રાખવી એ આર્જવ છે. નિરંતર નમ્રતા રાખવી, હું મોટો છું એવું અભિમાન રાખવું. નિર્માની વૃત્તિ રાખી, ગર્વને ત્યાગ કરી, હૃદય, વાણી ને કામજન અને સરળ રાખવાં જોઈએ, એ ખરી આર્જવતા છે.

મિતાહાર—અનિયમિતપણે ખાવા પીવાનો ત્યાગ કરી, સ્વાદને માટે નહિ પણ માત્ર શરીરના રક્ષણને માટે અન્નનો યૌષધની માદક પ્રસન્ન મનથી સૂક્ષ્મ અહાર કરવો એ મિતાહાર છે. અતિશય ખાટા, તીખા કે તમેાચુણી પદાર્થ ન ખાતાં થઈ, ચોખ્ખા, દૂધ, લી, વિગેરે સાત્ત્વિક પદાર્થોનું મિતાહારપણે સેવન કરવું, બહુ ખાવું નહિ તેમ ઉપવાસ પણ કરવા નહિ.

શૌચ—શૌચ એ પ્રકારના છે. માટી અને જળવડે બહારથી સ્પૂળ શરીરને પવિત્ર રાખવું એ ખાસ શૌચ છે, કયા દષ્ટિથી, રાંગ દ્રેષ દૂર કરી, પ્રાણુચામથી હૃદયને પવિત્ર રાખવું, અને નેતિ ધોતિથી શરીરના અભ્યંતરના મળને દૂર કરવા એ અભ્યંતર શૌચ છે. અપવિત્ર રહેવું નહિ, શરીરાદિની શુદ્ધિ રાખવી, મન, વાણી અને શરીર પવિત્ર રહેવું એ શૌચ છે.

આ પ્રકારે દશ યમનું પાલન કરવું જોઈએ.

નિયમ.

નિયમના દસ પ્રકાર છે. તપ, સંતોષ, આસ્તિક્ય, દાન, ઇશ્વર-પુજન, સિદ્ધાંતવાક્યશ્રવણ, મતિ, લજ્જા, જપ અને હોમ. પાતાંજલ સૂત્રોમાં પાંચ નિયમ કહ્યા છે. શૌચ, સંતોષ, તપ, સ્વાધ્યાય અને ઇશ્વર પ્રણિધાન. પ્રણુવાદિ મંત્રનો જપ કરવો કે ગીતા આદિનો પાઠ કરવો તે સ્વાધ્યાય છે. સર્વ કર્મો પરમાત્માને સમર્પણ કરવા તે ઇશ્વર પ્રણિધાન છે.

તપ—મન, વાણી અને શરીરવડે પાપકર્મ ન કરવું તે તપ છે. સિવાય ધર્મશાસ્ત્રમાં વર્ણવેલાં વ્રતા કરવા, મૌન સેવવું, ગ્રીષ્મઋતુમાં પંચામિતો તાપ સહેવો, પાંચ કર્મેન્દ્રિયો, પાંચ ચાનેન્દ્રિયો અને મનને અયોગ્ય કર્મમાં ન પ્રવર્તાવવાં એ તપ છે.

સંતોષ—પ્રારબ્ધ પ્રમાણે અન્ન વસ્ત્ર વિગેરે જે શાસ્ત્રોક્ત ભોગ આવીને પ્રાપ્ત થાય તેમાં તૃપ્તિ રાખવી તે સંતોષ છે. અર્થાત પ્રારબ્ધાનુસાર ઇશ્વર તરફથી જે આવી મળે તેમાંજ સંતોષ માનવો. સુખનું મૂળ સંતોષ છે અને દુઃખનું મૂળ તૃષ્ણા છે માટે તૃષ્ણાનો ત્યાગ કરી સંતોષનું સેવન કરવું.

આસ્તિક્ય—શાસ્ત્ર, ધર્મ અને તેનાં ફળ વિષે તેમજ ઇશ્વરના અસ્તિત્વ વિષે જે દૃઢ શ્રદ્ધા રાખવી તે આસ્તિક્ય છે.

દાન—ચાવડે મેળવેલા ધનમાંથી પોતાની શક્તિ પ્રમાણે ધન વિધિપૂર્વક શ્રદ્ધા રાખીને સત્પાત્રને આપવું એ દાન છે. અતિ-થિનું સન્માન કરવું એ દાન છે. સર્વ દાનોમાં અન્નદાન ઉત્તમ છે. કારણુ બધા અન્નવડે જીવે છે. સત્પુરુષો દાનને માટેજ દ્રવ્યને સંગ્રહ કરે છે. દાનથી સ્વર્મનાં સુખ મળે છે.

ઇશ્વર પુજન—શ્રી સદાશિવ કે વિષ્ણુનું શ્રદ્ધાવડે મનની એકાગ્રતાથી ચંદન પુષ્પાદિવડે અર્ચન કરવું તે ઇશ્વરપુજન છે. મનને

રામદેવ વગરનું રાખી, હિંસાદિથી દૂષિત ન કરવું તે પશ્ચુ ધન્યર પુનન છે.

સિદ્ધાંત વાક્ય શ્રવણ—ઉપનિષદાદિ વેદાંત વાક્યોનું વિધિ-પૂર્વક શ્રવણ કરવું તે સિદ્ધાંત વાક્ય શ્રવણ છે. ચિત્ત શુદ્ધિવાળા યોગ્ય અધિકારીએ જ્ઞાતા પુરુષદ્વારા તત્ત્વ સાક્ષાત્કાર માટે શ્રદ્ધા ભક્તિથી વેદાંતવાક્યોનું શ્રવણ. મનન ને નિદિધ્યાસન કરવું જોઇએ.

મતિ—વેદવિહિત યોગાદિ સત્કર્મમાં જે સંશય વિપર્યય રહિત સુદૃઢ શ્રદ્ધા તે મતિ છે. યોગીને પ્રથમ શ્રદ્ધા હોવી જોઇએ પછી શ્રદ્ધાથી ઉત્સાહ, ઉત્સાહથી કર્તાવ્યની સ્મૃતિ, તે સ્મૃતિથી એકાગ્રતા, એકાગ્રતાથી વિવેક ખ્યાતિરૂપ પ્રજ્ઞા અને પ્રજ્ઞાથી અસંપ્રજ્ઞાતયોગ ઉપજે છે. સામાનિક સુખો અને દૈવી વૈભવોમાં જે શુદ્ધિ ન લોભાય તે પશ્ચુ મતિ કહેવાય છે.

લજ્જા—વેદ વિષે તેમજ લોક વિષે જે પરસ્પરી ગમન તથા મદિરાપાનાદિક નિંદિત કર્મ ગણાય છે તે કરવામાં લોકાપવાદનો ભય રાખવો તે લજ્જા અથવા શરમ છે.

જપ—શ્રી ગુરુ ઉપદેશાનુસાર વેદોક્ત મંત્રનો જપ મેળવીને તેને વિધિપૂર્વક અભ્યાસ કરવો તે જપ કહેવાય છે. મંત્ર મેઢિથી જપવો તે વાચિક અને અન્યના સાંભળવામાં ન આવે તેવી રીતે જપ કરવો તે ઉપાસુ જપ છે, જીભ કે હોઠ ન હાલે તેવી રીતે મનમાં જપ કરવો તે માનસ જપ કહેવાય છે. મંત્રના વર્ણોમાં અથવા મંત્રના દેવતામાં ચિત્તને એકાગ્ર કરી જે જપ કરવો તે ખ્યાન સહિતનો માનસ જપ કહેવાય છે. જપ કરવામાં મંત્રનો અર્થ સમજીને જપ કરવો જોઇએ. જપ યજ્ઞ સર્વ યજ્ઞોથી શ્રેષ્ઠ છે.

હોમ—મન સાથે અગ્નીઆર ધન્દ્રિયોને તેમના અયોગ્ય વિષયથી ઉપરામ કરી ઘ્રાહરૂપ અગ્નિને વિષે જે હોમવી તે સાત્ત્વિક હોમ. જ્ઞાનયજ્ઞ ને ચિત્તની એકાગ્રતારૂપ અગ્નિને વિષે તેમને હોમવી તે યોગયજ્ઞ છે. અગ્નિમાં હોમ કરવો તે હોમ યોગના અંગરૂપ નથી.

આસન.

યોગની સિદ્ધિ મેળવવા માટે પ્રથમ યમ અને નિયમનું પાલન કરવું જોઇએ પછી આસનને સિદ્ધ કરવાનું છે. આસનની સિદ્ધિથી શરીરની ચંચળતા અને જડતાનો નાશ થાય છે તેથી મનનો તથા

પ્રાણનો સુગમ રીતે નિમ્ન થઇ શકે છે. શરીર સ્થિર રહે અને મનને સુખ પ્રાપ્ત થાય તેવી રીતે બેસવું તે આસન છે. મુખ્ય રીતે યોગના અંગરૂપ ૮૪ જનનાં આસનો છે.

૧ સિદ્ધાસન, ૨ પદ્માસન, ૩ દ્વદાસન, ૪ વીરાસન, ૫ પવન મુક્તાસન, ૬ ધીરાસન, ૭ વામધ્યાસનમનાસન, ૮ પશ્ચિમતાન, ૯ વાતાયનાસન, ૧૦ મથુરાસન, ૧૧ મત્સ્યેન્દ્રાસન, ૧૨ અર્ધ પદ્માસન, ૧૩ કકેકુટાસન, ૧૪ ગોરક્ષાસન-ભદ્રાસન, ૧૫ ઉર્ધ્વ-પદ્માસન, ૧૬ અર્ધ પદ્માસન, ૧૭ શ્યાસન, ૧૮ મકરાસન ૧૯ વામ પાદાસન, ૨૦ ધનુરાસન, ૨૧ દ્વિપાદ શીર્ષાસન, ૨૨ સ્થિરાસન, ૨૩ વૃક્ષાસન, ૨૪ ચક્રાસન, ૨૫ તાડાસન, ૨૬ વામચતુર્થાશ પાદાસન. ૨૭ ઉર્ધ્વ ધનુરાસન, ૨૮ વામ સિદ્ધાસન, ૨૯ સ્વાસ્થિકાસન, ૩૦ સ્થિત વિવેકાસન, ૩૧ વામ તર્કાસન, ૩૨ નિઃશ્વાસાસન, ૩૩ અર્ધ કુર્માસન, ૩૪ ગરુડાસન, ૩૫ સિદ્ધાસન, ૩૬ પૂર્ણ ત્રિકોણાસન, ૩૭ પ્રાર્થનાસન, ૩૮ પૂર્ણપાદ ત્રિકોણાસન, ૩૯ વામભુજાસન, ૪૦ વામહસ્ત લયંકરાસન, ૪૧ વામાર્ધ પદ્માસન, ૪૨ અંગુષ્ઠાસન, ૪૩ ચઢિકાસન, ૪૪ વામાર્ધ પાદાસન, ૪૫ દ્વિભુજાસન, ૪૬ વામ-વક્રાસન, ૪૭ વામ જન્વાસન, ૪૮ વામ શાખાસન, ૪૯ ત્રિસ્થંભાસન, ૫૦ વામપાદ અપાન ગમનાસન, ૫૧ હંસાસન, ૫૨ ગોમુખાસન, ૫૩ કુર્માસન, ૫૪ ઉત્તાન કુર્માસન, ૫૫ મત્સ્યાસન, ૫૬ ઉત્કટાસન, ૫૭ મંડૂકાસન, ૫૮ ઉત્તાન મંડૂકાસન, ૫૯ વ્રજાસન, ૬૦ શલ્ભાસન, ૬૧ ઉટ્ટાસન, ૬૨ ભુજંગાસન, ૬૩ સંકટાસન, ૬૪ કાર્ત્તુકાસન, ૬૫ લોલાસન, ૬૬ ઉત્તમંગાસન, ૬૭ યોન્યાસન, ૬૮ પર્વતાસન, ૬૯ પ્રાણાસન, ૭૦ અપાનાસન, ૭૧ સમાનાસન, ૭૨ ત્રંચી બેઠાસન, ૭૩ સર્વાંગાસન, ૭૪ કાકિલાસન, ૭૫ આનંદ-મંદિરાસન, ૭૬ ખંજનાસન, ૭૭ પવનાસન, ૭૮ કુંજરાસન, ૭૯ વ્યાઘ્રાસન, ૮૦ પર્યંકાસન, ૮૧ સમસંસ્થાનાસન, ૮૨ ક્ષેમાસન, ૮૩ ઉદ્દનિપદનાસન, ૮૪ સોપાન્યાસન.

એ પ્રમાણે ૮૪ આસન છે. આસનનો અભ્યાસ પૂર્વાભિમુખે કે ઉત્તરાભિમુખે બેસી કરવો; હર્ષ, મૃગચર્મ કે કામળતું આસન પાશ્વરી તે ઉપર આસનનો અભ્યાસ કરવો. મુખ્ય કરીને સિદ્ધાસન કે પદ્માસનનો ઉપયોગ કરવો.

સિદ્ધાસન—પ્રથમ પગને આડો રાખી તેની પાની શીતનીમાં

(એ પગની વચમાં વૃષણના મૂળ અને ગુદાની વચ્ચેના ભાગમાં) રાખવી ને જમણા પગની પાની ઉપર આગળ રાખી ડોકને નીચી નમાવી દાઢ હૃદયની ઉપર ચાર આગળ પર રાખી નિશ્ચળ સ્થિતિવડે ઇન્દ્રિયોને વશ કરીને બેસવું, અને આંખને ઉઘાડી ત્રિકુટીમાં સ્થાપવી, ડાબા હાથના છતા પંજા ઉપર જમણા હાથનો છતો પંજે રાખવો તે સિદ્ધાસન કહેવાય છે. વજાસન, ગુમાસન ને મુક્તાસન એ સિદ્ધાસનના બેદો છે. સિદ્ધાસને બેસવાથી વૃત્તિ અનાયાસે સ્થિર થાય છે. જેમ યમમાં અહિંસા અને નિયમમાં મતિશ્રેષ્ઠ છે તેમ સર્વ આસનોમાં સિદ્ધાસન મુખ્ય છે.

પદ્માસન—જમણા પગને ડાબા સાથળપર અને ડાબા પગને જમણા સાથળપર રાખીને ડોક સહજ નીચી નમાવીને હડપચી હૃદય પાસે રાખી બેસવું ને પછી બંને હાથોને પીઠની બાજુએ ફેરવીને બંને હાથના પંજા છતા રાખી જમણા હાથથી જમણા પગનો અંગુઠો અને ડાબા હાથથી—અંગુઠાને તર્જનીવડે ડાબા હાથનો અંગુઠો પકડવો. આંખો ઉઘાડી રાખી દૃષ્ટિ નાકના અગ્રભાગ ઉપર રાખવી તેને પદ્માસન કહે છે. આ આસનથી શરીરનો મધ્યભાગ સીધો રહેવાથી શ્વાસ સીધો ચાલી તેની ગતિ મંદ પડે છે અને વૃત્તિ અનાયાસે સ્થિર થાય છે.

અર્ધપદ્માસન—જમણા પગને ડાબા સાથળઉપર અને ડાબા પગને જમણા સાથળ ઉપર રાખીને બંને પાની ઉપર પ્રથમ ડાબો હાથ છતો રાખી તેના ઉપર જમણો હાથ છતો મૂકવો, દાઢીને હૃદય આગળ રાખવી ને નાકના અગ્રભાગ ઉપર દૃષ્ટિ રાખવી તે અર્ધ પદ્માસન છે.

સ્વસ્તિકાસન—બંને સાથળની નીચેના ભાગની તથા બંને પિંડીઓની વચ્ચે બંને પગના ફણા રાખી શરીરને સીધું રાખી બેસવું તે સ્વસ્તિકાસન છે.

આ પ્રકારે સિદ્ધાસન, પદ્માસન કે સ્વસ્તિકાસનને સિદ્ધ કરી-યોગ સાધવાની ઇચ્છાવાળાએ સ્વચ્છ પવિત્ર જગામાં એકાંત સ્થાનમાં આસન સાધીને આગળ પ્રાણાયામની ક્રિયા કરવી.

પ્રાણાયામ.

હૃંકયોગ એટલે—હૃં એટલે સૂર્ય અથવા પ્રાણ અને ઠ એટલે ચંદ્રમા અથવા અપાન, એ બંનેને એકત્ર કરવાની ક્રિયાને હૃંક યોગ

કહે છે. જેણે યમ, નિયમનું પાલન કરી આસનને સિદ્ધ કર્યું હોય તેણે ગુરુના ઉપદેશ પ્રમાણે પ્રાણાયામની ક્રિયા કરવી.

શ્વાસાશ્વાસની ગતિને રોકી પ્રાણને રોકવો તે પ્રાણાયામ છે. પ્રણવના મંત્ર સાથે પ્રાણાયામ કરવા તે સગર્ભ અને મંત્ર વિના કરવા તે અગર્ભ પ્રાણાયામ છે. શરીરમાંના વાયુને નાસિકા દ્વારા બહાર કાઢી સ્થિર થવું તે રેચક પ્રાણાયામ, બહારના વાયુને નાસિકાદ્વારા અંદર આકર્ષી સર્વ પ્રાણવાહા નાડીઓને પ્રાણથી પૂર્ણ કરી સ્થિર થવું તે પૂરક પ્રાણાયામ. રેચક અને પૂરકવિના શરીરમાંના વાયુને રોકી સ્થિર થવું તે કુંભક પ્રાણાયામ છે. પ્રાણનો નિરોધ કરવો એ દીર્ઘજીવન અર્પનાર છે. વાયુને સ્થિર કરવાથી ચિત્ત સ્થિર થાય છે અને તેથી દીર્ઘજીવી થવાય છે. શરીરમાંની નાડીઓમાં મળ બરાયલો હોવાથી પ્રાણ વાયુ સુષુમ્ણામાં પ્રવેશ કરી શકતો નથી જેથી તુર્યાવસ્થા પ્રાપ્ત ન થવાથી મોક્ષ મળતો નથી. પ્રાણાયામના અભ્યાસથી જ્યારે બધી નાડીઓ મળ રહિત થઇ જાય છે ત્યારે યોગી પ્રાણ વાયુને રોકી શકે છે. નાડીને મળ રહિત શુદ્ધ કર્યા વગર પ્રાણને રોકી શકતો નથી જેથી ચંચળતા, આગસ વિગેરે રજો તમોગુણના ભાવ ચિત્તમાંથી નાશ પામતા નથી. પ્રાણાયમથી સુષુમ્ણાદિમાંથી મળતો નાશ થતાં પ્રાણનો નિરોધ થાય છે.

પ્રાણવહા નાડીઓ દસ છે. ઇડા, પીંગળા, સુષુમ્ણા, ગાંધારી, હસ્તિજીહવા, પૂષા, યશસ્વિની, અલંબુષા, કુહુ, શંખિની. તેમાં ઇડા નાસિકાના ડાબા છિદ્રમાં, પિંગળા જમણા નાકમાં અને સુષુમ્ણા મધ્ય ભાગમાં થઇ તાલુનું બેઠન કરી બહારધ્રમાં પ્રવતેલી છે. ગાંધારી ડાબા નેત્રમાં, હસ્તિજીહવા જમણા નેત્રમાં, પૂષા જમણા કાનમાં, યશસ્વિની ડાબા કાનમાં, અલંબુષા, સુખમાં, કુહુ લિંગમાં અને શંખિની મૂળ સ્થાનમાં છે ઇડાનું બીજું નામ ગંગા, પીંગળાનું બીજું નામ યમના, અને સુષુમ્ણાનું બીજું નામ સરસ્વતી છે.

ચિત્ત અને પ્રાણ એ બેમાંથી એકનો નિરોધ થતાં બીજાનો નિરોધ થાય છે. માટે પ્રાણનો જય કરવા પ્રાણાયામનો અભ્યાસ કરવો. પ્રાણાયામમાં પ્રથમ પૂરક, પછી કુંભક અને છેવટે રેચક એવા ક્રમથી કરવામાં આવે તે વૈદિક પ્રાણાયામ છે અને પ્રથમ રેચક કરી પછી પૂરક અને અંતમાં પૂરક કરવામાં આવે છે તે તાત્ત્રિક પ્રાણાયામ છે. જે સ્થાનમાં પ્રાણનો પ્રવેશ કરાવવાનો હોય ત્યાં મનો-

જીતિને સ્થાપી તે સ્થાનમાં પોતાના પ્રાણુનું ગમન કરાવવું એમ કરવાથી પ્રાણુને જમ નિર્વિઘ્નપણે થાય છે.

પ્રાણુયામ—કરવા માટે ઉત્તર કે પૂર્વ સુખે પદાસન, સિદ્ધાસન કે સ્વસ્તિકાસને એસી પ્રાણુયામ કરવાનો સંકલ્પ કરી—નાકના જમણા છિદ્રને ડાબી, ડાબા છિદ્રદ્વારા સ્હેજ રેચક કરી પછી નાકના જમણા છિદ્રને જમણા હાથના અંગુઠાથી દબાવી ચન્દ્ર નાડી વાટે બહારના પવનને જેમ પીચકારી વતી પાણી ખેંચીએ તેમ સોળવાર પ્રણુવ મંત્ર [હ્રીં] નો જપ કરીએ તેટલા વખતમાં અંદર ખેંચવો. આ વખતે નાભિને વિષે શ્રીવિષ્ણુનું ધ્યાન ધરી મૂળમંથ રાખવો, પછી જલધંધરમંથ કરી શરીરના સર્વ અવયવોને અચળ કરી નાસિકાનાં બંને છિદ્રને રોડી ૬૪ વાર હ્રીંકારનો જપ કરી રહીએ તેટલો વખત પવનને અંદર રોડી રાખવો તે કુંભક, આ વેળા હૃદયમાં બ્રહ્મા કે અગ્નિનું ધ્યાન ધરવું અને સાર પછી ઉડીયાન બંધ કરી ધીમે ધીમે ૩૨ વાર પ્રણુવનો જપ કરીએ તેટલા વખતમાં ઉદરના સર્વ પ્રાણુવાયુને સૂર્ય નાડીથી બહાર કાઢવો. આ વખતે લલાટમાં શ્રી સદાશિવનું કે સૂર્યનું ધ્યાન ધરવું ને નાકનું ડાણું છિદ્ર જમણા હાથની અનામિકા તથા કનિષ્ઠિકાથી રૂંધી રાખવું કુંભકના અંતમાં અને રેચકના આરંભમાં ઉડીયાન બંધ કરવો પછી સૂર્ય નાડીથી પૂરક કરી પછી કુંભક કરી વળી ચન્દ્ર નાડીથી ઉપર પ્રમાણેજ રેચક કરવો જે નાસિકાના છિદ્રમાં થઇ પૂરક કર્યો હોય તેજ છિદ્ર દ્વારા રેચક થાય સારે એક પ્રાણુયામ થાય છે. રેચક કરેલા છિદ્રથી પૂરક કરવો પણ પૂરક કરેલા છિદ્રથી તરતજ રેચક કરવો નહિ. આ પ્રાણુયામને અનુલોમ પ્રાણુયામ કહે છે.

સૂર્ય, ચન્દ્ર અને અગ્નિ એ પિંગળા, ઇડા અને સુષુમ્ણાના દેવો છે. નાસિકાના જમણા છિદ્રને સૂર્ય નાડી અથવા પિંગળા નાડી કહે છે, ડાબા છિદ્રને ચન્દ્રનાડી અથવા ઇડા કહે છે અને મધ્યની નાડીને સુષુમ્ણા કહે છે. આ પ્રમાણે શ્વાસને અંદર લેવો, અમુક વખત સુધી અંદર પૂરી રાખવો અને પછી બહાર કાઢવો, પાછો અંદર લેવો, પુરવો અને બહાર કાઢવો તેથી એક પ્રાણુયામ થાય છે. આ પ્રમાણે પ્રાણુયામના અભ્યાસીએ સ્થવારે, ખપોરે, સાયંકાળે અને મધ્યરાત્રિએ દરરોજ થોડો થોડો વખત પ્રાણુયામ કરી અભ્યાસને વધારી એથી પ્રાણુયામ કરવા સુધી અભ્યાસ પાડવો જોઇએ.

મુળબંધમુદ્રા—પ્રાણાયામમાં રેચક કરતી વખતે મુળબંધ કરવાનું કશું છે તે વખતે ગુદાને ઉર્ધ્વ અને નાભિને મેરુદંડ [કરોડ] ભણી બળ પૂર્વક સંકોચી અપાન વાયુને ઉચો ચઢાવવો તે મૂળબંધ મુદ્રા છે.

જલધરબંધ—કુંભક કરતી વખતે જલધરબંધ કરવાનો છે. તે વખતે કંઠને સંકોચી નીચે નમાવીને દાઢીને હૃદયથી ચાર આંગળ પર રાખવી તે જલધરબંધ કહેવાય છે, તેથી ઇંડા પિંચ-જાતું વહેન રતંભે છે.

ઉડ્ડીયાનબંધ—નાભિના ઉપરના તથા નીચેના ભાગને ખરડા-ને, અડી જાય એવી રીતે બળપૂર્વક પાછા ખેંચવા તેને ઉડ્ડીયાન બંધ કહે છે. આ મુદ્રાથી ઉદરનો પવન મધ્ય નાડી વાટે સુષુમ્ણામાં ચર્ચ બહાર તરફ ઉડી જાય છે. અને ત્યાં ગમન કરે છે.

આ પ્રકારે પ્રાણાયામનો અભ્યાસ કરનારે પ્રથમ દૂધ તથા ઘીવાળું ભોજન જમવું પૂરક વેળા મૂળબંધ, પૂરક કર્યા પછી મૂળબંધ સાથે જલધરબંધ અને રેચકના આરંભમાં મૂળબંધ સંહિત ઉડ્ડીયાન બંધ કરવો આ પ્રમાણે બંધયુક્ત પ્રાણાયામ કરવાથી બધા રોગો મટે છે. પ્રાણાયામ કરતાં પૂરક કદાચ ઉતાવળે ચામતો હરકત નથી પણ રેચકતો ધીમે ધીમેજ કરવો ઉતાવળે રેચક કરવાથી બળની હાનિ થાય છે.

જ્યાં સુધી વાયુનો શરીરમાં નિરોધ થઈ રહે ત્યાં સુધી અંતઃ કરણુ વ્યગ્ર થતું નથી. તેમ દષ્ટિ બકુટીના મધ્ય ભાગમાં રહે છે ત્યાં સુધી કાળનો ભય નથી. સુષુમ્ણામાં જ્યારે વાયુ પ્રવેશ કરે છે ત્યારે મન સ્થિર થાય છે.

કુંભક આઠ પ્રકારના છે. સૂર્યભેદન, ઉન્નમયી, સીતકારી, શીતળ, બલ્મિકા, ભામરી, મૂર્છા અને પ્લાવિની.

નાકના ડાબા છિદ્રને દબાવી જમણા છિદ્રથી પૂરકની શરૂઆત કરવી પછી ઉપર પ્રમાણેજ કુંભક અને રેચક કરવો તે સૂર્ય ભેદન, બંને છિદ્રોદ્વારા પૂરક કરી, પછી કુંભક કરી ડાબા છિદ્રદ્વારા રેચક કરવો તેને ઉન્નમયી, નાકનાં બંને છિદ્ર દબાવી બહારના પવનને સીતકારો કરીને બે હોઠની વચ્ચે જીભને અર્ધગોળાકારે રાખીને મુખથી અંદર ખેંચવો, પછી કુંભક કરી નાકનાં બંને છિદ્રોદ્વારા રેચક કરવો તે સીતકારી, જીભને હોઠથી બહાર કાઢી નાક બંધ

કરી મોઢાવાટે પવનને અંદર ખેંચી, કુંભક કરવો પછી અને નાકનાં છિદ્રોદ્વારા ધીમેથી પવન બહાર કાઢવો તે શીતળી,

નાસિકના જમણા છિદ્રદ્વારા વારંવાર રેચક પુરક કરી પછી કુંભક કરી વળી ડાબા છિદ્રદ્વારા રેચક પુરક કરવો તેને ભસ્ત્રિકા, જમણું નાક ડાબી ડાબા છિદ્રદ્વારા ભમરાની માફક નાદ સહિત પવનને અંદર ખેંચી પછી જમણા છિદ્રદ્વારા ધીમે ધીમે નાદ કરતાં રેચક કરવો પછી કુંભક સાથે પૂરક રેચક કરવા તેને બ્રામરી કુંભક, ડાબા છિદ્રદ્વારા પૂરક કરી, પછી જલધંધરબંધ કરી પછી બે હાથના બે અંગુઠાથી બે કાન, બે તર્જનીથી બે આંખો, બે મધ્યમાથી નાક અને બાકીની આંગળીઓથી મોઢું બંધ કરી યથાશક્તિ કુંભક કરવો, પછી જલધંધરબંધ સહિત જમણા છિદ્રદ્વારા રેચક કરવો. આથી મન મૂર્છા પામે છે જેથી તેનું નામ મુર્છા કહેવાય છે, અને અર્ધ પદ્માસનવાળી છાતી બહાર કાઢી, માથા બાણી અને હાથ લાંબા કરી અંગુઠાના આંકડા બીડી શરીરમાં આવેલા અધિક વાયુને ઉદરમાં પરિપૂર્ણ કરી સ્થિર થઇ સુવું તેને પ્લાવિની કુંભક કહે છે.

પવનને શરીરમાં સ્થિર કરી પૂરી રાખવો તે કુંભક કહેવાય છે. સૂર્યબેદન કુંભક વાયુનો નાશ કરે છે, ઉજ્જ્વલ, શ્લેષ્મ રોગને મટાડે છે, સીત્કારી ને શીતળી પિત્તરોગને મટાડે છે અને ભસ્ત્રિકાદિ કુંભક ત્રિદોષનો નાશ કરી પ્રાણુવાયુને સુપુમ્ણુમાં લઇ જઇ ત્યાં બ્રહ્મત્ર્યંથી, રુદ્રત્ર્યંચિ અને વિશ્ણુત્ર્યંચીનું બેદન કરે છે.

યોગની ક્રિયાઓમાં સુખ્ય આધાર કુંડલિનીનો છે. કુંભકના અભ્યાસથી જ્યારે કુંડલિની જગ્રત થાય છે ત્યારે સુપુમ્ણુ નાડીના મળ દ્વાર થતાં પટયકનો બેદ થાય છે. નાડીઓની શુદ્ધિ થતાં કુંડલિની જગ્રત થાય છે ત્યારે પ્રાણુ સુખપૂર્વક સુપુમ્ણુમાં પ્રવેશ કરે છે, પ્રાણુયામના અભ્યાસમાં ગુરુની ખાસ જરૂર હોય છે.

પ્રાણુયામની ક્રિયાને સહાય કરનારી કેટલીક ક્રિયાઓ છે. તે મળ નિવારક ક્રિયાઓ તથા મુદ્રાઓ છે.

મળ નિવારક ક્રિયાઓમાં—નેતિ, બ્રહ્મદાતણુ, ધૌતિ, અસ્તિ, નૌણિ, તાટક, કપાળભાતિ, અને ગજકરણી એ આઠ ક્રિયાઓ મળ નિવારક છે.

મુદ્રાઓ ૨૨ છે. મહામુદ્રા, મહાબંધ, મહાવેધ, ખેચરી, ઉડી-યાનબંધ, મૂળબંધ, જલધંધરબંધ ત્રિપરીત કરણી, વજ્રલી, શક્તિ-

ચાલન, સંક્ષેપલક્ષી, દ્રાવણી, આકર્ષણી, વશી, ઉન્માદ, મહાક્રુષ્ણ, ચેતિ, તડાગી, માંડુડી, જુજંગિની, નભ અને માતાંગિની એ ૨૨ મુદ્રાઓ છે. પ્રાણનો જય કરવા ઇચ્છનારે આ મહા મુદ્રાઓનો અભ્યાસ કરવો પડે છે જેથી સુપુત્રાનું સુખ રોકીને સુતેલી કુંડલિની પ્રાણપાનની એકતાથી થયેલી ઉચ્ચતાદારા જગત ચાય છે.

મળ નિવારક ક્રિયાઓ

નેતિ—દિવસના પ્રથમ પહોરમાં દેશી સુતરનો ચીકણો તાંતણો ત્રણ કે ચાર વેંતનો લઈ તેને દોઢસો વડો કરી પછી તેની વચ્ચે એક તાંતણો બાંધી અર્ધા ભાગને વળ ન દેવા અને બીજા અર્ધા ભાગને ત્રણ સરખા ભાગ કરી વળ દેઈ મીણ ચઢાવવું પછી ઉત્તર કે પુર્વ તરફ ઉમેડું બેસી ડોક ઉંચી રાખી નાકને શુદ્ધ કરી નેત્રિને પાણીમાં પલાળી મીણવાળા ભાગનો છેડો નાકના જે છિદ્રમાંથી શ્વાસ ચાલતો હોય તેમાં નાંખી અંદર કાઢી આગળ આવે એટલે અંગુઠા ને તર્જની વડે મોંઢા વાટે બહાર કાઢવી, પછી તેને ઘોઈ નાકના બીજા છિદ્રમાં ઘાલી મોંઢા વાટે બહાર કાઢવી તે નેતિ. આ નેતિની ક્રિયાથી કષ્ણાળનો તેમ નાકનો મેલ દૂર થઈ સુદૃઢ પદાર્થ દેખાય તેવી દિવ્યદષ્ટિ પ્રાપ્ત થાય છે. આ ક્રિયા સિદ્ધ થયા પછી પ્યાલામાં પાણી દુધ ભરી નાકનું એક છિદ્ર દબાવી બીજા છિદ્રદારા પાણી પીવાનો અભ્યાસ કરવાથી આરોગ્યની વૃદ્ધિ થાય છે.

અહ્નદાતણુ—વડની વડવાઈનું એક ગળ લાંબુ, અંગુઠા જેવડું જડું સીધું દાતણુ લઈ તેની જાલ કાઢી નાંખી અર્ધા આંગળ જેટલો કુચો બનાવવો. તે દાતણુ ધીરેથી ગળાના ડાખા ભાગથી પેટના ડાખા ભાગ લણી ધીમેથી નાંખી જરા ઉચ્ચ નીચું કરી બહાર કાઢવું તેથી ઉદરમાંના કષ્પિત્તાદિ પાણીની સાથે બહાર નીકળી જાય છે. તેથી શરીરનું બારેપણું દૂર થાય છે. આ અહ્નદાતણુ છે.

ઘૌતી—જમનાથી કે મલમલનો પંદર કે ૨૦ હાથ લાંબો ને ચાર આંગળ પહોળો એક કડકો લઈ તેને ઊના પાણીથી ઘોઈ સ્વચ્છ કરી પછી પાણી કે દૂધમાં પલાળી તેનો એક છેડો હાથમાં રાખી બીજો છેડો ગળામાં નાંખી ચાવતાં ચાવતાં ધીરેથી પેટમાં ઉતારવો, પછી પેટને સારી પેટે હલાવી, પછી ધીમેથી એક બાજુથી બહાર ખેંચી કાઢવો. આથી પેટમાંના કષ્પાદિ મળ દૂર થઈ ગુદમ, જવર, પેલીહા,

ઉધરસ, શ્વાસ અને કુશ્મદિ રોગો મટી આરોગ્ય અને બળની વૃદ્ધિ થાય છે.

અસ્તિ—પાંચ શેર પાણી માથ તેવું વાસણુ બીંતે ચોઢી તેની એક નળીને રખમરની નળીનો એક છેડો રાખી બીજો છેડો ગુદામાં રાખી મળાશયમાં લેઇ ચોડીવાર પછી મળ વાટે તે જળ કઢાડી નાંખવું તે અસ્તિ.

નોલિ—અને હાથ ઢીંચણુ ઉપર રાખી અંતે ખભાથી શરીર નમાવી ઉભા રહી ઉતાવળે પેટમાંના અંતે નળીને રેચક પૂર્વક ડાખા જમણા હલાવવા તે નોલિ છે. તેથી ઉદરના વાતાદિ રોગો મટે છે.

ત્રાટક—દૃષ્ટિને સ્થિર કરીને કાષ્ઠ મૂર્તિની સામે અથવા તો નાસિકાના અગ્ર ભાગ ઉપર આંખમાં પાણી આવે ત્યાં સુધી એકાગ્રચિત્તે જોઇ રહેવું તેને ત્રાટક કહે છે, આથી આંખોના રોગ દૂર થાય છે તેમ આગસ નિંદ્રા ને તંદ્રાનો નાશ થાય છે. મેરમેરીઝમ કે હીપ્નોટીઝમના પ્રયોગો કરવા યોગ્ય રાખનારાએ પ્રથમ દૃષ્ટિ સ્થિર કરી ત્રાટકને સિદ્ધ કરવાની જરૂર હોય છે. ત્રાટક સિદ્ધ હોય છે તે અન્ય પ્રાણીના સામે ત્રાટક કરી તેને પોતાને વશ વર્તોવી શકે છે.

કપાળ ભાતિ—અર્ધ પદમાસને બેસી હાથના પંઝા ઢીંચણુ પાસે બરાબી ઉતાવળથી નાસિકાદ્વારા રેચક પૂરક કર્યા કરવા તેને કપાળ ભાતિ કહે છે.

ગજકરણી—જમ્મા પછી ચોડીવારે અપાન વાયુને કંઠનાળમાં ચઢાવીને પેટમાં મળરૂપે રહેલા અન્નજળાદિને સુખ વાટે વમન કરી કાઢી નાંખવાં તે ગજકરણી છે. આથી નાડીઓનો સમૂહ વશ થાય છે.

મુદ્રાઓ.

મુદ્રાઓ ૨૨ છે. પ્રાણનો જય કરવા ઇચ્છનારે મહામુદ્રાઓનો અભ્યાસ કરવો.

મહામુદ્રા—ડાખા કે જમણા પગની પાનીથી ગુદા અને શિરની વચ્ચેનો ભાગ દબાવીને બીજો પગ તેની પાની જમીનને અડીને રહે તેવી રીતે સીધા લાંબો કરી, તેનો અંગુઠો તેજ બાજુના હાથે પકડી રાખવો પછી પુરક કરી પછી કંઠમાં જલધરબંધ

કરી લાંબા કરેલા પગના અંગુઠાને પકડી વાયુને સુષુમ્ણામાં ધારણ કરવો તે મહામુદ્રા છે. આથી કુંડલિની સર્પાકાર ત્યજી સીધી થાય છે તેથી સુષુમ્ણામાં પ્રાણનો પ્રવેશ થાય છે. પછી તે પુરક કરેલા પવનને બહાર કાઢવો. આ મુદ્રાનો અભ્યાસ ચર્તા, ક્ષય, ગુદાવર્ત, ગુલ્મ, જ્વર, અજીર્ણ, પ્રમેહ વિગેરે રોગો મટે છે. અને આત્મસાક્ષાત્કાર દ્વારા વૃદ્ધાવસ્થા તથા મૃત્યુનો જય થાય છે.

મહાબંધ મુદ્રા—ડાબા પગની પાની યોનિ સ્થાનમાં રાખી જમણો પગ ડાબા પગના સાથળ ઉપર મૂકી, જમણા પગના ઢીંચણ ઉપર જમણા હાથનો પંજો મૂકી દષ્ટિ બ્રહ્મકુટિમાં સ્થાપી પછી ડાબા હાથની આંગળાઓથી જમણું નાસાપુટ દબાવી ડાબા છિદ્રથી પુરક કરી—જલંધર બંધ કરી કુંભક કરવો તે વખતે ડાબા હાથનો પંજો પથ્થુ જમણા પગના ઢીંચણ પર બરાવી દેવો. કુંભક વખતે મૂળબંધ કરી મનને સુષુમ્ણામાં પ્રવેશ કરાવવો. પછી ડાબા હાથે ડાબું છિદ્ર ડાબી જમણા છિદ્રથી ધીમેથી રેચક કરવો. આથી ઇંડા, પિંગળાને સુષુમ્ણાનો સંગમ થાય છે. આને મહાબંધમુદ્રા કહે છે.

મહાવેધ મુદ્રા—ઉપર પ્રમાણે પગ રાખીને નાસિકાના બંને છિદ્રોથી પુરક કરી, પછી પવનની ગતિને જલંધર બંધથી રોકી દષ્ટિ ભ્રૂમધ્યમાં રાખી, બંને હાથની હથેળાઓ જમીન ઉપર મૂકીને જરા શરીરને ઊંચું નીચું કરવું. અને બંને પગની પાનીથી સીવની (યોની સ્થાન) ને ડબાવવી આથી પવન ઇંડા પિંગળાનો ત્યાગ કરી સુષુમ્ણામાં પ્રવેશ કરે છે. તેથી આત્મસાક્ષાત્કાર થાય છે. પછી ઇંડા પિંગળામાં પ્રાણનો સંચાર બંધ થાય એટલે ધીમેથી રેચક કરવો આ મહાવેધ મુદ્રા છે. આ મુદ્રાનો ચિરકાળ અભ્યાસ કરવાથી અણિમાદિ મહા સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થાય છે અને ઘડપણ મટે છે.

ખેચરી—કપાળની અંતરના છિદ્રમાં જીભ પ્રવેશે અને દષ્ટિ બ્રહ્મકુટીની મધ્યે રહે તેવી ક્રિયા સિદ્ધ કરવી તેને ખેચરી મુદ્રા કહેવાય છે. લોહાનું ઝીણું અને તિક્ષણ શસ્ત્ર લઈ ધીમે રહી જીભને નીચલા મૂળ આગળની વચલી શિરાનું રોમ માત્ર (પાતળા વાળ જેટલું) છેદન કરવું પછી તે છેદન કર્યું હોય ત્યાં મીઠું કે સીંધવ અને હરડેનું ઝીણું ચુર્ણ કરી સાત દિવસ સુધી સોજી અને સવારે લગાડી જીભને

ઉર્ધ્વ રાખી જમણા હાથના અંગુઠાથી ધર્ષણ કરવું. આઠ દિવસ પછી વળી રોમમાત્ર છેદન કરવું. પછી બંને હાથના અંગુઠા અને બંને તર્જની આંગળાથી જીભને પકડી ડાબા જમણી હલાવવી તે ચાલન અને પછી જેમ ગાયના આંચળને દહોવે છે તેમ જીભને બહાર ખેંચીને બકુટિના મધ્યમાં અડે ત્યાં સુધી લાંબી કરવી તે દોહન. આ પ્રમાણે છેદન, ધર્ષણ, ચાલન તથા દોહનનો છ મહિના સુધી અભ્યાસ કરવાથી ખેચરી મુદ્રા સિદ્ધ થાય છે. જીભ વધે એટલે સ્વસ્તિકાસને ખેસી શ્વાસોશ્વાસ ધીમેધીમે ઉડીયાનખંધ રાખી કપાલકુહર-કપાલની અંતરનું છિદ્ર કે જ્યાં ઇંડા, પિંગળા અને સુષુમ્ણાનું વહન થાય છે તેમાં જમણા હાથની તર્જની કે અંગુઠા દ્વારા જીભનો પ્રવેશ કરાવવો. તાળવાની નજીકના છિદ્રમાં જાય એવી રીતે જીભને ઉર્ધ્વ લંબાવી એક ધડીવાર સુક્રી ખેચરી મુદ્રા કરી સ્થિત રહે તો તે યોગીને સર્પ અને વીંછીનું ઝેર ચઢતું નથી. તે યોગીને પછી મરણનો ભય રહેતો નથી. તાળવાની નજીકના છિદ્રની સંમુખ જીભ લગાડીને સ્થિર રાખે તો તાળવાની ઉપરના ભાગના છિદ્રમાંથી જે ચંદ્રામૃત ઝરે છે તે જીભ ઉપર પડતાં તેનું પાન થતાં એક પપવાડીઆમાં યોગી મૃત્યુના ભયને જીતી શકે છે. જીભ ઉપર ચંદ્રામૃત પડતાં અનેક જાતના સ્વાદનું યોગીને જ્ઞાન થાય છે. સર્વ બીજા મંત્રોમાં ઝંકાર મુખ્ય છે તેમ સર્વ મુદ્રાઓમાં ખેચરી મુદ્રા મુખ્ય છે.

જીભનું છેદન કર્યા સિવાય પણ ખેચરીનો અભ્યાસ થઈ શકે છે. પ્રથમ જમણા હાથની ત્રણ આંગળીઓવડે જીભને બહાર કાઢી તેના મૂળ ઉપર માંખણ ધસવું, પછી જીભને પાછો વાળી જમણા હાથના અંગુઠાવડે જીભની નીચેની વચલી શિરા ઉપર નીચેથી ઉપર જાય તેમ માંખણ સારી રીતે બાર દષ્ટ વધુ વખત ધર્ષણ કરવું. પછી ઉપર પ્રમાણે જીભ બહાર કાઢી થોડો વખત ચાલન તથા દોહન કરવું. આવી રીતે રોજ સવારના સાત, દસ, ચાર અને આઠ વાગે એમ ચારવાર અઢેક કલાક અભ્યાસ કરવો. પછી જ્યારે નાકના અમ્ર ભાગ ઉપર જીભ આવી શકે તેટલી લાંબી થાય ત્યારે જમણા હાથની તર્જનીના કે અંગુઠાવડે જીભને કપાળ કુહર-કપાળની મધ્યના છિદ્રમાં ચઢાવવાનો અભ્યાસ કરવો પછી આંગળી કે અંગુઠા વગર જીભને એની મેળે કપાળ કુહરમાં પ્રવેશ

કરાવવો. ત્રિકુટીની અંતરનો દેશ ન્યાં જીલનો અમલામ સ્થિર રાખવામાં આવે છે ત્યાં અમૃતનું સ્થાન છે.

ઉડીયાન બંધ, મૂળબંધ અને જલધંધર બંધની મુદ્રાઓની વ્યાખ્યા આગળ આવી ગઈ છે.

વિપરીત કરણી મુદ્રા—નાભિ આગળના સૂર્યને ઉપર રાખી તાલુસ્થાન આગળના ચંદ્રને નીચે રાખવો તે વિપરીત મુદ્રા છે. માથુ પૃથ્વી ઉપર રાખી બંને હાથના આંગ્રાહ બીડી માથાને અડાડી રાખી પગને અધર રાખવા તે વિપરીત કરણી મુદ્રા કહેવાય છે. આ વખતે નાભીને બંને હાથની તજનીથી નાભી દબાય તેમ ફેડતી ઉપરના ભાગને બંને હાથના પંઝાથી દબાવતા જવું. આ પ્રમાણે આ મુદ્રાનો છ માસ સુધી અભ્યાસ કરવાથી શરીર સામર્થ્યની વૃદ્ધિ થાય છે. .

વજ્રોદી મુદ્રા—શિશ્નના છિદ્રમાં પ્રવેશ કરે તેવી પાતળી ચૈદ આગળની લાંબી સુવાળી અને સીધી સીસાની સળી કરાવી તેની આગળનો ભાગ અર્ધ ગોળ જેવો રખાવવો. પછી તેને તેજવાળા કરી શિશ્નના છિદ્રમાં રોજ એક એક આગળ નાખતા જવું, રોજ એક આગળ વધારે નાખવો. પછી તે સળી જેવી વચ્ચેથી પોલી રૂપાની સળી કરાવી તેની પાછળનો ભાગ વજ્રોદી રાખવો પછી આગળનો ભાગ અંદર નાખી પછી નાની ધમણના છેડાનો ભાગ પેલી સળીના પાછલા ભાગના ખદારના છિદ્રમાં નાખી ધમણવડે ડુંકા મારવી આથી હૃદય માર્ગ શુદ્ધ થાય છે. પેશાબ કરવામાં થોડો પેશાબ કરી વળી મૂત્રને પાછું ખેંચવું, વળી છોડવું એમ કરવાથી પણ મૂત્રમાર્ગ શુદ્ધ થાય છે. આ થયા પછી શિશ્નવાટે પાણીને અને દૂધને ઉપર ખેંચતાં થીખવું. વીર્યને ખેંચીને ઉપર ચઢાવાય છે. જેમકે મૈથુનના અંતે ખેચરી મુદ્રા તથા ઉડીયાનબંધ દ્વારા શિશ્ન-માંના અપાનને ઉર્જા આકર્ષી શિશ્નના મુખ પર્યંત આવેલા વીર્યને પાછું ખેંચી લેવું તે વજ્રોદી મુદ્રા છે. આથી વીર્ય સ્થિર રહે છે.

શક્તિ આલન મુદ્રા—જેવી રીતે મનુષ્ય કુંચીથી તાગાને ઉધાડે છે તેવી રીતે હઠયોગી કુંડલિની વડે મોક્ષનું દાર જે સુષુ-મ્ણાનો માર્ગ તેને ઉધાડે છે. અભરંધમાં સુષુમ્ણા વાટે જવાય છે. અને સુષુમ્ણાના મુખ આગળ તેમાં પ્રવેશ કરવાના માર્ગમાં પોતાનું મોં રાખી કુંડલિની શક્તિ કંદના ઉપરના ભાગમાં ચતેલી છે યોગી

તેને ચલાયમાન કરી યુક્તિ પામે છે. બહારંધ્રથી નાભિ સુધીના સુષુમ્ણાના માર્ગને નાદન માર્ગ કહે છે. સિદ્ધાસને બેસી સાંજ સવારે સૂઈ નાહીથી પૂરક કરી બંને હાથની તર્જની આંગળીઓ વડે નાભિ ડબાવી અંગુઠાને ફેડ ઉપર રાખી મસ્તકને ઉંચું નીચું કરવું તે પરિધાન યુક્તિ છે. તે યુક્તિથી કુંડલિનીને મહત્ત્વ કરી ચાર ધડી તેને ચારે બાજુથી ચલાયમાન કરવાથી તે કાંઈક ઉપર ચઢે છે અને તેથી તે સુષુમ્ણાનો પ્રવેશ માર્ગ છોડી દે છે. જેથી પ્રાણ પોતાની મેળે સુષુમ્ણામાં પ્રવેશ કરી શકે છે. વળી સિદ્ધાસને બેસી બંને હાથથી બંને પગની ધુટીઓની પાસેના ભાગ પકડી તે વડે એકસો એક વાર કંદ ઉપર તાડન કરવું તે શક્તિ-ચાલન મુદ્રાનું તાડન નામનું અંગ કહેવાય છે. આ પ્રમાણે શક્તિ ચાલન મુદ્રાનાં અંગ સાધી કુંડલિનીને ચલાયમાન કરી પછી સિદ્ધાસને બેસી બામિકા કુંભક કરવાથી કુંડલી જલ્દી જગી ઉઠે છે. ચાલીસ દિવસે આ મુદ્રા સિદ્ધ થાય છે. કુંભક વેળા નાભિ, હૃદય અને કંઠને સંકોચેલા રાખવાં અને વૃત્તિ કુંડલિની ઉપર સ્થિર રાખવી.

પ્રાણનું મુખ્યસ્થાન મસ્તક છે. ત્યાંથી તે કરોડ દ્વારા-સુષુમ્ણા માર્ગે નીચે આવે છે. આધાર અને સ્વાધિષ્ઠાન બે ચક્રોમાં મુખ્ય કરીને અપાનવાયુ રહે છે. જ્યારે કુંડલિની જગી પ્રાણવાયુ સુષુમ્ણામાં પ્રવેશ કરે છે. ત્યારે નીચેનાં બે ચક્રોમાંથી અપાન વાયુ જેંઆધને મંજીપુર ચક્ર સુધી આવીને ત્યાંથી પ્રાણ સાથે મિશ્ર થઈ ઉપર જાય છે. આથી ઉપસ્થાનના વાયુ જેંઆવાથી વંષણમાં વીર્ય ઉપજી વીર્યશયમાં આવ્યું હોય છે તે ત્યાંની ગરમીથી ઓજસ નામની આઠમી ધાતુ થઈ શરીર, શુદ્ધિ વિગેરેને પોમે છે તેથી તે બળવાન થાય છે.

સંક્ષોબણી મુદ્રા—સ્વસ્તિકાસને બેસી ગુદાનો સંકોચ અને વિકાસ કરીને અપાનની ઉચ્છ્વાસથી કુંડલિનીને જગાડવી તે સંક્ષો-બણી મુદ્રા છે.

દ્રાવણી મુદ્રા—સ્વસ્તિકાસને બેસી અનુલોમવિલોમ પ્રાણ-યામ કરી જીભને બહારંધ્રમાં લગાડી શરીરમાંના વાયુને ઉર્ધ્વ કરી, ત્યાંથી અમૃત દ્રવાવી તેનું પાન કરવું તે દ્રાવણી મુદ્રા છે.

આકર્ષણી મુદ્રા—સ્વસ્તિકાસને બેસી શરીરમાંના સર્વ વાયુને

નાભિ બાણી આકર્ષણ કરી તેને સુપુમ્બામાં ભાવી પછી તે વાયુને બહાર પ્રમાણે સ્થિર કરવો તે આકર્ષણી મુદ્રા છે.

વશીમુદ્રા—સિદ્ધાસને બેસી જોઈ મંત્રનો દીર્ઘ ઉચ્ચાર કરી પ્રાણપાનના આકર્ષણથી કુંડલિનીને વશ કરવી તે વશી મુદ્રા છે.

ઉન્માન મુદ્રા—પદ્માસને બેસી શરીરના સર્વ છીદ્રોનો રોધ કરી મન સહિત પ્રાણને બહાર પ્રમાણે સ્થિર કરવો તે ઉન્માન મુદ્રા છે.

મહાકુશ મુદ્રા—કુંભકથી પ્રાણને નાભિ આગળ રૂંધી મનને વશ કરવું તે મહાકુશ મુદ્રા છે.

યોનિ મુદ્રા—સિદ્ધાસને બેસી અંગુઠા, અને આંગળીઓ વડે કાન, આંખ, નાસિકાને બંધ કરી પછી જીભને બહાર કાઢી પવનને અંદર ખેંચી મુખને બંધ કરી તે પવનને અપાન સાથે યોજી કુંડલિનીને જાગ્રત કરી ' હંકાર ' ના માનસિક ધ્વની સાથે મેરુ દંડમાં કુંડલિની સાથે પ્રાણપાનને ઉર્ધ્વ ચઢાવવા તે યોનિ મુદ્રા છે.

તડાગી મુદ્રા—પેટને કાંઈક ઉર્ધ્વ કરી અરધ તરફ બળપૂર્વક ખેંચી તળાવના ખાડા જેવું કરવું તે તડાગી મુદ્રા છે.

માંડુકી મુદ્રા—મુખબંધ જીભના મૂળને ચક્ષુમાન કરી તે વડે બહાર પ્રમાણે ટપકતા અમૃતનો અનુભવ કરવો તે.

ભુજંગિની મુદ્રા—મુખ ઉઘાડી ગળા વડે પવન અંદર ખેંચી પછી કુંભક કરી બંને નાકનાં છિદ્રો દ્વારા બહાર કાઢવો તે.

નભો મુદ્રા—જીભને ઉર્ધ્વ રાખી પવનને રોકવાનો અભ્યાસ કરવો તે નભો મુદ્રા છે.

માતંગિની મુદ્રા—ગળા સુધી પાણીમાં ઉભા રહી નાકથી પાણી લઈ મુખદ્વારા બહાર કાઢવું ને મુખથી પાણી લઈ નાક વડે બહાર કાઢવું તે માતંગિની મુદ્રા છે.

પ્રત્યાહાર.

ઇન્દ્રિયોને તેના રાગદ્વેષાત્મક સ્વભાવિક વિષયોથી નિવૃત્ત કરી તેમના અયોગ્ય બહાર બંધ કરી ચિત્તને આધિન કરવી તે પ્રત્યાહાર છે. વિષયોમાં રમનાર ઇન્દ્રિયોને વિવેક વડે રોકવી તે પ્રત્યાહાર છે.

શ્રોત્રાદિક ઇન્દ્રિયોની પોતપોતાના વિષયોના સંબંધનો અભાવ થતાં ચિત્તને અનુસાર જે સ્થિતિ થવી તે પ્રત્યાહાર છે. દૃઢ શ્રદ્ધા ભક્તિથી પ્રત્યાહાર સિદ્ધ થઈ ઇન્દ્રિયો વશ થઈ હૃદયકાશમાં આરમ્ભસ્વરૂપમાં સ્થિત થઈ રહે છે.

દેવળ કુંભકદ્વારા શ્વાસોશ્વાસની ગતિ રોકવાથી કે ત્રિકુટીમાં કે નાસિકાના અમ્ર ભાગ ઉપર નિમેષોન્મેષ સહિત દષ્ટિ રાખવાથી, કાનનાં છિદ્રો રોકી કાનમાં થતા અંતર નાદને સાંભળવાથી કે બાર હજાર જપ કરવાથી પ્રત્યાહાર સિદ્ધ થાય છે. પ્રત્યાહારથી મનની નિર્મળતા થતાં સમાધિમાં પ્રવેશ કરવાની ચિત્તની યોગ્યતા પ્રાપ્ત થાય છે.

ધારણા

આધ્યાત્મિક, આધિભૌતિક કે આધિદૈવિક દેશ વિષે ચિત્તને એકાગ્ર કરવું તેને ધારણા કહે છે. પૃથ્વી આદિ પંચ તત્ત્વો, નાસિકામ્ર, બકુટિ, બ્રહ્મચક્ર, હૃદયપદ્મ વિગેરે પદ્યચક્રમાંથી કોઇ પણ ચક્ર એ આધ્યાત્મિક દેશ છે, પર્વતનું શિખર, શાલિગ્રામાદિ મૂર્તિ, સદ્ગુરુ, સગુણ્ય ઇશ્વરની પ્રતિમા એ વિગેરે આધિભૌતિક દેશ છે. અને સૂર્ય ચંદ્રાદિ અને દ્યુવાદિક તે આધિદૈવિક દેશ છે.

પગથી જાંઘ સુધી પૃથ્વી તત્ત્વ છે, જાંઘથી નાભિ સુધી જળ તત્ત્વનું સ્થાન છે, નાભિથી હૃદય પર્યંત અગ્નિ તત્ત્વનું, હૃદયથી બ્રૂમધ્ય સુધી વાયુ તત્ત્વ, અને બ્રૂમધ્યથી બ્રહ્મચક્ર સુધી આકાશ તત્ત્વનું સ્થાન છે. આ પંચ તત્ત્વોમાં દેવતા અને બીજ સહિત ધારણા થઇ શકે છે.

ગુહાસ્થાને આધાર ચક્ર, લિંગના મૂળ આગળ સ્વાધિષ્ઠાન, નાભિ આગળ મણિપુર ચક્ર, હૃદય આગળ અનાહત ચક્ર, કંઠ આગળ વિશુદ્ધ ચક્ર અને ત્રિપુટી આગળ આચા ચક્ર, બ્રહ્મચક્ર આગળ અજરામર અથવા બ્રહ્મચક્ર આવેલું છે. આધાર ચક્રના ગણપતિ, સ્વાધિષ્ઠાનના બ્રહ્મા, મણિપુરના વિષ્ણુ, અનાહતના શ્રી શંકર, વિશુદ્ધના શ્રીરુદ્ર, (૭૫) આચાના શ્રી મહેશ્વર અને અજરામરના શ્રી સદ્ગુરુ અધિષ્ઠાતા દેવતાઓ છે.

શ્રી સદ્ગુરુના ઉપદેશાનુસાર આ પદ્યચક્રોમાંથી જે ચક્રમાં જે વિધિથી ધારણા કરવાની આચા આપે તે પ્રમાણે ચક્રોમાં ધારણા કરવાનો અભ્યાસ કરવો. ધારણાથી મનોબળ ધર્મ કેટલીક સિદ્ધિઓ પણ મળે છે. નાસિકાના અમ્રભાગ પર ધારણા કરવાથી મનોબળ ઉપરાંત દિવ્યમંથની પ્રાપ્તિ થાય છે, બ્રૂમધ્યમાં ધારણા કરવાથી દિવ્ય પ્રકાશનો અનુભવ થાય છે; હૃદયપદ્મ તરંગ સહિત ક્ષીર સાગરના સદૃશ ચિત્તસત્ત્વની ધારણા કરવાથી મનોબળ ઉપરાંત સૂર્ય

અંદના જેવા તેજપુંજનો અનુભવ થાય છે. મૂર્ધાના ઉપર દાઢશ આંગળના પ્રદેશમાં ધારણ કરવાથી મનની એકાગ્રતા સાથે ઉદાન વાયુ નિયમમાં આવે છે. ધારણના બે દેશ ગણાય છે. સર્પ, અંદ, મણિ, દીવો, શિવલિંગ, શાલિમામ. આ પ્રકારે દેવ પ્રતિમાની કે સદ્ગુણી ધારણ કરવી તે બાહ્ય દેશ છે અને તેમનો આધ્યાત્મિક દેશ તે આભ્યંતર દેશ છે. પ્રથમ બાહ્ય દેશમાં ધારણ કરવાનો અભ્યાસ પાડી પછી આંતર દેશમાં અભ્યાસ કરવો.

આધારાદિ કોઈ પણ ચક્રમાં અંતઃકરણની વૃત્તિને સ્થાપીને અને શરીરથી બહાર પ્રદેશમાં ચક્ષુને નિમેષોન્મેષ રહિત રાખીને સ્થિર થવું તે જાલવી મુદ્રા કહેવાય છે. બહારપ્રતી ધારણાને બેચરી મુદ્રા કહે છે. ધારણા એકાગ્રચિત્તે થઈ શકે છે.

હૃદય કમળમાં રહેલા ચેતનમાં, નાભિની પાછળના ભાગમાં રહેલા ચેતનમાં, તાળવામાં રહેલા ચેતનમાં, શ્રી મહેશ્વર કે વિષ્ણુની પ્રતિમાએ રોકેલા ચેતનમાં મનને સ્થિર કરવાના પ્રયત્નરૂપ ધારણા થઈ શકે છે. ધારણાનો અભ્યાસ કરવાથી ચિત્ત બ્રહ્મમાં એકાગ્ર થવા લાગે છે.

ધ્યાન.

ધારણાના સ્થાનમાં ચિત્તવૃત્તિનો તૈલ ધારા માફક અખંડ પ્રવાહ ચાલે તે ધ્યાન કહેવાય છે. ધારણાના દેશ વિષે ચિત્તવૃત્તિ-ઓનું એકતાનપણું તે ધ્યાન. ધારણા કર્યા પછી તે સ્થાને વૃત્તિ અખંડપણે ધ્યાતા ધ્યેયના જ્ઞાનપૂર્વક સ્થિર રહેવા લાગે ત્યારે ધ્યાનાવસ્થાની પ્રાપ્તિ થઈ સમજવી.

આઠ પાંખડીવાળા હૃદયને રેચક પ્રાણુયામથી ઉર્ધ્વમુખ કરી તેની વાસુદેવ નારાયણ, શંખ, ચક્ર, ગદા, પદ્મને ધરનારા, મુકુટને બાજુબધવાળા, લક્ષ્મણપતિ પૂણું અંદ્ર સંમાન મુખવાળા, સુપ્રસન્ન, પીતાંબર ધારણ કરી ઉભેલા પરમાત્મા જેવુંરૂપ પ્રભાવડે પ્રકાશવાળું છે એવા પુરુષોત્તમ સર્વ પ્રાણુમાત્રમાં સ્થિત એવા દેવેશને મનવડે જોઈ 'તે હું છું.' એવું અનુભવવું એ સચ્ચુ ધ્યાન છે.

એક જ્યોતિર્મય, શુદ્ધ, આકાશ માફક વ્યાપક, અનંત બ્રહ્મ, તે બ્રહ્મ હું છું. એવું જે જ્ઞાન થાય છે તે નિર્ગુણ બ્રહ્મ ધ્યાન છે.

પરમાત્માના સ્વરૂપને વિષે વૃત્તિની એકતાનતા કરવી તે રૂપા-

તીત ખ્યાન કહેવાય છે. પાંચ ધરી ઉપરાંત પ્રાણનો બહારગંગામાં કે સ્વાધિષ્ઠાન ચક્રમાં લય રહે એ હકયોગનું ખ્યાન છે. ખ્યાન કરનાર પુરુષને ચિત્ત શુદ્ધિ થતાં પરમાત્માનો સાક્ષાત્કાર થાય છે.

સમાધિ.

જ્યેય સ્વરૂપનું ખ્યાન કરતાં મન જ્યારે પોતાના સ્વરૂપનો ત્યાગ કરી સંકલ્પવિકલ્પોથી રહિત થઇને કેવળ જ્યેય વસ્તુના સ્વરૂપથી જેવી રીતે સમુદ્રમાં પડેલું જળનું મિંદુ સમુદ્રની સાથે અભિન્ન થઇ સ્થિત થાય છે તેવી રીતે સ્થિત થાય છે તેને સમાધિ કહે છે. જળમાં જેમ મીઠું ભળી જાય તેમ આત્મા અને મનનું એકપણું થવું તે સમાધિ છે.

ધારણા, ખ્યાન અને સમાધિ એકજ વિષયમાં કરવામાં આવે તો તેને સંયમ કહે છે. તે ત્રણ યોગનાં અંતરંગ સાધન છે. યમ, નિયમ, આસન, પ્રાણાયામ અને પ્રત્યાહાર એ યોગનાં બહિરંગ સાધન છે. આ સંયમ આત્મા વિના બીજા પદાર્થોમાં કરવાથી સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થાય છે.

યોગીને સંયમની સિદ્ધિ થતાં તે ત્રિકાળ જ્ઞાતી થાય છે. તેને સંકલ્પ માત્રથી અલ્પ પ્રજિધાનથી પણ અન્ય અતીત અને અનાગત પદાર્થોનું જ્ઞાન થઇ શકે છે. શબ્દ, અર્થ અને જ્ઞાન એ પરસ્પરના અભ્યાસથી છે તેમના ભેદમાં સંયમ કરવાથી સર્વ પ્રાણીઓના શબ્દોનું જ્ઞાન થઇ શકે છે યોગીએ પૂર્વજન્મના સંસ્કારોમાં સંયમ કરવાથી તેને પૂર્વજન્મોનું જ્ઞાન થાય છે, અન્ય પુરુષના ચિત્તમાં સંયમ કરવાથી તે પુરુષના ચિત્તનો સાક્ષાત્કાર થાય છે. તેના ચિત્તની સ્થિતિ કેવા પ્રકારની છે તે જાણી શકાય છે. રૂપ, શબ્દ, રૂપશ્બં, રસ અને ગંધ એ પાંચ વિષયો જેમની નેત્રાદિ ઇન્દ્રિયો નિર્દોષ હોય તેમનાથી ગ્રહણ કરી શકાય છે. યોગી જ્યારે પોતાના શરીરનાં રૂપાદિમાં સંયમ કરી તે સંયમનો પરિપાક થયે તેમને તિરોધાન કરી શકવાના સામર્થ્યવાળો થાય છે ત્યારે તે યોગી પોતાની ઇચ્છા થાય ત્યારે સંકલ્પમાત્રથી ઇચ્છેલા સમય પર્યંત તે પોતાના શરીરનાં રૂપાદિને અંતર્ધાન કરી શકે છે. પોતાનાં શીઘ્ર ફળ આપીને સમાપ્ત થનારાં તથા વિલંબે ફળ આપીને સમાપ્ત થનારાં એ બંને પ્રકારનાં કર્મમાં ધારણા, ખ્યાન ને સમાધિરૂપ સંયમ કરવાથી તેના સાક્ષાત્કાર વડે આયુષ્યની સમાપ્તિનું એટલે મરણનું જ્ઞાન થતાં દેહ જ્યારે

પંડરી એ જાણી શકાય છે. સુખી પ્રાણિઓમાં મૈત્રીની બાવનારૂપ સંયમ કરવાથી તે યોગીને મૈત્રીબલની પ્રાપ્તિ થાય છે. યોગી હાથી વિગેરે જેના બળમાં સંયમ કરે છે તેના બળને તે મેળવી શકે છે. મનના સાત્વિક પ્રકાશના પરમાણુ આદિ સૂક્ષ્મ પદાર્થોમાં, બૂમિની અંદર રહેલા દ્રવ્યાદિમાં અને અત્યંત દૂર રહેલાં વિષયોમાં સંયમ કરવાથી તે તે વસ્તુઓનું મયાર્થ જ્ઞાન થાય છે. સૂર્યદાર એટલે સુષુમ્ણા નાડીમાં સંયમ કરવાથી યોગીને ચૈદ બૂવનનું જ્ઞાન થાય છે. સુષુમ્ણાનાડી સૂર્યનું દાર કહેવાય છે. ચંદ્રમાં સંયમ કરવાથી યોગીને તારામંડળનું અર્થાત વગર અભ્યાસે જ્યોતિષશાસ્ત્રનું જ્ઞાન થાય છે. ધ્રુવ નામના નિશ્ચલ તારામાં સંયમ કરવાથી તે તારાઓની ગતિનું જ્ઞાન થાય છે.

આધાર અને સ્વાધિજ્ઞાન ચક્રની ઉપર સુષુમ્ણામાં રહેલા નાભિ આગળ મણિપુર ચક્રમાં સંયમ કરવાથી તે યોગીને શરીરની રચનાનું જ્ઞાન થાય છે. જીભના અધોભાગમાં જે જીઠા મૂળ છે તેને તંતુ કહે છે, તે તંતુથી આગળ અધોભાગમાં કંઠ પ્રદેશ છે, ત્યાં અધો-ભાગમાં જે ખાડા જેવો પ્રદેશ છે તેને કંઠકૂપ કહે છે. તે કંઠ કૂપમાં સંયમ કરવાથી બૂખ અને તરસની નિવૃત્તિ થાય છે. કંઠ કૂપથી નીચેના ભાગમાં કુર્માકાર નાડી છે તેમાં સંયમ કરવાથી દેહ અને ચિત્ત સ્થિર થાય છે. શિર અને કપાળની મધ્યે રહેલા બ્રહ્મરંધ્ર નામના છિદ્રમાં રહેલી પ્રકાશરૂપ જ્યોતિમાં સંયમ કરવાથી આકાશ અને પૃથ્વીના મધ્યભાગમાં વિચરનારા સિદ્ધ પુરુષોનાં દર્શન થાય છે. હૃદયમાં સંયમ કરવાથી ચિત્તનો સાક્ષાત્કાર થાય છે.

અષ્ટ સિદ્ધિઓ

પાંચ બૂતોનો અને પાંચ રૂપોનો જ્ય ચલાથી યોગીને આણ્વિમા, લબિમા, મહિમા, પ્રાપ્તિ, પ્રાકાશ્ય, વશિત્વ, ઇશિતત્વ અને ચત્રકામા-વસાયિત્વ એ આઠ સિદ્ધિઓની પ્રાપ્તિ થાય છે.

આણ્વિમા સિદ્ધિની પ્રાપ્તિ થતાં મહાન પરિભ્રાજીવાળો યોગી આજી પરિભ્રાજીવાળો બની શકે છે. તે સૂક્ષ્મ રૂપે સર્વત્ર વિચરી શકે છે. તેમને કોઈ જોઈ શકતું નથી, લબિમા સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થતાં શરીર અત્યંત હલકું થઈ જવાથી તે આકાશમાં ફરી શકે છે. મહિમા સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થતાં અદ્ય પરિભ્રાજીવાળો યોગી હાથી કે પર્વત જેવો બની શકે છે. પ્રાપ્તિની સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થતાં—યોગી પૃથ્વી પર છતાં આ-

મળીના અમ્મ ભાગ વડે ચન્દ્રને સ્પર્શ કરી શકે છે. પ્રાકાશ્ય સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થતાં-યોગીની ઇચ્છા પ્રમાણે સર્વ અને છે. જેમ જળમાં કુળકી મારે તેમ તે પૃથ્વીમાં કુળકી મારી શકે છે તેમ બહાર નીકળી શકે છે. વશિત્વ સિદ્ધિ-મળતાં તે જૂતો અને ભૌતિકો, તેમનાં કારણ ત-માત્રાઓ સર્વ યોગીને અધિન થાય છે. તેથી પૃથ્વી આદિ પંચજૂતો તેને વશ વર્તે છે. ઇશિતત્વ સિદ્ધિ મળતાં ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ અને નાશ કરવાના સામર્થ્યને યોગી મેળવે છે. યત્રકામાવસાયિત્વ સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થતાં યોગીનો જેવો સંકલ્પ થાય છે તેવીજ જૂતોના સ્વભાવોની સિદ્ધિ થાય છે. તે અમૃતને સ્થાને વિષ પાઇને પણ પુરુષને જીવાડી શકે છે. તે યોગી સર્વ સામર્થ્યવાન અને છે.

જૂતોના સ્થૂલ રૂપમાં સંયમ કરવાથી યોગીને અણિમા, લઘિમા, મહિમા ને પ્રાપ્તિ એ ચાર સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થાય છે. જૂતોના સ્વરૂપમાં સંયમ કરવાથી પ્રાકાશ્ય સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે તેના સૂક્ષ્મ રૂપમાં સંયમ કરવાથી વશિત્વ નામની સિદ્ધિ મળે છે, અનવયરૂપમાં સંયમ કરવાથી ઇશિતત્વ સિદ્ધિ મળે છે અને તેના પાંચમા અર્થવત્ત્વ રૂપમાં સંયમ કરવાથી યત્ર કામાવસાયિત્વ નામની સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે.

અનેક જન્મોના અબ્યાસથી હૃદયમાં પાપના સંસ્કારો રહેતા નથી ત્યારે સાધક સંયમરૂપ યોગની પ્રાપ્તિદ્વારા જન્મમરણ રૂપ સંસારનો છેદ કરનારા આત્મતત્ત્વનો નિર્વિકલ્પ સમાધિદ્વારા સાક્ષાત્કાર કરે છે. સંયમનો પરિપાક થતાં સંપ્રજ્ઞાત સમાધિનો હૃદય થાય છે. ખ્યેષ વસ્તુના સ્વરૂપનું જેમાં સ્ફુટ જ્ઞાન થાય છે તે સંપ્રજ્ઞાત સમાધિ છે.

સંપ્રજ્ઞાતયોગની સિદ્ધિ થતાં યોગીને સંપૂર્ણ તત્ત્વોના વિવેકના સાક્ષાત્કાર વડે સર્વ ભાવોનું અધિષ્ઠાતાપણું વિગેરે સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થાય છે. આ સિદ્ધિઓમાં જો તે યોગી લોભાય છે તો તેને બ્યુત્થાનની પ્રાપ્તિ થાય છે. પણ જો તે યોગી તે સિદ્ધિઓમાં નિરપૃહ રહે છે. તો બ્યુત્થાન ન થવાથી સંપ્રજ્ઞાતયોગની પરાકાષ્ટા રૂપ ધર્મ-મેષ સમાધિને પામે છે. પછી પર વૈરાગ્યના લાભથી અસંપ્રજ્ઞાત સમાધિની પ્રાપ્તિ થાય છે.

સાધક બાણીનો પ્રત્યાહારની રીતે મનમાં વિશ્વય કરી જપાદિકનો ત્યાગ કરી માત્ર મનના વ્યાપારથી મુક પૂરુષની પેઠે સ્થિતિ થાય, પછી મનનો વિરોધાહંકારમાં વિલય કરે, અર્થાત્, મનના

સંકલ્પ વિકલ્પરૂપ વ્યાપારનો પરિત્યાગ કરીને કેવળ અહંભાવથી સ્થિત થાય, આ રીતે પણ ચિત્તનો આત્મામાં વિલય થાય છે.

ચિત્ત જ્યની મુખ્ય ચાર યુક્તિઓ છે. અધ્યાત્મવિદ્યાની પ્રાપ્તિ, તરવવિત્ પુરુષોનો સમાગમ, વાસનાનો પરિત્યાગ, અને પ્રાણની ગતિનો નિરોધ. ચિત્ત નિરોધમાં લય, વિક્ષેપ, કષાય અને રસાસ્વાદ એ ચાર વિધનો આવે છે. ધારણાદિ અભ્યાસમાં ચિત્તની સુપુરિતના જેવી સ્થિતિ થાય છે તે લય કહેવાય છે. પ્રાણાયામથી તે દોષ દૂર થાય છે. માયિક પદાર્થોની વાસના વડે ચિત્ત વિક્ષેપ પામે છે. ત્યારે ભોગ્ય વસ્તુના આદર્શ વડે ચિત્તના વિક્ષેપને શાંત થાય છે. તિવ્ર રાગદ્વેષાદિની વાસનાને કષાય કહે છે. આવા ચિત્તનો પરીક્ષા વડે તે દોષને પ્રાણાયામદ્વારા દૂર કરવા. મેં સમાધિમાં મહાન સુખનો અનુભવ કર્યો તે વાતનું જાગ્રત થયા પછી સ્મરણ કરવું કે અન્ય આગળ તેનું વર્ણન કરવું તે રસાસ્વાદ છે. તે પણ ત્યજવા યોગ્ય છે. આ ચારે દોષને ત્યજી ચિત્ત બ્રહ્મસ્વરૂપમાં વિરામ પામે છે ત્યારે ચિત્ત બ્રહ્માનંદથી ભરપુર થાય છે.

વિષય સંસર્ગરહિત હૃદયમાં નિરોધિતું મન જ્યારે ઉન્નત અવસ્થાને પામે છે ત્યારે તે બ્રહ્મરૂપ થાય છે. જ્યાંસુધી મનનો ક્ષય થાય ત્યાં સુધી તે મનનો હૃદય દેશમાં નિરોધ કરવો. મનનો નિરોધ એજ જ્ઞાન તથા ધ્યાન છે. નિર્વિકલ્પ સમાધિમાં સ્થિત યોગી પરમાનંદનો અનુભવ કરે છે.

આ પ્રમાણે તપસ્વીઓ, જ્ઞાનીઓ અને કર્મીઓથી યોગી શ્રેષ્ઠ છે. તે સર્વેશ અને સર્વ શક્તિમાન બની જાય છે.

પ્રકરણ ૪ થું.

ત્રીકાળ દર્શક દર્પણ

યાને

ત્રીકાળદર્શી આયના બનાવવાની વિદ્યા.

આજકાલ ધણીઓ તરફથી—ત્રીકાળ દર્શક દર્પણ અને ચમત્કારીક વીડીઓ વેચવામાં આવે છે. તેની કીંમત ચાર-પાંચ રૂપીઆ લેવામાં આવે છે. આ દર્પણમાં માત્ર કાચનો તકતો

મઠેલો હોય છે અને પાછળ કાળી દવા લગાડેલી હોય છે. એ દર્પણુ ઘેર બનાવા જાય તો માત્ર ચાર છ આના જ ખર્ચ લાગે છે. અને તે ઘેર બનાવેલું દર્પણુ પેલા વેચાતા લીધેલા દર્પણુ જેટલું જ કામ આપી શકે છે.

આ દર્પણુ સામે એક દીવો મૂકી તે દીવાનો પ્રકાશ દર્પણુની વચ્ચેવચ્ચ પડે તેવી રીતે જરા ઉંચે-પાટલા કે બાજુ ઉપર ગોઠવી તેની સામે એક માણસે બેસી-દર્પણુની મધ્યે પડેલી દીવાની જ્યોતના પ્રકાશ સામું સ્થિર દષ્ટિ રાખી એકાદટસે જોઈ રહેવાનું હોય છે. આ ક્રિયાને ત્રાટક કહે છે. અને તેથી જોનાર માણસને થોડીવારે ખરાબર વિધિપૂર્વક જોઈ રહેવાથી-બૂત, લવિષ્ય અને વર્તમાન કાળની વાત જાણવામાં આવે છે. તેને પ્રયોગ કરનાર જે જે પ્રશ્નો પૂછે છે તેના તે જવાબ આપી શકે છે.

આ ક્રિયામાં જોનાર અને પ્રયોગ કરનાર બંનેએ પવિત્ર મનના, શુદ્ધ આચારવિચારને સેવનારા હોવાની ખાસ અગત્ય છે. તે બંને સત્ય બોલનારા, પાપ વગરના, પરાપકારી, આત્મશ્રદ્ધા વાળા અને પવિત્ર રહી બીજાનું અહિંત ન કરનારા હોવા જોઈએ. તેવિજ રીતે હિંમતવાન અને આ ક્રિયામાં શ્રદ્ધાવાળા હોવાની અગત્ય છે, તેઓ ઉચ્ચ વિચારના હોવા જોઈએ તેમજ તેમના વિચારાનુસાર તેમના આચારવિચારો પણ ઉત્તમ હોવા જોઈએ.

આ પ્રયોગમાં ત્રાટકની આવશ્યકતા છે. માણસ જ્યારે એકજ વસ્તુ તરફ સ્થિર દષ્ટિથી આંખો મિલ્ક્યા સિવાય જોઈ રહે છે ત્યારે તેની દષ્ટિ તે વસ્તુ ઉપર સ્થિર થતાં બીજી વસ્તુઓ ઉપરથી પાછી ફરે છે. એક જ વસ્તુ સામે સ્થિર દષ્ટિથી જોઈ રહેવાથી મસ્તકમાં આવેલી શિરાઓ ખેંચાય છે જેથી તેને ઉંધ આવે છે અથવા સ્વપ્ના જેવી સ્થિતિ થાય છે. તે વખતે મન બીજા વિષયોના વિચાર કરતું નથી પણ જે વસ્તુ ઉપર દષ્ટિને સ્થાપી હોય છે તેના વિચારો એકાગ્રપણે કર્યા કરવાથી તે વિચારોની ઉંડી છાપ મન ઉપર પડે છે. આથી તે વિચારાનુસાર તે માણસનાં લક્ષણો પણ થાય છે.

મનુષ્ય માત્રને બે મન હોય છે. બાહ્ય મન અને આંતર મન જાગ્રતાવસ્થામાં આપણે જે મનનો અનુભવ કરીએ છીએ તે બાહ્ય મન છે અને બીજું અંદર હોય છે તે જ્યારે મનુષ્ય ઉંઘમાં હોય છે ત્યારે પણ જાગ્રત હોય છે. અને આંતર મને જે સંસ્કારો

નાખ્યા હોય છે તેના વિચાર કરી નવા નવા સંકલ્પો સ્થાપે છે. આંતરમનમાં પડેલા સંસ્કારો જૂંસાતા નથી તે બાબત મન દ્વારા અનેક સંસ્કારો મેળવે છે. આંતરમન જ્યારે બાહ્ય મન કામ કરતું હોય છે ત્યારે ડગાવલા જેવું રહે છે. આંતરમન જાગૃત થતાં મનુષ્યને સર્વ કંઈ જોવામાં આવે છે.

મનુષ્યના આચારવિચાર ઉપર તેના મુખનો આધાર હોય છે. એકાગ્રતાપૂર્વક વિચાર કરવાથી મનુષ્ય ધારે તે મેળવી શકે છે. મનુષ્ય જેવા વિચાર કરે છે તેવું તેવું વર્તન હોય છે. એક પક્ષે એવી વસ્તુ નથી કે જે મનુષ્ય દલ મનથી એકાગ્રતાપૂર્વક વિચાર વડે ન મેળવી શકે. સદૃશ્યો અને સદ્વિચારો એ આત્માના ગુણો અને વિચારો છે. તેને ધારણ કરવાથી મનુષ્યમાં આત્માની અનંત શક્તિ આવી શકે છે.

ધણા રોગો પશુ મનુષ્ય પોતાના વિચારોથી મેળવી શકે છે તેમજ વિચારોથી રોગોને દાળી પશુ શકાય છે. ચિંતા, ક્રોધ, દ્વેષ, શોક, નિરુત્સાહ અને અશ્રદ્ધાના વિચારો મનુષ્યને રોગી બનાવી શકે છે. નિર્માલ્ય બનાવી શકે છે. તે વિચારોની અસર હૃદય, ફેફસાં અને સ્નાયુઓ ઉપર થતાં તેના પરિણામે શરીર રોગી થયા વગર રહેતું નથી જ્યારે આનંદ, શાંતિ, ઉત્સાહ, પ્રેમ, ક્ષમા આદિના વિચારો માણસનામાં નવું બળ, અને ઉત્સાહ આપે છે, શરીરના અવયવોમાં બળ આપી લોહિને ગતિમાન કરે છે અને તેથી માણસ તંદુરસ્ત રહી શકે છે.

ત્રિકાળદર્શકદર્પણ જેવા માટે ઉત્તમ વિચારવાળો, સદૃશ્ય-શાળી, હિંમતવાન, અને જીતેન્દ્રિય માણસ હોવો જોઈએ. આવો માણસ આ દર્પણમાં રહેલાઇથી ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન કાળની વાત જાણી શકે છે.

દર્પણ બનાવવાની રીત.

પ્રથમ એક કાચ લઇ તેને સ્વચ્છ કરી તેની એક બાજુએ કપુરની મેશ દીવેલમાં કાલવી તે ચોપડવી. બરાબર જાડો થઈ કરવો, તેના લીસોટા બહાર ન જણાય પણ બહારથી જોતાં બરાબર એક સરખી કાળાશ જણાય તેવી રીતે લગાવવી. પછી તે કાચને જામી મઢીએ તેવી રીતે ઉપર કાગળ મૂકી ચોખટામાં મઢી દેવો. એટલે દર્પણ તૈયાર થઈ ગયું.

આ દર્પણના મધ્યબિંદુમાં દીવાની જ્યોત પડે તેવી રીતે સામે દીવો મૂકવો અને પછી એક માણસને તે દર્પણની મધ્યમાં દીવાની જ્યોતના સામું એકોટસે જોઈ રહેવાનું કહેવું. આ પ્રયોગમાં માત્ર તે જ્યોત સામે સ્થિર દંડિ રાખીને, નેત્રો મીંચ્યા વગર કે આજુબાજુ જોયા સિવાય તેમજ આંખોનાં પોપચા ઉઘાડ મીંચ કર્યા સિવાય એકોટસે ત્રાટક કરીને જોઈ રહેવાની જ ખૂબી સમાયલી છે. આ પ્રયોગ પણ મેસ્મેરીઝમનો એક પ્રકારજ છે. આ પ્રયોગમાં પણ જોનાર માણસ હીપ્નોટાઇઝ થઇ ઉંઘવા જેવો થતાં તેનું આત્મન જન્ય થાય છે. અને તે આત્મન મન દ્વારાજ જવાબ આપી શકે છે.

દર્પણ જોવાની રીત.

આ પ્રયોગ કરવા માટે ધરનો હવા અજવાળાવાળો એક શ્વાત ખંડ પસંદ કરવો, તે જગ્યા પણ એકાંત જેવી હોવી જોઈએ. જે માણસને તે દર્પણમાં જોવા બેસાડવાનો હોય તે માણસને પ્રયોગ કરાવનાર ઉપર તેમજ આ વિદ્યા ઉપર શ્રદ્ધા હોવી જોઈએ. ત્યાં બહુ પ્રકાશ પણ ન આવતો હોવો જોઈએ. ત્યાં ઝાઝાં માણસોને એકઠાં થવા ન દેવાં તેમજ જે બેઠેલાં હોય તે સર્વને આ પ્રયોગ ઉપર શ્રદ્ધા હોવી જોઈએ. જેમ અને તેમ બે ત્રણ માણસો જ હોય અને વધુ બીડ ન હોય તો સારું.

પછી દર્પણ જોનારનું ઉત્તર તરફ કે પૂર્વ તરફ મોં રહે તેવી રીતે દર્પણને ઉત્તર તરફ આવેલી કે પૂર્વ તરફ આવેલી બીંત સાથે એક બાજુ મૂકી તેના ઉપર મૂકવું. પછી તે દર્પણના મધ્ય ભાગમાં પ્રકાશ પડે તેવી રીતે ઘીનો દીવો તે દર્પણની સામે મૂકવો. આ પછી એક માણસને ઠંડા પાણીથી સ્નાન કરાવી, તે દર્પણની સામે સ્થિર ચિત્તે સ્વસ્ત રીતે પડાસન વાળીને બેસાડવો, દર્પણ જોવાને જોને બેસાડવો હોય તે પાપી હૃદયનો ન હોવો જોઈએ તેમજ નિર્મળ ચિત્તવાળો અને પવિત્ર હૃદયનો હોવો જોઈએ અને તો ૧૨ વર્ષની અંદરના સમજાણા છોકરાને અથવા તો છોકરીને, અગર તો સરળ હૃદયની કાંઈ બીને આ દર્પણ જોવા માટે પસંદ કરીને તેને દર્પણ જોવા બેસાડવી.

આ વખતે કાંઈ પણ માણસે બોલવું નહિ કે ઘેંઘાટ કરવો નહિ પણ શાંતિ જાળવવી. પ્રયોગ થાય ત્યારથી તે પ્રયોગ થઇ રહે

ત્યાં સુધી વચ્ચે કોઇએ કાંઈ ગડબડ ન કરવી એવી પ્રથમથી સૂચના આપી દેવી. આવી રીતે દર્પણ સામી નજર રાખી દર્પણ જોનારને બેસડાવે અને તેની નજર દર્પણની વચ્ચોવચ જ્યાં દીવાની જ્યોતનો પ્રકાશ જણાતો હોય તે જગ્યાએ રાખવા કહેવું. તેને પ્રયોગ થઈ રહે ત્યાં સુધી આડુ આવળું ન જોવાનું કહેવું તેમજ દર્પણના મધ્ય ભાગમાં આવેલી દીવાની જ્યોતપરથી પ્રયોગ થઈ રહે ત્યાં સુધી નજર ખસેડવી નહિ એવી પ્રથમથી સૂચના આપી દેવી.

તેને તે પછી પ્રયોગ કરાવનાર જે જે પ્રશ્નો પૂછે તેનો જવાબ તે જ્યોત સામે જોઇને જ આપવાનું કહેવું તેમજ પ્રયોગ કરનાર પૂછે તેટલો જ જવાબ આપવો તેથી વધારે ઓછું બોલવું નહિ એવી પ્રથમથી સૂચના આપી મૂકવી. તેમજ કોઈ પણ વખતે તે દર્પણમાંથી નજર ખસેડવી નહિ એવું તેને કહી મૂકવું. બનતા સુધી દર્પણમાં જોનાર, તેનો પ્રયોગ કરાવનાર અને બીજાં એક બે માણસો સિવાય બીજા કોઇને ત્યાં રાખવા નહિ. સર્વેએ તે વખતે આડા આવળા કે વિરોધી વિચારો કરવા નહિ અને આ પ્રયોગમાં શ્રદ્ધા રાખવી જોઇએ. કોઇએ કોઈ પણ પ્રકારની આ પ્રયોગ માટે મનમાં શંકા રાખવી નહિ કે શંકા બતાવવી નહિ.

દરેક જણે શાંત રીતે જે બને તે જોવા કરવું. જોનારે પણ આ પ્રયોગ ઉપર શ્રદ્ધા રાખવી અને પ્રયોગ કરાવનારના કહેવા પ્રમાણે બનશે અને દેખાશે એવી શ્રદ્ધા રાખવી જોઇએ. પ્રયોગ કરાવનાર માણસે પણ આ પ્રયોગમાં શ્રદ્ધા રાખવી. કદાચ તરતમાં તેના કહેવા પ્રમાણે જોનારને ન દેખાય તો તેથી અશ્રદ્ધા ધરી હીંમત હારી જવી નહિ. થોડી વધુ વાર ભાગે તો ગભરાવું નહિ. સ્થિરપણે શાંતિથી શ્રદ્ધા રાખીને આ પ્રયોગ કરવો.

આ પ્રમાણે દર્પણની મધ્યમાં દીવાના પ્રકાશની જ્યોત સામે પાંદરેક મિનીટ સુધી સ્થિર દૃષ્ટિથી જોનારને ટગર ટગર જોઈ રહેવા કહેવું. અને પછી જ્યાં તેની દૃષ્ટિ તે જ્યોતની તરફ સ્થિર થયેલી જણાય એટલે પાંદર વીસેક મિનીટ પછી પ્રયોગ કરનારે તેને પૂછવું કે: “ જો, તને હવે અંદર એક મોટું મેદાન જણાય છે ખરું કે ?

આ સાંભળી જો જોનાર કહે કે હા દેખાય છે. તો પ્રયોગ કરાવનારે જણવું કે હવે આ પ્રયોગની શરૂઆત કરવાનો વખત થયો છે. અને પછી થોડીવારે શાંતિપૂર્વક તેણે તેને પૂછવું કે:

ને, પેલો મનુર, ત્યાં સાવરણીથી જમીન વાળીને સાફ કરતો દેખાય છે કે ?

જવાબમાં તે હા કહે એટલે તેને પૂછવું કે: ને હવે પેલો બીસ્તી પખાલ લઇને ત્યાં સાફ કરેલી જગ્યામાં પાણી છાંટી જમીનને ઠંડી બનાવે છે કે ? તે હા કહે એટલે થોડીવારે વળી પુછવું કે: ને હવે પેલો માણસ ગાઢીયા પાથરે છે કે ? આનો જવાબ પણ તે 'હા' એવો કહે એટલે પૂછવું કે ને હવે પેલો માણસ ગાઢીયા ઉપર વચ્ચે સિંહાસન ગોઠવી આબુખાબુ ખુરશીઓ મૂકે છે કે ? તે હા કહે એટલે વળી ફરી પૂછવું કે: ને હવે બધું ગોઠવાઇ રહ્યું છે કે ?

તે હા કહે એટલે વળી થોડીવારે થાંત થઇને પ્રસન્નપણે તેને પૂછવું કે: ને હવે શું થાય છે ? દરબાર ભરાય છે કે ? પેલી ખુરશી ઉપર સર્વ દેવો આવીને બેસે છે કે ? પેલો ચોખદાર જણાય છે કે ? તે આગળ છડી પોકારતો આવે છે કે ? તેની પાછળ પેલા ગણપતિ મહારાજ આવે છે કે ? આ પ્રમાણે પૂછતાં તે હા કહે એટલે વળી કહેવું કે: ને તેમને જોઈ બધા દેવ ઉભા થઇ તેમને નમન કરે છે કે ? અને પછી ને તે હવે સિંહાસન ઉપર વચ્ચે વચ બેઠા ખરા કે ?

આ પ્રમાણે તે હા કહે એટલે જણવું કે હવે પ્રયોગ ખરાખર થશે. પ્રયોગ કરાવનારે પણ પ્રયોગ વખતે માત્ર જોનારને પ્રશ્ન પુછવામાં જ એકચિત્તે ધ્યાન આપવું. તેને પ્રશ્નો ધીમેથી થોડી થોડીવારે પુછવા. તેને પણ એક પ્રશ્નનો જવાબ આપે તે પછી થોડીવાર વિશ્રાંતિ લેવા દેવી. ઉતાવળ કે લપલપાટ કરવો નહિ. સ્થિર પણે, ક્ષાંતિપૂર્વક મુક્ત અવાજથી ધીમે રહીને પ્રશ્ન પુછવા. જેમ જેમ જોનારને પુછનારના કહેવા પ્રમાણે અંદર જણાતું જાય તેમ તેમ ધીમે ધીમે તે ગભરાય નહિ તેવી રીતે પ્રશ્નો પુછવા. આ વખતે પ્રયોગ કરાવનારે આડા અવળી ડફારાં મારવાં નહિ. આ પ્રમાણે સાવધપણે પ્રયોગ કરાવનારે ધીમે રહીને જોનારને એક પછી એક પ્રશ્નો પુછ્યા કરવા. આ પછી તે કહે કે: ને હવે તે ગણપતી દેવ તારા સામે જોઇ રહ્યા છે ખરા કે: આના જવાબમાં તે હા કહે એટલે પછી જે પ્રશ્નના જવાબની ઇચ્છા હોય તે પ્રશ્ન પુછવા તેને કહેવું. તેને ચોરીની વાત પુછવી હોય તો

કહેવું કે: જો હવે તું એ દેવને મનમાં નમન કરીને મનમાં મનમાં પૂછ કે: અમુક માણસના ધરમાં ચોરી થઈ છે તે ચોરી કાણે કરી છે ? અને તે તને જે જવાબ આપે તે કહે ?

આનો જવાબ તે આપે એટલે વળી તે ચોરીનો માલ ક્યાં છે તે પૂછવું, વળી તેનો જવાબ આપે એટલે તેને પૂછવું કે અમુક બાળતનું પરિણામ શું આવશે ? ફલાણો માણસ અત્યારે ક્યાં છે ? તે ત્યાં શું કરે છે ? આ પ્રકારે તેને જે પ્રશ્નો પૂછવામાં આવે તેના તે જવાબ આપશે. પણ પ્રથમ તે જવાબ સાચા છે કે જુઠા તેની ખાત્રી કરવા માટે આપણે તરત ખાત્રી કરી શકીએ તેવા સવાલો પૂછવા. જેમકે આ ધરની પાછલા ખંડમાં જે પેટી છે તેની અંદર શું છે ? જોડેના ધરમાં કેટલાં માણસો બેઠાં છે ? તે બધાં શું કરે છે ? આ માણસના ગુંજમાં શી વસ્તુ છે ? આવી રીતે પ્રથમ તેને સવાલો પૂછતાં જો તેના જવાબો ખરા જણાય તો પછી આગળ ગમે તે હકીકત તેને પૂછી શકાય છે.

કદાચ આ સવાલોના જવાબ સાચા ન હોય તો થોડીવાર સુધી તેને તે દેવના સામું પંદરેક મિનીટ સુધી ફરી શાંતપણે એકી ટકરે સ્થિર દૃષ્ટિથી જોઈ રહેવા કહેવું. તેણે આપેલા જવાબો ખોટા છે તે વાત તેને કહેવી નહિ તેમ તે વખતે કોઈએ હસવું નહિ કે તેની મસ્કરી કરવી નહિ. આવી રીતે ધીરજ રાખી તેને વળી થોડી વાર તે દેવ સામું જોઈ રહેવા દઈ વળી પ્રશ્નો ફરી પૂછવા.

મરનાર માણસને બોલાવી તેની સાથે વાતચિત કરવી.

આ પ્રમાણે મરી ગયેલા માણસની જોડે વાતચિત કરવી હોય, કોઈ અચાનક મરી ગયેલા માણસ કોઈ વસ્તુ કંઈક મૂકી હોય અને તેની તેના વારસોને ખબર ન હોય કે તે ક્યાં મૂકી છે તો તે મરનાર માણસને તે સભામાં બોલાવી મંગાવવાનું તે દેવને કહેવા માટે જોનારને કહેવું. અને તે કહે કે હા, તે માણસ સભામાં આવેલા છે, તો પછી પૂછનારે કહેવું કે તેને પૂછ કે તમારા ધરમાં તમે કંઈ દાટ્યું છે ? દાટ્યું હોય તો તે કઈ જગ્યાએ છે ? તેનો તે જવાબ આપે એટલે તેને પૂછવું કે: તે માણસને પૂછ કે તમારે તમારા પુત્રને કંઈ કહેવું છે ?

ત્રણ કાળની વાત બાણવી.

આ પ્રમાણે તે મરનાર માણસની સાથે જોનાર પાસે વાતચિત કરાવી તેના જવાબો મેળવી શકાય છે. આ જ પ્રમાણે દેશવરમાં

ગયેલો માણસ હાથ ત્યાં થું કરે છે ? તેનું આરોગ્ય કેમ છે ? તેના સવાલો પૂછી તેની માહિતી મેળવી શકાય છે.

આ પ્રમાણે આ દર્પણની ક્રિયાથી જૂતકાળમાં બની ગયેલી વાત, વર્તમાનકાળની દૂર દેશાવરની વાત, તેમજ ભવિષ્યકાળમાં બનાવવાની વાત જાણી શકાય છે. કોઇ માણસને ધંધાના સંબંધમાં પૂછવું હોય તો તે પણ ભવિષ્યમાં તેના ધંધા કેવો નીવડશે, તેને આ ધંધામાં ફાયદો થશે કે ખોટ જશે તે વાત પણ પૂછીને જાણી શકાય છે.

આ દર્પણમાં જોઇ આવી રીતે જોનાર અને પ્રયોગ કરાવનાર કુશળ હોય છે તો-જૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન ત્રણ કાળની વાત પૂછીને જાણી શકે છે. જેમ જેમ-તેમની કુશળતા વધતી જાય છે, જેમ જેમ તે વારંવાર પ્રયોગો કરતા જાય છે તેમ તેમ તે સવાલોના જવાબો સાચા અને ખાત્રી ભરેલા મળતા જાય છે.

આ ક્રિયામાં જોનાર માણસ દર્પણ સામે એકી નજરે સ્થિર દૃષ્ટિથી જે પ્રમાણમાં જોઇ રહે છે તેના ઉપર આ પ્રયોગની સિદ્ધિના આધાર છે. આ પ્રયોગમાં દર્પણ સામે જોનાર માણસ ચાત ચિત્તે ત્રાટકે કરે છે અને તેથી તેને શાંભવિમુદ્રા-જેવી સ્થિતિ પ્રાપ્ત થતાં દિવ્યદૃષ્ટિ પ્રાપ્ત થાય છે, તેથી પ્રયોગ કરાવનારના સવાલોના જવાબો તે સાચા આપી શકે છે. દૂર દેશાવરની સ્થિતિ તે દર્પણમાં નજરે જોઈ શકે છે. મરી ગયેલા માણસને તે દર્પણમાં નજરે જોઈ શકે છે. તેની વાત તે સમજી આપણને કહી શકે છે.

આ વખતે જોનારને જે પ્રશ્નો પૂછવાનું કહેવું તે તેણે મનમાં જ પૂછવા અને તેના જવાબ આપણને કહેવા એવી પ્રથમથી સૂચના આપી દેવી. જેમ હીપ્પોટાઇઝ કરેલો માણસ દિવ્યદૃષ્ટિમાં આવીને જૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાનકાળની વાત કહી શકે છે તેમ આ પ્રયોગથી પણ જોનાર માણસ હીપ્પોટાઇઝની માફક દર્પણમાં એકાગ્ર ચિત્તે સ્થિર દૃષ્ટિથી જોઈ રહેવાથી તેને તેમાં દેવતાઓ જણાય છે. અને જૂત ભવિષ્ય અને વર્તમાન કાળની વાત તે દર્પણમાં પ્રત્યક્ષ જોઈ શકે છે અને તે જોવું અંદર જુએ છે તેવું જ કહી બતાવે છે. પછી તેને દર્પણ છે એવું લાગતું નથી પણ જેમ કોઇ અમમ્મ દિવ્ય જૂમિમાં તે ગમેા હોય અને ત્યાં દેવતાઓના સંગમાં આવેા હોય. તેવો અનુભવ કરે છે.

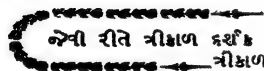
આ પ્રયોગ સિદ્ધ થતાં જોનારને ભવિષ્યમાં શું બનશે, વરસાદ ક્યારે વર્ષશે, આવતા વર્ષમાં વરસાદ કેવો પડશે, અમુક વસ્તુના ભાવ ક્યારે ફેટલા રહેશે, શેરોના ભાવની વધઘટ ક્યારે ફેટલી થશે, રૂ, ચાંદી, અનાજ વિગેરેના ભાવતાલ ક્યારે ઘટશે કે વધશે અને તે ફેટલા રહેશે તે પુછીને જાણી શકાય છે.

ક્યો ધંધો કરવાથી નફો મળશે, હાલના ધંધાથી ફાયદો થશે કે હાનિ, અમુક ધંધો કરવાથી શું ફાયદો થશે, અમુક માણસનું આયુષ્ય કેટલા વર્ષનું છે? અમુક માણસનો રોગ કયા ઉપાયથી મટશે, તેને મટશે કે નહિ મટે, અમુક સ્ત્રીને પ્રગ્ન થશે કે નહિ, પુત્ર થશે કે પુત્રી, દેશાવર ગયેલો માણસ હાલ ત્યાં કેવી સ્થિતિમાં છે? ક્યારે પાછો આવશે, અમુક માણસ હાલ અમુક જગ્યાએ છે તે ત્યાં હાલ શું કરે છે, અમુક મરી ગયેલા માણસની હાલ કેવી સ્થિતિ છે વિગેરે અનેક પ્રકારના સવાલો પુછી શકાય છે અને તેના જવાબો મળી શકે છે.

પ્રકરણ ૫ મું.

ત્રીકાળદર્શી વીંટી.

જેવી રીતે ત્રીકાળ દર્શક દર્પણ બનાવી શકાય છે તેવીજ રીતે ત્રીકાળ દર્શી વીંટીઓ પણ બનાવી શકાય છે. વીંટી બનાવવા માટે-વીંટીમાં જડવાની ચુની બરાબર સ્વચ્છ કરી તેના ઉપર ત્રીકાળ દર્શક દર્પણ બનાવવાની રીત પ્રમાણેની દવા ચોપકવી અને પછી તેના ઉપર કાગળનો તેટલો કટકો ચુકો તે ચુનીને વીંટીમાં જડી દેવી. એટલે તે ચુની ઉપરથી કાળી દેખાશે. આ વીંટી હાથે ધાલી શકાય છે. તેમજ ઉપયોગ પડે તે વખતે ત્રીકાળ દર્શક દર્પણની માફક તે વીંટીને એક ઉંચા લાકડાની ઘોડી ઉપર થાળીમાં ચુકી જોનાર પાસે તે ચુનીની મધ્યમાં એકી નજરે જોવરાવવું.

આ પ્રકારે તે જોઈ રહે એટલે પંદરેક મિનીટ પછી પ્રયોગ કરનારે તેને ત્રીકાળ દર્શક દર્પણમાં—દર્પણ જોવાની રીતમાં કહેલી રીતે પ્રશ્નો પુછવાની શરૂઆત કરવી. દર્પણની માફક આ વીંટીમાં પણ પ્રથમ સપાટ મેદાન જણાશે પછી બીસ્તી પાણી ઝાંટતો જણાશે,

પછી ગાલીચા પથરાતા જણાશે અને પછી ખુરશીઓ ઉપર દેવોનો દરબાર ભરાયલો જણાશે. તે પછી તેને ત્રીકાળ દર્શક દર્પણમાં પુછવાની જેવી રીત બતાવી છે તે પ્રમાણે જે જે પ્રશ્નો પુછવા હોય તે પુછી શકાય છે. આ જોનાર પણ જૂત ભવિષ્ય અને વર્તમાનકાળની વાતો જણાવે તેના જવાબો આપી શકે છે.

દર્પણમાં ચોપડવાને માટે કપુરની અથવા તો એરન્ડાના લાકડાની મેથ વાપરવી. દીવેલને બદલે વારનીશમાં કે ચુંદરમાં કાલરીને ચોપડવાથી તે લેપ કાચ ઉપર સંજ્જડ ચોટી જાય છે. માટે તે પ્રમાણે વારનીશ કે ચુંદરના પાણીનો પણ ઉપયોગ થઇ શકે છે. તેથી લેપ ભુંસાઇ જતો નથી. કાચ ઉપર લેપ ચોપડા તે ઉપર આશ્વરાળા ન દેખાય તેવી રીતે એક સરખો ચોપડવો જોઇએ. જેથી બહારથી જોતાં અંદર લીટા લીટા દેખાય નહિ.

હજરત ભરવાની વિદ્યા.

આવીજ રીતે આપણામાં કોઇ વસ્તુનું પરિણામ જાણવું હોય છે ત્યારે કે કોઇની કોઇ વસ્તુ ચોરીએ ગઇ હોય છે ત્યારે તે વસ્તુ કાંણે લીધી છે કે ક્યાં ગઇ છે તે જાણવા માટે હજરત ભરે છે. અને તે જોઈ તે ચોરીએ ગયેલી કે ખોવાયેલી વસ્તુ ક્યાં છે તે જોનાર કહી શકે છે. આ પ્રયોગમાં પણ જોનાર માણસ પવિત્ર, જીતેન્દ્રિય અને સરળ હૃદયનો હોવો જોઇએ. પ્રયોગ કરનાર અને જોનાર બંનેમાં આ વિદ્યાને માટે શ્રદ્ધા હોવી જોઇએ.

આ પ્રયોગને માટે એક સફેદ રંગની પહોળી તાસક લેવી, તેની વચ્ચોવચ્ચ કપુરની મેથ ચોપડી તેના ઉપર દીવેલનું ટપકું મૂકવું. પછી તે રકાળી હાથમાં લઇ એક માણસે પલાડીવાળી એકી નજરે તે તાસકમાં મેથવાળા ભાગમાં વચ્ચોવચ્ચ દીવેલના ટપકા ઉપર એક નજરે સ્થિર દૃષ્ટિથી જોઈ રહેવું. પા અર્ધો કલાક આખ ઉધાડ મીઠા ક્યાં વગર કે આડુ આવળું જોયા સિવાય તે બિંદુમાં જોયાં કરવું. આ પછી ત્રીકાળ દર્શક દર્પણ જોવાની રીત પ્રમાણે જ પ્રયોગ કરાવનારે તેની દૃષ્ટિ એકાગ્ર થતાં પુછવું કે: જુઓ, હવે તમને તેમાં સપાટ મેદાન જણાય છે કે ? તે હા કહે એટલે— દર્પણ જોવાની રીત પ્રમાણે ધીમેથી એક પછી એક એમ પ્રશ્નો પુછવા. આ રીત પ્રમાણે પુછવાથી પણ જૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન કાળની વાત જોનાર કહી શકે છે.

પ્રેતા વાહન વિદ્યા.

આ વિદ્યામાં અંગરેજીમાં સ્પીરિટ્યુઅલીઝમ-(Spiritu-
alizm) કહે છે. આ વિદ્યાવડે
મરો ગયેલા માણસના આત્માને આકર્ષણ કરી તેને અનેક પ્રકારે
પુછે છે અને તેના તે જવાબો આપે છે. આ વિદ્યાનો ઉપયોગ
અમેરીકા વગેરે પશ્ચિમના દેશોમાં ઘણા કરવામાં આવે છે તેઓ આ
વિદ્યાને ધર્મરૂપે માની તેનો ઉપયોગ કરે છે, આ વિદ્યાવડે તે મર-
નાર માણસના આત્માને આકર્ષવા માટે કાંઈ હરકત જોતા નથી
તેઓ માને છે કે જેવી રીતે જીવતાં આપણા સંબંધીઓ આપણું
હિત કરતા હતા તેવીજ રીતે તે મરો ગયા પછી તેમનો આત્મા
આપણું હિત કરવાને માટે પ્રયત્ન કર્યો કરે છે.

તેઓ માત્ર આપણું હિત કરવાનો લાગ જોયા કરે છે. તેથી
જો તેમને આ વિદ્યા વડે આકર્ષણ કરવામાં આવે છે તો તે સુ-
ખનાં અનેક દ્વારને ખતાવી શકે છે અને પોતાનાં સંબંધીનું હિત
સાધી શકે છે.

મરો ગયેલા મનુષ્યોના આત્માને આપણા જેવાં શરીરો હોતાં
નથી પણ સૂક્ષ્મશરીરો હોય છે, તે આણુઓનાં બનેલાં હોય છે
અને આપણી આંખે દેખી શકાતાં નથી, પણ તે શરીરો કાર્ય કરી
શકે છે અને આપણા શરીરો કરતાં તેમનામાં વિશેષ સામર્થ્ય હોય
છે. પણ કેટલાંક કાર્યો તેમનાથી બની શકતાં નથી તેને માટે આ-
પણા જેવાં શરીરોની તેમને જરૂર પડે છે. અને તેથી તે પોતાનાં
તે કાર્યો કરવાને માટે મનુષ્ય શરીરને સાધનરૂપ કરે છે. આ પ્રમાણે
તેમનું કાર્ય કરવાને યોગ્ય શરીરને મિડિયમ [મધ્યમ] કહે છે. આ
મિડિયમદ્વારા તે પોતાનાં ધણાં અલૌકિક કાર્યો સાધી શકે છે.

પ્રેતાને આવાહન કરવાની પણ કુશળતા જોષ્ટએ છીએ, અમે-
રીકા વિગેરે દેશોમાં તેમનું આવાહન કરી શકે તેવા ધણા મનુષ્યો
કુશળ હોય છે. તેઓ એ વિદ્યાનો ઉપયોગ સ્વાર્થ સાધવાને માટે
કરી શકતા નથી પણ માત્ર પરમાર્થની ખાતર કરી શકે છે સ્પીરી-

અ્યુઅલીસ્ટો એમ માને છે કે આ વિશ્વમાં બીજી પણ ઘણી એવી સત્તાઓ છે કે જે ગુપ્તપણે કાર્ય કરે છે. અને તે જુદા જુદા ગૃહોમાં વસેલા લોકોને સહાય આપી તેમને ઉર્ધ્વ માર્ગે લઇ જવા આકર્ષણ કર્યા કરે છે. તેઓએ જે જે સામર્થ્ય કે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું હોય છે તે અન્યને અનેક દ્વારથી આપી શકે છે. આપણે પણ તેમના અભિમુખ થઇએ છીએ તો આ-સત્તાઓ તરફથી આપણને પણ ઘણી સહાય મળે છે. અને આપણી ઉન્નતિ વેગપૂર્વક થતી રહે છે. તેઓ વ્યવહાર તેમજ પરમાર્થને ઉત્તમ પ્રકારે સાધવાની, તેમજ કેટલાક સાધ્ય વ્યાધિઓને મટાડવાની અનેક યુક્તિઓ બતાવે છે. આ વિદ્યાવડે હજારો માણસોનું કલ્યાણ સાધી શકાય છે. આ વિદ્યાના અભ્યાસીઓ લોકકલ્યાણ ધણું કરી શકે છે. વ્યાવહારિક વિપત્તિઓથી કંટાળેલા ધણા મનુષ્યોને તેઓ ઉત્સાહવાળા બનાવે છે, અસાધ્ય વ્યાધિઓને તેઓ આ વિદ્યાથી મટાડી શકે છે.

આ વિદ્યાને માનનારાઓ વર્ષમાં જુદી જુદી જગ્યાઓએ જુદા જુદા વખતે એકઠા થાય છે. અને લોકકલ્યાણ કરવાને માટે અનેક યત્નો કરે છે. તેઓ આખા વિશ્વમાં સધળે રથળે ચૈતન્ય વ્યાપેલું છે એમ માને છે અને તે ચૈતન્યની સાથે અભિન્ન થઇ રહેલું એજ તેમનો મુખ્ય ધર્મ છે. મૃત્યુ પછી પણ જીવનું અસ્તિત્વ હોય છે, અને આત્માની ઉન્નતિ થયાં કરે છે, જ્યાંસુધી જીવાત્મા આ સર્વત્ર વ્યાપક ચૈતન્યની સાથે અભિન્ન થઇ ન જાય ત્યાં સુધી તેની ઉન્નતિ થયાં કરે છે. પુનર્જન્મને પણ તેઓ માને છે.

તેઓ માને છે કે પ્રેતોની સાથે પણ સંબંધ બાંધી શકાય છે; તેઓનો સિદ્ધાંત એવા હોય છે કે આપણે જેવું વર્તન આપણા પ્રતિ અન્યનું રખાવવાની ઇચ્છા રાખતા હોઇએ, આપણને અન્યનું જેવું વર્તન પ્રિય હોય તેવુંજ આપણે અન્ય પ્રતિ વર્તન રાખવું જોઇએ. અને આત્મા સમાન અન્યને ગણવા જોઇએ. આ લોકોએ અભ્યાસથી પ્રેતોને એવા આધિન કરેલા હોય છે કે તેમના દ્વારા જે ઇચ્છે તે કાર્યને તે ગમે તે વખતે પણ કરી શકે છે. તેઓ આશ્ચર્ય પમાડે તેવી અનેક વસ્તુઓને ધણે દૂરથી અદ્ય સમયમાં મંજાવી શકે છે. તેમજ પાસે પડેલી ગમે તે વસ્તુને ગમે ત્યાં મૂકાવી દે છે. અનેક અસાધ્ય વ્યાધિઓને તે ઝટ મટાડી શકે છે. અનેક અભણ મનુષ્યોમાં પ્રેતનું આવાહન કરી તેમની પાસે ઉ-

તમ વિદતા બર્મા લેખો લખાવી શકે છે કે જ્ઞાનપુર્ણ વ્યાખ્યાન આપાવી શકે છે. મૃત્યુ પામેલા કાષ્ઠપણુ આત્માને તે બોલાવી તેની સાથે વાતચીત કરી શકે છે. જેને તેઓ બોલાવવા ઇચ્છે છે તેને બોલાવી શકે છે.

કેટલીક વખતે તેમના બોલાવ્યા છતાં પણ ઘણા પ્રેતો પોતાની ઇચ્છા ન હોવાને લીધે આવી શકતા નથી, તેમજ જેને મધ્યસ્થ કર્યો હોય છે, તેની જો યોગ્યતા નથી હોતી તો તે આવી શકતા નથી. જે પ્રેતને બોલાવવામાં આવે છે તે આવીને જ્યારે મિત્રીય-મર્મા દાખલ થાય અને બોલવા માટે ત્યારે તે પ્રેતને આ લોકમાં જીવતી વખતે જેવો સ્વર હોય છે તેવા સ્વરથી બોલે છે, તેમજ તેની વાત કરવાની રીતભાત પણ આ લોકમાં જેવી તેની હતી તેવી હોય છે. તેમને જે જે પ્રશ્નો પૂછવામાં આવે છે તેમાંથી તેમની અરજ હોય તે પ્રશ્નનોજ ઉત્તર તે આપી શકે છે અને જે પ્રશ્નોના ઉત્તર તે આપતું ન હોય તે પ્રશ્નોને વારંવાર પૂછવામાં આવે કે પરાજે જવાબ મેળવવા માટે યત્ન કરવામાં આવે તો તે તત્કાળ ત્યાંથી ખસી જાય છે.

જેવી રીતે આપણા લોકોમાં કાળી, વાઘરી વિગેરે જાતિમાં જુવાઓ ધુણીને કહે છે કે હું કલાણો દેવ છું, લીમડી માતા છું, અથવા ઝાંપડો કે ઝંડ છું, એવી રીતે આ વિદ્યા પણ જૂતવિદ્યાજ છે. જેવી રીતે પ્રેતને આવાહન કરીને તેની મારફતે અનેક વાતો અને ચમત્કારો જાણી શકાય છે, જૂત બિવિધ અને વર્તમાનકાળની વાત પૂછી તેના જવાબો મેળવી શકાય છે. તેવી રીતે દરેક મનુષ્ય પોતે પણ પ્રયત્ન કરે તો પોતાના સૂક્ષ્મશરીરવડે અનેક ચમત્કારીક વાતો જાણી શકે છે. જેમ પ્રેતને સૂક્ષ્મ શરીર પ્રાપ્ત છે તેવી રીતે આપણને પણ આપણા સૂક્ષ્મ શરીરની અંદર સૂક્ષ્મશરીર—અથવા તો લિંગદેહ પ્રાપ્ત છે. આ સૂક્ષ્મ શરીરમાં રહેલા સામર્થ્યને પ્રકટ કરવાનું પણ મેળવવાની અનેક ક્રિયાઓ છે. તે ક્રિયાઓ સાધીને મનુષ્ય આ બળને મેળવી શકે છે. આ ક્રિયાઓ તે તત્ત્વવિચાર અને યોગની ક્રિયાઓ છે. તે આગળ બતાવવામાં આવ્યું છે. હીપ્નોટીઝમથી પણ હીપ્નોટાઇઝ કરેલા મનુષ્ય સૂક્ષ્મ શરીરવડે અનેક ચમત્કારીક વાતો કરી શકે છે.

પ્રેતાનું આવાહન કરી તેમની સાથે માત્ર પરોપકાર કરવાનાજ ઉપાયો મેળવી શકાય છે તેમજ પરોપકારાર્થે જ તેમની સહાય મેળવી શકાય છે. તેમની પાસે સ્વાર્થના કાર્યમાં સહાય માગવામાં આવે છે તો તે ઝટ જતી રહે છે. કેટલાક પ્રેતાને મનુષ્ય શરીર છોડ્યા પછી પણ પોતાનાં સંજ્ઞાંધી ઉપર કે પોતાનાં દેશ ઉપર પ્રેમ હોય છે તેથી તે પ્રેત યોનિમાં રહીને પણ તેમનું હિત કરવાનું દાર શોધ્યાં કરે છે. તેમનું આવાહન કરવામાં આવે છે એટલે તે ઝટ આવીને પોતાનાં સંજ્ઞાંધીઓનું હિત કરવાના તેમજ દેશનું હિત કરવાના ઉપાયો ખતાવી તેમાં સહાય આપે છે. કેટલાક માણસો-પ્રરી ગયા પછી આ લોક સાથે સંજ્ઞાંધી રાખતા નથી અને ખીજે સ્થળે સ્થપાય છે, તેથી તેવા પ્રેતા બોલાવ્યા છતાં આવી શકતા નથી.

પ્રેતા પોતાના સૂક્ષ્મ શરીરવડે ગમે ત્યાં હરી ફરી શકે છે. તથા ગમે ત્યાં પડેલી વસ્તુને જોઈ શકે છે.

પ્રેતાનું આવાહન કરવા માટે આ વિદ્યાને માનનારા આઠ કે દસ માણસોનું ટોળું એક શાંત ઓરડામાં શાંત સમયે એક ખીખના હાથમાં હાથ મેળવી ગોળાકારે શાંતપણે બેસે છે. પછી તેઓ જે પ્રેતને બોલાવવું હોય તે પ્રેતને તેમનામાંના જેને મિડિયમ (મધ્યમ અથવા બુલા) તરીકે માન્યો હોય તેનામાં પ્રવેશ કરવાની દૃઢ ઇચ્છા કરે છે. થોડીવારે આ પ્રમાણે દરેક જણુ દૃઢ ઇચ્છા કરીને બેસી રહ્યા પછી તે બોલાવેલું પ્રેત મિડિયમમાં પ્રવેશ કરીને જે જે પૂછવામાં આવે છે તેના જવાબ આપે છે. અન્ય પ્રેતાનું પણ આવાહન કરતાં તે આવી શકે છે અને હવામાં અહર વાગ્ગ વાગવાં, બંધ ધરમાંથી ફાઈ જડ વસ્તુનું અદશ્ય રીતે ગુપ્ત થઈ જવું, દૂરની વસ્તુઓનું ઉતાવળથી તે ઓરડામાં આવીને પડવું. મોજેલી વસ્તુઓ ત્યાં હાજર થવી વિગેરે અનેક બનાવો અને છે. ધણીવાર પૂછેલા સવાલોના જવાબો મિડિયમ દ્વારા કામળમાં લખાય છે. આ વિગેરે અનેક ચમત્કારો આ પ્રમાણે પ્રેતના આવાગમનથી મિડિયમ દ્વારા જાણી શકાય છે.

પ્રકરણ ૭ મું.

પ્લાચિટ.

આજ પ્રમાણે પ્લાચિટ દ્વારા પણ પ્રેતનું આવાહન કરી પૂછેલા સવાલના જવાબો મેળવી શકાય છે. આ પ્રયોગને માટે ત્રણ પાયાનું એક નાનું લાકડાનું ટેબલ વચ્ચે મુકવામાં આવે છે. પછી તેની આબુઆબુ બે ત્રણ કે વધારે માણસોએ શાંત ચિત્તે બેસવું, પછી તે ટેબલ ઉપર પોતાનાં જાંને હાથનાં આંગળાં પહોળાં કરીને એક બીજાનાં આંગળાંને અડે એવી રીતે મુકવાં અને જે પ્રેતને બોલાવવાની ઇચ્છા હોય તે પ્રેત જલ્દી આવે એવી દંઠ ઇચ્છા કરીને શાંતપણે અધાથી પોણા કલાક સુધી બેસી રહેવું. કોઈવાર કલાક બે કલાકવાર પણ બેસવું પડે છે. આ પ્રમાણે દંઠ સંકલ્પ કરીને બેસવાથી પ્રેતનું આગમન થાય છે અને તે વખતે તે ટેબલના ત્રણ પાયામાંથી એક પાચો ઉઠ્યો થાય છે અને પૂછેલા પ્રશ્નનો ટકોરા વડે જવાબ આપે છે. તેમાં એક ટકોરાથી ‘એ’ બે ટકોરાથી ‘બી,’ ત્રણથી ‘સી’ એમ સમજી પછી તેનો અર્થ થાય છે. આંકડામાં ઉત્તર માગ્યો હોય તો જેટલા ટકોરા થાય તેટલો આંકડો સમજવો. કેટલીક વખતે ‘હા’ કે ‘ના’ એવો જવાબ મેળવવો હોય ત્યારે કહેવું કે ‘હા’ હોય તો આટલા ટકોરા વાગવા અને ‘ના’ હોય તો આટલા ટકોરા વાગવા. આ પ્રમાણે આ ટેબલના પાયા વડે પણ ઉત્તર મેળવાય છે.

તેવીજ રીતે એક ડબલ કુલ્સકેપ કાગળ ઉપર ગોળાકારે એ—બી—સી—ડી—ના અક્ષરો લખવામાં આવે છે. તે કાગળને એક બોર્ડ ઉપર ચોટાડી પ્લાચિટનું બોર્ડ કરવામાં આવે છે. પછી એક નાના પાટીયાને ત્રીકોણે ગોળાકાર કરી તેની નીચે નાનાં ચક્કર ચોટાડવામાં આવે છે. તે ચક્કર એવી રીતે ચોટાડવામાં આવે છે કે તે પાટીયું ગમે તે દિશામાં ફરી ફરી શકે. તે ચક્કર નાનાં ગોળાકારે પરડાં જેવાં અર્ધાં ઇંચથી પણ નાનાં હોય છે. તે પાટીયાને પ્લાચિટ કહે છે. તેને પેલા એ—બી—સી—ડી વાળા બોર્ડ ઉપર મૂકી પછી તે પાટીયા ઉપર આંગળાં મૂકી બે માણસ સામસામે શાંતપણે બેસી

પ્રેતને આવાહન કરવાનો દૃઢ સંકલ્પ કરે છે. આથી થોડીવારે તે પાટીયું એની મેજે હાથવા માંડે છે. અને જે જે પ્રશ્નો પૂછવામાં આવે છે તેના જવાબો તે પાટીયાની તળેના આગલા ભાગના ચક્કર દ્વારા તે એ-બી-સી-ડીના અક્ષરો ખતાવીને આપે છે. જેમકે 'હા' કહેવું હોય તો તે પાટીયાનો આગલા ભાગનું ચક્કર j-u અને ૩ આ અક્ષરો ખતાવે છે તેથી 'યસ' એ શબ્દ જોડવો સમજી શકાય છે.

તે વખતે કાંતો આત્મા આ પ્લાચિટમાં આવી જવાખ આપે છે તેના પછી ઉત્તર તે એ-બી-સી-ડીના અક્ષરો ખતાવીને આપે છે. આ પ્રમાણે આ પ્લાચિટ ચલાવવાનો અભ્યાસ પડતાં ગમે તે વખતે તેને ચલાવી દાવે તે પ્રેતના આત્માને આકર્ષી શકાય છે. અને તેને અનેક પ્રશ્નો પૂછી તેના જવાબો મેળવવામાં આવે છે.

આ પ્રમાણે આ પ્રયોગથી મરી ગયેલા માણસના આત્માને ખોલાવી શકાય છે. પ્રેતનું આવાહન કરી તેની પાસેથી ગમે તે સવાલો પૂછી જવાખ મેળવી શકાય છે. આ યોગ કરવા માટે પ્રયોગ કરવા ઇચ્છનારને આ વિદ્યામાં શ્રદ્ધા હોવી જોઈએ. આ ક્રિયામાં જે મિડિયમ અને તેના આજુપ્રવાહ નમળો હોવો જોઈએ. તેનું મન દીલું હોવું જોઈએ તોજ તેના ઉપર બીજો આત્મા અસર કરી શકે છે એમ માનવું છે. જે પ્રયોગ કરનારા દૃઢમનના હોય છે તો તેમનાથી આ પ્રયોગ બની શકતો નથી. આપણે કોઈને જૂત વળગેલું જોઈએ હોય તેમાં પણ જે માણસનું મન દીલું હોય છે, બીકણું હોય છે, તેજ માણસને જૂત વળગે છે. પણ મજબૂત મનનાને દૃઢ વિચારવાળા માણસને જૂત વળગતું નથી. જેવી રીતે આપણામાં ધણા માણસોને જૂત વળગવાથી તેના શરીરમાં વળગનાર જૂતનો આત્મા કામ કરે છે, તે કહે છે કે હું ફલાણો છું. ફલાણા કામ માટે વળગ્યો છું. વળી કેટલાક જૂતો તો એવું કહે છે કે પોતે જીવંતી વખતે કોઈ વસ્તુ ગુપ્ત રીતે દાટી હોય છે અને તેનાં વારસોને તે જહતી નથી તે સંબંધમાં તે વસ્તુ અમુક જગ્યાએ છે તે પણ ખતાવી શકે છે. જેનો આત્મા જૂત તરીકે બીજામાં પ્રવેશ કરે છે તેજ માણસ જેવી ક્રિયા કરતો હોય છે, જે જે વાત તેના વખતમાં બની અમ્મ હોય છે તે સર્વ કહી આપે છે.

પ્રેતાવાહનવિદ્યા પણ આ જૂતવિદ્યાને મળતી જ છે. જેમ

જવા હોય છે તેમનામાં ગમે તે જૂત કે ઝંડ, કે દેવી ધુણી શકે છે તેવી રીતે આ પ્રયોગમાં ત્રિદીયમનામાં પ્રેત પ્રવેશ કરીને અનેક ચમત્કારો બતાવી શકે છે. પ્લૅચેટની ક્રિયામાં પણ બેઠેલા માણસો-માંથી એકનામાં પ્રેતનો આત્મા પ્રવેશ કરી તે પ્લૅચેટના પાટીયાને ગોળાકાર બોર્ડની ચારે તરફ આવેલા-એ-બી-સી-ડી-ના અક્ષરો તરફ ઝપાટાબંધ ફેરવીને જવાબ આપી શકે છે. આ પાટીયા ઉપર બંનેજણનાં માત્ર આંગળાંજ હોય છે. અને તે જેમ જેમ પ્રશ્ન પૂછાતા જાય તેમ તેમ ઝપાટાબંધ ચારે બાજુ ફરી-જવાબના અક્ષરો બતાવી શકે છે. હાલ આપણા દેશમાં પણ પ્લૅચેટ ચલાવવાની ક્રિયા ઘણા માણસો કરવા લાગ્યા છે આ ક્રિયાને અમેરિકામાં સારી રીતે ખેડવામાં આવી છે. આ પ્લૅચેટનાં પાટીયાં અને બોર્ડ તૈયાર પણ મળી શકે છે અને ઘેર પણ બનાવી શકાય છે.

પ્રકરણ ૮ મું.

વશીકરણ વિધા.

એક મનુષ્યે બીજા માણસના મનને જીતી લઇ તેને વશ કરી લેવાની વિધાને વશીકરણ વિધા અથવા તો મોહિની વિધા કહે છે. આપણામાં પણ ઘણી જગ્યાએ કહેવાય છે કે અમુક પુરુષે તો પેલી સ્ત્રીને વશ કરી લીધી છે, અથવા અમુક સ્ત્રીએ તો પેલા પુરુષને અથવા તેના ઘણીને વશ કરી દીધો છે એટલે તે તેનેજ જોયાં કરે છે. સ્ત્રીઓ, પુરુષને અને પુરુષો સ્ત્રીઓને વશ કરવા મથે છે. આ વશીકરણ વિધા શીખવા માટે ઘણાં ફાંફાં મારે છે. ઘણી સ્ત્રીઓ પોતાના ઘણીને વશ કરવા માટે મંત્ર, જાંત્ર લેવા સાધુ કે જાતિ પાસે ફેરા ખાતી જણાય છે.

અન્ય મનુષ્યના મનને વશ કરી લેવાની આ શક્તિ દરેક માણસના અંતરમાં હોય છે, પણ તેની તે લોકોને ખબર હોતી નથી માટે બહાર ફાંફાં માર્યા કરે છે અને ઘણી વાર તો ઝેરી પડીકાઓ લાવી પતિ વશ કરવા તેને ખવરાવતાં પણ અચકાતી નથી અને ઘણીવાર તે ઝેરી પડીકાથી પતિ ગમે તો ગાંડો થાય છે, મોઢો પડે

છે કે છેવટે મરી પશુ જાય છે. આ વિદ્યા શીખવાથી દરેક સ્ત્રી કે પુરુષ અન્ય પ્રાણી ઉપર પોતાની ધારેલી અસર ઉપજાવી શકે છે.

બીજા મનુષ્યના મનને વશ કરી લેવાની શક્તિ દરેક માણસમાં હોય છે તેમજ કેટલાક પ્રાણિઓમાં પણ હોય છે. ઘણાં ઝનુની જાનવરો, વાઘ, સિંહ, સાપ વિગેરેમાં આ શક્તિ હોય છે તે પોતાના શિકારને આ શક્તિથી તાબે કરી શકે છે. તેમની નજીક આવેલો તેમનો ભક્ષ સાથી નારી છુટવાનો ચિચાર કરવા કરતાં પણ તેમના આકર્ષણ શક્તિના બળે નાસી જઈ શકતો નથી અને તેનો શિકાર બની રહે છે.

મનુષ્યો આ શક્તિને ઈજાવી જોવી રીતે બીજા માણસોને વશ કરી શકે છે તેવીજ રીતે તોફાની ઘોડા, વાઘ, વરૂ, હાથી એવાં પ્રાણિઓને વશ કરી શકે છે. આ શક્તિ આપણામાં ઘણા વર્ષથી ચાલતી આવેલી છે. આપણા દેશમાં તેનો ઉપયોગ ઘણાઓ પહેલાં કરતા હતા અને હાલ પણ કરે છે. આ વિદ્યાને સ્ત્રીઓ તો ખાસ કરીને માને છે. જો કોઈ ઘણી તેની સ્ત્રીના કહ્યાપણે વર્તે તો હોય તો તેની મા જરૂર કહેવાની કે એને તો એની બાયડીએ વશ કરી લીધો છે. કેટલાક પુરુષો પણ સ્ત્રીઓને વશ કરવા માટે ઘણી વાર ફાફાં મારતા જોવામાં આવે છે. આવી સ્ત્રીઓ અને પુરુષો ઘણી વાર અન્યને વશ કરવામાં દોરા ધાગા કરવા કે કાંઈ દવા લેવા માટે સાધુ સંતો કે બ્રાહ્મણોની પાછળ ફર્યા કરે છે પણ તેથી તો તેમને ઘણીવાર નિરાશ થવું પડે છે.

એક પુરુષને જોઈ ઘણીવાર કોઈ સ્ત્રી વશ થઈ જાય છે, તે ઘણીવાર તેનેજ યાદ કરે છે, તેનેજ સંભાળે છે, અને તે મળતાં આનંદ પામે છે; તેવી રીતે કોઈ રૂપવંતી સ્ત્રીને જોઈ કેટલાક પુરુષોને તે સ્ત્રીના જ છંદ લાગે છે, કહે છે કે તેણે તો મને મોહિની લગાડી છે, તેને તે સ્ત્રી વગર બીજી કોઈ વસ્તુ ગમતી નથી, તેના જીવ તે સ્ત્રીમાંજ ભમે છે. આ પ્રકારે ઘણીવાર ઘણાં સ્ત્રીપુરુષોને થતું જોવામાં આવે છે. અમુક માણસના મનને વશ કરીને તેની પાસે આપણી મરજી પ્રમાણે કામ કરાવવાની ફરજ પાડવી એને વશીકરણ વિદ્યા કહે છે. ત્યારે કેટલીક વખતે અમુક સ્ત્રીને કે અમુક પુરુષને તેની પાસે પૈસા મેળવવાની ખાતર તેને વશ કરી પોતાને તાબે કરી લેવા આપણા તરફ પ્રેમચાળાં કરી દેવાં તેને મોહિની

કહે છે. ધણીવાર કાંઈ સ્ત્રી કાંઈ પુરુષને જોતાજ તેને તેની દેહ લાગે છે, ત્યારે ધણીવાર કાંઈ પુરુષને કાંઈ ખુશસુરત સ્ત્રીને જોતા જ તેના ઉપર તે મોહિ પડે છે, ત્યારે તેને તેના વગર ચેત પડતું નથી તે જોઈ કહે છે કે ભાઈ, એને તો ફલાણીની મોહિની લાગી છે.

કાંઈ માણસ કાંઈ માણસના કહ્યા પ્રમાણે વર્તે તો હોય ત્યારે તેને લોકો કહે છે કે એવો એને વશ થઈ ગયો છે. આ પ્રમાણે વશીકરણવિદ્યાથી માણસ બીજા માણસને પોતાને વશ કરી શકે છે.

દરેક માણસને એવી ઇચ્છા હોય છે કે તેના ઉપર ધણા હેતુ રાખે, તેના કહ્યા પ્રમાણે ધણા ચાલે, તેના તરફ બીજાઓ આકર્ષાય. તેવીજ રીતે સ્ત્રીઓને પણ મનમાં એવી ઇચ્છા હોય છે કે ધરમા તેમ બહાર તેના કહ્યા પ્રમાણે સર્વ ચાલે. તેના ઉપર સર્વ કાંઈ પ્રેમથી વર્તે, તેની આજ્ઞાનું પાલન કરે, બીજાઓના ઉપર તે પોતાનો પ્રભાવ પાડી શકે. આવી ઇચ્છા દરેક સ્ત્રીપુરુષને હોય છે. પણ તેઓ જો આ પ્રકારની બીજા મનુષ્યને પોતાના તરફ પ્રેમ ઉપજાવવાની કળાને શી રીતે સાધી શકવી તે જાણતા હોય તો તેથી તેમને ધણા લાભ થાય અને તેમનું ધણું માન સચવાય. આવી શક્તિ તેમની અંદર રહેલી છે તેનું તેમને જ્ઞાન ન હોનાથી ધણીવાર શી રીતે આ કળાને સાધી લેવી તેની તેમને ખબર પડતી નથી.

આ પ્રકારની શક્તિ જેણે કેળવી હોય છે તેના તરફ સ્વાભાવિક રીતે જ ધણા માણસોનું ધ્યાન ખેંચાય છે. ધણા તેને મળવા આતુર રહે છે, ધણા તેમના બોલ ઉપર શીદા થઈ જાય છે. આ સંધર્મ તેણે પોતાની અંદર રહેલી આ વશીકરણ શક્તિને ખીલવેલી હોય છે તેને લીધે બને છે. તે શક્તિ દરેક સ્ત્રીપુરુષમાં હોય છે જ તે શક્તિને શી રીતે ખીલવવી, તેનો ઉપયોગ શી રીતે કરવો, તેનું જ્ઞાન મેળવી જો તેને ખીલવવામાં આવે છે તો તે માણસ ધણાં પરાક્રમે બતાવી શકે છે. આ શક્તિ ખીલવવાની ઇચ્છા રાખનાર માણસ ધણો જ શક્તિ હોય છે તેમજ બીજાના સમાગમમાં આવવાની પણ તેમને ધણી શેડી ઇચ્છા હોય છે. તેમને બીજા માણસોની ધણી બેપરવા હોય છે, તે કદી પણ કાંઈની મહેરબાની મેળવવા માટે દીનતા બતાવતા નથી. પણ તેમના સંબંધમાં જે જે માણસો આવે છે તેમને તેમના ઉપર સ્વાભાવિક રીતેજ પ્રીતિ

ઉત્પલ થાય છે, અને તેનામાં કાંઈક એવું હોય છે કે જ્યોતી કરીને તમને તેમના ઉપર પ્રેમ ઉપજ્યા કરે છે. તેના વગર તમને એન પડતું નથી. અને તમને તેનામાં કાંઈક એવું જણાય છે કે જ્યોતી તેના વગર એન પડતું નથી. આ પ્રકારની તમારામાં અસર થાય છે એજ તેણે ખીલવેલી વશીકરણ વિદ્યાનું પરિણામ છે.

દરેક મનુષ્યમાં બે મુખ્ય શક્તિઓ છે. એ શક્તિઓમાં ૧ લીનું નામ (Desire) ઇચ્છા છે, અને ખીજનું નામ (Will) યાને દૃઢ ઇચ્છા છે. ઇચ્છાશક્તિમાં એવા ગુણ છે કે તે સામેના માણસને પોતાના તરફ ખેંચે છે. પોતાના તરફ આકર્ષવા તેને લલચાવે છે. અને દૃઢઇચ્છાશક્તિમાં એવો ગુણ છે કે તે સામા માણસને પોતાના તરફ ખેંચવા ફરજ પાડે છે, જબરાઈથી તેને હુકમ કરી તાબે કરી શકે છે.

મનુષ્ય જો ઇચ્છાશક્તિને બરાબર કેળવી શકે છે તો તે ઝમે તેને પોતાના તરફ આકર્ષી શકે છે. તેવીજ રીતે જોમણે પોતાની દૃઢ ઇચ્છાશક્તિ યાને તિવ્રેચ્છાને ખીલવી પોતાના કબજામાં કરી લીધી હોય છે તો તેનાવડે તે અન્ય મનુષ્યની પાસે પોતાની ઇચ્છામાં આવે તે કામ જબરાઈથી કરાવવાની ફરજ પાડી શકે છે.

આ બંને શક્તિઓને ખીલવવા માટે આ બંને શક્તિઓ ઉપર કાણુ મેળવવો પડે છે. અને પોતાનામાં તે શક્તિઓ ખીલે તેને માટે અમુક ગુણો તો ખાસ ધારણુ કરવા જ જોઈએ.

વશીકરણુ વિદ્યાની સિદ્ધિ કરવા ઇચ્છનારનું શરીર મજબૂત અને તંદુરસ્ત હોવું જોઈએ. કેટલીકવાર નળળા શરીરવાળા જો પોતાની દૃઢ ઇચ્છા મજબૂત હોય છે તો તેઓ આ શક્તિને ખીલવી શકે છે તેમને પોતાના કામમાં પૂર્ણ વિશ્વાસ અને દૃઢ શ્રદ્ધા હોવી જોઈએ. શંકાશીલપણાને ત્યાગ કરેલો હોવો જોઈએ. મનમાં માની લેવું કે મારી ઇચ્છાશક્તિ અમૂક છે, અને સામા માણસોના મનને મારા તરફ આકર્ષી શકે તેવી તેનામાં શક્તિ છે જ. આ પ્રકારની દૃઢ માન્યતા રાખીને પછી સામા માણસના મન ઉપર તમારો પ્રયોગ અજમાવવાની શરૂઆત થાત મનથી, કોઇ પણ પ્રકારના ધાંધળ કે ગરબાટ વગર, ઉશ્કેરાયા વગર, ખીદકુલ ખીદ કે શંકા રાખ્યા વગર કરવા માંડવો. આ વખતે જરા પણ ગભરાવું નહિ કે, સામા

માણુસથી દમાઇ જવું નહિ કે ભય ધરવો નહિ. પણ એકાગ્ર ચિત્તે પૂર્ણ ઇચ્છાથી તમારી ઇચ્છાશક્તિને સામા માણુસના મન ઉપર ઠસાવવી,

આ વખતે તેણે પોતાનો રહેરો શાંત અને સ્વભાવિક રાખવો, મન ઉપર કુર ભાવ લાવવો નહિ કે ઉશ્કેરાયલી સ્થિતિ જણાવવી નહિ. પણ શાંત રીતે સ્વભાવીકપણે એકાગ્રચિત્તે સામા માણુસના સામે તેની બંને આંખની વચ્ચે નાકના મૂળ—બ્રહ્મી આગળ તેની દષ્ટિ તેણે સ્થિર ચિત્તે સ્થાપવી. અને વાત પણ ધીમેથી અને મજબૂત અવાજે નીડરતાથી કરવી. આ વખતે સામા માણુસ તેની સાથે વાત કરવા લાગે કે કાંઈ સવાલ પૂછે તો તે વખતે પોતાની દષ્ટિ ત્યાંથી ફેરવી તેની સામે રાખી તેની વાત સાંભળવી. અને તેનું કહેવું સાંભળી પાછી દષ્ટિ તેની બ્રહ્મી ઉપર સ્થાપી તેની સાથે સબ્યતાપૂર્વક અને માયાળુપણે વાત કરવી. વાત કરતી વખતે બરોબર દૃઢ ઇચ્છા પૂર્વક તમારી બંને આંખોની નજર તેની બ્રહ્મી ઉપર રાખવી. આ પ્રમાણે દૃઢ ઇચ્છા પૂર્વક તેની બ્રહ્મી સામે ત્રાટક કરી રહેવાથી તે માણુસનું મન તમારે તામે થવું જાય છે. તમારી વાત તેને ખરી લાગે છે, તમારા ઉપર તેને પ્રેમ થતો જાય છે. અને જ્યારે તમે તેની સાથે વાત કરી છુટા થાઓ છો ત્યારે તે માણુસના મનમાં માત્ર તમારા વિષે જ વિચારો આવ્યા કરે છે. અને તે ફરી તે તમને મળવા અને તમારી સાથે વાત કરવાની ઇચ્છા રાખ્યા કરે છે. આ પ્રમાણે જેને વશ કરવાની ઇચ્છા હોય તેને પ્રથમવાર મળવાથી તેના ઉપર આટલી અસર ઉપજવી શકાય છે તેને તમને ફરી મળવાનું મન થયાં કરે છે.

આ ક્રિયામાં મજબૂત મન, દૃઢ ઇચ્છા અને સ્થિર દષ્ટિની આવશ્યકતા છે. જેમ જેમ અભ્યાસ વધતો જાય છે તેમ તેમ તેની અસર સારી થયેલી જણાય છે. શરૂઆતમાં કદાચ તમે કોઈના ઉપર આ પ્રમાણે ધારેલી અસર ન ઉપજવી શકો પણ તેથી નિરાશ ન થતાં અભ્યાસ વધાર્યો જવો. જેમ જેમ તમે અભ્યાસ કરતા જશો, જેમ જેમ તમારી ઇચ્છાશક્તિ દૃઢ થતી જશે, જેમ જેમ તમારામાં ત્રાટક કરવાનું બળ આવશે તેમ તેમ તમે આ ક્રિયાને સિદ્ધ થયેલી અનુભવશો. આમાં પ્રથમ ચિત્તને એકાગ્ર કરતાં શીખવું પડે છે. એકાગ્ર ચિત્તે જો આપણે સામા માણુસના ઉપર ઇચ્છાશક્તિનો

ઉપયોગ કરીએ છીએ તો તેની અસર તેનામાં સારી ઉપજવી શકાય છે. તેવીજ રીતે મનની વાસના ઉપર પણ કાણુ મેળવવાની જરૂર છે.

ધણી માણસો વશીકરણ કરવા માટે સાધુ, ફકીર કે એવા જ બીજાની બ્રાહ્મણોના હાથમાં ફસાય છે અને બીજા માણસને વશ કરવા માટેના દોરા, ધાગા, જંતર, માદળીયાં, તાવીજ, પાણી કે દૂધમાં પાવવાની દવા, તેમની પાસેથી પૈસા આપીને લાવે છે, પણ તેમાં ધણીવાર તે કઠાય છે, પૈસાનું પાણી કરે છે અને જેને વશ કરવાની ઇચ્છા હોય છે તેને નુકશાન કરે છે. માટે આવી બાબતોમાં ફસાવું ન જોઈએ. આવા દોરા, ધાગા, કે મંતરજંતરમાં પણ તે કરી આપનારની ઇચ્છા શક્તિજ કામ કરે છે. આ સંબંધમાં જેમણે પોતાની વીજપાવર (Will Power) જેવી કેળવી હોય છે તેવી તે સામા માણસમાં અસર ઉપજવી શકે છે. ઇચ્છાશક્તિને બીજાવવા માટે ચિત્તને એકાગ્ર કરતા શીખવાની અને મનોવાસના ઉપર કાણુ મેળવવાની પ્રથમ જરૂર છે.

આ શક્તિને કેળવવાની ઇચ્છા રાખનારે ચિત્તને એકાગ્ર કરવા અને મનને કંઈજ કરવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. તેથી તેને પોતામાં રહેલી આ શક્તિમાં વિશ્વાસ બેસે છે. પોતાની મનોવાસનાને કાણુમાં લેવાથી તે ધણી વાસનાઓનો જય કરે છે. જેથી તેના શારીરિક અને માનસિક બળમાં વધારો થાય છે. તેની દૃષ્ટિ જેમ જેમ સ્થિર થતી જાય છે તેમ તેમ તેની આંખોમાં એક પ્રકારનો ચળકાટ જણાવા લાગે છે. તેના ચહેરા સામે જોઈને તે નીડર માણસ હોય તેમ જોનારને લાગ્યા સિવાય રહેતું નથી. તેના બીજા માણસના ઉપર પ્રભાવ પડે છે અને તેનામાં ધીમે ધીમે મેકનાડીસ—સામાને વશ કરવાનું બળ પ્રકટ થતું જાય છે. આ ક્રિયાની સિદ્ધિ જે પ્રમાણમાં તમે તમારી મનોવાસનાને કાણુમાં રાખવાનો અભ્યાસ પાડ્યો હશે અને મનને એકાગ્ર કરવાનો અભ્યાસ પાડી તમે તમારી ઇચ્છા શક્તિને જે પ્રમાણમાં કાણુમાં લીધી હશે તે પ્રમાણમાં છે.

મનુષ્ય માત્રમાં વીજબળની એ પ્રકારની શક્તિ રહેલી હોય છે એક નેગેટીવ અને ૨ જી ' પોઝીટીવ ' છે. જેમનામાં પોઝીટીવ શક્તિ હોય છે તેઓનામાં આ વિદ્યાની સિદ્ધિ થયેલી હોય છે. નેગેટીવ

શક્તિવાળાને પોત્રીટીવ શક્તિવાળા માણસની આખિા વીજળીના પ્રવાહથી ચક્રચકતી જણાય છે. તેઓ તેમને જોતાંજ તેમના તરફ આકર્ષાય છે. આ પ્રકારે જોની આખિા પ્રકાશવાળી હોય છે તેઓ પોતાની દૃષ્ટિના બળે જ બીજાના દીક્ષને પોતાના તરફ આકર્ષે છે. મનુષ્યની આંખિાએ તેનામાં રહેલા ઇલેક્ટ્રીક પ્રવાહને બહાર કાઢવાના શુભદારરૂપ છે. તે આંખની વચ્ચેવચ્ચ જે કીકી ચાને પુતળી છે તેમાં થઇને બહાર આવે છે. આ કીકીનો સંબંધ મનુષ્યના મગજ સાથે જોડાયેલો હોય છે. મનની અંદર ઇલેક્ટ્રીક પ્રવાહ જેવો પ્રકટ થાય છે કે તરતજ તે આ આંખની કીકી દ્વારા બહાર નીકળવા લાગે છે. તેનો જે ઉપયોગ કરવામાં નથી આવતો તો તે મિથ્યા વહી જાય છે.

આંખોની મધ્યે રહેલી આ કીકીમાંથી નીકળતો વીજળીનો પ્રવાહ મનુષ્યની ખુબ સુરતીમાં વધારો કરે છે. યુરોપાદિ દેશમાં તો કેટલીક સ્ત્રીઓ પોતાની ખુબસુરતી વધારવામાટે આંખમાં એક પ્રકારની દવા નાખે છે તેથી તેમની આંખની કીકીયો પહોળી થાય છે જેથી તેમાંથી ઇલેક્ટ્રીક પ્રવાહ વધુ પ્રમાણમાં નીકળવાથી તેમના તરફ ધણાઓનું આકર્ષણ થાય છે. આપણા દેશમાં પણ ધણી સ્ત્રીઓને કંઈ જતું આવતું હોય છે ત્યારે આંખમાં મેશ આંજે છે. આથી તેમની આંખોનું તેજ વધે છે અને ખુબસુરતીમાં પણ વધારો થાય છે.

આ પ્રમાણે આ કિયાની સિદ્ધિ કરવા ઇચ્છનારે પ્રથમ પોતાની દૃષ્ટિને સ્થિર કરવાનો અભ્યાસ કરવાની જરૂર છે. તેને માટે દરરોજ મનુષ્યે ઘેર અભ્યાસ કરવો જોઇએ. એક ટેબલ ઉપર તકતો મૂકી તેની સામે ખુરશી ઉપર પોતે બેસવું. અથવા તો એક શ્વાત અને એકાંત સ્થળમાં રહવારના સાતેક વાગ્યાને સુમારે પોતે સ્વચ્છ બાંધ શ્વાતપણે એક પાટલા ઉપર બેસવું. પછી પોતાની સામે બેએક ફુટને અંતરે એક દાચનો તકતો—આરીસો મૂકવો. તેની અંદર પોતાનું મુખાવિંદ મધ્યભાગમાં પડે તેવી રીતે આરીસો ગોઠવી તેના સામું જોવું. અંદર જણાતા આપણા મુખના પ્રતિબિંબમાં—અને આંખોની વચ્ચે, નાકના મૂળમાં—જોને આપણે બકુટી કહીએ છીએ તે સ્થળે આપણે આપણી બંને આંખોને લગાડી સ્થિર દૃષ્ટિથી જોઇ રહેવું. આ વખતે સંકલ્પવિકલ્પ કરવા નહિ પણ અને તો નિર્વિકલ્પ સ્થિતિ એટલે કાંઇપણ પ્રકારના વિચારો વગરની સ્થિતિ

રાખવી. અથવા તો આ ક્રિયા સિદ્ધ થશેજ એવી દૃઢ ઇચ્છા રાખ્યા કરવી.

વધારે અનુકુળતા માટે આપણી બ્રહ્મીમાં એક કેસરનું કે સિંદુરનું ખિંદુ કરવું અને પછી તકતામાં આપણા મોતું જે પ્રતિ-ખિંબ જણાય તેમાં—નાકના મૂળમાં બ્રહ્મીમાં જે સિંદુરનું ખિંદુ જણાય તે સામે ટગર ટગર, આંખને ઉઘાડ મીંચ કર્યા વગર જોઈ રહેવું. આ પ્રમાણે આંખમાંથી પાણી નીકળે ત્યાં સુધી જોઈ રહેવું. પહેલે દિવસે જેટલો વખત સ્થિર દષ્ટિથી બેસી શકાય તેટલો વખત આ ક્રિયા કરવી. પાંચેક મિનીટ સુધી પહેલા દિવસે બેસવું, ફરી બીજા દિવસે આજ વખતે અને આજ સ્થાને પાંચું બેસવું અને દર્પણમાં આપણી આંખોની મધ્યે—બ્રહ્મી સામું ટગર ટગર સ્થિર દષ્ટિથી જોઈ રહેવું. તે વખતે જરાપણ હાલવું નહિ કે આંખો ઉઘાડ મીંચ કરવી નહિ. કાલના કરતાં આજે બે ત્રણ મિનીટ જેટલું વધારે બેસી શકાય તેટલો વધારે વખત બેસવું. આ પ્રમાણે રોજ બે મિનીટ બેસી અભ્યાસ વધારતા જવું. અને આ પ્રકારે દરરોજ પંદરથી વીસ મિનીટ બેસાડ સ્થિર દષ્ટિથી બેસી શકાય તેવો અભ્યાસ પાડવો. તે અર્ધાંશી એક કલાક સુધી વધારવો. આમ રોજ અભ્યાસ કરવાથી દષ્ટિ સ્થિર થશે અને ત્રાટક સિદ્ધ થશે. પછી બેસવાથી તમારે ન્યાસુધી બેસવું હશે ત્યાંસુધી સ્થિર દષ્ટિથી આંખોના પલ્કારો માર્યા સિવાય તમે દર્પણમાં તમારી બ્રહ્મી સામે જોઈ શકશો. આ ક્રિયા હંમેશાં સ્વપ્નામાં ઠંડા પહોરે અને તો સાત વાગેજ કરવાનો અભ્યાસ રાખવો. આ ક્રિયા સિદ્ધ થયા પછી તમે જોશો તો જણાશે કે તમારી આંખો સામે બીજા માણસથી નજર મેળવીને જોઈ શકાશે નહિ.

આ ક્રિયા સિદ્ધ થયા પછી તમે આ વિધાને સિદ્ધ કરી છે એમ સમજજો. પછી તેના ઉપયોગ તમે જેને વશ કરવા ઇચ્છોશો તેના ઉપર કરી શકશો. જેમ દર્પણમાં તમે તમારી બ્રહ્મી સામે એક ચિત્તે સ્થિર દષ્ટિથી જોઈ રહેતા તેમ તમે જે માણસના મનને જીતી લેવાની ઇચ્છા રાખતા હો તે માણસની પાસે જઈ તેની સાથે તમે જ્યારે વાત કરવા લાગો, ત્યારે તેની બ્રહ્મી સામે એક દષ્ટિથી સ્થિરપણે જોઈને જ વાત કરવી. તેમાં પ્રસન્ન ચિત્તે, મનમાં તે તમારી વાત કણુલ કરવાનોજ છે એવા દૃઢ સંકલ્પપૂર્વક તેની સાથે શાંત-પણે વાત કરો. વાત કરતાં ગભરાવું નહિ કે મુખ ઉપર વ્યગ્રતાનું

જ્ઞાન થાય તેવી રીતે ઉશ્કેરાઈ જઈ વાત કરવી નહિ. પણ જાણે પ્રેમથી આપણે તેના મનને જીતી લેતા હોઈએ તેવા દૃઢ સંકલ્પ-પૂર્વક પ્રસન્ન ચિત્તે આપણી વાત ધીમેથી પણ મક્કમ અવાજથી કરવી. જ્યારે તમે તેની સાથે વાત કરો ત્યારે તમારી નજર તેની બંને આંખોની વચ્ચે નાકના મૂળ આગળ-જેને બ્રહ્મટિ કહે છે ત્યાં આગળ રાખવી અને જાણે તે રચળને-બ્રહ્મટિને કાંઈ કહેતા હો તેવી રીતે તે તરફ નજર રાખીને વાત કરવી. આ વખતે ડાળા કાઢવા નહિ કે ધુરડીને બોલવું નહિ, પણ શાંતપણે વાત કરવી. તમારી વાત સાંભળવા તે તમારા તરફ જીએ તેવી રીતે તમારે તેની સાથે તેની બ્રહ્મટિ સામે જોઈને વાત કરવી.

પણ જ્યારે તે માણસ તમારી વાતનો જવાબ આપે અને તમારી સાથે વાત કરે ત્યારે તમારે તમારી નજર તેની બ્રહ્મટિ ઉપરથી ખસેડી લેવી. તે તમારી સાથે વાત કરતો હોય તે વખતે તમારે તેની આંખો સામે બિલકુલ જોવું નહિ, તે વખતે તેની આંખ સામું ન જોતાં તેના શરીર ઉપર જોઈ તેની વાત સાંભળવી પણ જોવો તે પોતાની વાત પુરી કરી રહે અને તમે બોલવા માંડો કે તરત પાછી તમારી નજર તેની બ્રહ્મટિ સામે રાખી જાણે તે જગા-નેજ તે વાત સંભળાવતા હોઈએ તેવી રીતે તમારે વાત કરવી. આ વખતે તેને તમારા ઉપર બ્હેમ ઉત્પન્ન ન થાય તેવી રીતે શાંતપણે, અને પ્રસન્નચિત્તે તેની સાથે વાત કરવી.

આ પ્રમાણે વાત કરતી વખતે જાણે તમે તેના ઉપર પ્રેમ બતાવતા હો તેવી રીતભાત રાખવી અને તેના પ્રેમને મેળવવાનો મનમાં દૃઢ સંકલ્પ કરી વાત કરતી વખતે તેની બ્રહ્મટિને જાણે તમે તમારી ઇચ્છા જણાવી તેને તમારે વશ કરવાની ઇચ્છા જણાવતા હો તેવો સંકલ્પ કરવો.

આ વખતે તે તમારી સાથે વાત કરતાં આંખ ઓંચવા લાગે કે આંખો ચોળવા મંડે તો તે વખતે તમારે તેની સાથે વળી જોવી વાતો કરવી કે તે આંખો ચોળતો બંધ થઈ તમારા સામું જીએ. આ પ્રકારની પ્રથમ મુલાકાતમાં તમારા પ્રયોગની તમને સિદ્ધિ થયેલી જણાયે. તમારા ઉપર તે પ્રેમ રાખે, અને તમે જ્યારે તેની સાથે વાત કરીને છુટા પડશો ત્યાર પછી તેને તમારા સંબંધી વિચાર આવવા માંડશે, ફરી તેને તમને મળવાનું મન થશે. તે ગમે તેવો

મીઝસી, કોધી કે હલકા સ્વભાવનો હશે છતાં તેના મનમાં ફરી તમને મળવાનું મન થવાનું. તમે જ્યારે ફરી તેને મળશો ત્યારે તે પ્રેમથી તમારો સત્કાર કરશે. અને આ વખતે પણ તમે પ્રથમની માફક તેના સામે તમારી નજરનો પ્રયોગ અજમાવી, તેની બકૂરી સામે સ્થિર દષ્ટિથી જોતા વાત કરશો, અને તે જ્યારે તમારી સાથે વાત કરે ત્યારે તમારી નજર ત્યાંથી લઇ તેના શરીર ઉપર રાખશો, તો આ વખતની મુલાકાતથી તમે તેના ઉપર વધુ અસર ઉપજાવી શકશો. તે તમારી સાથે વધુ પ્રેમ બરી રીતે વર્તશે અને અંતે તમે તેના ઉપર કાબુ મેળવી તેના મનને વશ કરી લેશો, એટલે તેને તમારી મરજી પ્રમાણે ચલાવવાનું મન થઇજ નવાનું.

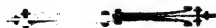
આ પ્રકારે એક મનુષ્ય બીજા મનુષ્યને પોતાની નજરથી વશ કરી શકે છે. આ વખતે તેના ઉપર પ્રેમ રાખવો જોઇએ, તેની સાથે વાત કરવામાં પણ તમારી વાણી મીઠાશ બરેલી સત્ત્વ અને તેને હિતકર હોવી જોઇએ. તમારે તેના પ્રેમ મેળવવા માટે પ્રથમ તેના ઉપર પ્રેમ રાખતાં શીખવું જોઇએ. સ્નેહથી સર્વ કાષ્ટ વશ થઇ જાય છે. દુશ્મન પણ પ્રેમથી આધિન થઇ જાય છે. તેનું હિત કરવાની ઇચ્છાથી, તમે તેના ઉપર પ્રેમ રાખતા જણાવશો તો તે તમારે તામે થયા વગર રહેવાનો જ નહિ. આવી રીતે સ્ત્રી પુરુષને, પુરુષ સ્ત્રીને, પુરુષ પુરુષને, અને સ્ત્રી સ્ત્રીને, વશ કરી શકે છે. નોકર શેઠને અને શેઠ નોકરને વશ કરી શકે છે. મનુષ્ય મનુષ્યને વશ કરી શકે છે એટલુંજ નહિ પણ અન્ય પ્રાણિઓને પણ આ ક્રિયાથી મનુષ્ય વશ કરી શકે છે.

આ ક્રિયામાં સ્થિર દષ્ટિની આવશ્યકતા છે, તેમજ દૃઢ ઇચ્છા, એકાગ્ર ચિત્ત અને મનને કબજે રાખવાની આવશ્યકતા છે. અન્ય મનુષ્યનું અહિત કરવાની ઇચ્છાથી તેને વશ કરવા પ્રેરાવું નહિ તેથી પ્રયોગ કરનારને હાનિ થાય છે.

આ પ્રયોગની સાથે જે પ્રમાણમાં મનુષ્યે પોતાના સ્વભાવને પ્રમાણ બનાવ્યો હશે તે પ્રમાણમાં તે સામા મનુષ્ય ઉપર વધુ અસર ઉપજાવી શકે છે. પ્રેમથી જમે તેવો મનુષ્ય પણ વશ થઇ શકે છે. તેના ઉપર પ્રેમ રાખો, તેના ઉપર ઉપકાર કરવાની વૃત્તિ રાખો, તેના કામમાં મદદ કરતાં થઇ જાય; આથી જરૂર તે તમારે

વશ થઈ શકશે. સ્ત્રીએ પોતાના પતિને વશ કરવો હોય તો પ્રથમ પોતે તેને વ્યાધિન થઈ જવું, તેની એકે એક આશાનું પાલન કરવું, પતિની સેવા બકિત કરી પતિનો પ્રેમ મેળવવો. દરેક રીતે પતિને અનુકુળ થઈ જવું, તેની સામે કદી પણ થવું નહિ. હંમેશાં કાંઈ-પણ પ્રકારની આશા વગર તેના ઉપર પ્રેમ રાખ્યા કરવાથી ગમે તેવા કઠોર હૃદયનો પતિ પણ સ્ત્રીને વશ થઈ જાય છે. આવી જ રીતે પતિ પણ પોતાની સ્ત્રીને પ્રેમથી વશ કરી શકે છે.

જેમ પતિ પોતાની સ્ત્રીને અને સ્ત્રી પોતાના પતિને પ્રેમથી વશ કરી શકે છે તેમ દરેક માણસ જેને પોતે વશ કરવાની ઇચ્છા રાખતા હોય તેને પ્રેમથી વશ કરી શકે છે. તેના ઉપર પ્રેમ રાખી, તેનું કાર્ય કાંઈપણ પ્રકારના સ્વાર્થ વગર કરી છુટવાથી તેનો પ્રેમ તેના ઉપર થયા વગર રહેવાનો જ નહિ. આ પ્રકારે જેને વશ કરવાની ઇચ્છા હોય તેની બકુટી સામે ત્રાટક કરીને તેની સાથે પ્રેમ ભરી રીતે વાત કરવી. મનમાં તેના મનને પ્રેમથી જીતી લેવાના સંકલ્પપૂર્વક એકાગ્ર ચિત્તે જાણે તમારી વાતની તેના મનને અસર થઈ છે જ એમ માની તેની સાથે વાત કરવી. વર્તનમાં પણ તેના ઉપર પ્રેમ અને સ્નેહ જતાવવો. તેની જ રીતે તે તમારા સામી વાત કરે તે વખતે તમારી નજર તેની આંખો વચ્ચે ન રાખતાં તરતજ ખસેડી લેવાનું ચૂકવું નહિ. આ ક્રિયાનો ઉપયોગ દૈવ સંકલ્પ પૂર્વક કરવાથી ગમે તે માણસને વશ કરી શકાય છે. આ પ્રયોગમાં વશીકરણ કરવા માટે અનેય મંત્ર. યંત્રો પણ શાસ્ત્રમાં છે. તે મંત્રોની સિદ્ધિ કદી ઉપયોગ કરવાથી અન્ય મનુષ્યને વશ કરી શકાય છે, મોહ પમાડી શકાય છે અને પોતાના તરફ આકર્ષી શકાય છે. આ મંત્રો આ પુસ્તકના મંત્ર વિભાગના પ્રકરણમાં આપેલા છે તે જોવા. પણ સ્થિર દૃષ્ટિને કેળવવાની ખાસ જરૂર છે.

કોકશાસ્ત્ર અને રતિશાસ્ત્ર.

આ વિદ્યાને ધણા નિંદનીય ગણે છે પણ ખરી રીતે તે નિંદનીય નથી. ગૃહસ્થાશ્રમનું સેવન કરવું એ શાસ્ત્રસિદ્ધ છે તો પછી તે ગૃહસ્થાશ્રમનાં સુખ ભોગવવા માટે આ વિદ્યાનો ઉપયોગ દરેક માણસે કરવો જોઈએ. એ કાંઈ અનીતિ નથી. સ્ત્રી અને પુરુષ એ બેના સંયોગથી જ આખું જગત રચાયું છે. પુરુષ અને પ્રકૃતિનો સંયોગ થવો એજ જગતની ઉત્પત્તિનું કારણ છે. ઇશ્વર અને માયા એજ પુરુષ અને પ્રકૃતિ ગણાય છે. જગતની ઉત્પત્તિના કારણમાં પણ પુરુષ અને માયાનો સંયોગ થવો જરૂરનો છે. તે નીતિ છે. તો પછી આ ગૃહસ્થાશ્રમની સાર્થકતાનો અનુભવ કરવા-સ્ત્રી અને પુરુષના સંયોગથી પ્રજાની ઉત્પત્તિ થતી જરૂરની છે.

આ વિશ્વમાં જે જે પશુ, પક્ષી અને મનુષ્યો દષ્ટિએ પડે છે તે સર્વ પુરુષ અને સ્ત્રીના સંયોગનું પરિણામ છે. પુરુષ ગૃહસ્થાશ્રમનો આનંદ યથેચ્છપણે લઈ શકે તેવું વર્તન રાખે, સ્ત્રીએ તેને સહાય કરે અને બંને એકરૂપ બની ખરા આનંદનો અનુભવ મેળવે, એ સર્વ કાંઈ ઇચ્છુ છે. એ વિદ્યાનું નામ કોકશાસ્ત્ર અથવા તો રતિશાસ્ત્ર છે. લોકો માને છે તેવી આ વિદ્યા નિંદનીય નથી પણ ઉપયોગી છે. કેટલાકે આ શાસ્ત્રને અશ્લીલ ભાષામાં વર્ણવે છે તેથી તેની નિંદા થાય છે. ધણા તો આ શાસ્ત્રનું નામ લેતાં પણ ભડકે છે. વર્તનમાં જે ક્રિયાનું તે સેવન કરે છે તેનો વાણીમાં ઉચ્ચાર કરી શકતા નથી તેવું કારણ કેટલાકેએ આ વિદ્યાને અશ્લીલ ભાષામાં વર્ણવી છે એજ છે.

ગૃહસ્થાશ્રમી દરેક સ્ત્રી અને પુરુષને આ વિદ્યા ધણી ઉપયોગી છે, અને અભ્યાસ કરવા યોગ્ય છે. આ વિદ્યાનો દરેક સ્ત્રી અને પુરુષ અભ્યાસ કરે તે માટે અત્રે તેને સાદી, સરળ અને શુદ્ધ ભાષામાં વર્ણવવામાં આવે છે. આ વિદ્યાથી ગૃહસ્થાશ્રમના આનંદનો ખરો અનુભવ થવાનો. કેટલાક તો ગૃહસ્થાશ્રમ શ્રી રીતે ભોગ-

વવો તે જાણતા જ નથી તેમને નથી, તેમના માથાપ તરફથી તેનું શિક્ષણ અપાતું કે નથી ગુરુ તરફથી અપાતું. જે પુરુષ અને સ્ત્રીના સંયોગના ફળરૂપ પ્રજા ઉત્પન્ન થાય છે તે પ્રજા સારી કે નરતી નીવડવા ઉપર ગૃહસ્થાશ્રમના આનંદનો આધાર છે.

શરીર મજબૂત હોવું, બ્રહ્મચર્ય પાળવું, વિદ્યા સંપાદન કરવી, ધન પ્રાપ્ત કરવું, પતિવ્રતા સ્ત્રી મળવી, કલ્યાણરો પુત્ર થવો અને તે સર્વ ગૃહસ્થાશ્રમમાં જેને પ્રાપ્ત હોય અને તે જો કર્તવ્યશીલ હોય છે તો તેને ખરા આનંદનો અનુભવ થાય છે. સર્વ વસ્તુ સરખી મળવાથી આનંદ થાય છે. પુરુષ સ્ત્રીને યોગ્ય હોય અને સ્ત્રી પુરુષને યોગ્ય હોય, બંને એક બીજામાં પ્રીતિવાળાં હોય, બંને કર્તવ્ય-શીલ હોય, અને પોતપોતાના ધર્મને સમજનારાં હોય છે તો તેમને આ ગૃહસ્થાશ્રમ આનંદરૂપ લાગે છે.

ગૃહસ્થાશ્રમમાં સ્ત્રીએ પુરુષને અનુકુળ કરી લેવો અને પુરુષે સ્ત્રીને અનુકુળ કરી લેવી એ પ્રકારની વિદ્યા તેનું નામ કોકશાસ્ત્ર છે. તેમાં સ્ત્રીએ અને પુરુષોના ગુણનું વર્ણન કરી એક બીજાની પ્રીતિ સંપાદન કરવાની રીતીઓનો સમાવેશ છે. ગૃહસ્થાશ્રમમાં જો પુરુષને લાયક તેની સ્ત્રી હોતી નથી અને સ્ત્રીને અનુકુળ તેનો પતિ દોતો નથી તો તે બંનેને જાંદગીભર કष्ट ભોગવવું પડે છે અને ગૃહસ્થાશ્રમના ખરા આનંદનો અનુભવ થતો નથી. તેમનો ગૃહસ્થાશ્રમ સુખરૂપ ન નીવડતાં દુઃખરૂપ નીવડે છે.

ગૃહસ્થાશ્રમમાં જો સ્ત્રી પતિવ્રતા નથી હોતી, પતિની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરનારી હોય છે, પુત્ર ઉડાઉ, વ્યસની અને સામું બોલનાર હોય છે તો તે ગૃહસ્થાશ્રમ પુરુષને કંટકરૂપ છે. તેની જ રીતે સ્ત્રી પવિત્ર, સુશીલ, પતિવ્રતા અને આનંદી હોય છે અને પુરુષ કુર, બહાર ફરનારો, પોતાની સ્ત્રીમાં પ્રીતિ વગરનો ઉડાઉ, સ્ત્રીના દાગીના લઈ જઈ જુગાર રમનારો, સ્ત્રીને વારંવાર કઠોર વાણી સંભળાવી માર મારનારો હોય છે, તો તે ગૃહસ્થાશ્રમ તેમને દુઃખ આપનાર થાય છે. ગૃહસ્થાશ્રમમાં સુખ ભોગવવાની સર્વ કોષ્ટની ઈચ્છા હોય છે. પણ આ પ્રકારે એક બીજાનાં પ્રતિકુલરૂપ જાણાય છે. પ્રતિકુળ રીતભાતથી આ ગૃહસ્થાશ્રમ તેમને કંટકરૂપ જાણાય છે. પુરુષ સ્ત્રીથી ત્રાસે છે અને સ્ત્રી પુરુષથી ત્રાસે છે. જ્યાં સ્ત્રી અને પુરુષનાં બંનેનાં મન મળેલાં હોતાં નથી ત્યાં

ગૃહસ્થાશ્રમના ખરા આનંદનો લાભ તેમને મળતો નથી. તેમની પ્રજા પશુ ખરાબ આચરણને સેવનાર અને તેમને દુઃખ આપનાર નીવડે છે.

ગૃહસ્થાશ્રમના ખરા સુખનો તો ક્રાંતિવિરલ સ્ત્રી પુરુષ જ અનુભવ કરે છે. આ વારંવાર સુખનો અનુભવ કરવા દરેક સ્ત્રી અને પુરુષને આ વિદ્યાની અગત્ય છે. આ સંસારનું મૂળ તપાસીશું તો સ્ત્રી અને પુરુષનો સંયોગ એ જ પ્રજા ઉત્પત્તિનું કારણ છે.

યોગી, સિદ્ધો, મુનિઓ અને જેઓ ભગવાં વચ્ચે પહેરી 'સ્ત્રીઓની નિંદા કરનારા, સ્ત્રીને નર્કનું દાર ગણનારા, સ્ત્રી એ પુરુષને બ્રષ્ટ કરનાર છે' એવું કહેનારા સર્વ ક્રાંતિ પુરુષો-પશુ તેમના પિતા અને તેમની માતાના સંયોગના ફળ રૂપ છે. તેમનો જન્મ પશુ સ્ત્રીના ઉદરમાંથી જ થયેલો હોય છે. જો ગૃહસ્થાશ્રમનું ખર્ચ સુખ ભોગવવું હોય તો સ્ત્રી અને પુરુષે એક બીજાની સાથે મન, વાણી અને શરીરથી એકમેક બની જઈ એક બીજામાં અત્યંત પ્રીતિવાળા હોવું જોઈએ.

સર્વથી પ્રથમ સ્ત્રી અને પુરુષનું આરોગ્ય સુદઢ હોવાની જરૂર છે. જો પુરુષ બળવાન હોય છે, શરીર સુદઢ અને નિરોગી હોય છે તો તે પોતાની સ્ત્રીના મનને જીતી શકે છે, સ્ત્રી નિરોગી, સુદઢ શરીરવાળી અને બળવાન હોય છે તો તે પતિના મનને રંજન કરી શકે છે. ગૃહસ્થાશ્રમના સુખનો ખરો અનુભવ ભોગવવો હોય તો પ્રથમ સ્ત્રી અને પુરુષે પોતાના શરીરને સુદઢ બનાવવા યત્ન કરવો જોઈએ. આજકાલ તો પુરુષ અને સ્ત્રીઓ પોતાના આરોગ્યને હાનિ કરે તેવી અનેક ક્રિયાઓ કરી ભરપૂરા વયે આવતાં જ નિર્જળ, માયકાગલાં, સુકલકડી, હાંફ ચઢે એવાં અને વળી ગયેલાં શરીર વાળાં બની રહે છે.

સુદઢ અને બળવાન પ્રજા થવાનો આધાર સ્ત્રી અને પુરુષના આરોગ્ય ઉપર છે. જો દંપતિ આરોગ્યવાળાં, મજબૂત શરીરવાળાં અને બળવાન હોય છે તો તેમની પ્રજા પશુ બળવાન નીવડે છે. કહ્યું છે કે પહેલું સુખ તે જાતે નર્મ. શરીરનું આરોગ્ય સાચવી શરીરને સુદઢ રાખવું એની સર્વથી પ્રથમ અગત્ય છે.

બ્રહ્મચર્ય.

શરીરના આરોગ્યનો મૂળ પાયો બ્રહ્મચર્ય છે. મનુષ્યનું જીવન ૧૦૦ વર્ષનું ગણવામાં આવે છે તે યથાર્થ છે નાનપણમાં પશુ બ્રહ્મચર્ય

પાણું હોય તો ગૃહસ્થાશ્રમમાં દાખલ થતા પહેલાં સ્ત્રી અને પુરુષે બ્રહ્મચર્ય પાળી ગૃહસ્થાશ્રમરૂપ ધરનો પાયો મજબૂત કરવાની જરૂર છે. પુરુષે ૨૫ વર્ષ સુધી બ્રહ્મચર્ય પાળવું જોઈએ એમ અનુભવીઓ કહે છે. નાનાં બાળકોને આજે તો ટીંગણાટીંગણીની માફક દસ કે બાર વર્ષની ઉંમરે પરણાવી દેવામાં તેમનાં માબાપોને ધણો ઉમંગ હોય છે. આવાં માબાપો પોતાનાં પુત્ર કે પુત્રીને નાનપણમાં જ પ્રગ્ન થાય એવું પણ સાથે સાથે ઇચ્છે છે. અને જે બાળકો હજી તો બાળકો જેવાજ બાર પંદર વર્ષનાં હોય છે તેમને પ્રગ્નતાળાં અને પુત્ર પુત્રીનાં માબાપો થયેલાં જણાય છે. આવી રીતે નાનપણમાં જ તેમના બ્રહ્મચર્યનું ખંડન કરાવી તેમનાં માબાપો તેમને સુખી નથી બનાવતાં પણ તેમના જીવનનાં ધાતકીજ બને છે.

નાનપણમાં બાળકોને લાડથી ઉછેરવામાં આવે છે અને લાડ-માંને લાડમાં તેમને ભણાવવા કરતાં ઝટ પરણાવી દેવાથી જાણે પોતાનું કર્તવ્ય પૂરું થતું હોય તેમ જાણે છે. તેમને સુશિત બનાવવાને બદલે, તેમના ઉપરના જીડા હેતથી નાનપણમાંજ તેમના બ્રહ્મચર્યની હાનિ થાય તેવી રીતે તેમને પરણાવી દેઈ તેમના જીવનને ટુંકાવી ધાતકી બને છે. ધણાં માબાપો તો ધાવણાં બાળકોના ત્રિવાહ કરીને જાણે પોતાનું કાર્ય સાર્યક કર્યું હોય છે એમ માને છે. અને નાનાં બે, ત્રણ, ચાર વર્ષનાં બાળકોને—આ તારું સાસરું, આ તારો સાસરો, આ તારી સાસુ એવા સરકારો પાડી સંસારીક વાતોમાં તેમના ચિત્તને જોડાવે છે. આ બિચારાં બાળકો નાનપણથી જ વિષ-યની વાતો કરી માનસિક બ્રહ્મચર્યનો ક્ષય કર્યા કરે છે. તેમને ભણવામાં લક્ષ હોતું નથી અને નવ દસેક વર્ષની ઉંમરે પરણ્યા પછી તો ઘેર પોતાની પત્ની આવતાં તેનું મન ચંચળ થતાં અભ્યાસ કરવાનું છોડી દે છે. અને સ્ત્રીમાં મનને જોડી બ્રહ્મચર્યનો ક્ષય નાનપણમાં જ કરે છે.

નાનપણમાં બ્રહ્મચર્ય પાળી વિદ્યાભ્યાસ કરવો જોઈએ સર્વ આશ્રમના મૂળ પાયારૂપ બ્રહ્મચર્યાશ્રમ છે. માટે જેમ ધરનો પાયો મજબૂત કરવાની જરૂર છે તેવી રીતે સંસારમાં ગૃહસ્થાશ્રમ રૂપી આશ્રમના પાયારૂપ બ્રહ્મચર્યનું સારી રીતે પાલન કરી શરીરને મજબૂત બનાવવાની જરૂર છે. નાનપણમાં જે બરોબર રીતે બ્રહ્મચર્યનું પાલન કર્યું હોય છે તો તેનું શરીર મજબૂત અને સુદૃઢ બની

રહે છે. બ્રહ્મચર્યથી શરીર બળવાન બને છે એટલું જ નહિ પણ તે માણસ પવિત્ર અને દેવતુલ્ય બને છે. જેમ મનુષ્ય વીર્યનું રક્ષણ કરે છે તેમ તેનું જીવન વધે છે. બ્રહ્મચર્ય પાળવું એ આયુષ્ય વધારવાનો ઉત્તમ ઉપાય છે. ગૃહસ્થાશ્રમના ખરા આનંદનો લાભ લેવા માટે નાનપણમાં બ્રહ્મચર્યપાલન કરવું જોઈએ. વીર્ય એ શરીરનો રાજા છે. તેનું રક્ષણ કરવાથી શરીર સુદૃઢ, નીરોગી અને બળવાન બને છે. વીર્ય પરીપક્વ થાય ત્યાં સુધી સ્ત્રી સેવન કરવું ન જોઈએ. માળાપો પોતાનાં બાળકોનું નાનપણમાં લક્ષ કરવું ન જોઈએ અને તેમને પાકી ઉમ્મર થતા સુધી બ્રહ્મચર્ય પળાવવું જોઈએ.

બાળકોનાં નાનપણમાં લક્ષ કરાવી દેવાથી તેઓ બ્રહ્મચર્ય પાળી શક્તા નથી અને તેથી કાચી ઉમ્મરે વીર્યનો ક્ષય થતાં પુખ્તવયે શરીર રોગી બને છે અને ગૃહસ્થાશ્રમના સુખને ભોગવી શક્તાં નથી. જે વખતે તેમની બર યુવાની આવે છે અને ગૃહસ્થાશ્રમના ખરા સુખનો આનંદ લેવાનો વખત આવે છે તેજ વખતે તેઓ શિથિલ, રોગી અને દુર્બળ હોય છે. તેથી સ્ત્રીની પ્રસન્નતા પણ મેળવી શક્તા નથી. તેમનાં બાળકો પણ તેથી નિર્બળ, અશક્ત અને રોગી ઉત્પન્ન થાય છે. નાનપણમાં લક્ષ કરાવી તેમનાં માળાપો પોતાનાં બાળકોનું હિત ન કરતાં બ્રહ્મજ્ઞ અહિત કરે છે. તેથી તેઓ બ્રહ્મચર્ય પાળી શક્તાં નથી તેમ વિદ્યાભ્યાસ પણ કરી શક્તાં નથી. અને પુખ્ત વયે વીર્યનો નાનપણમાં જ અપક્વ દશામાં નાશ કરેલો હોવાથી નપુસક બની બેસે છે.

માળાપોએ પોતાનાં બાળકોના હિતને માટે નાનપણમાં તેમને બ્રહ્મચર્ય પળાવી વિદ્યાભ્યાસ કરાવેલો જોઈએ. તેમને બળવાન પુરુષોનાં પરાક્રમની વાતો સંભળાવી બ્રહ્મચર્ય પાળવાના ફાયદા સમજાવવા. સ્ત્રીઓ સંબંધી વાતો, સ્ત્રીઓની સાથે હાસ્યવિનોદ ન કરે અથવા વિષય લપટી નવલકથાઓ નાનપણમાં ન વાંચે તેની કાળજી રાખવી જોઈએ. જ્યાં સુધી તેઓ બ્રહ્મચર્ય પાળે ત્યાં સુધી તેમજે કસરત પણ કરવી તેથી શરીર નિરોગી અને મજબૂત બને છે.

પૂર્વે બીજમ પિતામહ અને લક્ષ્મણે બ્રહ્મચર્ય પાળી પોતાના બળને દર્શાવી આપ્યું છે. બ્રહ્મચર્ય એ ગૃહસ્થાશ્રમના ખરા સુખના મૂળરૂપ છે, તેથી તેનું પાલન કરવું જોઈએ. આગકાલ તો હજારો અને લાખો માણસો નાનપણમાં બ્રહ્મચર્યનું પાલન ન કરવાથી તેમજ

ખીજ અનેક કુચાલ ચાલવાથી વીર્યહિન થઈ બર યુવાન વયે નપુસક બની બેસે છે. અને સ્ત્રી સંયોગના ખરા આનંદનો લાભ મેળવી શકતા નથી. પોતાના જીવની તુલ્ય વીર્યનું રક્ષણ કરવું એજ સુખનો મહામંત્ર છે. વીર્યનું રક્ષણ ન કરનારનું આયુષ્ય ઝોલું થાય છે.

મનુષ્ય જે ખોરાક જમે છે તે જઠરમાં જાય છે ત્યાં પિત્તનું મિશ્રણ થવાથી તેનું પાચન થાય છે. તેમાંથી જે સત્ત્વ નીકળે છે તે રસ બની જાય છે તે રસ નાડીઓદ્વારા લોહીમાં પ્રવેશ કરી શરીરનું પોષણ કરે છે. લોહીનું માંસ બને છે, માંસમાંથી હાડકાં, હાડકાંમાંથી મજ્જા અને મજ્જામાંથી વીર્ય બને છે. આ પ્રકારે અનાજના સત્ત્વમાંના પ્રવાહી પદાર્થમાંથી વીર્ય બને છે અને જે સ્પૂલ પદાર્થ રહે છે તેમાંથી નખ, વાળ, મેલ, પરસેવો અને મળ બની બહાર નીકળે છે. આ પ્રકારે વીર્ય મસ્તકમાં રહે છે. કેટલાક અંગ્રેજ ડાક્ટરો વીર્ય અન્ડકોષમાં રહે છે એમ કહે છે.

વીર્યથી જ શરીરમાં ચૈતન્ય રહે છે. વીર્યનો ક્ષય થતાં ચૈતન્યનો ક્ષય થાય છે. સ્ત્રી અને પુરુષ બંનેમાં વીર્ય તો હોય છે જ પુરુષના વીર્યને વીર્ય અથવા ધાતુ કહે છે. ગર્ભના બીજરૂપ વીર્ય છે. તે સફેદ બળકારક, ચિકણું, અને શરીરના મુખ્ય સત્ત્વરૂપ છે. મનુષ્યનો જીવ શરીરની અંદર વીર્ય અને લોહીમાં રહે છે તેથી વીર્ય કે લોહીનો ક્ષય થતાં જીવની હાનિ થાય છે અથવા આયુષ્ય ઝોલું થાય છે.

વીર્ય પતન—સ્ત્રી સંયોગથી વીર્યનું પતન થાય છે. તેમજ સ્ત્રી વિષય સંબંધી વિચારો કરવાથી કે અસ્લીલ નૌવેલો વાંચવાથી, સ્વપ્નામાં વીર્યપાત થાય છે. કેટલાક માણસો બાર પંદર વર્ષની વયે, સ્ત્રી સહવાસનો લાભ ન મળતાં હસ્તક્રિયાથી વીર્યનો ત્યાગ કરે છે, આ પ્રકારે વીર્યનો ક્ષય કરવાથી મનુષ્ય પોતાના આયુષ્યનો જ ક્ષય કરે છે. માટે તે ન કરવો જોઈએ. સ્વપ્નમાં ધાતુ જાય તો અસ્લીલ નૌવેલો ન વાંચવી, તેવી વાતો ન કરવી કે વિચારો ન કરવા. ઠંડે પાણીએ રાત્રે સ્નાન કરવું. ધૈર્યમાં ચિત્ત રાખી બહામર્ય જેમણે પાળેલું હોય તેવા વીર હનુમાન, લક્ષ્મણ કે બીજા પીતામહના પરાક્રમેનું વાંચન રાખવું. બાળપણ મટી બાળકોની ઉમ્મર બારેક વર્ષની થાય છે ત્યારથી તેનો તરુણાવસ્થામાં પ્રવેશ થાય છે. તરુણાવસ્થામાં આવતાં યૌવન ખીલવા લાગે છે. પુરુષ પચીસ

વર્ષ સુધીમાં તે પૂર્ણ યૌવનકાલમાં આવી પહેલે છે. અને સ્ત્રીઓ સોળથી અઢાર વર્ષની ઉંમરે પૂર્ણ યૌવનકાળમાં આવી જાય છે. અર્થાત પુરુષની ઉંમર ૨૫ વર્ષની થતાં તેનામાં વીર્ય પરિપક્વ થાય છે અને સ્ત્રીની સોળ કે અઢાર વર્ષની ઉંમર થતાં તેનામાં વીર્ય અર્થાત ધાતુ પરિપક્વ થાય છે. પુરુષ અને સ્ત્રીની બાર વર્ષની ઉંમર થતાં તેનામાં યૌવન ખીલવા લાગે છે. તેથી તેમના શરીરમાં પણ ફેરફાર થતો રહે છે. ત્યારથી તેમના શરીરમાં વીર્ય પરિપક્વ થતાં શરીર સુંદર અને સુંદર થતું જાય છે. મુખ ઉપર લાલી જણાવા લાગે છે. અને તેજ, બળ અને સૌંદર્ય ખીલી નીકળે છે. આ સમય ધણેજ કસોટીનો છે. ત્યારથી પચીસ વર્ષની અંદરજ ખરાબર રીતે વીર્યનું રક્ષણ કરીને બ્રહ્મચર્ય પાળવું એ વિકટ જણાય છે. જેમ જેમ વીર્ય પરિપક્વ થતું જાય છે, અને મદદ પ્રકટી નીકળે છે, અને જેમ પાણીનો ડુવારો છુટે તેમ વીર્યનો જેથ શરીરમાં ઉછળવા લાગે છે. તે વખતે વીર્યનો ક્ષય કરી દેવાનું મન થાય છે, પુરુષને સ્ત્રી સંયોગની અને સ્ત્રીને પુરુષના સહવાસની ઇચ્છા થયાં કરે છે. આ કાળમાં જ ધણી સ્ત્રી પુરુષો બ્રહ્મચર્યનું ખંડન કરી દઈ જેમ ઉછરતા હોડને મરડી નાખે તેમ વીર્યનો પુર પરિપક્વ થયા સિવાયજ ક્ષય કરવા મંડી પડે છે. આ વયમાં જો તે યશ્ચાર્ય રીતે સંયમ પાળી વીર્યનું રક્ષણ કરી શકે છે તો મહાભાગ્યશાળી, બળવાન અને મજબુત શરીરવાળો બને છે.

પણ ધણીવાર આ ત્યારથી પચીસ વર્ષની અંદર જ પુરુષો અને સ્ત્રીઓ ખરાબ સોખતથી તેમનાં જો બાળકોન કરેલાં હોય છે તો તેથી. અસ્વીક વાંચનથી, અનેક પ્રકારે વીર્યનો ક્ષય કરી નાખે છે અને તેને પરિપક્વ થવા દેતા નથી. કેટલાક ખરાબ ટેવો-હસ્ત ક્રિયા, શુદ્ધ સંયોગ, વિગરે શીખે છે, કેટલાક ખરાબ સોખતથી પરસ્ત્રી સંગ કરવાના ખરાબ અને અનીતિના રસ્તે ચઢી અનેક રોગોને પોતાને હાથે જ પોતાના શરીરમાં આમંત્રણ કરાવે છે.

વીર્યનું પતન થયા પછી પસ્તાવો થાય છે, માત્ર ક્ષણિક આનંદની ખાતર માણસો પોતાના જીવનને ખાડામાં ડુબાવવા મગ્ની પડે છે. હસ્તક્રિયાથી માણસ યુવાન વયે નપુષક બની સ્ત્રી-સંયોગ કરી શકવાને નાલાયક બની રહે છે. આ પ્રકારે આ અવસ્થામાં

પુરૂષો અનેક રસ્તે વીર્યનો ક્ષય કરી વીર્ય હીન થઈ જાય છે, તેથી ધાતુ પાતળી પડી જઈ, પ્રમેહ, ગરમી વિગેરે રોગોના ભોગ થઈ તેઓ શરીરને ક્ષીણ કરી દે છે. આખિતું તેજ કમી થાય છે. શરીર નિર્બળ બને છે અને બરચુવાન વયેજ સ્ત્રી સંયોગ કરવાને નાલાયક બની જાય છે. માટે દરેક માણસે બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરી વીર્યનું રક્ષણ કરવું જોઈએ.

શરીર સંરક્ષણ.

મનુષ્ય શરીર પવન, જળ, અગ્નિ, અને આકાશ એ પાંચ બ્રૂતોનું બનેલું છે. મનુષ્ય શરીરમાં ઉપર આમડી છે તેની અંદર કામળ ત્વચા છે અને તેની નીચે માંસ અને નાડિઓમાંથી ચાર તરફ નસો બરેલી હોય છે. માથાની અંદર મગજ છે તેમાંથી સર્વ નાડિયો નીકળીને આખા શરીરમાં ફેલાય છે. છાતીની નીચે એક કાચળી છે તેને કાળજી—જર કે પકવાશય કહે છે. તેના એક મોટા નળ—આંતરડાની સાથે સંબંધ હોય છે. કાળજીની બંને બાજુ ફેફસાં છે. પકવાશયની નીચે આંતરડાં છે. અને જમણી બાજુ લીવર યાને યકૃત અને ડાબી બાજુ યરોળ છે. ખાંધેલા અનાજનું હોજરીમાં પાચન થઈ નીચેના આંતરડામાં તેના રસ જાય છે અને તેમાંથી રસને આંતરડાં સાથે રહેલી નાડિઓ ચૂસી લઈ નસો દ્વારા લોહીમાં ભળી જાય છે. અને મળ શુદ્ધ દ્વારા બહાર નીકળે છે. ડાબા ફેફસા પાસે હૃદય છે. તેમાં લોહી શ્વાસોશ્વાસ દ્વારા સ્વચ્છ થાય છે. અને પછી લાંથી નસો દ્વારા આખા શરીરનું પોષણ કરે છે. વક્ષ સ્થલમાં છાતી, સ્તન અને હૃદય છે. સ્ત્રીના શરીરમાં ગર્ભાશય હોય છે. હૃદય પાસે બે નાડી છે. જે નાક દ્વારા શ્વાસ અંદર જઈ લોહિને સ્વચ્છ કરે છે. આ નાડીઓને ઇંડા અને પીંગલા અથવા ચંદ્ર અને સૂર્ય-નાડી કહે છે. શરીરમાં ગરમી રાખવાને માટે ઑકિસજનની જરૂર છે. જે શ્વાસદ્વારા ફેફસામાં જઈ કારબનરૂપે બહાર નીકળે છે. જે એમ ન બને તો શરીર ઠંડું પડી જાય ને માણસ મરી જાય જેથી જીવનને માટે શુદ્ધ હવાની જરૂર છે.

શરીરમાં લોહિ બને તે માટે ખાવાની અને પાણી પીવાની જરૂર છે. ખાંધેલા પદાર્થો પકવાશયમાં જઈ પચે છે અને તેના સત્વ-માંથી લોહિ બની આખા શરીરનું રક્ષણ કરે છે. શરીર સંરક્ષણને માટે હવા, પાણી અને અન્નની જરૂર છે. તેમજ વ્યાયામ કર.

વાની પશુ જરૂર છે. શરીરમાં કાન, નાક, આંખ, જીભ અને ત્વચા એ પાંચ કર્મેન્દ્રિયો છે. તે વડે મનુષ્ય સંસારના સર્વ પદાર્થોના ઉપભોગ કરે છે. કાનથી સાંભળે છે, નાકથી સુંઘે છે, આંખથી જુએ છે, જીભથી રસનો સ્વાદ લે છે અને ત્વચાથી સ્પર્શનો આનંદ લે છે. જેવી રીતે પુષ્ટિકારક પદાર્થોનું ભોજન કરવાની જરૂર છે તેવી રીતે આ ઇન્દ્રિયોના વિષયોને મેળવી આપવાની પશુ જરૂર છે. તે વગર તે નિસ્તેજ પડી જાય છે. આ પાંચે ઇન્દ્રિયોનું પશુ રક્ષણ કરવું જોઈએ. શરીરના રક્ષણને પોષણ માટે સ્વચ્છ વાયુ, નિર્મળ પાણી, પુષ્ટિકારક ભોજન, સુંદર જોવાના પદાર્થો, મધુર સ્વરનું શ્રવણ કરવું, સુગન્ધિ પદાર્થોની વાસ લેવી, સ્વાદિષ્ટ ભોજન, અને સ્પર્શ. આ વસ્તુઓની દરેક માણસને આવશ્યકતા છે અને તેને યથાવિધિ મેળવી શરીરનું પોષણ કરી તેને બળવાન બનાવવું જોઈએ. ગૃહસ્થાશ્રમનો ખરો આનંદ શરીર મજબૂત હોય છે તોજ મળે છે.

સ્ત્રી અને પુરુષનો ભેદ.

આજકાલ સ્ત્રી અને પુરુષ સરખાં છે, સ્ત્રી અને પુરુષોના સરખા અધિકાર છે એવી વાતો ધણી સંભળાય છે, સ્ત્રીને પતિની પરતંત્રતામાંથી કાઢી સ્વતંત્રતા અર્પવા ધણા બપેકા કર્યા કરે છે. પણ બંને શરીરોમાં ઇશ્વરે જ ભેદ રાખેલો છે અને તેમના અવયવો, અને શરીરની રચનામાં ભેદ હોવાથી જ તેમની જાતિ ઇશ્વરે જુદી પાડેલી છે. પુરુષ જ્યારે બહારથી કમાઈ લાવી શકે છે ત્યારે સ્ત્રી ઘરમાં રહી તેના ઘરની વ્યવસ્થા કરે છે. સ્ત્રીનું કાર્ય કમાવાનું નથી અને પુરુષનું કાર્ય ઘરમાં બેસી ઘરકારભાર કરવાનું નથી. સ્ત્રીઓમાં ગર્ભાશય હોય છે. તેમજ સ્તન હોય છે ત્યારે પુરુષને તે અંગો હોતા નથી.

પુરુષ અને સ્ત્રીના સંયોગથી પુરુષના વીર્ય અને સ્ત્રીના રેત-સનો સંયોગ થતાં સ્ત્રી ગર્ભાશયમાં ગર્ભ ધારણ કરી શકે છે. સ્ત્રી ગર્ભ ધારણ કરે છે ત્યારે તેના સ્તન કાર્ષક વિકસિત થાય છે. તેમાં દૂધ પેદા થાય છે અને બાળકનો જન્મ થતાં તેને પાવવાનું મળે છે. આ પ્રકારે જો પુરુષ અને સ્ત્રી સ્વતંત્ર રહે, એક બીજાને ગણકારે નહિ, સ્ત્રી પતિની અધીનતા યદ્યપે ન રહે તો પછી તે સ્ત્રી બાળકને શી રીતે જન્મ આપી શકે. સ્ત્રી એ સંસારની ઉત્પત્તિ કર્તા-

જન્મતની માતા રૂપ છે ત્યારે પુરુષ એ પિતારૂપ છે. બંનેમાં ભેદ તો ધમરેજ કરેલો છે. માટે સ્ત્રીએ પોતાના પતિથી સ્વતંત્ર થવાની ઇચ્છા રાખવી એ મહાન પાપતુલ્ય છે. તેણે તો હંમેશાં પોતાના પતિની આદેશના બનીને પતિસેવામાં તત્પર રહેવું જોઈએ. પતિની પ્રીતિ સંપાદન કરવા યત્ન કરવો જોઈએ. સ્ત્રી પુરુષમાં યથાર્થ પ્રેમ હોય છે તોજ તેમનો ગૃહસ્થાશ્રમ સુખરૂપ નીવડે છે.

સ્ત્રીનો મત જુદો હોય અને પુરુષનો મત જુદો હોય છે તો, તેમનો ગૃહસ્થાશ્રમ કલેશરૂપ બને છે. જે સ્ત્રી સ્વતંત્રતાની હિમાયતી હોય તે બાગ્યેજ પતિના તાબામાં રહેવાનું પસંદ કરે છે. તેવી સ્ત્રી ઉછાંછળાજ બને છે અને તેને બ્રહ્મ થતાં વાર લાગતી નથી. સ્ત્રી અને પુરુષોનાં લક્ષણો જ કહી આપે છે કે તેમનામાં કેવા ગુણો હોય છે. ગૃહસ્થાશ્રમના ખરા આનંદને મેળવવા માટે પ્રથમ બ્રહ્મચર્ય પાળી વીર્યનું રક્ષણ કરવું જોઈએ, શરીરને યોગ્ય આહાર-દિનું સેવન કરી શરીરને પુષ્ટ અને મજબૂત બનાવવું જોઈએ. પુરુષે પચીસ વર્ષ પછી જ ગૃહસ્થાશ્રમનું સેવન કરવું જોઈએ. સ્ત્રી સમાજમ પશુ તે પછીજ કરવો અને તેમાં પશુ બ્રહ્મચર્યને પાળી વીર્યનો ક્ષય ન કરવા કાગળ રાખવી જોઈએ.

સ્ત્રીઓની જાતિ અને લક્ષણ.

સ્ત્રીઓની તેમના ગુણકર્મ ઉપરથી ચાર જાતી ગણવામાં આવી છે. ૧ પદ્મિણી, ચિત્રિણી, હસ્તિની અને શંખીની.

પદ્મિની—સર્વ સ્ત્રીઓમાં જે પદ્મિની—અથવા પદ્મણી સ્ત્રી હોય છે તે ઉત્તમ ગણાય છે. આ સ્ત્રીઓના શરીરમાંથી કમળ જેવી સુગંધી આવે છે. તેનાં નેત્રો મૃગનેત્રો જેવાં સુંદર અને તેજસ્વી હોય છે. નાસિકાનાં છિદ્ર નાનાં અને નાસિકા અણીદાર હોય છે. વાણી મીઠાશવાળી, હિતકર અને સત્ય હોય છે. રૂપ સુંદર, શરીર કાર્ષ્ણિક પાતળું, પાતળી કેદવાળું અને સર્વ શરીર સુંદર ગૌરવર્ણ-વાળું હોય છે. વાણીનો અવાજ કામલ જેવો મીઠો, અને સુરવાળો હોય છે, કેશ કાળા અને લાંબા હોય છે. તેનું ચિત્ત દયાળુ, મુખ હસમુખ હોય છે, અને તે ગમે તેની સાથે નમ્રતાથી આચાળપણે વર્તે છે.

પદ્મિની સ્ત્રી બાગ્યશાળી હોય છે. તે પોતાના પતિને પરમેશ્વર માની તેની સેવા કરે છે. પતિની પ્રીતિ સંપાદન કરવી એજ તેનો ધર્મ થઈ રહે છે. પતિને અનુકુળ વર્તી હંમેશાં પતિવ્રતપણું પાળી

પતિની સાથે એક જીવ બની રહે છે. પરપુરુષનું તે મોં પણ જોવા મળતી નથી, પોતાનો પતિ ગમે તેવો હોય છતાં તેમાંજ પ્રીતિ રાખનારી હોય છે, કુમાર્ગે વળવાનું તેને મન જ થતું નથી. ગમે તેવી દ્રવ્યાદિ પદાર્થોની લાલચ તેને ફસાવી શકતી નથી. આવી સ્ત્રીઓ ઉદાર હોય છે. જેના ઘરમાં પશ્ચિણી સ્ત્રી હોય છે તે ઘરમાં હંમેશાં એશ્વર્ય અને સુખો વિદ્યમાન રહે છે. જે પુરુષને આવી પશ્ચિણી સ્ત્રી મળી હોય છે તેમને ભાગ્યશાળી, તેજસ્વી અને સુખી સમજવા. પશ્ચિણી સ્ત્રી ધર્મિષ્ઠ, નીતિવાળી, પતિના સુખે સુખી અને પતિના દુઃખે દુઃખી રહે છે. તે સુશીલ અને પવિત્ર આચરણ સેવનારી હોય છે. આખો દિવસ તેનું મન પતિસેવામાં જોડાયેલું રહે છે. તેની વાણી મીઠી, હોઠ લાલ, દાંત દાઢમની કળાઓ જેવા સફેદ હોય છે. તે પતિના ઉપર પ્રીતિ રાખનારી, ગૃહને કુશળતાથી ચલાવનાર, પતિનું મન રંજન કરનાર હોય છે.

પતિ બહારથી કમાઈ લાવે તેની ઘરમાં આ સ્ત્રી આવક પ્રમાણે ખર્ચ કરી સારી રીતે વ્યવસ્થા કરે છે. જે રીતે પતિ રાજ રહે તે રીતે વર્તે છે. ઘેર નોકરો હોય છતાં પણ તે જાતે પતિ-સેવામાં હરનિશ્ચ તત્પર રહે છે. પતિ અવળે માર્ગે જતા હોય છે તો તે તેને ગીટ વચ્ચેથી અને પ્રેમથી સુધારી શકે છે. કદી પતિના આગળ કોઈ વસ્તુની હાક કરતી નથી. તે તો માત્ર પતિ એજ પોતાનો ચાલક, અને પાલક છે એમ માની તેની પ્રીતિ સંપાદન કરવામાં જ પોતાના ચિત્તને જોડી રાખે છે.

ચિત્રત્રી—જેમ પદ્મની સ્ત્રી વખાણવા યોગ્ય છે તેવી રીતે ચિત્રત્રી સ્ત્રી પણ ઉત્તમ હોય છે. તે પદ્મની કરતાં કાંઈક ઉતરતી છે. તેનું શરીર સુવર્ણ માફક તેજસ્વી, રંગ ધર્ત્ત વર્ણો, શરીર બહુ જાડું નહિ તેમ પાતળું પણ નહિ, સ્તન કઠીન, નાક પોપટના જેવું અણ્ણિદાર આગળ ઢળતું હોય છે. રૂપ સુંદર હોય છે, વેણુ મીઠા કાયલ જેવાં શાન્ત, સુશીલ, સત્સંગતિમાં પ્રીતિવાળી, ધર્મિષ્ઠ, પતિ-પરાયણ જીવન વ્યતિત કરનારી હોય છે. તેના શરીરમાંથી અંધા જેવી સુગંધી નીકળે છે. તેનાં માત્ર કામળ અને સુંદર હોય છે. તે બોલ વચરની, મૃદુ બાષણ બોલનારી, સત્ય અને પ્રિય વચન બોલનારી અને પતિથી પ્રસન્ન થનારી હોય છે. તે પરપુરુષ ઉપર કુદૃષ્ટિ કરતી નથી. પતિની પ્રીતિ સંપાદન કરી પતિસેવામાં મન રાખનારી હોય છે.

પુરુષ સંયોગ વખતે અદ્ય સંયોગથી તેની ઇચ્છા તૃપ્ત થઈ જાય છે. તે હંમેશાં દયાળુ અને ક્ષમાવાન હોય છે. તેનું રૂપ, રંગ અને વેશ ચિત્ર સમાન સુંદર અને મનોહર હોય છે. તે સુગન્ધિથી અને નાચગાન જોવાથી વધુ પ્રસન્ન થાય છે. તે હંમેશાં પોતાના શરીરને સુંદર વસ્ત્રાલંકારોથી શોભાવવાની ઇચ્છા રાખે છે. પોતાના પતિની પ્રીતિ ગમે તે રીતે તે મેળવી શકે છે.

પદ્મિની અને ચિત્રનીની સરખામણી—પદ્મિની સ્ત્રી થોડું અને સાધારણ જોલે છે. પરપુરુષો સાથે ખીલકુલ વાત કરતી નથી અને કદાચ વાત કરવાનો પ્રસંગ આવે છે તો નીચી નજરે કરે છે. તેના મોં સામું જોઈ તેની સાથે વાંચે વાંચ મેળવતી નથી. જ્યારે ચિત્રની પરપુરુષો સાથે વાત કરવામાં સંકોચ રાખતી નથી તે તેની સાથે હસીને વાત કરવાને વ્યયકો ખાતી નથી. પદ્મિની તો પરપુરુષ ઉપર ખિલકુલ પ્રીતિ રાખતી નથી, પરની વાત પણ સાંભળવા ઇચ્છતી નથી. પદ્મિની સ્ત્રી માત્ર પોતાના પતિને રાજી કરવા માટે જ સારા વસ્ત્રાલંકારો પહેરે છે ત્યારે ચિત્રની તો પોતાનું રૂપ સાંકે દેખાય, બહાર ખીજા લોકોના આગળ તેની સુંદરતા દેખાઈ આવે તે માટે હંમેશાં પોતાના શરીરને ઉત્તમ વસ્ત્રાલંકારોથી શણગારવામાં આનંદ માને છે.

હસ્તિની—હસ્તિની સ્ત્રી-પદ્મણી અને ચિત્રણી કરતાં કઠીન છે. તેના નિતમ્બ, સ્તન, હોઠ, અને આંગળીઓ જાડી અને મોટી હોય છે. તે સદા વિષયભોગ ભોગવવાની લાલસા રાખનારી અને ચંચળ મનની હોય છે. તેનું શરીર સ્થુલ હોય છે તેમાંથી મલ જોવી ગંધ આવે છે. આંખો લાલ અને વાળ ટુંકા હોય છે. નાક પહોળું તેનાં છિદ્ર પહોળાં હોય છે. ધણે ભાગે આ જાતીની સ્ત્રી ધર્મભ્રષ્ટ આચરણોને સેવનારી ખોટાં લક્ષણોવાળી, અને ધણે ભાગે દુરાચારીણી હોય છે.

તેનું હૃદય દયા વગરનું, શરમ વગરનું અને જ્ઞાન વગરનું હોય છે. તે પરપુરુષની સાથે વિષય ભોગવવાની લાલસા રાખનારી, અત્યંત વિષય લાલસાવાળી અને પતિ ઉપર પ્રીતિ ન રાખનારી હોય છે. આવી સ્ત્રીઓ અધમ ગણાય છે. પોતાના કુલને કલંક લગાડનારી અને દુષ્કર્મેનિ કરનારી હોય છે. પાપી પુરુષોને જ આવી

સ્ત્રીઓ મળે છે. આવી સ્ત્રીઓને બહિયારીણી—હલકા કામ કરનારી સમજવી. તે બધું જામે છે, દીવસે આળસુ થઈ ઉઘ્યાં કરે છે, ગમે તેવું બીજાત્મ અને કટુ શબ્દો બોલતાં શરમાતી નથી. આવી સ્ત્રીઓ ટાપટીપ કરનારી વસ્ત્રો અને અલંકારો માટે પતિને હક કરી સતાવનારી, પરપુરૂષનો દ્રવ્યના લોભથી સંગ કરવા માટે તત્પર રહેનારી હોય છે. આવી સ્ત્રીઓ પતિના કલ્યાણમાં રહેતી નથી. અને તેના કલ્યાણ પ્રમાણે પતિ વર્તે તો નથી અથવા તો તેનાં દુરાચારણોમાં જો પતિ વચ્ચે પડી વિધ્ન નાખે છે તો તેનો ધાત કરવાને પણ સુકતી નથી. આવી સ્ત્રીઓ પતિને વશ કરવા માટે બૂવા જતીનો સંગ કરતાં અચકાતી નથી. તેનું જીવન માત્ર વિષય ભોગ ભોગવવાની ઇચ્છાથી જ ટકી રહે છે. આવી સ્ત્રીઓનો તેના પતિએ વિશ્વાસ રાખવો યોગ્ય નથી કારણકે તે પોતાના પતિને વિશ્વાસઘાત કરતાં પણ ડરતી નથી. આવી સ્ત્રીઓ એક પતિ મરી જતાં બીજા સાથે પુનર્લગ્ન—અથવા તો નાતરૂં કરે છે, બીજો મરે તો ત્રીજા સાથે જાય છે. તેમને મન પતિવ્રતપણું કે સતીત્વનું સંરક્ષણ કરવાનું હોતું જ નથી. આવી સ્ત્રીઓ ઉચ્ચ કુળમાં જન્મી હોય છે તો પોતાના કુળને કલંકિત કરે છે અને પતિના કુળને પણ કુખાવે છે.

આવી સ્ત્રીઓને સુધારવી બહુ મુશ્કેલ છે પણ જો માણસો આવી સ્ત્રીઓને દુરાચારમાં ફસાયા પહેલાં જ યોગ્ય ઉપાયો કરી તેને સવળે માર્ગે વાળવા મથે છે તેજ કદાચ તેને સુધારી શકે છે. આવી સ્ત્રીઓ બહુ કરીને શુદ્ધ જેવી હલકી કામોમાં જ હોય છે અને ઉચ્ચકુળમાં બહુ જ થોડાં હોય છે.

શાંખીની—અથવા શાંખણી—આ જાતની સ્ત્રીનું શરીર સ્થૂલ-જડુ હોય છે. તેના શરીરમાંથી ક્ષાર જેવી ગંધ આવે છે. તેનાં નેત્ર કમળદળના જેવાં વિશાળ, સ્તન કઠણ, વાક્ય મધુર અને ગળે ત્રણ રેખાઓ હોય છે. તે સ્ત્રી સુશીલ અને કંઈક શરમાળ હોય છે. તે બહુ કામાતુર રહે છે. તે હાસ્યવિનોદ કરનારી, મસ્કરી ઠક્કા કરી અન્યને કામોત્તેજક કરે તેમાં રસીલા વચ્ચેના બોલવામાં કુશળ હોય છે. તેને વિષયભોગ ભોગવવાની એવી ઇચ્છા હોય છે કે તે કામાતુર થાય છે ત્યારે પોતાના પતિ, શુદ્ધ કે માઆપનો પણ બચ રાખતી નથી. તે પરપુરૂષ સાથે સહવાસ કરવાની ઇચ્છા રાખ્યા

કરે છે. તે જેમ જેમ પુરુષસંગ કરતી જાય છે તેમ તેમ તે ઘણી કામાતુર બને છે. તેની કામેચ્છા કદી તૃપ્ત થતી નથી. તેને હઠા મરકરી કરી ગમે તેવું હસીને બોલવામાં શરમ આવતી નથી.

તેનું હૃદય ઘણું કઠોર અને કડક હોય છે. નાક ઉંચું, જંઘા અને બાહુ મોટા, પગ મોટા અને માથું નાનું હોય છે. તેનાં નેત્ર-રૂપ વીગેરે શોભાપ્રદ હોય છે, વસ્ત્ર ઓઢવા પહેરવામાં સ્તન વિગેરે ગુપ્ત અવયવો ઉઘાડા રહી જાય, છેડા ખસી જાય તેની કાળજી રાખતી નથી. કહ્યું છે કે: આ રાંડતો થંખણી છે. આવી સ્ત્રીઓ દ્રવ્યોદ્દની લાલચથી ભ્રષ્ટ થતાં આચક્રા ખાતી નથી. પોતાના પતિ સાથે ઉપર ઉપરથી પ્રેમ રાખે છે, અને અંદર ખાતેથી પરપુરુષ ઉપર પ્રીતિ રાખનારી હોય છે. તે પોતાના પતિ આગળ પતિવ્રતા નો ડાળ કરે છે. અને મનમાં પતિ ક્યારે વેગળો ખસે કે પરપુરુષ સાથે સંબંધ થાય આવી ધ્રુષ્ટાવાળી હોય છે. આવી સ્ત્રીઓ પશુ પોતાના પતિને મંત્ર, જંત્ર અને આપધીઓના પ્રયોગથી વશ કરવા માટે જુવા, જતિ કે સાધુઓના સહવાસને સેવે છે. ઉપરથી ભક્તિ નો ડાળ રાખી દેવમંદિરોમાં જાય છે પણ ત્યાં પરપુરુષની ધ્રુષ્ટા રાખનારી તે હોય છે. આવી સ્ત્રીઓ ઉપર તેના પતિએ વિશ્વાસ રાખવો યોગ્ય નથી. અન્ય પુરુષના સાસુ જે જે કરવું, તેની સાથે વાત કરતાં હસી પડવું, આંખો સાથે આંખો મેળવવી, મંદિરોમાં જઈ પરપુરુષને શોધવાની વૃત્તિ રાખવી વિગેરે દુશચરણોને તે ગુપ્ત-પણે સેવે છે.

શંખિનો અને હસ્તિનીની તુલના—જનને જાતિની સ્ત્રીઓનાં શરીર તો સ્થુલ પરન્તુ શંખનીની કમર કાંઈક પાતળી અને હસ્તિનીની જાડી હોય છે. પરપુરુષ સાથે વાત કરવામાં શંખીની હસી પડે છે ત્યારે હસ્તિની તેની સાથે હસી હસીને વાતો કર્યા કરે છે શંખીની રૂપવાન હોય છે. પરપુરુષ ઉપર પ્રીતિ રાખનારી, તથા તેનું હૃદય રાગ દ્રેષથી ભરેલું અને કલેશી હોય છે. હસ્તિની કાંઈક બેડાળ, કુરૂપવાળી, કલેશ, કુસંપ, લગાઇ, ઝપડા કરવામાં કુશળ હોય છે. દુરાચારી, પાપ કરતાં ન ડરનારી અને પોતાની ટેવ ન સુધારનારી હોય છે.

કુમારી—સ્ત્રીઓ.

કુમારીના પશુ ઉત્તમ, મધ્યમ અને કનીષ્ઠ એવા ભેદ હોય છે.

ઉત્તમ કુમારી—ઉત્તમ કુમારી સર્વથી શ્રેષ્ઠ છે. શરીર ગાર વર્ણનું અને સુવર્ણ સમાન તેજસ્વી, વાળ કાળા, અને લાંબા હોય છે. ગતિ હંસ સરખી અને શરીર સુંદર રૂપવાળું હોય છે. દાંત દાઝમની કળી જેવા, નેત્ર તેજસ્વી, પ્રિય અને મધુર બોલનારી, ધર્મિષ્ઠ, હાથ કમળના દળ જેવા, ગાલ ગુલાબી અને પવિત્ર આચરણવાળી, શરમાળ, પવિત્ર અને સુશીલ હોય છે.

મધ્યમા કુમારી—મધ્યમા કુમારીનું કદ મોટું નહિ તેમ નાનું નહિ એવું હોય છે. વાળ કાળા અને લાંબા હોય છે. નાક મનોહર, વાણી પ્રિય લાગે તેવી, હોઠ લાલ અને પાતળા હોય છે. ડુંડી ઉંડી હોય છે. તે હમેશાં સુખ દુઃખને સમાન માની પ્રસન્ન રહેનારી હોય છે. ગુરૂ, બાહ્ય અને દેવ ઉપર શ્રદ્ધાવાળી, સર્વ જીવો ઉપર સમાન દષ્ટિ રાખનારી, સદાચરણનું સેવન કરનારી, આળસ વગરની, ચાલાક હોય છે તેના વાળ કાળા, કંઠ કાચલ સરખો મીઠો હોય છે આવાં લક્ષણવાળીને મધ્યમા કુમારી કહે છે.

અધમ કુમારી—આ જાતની કુમારીકા અધમ હોય છે. તેના શરીર ઉપર વધુ રૂવાટી હોય છે. હાથ મોટા અને નેત્ર પીળા રંગનાં હોય છે. દાંત મોટા આગળ પડતા, શરીર કર્કશ, પેટ મોટું હાથ પગ કઠણ અને ખડખડાટ હસનારી છે. તે નિર્જીવણે બહુ બોલનારી, વાળ કાળા અને ટુંકા હોય છે અને દુરાચરણનું સેવન કરનારી હોય છે. તે કુરૂપી, જેવા માત્રથી અર્થ ઉત્પન્ન થાય તેવી બેડાળ શરીરવાળી હોય છે. રંગ કાળો, વાણી કર્કશ, અહંકારી, દાંત મથી ચોપડી કાળા બનાવનાર, શરમ લાગ વગરની, અને ઉર્જાજળી હોય છે.

ત્રીઓના બીજા ભેદ હોય છે.

ત્રીઓની ઉપર જજીવેલી જાતિ સિવાય વળી દેવી, યોગિની, વલ્લિણી, નાગજી, મધવી, માનવી રાક્ષસિણી, ડાકિની, શાકિની, કૌભાંડી અને મધેડી એ પ્રકારના બીજા ભેદ હોય છે.

દેવી—જેનું વદન પ્રકુલ, સુલક્ષણવાળી અને પરહિતમાં તત્પર રહેનારી જે ત્રી તેને દેવી કહે છે.

યોગિની ત્રી જીવિવાળી, યુક્તિબાજ અને કામકાજમાં પ્રીતિવાળી હોય છે.

યશ્વિણી—હી ગોરવણીવાળી, કડીન હિમા સ્તનવાળી, વધુ રીશાળ, અને મઘાદિનું ભક્ષણ કરવામાં પ્રીતિવાળી હોય છે.

નાગણી સ્ત્રી—હિન્મત્ત, ક્રોધી, રહેજ સાજમાં નાગણીની માફક ક્રોધથી ધુંદાડ મારનારી, હોય છે.

ગંધર્વણી સ્ત્રી—વસ્ત્રાભૂષણોથી શરીરને શણગારી રૂપ યોગ્ય બતાવવાની ઇચ્છાવાળી, નાચવા ગાવાની પ્રીતિવાળી અને સુમન્ધિત પુખ્ત અતરાદિમાં પ્રીતિવાળી હોય છે.

મનુષ્ય—જાતિની સ્ત્રી રૂપવાન, અતિથી સત્કાર કરવામાં પ્રીતિવાળી, પોતાનાં કાર્યોને મહેનતથી પૂર્ણ કરનારી હોય છે.

રાક્ષસી સ્ત્રી—પોતાના પતિ કે પુત્રને મારતાં ડરતી નથી તેમ પર પુરુષ સાથે સંગ કરવાને અચ્ચકાતી નથી.

ડાકિની સ્ત્રી—પોતાના કામનો સંહાર કરતાં તેમજ પરહિતનો વિશાત કરનારી છે.

શાકિની—સ્વાર્થ જેટલીજ મતલબી, કામ સર્વુ એટલે પછી પ્રીતિ ન રાખનારી હોય છે,

કૌત્યમ્પટી—ખરાબ વેશવાળી, કુરૂપ, અને સર્વ પ્રયત્નમાં નિષ્ફળ થનારી હોય છે.

ગંધેડી—જેનાં કાર્ય મલિન હોય અને નિર્ભંજ તથા દુષ્ટ સ્વભાવની હોય છે તે.

આ પ્રમાણે સ્ત્રીઓના બેઠ છે. હજુ પશુ કહેવત છે કે—સતિ આપ દે નહિ અને શંખણીના લાગે નહિ. જે સતિ સ્ત્રીઓ છે તે દેવી તરીકે ગણાય છે. અને શંખણી સ્ત્રીઓ હલકી અને નીચા સ્વભાવની ગણાય છે. તેવીજ રીતે સ્ત્રીઓ અંદરે અંદર ગાળા દેતાં 'રાંડ ગંધેડી' એવી ગાળા દે છે તેમાં પશુ હલકી સ્ત્રીઓનોજ સમાવેશ થાય છે. સ્ત્રીઓએ પોતાના વિચારો સુધારી, આચરણને સુધારી. પતિ સેવામાં તત્પર રહેવું જોઈએ. પરપુરૂષની ઇચ્છા રાખનારી સ્ત્રી આ લોકમાં નિંદાને પાત્ર ગણાય છે અને તેનો પરલોક બગડે છે. સ્ત્રીઓનું સૌભાગ્ય પતિ સેવા કરવામાં જ સમાવલું છે. પતિમાં પ્રીતિ રાખનારી સ્ત્રી જ ખરા આનંદનો અનુભવ મેળવી શકે છે.

વૈદક દષ્ટિએ—સ્ત્રીઓના ચાર બેઠ છે. ૧૬ વર્ષ સુધીની બાલિકા ગણાય છે, ૧૮ થી ૪૨ વર્ષ સુધીની સ્ત્રી તરૂણી, ૪૩ થી

૫૦ વર્ષ સુધીની સ્ત્રી પ્રૌઢા અને ૫૦ વર્ષ ઉપરની સ્ત્રી વૃદ્ધા ગણાય છે.

જુદા જુદા દેશની સ્ત્રીઓના ગુણો.

ગુજરાતી—સ્ત્રીઓ સુખડ, રૂપવાન, સુંદર નેત્રવાળી તથા શરીરે મજબૂત હોય છે. વાણી વિવેકી અને મીઠી હોય છે.

દક્ષિણી સ્ત્રીઓ—હસંમુખી, સિદ્ધ હસ્ત અને ચંચળ સ્વભાવની હોય છે.

મારવાડીની સ્ત્રીઓ—ઘણી ભોગ વિલાસિની, વિશાળ રૂપવાળી અને સાધારણ આચરણ વાળી હોય છે.

કરણાટકી સ્ત્રીઓ—સદાચારણી, કામળ ગાત્રવાળી અને તે ધર્મિષ્ઠ હોય છે.

બંગાળી સ્ત્રીઓ—નાં શરીર કામળ, અને તે મજબૂત બાંધાની હોય છે. મુખ હસમુખુ અને મન ચંચળ હોય છે, આચરણ શુદ્ધ અને ધર્મિષ્ઠ હોય છે.

મધ્યદેશની સ્ત્રીઓ—શરમાળ, સુશીલ, અને વધુ કામેચ્છા વાળી હોય છે.

સ્ત્રીઓની પરીક્ષા.

વાળ—જે સ્ત્રીના વાળ કાળા ભર જોવા, અને લાંબા હોય છે તે પતિમાં પ્રીતિ રાખનારી, પતિની સેવા કરવાવાળી, ધનવાન, અને પુત્રવાળી થાય છે. જે સ્ત્રી પીળા રંગના ઢુંકા ઢુંકા ખરસટ વાળવાળી હોય છે તે સ્ત્રી વ્યભિચારીણી નીકળે છે.

મસ્તક—જે સ્ત્રીનું માથું ઉંચું અને વિશાળ હોય છે. તે કામિની હોય છે. જેનું માથું લાંબુ હોય છે તે સર્વનાશક અને વંધ્યા નીકળે છે. જેનું કપાળ ઉંચું તથા કામળ અને અર્ધ ચન્દ્રાકાર હોય છે તે પતિવ્રતા અને સૌભાગ્યવતી નીકળે છે.

ભર—જેની ભર ગોળ, કાળી, અને ધનુષાકાર હોય છે તે રતિકળામાં પ્રીતિવાળી, જેની ભર પંજાશ પડતી, એક બીજ સાથે મળી ગયેલી અને સીધી હોય છે તે કલેશથી સમય વીતાડનાર હોય છે.

નેત્ર—જે સ્ત્રીનાં નેત્ર પીળા રંગનાં તે દુષ્ટ સમજવી, જેનાં નેત્ર વિશાળ હોય છે તે પતિવ્રતા હોય છે. જેનાં નેત્ર હાથીના જેવાં નીચાં દળેલાં તથા લાલ હોય છે તે પતિ ખાતક બને છે. ને જેની

જમણી આંખ કુટેલી હોય તે વન્ધ્યા હોય છે અને ડાણ નેત્ર કાણું હોય છે તે કુલ કલંકિની અને બલિચારિણી હોય છે.

કણ્ઠ—જે સ્ત્રીના કાન લાંબા, ગોળ અને પાતળા હોય છે તે સુખી હોય છે અને જેના કાન નાના, અને નસો દેખાય તેવા હોય છે તે દુર્ભાગી અને વિધવા બની દુઃખ ભોગવે છે.

નાક—જેનાં નાક સંકડાં છિદ્રોવાળું તથા પોપટની માફક અણીદાર હોય છે તે પતિવ્રતા હોય છે અને જેનું નાક ઉપરની બાજુએ ઉઠેલું બુઝ્યા જેવું તથા લાલ હોય છે તે સ્ત્રી વાંધ્યા થાય છે.

પાંપણ—જે સ્ત્રીની પાંપણ પાતળી, નરમ અને સુંદર કામળ વાળ વાળી હોય છે તે પતિ પરાયણ હોય છે અને તેથી વિપરિત લક્ષણોવાળી સ્ત્રી પરપુરુષ ગામિની હોય છે.

જીભ—જે સ્ત્રીની જીભ કાળી અને મોટી હોય તે કલહપ્રિય અને દરિદ્ર થાય છે. જે લાંબી જીભવાળી હોય છે તે અલક્ષ પદ્ધતિનું ભક્ષણ કરે છે. અને જેની નરમ તથા લાલ રંગની જીભ હોય છે તે સ્ત્રી સુખી અને પતિવ્રતા હોય છે.

ગાલ—જેના ગાલ ભરાવાદાર, લાલાશ પડતા અને કામળ હોય છે તે સૌભાગ્યવંતી રહે છે અને તેથી વિપરીત ગાલવાળી સ્ત્રી વિધવા થાય છે.

હાથ—જેના હાથમાં ચક્ર, બાણ, શંકુનાં ચિન્હ હોય અથવા હાથી ઘોડા, ધર, મન્દિરનું ચિન્હ હોય તે સ્ત્રી ધર્મ પરાયણ, સધવા અને વૈભવવાળી થાય છે. જેના હાથમાં બળદ, દેડકું ને વીંછીનાં ચિન્હ હોય છે તે અપરિમિત દુઃખને ભોગવનારી થાય છે.

હોઠ—જેના હોઠ લાલ અને પાતળા હોય તે સૌભાગ્યવંતી અને જેના હોઠ કાળા, બડા અને મોટા હોય તે જહ્દી વિધવા થાય છે.

દાંત—જેના દાંત મોટીની માફક દારખંધ હોય તથા ઉપરના અને નીચેના એક સરખા હોય તે પતિવ્રતા અને ધર્મશીલ તથા સુશીલ હોય છે. જેના ઉપરના દાંત નાના કે મોટા હોય તથા મેલા અને કાળા હોય તે કુલ્હા અથવા પાપ કરનારી નીવડે છે.

જાતી—જે સ્ત્રીનાં બંને સ્તન કઠીણ અને ગોળ હોય છે તે પોતાના પતિની કામદેવની શક્તિને વધારનાર થાય છે અને જેની જાતી ઉપર થોડા થોડા વાળ હોય, જેનાં સ્તન બહુજ પહોળાં હોય તે બલિચારિણી થાય છે.

હાથ—જે સ્ત્રી ખડખડાટ હસતી હોય અને જે વાત કરતાં પથ્થુ હસી પડતી હોય તે દુરાચારી સમજવી અને જે મંદ મંદ હસતી હોય અને હસતી વખતે ઈંત ન દેખાતા હોય તેવી સ્ત્રી ધન અને પુત્રથી સુખી થાય છે.

જંઘા—પગ—ની જાંગ ઉપર વાળ હોય તે કુદટા થાય છે, જેની જાંઘ ફેળતા થાંજ જેવી વાળ વગરની અને ગોળ હોય છે તે સમૃદ્ધિવાળી અને પતિવ્રતા થાય છે. તેથી વિપરીત શ્વેતવાળી સ્ત્રી દુઃખી અને કુદટા થાય છે.

પેટ—જેનું પેટ મોટું દેડકાના જેવું પહોળું હોય તે પુત્રવાળી અને સુશીલા હોય છે જેનું પેટ ઘડા જેવું હોય છે તે દુર્ભાગ્યવાળી થાય છે.

પગ—જેના પગની તળાચી નાની બે આંગળીયો જમીનને અડકતી ન હોય તે સ્ત્રી વ્યભિચારીણી થાય છે. જેની પગની પીંડી ઉપર ચઢેલી હોય તે પતિનો હાત કરનાર, જેના પગના અંગુઠા ઉંચા અને ગોળ હોય તે સુખી અને જેના નખ સૂર્યાકારે હોય તે દુઃખી થાય છે. જેની ચાત્ર મસ્ત હાથીની માફક હોય છે તે પતિવ્રતા થાય છે અને જે ચાલતાં ચાલતાં આડું અવળું ડાફારાં મારતી ચાલે છે તે કુદિલા થાય છે.

કમર—જેની કમર પાતળી હોય છે તે પતિના હર્ષને વધારનારી અને સુખ ભોગવનારી થાય છે. જેની કમર મોટી હોય તે વ્યભિચારિણી અને દુરાચારિણી થાય છે. જેની કમર સમ છે તે પોતાના પતિને પ્રિય હોય છે.

પતિવ્રતા સ્ત્રીનાં લક્ષણ.

પતિવ્રતામાં પથ્થુ ઉત્તમ, મધ્યમ, લઘુ અને નીચ એ પ્રકારે ચાર પ્રકારના સ્ત્રીઓના ભેદ છે. જે સ્ત્રી પોતાના પતિની સેવા કરવામાં હંમેશાં સુખ સમજતી હોય, સ્વમામાં પથ્થુ પરપુરુષનું સુખ જોવું જોને ગમતું નથી તે ઉત્તમ પતિવ્રતા છે. જે સ્ત્રી પરપુરુષને પોતાના બાપ કે ભાઈ સમાન ગણે છે અને પોતાના પતિ પુત્ર, ભાઈની સેવા કરવામાં તત્પર રહે છે તે મધ્યમ જાતિની છે. જે પરપુરુષની ઇચ્છા તેા રાખ્યાં કરતી હોય પથ્થુ ધર્મ અને કુળને કલંક લાગે એવા બધથી મનમાં પાછી પડે છે તે નીચ ગણાય છે. જે પોતાના સાસુ, સસરા, પતિ, પુત્ર, કે જેઠાદિ સંજોગથી વર્ગના બધથી, લાગ

ન ફાળ્યાથી પરપુરુષ સાથે પ્રીતિ કરી શકતી નથી તે બધું પતિ-વ્રતા કહેવાય છે.

દુરાચારિણી સ્ત્રીનાં લક્ષણ.

જે હંમેશાં શૈક, ચિન્તા અને ભયમાં રહેતી હોય, જે વાત વાતમાં જીકું બોલે છે, પતિ સાથે ફાવે તેમ વર્તી તેની સાથે વેર બાધે છે, સુખે ઉલટી નથી અને તેના મનમાં કલેશ કરાવે છે, તે સ્ત્રી દુરાચારિણી સમજવી.

શરીર શણગારવા માટે સુંદર વસ્ત્રાલંકારો સજવામાં કુશળ હોય, હસ્તીને વાત કરવામાં જરા પણ શરમાતી નથી, રસ્તામાં જતાં જરા બધુસારો થતાં મોં ઉપરની લાજ દૂર કરી આડાં અવળાં ફાફાં મારે છે, ચાલતાં ચાલતાં આંખોના પલકારા મારવા, છાતી ઉપરનો સાડીનો છેડો વારંવાર ખસેડી નાંખે છે, મોઢું ચઢાવી તીરછી આંખે અન્યના સામું જુએ છે. પતિ ઉપરના પ્રેમનો ભાગ કરે છે, પરપુરુષ સાથે પ્રેમ રાખે છે, ખુલ્લે મોઢે હસવું, માવું, બળવવું, બુમો પાડીને બોલ્યાં કરવું, પતિ અને પુત્ર ઉપર પણ પ્રેમ ન રાખતાં તેમને વિશ્વાસપાત કરતાં આંચકો ન આવો, તે દુરાચારિણી છે.

પોતાનો પતિ તેના ઉપર પ્રેમ રાખે છતાં પણ તેનાથી તે તમ થતી નથી, મોઢું ચઢાવી રીસાય છે, તેના આગળ જીકું બોલી પોતાનાં દુઃખનાં શેઠાં રડ્યાં કરે છે અને પરપુરુષ સાથે પ્રીતિ બાંધતાં આંચકો ખાતી નથી, જ્યારે તેની સાથે સંબંધ વધી જાય છે ત્યારે તે તો મારો બાક છે. 'એવું પોતાના પતિને જીકું સમજાવે છે. પતિના મિત્ર સાથે પોતાનો હેતુ સાધવા પ્રીતિ બાંધવા લલચાય છે. પરપુરુષના દેખતાં પોતાનું શરોર બતાવતાં શરમાતી નથી. કાષ્ટ તેને છેડે છે તો તેને ગાળો દેવા તત્પર રહે છે અને ઉપર ઉપરથી પતિવ્રતાનો ડાળ રાખે છે. ધર્મને બહાને પણ પરપુરુષની સોજત કરવા લલચાય છે. પરપુરુષની પ્રશંસા કરવા મગ્ની પડે છે. અલંકાર, લોભ, અને મોહવશ હંમેશાં રહે છે તે દુરાચારિણી છે.

તે હંમેશાં કામાતુર રહે છે, રહેજ રીસ ચઢતાં ગમે તે નુકશાન કરતાં પણ ડરતી નથી, પતિના ઉપર ઉપરથી પ્રીતિ બતાવી તેને આક્રમણ સમજાવે છે, એવી સ્ત્રીઓ દુરાચારિણી હોય છે.

તેવી સ્ત્રીઓનો સારી સ્ત્રીઓએ સંગ કરવો નહિ. આવી સ્ત્રીઓ હંમેશાં બટકેલ મનની અને વ્યભિચારિણી નીકળે છે. તેમની સોખત કરનાર સ્ત્રીઓને આકુ આવળુ સમજાવી ખોટા માર્ગે દોરે છે. પતિને વારંવાર સતાવે છે, જ્યુસો કપડાંની હઠ કરે છે, દરરોજ ધરમાં કલેશ કરી પતિને દુઃખ આપે છે. પતિ બહારથી ઘેર આવતાં મોઢું ચઢાવી રીસાધને બેસે છે અને તેની ગેરહાજરીમાં અન્ય પુરુષો સાથે આનંદ કરવામાં, હસવા રમવામાં તત્પર રહે છે. આવી સ્ત્રીઓને નીચ અને દુષ્ટ સમજી તેનો સંગ કરવો નહિ.

પુરુષોના વર્ગ

જેવી રીતે સ્ત્રીઓ ચાર પ્રકારની છે તેવી રીતે પુરુષો પણ ચાર વર્ગના છે. ૧ શશક, ૨ મૃગ, ૩ વૃષ અને ૪ અશ્વ.

શશક—આ વર્ગના પુરુષોનાં શરીર બહુજ પાતળાં નહિ તેમ બહુ જડાં પણ નહિ એવાં હોય છે. તેમની વાણી મૃદુ, અને સત્ય હોય છે. તેઓ દયાળુ, પ્રમાણિક, પ્રિય બોલનાર, ગુણવાન, ધર્મિષ્ઠ, શીલવાળા, અને દેવ બ્રાહ્મણમાં પ્રીતિવાળા હોય છે. તેઓ પોતાની સ્ત્રીમાં જ પ્રેમ રાખનારા હોય છે. પરનારી સાથે સંબંધ રાખનારા ઉપર તિરસ્કાર કરનારા હોય છે. તેઓ શાન્ત ચિત્તવાળા, કામળ હૃદયવાળા, સદાચારી, ગંભીર, અને ઉદ્યોગી હોય છે. તે હંમેશાં પરહિત કરનારા હોય છે. આવા પુરુષોને બ્યાવહારિક અને પારમાર્થિક સુખો પ્રાપ્ત થાય છે. તેની વાણી હંમેશાં હર્ષવાળી મુખ હસતું, અને આનંદી હોય છે. તેમને ધણા માન આપે છે. તે વિદ્યા અને આશુષણ્યથી હંમેશાં અલંકૃત રહે છે, તેમનું ૩૫ પણ સુંદર હોય છે, તે પોતાની પત્નીમાં પ્રીતિ રાખનારા હોય છે.

મૃગ—આ જાતિના પુરુષો રહેજ જડાં શરીરવાળા હોય છે તેમની વાણી સત્ય અને હાસ્યવાળી હોય છે. મૃગની માફક તેની દૃષ્ટિ પણ ચંચળ હોય છે. તેને ગાવા બળત્રવામાં અધિક પ્રીતિ હોય છે, તે બહુ બોલનારા તેમ જ ખાનારા પણ ધણું હોય છે. હરિ બજનમાં તેમજ દેવગુરુમાં શ્રદ્ધા રાખનારા, ધર્મિષ્ઠ, વિદ્વાન અને આત્મીની સેવા કરનારા હોય છે. પોતાની સ્ત્રીના ઉપર પ્રેમ રાખનારા અને તેની સાથે હસીને વાત કરનારા હોય છે.

વૃષ—આ જાતિના પુરુષને વધુ કુટુંબ જંગળ હોય છે. તેના શરીરનું ૩૫ આકર્ષક હોય છે. તેમની જીભ કાંઈક મોટી હોય છે.

તેઓ ગુણી અને શીલવાન હોય છે. પગ નાના અને શરીર સ્થુલ હોય છે. તે થોડું ઉંચે છે. સ્ત્રીઓની ઉપર વધુ હેત રાખનારા હોય છે. તેઓ શરમ વગરના તેમજ પરનારીની સાથે ગમન કરવામાં સંકોચ રાખતા નથી. આવા પુરુષોની મતિ પાપકર્મમાં વળેલી રહે છે. તેઓ વધુ મત્ત, કામી અને પ્રેમી હોય છે. તેમનાં શરીર સુંદર હોય છે અને તે અધર્મમાં પ્રીતિવાળા હોય છે.

અર્થ—આ જાતના પુરુષોનાં શરીર કર્કષ, મોટાં અને દુર્ગંધ મારે તેવાં હોય છે, તેમનો રંગ કાળો, તેઓ હઠીલા, કામી, દુરાચારી અને અધર્મી હોય છે. તેઓ શરમ વગરના, આળસુ, નિર્દય, અહંકારી, જુઠા, યુદ્ધિ વગરના, કુકર્મી, અને ખરાબ કામ કરનારા હોય છે. તેઓ હંમેશા સ્ત્રીસંગતી ઇચ્છવાળા, અને કોપી હોય છે, નીચ સ્ત્રીઓની સાથે, પછી તે રૂપવાન હોય કે કુરૂપી હોય છતાં તેની સાથે સંગ કરવામાં પ્રીતિવાળા, પરનારીને જોવામાં તથા તેને પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છાવાળા, પાપી અને પરનિંદા કરનારા હોય છે. તેઓ હંમેશાં કલેશ કંકાશ, લડાઈ ઝઘડા કરનારા, પોતાની સ્ત્રી ઉપર પ્રીતિ ન રાખનારા, ધર્મ પત્નીને મારવામાં, દુઃખ દેવામાં અને લુંડી તરીકે વૈતર કરાવવામાં આચક્રા ખાતા નથી. આવા માણસો પોતાની જાંદગી પાપકર્મોમાંજ વ્યતીત કરે છે.

પુરુષોનાં લક્ષણો ઉપરથી પરીક્ષા.

શરીર—જેનું શરીર સ્થુલ હોય તે બાઝવાન, વિષયી અને આળસુ હોય છે, કૃપ શરીરવાળો, મહેનતુ, દયાળુ અને સ્ફુર્તિવાળો, લાંબા શરીરવાળો મૂર્ખ હોય છે, બહુ જાડું નહિ તેમ બહુ પાતળું નહિ એવા શરીરવાળો પુરુષ ઉદ્યોગી, યુદ્ધિમાન, અને ધનવાન હોય છે.

વાળ—જેના રોમકુપમાં એક એક વાળ ઉગેલો હોય તથા વાળ ચિકણા, કાળા, કામળ અને ઘટ હોય તે મનુષ્ય શ્રીમાન થાય છે તથા જેના વાળ તેથી વિપરીત હોય છે તે દરિદ્રી થાય છે.

માથું—જેનું માથું ગોળ હોય તે રાજા જેનું સુખ મોઝવે છે, જેનું માથું જમ્બીના જેવું હોય તે રાજા જેવો અને છે, જેનું માથું ધડા જેવું હોય છે તે પાપી થાય છે, જેનું માથું નીચું હોય તે મહાપુરુષ અને છે જેનું માથું ચપટું હોય તે માઆપને દુઃખ

દેનાર અને જેનું માથું નાનું હોય તે અન્યાયી થાય છે. છીપના જેવું જેનું માથું હોય તે આચાર્ય અને છે. જેના મસ્તકમાં ધણી નસો તરતી દેખાતી હોય તે અધર્મી હોય છે.

નેત્ર—જેની આંખો હરિયુના જેવી મોટી હોય તે પુરુષ ધર્મિષ્ઠ અને ભાગ્યશાળી થાય છે, મિલાડીના જેવી રંગની જેની આંખો હોય તે પુરુષ ગમાર હોય છે. જેની આંખોમાં લાલ ધાંગા હોય, અને કંઈ જણાતી હોય તે સ્ત્રીનો પ્રીતિપાત્ર અને છે. જેની આંખો ચળકતી તેજદાર હોય છે તે તેજસ્વી અને છે. જે વારંવાર આંખો ઉઘાડ મીંચ કરે છે તે ખરાબ હોય છે. જેનાં નેત્રો વિશાલ, રિશ્તર અને મોટાં હોય છે તે બહુજ જીવિમાન અને યુક્તિમાન હોય છે.

મુખ—જેનું મોં લાંબુ હોય છે તે ધન વગરનો અને કાચર હોય છે. ગોળ મુખવાળો ભોગી અને બળવાન હોય છે. સ્ત્રીના જેવા મુખવાળો પુરુષ સર્વને પ્રિય લાગે છે પણ સન્તાન વગરનો હોય છે. જેનું મોં મોટું હોય છે તે અપ્રમાણિક અને નિર્ધન હોય છે. અને સૌમ્ય, ગોળ અને તેજસ્વી મુખવાળો પુરુષ સુખી, ધર્મિષ્ઠ અને વીરપુરુષ અને છે.

ગાલ—જેના ગાલ લાલ અને ઉપર તરતા હોય છે તે પ્રમાણિક, જીવિમાન. યુક્તિવાન હોય છે. જેના ગાલોમાં માંસ ભરેલું હોય તે કુર હોય છે અને જેના ગાલમાં હાડકાં જણાતાં હોય તે દુર્બળ અને ભોગી હોય છે.

ભમર—જેની ભમરો વિશાળ અને ઉપરની તરફ વળેલી હોય છે તે ભાગ્યશાળી અને સુખી હોય છે. જેની ભમરો લાંબી પણ એક બીજને મળેલી ન હોય તે પૈસાવાળો હોય છે અને ટુંકી ભમરવાળો પુરુષ દરિદ્રી હોય છે.

નાક—જેનું નાક સીધું, સુંદર અને તેની અંદરનાં છિદ્રો નાનાં હોય તે પુરુષ શક્તિ સમ્પન્ન, ભાગ્યશાળી, ઉલોગી અને પ્રમાણિક હોય છે, ચપટા નાકવાળો પુરુષ કુર હોય છે. ઊંચા નાકવાળો માણસ ચોર અને લમ્પટી હોય છે. લાંબા અને સીધા નાકવાળો માણસ સુંદર અને જીવિમાન હોય છે. ચોપટની માફક અણીવાળો નાકવાળો પુરુષ સુખી અને ભોગ ભોગવનાર થાય છે.

લલાટ—જેનું લલાટ વિશાળ હોય છે તે રાજા જેવું સુખ

ભોગવે છે ગોળ કપાળવાળો પુરૂષ કૃપણ અને નીચા કપાળવાળો પુરૂષ દુષ્ટ હોય છે. જેના કપાળમાં ત્રણ રેખા હોય તેનું આયુષ્ય સો વર્ષનું, ચાર હોય તેનું ૯૫ વર્ષનું, પાંચ હોય તેનું ૭૦ વર્ષનું હોય છે. જે તમામ રેખાઓ છિન્નભિન્ન હોય તો તે પુરૂષ પૂર્ણ કામી થાય છે તથા તેનું આયુષ્ય ૯૦ વર્ષનું હોય છે. જેના કપાળમાં એક પથ રેખા હોતી નથી તેનું આયુષ્ય ૯૦ વર્ષનું હોય છે.

કાન—જેના કાન ઉપર વાળ હોય તે લાંબા આયુષ્યવાળો, જેના કાન મોટા હોય તે સાહસી અને પ્રમાણિક હોય છે, જેના કાન માંસ વગરના ને પાતળા હોય તે પાપી હોય છે. જેના કાન નાના હોય તે કૃપણ, કૃતદ્વંત્રી, દોષી, તથા કુર હોય છે. જેની કાન પટ્ટી ઉઘી અને મોટી હોય તે ભાગ્યવાન અને પ્રજાવાળા હોય છે અને જેની કાનપટ્ટી નીચી હોય છે તે ધન અને સંતાન વગરના હોય છે.

જીભ—જેની જીભ લાલ અને ચીકણી હોય તે ભોગી અને પ્રમાણિક હોય છે, જેની જીભ ઘોળી અને ખડખડી હોય છે તેઓ જુઠા, કુર અને નિર્દય પુરૂષો હોય છે.

વાણી—જેની વાણી કઠવી અને અવાજ ભારે હોય છે તે મનુષ્ય મુર્ખ, કુર અને મતલબી હોય છે. જેની વાણીમાં રસ અને મિઠાશ હોય છે તે સર્વ કાર્ષના મનને વશ કરી શકે છે. ઝીણું બોલનારા પુરૂષો દુર્બળ અને નીચ હોય છે. ભારે અને તેજ વાણીવાળા પુરૂષ સાહસી, પ્રમાણિક અને ભાગ્યશાળી હોય છે.

પેટ—જેનું પેટ નરમ હોય તે પ્રમાણિક, વીર, બહુ ખાનાર અને કરોર હોય છે. જેનું પેટ મોટું હોય તે આળસુ અને રાગી હોય છે. જેનું પેટ અંદર પેસી ગયેલું હોય તે દારદ્રી અને અપ્રમાણિક હોય છે.

હોઠ—જેના હોઠ પાતળા અને લાલ હોય તે ગુણવાન અને સરળ સ્વભાવના, જેના એક હોઠ મોટો હોય તે સાહસી અને જેના બે હોઠ મોટા હોય છે તે વિશ્વાસુ અને યોગ પુરૂષ હોય છે.

હસ્ત—જેના હાથમાં કમળ, કળશ, ધ્વજ, અંકુશ, દેવમંદિર, વાવ, વિનળી અથવા ત્રિકોણાકાર ચિન્હ હોય તે પુરૂષ ધર્માત્મા અને સમૃદ્ધિશાળી હોય છે. જેના અંગુઠાના મૂળમાં જેટલી રેખા હોય તેને તેટલા પુત્ર થાય છે. જેના હાથમાં માછલીની પૂંજ

ક્રિયા જેવી રખા હોય તે વિદ્વાન થાય છે જેના હાથમાં પાલખી, હાથી, ઘોડાનાં ચિન્હ હોય તે જમીનદાર અને ભાગ્યશાલી થાય છે.

જેના હાથ પગના ધુટણો સુધી લાંબા હોય તે પરાક્રમી, સમૃદ્ધિશાળી, અને તેજસ્વી હોય છે. જેના હાથ ટુંકા હોય તે નિર્ધન થાય છે. જેના હાથ ઉપર વધુ રૂંવાટાં હોય તે વિશ્વાસુ અને સુસ્ત હોય છે. જેના હાથ ઉપર રૂંવાટાં ન હોય તે કુર હૃદયનો હોય છે.

દાંત—જેના દાંતની પંક્તિઓ સરખી અને તેજસ્વી હોય તે ઉચ્છોગી ગુણવાન અને સભ્ય થાય છે. જેના દાંત પીળા, મેલા હોય તે દરિદ્રી થાય છે. જેના દાંત ચિત્તભિન્ન હોય તે કુર અને ભયમી થાય છે.

છાતી—જેની છાતી ઉંચી, પહોળી અને પૂર્ણ હોય તે બળવાન, દયાળુ અને પરાક્રમી થાય છે. જેની છાતી નાની હોય છે તે કાયર થાય છે. જેની છાતી વાળ વગરની હોય તે મહા ઉપદ્રવી અને જેની છાતી ઉપર વાળ હોય તે પુરૂષ ધનાઢ્ય અને વિશ્વાસુ રાખવા યોગ્ય થાય છે.

જઘ્ના—જેની જઘ્ના સુંદર જેવી હોય અને તેના ઉપર ઝીણી રૂંવાટી હોય તે સુખી અને ધનાઢ્ય હોય છે. જેની જઘ્ના કુતરા કે શીયાળ જેવી હોય તે મહા દરિદ્રી અને ચોર થાય છે. જેના પગ સરખા, નખ સુંદર લાલ રંગના હોય તે નેકી અને દયાવાન થાય છે. જેના પગ મોટા હોય તે મૂર્ખ થાય છે. જેના પગ નાના હોય તે કાયર અને પ્રમાણિક થાય છે.

નખ—જેના નખ ચપટા અને ફાટેલા હોય તે દરિદ્રી થાય છે અને જેના નખ લાલાશ પડતા ગોળાકાર હોય તે ધનાઢ્ય અને જેના નખ ખરાબ હોય તે જીગમગ કરનાર હોય છે.

હાસ્થ—જેઓ ખડખડાટ હસનારા હોય છે તે સ્વસ્થ અને બોગી થાય છે. તેમનો સ્વભાવ કૂર થાય છે. જેઓ ગાલમાં મંદ-મંદ હસે છે તેઓ ગંબીર થાય છે. જેઓ ધીરે ધીરે હસે છે તે સુખી અને જેઓ કાંઈની પાછળ હસનારા હોય છે તેઓ લાંપટી તેમજ અવિશ્વાસુ થાય છે.

ગૃહસ્થાશ્રમનો આનંદ.

બ્રહ્મચર્ય પાળ્યા પછી પુરૂષે ૨૫ વર્ષની અંદર ૧૬ વર્ષની કુમારીક સાથે લગ્ન કરી ગૃહસ્થાશ્રમ માંડવો. સંસાર યાને જગતના

મૂળ રૂપ સ્ત્રી અને પુરૂષ બેજ વ્યક્તિઓ છે. લગ્ન વિધિ એ ગૃહ સ્થાત્રમના દ્વારરૂપ છે. લગ્ન કર્યા પછી મનુષ્ય ગૃહસ્થાત્રમમાં પ્રવેશી ગૃહસ્થ જીવનનો આનંદ ભોગવી શકે છે.

લગ્ન થયા પછી પતિ અને પત્નીનો સંબંધ થાય છે. વિવાહ થયા પછી સંસારનો પાથો મંડાય છે. જગત્ની વૃદ્ધિમત્ આજ એક દ્વાર છે. યુવાન સ્ત્રી પુરૂષને લગ્નની હેસિ બણી હોય છે. તેઓ લગ્ન કરી સંસારના આનંદને ભોગવવાની ઈચ્છાવાળાં બને છે. મા-બાપો પણ બાળકોનાં લગ્ન કરવાને બણાં ઉત્સાહી બની મોટી ધામ-ધુમ સાથે હોકરાનાં લગ્ન આનંદથી કરે છે. કહ્યું છે કે: લગ્ન સમાન સુખ નથી. આ વાત ખરી છે. ગૃહસ્થાત્રમમાં જ ખરા સુખનો અનુભવ થાય છે. જે પ્રથમ આત્રમ બ્રહ્મચર્યાત્રમમાં બ્રહ્મચર્ય ખરોખર પાળ્યું હોય છે તો જ તેનો ખરો આનંદ ગૃહસ્થાત્રમમાં મળી શકે છે.

વિવાહ કર્યા પછી સ્ત્રી પુરૂષો બર માંડે છે. તેમાં સ્ત્રી અને પુરૂષ બંને એક બીજામાં પ્રિતિવાળાં હોય છે તો-તેમનો ગૃહસ્થાત્રમ સુખરૂપ નીવડે છે. અને પરસ્પર વિરોધી સ્વભાવનાં હોય છે તો તેમનો ગૃહસ્થાત્રમ દુઃખરૂપ નીવડે છે. આજકાલ આશ્વત્થગથી સમાજની બણી હાની થઈ રહી છે. સ્ત્રી અને પુરૂષ જે સરખા રૂપ અને ગુણવાળાં હોતાં નથી તો તેમનું મન એક બીજાની સાથે મળતું નથી. માટે માબાપે બાળકોના લગ્ન કરતા પહેલાં પુત્રને અનુકુળ છે:કરી છે કે કેમ, તેમજ પુત્રીને અનુકુળ વર છે કે કેમ તેની પ્રથમથી ખરોખર ખાત્રી કરી પછી જ તેમનો વિવાહ સંબંધ બાંધવો. માત્ર હોકરને ગમે તેની સાથે માત્ર પરણાવ્યાં. એટલે કર્તવ્ય સમાપ્ત થયું એમ સમજવું નહિ. પણ તેમના ભવિષ્યનો પણ વિચાર કરવો.

વિવાહ એ કાંઈ રમત નથી એક વ્યક્તિ સાથે બીજી વ્યક્તિનો જીવનભરનો સંબંધ જોડવો એ કાંઈ નાની સતી વાત નથી. એકન્ત રૂપ અને ગુણ ઉપર બીજાના સુખ દુઃખનો આધાર હોય છે. ગમે તેની સાથે માત્ર હોકરાં હોકરીને પરણાવી દેવાથી બણી વખતે તેઓના ગુણ મળતા ન આવતાં પરસ્પરમાં વિરોધ થાય છે અને જે ગૃહસ્થાત્રમમાં સુખનો લાભ મળવો જોઈએ તે ન મળતાં તેમનો આખો જન્મારો દુઃખમાં જાય છે. માટે માબાપોએ પોતાનાં

પુત્ર પુત્રીનાં લગ્ન કરતા પહેલાં પ્રથમ તેમના ગુણ લક્ષણોની ખાત્રી કરી એક બીજાના મહ મળતા આવે છે કે કેમ તેની તપાસ કરી પછી જ તેમનાં લગ્ન કરવાં.

ઉપર જણાવેલ સ્ત્રી અને પુરુષોની જાતિ પ્રમાણે શશક જાતિના પુરુષનો પદ્મિની સ્ત્રીની સાથે મેળ આવે છે. મૃગ પુરુષ અને ચિત્રની સ્ત્રીની સાથે, વૃષ પુરુષની સાથે શંખિની સ્ત્રીનો, અશ્વ પુરુષનો હસ્તિની સ્ત્રીની સાથે સંબંધ થાય તો સારો મેળ આવે છે. આ પ્રમાણે એક બીજાને યોગ્ય જોડું ન મળવાથી ધણ્યાં કુટુંબો દુઃખી થાય છે. પદ્મિની સ્ત્રીની સાથે અશ્વ કે વૃષ જાતિના પુરુષનું લગ્ન થાય તો ખિચારી તે સ્ત્રીના દુઃખનો પાર રહેતો નથી. તેમજ શશક જાતિના પુરુષનો શંખિની કે હસ્તિની સ્ત્રી સાથે સંબંધ જોડી દેવામાં આવે છે તો તેમનો પણ મેળ ખાતો નથી. માટે પુત્ર અને પુત્રીનો વિવાહ કરતા પહેલાં તેમનાં માળાપની કરજ છે કે તેમણે વર કે વહુનાં રૂપ અને ગુણની ખરેખર પરીક્ષા કરી લાયકાતનો અનુભવ કર્યા પછીજ વિવાહ કરવો.

સ્ત્રી અને પુરુષનાં લગ્ન થયા પછી તે એકબીજાની સાથે જીવન પર્યંત સુખ દુઃખનાં ભાગીયાં થઈ જીંદગી વિતાવે છે. સ્ત્રીએ પુરુષની મિત્ર, ભાગીયણ, પત્ની અને અર્ધાંગિની બનીને તેની સાથે જીવનપર્યંત સંબંધ જોડી રાખે છે. પોતાના માળાપના ધરને, માળાપ અને ભાઈભાંડુને છોડી પોતાના પતિને ત્યાં આવી પોતાનું ધર માની રહે છે, પોતાના ભાઈ, માળાપ વિગેરે સગાંને વિયોગ સહન કરી પતિના માળાપ વિગેરે સંબંધીને પોતાનાં સગાં માની રહ છે. તે પીથેરનો ત્યાગ કરી સાસરાને પોતાનું જ ધર ખાર માની પતિની સાથે જીવન પર્યંત સુધી સુખ દુઃખનો અનુભવ કરતી પતિ સેવામાં તત્પર રહે છે.

પતિની સાથે તે મિત્ર તરીકે રહે છે. પતિના ઉપર વિશ્વાસ રાખી તે પોતાનું સર્વસ્વ તેને અર્પણ કરી દે છે અને પતિના સર્વસ્વને પોતાનું માની લે છે. પતિ ધન કમાઈ લાવે છે તેની ધરમાં સ્ત્રી કાળજીપૂર્વક વ્યવસ્થા કરે છે. ધરનો કારભાર પોતે માથે ઉઠાવી લે છે. પતિની પ્રસન્નતા મેળવવા માટે તે હંમેશાં પતિસેવામાં તત્પર રહે છે.

ધરનું કામકાજ જાણે બનેલો ભાગ હોય તેવી કાળજીથી કરે છે. પતિથી કશી વાતે જીદાઈ માનતી નથી. જેમ એક ગાઠનાં

બે પરકાથી તે ગાડું ચાલી શકે છે તેવી રીતે સંસાર રૂપી રથને સ્ત્રી અને પુરુષ બંને એકરૂપ બની બે ચક્રોથી વહન કરે છે.

સ્ત્રી પતિને ગૃહકારભાર ચલાવી, પૈસાની વ્યવસ્થા કરી સુખ આપે છે તે ઉપરાંત પતિના સમાગમથી પોતે આનંદ લઈ તેમને આનંદ આપી શકે છે. પતિની સાથે સુખ વૈભવ ભોગવી પતિના વીર્યને પોતાના ગર્ભાશયમાં ધારણ કરી સંતાનને જન્મ આપે છે. ગૃહસ્થાશ્રમની સ્ત્રી અને પુરુષના સંયોગથી વૃદ્ધિ થાય છે. બંને એકલા હોય છે તે પછી પુત્ર, પુત્રીવાળાં બની બાળકોનાં હાસ્ય-વિનોદ જોઈ સાંભળી ગૃહસ્થાશ્રમના ખરા આનંદનો અનુભવ લઈ શકે છે.

સ્ત્રી એ પુરુષની અર્ધાંગિની છે. પુરુષના અર્ધા અંગતુલ્ય છે. પુરુષ જે કંઈ કર્યાય છે, જે કંઈ પુણ્યાદિકૃતિ કરે છે તેમાં સ્ત્રીનો ભાગ હોય છે. દરેક ધર્મકાર્યોમાં પુરુષની સાથે સ્ત્રીને બેસી તેમાં ભાગ લેવાનો અધિકાર છે. સ્ત્રી અને પુરુષ મળી એક અંગજ ગણાય છે. સ્ત્રીને પુરુષથી જુદાઈ હોતી નથી તેમ પુરુષને સ્ત્રીથી જુદાઈ હોતી નથી.

સ્ત્રી જો પુરુષના ઉપર પ્રેમ રાખે છે અને પતિ પોતાની સ્ત્રીના ઉપર પ્રેમ રાખે છે તો એ બંનેને સાફ બને છે. સ્ત્રી અને પુરુષ રાતદિવસ ભેગાં રહેતાં હોવાથી એક બીજામાં વિશેષ પ્રેમ રાખવાનું બની શકે છે. પ્રેમથી પુરુષ સ્ત્રીના અને સ્ત્રી પતિના હૃદયને જીતી શકે છે. ગૃહસ્થાશ્રમમાં પ્રવેશ કર્યા પછી જો પતિ પત્નિ એક બીજામાં પ્રેમવાળાં હોય છે તોજ તેમનો ગૃહસ્થાશ્રમ સુખરૂપ અને આનંદ આપનારો નીવડી શકે છે. પતિપત્નીનો પ્રેમ પવિત્ર હોય છે, જો તેઓ એકબીજામાં પ્રેમ રાખનારાં હોય છે તો તેમનામાં પ્રીતિ બંધાય છે. પ્રેમ બંધાતાં એકબીજાના શરીર સ્પર્શનો આનંદ લેવા તે તત્પર બને છે. શરીર સ્પર્શ થતાં યુગ્મનાદિવડે એક બીજામાં વધુ પ્રેમ ખીલી નીકળે છે. એક બીજાને ગાલ, કપાળ, મસ્તક અને હોઠ-અંધર ઉપર યુગ્મનાદિ કરી દંપતિ એકબીજાના પ્રેમને વધારે છે. અંતે આલિંગનથી એકરૂપ બની ખરી પ્રીતિ અને પ્રેમને વ્યક્ત કરી સંસાર સુખના આનંદને ભોગવી શકે છે. આ પ્રમાણેનો પતિપત્નિનો પ્રેમ ક્ષણિક હોતો નથી તો તેઓ હંમેશાં પ્રેમાળ અને સુખી થઈ આનંદનો અનુભવ કરી શકે છે.

પુરૂષે પોતાની સ્ત્રી ઉપર અને પત્નિએ પોતાના પતિ ઉપર અત્યંત પ્રેમ રાખવો જોઈએ. એક બીજાને સ્પર્શ, સુગંધ અને આલિંગનાદિરૂઠે પ્રેમ વ્યક્ત કરી હંમેશને માટે એક બીજાથી બંધાઈ એકરૂપ બની જવું જોઈએ. જે દંપતીનું શરીર, મન અને આત્મા એકરૂપ બની રહે છે તેજ ખરા સુખ અને આનંદનો અનુભવ કરી શકે છે. ક્રોધશાસ્ત્ર સ્ત્રી અને પુરૂષ એક બીજાની સાથે ખરા પ્રેમ-પૂર્વક પ્રીતિ રાખી ગૃહસ્થાશ્રમના ખરા આનંદનો અનુભવ કરી શકે તેજ શીખવે છે.

કટલાક પુરૂષો પોતાની પત્નીની સાથે ક્ષણિક પ્રેમ રાખે છે. તેને પોતાના ભોગરૂપ વસ્તુ માની જે વખતે પ્રેમાલિંગન આપે છે તે વખતેજ તેના ઉપર પ્રીતિ બતાવી શકે છે અને પછી સ્ત્રીના ઉપર પ્રેમ ન રાખતાં તે જાણે પોતાનું કામ કરવાને કે પોતાને તામે રહી સેવા ઉઠાવવાને સર્જાયલી હોય તેમ માની તેની સાથે હલકી રીતે વર્તે છે. પણ તેથી તેમને સ્ત્રીના સહવાસના ખરા આનંદનો લાભ મળતો નથી. સ્ત્રી એ ધરની દેવી છે. પુરૂષોએ તેને ગૃહ-દેવી માની સંપૂર્ણ સંતોષ આપી સુખી કરવીજ જોઈએ.

સ્ત્રીઓનાં હૃદય કામળ અને પવિત્ર હોય છે. તેમનામાં શુદ્ધિ અને ચતુરી પણ વિશેષ હોય છે. તેમની સાથે પુરૂષે તે પોતાનું અર્ધુ અંગજ છે એમ માની વ્યવહાર કરવો જોઈએ. તે ધરમાં કામ કરનારી હુંડી નથી પણ પતિની અર્ધાગના છે એમ સમજી પોતાના રૂપ માની તેની સાથે તેને સંતોષ અને આનંદ થાય તેવી રીતે વ્યવહાર કરવો જોઈએ. જે ધરમાં સ્ત્રીઓનું માન સચવાય છે તે ધરમાં સ્ત્રી એ લક્ષ્મીરૂપ છે. જ્યાં સ્ત્રીને સંતોષ આપવામાં આવે છે તે ધરમાં લક્ષ્મી અને સુખ નિરંતર રહે છે. દેવોનો વાસો હોય છે. પરસ્પર પ્રીતિવાળાં દંપતી જ ગૃહસ્થાશ્રમના ખરા આનંદનો અનુભવ કરી શકે છે.

સ્ત્રીઓ સાસરામાં સાસરા, જેઠ વિગેરે વડીલ સંબંધીની લાજ કાઢે છે તે રીવાજ ધણો સારો છે. તેથી વડીલ વર્ગ આગળ સ્ત્રીઓની મર્યાદા સચવાય છે. સ્ત્રીઓએ પોતાની મર્યાદા સાચવવી, વિવેકથી વર્તવું, સર્વની સાથે સ્નેહપૂર્વક બોલવું ચાલવું અને પોતાના પતિના સંબંધિઓને પોતાનાં સંબંધી માની માન આપવું જોઈએ.

સ્ત્રીઓએ પતિના ઉપર અત્યંત પ્રેમ રાખી, પતિસેવા કરવામાં પોતાનું કલ્યાણ સમજવું. પતિ પાસે કદી પણ કોઈ વસ્તુની હાં કરવી નહિ, પતિના મનને અસંતોષ થાય તેવી રીતે હાંલાઈ કરવી નહિ. બધી સ્ત્રીઓ વસાહતકારો મેળવવા માટે પતિની પાસે હાં કરે છે, પતિના ઉપર રીસાય છે, મોં ચઢાવે છે, પોતાની વાત પતિ ન માને તો કલેશ કંઠાસ કરે છે, અને ધરમાં સુખને બદલે એકબીજાનાં મન ઉઘાડી કરી દુઃખ હાથે કરીને બેઠારી લે છે.

ગૃહસ્થાશ્રમનો ખરો આનંદ તો પતિપત્ની એકરૂપ બનીને રહે ત્યારે જ મળે છે. બંનેમાંથી એકનાં લક્ષણ વિપરિત હોય છે તો તેઓની જીંદગી દુઃખમાં બનીત થાય છે.

પ્રજોત્પત્તી—ગૃહસ્થાશ્રમ માંડ્યા પછી ગૃહસ્થાશ્રમના આનંદના ફળરૂપે પ્રજા ઉત્પન્ન થાય છે. વિષયભોગ ભોગવવામાં દંપતીએ રચ્યાપચ્યા રહેવું તે તો હાનિ કરનાર છે. સ્ત્રીઓ જ્યારે યૌવનમાં આવે છે ત્યારે તેમને દરમાસે રજ-લોહિતો શ્રાવ થાય છે તેને ઋતુ આવ્યું કહે છે. તે વખતે સ્ત્રી રજસ્વલા થઈ એમ કહેવાય છે. સ્ત્રીઓ એ રજસ્વલા થાય તે વખતે એકાન્તમાં રહેવું જોઈએ, દુઃખ અને કલેશની વાતો કે વિચારો કરવા નહિ, તેમ તે દિવસોમાં કલેશ કરવો નહિ, કોઈ વસ્તુને ઝડકવું નહિ, હલકું ભોજન જમવું, એક છુગકું પહેરવું અને અંદર બીજું પહેરવું જેથી ઉપરનું કપડું બગડે નહિ. તે કાળમાં જે તે દિવસે ઉંઘે તો તેને બહુ ઉંઘનાર પ્રજા થાય છે, આંખમાં મેશ આંજવાથી બાળક આંધળું જન્મે છે, રડવાથી રોગવાળું બાળક જન્મે છે, નહાવું કે તેલ ચોળવું નહિ, તેથી નિર્બળ બાળક થાય છે, તેલ ચોળવાથી ફોઢવાળું બાળક જન્મે છે, દોડવું નહિ દોડવાથી બાળક ચંચળ થાય છે, હસવાથી કાળા ફાંતવાળું બાળક જન્મે છે, બહુ બોલ બોલ કરવાથી બહુ બોલનાર બાળક થાય છે. આ પ્રકારે સ્ત્રીઓ રજસ્વલા થાય ત્યારે તેમણે નિયમો પાળવા જોઈએ.

સ્ત્રી રજસ્વલા થાય છે ત્યારથી ત્રણ દિવસ સુધી તેને રજ-લોહી વહે છે. એથે દિવસે આર્તવ બંધ થાય છે એટલે એથે દિવસે સ્નાન કરી શુદ્ધ થયા પછી ધરમાં ચડકવું અને સ્નાન કર્યા પછી પુત્ર કે પતિનાં દર્શન કરવાં, અથવા દેવાદિનાં દર્શન કરવાં, અથવા

તો પોતાનું મોં દર્પણમાં જોવું. આથી જેનું મોં તે જુએ છે તેના જેવી તેને પ્રજા થાય છે. ઋતુસ્નાન કર્યા પછી સ્ત્રી જેનું મુખ જુએ તેના જેવું બાળક તેને જન્મે છે. જેમ ફેટામાદરના લેન્સમાં જેવો પડછાયો પડે છે તેવી છાત્રી ઉતરે છે તેમ ઋતુસ્નાન કર્યા પછી જેવા પુરૂષ કે સ્ત્રીનું તે નેત્રો વડે દર્શન કરે છે તેના પ્રતિબિમ્બ રૂપે બાળક જન્મે છે.

સ્ત્રીઓના પેદામાં ગર્ભાશય હોય છે. તે ગર્ભાશયનું મુખ મહિનામાં એક વખત ઉઘડે છે તેથી સ્ત્રીઓને યોનીદ્વારા આર્તવ-લોહિતો આવે થાય છે. તે ત્રણ દિવસ સુધી રજ વહાં કરે છે. અને પછી ચોથે દિવસે રજોદર્શન બંધ થાય છે. આ મુખ સોળ દિવસ સુધી ઉઘાડું રહે છે પછી બંધ થઈ જાય છે. આ સોળ દિવસની અંદર પુરૂષ અને સ્ત્રીનો સંયોગ થતાં પુરૂષનું વીર્ય સ્ત્રીના યોનિ-માર્ગથી અંદર ગર્ભાશયમાં જવાથી ત્યાં સ્ત્રીના રેતસ સાથે ભગવાથી સ્ત્રીને ગર્ભ રહે છે.

પ્રજા કેવી થાય

હવે સ્ત્રી પહેલ વહેલી જે માસ, વાર, તિથી અને નક્ષત્રમાં રજસ્વલા થાય છે તે ઉપરથી તેને પ્રજા કેવી થશે તે કહી શકાય છે. જો તે પહેલવહેલી ચૈત્રમાસમાં રજસ્વલા થાય તો તે વિધવા થાય, વૈશાખ આવણી અને આસોમાં થાય તો ધનવાન અને, જેઠમાં થાય તો રાગી, અશાઠમાં થાય તો મરેલું બાળક આવે, ભાદરવામાં થાય તો દુર્ભાગી, કાર્તિકમાં થાય તો ધનવગરની, માગશ્વરમાં થાય તો તંદુરુ સંતાન થાય, પોષમાં થાય તો બલિચારિણી અને, મહામાં થાય તો પુત્રવાળી અને ફાગણમાં રજસ્વળા થાય તો સુખી થાય છે, જો રત્રી રવીવારે પહેલ વહેલી રજસ્વળા થાય તો એક પુત્ર જન્મે, સોમવારે થાય તો વધુ કન્યા થાય, મંગલે થાય તો વધુ બાળકો થાય, જુલે થાય તો સ્મૃદ્ધિશાળી, ગુરુવારે થાય તો બહુ પુત્રવાળી, શુક્રવારે થાય તો વંધ્યા રહે અને શનિવારે રજસ્વલા થાય તો સંતાન નષ્ટ થઈ જાય છે. પહેલ વહેલી સ્ત્રી પડવાને રાજ રજસ્વલા થાય તો બાળક રાગી અને અદ્ય જીવી થાય છે, ખીજને દિવસે થાય તો દુખી, ત્રીજને દિવસે થાય તો પુત્રવાળી, ચોથ અને નોમને દિવસે થાય તો વિધવા અને, પાંચમે થાય તો સૌભાગ્યવાળી, છઠે થાય તો કાર્યનો નાશ કરનારી, સાતમે થાય તો સંતાનવાળી,

આઠમે થાય તો રાક્ષસી, દસમે થાય તો સુખી, અગીઆરમે થાય તો શુદ્ધ, બારમે થાય તો મૃત્યુ થાય, તેરમે ને પુનમે થાય તો શુભ થાય, ચૌદમે થાય તો બ્યભિચારીણી અને અમાસે થાય તો અશુભ સમજવું.

ગર્ભધાન—સ્ત્રી અને પુરુષે પુખ્ત ઉત્તર સુધી બ્રહ્મચર્ય પાળી, એક બીજના ઉપર પ્રેમ રાખી સ્ત્રી રજસ્વળા થાય ત્યારથી સોળ દિવસ સુધી સ્ત્રી ગર્ભ ધારણ કરી શક્તી હોવાથી તે દિવસોમાં પુરુષે હર્ષથી તેને ગર્ભધાન કરવું. તેમાં તે રજસ્વલા થાય તે દિવસથી પ્રથમ ત્રણ દિવસ તો ગર્ભ ધારણ કરવાને માટે શાસ્ત્રકારાએ નિશીદ્ધ ગણેલા છે. કારણકે પહેલા દિવસે તેની સાથે સમાગમ કરવાથી આયુષ્યનો ક્ષય થાય છે, બીજે દિવસે સ્ત્રીગમન કરવાથી બાળક નષ્ટ થઈ જાય છે, ત્રીજે દિવસે ગમન કરવાથી બાળક અદ્ય જીવી ઉત્પન્ન થાય છે. તેવીજ રીતે આઠમી, અગીઆરમી અને તેરમી રાત્રિએ પણ સ્ત્રી ગમન ન કરવું. કારણ કે તે અશુભ છે. તે સિવાયના દિવસમાં પ્રગતી ઇચ્છવાળા દંપતીએ સમાગમ કરવો જોઈએ.

રજસ્વળા થયા પછી ચાર, છ, આઠ, દસ, બાર, ચૌદ અને સોળમા દિવસોએ સ્ત્રી ગમન કરવાથી પુત્ર ઉત્પન્ન થાય છે. અને છઠા, સાતમા, નવમા, અગીઆરમા, તેરમા અને પંદરમા દિવસની રાત્રિએ ગમન કરવાથી કન્યા જન્મે છે. તેમાં પુરુષનું વીર્ય વધારે અને સ્ત્રીનું રજ થોડું હોય તો પુત્ર જન્મે, સ્ત્રીનું રજ વધુ હોય અને પુરુષનું વીર્ય ઓછું હોય તો કન્યા જન્મે છે. અને પુરુષનું વીર્ય અને સ્ત્રીનું રેતસ સરખું હોવાથી નપુસક બાળક જન્મે છે. ઉપર પ્રમાણે સ્ત્રી રજસ્વળા થાય તે દિવસથી બેકરીવાળા દિવસમાં તેનું રજ ઓછું હોય છે તેથી પુત્ર જન્મે છે અને બેકરીવાળા દિવસોમાં તેનું રજ વધુ હોવાથી કન્યા જન્મે છે.

સ્ત્રી સમાગમ વખતે પુરુષના વીર્ય અને સ્ત્રીના રેતસનો સંયોગ થતાં ગર્ભ રહે છે. ગર્ભાશયના મુખમાં જ પુરુષનું વીર્ય પ્રવેશ કરે તોજ તેનો સ્ત્રીના રજની સાથે સંયોગ થાય છે અને તેથી તે ગર્ભ ધારણ કરી શકે છે. પુરુષનું વીર્ય સ્ત્રીના ગર્ભાશયનાં મુખમાં બરોબર પડતું નથી તો તેને ગર્ભ રહેતો નથી. સ્ત્રી સમાગમ દિવસે કરવો હાનિ કર્તા છે. રાતનાં બાર વાગ્યા પછી સ્ત્રી સમા-

ગમ કરવો ઉચિત છે. આ પ્રમાણે સ્ત્રીને ઋતુદાન આપી પછી પુરૂષે વિષય ભોગવવાની ઇચ્છાથી તેનો સંબંધ કરવો નહિ. ગર્ભાધાન વખતે સ્ત્રી-સંયોગકાળે પુરૂષે અને સ્ત્રીએ આનંદમાં રહેવું અને વીર્યપાત વખતે દંપતીએ એક રૂપતાનો અનુભવ કરી ખરા આનંદનો અનુભવ કરી પ્રસન્નતા રાખવી.

આ પ્રમાણે સ્ત્રી સહગમન પછી એક મહિના સુધી પુરૂષે સ્ત્રી ન્યાસિધી રજસ્વલા થાય નહિ ત્યાસિધી તેની પાસે જવું નહિ. કારણ કે જો એક વખતના સમાગમથી ગર્ભ રહ્યો હોય છે તે વારંવાર સ્ત્રી સમાગમ કરતાંથી પડી જાય છે. આ પ્રમાણે તે રજસ્વળા થાય તે દિવસથી સોળ દિવસની અંદર એક વખત સ્ત્રી સમાગમ કર્યા પછી જો ફરી સ્ત્રી રજસ્વલા ન થાય તો તેને ગર્ભ રહ્યો છે એમ સમજવું. અને કદાચ એક વખતના સમાગમથી ગર્ભ ન રહે અને ફરી બીજો મહિને સ્ત્રી રજસ્વલા થાય તો તે દિવસથી સોળ દિવસની અંદર પુરૂષે સ્ત્રીને ઋતુદાન આપવું.

બધી સ્ત્રીઓને વારંવાર પુરૂષનો સંયોગ ધરા છતાં પણ ગર્ભ રહેતો નથી તેમાં તેના ગર્ભાશયમાં દોષ હોય છે અથવા તો સમાગમ વખતે પુરૂષની શિશ્નેન્દ્રિય ટુંકી હોવાના કારણે અથવા તો ગર્ભાશય કરતાં લાંબી હોવાથી વીર્ય બરાબર સ્ત્રીના ગર્ભાશયના મુખમાં પડવું જોઈએ તે પડવું નથી તે કારણ હોય છે. માટે ગર્ભ ન રહેતો હોય તો પુરૂષે અથવા સ્ત્રીએ તે શાથી નથી રહેતો તેના વિચાર કરી યોગ્ય રીતે ગર્ભાશયના મુખમાંજ વીર્ય પડે તેવી રીતે સમાગમ સેવવો.

સ્ત્રી રજસ્વલા હોય તે વખતે, રોગી કે મલિન હોય તે વખતે, ગર્ભવંતી હોય તે વખતે તેના સહવાસ ન કરવો. તે સિવાય સજોત્રની, ગ્રહ પત્ની, અને સન્યાસિની સ્ત્રીની સાથે સમાગમ કરવો નહિ. તેમજ જો પુરૂષ દુર્હ હોય, બાળક હોય, તરસ્યો હોય, પીડા પામેલો રોગી, મલિન, ધૈર્ય વગરનો અને વધુ જમેલો હોય તેણે સ્ત્રી સમાગમ ન કરવો જોઈએ. તેમજ દેવમંદિરમાં, બ્રાહ્મણના ઘરમાં, તિર્થસ્થાનમાં, વનમાં, રસોડામાં અને શમશાનમાં સ્ત્રી સમાગમ કરવો નિષિદ્ધ છે.

આસન—સ્ત્રી સમાગમ સેવવામાં ક્રાકશાસ્ત્રમાં ૮૪ પ્રકરનાં આસન કહેવાં છે પણ તેની બિલત્સ વાત હાલ જાણી શકાય નહિ.

તે સર્વમાં માત્ર એકજ ઉદ્દેશ છે કે પુરૂષે સ્ત્રી સમાગમ એવી રીતે કરવો કે તેનું વીર્ય સ્ત્રીના ગર્ભાશયમાં જઈ સ્ત્રીના રેતસમાં ભળીને ગર્ભ રહી શકે. તેમજ બંનેએ તે વખતે પ્રસન્નતા રાખવી જોઈએ. ઉભા ઉભા સ્ત્રી સમાગમ કરી કરવો નહિ તેવી વીર્ય-ગર્ભાશયમાં જઈ શકવું નથી અને બંનેને પ્રમેહાદિ રોગો થવાનો સંભવ છે. તેવીજ રીતે બેઠા બેઠા પણ સમાગમ ન કરવો તેથી પુરૂષને પથરીનો રોગ થવાનો સંભવ છે અને પુરૂષે નીચે અને સ્ત્રીએ ઉપર રહી સહવાસ ન કરવો તેથી મૂતકચ્છ રોગ થવાનો સંભવ છે. અને આથી આનંદ પણ જણાતો નથી. ઘણા ખરાબ માર્ગે ચાલનાર સ્ત્રી પુરૂષો ગમે તે રથેને ગમે તેવી રીતે, કાંઈના આભ્યા ગયાની મનમાં બીકથી ચથરતાં સમાગમ કરે છે અને તેથી ઘણીવાર ગરમી આદિ બયંકર રોગોને બેઠારી લઈ જન્મારો દુઃખ અને રોગમાં વિતાવે છે.

નવયુવકો કેટલીકવાર પરણ્યા પછી સ્ત્રી સહવાસનો આનંદ લેવામાં મર્યાદાનો પણ ભંગ કરી દે છે. તેમણે માત્ર પ્રજોત્પત્તિ માટેજ સ્ત્રી સમાગમ કરવાનો છે તેનું જ્ઞાન તેમને હોતું નથી પણ માત્ર ક્ષણિક આનંદની ખાતર દિવસે અને રાત્રે માત્ર વિષયભોગ ભોગવવામાં મસ્તુલ રહી વીર્યનો દુરુપયોગ કરે છે. આથી પરિણામે તેમને હાનિ થાય છે. સ્ત્રી સહવાસ માત્ર પ્રજાને ઉત્પન્ન કરવા માટેજ આનંદ અને હર્ષપૂર્વક કરવો. બંને દંપતીએ પ્રસન્નતાપૂર્વક એક બીજામાં પ્રેમ રાખી સુગંધી અત્તરાદિથી સુસજ્જ થઈ આનંદથી પ્રજા થવાની જાવનાપૂર્વક સમાગમ કરવો. સમાગમ કર્યા પહેલાં અને પછી સાકર મેળવી કઢવેલું દુધ પીવું તેથી બળ અને વીર્યની હાનિ થતી નથી.

કેટલાક જુવાન પુરૂષો માત્ર સ્ત્રી સમાગમના ક્ષણિક આનંદથી વીર્ય સ્તંભન થવાની દવાનો ઉપયોગ કરે છે પણ તેથી પરિણામે હાનિ થાય છે. અને ધાતુ વહેલી પાતળી પડી જઈ નપુસક બની વૃદ્ધાવસ્થાને આમંત્રણ કરે છે. સ્ત્રી અથવા પુરુષ દુઃખી, કલેશી કે ચિન્તાતુર હોય અથવા મનમાં બય કે ગભરાટ થતો હોય તે વખતે તેમણે સહવાસનું સેવન કરવું નહિ. માત્ર કામેચ્છાનો આનંદ મેળવવા ખાતર સહવાસ ન કરવો પણ માત્ર પ્રજોત્પત્તિ માટેજ સહવાસ કરવાની જરૂર છે.

બાળપણમાં લમ થયું હોય છતાં પણ પુરૂષે ચોતાની રપ

વર્ષની ઉમ્મર થતા સુધી અને સ્ત્રીએ ૧૬ વર્ષની ઉમ્મર થતા સુધી સમાગમમાં આવતું નહિ. ત્યાં સુધી બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરવું. બાળક ૧૨ વર્ષનું થાય ત્યાર પછી તેનામાં વીર્ય વધવા લાગે છે તેથી ૧૨ થી ૨૫ વર્ષની અંદર સુધી તેનું મન ચળે છે અને સ્ત્રી સહવાસ કરવાની તેને ઇચ્છા થયા કરે છે. પણ જો તે વખતે તે સંયમશીલ બની બ્રહ્મચર્યનું બરોબર પાલન કરે છે તોજ તેનું શરીર મજબૂત અને વીર્યથી ભરપૂર બને છે.

કેટલાક પુરુષો વારંવાર સહવાસ કર્યા કરે છે પણ તેથી તેમનું શરીર પાચમાલ બને છે. માટે જ્યાં સુધી બને ત્યાં સુધી સ્ત્રીસમાગમ માત્ર સ્ત્રીને પ્રગ્ન ઉત્પન્ન કરવાની ઇચ્છાથી માત્ર તે રુતુવાળી થાય ત્યારેજ કરવો. તેને ગર્ભ રહે એટલે સહવાસ ન કરવો. દરરોજ તે સંગ કરવોજ નહિ. વધુમાં વધુ અકવાડીયામાં માત્ર એકવાર સ્ત્રી સમાગમ કરવો. પોતાનાથી મોટી ઉમ્મરની સ્ત્રી સાથે કદી પણ સંગ કરવો નહિ. પુરુષે પોતાથી નાની ઉમ્મરની સ્ત્રીની સાથેજ સમાગમ કરવો. લગ્નમાં પણ વર કરતાં કન્યાની ઉમ્મર નાની જોઈ તેમનાં લગ્ન કરવાં. પુરુષ કરતાં મોટી કન્યા સાથે લગ્ન કરવાથી તે પુરુષનું આરોગ્ય બગડે છે અને તે રોગી થાય છે.

વિદ્યાર્થી પુરુષોએ વીર્યને વધારનાર વાજકરણ નિર્દોષ ઔષધો, પાકો વિગેરેનું સેવન કરવું જોઈએ સહવાસના અંતે વીર્યનો ત્યાગ કરતી વખતે તેને રોકવું નહિ કારણ કે તેથી મૂતકચ્છ, પથરી વિગેરે રોગો થાય છે. સ્ત્રીસંગ માટે વસંત ઋતુ સારી છે. સહવાસના પછી દુધ પીવુંજ જોઈએ.

મનમાં ઇચ્છા થાય તેવાં બાળકો જન્મે—તેને માટે ગર્ભવંતી સ્ત્રીએ ગર્ભ રહે ત્યારથીજ ઉપાય કરવા જોઈએ. ગર્ભ રહ્યા પછી ગર્ભવંતી સ્ત્રીએ આનંદમાં અને સુખમાં રહેવું. કોઈ વાતની ચિંતા કે શોક કરવો નહિ. પતિએ પોતાની ગર્ભવંતી સ્ત્રીની દરેક પ્રકારની ઇચ્છાને તૃપ્ત કરી તેને રાજી રાખવા ચત્ન કરવો. જો સંતાન વીર થાય એવી ઇચ્છા હોય તો વીર પુરુષોનાં ચરિત્રો તેને વાંચી સંભળાવવાં અને અભ્યુત્ત, ભીમ જેવા પરાક્રમી વીર પુરુષોનાં સુંદર ચિત્રો ઘરમાં ગર્ભવંતી સ્ત્રીની નજર પડે તેવી રીતે લટકાવવાં. ગર્ભવંતી સ્ત્રીએ આવા પુરુષોનાં ચરિત્રોનો અને તેનાં પરાક્રમોનો મનમાં વિચાર કર્યા કરવો જોઈએ.

જે બાળક મહાપુરુષ અને ધર્મિષ્ઠ થાય તેવી ઇચ્છા હોય તો મરમાં મહાપુરુષોનાં ચિત્રાને લટકાવી તેવા મહાપુરુષોનાં ચરીત્રાનું ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓએ મનન કરવું જોઈએ. ગર્ભ વખતે તેની માતા જેવા વિચારનું સેવન કરે છે, અને જેવાં આચરણો રાખે તે પ્રમાણેના સંસ્કાર ગર્ભ ઉપર પડતા હોવાથી બાળક તેના વિચાર પ્રમાણે થાય છે. માટે ગર્ભ રહે ત્યારથી ગર્ભવંતીએ પોતાનું બાળક જેવું બનાવવાની ઇચ્છા હોય તેવા વિચાર અને આચરણ સેવવાં. જેના જેવું બનાવવું હોય તેના ચરીત્રાનું મનન અને વિચાર કર્યા કરવા જેના જેવું રૂપવાળું બનાવવું હોય તેના રૂપને જોઈ તેનું ચિંતન કરવું જોઈએ.

જે માતા કોધી, કલેશ કરનારી, આખો દીવસ ચિંતા અને શોકમાં રહે છે તો તેની અસર ગર્ભ ઉપર થઈ તે બાળક કોધી, કલેશી, ચિંતાવાળું અને શોક કરનાર થાય છે. માટે ગર્ભવંતી સ્ત્રીએ તો હંમેશાં પ્રસન્ન રહેવું, યુરસે કદી પશ્ય થવું નહિ. પેટમાં ધ્રાસકો પડે, હૃદય કંપે, શરીરમાં ચથરાટ છુટે તેવી બયવાળી જગામાં જવું નહિ કે બયનો પ્રસંગ આવવા દેવો નહિ. બાળકની જીંદગીના સર્વથી વધુ આધાર તે જ્યારે ગર્ભમાં હોય છે તે વખતે નવમાસ સુધીમાં જે સંસ્કારો પાડવામાં આવે છે તે ઉપર હોય છે. જે નવમાસ સુધી ગર્ભવંતી સ્ત્રી બરાબર કાળજી રાખી પ્રસન્નતા પૂર્વક બાળકને જેવું બનાવવાની ઇચ્છા હોય તેવા આચાર વિચારનું સેવન કરે તો તેવા સંસ્કારો ગર્ભ ઉપર પડતાં બાળકો તેના વિચાર અનુસાર થાય છે.

ગર્ભવંતી સ્ત્રીની ખાત્રી—સ્ત્રી ગર્ભવંતી થાય છે ત્યારે તેનો જીવ કચવાય છે, હાથ પગ બારે લાગે છે. આળસ ચઢે છે, ગર્ભ રક્ષા પછી રજસ્વલા થતી નથી, નેત્રો પલ્લકારા મારે છે. સ્તનની ડીંટડી નાની થાય છે, સ્વાદીષ્ટ જીદી જીદી વસ્તુઓ ખાવાનું મન થાય છે, પુરુષ સમાગમ કરવાની ઇચ્છા થતી નથી, ઉબકા આવે છે, હાડકા થાય છે, પેટ વધે છે, મીઠાઈ ખાવાની ઇચ્છા થાય છે, પેટમાં બાળક ફરકે છે તે સમજાય છે, કામકાજ કરવાનું મન થતું નથી પેટ ઉપર ઘોળા લીસોટા પડે છે, હાલવા ચાલવામાં અશક્તિ જણાય છે, મનમાં બાળક માટે ચિન્તા થયાં કરે છે એ લક્ષણો ગર્ભ રક્ષા પછી થાય છે.

ગર્ભ રચા પછી પ્રથમ માસમાં વીર્ય અને આર્તવ ગર્ભાશયમાં એકએકમાં લગી જઈ પાતળું રહે છે. બીજે માસે તે કાંઈક જાડું બને છે. ત્રીજા માસે પીંડ બને છે, ચોથે માસે શરીરના જુદા જુદા અવયવો અને હૃદય રચાય છે, પાંચમા માસે ગર્ભનું મન રચાય છે, છઠ્ઠા માસે શુદ્ધિવિકાસ પામે છે, સાતમા માસે સમસ્ત અંગો રચાય છે. ધણે જાગે સ્ત્રીની બે કાળજીથી, સખત મજુરી કરવાથી, ઉંચે નીચે ચઢવામાં આવેલા લાગવાથી ગર્ભ આ માસમાં ગરી જાય છે તેને કસુવાળક ચપ્પ કહે છે. આઠમા માસે ગર્ભમાં ઓજની અસ્થિરતા હોય છે અને નવમા માસે ગર્ભમાં સમસ્ત અંગો પૂર્ણ રચાઈને તેમાં જીવનો પ્રવેશ થાય છે.

ગર્ભ રચા પછી સ્ત્રી મહીને મહીને રજસ્વલા થતી નથી કારણ કે ગર્ભ રચા પછી આર્તવ બહાર ન નીકળતાં તેવડે ગર્ભાશયનું પોષણ કરે છે તથા તે સ્તનમાં જઈ દૂધ બને છે.

ગર્ભની પરીક્ષા—પુત્ર જન્મે કે પુત્રી—પુત્ર જન્મવાનો હોયતો ગર્ભ રચા પછી બીજા માસે ગર્ભ ગોળાકાર જણાય છે અને ગર્ભાંશુનું જમણું નેત્ર કાંઈક મોટું થાય છે. પ્રથમ જમણા સ્તનમાં દૂધ ઉત્પન્ન થાય છે. ગર્ભાંશુનું મુખ રૂપવાન અને રંગ ઉત્તમ પ્રકારે ખીલી નીકળે છે. જમણી જાંઘ બારે લાગે તો સમજવું કે તેવી ગર્ભવતી સ્ત્રી પુત્ર જન્મે છે.

પુત્રીનો જન્મ—પુત્રીનો જન્મ થવાનો હોય તો બીજે માસે ગર્ભ દીર્ઘાકાર બને છે અને પુત્ર જન્મ થવાનો હોય તે વિપરીત વાતો બને છે.

નપુસક જન્મ—નપુસક ગર્ભ હોય તો ગર્ભ લાંબો ગોળ જણાય છે અને બંને કુખોમાં ગર્ભ ઉંચો જણાય છે. પેટ મોટું વધે છે ગર્ભવતી સ્ત્રીએ લાલ મરચાં, ખટાશ, ગોળ વિગેરે ન ખાવું જોઈએ. સાદુ અને હલકું ભોજન જમવું નહિ. ઉંચી જગ્યાએ ચઢવું નહિ તેમ નીચી જગ્યા હોય ત્યાં ઉતરવું નહિ, ઘોડા, ઉંટ ઉપર સવારી ન કરવી તથા પુઠીકારક પદાર્થોનું સેવન કરવું જોઈએ.

ગર્ભ પ્રસવનો વખત—ગર્ભાધાનની તિથી સ્ત્રીઓએ યાદ રાખવી જોઈએ નવ માસ પછી દસમા માસની અંદર બાળકનો પ્રસવ થાય છે. સાધારણ રીતે ૯ માસ અને દસ દિવસે એટલે

૨૮૦ દિવસે બાળકનો પ્રસવ થાય છે. આજા માસે બાળક જન્મે છે તો પછી તે રાગી અને અસ્પ આયુષ્યવાળું થાય છે. સાતમા માસે જન્મેલું બાળક જીવે છે પણ નિર્જાન રહે છે. અને આઠમા માસે જન્મેલું બાળક જીવતું નથી.

બાળકનો જન્મ થાય તે પછી એક વર્ષ સુધી સ્ત્રી સમાગમ કરવો ન જોઇએ.

જલ્દી પ્રસવ થવાનો ઉપાય—ધણી સ્ત્રીઓને પ્રસવ વખતે ધણું કટ પડે છે. તે વખતે જો કાળા સાપની કાંચળીનો ધુપ દેવામાં આવે અથવા તો કાળી મૂસળીનું મૂળ ગભવંતીના હાથમાં આપવાથી અથવા તો બીજોરાના છોડનું મૂળ અને જોડીમદ બસીને મદ સાથે પાય તો જલ્દી પ્રસવ થાય છે.

ગર્ભ ન રહેવાનો ઉપાય—ફટલીક સ્ત્રીઓને વારંવાર બાળક જન્મવાથી શરીર નિર્જાન પડી જાય છે તેવી સ્ત્રીઓને પ્રજા થયા પછી ફરી ગર્ભ ન રહે તેવી ઇચ્છા થાય છે. તો તે સ્ત્રીની સાથે રજસ્વલા થયા પછી સોળ દિવસ પછી સમાગમ કરવાથી ગર્ભ રહેતો નથી અથવા તો ગુપ્તેન્દ્રિયને મીઠું તેડા ચોપડીને સમાગમ કરવાથી ગર્ભ રહેતો નથી અથવા તે રજસ્વલા થાય તે પછી તેને હરડે, રસવંતી અને આમળાં વાટી તેનું ચુર્ણ ૬ માસ પાણી સાથે ખવરાવવાથી તે માસમાં ગર્ભ રહેતો નથી.

વંધ્યા સ્ત્રીને ગર્ભ રહેવાનો ઉપાય—ધણી સ્ત્રીઓને પુરૂષ સંગ કર્યા છતાં પણ ગર્ભ રહેતો નથી ત્યારે તે વંધ્યા કહેવાય છે. આવી સ્ત્રીઓને બાળકની ધણી ઇચ્છા થાય છે તેથી તે ધણીવાર સાધુક્રતો અને જૂવા જતિની પાછળ ભ્રમ્યાં કરે છે. કોઇ દોરાધાગા કરી આપે છે, કોઇ બાધા આપે છે, કોઇ કંઈ દોષ બતાવે છે. અને ધણીવાર આવી સ્ત્રીઓની પાસેથી પૈસા લુપ્તી લે છે. ફટલીક સ્ત્રીઓ બાળક થવાની આશાથી પર પુરૂષનો સંગ કરવા પણ આત્મકા ખાતી નથી. આ પ્રકારે અવળે માર્ગે ધણી સ્ત્રીઓ દોરાઈ જાય છે.

ગર્ભ ન રહેતો હોય તેમાં ગર્ભાશયમાં કાંઈ વિકાર હોય છે. ગર્ભ ન ધારણ થવામાં કાંઈ રોગ હોય, ગર્ભાશયમાં વિકાર હોય તો તેની દવા કરવી જોઇએ. ફટલીક વખતે સ્ત્રીના ગર્ભાશયમાં લીચનો

પ્રવેશ થતો નહીં એજ કારણ હોય છે. આવા વખતે પુરૂષે આવી રીતે સ્ત્રી સમાગમ કરવો કે જેથી ગર્ભાશયની અંદર વીર્ય પડી રેતસ સાથે બળી ગર્ભાશયમાં ઠરી શકે.

વંધ્યા સ્ત્રીને સફેદ બોંયરીંગણીનું મૂળ દૂધમાં ધસીને જમણા નાકમાં રેડવાથી પુત્ર થાય છે અને ડાબા નાકમાં નાખવાથી પુત્રી થાય છે. ઘોળાકુલની બોંયરીંગણીનું મૂળ દૂધમાં ધસીને ઋતુસ્નાન પછી સ્ત્રીએ પીતું પછી સમાગમ કરવો તો જરૂર પુત્ર થાય છે. આખરાનું પાન દુધની સાથે વાટીને ઋતુસ્નાન કર્યા પછી સ્ત્રીએ પીવાથી પુત્રનો જન્મ થાય છે. આસનનું ચુર્ચુ દુધની સાથે ઉકાળીને તેમાં ઘી નાખી તે ઘી રહે ત્યાં સુધી ઉકાળા પછી તે ઘી ગાળી લઇને વંધ્યા સ્ત્રીએ ઋતુસ્નાન કર્યા પછી સવારે પીવાથી ગર્ભ રહે છે. પુષ્ય નક્ષત્રમાં ઘોળી બોંયરીંગણીનું મૂળ લાવી તેને દુધ સાથે ધસીને ઋતુસ્નાન કર્યા પછી પીવાથી વંધ્યા સ્ત્રીને ગર્ભ રહે છે.

ગર્ભવંતી સ્ત્રીના રોગોની દવા—સ્ત્રી ગર્ભવંતી હોય અને તે રોગી થાય તો તેની દવા જીદીજ આપવી પડે છે. કારણકે સાધારણ દરદીઓના જેવી દવા કરવાથી તેના ગર્ભને નુકશાન થાય છે.

કસુવાવડ થવી—ધણી સ્ત્રીઓને ગર્ભ રહ્યા પછી, ખાડા ટેકરા ઉપર ચઢવાથી, ખસી પડવાથી, ખાડામાં પગ પડવાથી, વાગવાથી, શોકથી ચમક થવાથી, ગર્ભ રહ્યા પછી પુરુષ સંગ કરવાથી, અનેક રોગ થવાથી, ગર્ભ પડી જાય છે તેને કસુવાવડ થઇ કહેવાય છે. કેટલીક વખતે બાળક પેટમાંજ મૃત્યુ પામે છે ત્યારે ગર્ભવંતી સ્ત્રીને બચાવવા માટે ગર્ભને શસ્ત્રથી કાપી બહાર કાઢવો પડે છે. જે સ્ત્રીને વારંવાર કસુવાવડ થઇ જતી હોય તેણે પુલાવેલ ફટકડીને પાણીમાં પલાળી તેનું પોતુ રાખવું. સાદુ ભોજન જમવું, ગરમ ચીજ ખાવી નહિ, બહુ દરદર ન કરવું અને શાંતિયિતે પ્રસવ રહેવાથી તેને કસુવાવડ થતી નથી.

ગર્ભણી સ્ત્રીને તાવ વિગેરે આવે તો તેની દવા શી રીતે કરવી તે અમારા સીદિતશિક્ષકના પુસ્તકમાં વાંચી અનુભવ કરવો.

સુવારોગ—બાળકનો પ્રસવ થયા પછી સુવારોગ થયો જણાય તાવ આવે, ઝાડા થાય તો દસ મૂળનો ક્વાથ પીવો તેથી આરામ થાય છે.

+ સ્ત્રીરોગ ચિકિત્સા અને બાળરોગ ચિકિત્સા સંબંધી અમારું—
સ્ત્રીહિત શિક્ષક પુસ્તક જોવું તેમાં સ્ત્રીઓને પ્રદરાદિ રોગો સ્ત્રી રીતે
મટે, બાળકોને શી રીતે કેળવવાં, બાળરોગની દવા વિગેરેવિષયો છે.

વસ્ત્રાલંકારો ધારણ કરવા.

સ્ત્રી અને પુરુષો વસ્ત્રાલંકારો ધારણ કરીને પોતાનું રૂપ વધારે
છે. વસ્ત્રાલંકારોથી શરીર શોભાયમાન દેખાય છે.

સ્ત્રી-શણ્ડગાર—સ્ત્રીઓને માટે સોળ શણ્ડગાર સજ્જાનું કહેલું
છે. જેમાં દાંત મંજન કરવું, સ્નાનાદિ કરી વસ્ત્ર પહેરવાં, ગળે હાર
પહેરવો, કપાળે ચાંદ્રો કરવો, આંખમાં મેશ આંજવી, કાને—એરીંગ
ધારવાં, નાકે ચુની કે કાંટા ધારવો, કુલોના હાર પહેરવા, સુંદર
સાડી પહેરવી, પગે સાંકળાં કે કક્ષાં પહેરવાં, વીંટી પહેરવી, શરીરે
ચંદન લગાવવું, ચોળી પહેરવી, હાથે ચૂડા કે બંગડીઓ પહેરવી,
પાન ખાવું. માથું હોરી તેલ લગાવવું, આ પ્રમાણે આભૂષણો ધારણ
કરવાથી તેના ઉપર તેના પતિનો પ્રેમ વધે છે, આ પ્રમાણે સ્ત્રીઓએ
રહવારમાં બહેલાં ઉઠી સાબુવડે શરીર ચોળી સ્નાન કર્યા પછી અલં-
કારો ધારણ કરવાં. માથું ચોળી તેલ ધાલીને હોરવું. સૌભાગ્યવતી
સ્ત્રીએ તો કપાળમાં ચંદન કરવુંજ જોઈએ, હાથે બંગડી, ગળે હાર,
પગે સાંકળાં, નાકે કાંટા, અને કાને લોળીયું, એરીંગ કે કાપ પહેર-
વાંજ જોઈએ. આ સૌભાગ્યનાં ચિન્હ છે. વસ્ત્રાલંકારો ધારણ કર-
વાથી સ્ત્રીનું રૂપ ખીલી નીકળે છે અને તે પોતાના પતિની પ્રીતિ
મેળવી શકે છે. વસ્ત્રાલંકારો પોતાના ધરતી સ્થિતિ અનુસાર પહેરવાં.

માત્ર વસ્ત્રાલંકારોથીજ રૂપવાન બનાવું નથી પણ તેની સાથે
ગુણ જોઈએ. સ્ત્રીઓનામાં પતિવતપણાનો મહાન ગુણ હોય છે
તોજ તેણે ધારણ કરેલાં આભૂષણો કામનાં છે. નહિ તો ગુણ વગર
ધારણ કરેલાં આભૂષણોથી લોકોમાં નિંદા થાય છે. તેણે વસ્ત્રાલં-
કારો ધારણ કરી અન્ય પુરુષોમાં પોતાનું રૂપ સારૂ દેખાય એવી

+ સ્ત્રીહિતશિક્ષક—જેની અંદર ૧૫૦ ઉપરાંત પવિત્ર સતી
સ્ત્રીઓ અને ૧૫૦ મહાન પુરુષોનાં જીવનચરિત્રો ઉપરાંત સતી
સ્ત્રીઓનાં કર્તવ્ય સંબંધી ૩૦ પ્રકરણ—સ્ત્રી રોગ ચિકિત્સા, બાળરોગ
ચિકિત્સા વિગેરે વિષયો આવેલા છે કીમત રૂ. ૪-૦-૦૦,

વ્યવસ્થાપક—વિદ્યાગોપાલ, અમદાવાદ.

આશા રાખવી નહિ. વસ્ત્રો મર્યાદાથી પહેરવાં. જાતી ઉપરનો છેડા ખસી ન જાય કે માથા ઉપરની સાડી ખસી ન જાય તેની કાળજી રાખવી, ઉધાડે માથે ફરવું નહિ. જે સ્ત્રી જાતીનો ભાગ અને માથું ઉધાડું રાખે છે, બારંવાર તેના ઉપરથી છેડા ખસેડી નાંખે છે તે નિર્લજ્જ ગણાય છે. તેણે વાળ ઓરી અંધોડા વાળવો જોઈએ. વાળ છુટા રાખવા નહિ. કપાળે ચાંદલો હંમેશ કરવો જોઈએ. આંખે મેંશ આંજવી જોઈએ. કેટલીક સ્ત્રીઓ દાંત લાલ-કાળા રંગે છે. અને ઘણી રંગવા વગર સફેદજ રાખે છે. હાથે ખંગડીઓ પહેરવી એ સૌભાગ્યવંતીનું લક્ષણ છે.

પુરુષનાં આશુષણો—પુરુષે હજમત કરાવવી, શરીરે તેલ માલીશ કરવું, નહાવું, વાળમાં સુગંધી તેલોદિ લગાવી વાળ હોરવા, ચન્દન લગાડવું, અત્તર લગાવવું, પાન ખાવું, સુંદર વસ્ત્રાશુષણો પહેરવાં, અને મીઠી વાણી બોલવી.

વસ્ત્રો સાદાં અને સ્વચ્છ પહેરવાં. મેલાં વસ્ત્ર પહેરવાથી હલ-કાશ જણાય છે અને શરીરનું આરોગ્ય ખગડે છે માટે હમેશાં વસ્ત્રની કાળજી રાખવી. પહેલાં ધોતીયું, ખંડી, ઉપર અંગરથું ખને ખેસ નાંખી અને માથે પાધડી પહેરવામાં આવતી હવે કેટલાક ધોતીયું, પહેરણુ, ઉપર ખમીસ-જાકીટ અને ઉપર કોટ પહેરે છે. માથે પાધડીને બદલે ટોપીનો ચાલ હાલ વધી ગયો છે. આ બધું અંગ્રેજ લોકોના પહેરવેશનું અનુકરણ છે. ગમેતેવો પુરુષ હોય જતાં પણ જે તે પોતાનાં કપડાં સારાં રાખે છે તો તેની આખરૂં વધે છે. વસ્ત્રો સારાં અને સાદાં પહેરવાં. તેની સાથે ઉત્તમ ગુણને પણ ધારણ કરવા જોઈએ, વાણી મીઠી, સત્ય અને હિતકર બોલવી, પ્રસન્નતા રાખવી, ગુસ્સે થવું નહિ અને પ્રમાણિકપણે ચાલવું જોઈએ. એ ગૃહસ્થાશ્રમના આનંદનો અનુભવ કરાવનાર છે.

વિધવા સ્ત્રીએ આશુષણોનો લાગ કરવો જોઈએ. તેણે હાથે ચુડી ખંગડી પહેરવી નહિ, માથે વાળ રાખવા નહિ, કપાળે ચાંદલો કરવો નહિ, કાને ઓરીંગ કે કાપ પહેરવા નહિ, પગે સાંકળાં પહેરવાં નહિ, નાકે કાટો પહેરવો નહિ, આંખે મેંશ આંજવી નહિ, દાંત રંગવા નહિ, તેનો પતિ ગુજરી જતાં તેનાં આશુષણોના તેણે લાગ કરવો જોઈએ. આશુષણો સઘવા સ્ત્રીઓના સૌભાગ્યના ચિન્હરૂપ છે. જ્યાં સુધી સ્ત્રીનો પતિ જીવતો હોય છે ત્યાં સુધીજ તેનાથી આશુ-

પણ પહેરાય છે. કારણ કે સ્ત્રીઓનાં આશ્રયણો કામોત્તેજક છે, માટે સંપ્રવા સ્ત્રીઓએ તેનો ત્યાગ કરી સાદાં ઘોળાં કે કાર વગરનાં સાદાં વસ્ત્ર પહેરી અલસચર્યા પાળી, જીંદગી ઇશ્વરભજન કરવામાં આળવી જોઈએ.

ત્રિકાળદર્શક દર્પણ અને પ્રેતાવાહનવિદ્યામાં કાકશાસ્ત્ર માત્ર સ્ત્રી પુરુષો ગૃહસ્થાશ્રમના ચતુર્થ આનંદનો અનુભવ કરે અને સુખી થઈ અન્ય ભૂવાજ્ઞતિના પાસમાં ન સંપડાય એજ હેતુ છે.

પ્રકરણ ૧૦ મું.

કામશાસ્ત્ર.

ગૃહસ્થાશ્રમમાં પ્રવેશ કરી સ્ત્રી અને પુરુષે કામશાસ્ત્ર જાણવું જોઈએ કારણ કે ગૃહસ્થાશ્રમમાં તેનું પાલન કરી આનંદ લેઈ શકાય છે. સ્ત્રીવડેજ ધર છે, સ્ત્રીવડે જ ગૃહસ્થાશ્રમ સુખરૂપ નીવડે છે. ગૃહસ્થાશ્રમના સુખનું કારણ સ્ત્રી વગરનો ગૃહસ્થાશ્રમ સ્મશાન જેવો ઉજ્જડ અને ઉદ્ભ્રમ કરનાર નીવડે છે. જગત્તી ઉત્પત્તિ સ્ત્રીથી થાય છે. સ્ત્રી અને પુરુષ વગર આ જગત્ ઉત્પન્ન થતુંજ નથી. ગૃહસ્થાશ્રમમાં પણ સ્ત્રી અને પુરુષ એ બંને પરસ્પર પ્રેમવાળાં અને એક બીજાને વહાનારાં હોય છે તોજ તેમને તે આનંદદાયક નીવડે છે.

સ્ત્રીનો તિરસ્કાર કરવા યોગ્ય નથી. યજ્ઞ સ્ત્રીને હલકી માને છે પણ તેમાં તેમની ભૂલ છે. સ્ત્રીજ જગત્તે ઉત્પન્ન કરવાના સાધનરૂપ છે. જગત્તી માતારૂપ સ્ત્રી છે. તેથી તે આદરસત્કારને પાત્ર છે. પૂજનીય છે. સ્ત્રીનું શરીર કામળ અને કાંઈક આકર્ષક હોય છે. સ્ત્રીની આંખના સામું જોતાં બલભલા અંજલિ જઈ તેના રૂપમાં મોહ પામે છે. જ્યાં સુધી પુરુષ પોતાની પત્ની ઉપર રનેહની નજરથી જોતો નથી ત્યાં સુધી બંને વચ્ચે રનેહ ઉત્પન્ન થતો નથી. સ્ત્રી પુરુષને પોતાના તરફ જેતી શકે છે. સ્ત્રી પુરુષ વચ્ચે એક પ્રકારનું પ્રેમાકર્ષણ થાય છે. સ્ત્રીને જોઈ પુરુષો તેના ઉપર મોહિ પડે છે. જો સ્ત્રી પતિવ્રતા હોય, પતિ ઉપર પ્રેમ રાખનારી હોય,

પતિને પોતાનો બહાલામાં બહાલો સમજનારી હોય છે તો તેના પ્રેમથી તેનો પતિ તેને વશ થઈ રહે છે.

સ્ત્રીની જીવાની, ખુશસુરત રૂપ અને નેત્રકટાક્ષ પુરુષને પોતાના તરફ આકર્ષિ શકે છે. જો સ્ત્રી પોતાની જીવાની અને ખુશસુરતી સાચવી શકે છે તો તેના ઉપર હંમેશાં તેના પતિનો પ્રેમ એવોને એવોજ રહ્યાં કરે છે. ધણીવાર નવે નવાં દંપતીનાં લગ્ન થાય છે ત્યારે બેચાર માસ તેઓ એક બીજાના ઉપર પ્રેમ રાખે છે. પછી તેના ઉપરથી લાવ ઓછો થઈ જાય છે. આમાં ધણે ભાગે સ્ત્રી જ કારણભૂત હોય છે. જો સ્ત્રી પોતાની જીવાની અને સૈદ્ધર્થતા જાળવી શકે, કામશાસ્ત્રમાં પ્રવિણ અને અને પોતાના પતિને પ્રેમથી રાજી રાખવા ચત્ન કર્યાં કરે તો પતિની પ્રીતિ તેના ઉપર જીવીને તેવીજ રહે છે.

સ્ત્રી ૩૦ થી ૪૦ વર્ષ સુધી પોતાની સૈદ્ધર્થતા જાળવી શકે છે. અને ધણી તો પચાસ વર્ષ સુધી પોતાની જીવાની જાળવી શકે છે, ધણી સ્ત્રીઓ એકાદ બાળકનો જન્મ આપ્યા પછી જોખનને ખાઇ ખેસે છે. જેમ જેમ તેને પ્રગ્ન થતી જાય છે તેમ તેમ તે શરીરે કૃષ બની સૂકાતી જાય છે. આથી તેનું યૌવન જવા માંડે છે. સ્ત્રીએ પોતાની સૈદ્ધર્થતા જાળવી રાખતી એ પુરુષના પ્રેમને આકર્ષવાનું સમજ સાધનરૂપ છે. સ્ત્રીનામાં સૈદ્ધર્થતા એક બળવાન વસ્તુ છે. તેની અંદર વીજળીક બળ છે કે જે પુરુષને મોહ પમાડી, તેના અંતરમાં પ્રેમનો પ્રવાહ જાગ્રત કરી શકે છે, સ્ત્રીઓની શારીરિક ખુશસુરતી પુરુષની અંદર પ્રેમવાસના ઉત્પન્ન કરે છે. આ સૈદ્ધર્થતા કાંઈ તેની ગેરી કે કારી ચામડી ઉપર આધાર રાખતી નથી, કાંઈ મોંના ગોળ મટોળ ઘાટ ઉપર આધાર રાખતી નથી. તેની સૈદ્ધર્થતા મોં ઉપર નથી પણ તેના આખા શરીરની અંદર રહેલી છે.

સ્ત્રીઓ જગત્ની માતા ગણાય છે. તે પરણી શુદ્ધસંસાર માંડે છે તે પછી પ્રગ્ન ઉત્પન્ન કરી શકે છે. જે સ્ત્રી પ્રગ્ન થવાને લાયક હોય તેનામાંજ સૈદ્ધર્થતા બરેલી હોય છે. તે જ સ્ત્રી પુરુષોના પ્રેમને આકર્ષી શકે છે. સ્ત્રીનાં કેટલાંક શારીરિક લક્ષણોથી પુરુષોની આંખમાં તેની સુંદરતા ઉઠી આવે છે, તવાઈ ગયેલા, સૂકલકડી શરીરવાળી સ્ત્રીઓ માતા થવાને બાગ્યેજ લાયક છે. આવી સ્ત્રીઓ પુરુષના પ્રેમને આકર્ષી શકતી નથી. જે સ્ત્રીઓ નમળા બાંધાની હોય છે

તેનાં બાળકો પણ નિર્બળ હોય છે. નાનપણમાં જે સ્ત્રીએ બ્રહ્મચર્ય પાળ્યું હોતું નથી, તે સ્ત્રીએ બરચુવાની આવતાં પોતાના સૌંદર્યને ગુમાવી બેસે છે.

જે સ્ત્રીઓએ પુખ્ત ઉમ્મર સુધી બ્રહ્મચર્ય પાળ્યું હોય છે તે સ્ત્રીઓનું શરીર યુવાનીમાં ખીલી નીકળે છે. તેનામાં માતૃશક્તિ ખીલી નીકળે છે. તેના તરફ પુરુષનું ધ્યાન તરત જાય છે. તેનો શરીરનો આંધો, અને કદ એ ઉપરથી તેની માતૃશક્તિનું માપ નીકળી શકે છે. તેને પેટમાં નવ માસ સુધી ગર્ભ ધારણ કરવો પડે છે. તેને માટે તેનું પેટ મોટું જોઈએ, તેની કમર, પેટ અને પેડુના ભાગો જે ખીલેલા હોય છે તો તેની ખુશસુરતી જણાઈ આવે છે. તેનું નાનું પેડું અને નાનું પેટ હોય છે તો તેનું સૌંદર્ય ખીલી નીકળતું નથી. તેના શરીરની ઉંચાઇ, તેની છાતીની પહોળાઇ અને પેડુવાળા ભાગની મોટાઇ એ તેના શરીરની મજબૂતી અને સૌંદર્ય તાના કારણરૂપ હોય છે.

તે સીવાય સ્ત્રીની કમર પણ તેની ખુશસુરતી વધારનારી છે. ભરેલા અંગવાળી સ્ત્રીની સુંદરતા જણાઇ આવે છે ત્યારે તવાઇ ગયેલા શરીરવાળી સ્ત્રી માંદા જેવો નિસ્તેજ જણાય છે. સ્ત્રીઓની ખુશસુરતીનો આધાર તેણે બારથી સોળ વર્ષ સુધી બરાબર પ્રકારે પાળેલા બ્રહ્મચર્ય ઉપર હોય છે. બ્રહ્મચર્ય પાળવાથી અથવા તો સોળ વર્ષની અંદર જે સ્ત્રી ગૃહસ્થાશ્રમમાં પ્રવેશ કરતી નથી તે પોતાની જુવાની જાગવી શકે છે. તેની સ્ત્રીએ રૂપાળો અને મજબૂત આંધાની થાય છે.

સ્ત્રીની ખુશસુરતીનું કારણ તેનાં સ્તન હોય છે. સ્ત્રીના મર્માશયની સાથે સ્તનનો ખાસ સંબંધ હોય છે. સ્ત્રીની જુવાની વધવા સાથે તેનાં સ્તન મોટાં થતાં જાય છે. સ્ત્રી રજસ્વળા થાય છે ત્યારે તેનાં સ્તન કાંઈક મોટાં દેખાય છે. બાળકને જન્મ આપ્યા પછી તેનું પોષણ કરવા માટે સ્ત્રીને સ્તનમાં દૂધ પેદા થાય છે. એ સ્તનમાં જન્મણી બાળકનું સ્તન કાંઈક નાનું અને ડાળી બાળકનું મોટું હોય છે. સ્ત્રી જ્યારે બાર વર્ષ પછી બાળા મટી તરુણાવસ્થામાં પ્રવેશ કરે છે ત્યારે તેનાં સ્તનનું કદ વધવા માંડે છે. સ્તનમર્દન કરવાથી સ્ત્રીને કામેચ્છા ઉત્પન્ન થાય છે, એથી એમ સમજાય છે કે તેના મર્મસ્થાન સાથે સ્તનનો સંબંધ હોય છે.

સ્ત્રીનું સૌંદર્ય તેના મુખની સુંદરતા અને તેના સ્તનના બરાબા ઉપરથી જણાઇ આવે છે. જે સ્ત્રીઓનાં સ્તન સ્ત્રીમળાઇ ગયેલાં હોય છે તે સ્ત્રીઓ ગર્ભ ધારણ કરી શકતી નથી અથવા તો વન્ધ્યા રહે છે. સ્ત્રી જો સોજે શણગાર સજ્જે, અને રૂપવાન પણ હોય છતાં જો તેનાં સ્તન બરાબાદાર અને ખીલેલાં નથી હોતાં તો તેનામાં કંઈપણ સુંદરતા જણાતી નથી.

કામશાસ્ત્ર એટલે પ્રેમનું શાસ્ત્ર ગણાય છે તેનો મનુષ્યના જીવન સાથે ઘણોજ અગત્યનો સંબંધ છે. કામશાસ્ત્રનું ખીલું નામ પ્રેમશાસ્ત્ર છે એવું કહીયું તો ખોટું નથી. સ્ત્રી અને પુરૂષ બંનેમાં પ્રેમ હોય છે. પુખ્તવયે સ્ત્રી અને પુરૂષ બંનેમાં કામવિકાર ઉત્પન્ન થાય છે. આ ઇચ્છા ઇશ્વર તરફથી જ દરેક સ્ત્રી પુરૂષને પ્રગતી વૃદ્ધિ માટે થયાં કરે છે. કોઇ પણ પુરૂષ કે સ્ત્રી એવી નહિ હોય કે જેનામાં કામવિકાર ઉત્પન્ન થતો નહિ હોય. સ્ત્રી પુરૂષનો સમાગમ થવો એ જગત્ની વૃદ્ધિ થવાને માટે જરૂરનો છે. તેનો જ્યારે દુરુપયોગ કરવામાં આવે છે અથવા તો તેનો હદ બહાર માત્ર વિષયલાસનાથી ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ત્યારે તે નિંદનીય ગણાય છે.

નાની ઉમ્મરમાં બાળકોને બ્રહ્મચર્ય પાળાવી વિદ્યાબ્યાસ કરાવવો જોઇએ. પણ કેટલીક વખતે તેમનાં ખાનપાન એવાં હોય છે કે જે તેમનામાં બાર વર્ષની ઉમ્મર પછી કામવિકારને પ્રગત કરી બ્રહ્મચર્યથી બ્રષ્ટ કરાવી દે છે. ગરમ મશાલાત્રાજા પદાર્થો અને પૌષ્ટિક ભિષ્ઠાન્તોનો અને ચ્હા કાંરીનો ઉપયોગ બાળકોને કરાવવાથી તેમનું લોહો ઉશ્કેરાઇ તેમનામાં નાની ઉમ્મરમાં કામવિકાર ઉત્પન્ન થાય છે. અને માત્ર શોષ અને આનંદની ખાતર પુરૂષને સ્ત્રી સહવાસની કે સ્ત્રીને પુરૂષ સહવાસની ઇચ્છા થાય છે. આવાં બાળકો જો નાની ઉમ્મરમાં બ્રહ્મચર્યનું ખંડન કરે છે તો તેઓ પોતાના શરીરની ખુશસુરતીનો નાશ કરી દે છે અને બર જીવાન વયે નિર્માસ્ય અને નિસ્તેજ બની રહે છે.

કેટલીક છોકરીઓને બારેક વર્ષની ઉમ્મરેજ મોટી સ્ત્રીઓના જેવો પહેરવેશ પહેરાવી, મોટી સ્ત્રીઓની માફક લાજ કાઢતાં, બોલતાં ચાલતાં શીખવવામાં આવે છે. તેમને તો ચોળા કે કાચળા પહેરાવવામાં આવે છે. બાધરી ઉપર વળી સાલ્સો પહેરાવવામાં આવે છે. ઉમ્મરે આવ્યા વગર નાની છોકરીઓ છાતી, પેડું અને કમરના

ભાગ ઉપર તંગ પહેરવેશ પહેરે છે તેથી તેમની જનનશક્તિ વધારે ઉત્કેરાતી હોવાથી તેમનામાં નાની ઉંમરે કામવિકાર પેદા થાય છે. કેટલીક છોકરીઓને તો કમર ઉપર પટા બાંધવાની ફેશન પડી ગઈ હોય છે. નાની ઉંમરમાં તંગ પહેરવેશ પહેરવાથી સ્ત્રીઓ નાની ઉંમરમાં જ સ્ત્રી વેશમાં આવી જાય છે. કમરની ઉપરના ભાગમાં તેમજ કમરની નીચેના ભાગ ઉપર અને છાતીના ભાગ ઉપર તંગ પોષાક પહેરવાથી ગર્ભાશયમાં લોહીનો જમાવ થવાથી નાની છોકરીઓને ઉંમરે આવવા પહેલાં જ કામવિકાર ઉત્કેરાય છે. વળી નાનપણમાં લલકાળું પોષાક પહેરાવવાથી પણ નાની છોકરીઓના મનની તેવી સ્થિતિ થાય છે. નાની છોકરીઓને ફેશનવાળા પોષાક પહેરવાની ટેવ પાડવી નહિ. કારણકે તેથી તેને ભવિષ્યમાં હાનિ થાય છે. અને ઘણીવાર ગરીબ સાસર મળતાં નાનપણમાં પડેલી સારાં વસ્ત્રો પહેરવાની ટેવથી તે લોભી બની અનીતિમાં સપડવાનો સંભવ છે.

દરેક માણસનામાં પ્રેમવિકાર તો હોય છે જ. પ્રેમનું સ્થાન મગજની અંદર છે. મગજના પાછળના ભાગમાં જ્યાં સ્ત્રીઓ અંબોડો વાળે છે તે સ્થળે એટલે માથાની પાછળના ભાગમાં નીચેની બાજુએ પ્રેમનું સ્થાન હોય છે. જેનો તે ભાગ મોટો હોય છે તેનામાં પ્રેમવિકાર વધારે હોય છે. અથવા તે માણસ પ્રેમી, સ્નેહી, અને મળતાવડો હોય છે. પુરુષ કરતાં સ્ત્રીઓનામાં આ ભાગ કાંઈક નાનો હોય છે. જે સ્ત્રીઓ વાળ હારીને તાણીને ચોટલો વાળે છે તેમનામાં કામવિકાર ઉત્કેરાયલો રહે છે કારણકે સ્ત્રીઓ જે જગાએ અંબોડાની ગાંઠ વાળે છે તે જગાએ પ્રેમની લાગણીનું સ્થાન છે. અને તાણીને ચોટલો વાળવાથી આમડી ખેંચાતાં અંદરના ભાગમાં કામીક લાગણી ઉત્પન્ન થાય છે. માટે નાની બાળકીઓનો ચોટલો તાણીને વાળવો નહિ. તેથી તે બહેલી ઉંમરે આવી પુખ્ત વય થતા પહેલાં જ કામવિકારને તાબે થઈ બ્રહ્મચર્યનું ખંડન કરે છે.

નાની ઉંમરમાં પ્રેમની અને સ્ત્રી પુરુષો સંબંધી નોંવેલો વાંચવો નહિ કારણકે નાનાં છોકરાંને તેવી અસ્લીલ વાતો વાંચવાથી બ્રહ્મચર્યને હાનિ થાય છે. તેમ આજસુ થઈ ખેસાં રહેવાથી કામવિકારના વિચારો આવ્યા કરતા હોવાથી પ્રયત્નશીલ રહેવું, ઘણી વખતે જેમને બંધકાશ રહેતો હોય તેવાં બાળકોને પણ કામવિકાર

વહેલો ઉત્પન્ન થાય છે. માટે તેમને ખુલાસે દસ્ત થાય તેવી ગોઠવણ કરી રાખવી જોઈએ.

જે પુરુષો અને સ્ત્રીઓ લગ્ન થયા પછી અતિશય વિષયભોગ ભોગવ્યાં કરે છે તેઓ પોતાની ખુબસુરતી ગુમાવી જાય છે અને શરીરને રોગનું ધર બનાવી દે છે. પુરુષ કરતાં સ્ત્રીઓ ઘણી વિષય-ભોગ ભોગવવાની લાલસાવાળી હોય છે. તેઓ પરણ્યા પછી વિષય-ભોગ ભોગવવાની પોતાની લાલસાને વશ થઈ શરીર નીસ્તેજ બનાવી મૂકી ઘણીવાર પ્રદર, અતિ આર્તવ વિગેરે રોગના ભોગ થઈ પડી સુંદરતાને બેવડાવી દે છે. માટે પરણ્યા પછી પણ સ્ત્રીપુરુષે માત્ર નિયમસર અને તે બંને તો મહિનામાં એક વખત જ્યારે સ્ત્રી રજ-સ્વળા થઈ ચાર દિવસ પછી સ્નાન કરી શુદ્ધ થાય ત્યારેજ પ્રજ્ઞ થવાની ઇચ્છાથી સંગ કરવો. તેમ ન બંને તો અઠવાડીઆમાં એક વખતથી વધારે વાર સમાગમ કરવો એ શરીરમાં રોગને ખેંચી લાવવા તુલ્ય છે. જોઓ પ્રલયાર્થ પાળી પોતાના વીર્યનું રક્ષણ કરતાં નથી તેઓ પોતાની સુંદરતાને ગુમાવી દે છે. એટલુંજ નહિ પણ સાંધે સાંધે શરીરને શીકું અને રોગી બનાવી બેહુલું આયુષ્ય ગુમાવી દે છે.

જે સ્ત્રીઓ અતિશય વિષયી હોય છે તેમના શરીરના સાંધા નમળા પડી જાય છે. પગના ધુંટણના સાંધા નમળા પડી લુસા જેવા થઈ જાય છે. શરીરનાં મસલ્સ પોચાં પડી ઢીલાં થઈ લપડી જાય છે અને પગ ચાલતાં હાંફે ચઢે છે તથા પગ દુઃખે છે અંગ સૂકાતું જાય છે, શરીરમાંનું લોહી શીકું પડી જાય છે. કમર અને બરડામાં દુઃખાવો થાય છે, ધાતુ અને પ્રદર વલાં કરી શક્તિ વધી જાય છે. ખાંધું પચે નહિ, પેઢામાં દુઃખાવો થાય, માથું દુઃખે છે, યાદદાસ્ત ઘટી જાય છે. આવી સ્ત્રીઓ માત્ર અતિશય વિષયભોગ ભોગવવાથી જ પોતાના શરીરને રોગી બનાવી મૂકે છે. તેમજ પુરુષોને પણ અતિશય વિષયી બનવાથી આવાજ શરીરનું શોષણ થવાના, અને ધાતુ જવાનો રોગ થાય છે.

શરૂઆતમાં જુવાન સ્ત્રી પુરુષ માત્ર વિષયભોગ ભોગવવાના આનંદમાં આવી જઈ હૃદયી જાહે સંગ કર્યા કરવાથી શરીરની પાચમાલી કરી નાંખે છે અને શરીરની સુંદરતાને નષ્ટ કરી દે છે. ખુબસુરતી અથવા તો સુંદરતા એ જોજસનું પરિણામ છે. અને

ઓજસ ધાતુ વીર્ય અને સ્ત્રીને રેતસમાંથી ઉત્પન્ન થતી હોવાથી તેનો ક્ષય થતાં શરીરની પાયમાલી થઈ જાય છે. અને તેનો હસ-મુખો રહેરો કરમાઈ જાય છે. ટટાર રહી જાતી આગળ કાઠી ચાલનાર સ્ત્રી પુરુષ નીચાં વળી જાય છે. અતિશય વિષયી સ્ત્રી ધણે ભાગે વન્ધ્યા રહે છે.

માટે સ્ત્રી પુરુષે પોતાના શરીરની આરોગ્યતા ટકાવી રાખવી હોય અને સુંદરતાને જળજી રાખવી હોય તો હૃદ બહાર વિષયભોગ ન ભોગવતાં બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરતાં શીખવું જોઈએ.

જે પુરુષ અને સ્ત્રી કામી હોય છે તે તેના મુખ ઉપરથી જાણી શકાય છે. જેમ ગુસ્સો ચઢ્યો હોય તેવા માણસનું મુખ જોતાં જ કહી શકાય છે કે આ માણસને ગુસ્સો ચઢ્યો છે. તેમ મનુષ્યના મુખ :ઉપરથી તેનામાં કામવિકાર છે કે કેમ તે જાણી શકાય છે. મનુષ્યના રહેરા ઉપરથી તેનામાં કામવિકાર અથવા તે પ્રેમની લાગણી છે કે કેમ તે જોઈ શકાય છે.

કાંઈ પણ મનુષ્યને જે વિષયની તપાસ કરવી હોય તે વિષયના સવાલ પૂછવાથી તે સંબંધીનો ભાવ તેના મુખ ઉપર તરવરી આવે છે. મનુષ્યના અંતરમાં રહેલી અનેક લાગણીઓની તેના હૃદય ઉપર અસર થાય છે. જેથી તેના હૃદયના ધબકારામાં વધારો થતાડો થાય છે અને તે ધબકારા વધે છે તો તેનો રહેરો લાલાશ પડતો થઈ આવે છે અને જો ધબકારા ઘટી જાય છે તો રહેરો શીઠો પડી જાય છે. આ ઉપરથી મનુષ્યના મનમાં કેવા વિકાર છે તે પારખી શકાય છે. સ્ત્રીઓ જુવાનીમાં પ્રવેશ કરે છે એટલે તેનો અવાજ બદલાતો જાય છે. અને જે બાળપણમાં શરમાતી નહોતી તે છાકરી પુખ્ત વયે શરમાળ બને છે અને અવાજ ગંભીર જણાય છે.

જે સ્ત્રીઓ તીણા અને કડક અવાજવાળી હોય છે તે લડવા-ડીયણ હોય છે. અવાજ ઉપરથી તે સ્ત્રી કેવી છે તે કહી શકાય છે. મર્યાદાવાળી સુશીલ સ્ત્રીનો અવાજ કઠોર હોતો નથી. તેનો અવાજ મૃદુ અને મીઠો હોય છે. કેટલીક સ્ત્રીઓનો અવાજ એવો હોય છે કે તે સામા માણસનું મન જીતી લે છે. જાડો અને તીણો અવાજ કોપી સ્ત્રીઓનો જ હોય છે. જે સ્ત્રીઓ સૈદ્ધિવાળી હોય છે તેમનો અવાજ મધુર અને રસીક હોય છે. પણ જો અતિશય વિષય-

ભોગ ભોગવતી હોય છે તો તેનો અવાજ જાડો અને ફાટી ગયેલો સંભળાય છે.

કેટલાક પુરુષોના અવાજ સ્ત્રીના જેવા હોય છે તે ધણે ભાગે નપુंसક અથવા તો આયલા હોય છે. તેમજ પુરુષ જેવો જ સ્ત્રીનો અવાજ હોય છે તે સ્ત્રીઓ પુરુષના જેવી હિંમતવાળા હોય છે.

પુરુષનો અને સ્ત્રીનો અવાજ જુદો પડે છે. સ્ત્રીનો અવાજ ધીમો, માયાળુ, મધુર, કર્ણને પ્રિય લાગે તેવો અને માયાળુ હોય છે, અને પુરુષનો અવાજ હિંમતવાળો, કુક્રમ કરવા જેવો, કંઈક જાડો અને ગંભીર હોય છે. જો સ્ત્રીનો અવાજ મીઠાશવાળો અને નરમાશવાળો હોય છે તે સામાનું મન જીતી શકે છે. લડવાડીઅણુ સ્ત્રીઓનો અવાજ કઠોર અને કડક હોય છે. વિપરી સ્ત્રીનો અવાજ ગમે તેવો મધુર હોય છે તો પણ યમડો જાય છે અને યોગ્યરો બની જાય છે.

બગાસાં—ધણીવાર સ્ત્રીઓને કામવાસના ઉત્પન્ન થાય છે ત્યારે તેને બગાસાં આવે છે. તેમજ તેને થાક લાગે છે ત્યારે કે જૂખ તરસ લાગી હોય છે, ત્યારે, કંટાળો આવે છે ત્યારે તેમજ તે રજસ્વલા થવાની હોય છે ત્યારે અથવા તો તે કામાતુર થાય છે ત્યારે તેને બગાસાં આવવા મળે છે. જો કાંઈ રોગી માણસને બગાસાં આવે તો તે તેનો રોગ જવાની નિશાની સમજવી.

હસપુ—સ્ત્રીઓનો હસમુખો સ્વભાવ તેની સુંદરતાને વધારનાર છે. સામા માણસના મનને જીતી લેનાર છે. હસવાથી શરીરમાં ફરતા લોહીને વેગ મળે છે. મધ્યમસર હસનાર ધણે ભાગે ડાહ્યો ગણાય છે. માફકસર હસનાર શાંત ઉદાર અને સંપ રાખનાર હોય છે. હદ બહાર દાંત કહાડીને લાન જૂલી જઈને હસે છે તે ધણેભાગે મૂર્ખ અથવા ક્રમઅક્રમનું ગણાય છે. ખડખડાટ મોટા અવાજથી હસનાર માણસ શરમ વગરનું ગણાય છે. જેમના હોઠ પાતળા હોય અને તેની સાથે તેમનું મુખ હસમુખ હોય તો તે ધણે ભાગે કામાતુર ગણાય છે. જેમનું મોં હસતાં પહોળું થઈ જતું હોય તે લખાડ અને કપટી ગણાય છે સ્હેજસાજમાં હસી પડનાર ભોળાં ગણાય છે અને મુખમાં મંદમંદ હસવાથી સમજી ગણાય છે. હસવાથી મુખ ઉપરની સુંદરતા ખીલી નીકળે છે.

સ્ત્રી અને પુરુષે પોતાનું સૌંદર્ય જાળવી રાખવા માટે ગૃહસ્થ

શ્રમને સેવતા પહેલાં પુખ્ત ઉમ્મર સુધી બ્રહ્મચર્યપાળી વીર્યની રક્ષા કરવી જોઈએ. અને ગૃહસ્થાશ્રમમાં પ્રવેશ કર્યા પછી પણ વીર્યનું રક્ષણ પોતાના આયુષ્યનું રક્ષણ કરવા જોઈએ કાળજીથી કરવું. વારંવાર વિષયાનંદને મેળવવાની ઇચ્છાથી શરીરને પાયમાલ કરી નાખવું નહિ. પતિ પત્નિએ પરસ્પર પ્રેમ રાખી હંમેશાં આનંદમાં રહેવાનો અભ્યાસ પાડવો. સતિ સ્ત્રી પોતાની સૌંદર્યતાથી પોતાના હસમુખા સ્વભાવથી, શોક દુઃખને બૂલી જવાની ટેવથી, કટુ વચન સહન કરવાના અભ્યાસથી પતિની પ્રીતિ સંપાદન કરી શકે છે.

સ્ત્રી પુરૂષનો પ્રેમ અખંડિત હોવો જોઈએ. સ્ત્રીએ પુરૂષથી અલિનન યર્થ રહેવું જોઈએ. માત્ર સ્પર્શસુખની ખાતર નહિ પણ શરીર, મન અને આત્માને એકમેક કરી દેવાની ખાતર સ્ત્રી પુરૂષે એક બીજામાં અત્યંત પ્રેમને ઉત્પન્ન કરી, તે પ્રેમને જીંદગીભર નિભાવી રાખવો. તેમના મથાથ પ્રેમની ગાંઠ બંધાતાં એક બીજાની સાથે કોઈ વાતની જુદાઈ રહેતી નથી. તે બંનેનું શરીર એકરૂપ બની જાય છે. કામચાસનો ઉપયોગ એક બીજાનો અખંડ પ્રેમ નિભાવી રાખવા માટેજ છે. પતિએ પોતાની સ્ત્રીમાં અને સ્ત્રીએ પોતાના પતિમાં એકરૂપ બની જઈ અત્યંત પ્રીતિ રાખવી.

ગૃહસ્થાશ્રમના આનંદનો અનુભવ સ્ત્રી પુરૂષ એક બની જાય છે ત્યારેજ મળી શકે છે. કાકશાસ્ત્ર, કામચાસ, વિગેરે સ્ત્રી પુરૂષને પ્રેમથી બાંધી એકરૂપતાનો અનુભવ કરવા માટેજ છે. સ્ત્રીએ પોતાની જીવાની જાળવી સૌંદર્યને ખીલવી પતિનો પ્રીતિ મેળવી લેવી. કોઈ વાત પતિથી જાની રાખવી નહિ, પતિથી રીસાવું નહિ કે કલેશ કરવો નહિ. ખરૂં સુખ, ખરી શાંતિ અને ખરો આનંદ સ્ત્રી પુરૂષ જ્યારે એક બની એક બીજાના પ્રેમમાં તક્ષિન બની જાય છે ત્યારે જ મળી શકે છે.

સ્ત્રીઓની ખુબસુરતીનું ખરૂં રહસ્ય.

છોકરીઓ સાત આઠ વર્ષની ઉમ્મર સુધી કન્યા કહેવાય છે. પછી ૧૨ થી ૧૬ વર્ષ સુધી તે કન્યા કહેવાય છે અને ૧૬ વર્ષ પછી ૩૦ વર્ષ સુધી તરૂણી અથવા મુઘ્ધા કહેવાય છે ૩૦ થી ૫૫ વર્ષની અંદર સ્ત્રીઓ પ્રાઠા કહેવાય છે આ વખતે સ્ત્રી બરસુવાનીમાં આવેલી ગણાય છે. ૧૨ વર્ષ પછી છોકરીના શરીરમાં ફેરફાર થાય છે અને તરૂણાવસ્થામાં આવે છે. તે વયમાં તેના જનન અવયવો

ખીલવા માંડે છે. કહે છે કે ઉકરડીને વધતાં વાર લાગતી નથી તેમ સ્ત્રીઓની જુવાની ઝપાટાખંધ ખીલી નીકળે છે. ગરમ દેશમાં સ્ત્રીઓ વહેલી ઉમ્મરે આવી જાય છે કારણ કે તેને ત્યાંની હવાની અસર થાય છે. મોજ શાખમાં રહેનારી સ્ત્રીઓ પણુ વહેલી જુવાનીમાં આવે છે. ઠંડા દેશની સ્ત્રીઓ માંડી જુવાનીમાં આવે છે. જે નાનપણમાં છોકરીઓ મહેનત મજૂરી કરી શરીરને કસરત આપે તો તેમની જુવાનો નાનપણમાં ખીલી શકતી નથી. મજૂર વર્ગની છોકરીઓ મોટી ઉમ્મરેજ સ્ત્રી વેષમાં આવે છે. શહેરની છોકરીઓની જુવાની વહેલી આવે છે ત્યારે ગામડાની છોકરીઓને મોટી ઉમ્મરે જુવાની આવે છે. નાટક સીનેમાં કે મીજબાનીઓનો રસ ચાખનારી છોકરીઓ વહેલી જુવાનીમાં આવે છે. મરી મશાલા વાળા ગરમ પદાર્થો ખાવાથી છોકરી વહેલી ઉમરે આવે છે.

જે છોકરીઓ નાની ઉમ્મરમાં સ્ત્રી વેષમાં આવે છે તેને ધડપણુ પણુ વહેલું આવે છે. સુંદરતા પણુ વહેલી નષ્ટ થઈ જાય છે. આર વર્ષની છોકરીને પરણાવી સાસરે મોકલવામાં ધણું જોખમ છે. જે તે આર વર્ષે ઉમ્મરમાં આવે છે તો તે પછી પચીસ ત્રીસ વર્ષની ઉમ્મરે પોતાની જુવાની અને સુંદરતાને ખોઈ ખેસે છે પણુ જે છોકરી મોટી ઉમ્મરે સ્ત્રી વેષમાં આવે છે અને લગભગ સોળ વર્ષ પછી પુરૂષના સંગમાં આવે છે તેની જુવાની લાંબી ઉમ્મર સુધી ટકી રહે છે. અને તે પોતાની સુંદરતાને જળવી શકે છે.

સ્ત્રી અને પુરૂષ બંનેએ નાનપણમાં અલ્પચર્યા પાળવું એ ધણું અમત્યનું છે. અલ્પચર્યા પાળવાથીજ તેમનું શરીર મોટી ઉમ્મરે પણુ જુવાન રહી શકે છે અને સૌંદર્ય ટકી શકે છે. સ્ત્રીનું સૌંદર્ય પુરૂષને પોતાના તરફ આકર્ષી રાખનાર હોવાથી હંમેશાં સ્ત્રીઓને નાનપણમાં અલ્પચર્યા પળાવી વિષયની વાતોથી નીરાળી રાખવી જોઈએ.

જ્યારે સ્ત્રી જુવાનીમાં આવવા લાગે છે ત્યારે તે એકદમ સ્ત્રી વેશમાં આવી જાય છે. એક સ્ત્રીના જેટલીજ ઉમ્મરનો છોકરો જ્યારે બાળક જણાય છે ત્યારે તેના જેટલીજ ઉમ્મરની સ્ત્રી વેશમાં આવેલી છોકરી મોટા ઘેરા જેટલી લાગે છે અને ધણે લાગે છોકરાની મા થઈ રહે છે.

કન્યા વેશમાંથી એક સ્ત્રી જ્યારે જવાનીમાં આવે છે ત્યારે તેનામાં એકદમ શરીરમાં ફેરફારો થઈ જાય છે. જુવાની એ એક ગુપ્ત

શક્તિ છે. જે એ વર્ષ પહેલાં રમતીયાળને શરમ વમરની ઠોકરી મણાતી હતી તે સ્ત્રી વેશમાં આવતાં શરમાળ અને ઠરેલ જણાય છે. તેનામાં નવો ઉમંગ જણાય છે, શરીર ઉચું વધે છે, છાતીનો ભાગ-સ્તન મોટાં થાય છે, કમરના ચાપા મોટા થાય છે, પેડું વધે છે. અવાજ પણ બદલાય છે. જુવાન પુરૂષોને જેમ શરમાય છે, તે નવા નવા આનંદ ભોગવવાની ઇચ્છા કરે છે, તેનામાં પ્યારની લાગણી ખીલવા માંડે છે.

તે જ્યારે કન્યા મટી તરૂણાવસ્થામાં આવી આવેશમાં આવે છે ત્યારે તેને પહેલઠ્ઠેલું રંગે દર્શન દેખાય અથવા અટકાવ આવે છે. બાળા મટી જ્યારે સ્ત્રી વેશમાં આવે છે ત્યારે તેને દર માસે અટકાવ આવે છે. આ પ્રમાણે જેને ઠંડેલો અટકાવ આવે છે તેને ૪૦ કે ૪૫ વર્ષે અટકાવ આવવો બંધ થાય છે. જે સ્ત્રીઓને ઠંડેલો અટકાવ આવે છે તેને ત્રીસેક વર્ષે પછી બાળકાનો જન્મ થતો નથી.

સ્ત્રીને અટકાવ આવે છે અથવા રંગેદર્શન થાય છે ત્યારે તેના ગર્ભ સ્થાનમાંથી લોહી જેવો પ્રવાહ ઠંડે છે તે ત્રણ દિવસ સુધી વહે છે. તેનો રંગ લાલ હોય છે પછી રહેજ કાળાશવાળો થાય છે. મજબૂત બાધાવાળી સ્ત્રીને પાશૈરના આશરે લોહી પડે છે. ઘણી સ્ત્રીઓને ચાર દિવસ પછી પણ દસ્તાન જાય છે ત્યારે સમજવું કે તેને પ્રદર જેવો રોગ લાગુ પડ્યો છે. દરેક સ્ત્રીને ૨૮ કે ૩૦ દિવસે અટકાવ આવે છે. જે સ્ત્રીઓ મોજશાપ ભોગવનારી અને બેઠેલ હોય છે, કાંઈ કામ ધંધો કરવાનો હોતો નથી તેમને મહીના કરતાં ઠંડેલો અટકાવ આવે છે. અટકાવ વખતે બગાસાં આવવાં, આળસ થઈવી, જૂપ ન લાગવી, ઉલ્ટી થવી, અને સ્તન નાજુક થઈ તેમાં દુઃખાવા જેવું લાગે છે.

અટકાવ આવ્યા પછી ચોથે દિવસે સ્નાન કરી સ્ત્રી શુદ્ધ થાય છે સારથી સોળરાત્રી પર્યંત તેનું ગર્ભાશય પુષ્ટું રહે છે. આ દિવસોમાં સ્ત્રી ગર્ભ ધારણ કરી શકે છે. જે સ્ત્રી પુખ્ત ઉંમરે સ્ત્રી-વેશમાં આવે છે તો તે સ્ત્રી ગર્ભ ધારણ કરે છે તે બાળક મજબૂત બાંધાનું થાય છે. તેમજ તે સ્ત્રી પ્રજા થવા છતાં પણ જુવાની ગુમાવી દેતી નથી. અને સૌદર્ભતાનો નાશ કરી દેતી નથી. માટે સ્ત્રીઓએ પોતાની જુવાની જાળવવા માટે અને સુંદરતા કાયમ રાખવા માટે મોટી ઉંમર સુધી એટલે ૧૬ વર્ષ પર્યંત બ્રહ્મચર્ય અવસ્થા પાળવું જોઈએ.

સ્ત્રીની સુંદરતા તેના અંગ ઉપરથી જાણી શકાય છે. તેમજ તેના બોલવા ચાલવાની રીતભાતમાં પણ કંઈક મોહકતા રહેલી છે. સ્ત્રીઓના પગથી પણ કંઈક સુંદરતા ખીંચી નીકળે છે. તેની જાંગનો ભાગ ભરાવદાર હોય છે તો તે વધુ મોહક જણાય છે. તેનો બાંધા મજબૂત દેખાઈ આવે છે, સ્ત્રીઓના મરોડદાર ઘાટવાળા પગથી, અને ચાલવાની ઢબથી મોહકતા ઉત્પન્ન થઈ શકે છે. તેની કંડ, કમર અને નંગ ભરાવાદાર જણાય છે તો તે ઉપરથી સ્ત્રીના બાંધાનું માપ જાણી શકાય છે. વળી તેના હાથ ઉપરથી પણ તેની સુંદરતા જણાઈ આવે છે. તેના હાથ ભરેલા અને ઘાટવાળા હોય છે તો તે તેની ખુબસુરતીમાં વધારો કરે છે. કાંડાં મજબૂત અને ભરાવાદાર હોય છે તો તે પણ તેની સુંદરતામાં વધારો કરે છે. સ્ત્રીની ખુબસુરતી ઢાંકી રહેતી નથી.

સ્ત્રીનું શરીર જોતાજ તેના મુખ, હાથ, પગ, જાતી, માથું વિગેરે અવયવો જો ભરેલાં અને ઘાટવાળાં હોય છે તો તેની સુંદરતા જણાઈ આવે છે. જો તેણે નાનપણમાં અભિચર્યને પાળ્યું હોય તો તેના મુખ ઉપર લોહી અને માંસથી ભરાવો તથા ધાતુથી બનેલી ઓજસ ધાતુનું તેજ જણાઈ આવે છે. જો નાનપણમાંથીજ તેનું લમ થયું હોય છ અને અભિચર્યને પાળ્યું હોતું નથી તો તેનું મુખ, હાથ, પગ, શરીર કરમાયલું, સૂકું અને નિસ્તેજ જણાય છે. માટે દરેક સ્ત્રીએ પોતાની સુંદરતા ખીંચવવા માટે મોટી ઉમ્મરે લમની ગાંઠથી બાંધાવું જોઈએ. અને પુખ્ત ઉમ્મર સુધી અભિચર્ય પાળવું જોઈએ.

સ્ત્રીનું સૌંદર્ય પુરુષને મોહ પમાડી શકે છે. મોહક શરીર વાળા સ્ત્રી પોતાના પતિના પ્રેમને છતી શકે છે. સ્ત્રીઓની શારીરિક સુંદરતાની સાથે તેણે પોતાના વિચારો પવિત્ર રાખવા. જ્યાં સુધી તેનામાં ઉત્તમ આચાર વિચાર હોતા નથી ત્યાં સુધી તેનામાં ગમે તેટલી શારીરિક સુંદરતા હશે તોપણ તે પોતાના પતિને બહાલી થઈ પડતી નથી. તેનામાં શારીરિક સુંદરતાની સાથે જો માનસિક સુંદરતા હોય છે, પ્રેમની લાગણી હોય છે, સ્નેહાળ હોય છે, ઉત્તમ સદ્ગુણો હોય છે તો તે પોતાના પતિને રીઝવી શકે છે. અને પતિના પ્રેમને સારી રીતે મેળવી શકે છે.

શરીરની સુંદરતા ઉપરનો પ્રેમ સુંદરતા નષ્ટ થતાં જતો રહે

છે પણ જો તેનામાં શરીરની સુંદરતાની સાથે ઉત્તમ સદ્ગુણો હોય છે અને સ્નેહાળ સ્વભાવ હોય છે તો તેની સુંદરતા લાંબો વખત ટકે છે અને તેના ઉપર પ્રીતિ પણ લાંબો વખત સુધી જેવીને તેરી કાયમ રહે છે. ઘણી સુલક્ષણી સ્ત્રીઓનું હેત તેમનાં બાળકો ઉપર અત્યંત હોય છે. જે સ્ત્રીઓ બાળકો ઉપર પ્રેમ રાખી તેમનું હિત કરવામાં તત્પર રહે છે, તે સ્ત્રીઓ પોતાના પાત ઉપરના પ્રેમને નિભાવી શકે છે. પતિ ઉપરના પ્રેમને નિભાવી રાખવા માટે અથવા પતિ સાથે સ્નેહભાવ ધાઢ કરી દેવા માટે પતિનાં અવગુણોનું વિસ્મરણ કરતાં સ્ત્રીઓનું જોઈએ. પતિસાથે કદી મતભેદ પડે તો પતિની સાથે તકરારમાં ન ઉતરતાં પતિ બે શબ્દ વધુ કહી જાય તો તેને બૂધી જતાં શીખવું જોઈએ એ સ્ત્રીઓ પતિના પ્રેમને નિભાવી રાખવામાટે ખાસ શીખવાની જરૂર છે. ઘણી સ્ત્રીઓ કાચા કાનની હોય છે. કોઈ કંઈ કહે તો તેને ઝટ સાચું માની દે છે. આવા સ્વભાવવાળી સ્ત્રીઓને બહુ બોલ બોલ કરવાની ટેવ હોય છે. માટે તેનો તેમણે ત્યાગ કરવો જોઈએ.

સ્ત્રીઓનામાં ધર્મશીપણું વધારે હોય છે. ધર્મ ઉપર શ્રદ્ધા તેમને વિશેષ હોય છે, સાધુ સંતો ઉપર પુણ્યભાવ રાખવાની તેમને ટેવ પડી ગયેલી હોય છે, દયાળુ હોય છે. પણ ઘણી વખતે તે અધશ્રદ્ધાળુ બની ઢોંગી સાધુ સંતોના પાશમાં ધર્મને બંધાને સપડાઈ જાય છે. તેથી સ્ત્રીઓને અધશ્રદ્ધાળુ માનવામાં આવે છે માટે તેમણે પતિની મરજી પ્રમાણે ધર્મકાર્યમાં પ્રવૃત્ત થવું જોઈએ. સ્ત્રીઓ પોતાની સુંદરતા દેખાઈ આવે તે માટે સારાં સારાં કપડાં અને ધરેણી પહેરવાની ઈચ્છા વધુ રાખે છે. કોઈ સ્ત્રીએ જ્યુસ કે લુધું પહેર્યું હોય છે તો તેવાં કપડાં કે જ્યુસભાવ પોતાને મળે તો સાફ એવું તેને મન થઈ જાય છે. પુરુષો કરતાં સ્ત્રીઓને પહેરવા ઓઢવાનો શોખ વધુ હોય છે. તે માત્ર પોતાની સુંદરતા વધારવાની ખાતરજ. પણ આ સુંદરતા માત્ર પતિને બતાવવા ખાતર, પતિનો પ્રેમ પોતાના ઉપર ટકી રહે તેની ખાતર હોવી જોઈએ.

સ્ત્રીઓ બીકણ વધુ હોય છે. સ્નેહસાજ બાળકમાં તેમને બધા જણાય છે. કેટલીક રસ્તે જતી હોય ને સ્નેહ ધબકાં આપે તો તેથી પણ બધાનીત થઈ જાય છે. બાળક માંદું થતાં પણ તેને તે રોગ મટશે કે કેમ તેની ચંકા થતાં તેને મરી જવાની બીક રાખ્યાં કરે

છે, કેટલીક સ્ત્રીઓને જીકુ બોલવાની તો ટેવજ પડી ગઈ હોય છે, તે જીકુ બોલી બને તો પતિને પણ ખેતરવા સુકતી નથી આ ટેવોને તોણે ત્યાગ કરવો જોઈએ. પતિથી કોઈ વાત તેણે જાની રાખવી નહિ.

સ્ત્રીઓને પ્રજા થવાની ધણી હોશ હોય છે. તે પુરુષ કરતાં બેહલી સ્ત્રીવેશમાં આવે છે, પુરુષો કરતાં સ્ત્રીઓને માતા થવાનું બેહલું મન થાય છે. ધણી સ્ત્રીઓ બોળી હોય છે, ઘણીવાર તે શ્રીમ્મ માણસના વચન ઉપર વિશ્વાસ રાખી બોળવાઈ જાય છે. કેટલીકવાર સ્ત્રીઓ સંકટ વખતે વધુ હીમત રાખી શકે છે. મોડી રાત સુધી જાગવાની તેમને ટેવ પડી ગઈ હોય છે. તેમને જાગવાથી ઉજાગરો લાગતો નથી.

સ્ત્રીઓએ પોતાના પતિને રીઝવવાનું મૂળ કામ લક્ષમાં રાખવું જોઈએ. તેને માટે જે વડે પતિનો પોતાના ઉપર ક્રોધ થાય કે અપ્રીતિ થાય તેવી કોઈ પણ ક્રિયા તેણે કરવી નહિ. ચરીરની સુંદરતા પણ પતિને રીઝવવા માટેજ હોવી જોઈએ. જે સ્ત્રી પોતાના પતિના પ્રેમને મેળવી શકતી નથી તે ગમે તેવો સુંદર હોવા છતાં પણ ધિક્કારને પાત્ર છે.

ગમે તેવી સુંદર સ્ત્રી પણ વિવેક વગર શોભી શકતી નથી. ધણી સ્ત્રીઓનામાં બિદકુષ વિવેક હોતો નથી. ગમે તેવી સુંદરતાને પણ વિવેક વગરની સ્ત્રીઓ નષ્ટ કરી દે છે. પતિને વિવેકથી સ્ત્રી પોતાનો બનાવો શકે છે તેવીજ રીતે પતિ પણ પોતાની પત્નીને મધુર શબ્દોથી, તેના ઉપરના સ્નેહભાવથી અને નરમાશથી પોતાની બનાવી શકે છે. સ્ત્રીઓને ઠપકા દેવાથી, કઠોર વાણી સંબળાવવાથી અને તેનું અપમાન કરવાથી તેને ધણું લાગી આવે છે. વારંવાર તેમ ક્રોધ કરવાથી સ્ત્રીનો પ્રેમ પતિ ઉપરથી ઉતરી જાય છે. માટે પતિએ પોતાની સ્ત્રીને રાજી રાખવા માટે તેને જે કંઈ કહેવું હોય તે પ્રેમથી કહેવું. તેની કુટેવો સ્નેહપૂર્વક કહીને છોડાવી શકાય છે.

જે સ્ત્રીઓ પોતાના પતિને રીઝવી શકે છે તે કદીપણ પરપુરુષના પાસેમાં સપડાતી નથી. સ્ત્રીઓએ પોતાના પતિ વગર બીજા પુરુષે આપેલી કોઈ વસ્તુનો પતિની રજા સિવાય સ્વિકાર કરવો નહિ. ક્ષરણકે પરપુરુષ તરફથી મળતી રકમો કોઈ વખતે તે સ્ત્રીને બ્રજ કરી દેવાને સુકતી નથી. તેમજ તે સ્ત્રીને પરપુરુષ પાસેથી વારંવાર પૈસા ટકા લેવાનું મન રહ્યાં કરવાથી તેનામાં પરપુરુષ સાથે પ્રીતિ

બંધાય છે અને તેથી કાંઈ વખતે અનીતિમાં સપડાઈ જાય છે માટે કાંઈપણ સ્ત્રીએ પરપુરુષની કાંઈપણ વસ્તુનો ભેટ તરીકે સ્વીકાર કરવો નહિ.

સ્ત્રી અને પુરુષમાં યથાર્થ પ્રેમ હોવો એ જીંદગી સુખી અને આનંદી ગુઝરવામાં મદદરૂપ છે. પ્રેમ શરીરમાંના લોહિને વધુ ગતિ આપે છે, અને તે વખતે ગરમી ઉત્પન્ન થતા હૃદયના ધબકારા વધુ વેગથી ચાલે છે. જ્યારે સ્ત્રી પુરુષ એક બીજા પ્રત્યે અત્યંત પ્રેમ રાખે છે, અને અત્યંત પ્યારની લાગણીથી એક બીજાને મળે છે ત્યારે તેમના શરીરમાં ઇલેક્ટ્રીસીટી અથવા તો એક પ્રકારનો જોરદાર જીવંતો ઉત્પન્ન થાય છે અને તે એકબીજામાં પ્રવેશ કરે છે. પ્યાર વખતે શ્વાસ વધુ ચાલે છે. ખરા પ્રેમથી આસ્રવમાં વધારો થાય છે. જો સ્ત્રીને પુરુષ મૂર્ખ અને અજુગમતો અથવા પોતાના સ્વભાવને અનુકુળ મળતો નથી અથવા પુરુષને સ્ત્રી અયોગ્ય અને પોતાના સ્વભાવને અનુકુળ મળતી નથી તો તે બે વચ્ચે ખરો પ્રેમ ઉત્પન્ન થતો જ નથી.

સ્ત્રીઓને ખરા પ્રેમથી શરીર ઉપર ધણી જ સારી અસર થાય છે. તે પોતાને મનગમતા પતિને મેળવી જેમ કુલની કળી ખીલી નીકળે તેમ તેનું મૈવન ખીલી નીકળે છે. જો સ્ત્રીઓ પોતાના પતિના પ્રેમને જીતી શકે છે, પોતાના પતિના પ્રેમમાં લીન થઈ જાય છે તે આનંદી અને સુખી બની ખરી જીવાનીનું ફળ ભોગવી શકે છે.

સ્ત્રી પુરુષનો પ્રેમ તેમના મુખ ઉપરથી કળી શકાય છે. મનુષ્યના મનમાં કેવા વિચારો ચાલ્યાં કરે છે તે તેના મુખ ઉપરથી જોઈ શકાય છે. તેનામાં પ્રેમ ફટલો છે, તે સુખી છે, આનંદી છે કે દુઃખી છે તે તેના મોં સામે જોઈને કહી શકાય છે. જો તે દુઃખી હશે તો તેનો ચહેરો ઉદાસ જણાય છે. અને સુખી હોય છે તો તેના મુખ ઉપર આનંદ જણાય છે. તેના મનમાં જેવા વિચારો ચાલતા હોય છે તે પ્રમાણેનો તેના મુખ ઉપર ભાવ જણાય છે. પ્રેમની લાગણી પણ તેવીજ રીતે મુખ ઉપરથી જોઈ શકાય છે. પ્રેમ વળી આંખોમાં તરવરી રહે છે. આંખ ઉપરથી સ્ત્રી કે પુરુષનામાં ફટલો પ્રેમ છે તે જાણી શકાય છે. પ્રેમવાળી સ્ત્રીની કે પ્રેમી પુરુષની આંખોમાં એક પ્રકારનું તેજ જણાય છે ધણીવાર

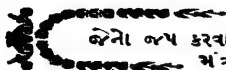
કામની શરમથી એક બીજા સાથે વાત થતી નથી સારે માત્ર પ્રેમી નેત્રાથી વાત થઇ શકે છે. સ્ત્રી પોતાના પતિ ઉપરના પ્રેમને પોતાનાં નેત્રોદ્વારા વ્યક્ત કરી શકે છે.

એક બીજાને કાઠે વળગી રાખવાનો રીવાજ બહુ ન્યાતોમાં છે. તેવીજ રીતે સ્ત્રી અને પુરુષ પણ પ્રેમથી એક બીજાની કાઠે વળગી પડી આલિંગન આપે છે. આ પણ એક પ્રેમની નિશાની છે. આલિંગનથી સ્ત્રી પુરુષને અને પુરુષ સ્ત્રીને પ્રેમથી આકર્ષી શકે છે. વળી સુખન પણ પ્રેમની નિશાની છે. માત્રાપ પોતાનાં બાળકોને પ્રેમથી બચી-બાને સુખન કરી દે છે. પુરુષ પોતાની પત્નીને અને પત્ની પોતાના પતિને સુખનથી પ્રેમ દર્શાવી શકે છે. એક બીજામાં બહાલ આવી જાય છે ત્યારે તે એક બીજાને સુખન કરી દે છે, સુખન એ મનના પ્યારને દર્શાવી શકે છે. પતિ પત્નીને સુખન કરે છે તે વખતે જો પત્નીનો પતિ ઉપર પ્રેમ હોય છે તો તે સુખન કર્યા વગર રહી શકતી નથી તેમ પત્ની જો પતિને પ્રથમ સુખન કરે છે તો પતિ તેને સાચું સુખન કરી દે છે એ એક બીજાના ઉપર પ્રેમની નિશાની તુલ્ય છે. સ્ત્રી પુરુષની સુખન કરવાની રીત ઓરજ છે સ્ત્રી પોતાના પતિને અથવા પતિ પોતાની પત્નીને સુખન કેટલીકવાર માથે, કપાળે, ગાલે, અને હોઠ ઉપર કરી દે છે.

જ્યારે સ્ત્રી પુરુષમાં અને પુરુષ સ્ત્રીમાં એકમેક થઈ જાય છે સારે તેમના પ્રેમનું સુખન હોઠ ઉપર કરી દેવાય છે સારે તેઓના ચારે હોઠ એક રૂપ બને છે. તેમનાં શરીર જુદાં હોય છે તે એક રૂપ બને છે અને જેમ દુધ સાકરમાં ભળી જાય છે તેમ સ્ત્રી પુરુષ એક રૂપ બની, આ દુનિયાના દુઃખને ભૂલી આનંદ સુખનાં અનુભવ કરી શકે છે. સ્ત્રી પુરુષ જ્યાં સુધી એકરૂપ થતાં નથી ત્યાં સુધી તેમને ખરા આનંદનો લાભ મળતો નથી. બંનેનાં શરીર, મન અને આત્મા જ્યારે એક બની જાય છે સારે સ્ત્રી પુરુષના ચતુર્થ આનંદની કળી ખીલી નીકળે છે. કામશાસ્ત્રનું ખરું રહસ્ય-સ્ત્રી પુરુષે એક રૂપ બની મૃદરથાશ્રમના ખરા સુખ અને આનંદને મેળવવો એ છે, અને એ આનંદ જ્યારે પતિપત્ની એક રૂપ બની જાય છે ત્યારેજ મળી શકે છે.

પ્રકરણ ૧૧ મું.

મંત્રશાસ્ત્ર.

જેનો જપ કરવાથી કાર્ય સિદ્ધ થાય તે મંત્ર કહેવાય છે. મંત્રથી માણસ ગમે તેવું કામ મંત્રની દેવતા પાસે કરાવી શકે છે. તે કામ કરાવતા માટે મંત્રને પ્રથમ સિદ્ધ કરવા માટે તેની સાધના કરવી પડે છે. મંત્ર અને યંત્ર શાસ્ત્રની સિદ્ધિ માટે દેવની ઉપાસના કરવાની જરૂર છે. સદાચારનું સેવન કરી બ્રહ્મચર્ય પાળી એકાન્ત જગ્યામાં મંત્રને સાધવો જોઈએ.

વશીકરણ મંત્ર—॥ ઐ હ્રીં નમો મોહિન્યૈ સર્વ લોકાના મેં વશી કરુકરુ હું ફટ સ્વાહા ॥

આ મંત્રને કાળી ચૈદ્યને દિવસે ૧૦૮ વાર ધુપ દીપ કરી જપવાથી સિદ્ધ થાય છે. પછી તે મંત્રથી જળને એકવીસવાર મંત્રીને તે પાણીથી મોં ઘોષને કાઢની સાથે વાત કરવાથી તે માણસ વશ થાય છે.

મોહન મંત્ર—॥ ઐ લક્ષ્મીનારાયણા નમઃ મોહને પ્રેમ વશીભૂતાં કરુ કરુ સ્વાહા.

આ મંત્રને પણ કાળીચૈદ્યને દિવસે ઉપર પ્રમાણે સાધીને તેનાથી જળ મંત્રીને મોં ઘોષાથી લોક તેના ઉપર મોહ પામે છે.

લક્ષ્મી મંત્ર—ૐ હ્રીં માયાતે પ્રત્યક્ષ મેષતં સ્વાહા ॥

શુક્રવારે અપવાસ કરી આ મંત્રના એક હજાર જપ કરી હોમ કરવાથી લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થાય તેવા દાર જડી આવે છે.

મારણ મંત્ર—ૐ મહાકાલી રુદ્ર શક્તિ શાલી શત્રુસ્થ નાશી કુરુ કુરુ સ્વાહા ॥

આ મંત્રનો રોજ સવારે ૧૦૮ વાર જપ કરવા એ પ્રમાણે ૪૦ દિવસ સુધી જપ કરવાથી તેની સિદ્ધિ થાય છે.

સર્પ વીધનો મંત્ર—ૐ નમઃ શિવાય.

આ મંત્રનો ૧૦૦૦ વાર જપ કરવાથી સર્પ વીધ ઉતરે છે.

બાળરક્ષક મંત્ર—ૐ નમો મંગલતે ગરુડાય વ્રજ્જકાય સ્વસ્ત્યસ્તુ સ્વાહા ॥

આ મંત્રને ૧૦૧ વાર જપી પાણીને મંત્રીને તે પાણીથી ચંદન ધસી બાળકના કપાળે લગાવવાથી બાળક સર્વ વ્યાધિઓથી બચે છે.

આદાશીશીનો મંત્ર—ૐ ગરુડહૃદયાય નમઃ ત્રંબકાય નમઃ ॥

આ મંત્રનો ૧૦૮ વાર જપ કરે અને લગ્ન દુઃખતા ભાગ ઉપર લગાવ્યા કરવાથી આદાશીશી ચઢતી નથી.

સ્તંભન મંત્ર—ૐ નમો ભગવતે મહાવલ પરાક્રમાય મનોભિલાષિતં સ્તંભન કુરુકુરુ સ્વાહા ॥

આ મંત્ર ૧૦૮ વાર જપી દુધને મંત્રી તે દૂધ પીધા પછી સંગ કરવાથી વીર્ય સ્તંભન થાય છે.

નજરબંધીનો મંત્ર—ૐ નમો ભગવતે વાસુકો નગર-જાય જાણ કુંડલો ચલનાનીની સ્વાહા ॥

અંકોલના લાકડાનો એક નાનો દોઢ ફુટનો કડકો રચી-વારે લાવી તેને ડાહી બરાબર ગોળ બનાવી તેને ધ્રુપ કરી, દીવો અને નૈવેદ્ય કરી પછી ઉપરના ૧૦૮ મંત્રો જપવાથી સિદ્ધ થાય છે. પછી મદારીએ ખેલ કરતી વખતે એ લાકડીના ડંડાને મંત્ર બોલીને આબુઆબુ ફેરવવી. જેની તેના ઉપર નજર પડે તેની નજર બંધ થાય છે.

આદાસીસીનો મંત્ર—બનમેં જાહ બાદરો જો જાબા-ફલ જાહ જાહે મુહમ્મદ હાંક દે આધાસીસી જાહ ॥

શુકલપક્ષમાં પ્રથમ શુરવારે ૧૦૧ વાર આ મંત્ર જપવાથી સિદ્ધ થાય છે. પછી જેને આદાસીસી ચઢી હોય તેના માથે આ મંત્ર બોલી ત્રણ વાર કુંક મારવાથી આદાસીસી ઉતરી જાય છે.

મહાલક્ષ્મી સિદ્ધિનો મંત્ર—શ્રી શુક્લે મહાશુક્લે કમલહલ નિવાસે શ્રી મહાલક્ષ્મી નમો નમઃ લક્ષ્મી માહ સત્તકી સવાહ આયો ચેતો કરો મહાહ ના કરો તો સાત સમુદ્રોંકી કુહાહ ઋદ્ધિ સિદ્ધિ સોવેગે તો નૌનાથ ચૌરાસી સિદ્ધકી કુહાહ ॥

જે માણસને આ મંત્ર સિદ્ધ કરવો હોય તેણે ઓરીસ કે દુ-કાન ઉધાડીને દુકાનની ગાદી ઉપર બેસી તરતજ આ મંત્ર બોલીને એક માળા જપવી અર્થાત ૧૦૮ જપ કરવા પછી વેપાર શરૂ કરવો આ પ્રમાણે રોજ કરવાથી ધનની વૃદ્ધિ થાય છે.

કાર્ય સિદ્ધિ મંત્ર—ૐ નમો ભગવતી પદ્માવતી સર્વજન મોહની સર્વ કાર્ય કરનાં મમ ચિકટ સંકટ હરણી મમ મનોરથ પુરણી મમ ચિંતા ચુરણી ૐ નમો પદ્માવતી નમઃ સ્વાહા ॥

આ મંત્રની સવારે, બપોરે અને સાંજે અઠેકી માળા જપવી તો ધનની વૃદ્ધિ થાય છે.

ધંધા ભગે ને ધન વધે—ૐ નમો ભગવતી પદ્મ પદ્માવતી ૐ હ્રીં શ્રીં પૃથ્વી વક્ષિણાય ઉત્તરાય આળ પૂર્ણેય સર્વજન વદય કુરુ કુરુ સ્વાહા ॥

સવારમાં ઉડી સ્નાન કરી કાંઈ પણ માણસની સાથે વાત કરતા પહેલાં આ મંત્ર ૧૦૫ વાર જપીને ચારે દિશામાં આ મંત્ર લણીને કુંકવાથી ચારે દિશાથી લાભ મળે.

લક્ષ્મી પ્રસન્ન થાય—ૐ પદ્માવતી પદ્માનેત્રે પદ્માસન લક્ષ્મી દાયિનો વાંક્ષા મુત પ્રેત નિઘ્રહણી સર્વ શત્રુ સંગ્રહારણી વુર્જન મોહની ઋદ્ધિ વૃદ્ધિ કુરુકરુ સ્વાહા ૐ હ્રીં શ્રીં પદ્માવત્યેનમઃ યુલાલ, ગોર્યદન, કપુરકાયલી, છડીતો એ સર્વ વાટી ચુણું કરી તેની ચણા જેવડી ગોળાઓ ૧૦૮ બનાવી પછી ચનીવારે રાતે તથા રવિવારે દિવસે લાલ વસ્ત્ર પહેરીને લાલ કાચળા ઉપર લાલ પુષ્પ ચઢાવી આ મંત્રના ૧૦૫ જપ રોજ કરવા અને મંત્ર બોલીને એક ગોળા અગ્નિમાં હોમવી. આ પ્રમાણે એક મહિને કરવાથી લક્ષ્મી પ્રસન્ન થાય છે. પછી રોજ ૨૧ ગોળાઓ આ મંત્રથી મંત્રીને રોજ અગ્નિમાં હોમવાથી ઋદ્ધિ થાય છે.

વેપારમાં ધન વધે—ૐ હ્રીં શ્રીં ક્લીં શ્રીં ક્રીં ક્લીં શ્રીં લક્ષ્મી મમગૃહે ઘન પુરય પુરય ચિંતા ચુરય સ્વાહા । સવારમાં ઉડી દાંતણુ કરીને ૧૦૮ મંત્ર જપે તો ધનનો લાભ થાય એ નક્કી જ છે.

ઉપદ્રવનો નાશ થવાનો મંત્ર—ૐ વંદાકારિણી મહાવીર દેવદત્ત સર્વ ઉપદ્રવ નાશનં કરુ કુરુ સ્વાહા.

આ મંત્ર પૂર્વાભિમુખે બેસી ધૂપ, દીવો, નૈવેદ્ય, કપુરથી પૂજા કરી ૩૫૦૦ વાર આ મંત્રનો જપ કરે અને પછી પશ્ચિમે બેસી ગુગરનો અગ્નિમાં ધૂપ કરે. આ પ્રમાણે ૩ દિવસ કરવાથી સર્વ ઉપદ્રવો મટે છે.

વિદ્યા પ્રાપ્તિના મંત્ર—ૐ હ્રીં ઐં અહં વદ વદ કામ્વા-
દિની ભગવતી સરસ્વતી નમઃ સ્વા વિદ્યા દેહિ મમ હ્રીં
સરસ્વતી સ્વાહા ।

આ મંત્ર ગૃહણુ હોય ત્યારે ૧૪૪ વાર જપીને પછી ૨૧ દિવ-
સમાં સવાર બપોર અને સાંજે એકસો આઠ આઠ વાર જપવે અને
રોજ ૧ માળા જપે તો વિદ્યા આવડે.

યાદશક્તિ વધે—ૐ નમો ભગવતી સરસ્વતી પરમેશ્વરી
વામ્વાદિની મમ વિદ્યા દેહિ ભગવતી હંસવાદિની સમારૂઢા
બુદ્ધિ દેહિ દેહિ પ્રજ્ઞા દેહિ દેહિ વિષ્ણં દેહિ દેહિ પરમે-
શ્વરી સરસ્વતી સ્વાહા.

સ્વીવારથી ૨૧ દિવસ સુધી રોજ ૧૦૮ વાર જપ કરવે અને
બ્રહ્મચર્ય પાળી ૧ વાર બ્રોજન કરવું. તેથી યાદદાસ્તી વધે છે. બાણેલું
યાદ રહે છે બૂલાવું નથી.

ઉદ્યોગ ધંધે પ્રાપ્ત થાય—કાલી કંકાલી મહાકાલી
મુખ સુંદર ત્રિચ્છાલીચાર ચીર મેહં ચોરાસીં બતાતો પુણં
પાન મિઠાઈ અબ બોલો કાલીકી કુહાઈ.

રોજ સ્નાન કરીને આ મંત્રને ૭ વાર તથા ૪૯ વાર પૂર્વ
તરફ મુખ રાખીને બેસીને જપે તો ધંધે હાથ આવે.

ગર્ભ સ્તંભન મંત્ર—ૐ નમો આદેશ ગુરુકો ૐ વા
અંગદે બાંધિ રાજ નૃસિંહ જતી જતી મીસતે બાંધી રાજ
શ્રી ગોરક્ષનાથ કાંક્ષતે બાંધી રાજ હપૂલોકા રાજા સુંદરી
તે બાંધ રાજ દઢાસન દેવી યહમન પવન કા યાકો રાજ
થંમે ગર્ભે ઔર બાંધ ઘાવ થંમે માતા પાર્થતી ગાંઢો બાંધો
હૃશ્વર જતી સબ લગ ગાંઢો કટિપર રહે તબ લગ ગર્ભ
કાયામેં રહે ગુરુકી શક્તિ મેરી ભક્તિ ફુરો મંત્ર હૃશ્વરો વાચા.

કુંવારી કન્યાનું કલિહું સુતર અથવા ઢિન ગર્ભવતી સ્ત્રીના
આથેથી પગની એડી સુધી બરીને લેવું પછી તેને સાતબેવડું
કરવું પછી તેને આબળી મંત્ર બાણીને સાત ગાંઠો વાળવી. આ
દોરે સ્ત્રીની ફેટે બાધવાથી નવ મહીના પુરા થાય ત્યારે છાડી
નાંખવે. સવાપાસેર મીઠાઈ બાળકાને વહેંચવી આ મંત્રથી મંત્રલો
દોરે ફેડે બાધવાથી ગર્ભ અધુરે પડતો નથી. આ દોરાને ગુગરને

ધુપ દધ, ફૂલ ચઢાવી સવાપાસેર મીઠાઇ ભોગમાં ચઢાવી તે ઠોકરા-
ને વહેંચી દેવી.

ગર્ભ ઝરે નહિ—ૐ હ્રીં હ્રીં ચલ ચલે હુઃ ચલમલ
હઃ ઠઃ ઠઃ ઠઃ સ્વાહા ॥

આ મંત્રથી દોરે મંત્રી ૨૧ ગઠિા વાળની પછી તે ગર્ભવં-
તી સ્ત્રી કમરે બાધે તે ગર્ભ ઝરી જાય નહિ.

મહાલક્ષ્મી મંત્ર—ૐ હ્રીં ક્લૌ મહાલક્ષ્મી ઓ પશ્યત્યૈ
નમઃ । મહાલક્ષ્મી મહાકાલી મહાદેવી મહેશ્વરી મહામુતિ
મહા માયા મહાધર્મેશ્વરી અર્હી ॥ ૧ ॥ મુક્તા માલા ધરા-
માયા મહા મેઘા મહોદરો । મહા જનની જગન્માતા મહા
મુષોતિની અર્હી ।

આ મંત્ર રોજ સોળવાર જપવાથી લાભ થાય, ધન મળે યશ
અને પુત્રની પ્રાપ્તિ થાય મહાલક્ષ્મી પ્રસન્ન થાય.

વનવાસી દેવીનો-રક્ષા મંત્ર—ૐ અચલ ગુસાઈ વન
સંધે રાય ચોર ન જાંકે વાંધ ન લાય સુતે સર્પ ન ઘાલે
ઘાવ કિન વાયાં કિન વાહિના ફિર ફિર વાયાં દોઈ અચલ
ગુસાઈ સમર્તા મેરી કાયા નાશ ન દોઈકે શોરાઈ સદા
સદાય તોન લોકલોકે માલન જાઈ કોહા કાંટા ઘિયા જહાય
અલલ અલલ વજરંગી સદા સતસંગી ૐ સ્વાહા ।

બેસા ગુગરની ૨૧ ગોળી કરી આ મંત્રથી મંત્રતા જવું ને
અકેકી ગોળી અગ્નિમાં હોમતા જવું. પછી આઠ શનિવાર સુધી
રોજ ત્રણ ત્રણવાર મંત્ર જણીને પોતાના ઉપર પાણીનું માર્જન
કરવાથી ચોર, વાઘ કે સાપનો ભય રહેતો નથી. વનવાસી દેવી તેવું
રક્ષણ કરે છે.

શુભ થશે કે અશુભ તે કહેવાનો મંત્ર—ૐ હ્રીં ઓ
વાલીલં વાહુલી ક્ષા, ક્ષીં, ક્ષુ, ક્ષૈં, ક્ષઃ કટ સ્વાહા ।

પૂર્વ તરફ બેસીને આ મંત્ર હળરવાર જપવો, બોધ ઉપર
સુવું અને બ્રહ્મચર્ય પાળવું, રોજ એક વખત ભોજન કરવું તે
તેથી તે માણસ કોઈ પણ કાર્યમાં કોઈ પણ માણસને શુભ ફળ
મળશે કે અશુભ ફળ મળશે તે કહી શકે છે,

લક્ષ્મી દર્શનનો મંત્ર—ૐ પદ્માવતી પદ્માવતી વજ્ર
વર્જાકુળી પ્રત્યક્ષ મયંતિ મયંતિ ।

અડધી રાત્રે બરોબર બાર વાગે માટીના કેડીયામાં દીવો કરી માટીની માળા બનાવી તેનાથી આ મંત્રના ૧૦૦૮ વાર જપ કરવા. આ પ્રમાણે ૨૧ દિવસ સુધી એકાગ્ર ચિત્તે લક્ષ્મીદેવીનું ધ્યાન કરી જપ કરવાથી લક્ષ્મીદેવીનાં સાક્ષાત્ દર્શન થાય છે.

મનનું ધારેલું કામ સિદ્ધ થાય—ૐ આં ઝં સ્વાહા ।
દરરોજ બ્રહ્મચર્ય પાળી આ મંત્રનો દળરવાર જપ કરવો, સાદુ ભોજન જમવું તેથી ધનની વૃદ્ધિ થાય, ઉદ્યોગ જડે. સવા લક્ષ જપ કરી તે પછી તેના દસમા ભાગે હોમ કરવાથી સિદ્ધ થાય છે.

કરાલિની સર્વ કાર્ય સિદ્ધ કરવાનો મંત્ર—ૐ હું કરિ કારાલિની ક્ષં ક્ષાં ફટ ।

એક પગે ઉભા રહી ૧૦૮ વાર આ મંત્ર જપી ચાર ધરાવવો, લાલ ફળ ચઢાવવું, ૭ માસમાં દેવી પ્રસન્ન થાય છે. અને જે માગવામાં આવે તે આપે છે.

સહુદેવ કૃદ્ય—ૐ નમો મગલતી માતંગી સર્વ વ્રતે-શ્વરી સર્વ મનહરણી સર્વ લોક વચ્ચીકરણી સર્વ સુખ રંજનો મહા માયે લઘુ લઘુ ચ્ચસ્યં કુરુ કુરુ સ્વાહા ।

કૃષ્ણ પક્ષની અષ્ટમીના રોજ અપવાસ કરી સવારમાં સહદેવી—પીળાપુલની બસા (જેને ગુજરાતીમાં ખપાટ અથવા કસિકી કહે છે.) તેને ઉખાડી લાવી ઇશાન ખૂણામાં બેસી ૨૪ વાર આ મંત્રનો જપ કરવો. આ પ્રમાણે ૭ રાત્રિ સુધી જપ કરવો. ૧૮ દિવસમાં સિદ્ધિ થાય છે. પછી તે સહદેવી—ખપાટનું ચૂર્ણ કરી જેના માથા ઉપર મૂકે તે વશ થાય, અથવા પાનમાં નાંખી જેને ખવરાવે જથવા ગોઝ્યંદન મેળવીને જે તિલક કરી જેને જીવે તે વશ થાય. તેના ચુરણમાં મનશીલ મેળવી આંખે આંજવાથી જેના સામે જીવે તે વશ થાય. તેના ચુરણને માથે બાલવાથી રણમાં જય થાય. ઝડપ વખતે વંધ્યા અને તે ચૂર્ણ ખવરાવવાથી ગર્ભ રહે. બાળકના ગળામાં બાંધવાથી અતિસાર બંધ થાય. ગૃહ પીડા મટે. તેનું મૂળ મોંમાં રાખી બોલવાથી જેની સાથે વાત કરે તે વશ થાય છે.

ચોરી પકડવા ચોખ્ખા મંત્રી ખવરાવવાનો મંત્ર—ૐ નમો કાલ મૈરં સેવરા મૈરં ઉચરા મૈરં આદિ ... ચ જુ-ગાદિ મૈરં બલ મૈરં અબલા બલા સર્વ મો તારણ મૈરં પલ ગુગલ ધુપ ખાર મૈરં આદિ ત્રિપુરા લેખો રિદ્ધિ સિદ્ધિ

લેતો આઈ ચોરકા મુઝ મોઝત આઈ સાહકા મુઝ સોઝંત
આઈ દેહું મૈહં જીસી સેરી ॥

આ મંત્રને ૧૦૮ વાર જપવાથી સિદ્ધ થાય છે. ૫છી ૩૭ વાર મંત્ર બોલીને ચોખ્ખા મંત્રી ચોરી થઈ હોય તે વખતે ચોરીને જેના ઉપર બેઠમ આવતો હોય તેને ખવરાવવાથી જો તે ચોર હોય છે તો મોભાથી લોહી નીકળતાં પકડી શકાય છે.

કન્યાને સાસરામાં સુખ મળે—ૐ નમો મોગરાજ મય-
કર પરિ મુપ ઉત ઉધરહ જો જો દીલે માર કરતા સો
સો દીલે પાય પરતા ૐ નમો ટઃ ટઃ સ્વાહા ।

મીઠું ૧૦૮ વાર મંત્રીને તે કન્યાને સાસરે જતી વખતે આ-
પવું તો તેને સાસરામાં સુખ મળે છે.

મંગલનો દોષ દુર કરવા માટે મંગળનો જપ.

સંકલ્પ—શ્રી ગણેશાય નમઃ ૐ અસ્ય શ્રી મંગલસ્તોત્ર
મંત્રસ્ય વિરુપાક્ષ ઋષિ અનુષ્ટુપ છંદ ઋણ હતાં સ્કંદો દે-
વતા ધનપ્રદા મંગલો દેવતા મં બીજ ગં શક્તિ લં કીલક
મમાભિષ્ટ સિધ્યર્થે જપે વિનિયોગ.

ધ્યાનમ—રક્ત માલયાંબર ધરો શક્તિ શુભ ગદાધરઃ ।
ચતુર્ભુજો વૃષભમોકરદંશ ધરાસુતઃ દેહોદ્ધિ ભગવાન્ ભૌમઃ
કાલ કાન્ત હર પ્રભો ॥ ત્વસિ સર્વમિદં પ્રોક્તં ત્રિલોક્યં
સચરાચરઃ ॥

મંત્ર—ૐ ક્રાં ક્રીં કૌં સઃ મંગલાય નમઃ નમામિ ।
મંગલો મુમિ પુત્રઃ ઋણહર્તા ધનપ્રદઃ । સ્થિરાસનો મહા-
કાયઃ સર્વ કર્મોષરોધકઃ । લોહિતો લોહિતો ક્ષત્ર શામ
ગાના કૃપાકરઃ ॥ ધરાત્મજઃ કુજો ભૌમો મુતિકો મુમિ-
નંદનઃ અંગારકો યવઞ્ચૈવ સર્વરોગાપહારકઃ ॥ વૃષ્ટિ કર્તા
પહર્તા ચ સર્વે કામ ફલપ્રદઃ ઇતિ ૨૧ નામ મંગલ

તાંબાના પતરા ઉપર મંગળનો ત્રિકાળ મંત્ર બનાવીને લાલ
ચન્દન, કનેરના લાલ ફુલથી મંત્રનું પૂજન કરી ૫છી ૨૧ નામોને ૨૧
વાર જપ કરવા. દરેક નામ ઉપર આ પ્રકારે મંત્રીને સમ્પૂર્ણ કરવે.

ૐ ક્રાં ક્રીં કૌં સઃ મંગલાય નમઃ ૐ ક્રાં ક્રીં કૌં સઃ
શુદે શુદે ૨૧ નામ નમત્ર

મંગળનાં ૨૧ નામ. ૧ સુમિ પુત્રાય, ૨ ઋણ હર્તા, ૩ ધન પ્રદાય, ૪ રિશ્વાસનાય, ૫ મહાકાય, ૬ સર્વ કર્મોવરોધકાય, ૭ લોહિતાય, ૮ લોહિતાક્ષમાય, ૯ સામગાનાં કૃપા કરાય, ૧૦ ધરા-ત્મજાય, ૧૧ કુળાય, ૧૨ જોમો, ૧૩ જ્યોત્સ્નાય, ૧૪ જ્યોત્સ્નિનંદનાય, ૧૫ અંગારકાય, ૧૬ યમાય, ૧૭ સર્વ રોગાપહારકાય, ૧૮ વૃષ્ટિ-કર્તૌ, ૧૯ તાપ હર્તૌ, ૨૦ સર્વ કામ ફલ પ્રદાય, ૨૧ ઇતિ. આ સર્વ નામને ઊંડે નમઃ લગાવીને ૩ બીજ મંત્ર (ॐ) ને પ્રથમ બોલીને ૨૨ વાર સુધી ૨૧ નામ જપવા.

મંત્ર જપી પછી જેરની લાકડીને ડાબી તરફ જેંચી—દુઃખ
 દુર્ભાગમનનાશય્ય ધન સંતાન હેતવેક્રત રેલાત્રયં વામે । આ
 મંત્ર બોલી ડાબા પગ તળે બાલી નામોના મંત્ર જપી એક માળા
 ગાયત્રીને જપ કરવો. પછી ૐ અંગારકામ વિપ્રદે શક્તિ હસ્તા
 યુક્તો માહિતન્નો ભૌમ પ્રચોદયાત આ મંત્ર જપી પછી આ
 પ્રભાણે ધ્યાન કરવું.

अथ जमहजवर्ण रक्त मादया वरागं कनकं कनक
माका ललोतं विश्वबंधु प्रति ललित काम्यां विभ्रत शक्ति
मुले भजति वरणि सुनु मंगलं मंगलनाम् ॥ ध्यान धरो
भुमि पुत्र महातजा धमबा पिना किनः शनार्थित्वां प्रयत्नो-
स्मिन् गृहणार्थं नमोस्तुते ।

આ પ્રમાણે સ્તોત્રનો રોજ પાઠ કરવાથી દેવું મટે છે ને રિક્કિ સિક્કિ પ્રાપ્ત થાય છે. મંગળનો મહ નડતો નથી.

भुतने वश करुं—ॐ धी वं वं मुं भुतेश्वरी ममचक्ष
कुरु कुरु स्वाहा ।

મૂળ નક્ષત્રમાં આવળના મૂળમાં ચોખું પાણી રેડતા જવું અને આ મંત્ર ૧૦૮ વાર જપવો. આ પ્રમાણે ૪૦ દિવસ સુધી રાજ જપવાથી ૪૧ મા દિવસે જળ ન રેડવું તો ભૂત સામે હાજર થઈ પાણી માગશે ત્યારે તેની પાસે જ્યારે યાદ કરીએ ત્યારે હાજર થાય, કામ પડે તે કામ કરવું. એ પ્રમાણેનું વરદાન મેળવી જળ આપવાથી ભૂત વશ થાય છે.

મુઠ વાળવાનો મંત્ર—કાષ્ઠએ કાષ્ઠને મુઠ મારી હોય તો
આ મંત્રથી મુઠને વાળી શકાય છે તેમજ મુઠ મારનારના ઉપર

પાછી મોકલી શકાય છે. તેમજ આ મંત્રથી વચ્ચીકરણ પથ થાય છે.

કાલા કલવા ચોસઠ ધીર મેરા કલવા મંગા તીર જહાકો મેજુ વહાંકો જાહ માંસ મચ્છીકો છુબન ન જાહ અપના મારા આપહી ક્ષાય ચલત બાળ મારું ડલટ મુઠ મારું માર માર કલવા તેરી આસ ચાર ચૌ મુખા દિયા ન થાતો જા માર વાહી કી છાતો હતના કામ મેરા ન કરે તો તુજે અપગી માકા દુધ પોયા હરામ હૈ ॥

આ મંત્રને સાત મંગળવાર સુધી દરરોજ ૨૧ વાર સુધી ધીનો દીવો કરીને, ગુગરનો ધુપ કરીને જપવાથી સિદ્ધ થાય છે. કુલ ચઢાવી મિઠાઇ ધરાવવી. પછી મુક આવે તો આ મંત્રથી પાછી વાળી શકાય છે. વળી સોપારી મંત્રી તેને પાનમાં જેને ખવરાવીએ તે વચ્ચે થાય.

બંદુકની ગોળી બાંધવાનો મંત્ર—ૐ નમો આદેશ ગુરુકો જલ બાંધુ જલ વાઈ બાંધુ બાંધુ જાતી તાઈ સવાલાસ અદેહી બાંધુ જાલી ચલે તો હનુમંત જતીકો દુહાઈ શબ્દ સાચા પિંઢ કાચા કુરો મંત્ર હિંચરો વાચા ।

એક રંગની ગાયતું દૂધ મંત્રીને બંદુકની નળી ઉપર છાંટવાથી ગોળી આવે નહિ.

તરવાર બાંધવાનો મંત્ર—ૐ ધાર ધાર અધર ધાર બાંધુ સાતવાર કટે ન રોમ ના મિજે ચારવાંઢાતી ધારલે મયો હનુમંત ધીર શબ્દ સાચા પિંઢ કાચા કુરો મંત્ર હિંચરો વાચા ।

આ મંત્રને સિદ્ધ કરીને ચપટી ધુળ આ મંત્રથી મંત્રીને તરવાર સામે નાખવાથી તરવારની ધાર બંધાય.

ભાલાની અણી કે તીરની અણી બાંધવાનો મંત્ર—પંચદર ડંરકત લંગ સર હોઈ નિર્લિપ અજત મેનાથ હોઈ ચહ નિર્લિપ ।

આ મંત્રને ત્રણવાર જપીને અણી ઉપર કુંક મારવી અથવા ત્રણવાર માટી મંત્રીને શરીરે લગાડવાથી અણી વાગે નહિ.

આકર્ષણ મંત્ર—ૐ જાકર્ષાય ।

આ મંત્રનો રાતના બાર વાગે ખુલ્લી જમીનમાં કે અગા-
શીમાં એકાન્તમાં બેસી ઉભે ઉભે ૧૩૦૦૦ જપ કરવાથી સ્ત્રીનું
આકર્ષણ થાય—કન્યા મળે.

ગણપતિ મંત્ર—ૐ ક્ષાં ક્ષીં ક્ષૌં હું હં હઃ ઉચ્છિષ્ટાય
સ્વાહા ।

ન્યાસ—ૐ અંગુષ્ઠાભ્યાં નમઃ । ૐ તર્જનીભ્યાં નમઃ ।
ૐ હ્રીં મધ્યમાભ્યાં નમઃ ૐ -હ્રીં કનિકાભ્યાં નમઃ ૐ
-હું અનામિકાભ્યાં નમઃ ૐ -હઃ ઉચ્છિષ્ટાય સ્વાહા કરતલ
કર પૃષ્ઠાભ્યાં નમઃ ૐ ક્ષાં -હૃદયાય નમઃ ૐ ક્ષી શિરસે
સ્વાહાઃ ૐ હ્રીં શિશાયૈ વષટ, ૐ હં કવચાય હું નેત્રત્રયાય
વૌષટ ૐ હેં ઉચ્છિષ્ટાય સ્વાહા અઘ્રાયફટ ॥

શુભ તિથી, નક્ષત્ર અને વાર જોઈ ઉપવાસ કરી આંગુઠા જેવડી
ગણપતિની મૂર્તિ કરી એકાન્ત સ્થાનમાં સ્થાપીને ધુપ, દીપ, નૈવેદ્ય
કરી આ મંત્રને ૨૮ વાર જપવાથી રાજ્ય વશ થઈ પ્રસન્ન થાય,
કૃષ્ણ અષ્ટમીને દિવસથી ૧૮ દિવસ સુધી આ મંત્ર રોજ ૧૦૮
વાર ઉપર પ્રમાણે વિધિ પ્રમાણે જપવાથી સિદ્ધ થાય છે.

રોગીનું કૌતક મટાડવું—ૐ નમો આદેશ ગુરુકો
વજરી વજ્ર કિશાદ વજ્રી પૈ વાંધો વદોદારકો ઘાલે ઉલટ
બેદ બાહીકો જ્ઞાત પહલી જોકો ગણપતિનો જીનો હનુર્મ-
તકી તોજી જોકી મૈરવકી, જોયી જોકો રોમકો, રક્ષા કરિ-
શેકો ઓ નૃસિંહ દેવે આયા શબ્દ સાંજા પિંડ કાજા ફુરો
મંત્ર હૃશ્વરોવાવા સત્ય નામ આદેશ ગુરુકો ।

આ મંત્રનો શતીવારથી ૨૧ દિવસ સુધી રોજ ૨૧ વાર જપ
કરવો. તે વખતે ધીનો દીવો કરવો, અગ્નિમાં યુગરનો ધુપ કરવો
મિઠાઈ પ્રસાદમાં ધરાવવી અને આઠમને દિવસે થાળ ધરા-
વવો તેથી સિદ્ધ થાય છે. પછી જે રોગીને કાંઈએ કાંઈ મંત્ર
મંત્રથી કૌતુક કરવાથી મારી પડેલો હોય તેને આ મંત્રથી પાણી
મંત્રોને પાવાથી કાંઈએ કરેલો કે કરાવેલો દોષ મટીને રોગ મટે છે.

આંખમાં પડેલું ફૂલ મંત્રવું—ઉત્તર ફુલ કાઢી સુન થો-
નિકી વાજ હસ્માહલ યોગીની દો બેટો પક પાથે જુલહા

પક કાટે ફુલીકા કાચ ફુલીકા કાચ, ફુલીકા કાચ.

આ મંત્ર સિદ્ધ કરીને પછી પ્રલવાળા માણસને સામે બેસાડી જમીનને જીવતી કાપવી. તેથી ૭ દિવસમાં પ્રલ કાપાય.

રાંઝણ વાયુનો મંત્ર—કામરુદેશ કામાશ્યા દેવી જાહાં
વસે રુસ્માઈલ યોગી રુસ્માઈલ યોગીકે ત્રીન પુત્રી પક તોઢે
પક વિછોઢે, પક રાંજણ વાઢકો તોઢે શબ્દ સાચા પિંડ
કાચા ફુરો મંત્ર રુશ્વરોવાચા આ મંત્રવાથી રાંજણ હતરી
જાય છે ને દરદી સારો થાય છે.

સુસાદરી કરતાં જે ગામ જુલું હોય તે ગામમાં જતાં ૭
વાર આ મંત્ર જપીને પછી ગામમાં પ્રવેશ કરવાથી સુખ મળે.

સુસાદરીમાં સુખ મળવાનો મંત્ર—ગચ્છ ગૌતમ ક્ષીત્ર-
ત્વં પ્રામેષુ ચ આસનં વસનં શેષ્યા તામ્બુલં યજ્ઞકલ્પયેત્ ।

કાર્તિકવીર્યનો મંત્ર—શ્રી ગણેશાય નમઃ કાર્તવીર્યઃ જલ
દ્રેષી કૃતવીર્યં સુતો વલો સદશ્ચ વાહુઃ શત્રુઘ્નો રક્ત વાસ
ધનુર્ધરઃ રક્તગંધો રક્ત માલ્યો રાજા સ્મરતુ મિષ્ટદાઃ દશૈતા-
નિ નામાનિ કાર્તવીર્યસ્ય યઃ પઠેત અનષ્ટ દ્રવ્યતા તસ્ય
નષ્ટસ્ય પુનરાગમઃ સંપદ સ્તસ્ય જાયંતે જનાસ્તસ્ય વસે
સર્વા કૃતિ કાર્તિક વીર્યં દશનામાનિ ॥

આ મંત્રનો ૨૧ વાર રોજ જપ કરવાથી ચોરાઈ મથેલું કે
ચુભાવેલું ધન પાછું આવે છે અને આ મંત્ર જપનારનો માલ
નષ્ટ જતો નથી. રોજ ધનની વૃદ્ધિ થાય છે અને લોકો તેને વશ
થાય છે.

બટુક મંત્ર—ૐ વટુકાય આપકુહારાણાય કુરુ કુરુ
વટુકાય હ્રીં સ્વાહા ।

ન્યાસ—ૐ .હાં ઐંગુપ્તાંબ્યાં નમઃ ૐ હ્રીં તર્જની-
ંબ્યાં સ્વાહા, ૐ કું મધ્યમાંબ્યાં વૌષટ ૐ .હેં અનામિકાંબ્યાં
વૌષટ, ૐ હ્રીં કનિષ્ઠિકાંબ્યાં હુમ. ૐ હ્રં કરતલકર પૂજા-
ંબ્યાં પટ, ૐ હૃદયાય નમઃ ૐ .હ્રીં શિરસે સ્વાહા; ૐ
-હેં ચાચકચવાય, ૐ હેં નેત્રત્રયાય વૌષટ, ૐ .હેં કચ-
વાયહુ. ૐ હ્રં અસાય પટ ॥

ધ્યાનમ—કરકલલિત કપાલઃ કુંડલો દંડ પાણી
ઽધુષ તિમિર લીલો બ્યાલ યજ્ઞોપવીતઃ ક્રતુ સમય સુગ્રીવ

અધિષ્ઠેદ હેતુ મયતિ વદુકનાથ સિદ્ધ દે સાધકા નામ ॥

સિંદુરનો થોડો બનાવી તેમાં નીચે પ્રમાણે ત્રિકોણ ચંત્ર બનાવી તે ચંત્રમાં -હીં ના ઉપર દીવો મૂકી સંકલ્પ અને ન્યાસ કરીને આવાહન કરી સોડસ પ્રકારે પૂજન કરી ચંત્રની પાસે તેલમાં પકાવેલાં અડદનાં વડાં રાખવાં તેની પાસે દહીં, કું ની પાસે ગોળ અને થોડી વસ્તુઓ મૂકવી, બોગમાં ૫ વડાં, દહીં અને ગોળ રાખવાં. પછી વડાં, દહીં અને ગોળની અગ્નિને રોજ ૧૦૦૦ આહુતિ ઉપરનો મંત્ર બોલીને આપવી. ૧૧ દિવસ પહેલાં કાર્ય સિદ્ધ થાય. બીજા અને ત્રીજા પ્રયોગમાં તો ગમે તેવું કઠીન કાર્ય હોય તે નિઃસંદેહ પૂરું થાય છે. બહુક પ્રસન્ન થાય છે.

ભૂત કહાડવાનો નૃસિંહ મંત્ર—ૐ નમો નારસિંહાય હિરણ્યકરણ વક્ષ સ્થલ વિદારણાય ત્રિભુવન વ્યાપકાય ભૂત પ્રેત પિશાચ શાકિની, ડાકિની, કીલોન મુલનાય સ્થવાદભ વ સમસ્ત દોષાન્ હન હન સર સર ચલ ચલ કંપ કંપ મથ મથ હુંફટ હુંફટ હુંફટ ઠઃ ઠઃ મહારૈદ્ર જાપિયત સ્વાહા ॥

વિધિ પૂર્વક શ્રીનૃસિંહની મૂર્તિનું પૂજન કરીને આ મંત્રનો શનિવારથી રોજ ૨૧ દિવસ સુધી ધૂપ, દીપ કરી ૧૪૪ વાર જપ કરવો, ગુગરનો ધૂપ કરવો. પછી જેને ભૂત વળગ્યું હોય તેને મોરની પીંછાની ઝડી વડે ઉજળી નાંખી આ મંત્ર જપ કરવાથી ભૂત જતું રહે છે.

કુબેરનો મંત્ર—યજ્ઞાય કુબેરાય વૈશ્વવજાય ધન ધાન્યધિપતયે ધન ધાન્ય સમૃદ્ધિ મે દેહે દાપય સ્વાહા ।

સંકલ્પ—જાણ રામાક્ષર ચંત્રસ્ય વિશ્વવા મુનિ વૃહતી હંદ શિવ નિજને વરે દેવતા મમેપરિ પ્રસન્નાર્થે જપે વિનિયોગઃ

ન્યાસ—ૐ યજ્ઞાય ઐંગુષ્ઠાંધ્યાં નમઃ કુબેરાય તર્જની-
ંધ્યાં નમઃ વૈશ્વવજાય મધ્યમાંધ્યાં નમઃ ધન ધાન્યધિપતયે

અનામિકાઁયાં નમઃ ધન ધાન્ય સમૃદ્ધિયે કનિષ્ઠકાઁર્ચા
નમઃ દેહદાપય સ્વાહા કરતલકર પુષ્ટાઁયાં નમઃ

૫૩૭ ન્યાસ—ચક્ષાય હૃદયાય નમઃ કુક્ષેરાય શિરસે
નમઃ સ્વાહા વૈશ્રવણાય નમઃ શિશ્વાયે વષટ ધન ધાન્યા-
ધિપતયે કલ્પચાય નમઃ હું ધનધાન્યા સમૃદ્ધયે નેત્રવ્રજાય
નમઃ વૌષટ દેહદાપય સ્વાહા અક્ષાય નમઃ ફટ ।

જ્ઞાન—મનુ વાહ્ય વિમાન વરસ્થિતં ગરુડ રત્નનિર્મ
નિધિ નાયકં શિવ શર્યા મુકટાદિ વિમુષિતં વરગદે દધિતં
ભજંતુ દિનં ॥

આ પ્રમાણે વિધિપૂર્વક મંત્રનેા એક લાખવાર જપ કરવા અને
તેના દશાશિ હોમ કરવાથી કુબેર પ્રસન્ન થાય છે અને ધન ધાન્યનેા
ભંડાર વધે છે.

પ્રશ્નનેા સ્વપ્નમાં જવાબ મલે—ૐ નમો મણિમદ્રાય
ષ્ટેકાય સર્વાર્થે સિદ્ધિ કરજામમ સ્વપ્ને દર્શનાવ કુરુ કુરુ
સ્વાહા ।

કરેણુનું લાલ કુલ લાવી આ મંત્રથી ૧૦૮ વાર મંત્રીને રાત્રે
સુતી વખતે માથે મૂકીને સુષ્ણ જવું. ૩ થી સાત દિવસ રોજ આ
પ્રમાણે કરવાથી જે બનવાનું હોય તે સ્વપ્નમાં જણાય છે.

બ્રૂતને ધુણાવી બોલાવવું—ૐ મગલતે મુતેશ્વરાય કિલ
કિલ તરવાઈ રુદ્ર દંષ્ટ કરાલલકલાય ત્રિનૈન ભીષતાઈ
ધન ધન તપ યુગલ લાટ નેત્રાય તીવ્ર કોપાનલાયમિતે
તજપાત શુલ ઝંડાં ગઢ મઢક ધનુર્બાણ મુદગર મુપ દંડ
ત્રાસ મુદ્રા વેગ દશ વૌર દંડ મંડિતાય કપિલ જટા શુભ
કુટાઈ ચંદ્ર ખારજે મધ્મ રાગ રંજીત વિગ્રહાય ટગ્ગ ફજ-
પતિ ચઢાટોય મંડિત કંઠ દેશાય જવ જય મુત વામસ્ત
અસત્ર સ્વ દર્શે વર્ણે સર સર જલ જલ પાદો ન વંધ વંધ
હુંકારેવ મૈલય મૈલય વજ્ર હંદે નહન હન વિશિષ્ઠિ જહમે
નહીંદ ૨ શુલા મેજ બિંધ ૨ મુદગરેજ પુર્ણચ ૨ લર્ચ જહ-
ર્ચાં જામેશાય ૨ ।

આ મંત્ર સિદ્ધ કરીને મામના ધીમાં ગુબર અને લીંબડાનાં

પાન તથા સાપની કાચીળા મેળવીને મંત્ર બોલીને તેને ધુપ કરીને જ્વેને બૂત વળચું હોય તેને ધુપ દેઈ આ મંત્રથી અગ્નિ મંત્રીને બૂતવાળા માણસ ઉપર છાંટવાથી બૂત બોલે અને પછી ઉપર કહેલા વૃસિંહ મંત્રથી બૂતને કાઢી શકાય છે.

અગ્નિ હોલવવાનો મંત્ર—હિમાલસ્યોત્તરો પાર્શ્વે મરીચા

નામ રાક્ષસઃ તસ્ય મુત્ર પુરીષાભ્યાં હુતાશસ્તં મયામિસ્વાહા.

આ મંત્રને પ્રથમ સિદ્ધ કરી પછી આ મંત્રથી ૭ વાર પાણી મંત્રીને અગ્નિ ઉપર રેડવાથી અગ્નિ હોલવાઈ જાય.

ક્ષેર ઉતારવાનો મંત્ર—ગંગા ગૌરી રાની ટાકન મારી

કરો વિષ પાની ગંગા વાટે ગૌરા સ્વાય આઠરા ભાર વિષ નિર્વિષ હો જાઈ ગુરુકી શક્તિ મેરી મક્તિ ફુરો મંત્ર ઈશ્વરોવાચા ॥

રવિવારના રોજ ૭ વાર આ મંત્ર જપવાથી સર્વ વિષ ઉતરી જાય છે.

ચોરીનો પત્તો મેલવવાનો મંત્ર—‘ઉદમુદ્જલ જલાલ

પકર ચોટી ઘર પછાઢમેં જકુદાલ્યા વમુદા યા કહાર યા કહાર ॥’

નાદિ કિનારે કે કુવા પાસે રાત્રે આ મંત્રને ૧૨૧ વાર જપીને સુષ્પ રહેવાથી સાત દિવસમાં ચોરી ફાળે કરી છે અને ચોરીને માલ ક્યાં છે તે સર્વ હકીકત સ્વપ્નમાં જણાય છે.

જીન્હા સ્તંભન સિદ્ધ મંત્ર—ૐ અસ્ય શ્રી વગલામુખી

મહામાયા મંત્રસ્ય નારદ ઋષિ અનુષ્ઠુપછંદ શ્રી વગલામુખી દેવી ઓં વીજ હ્રીં શક્તિ કીલકં ક્ષાટિતિ મમશત્રુણાં નાશાયે જપે વિનિયોગઃ

ન્યાસ—ૐ હાં અંગુષ્ઠાભ્યાં નમઃ ૐ હ્રીં તર્જનીભ્યાં

નમઃ સ્વાહા ૐ હ્રીં મધ્યમાભ્યાં નમઃ વૌષટ, ૐ હ્રીં અના-

મિકાભ્યાં નમઃ વૌષટ, હો કનિષ્ઠિકાભ્યાં નમઃ ૐ હ્રીં કર-

તલકરપૃષ્ઠાભ્યાં પટ, ૐ હ્રીં હૃદયાય નમઃ ૐ હ્રીં શિરસે

સ્વાહા, ॐ -હાં શિવાયૈ વષટ ॐ હં કવચાય હું, ॐ હ્રીં
નેત્રત્રયાય વૌષટ, ॐ હઃ અસ્ત્રાય ફટ ॥

ધ્યાન—વાદી મૂકતિ દાસતિ સ્થિતિ પતિવૈશ્વાનરઃ
શીતતિ ક્રોધી શામ્યતિ દુર્જનઃ સુજનતિ સિપ્રાનુગઃ સ્વંજતિ
મર્વી સર્વતિ સર્વ વિચ્ચ જહ તિચ્ચ મંત્રણા યંત્રણ; શ્રી વિદ્યે
બગલામુખી પ્રતિદિન કલ્યાણિ તુભ્યં નમઃ ॥

મંત્ર—ૐ હ્રીં બગલામુખી સર્વ દુષ્ટાનાં વાચં મુખં પદં
સ્તંભય જીવ્હા કલિય બુદ્ધ વિનાશય ૐ સ્વાહા ॥

આ મંત્રને ૪૧ દિવસ સુધી સવાલાખ મંત્ર જપી મંત્રનું
આવાહનાદિ શોડશ પ્રકારે પૂજન કરી હળદર ચોકા કરી પીળા કુચ
અને દેશરથી પુજન કરવું પછી અક્ષત ચઢાવવા પછી લાડુનો થાળ
ધરાવવો. પીતામ્બર પહેરી પીળા આસન ઉપર બેસી ગાયના
લીથી થાળી ભરી તેમાં હળદરથી ષડકોણ મંત્ર બનાવવો તેમાં
વચ્ચે -હો લખી છ ખૂંડમાં ૐ લખવા પછી વચ્ચે દોઢો મૂકી
તેનું પુજન કરી સવા લાખ મંત્રને જપ કરવો. તેમ નહિ તો ૩૬
દિવસમાં ૩૬ હળદર મંત્ર જપ કરવા. પછી દશાંસ હોમ કરી બ્રહ્મ-
ભોજન કરાવવું. આથી મંત્રની સિદ્ધિ થાય છે.

આ મંત્ર સિદ્ધ કરી શત્રુને ચુપ કરવા માટે, તેની બુદ્ધિમાં
ફેરફાર કરવા માટે, શત્રુને રોકવા માટે, દુર અમલદારની જાળ બંધ
કરવા માટે આ મંત્ર મનમાં સાત વાર બોલી તેના સામે કુંક
મારવી તેથી તેની વાચા બંધ થાય છે. ચમત્કારી મંત્ર છે.

જ્વાલામુખી મંત્ર—કાર્ય સિદ્ધિનો—ૐ હ્રીં શ્રીં હ્રીં
મહેશ્વરી જ્વાલામુખી જંભિની સ્થંભિની મોહની વશીકર્ણીપર
મન શોભિની સર્વ શત્રુ નિવારની ૐ આ ક્રોં હ્રીં પાહિ પાહિ
અહૌભય ૨ સર્વ જનં અમુકં (નામ દેવું) મમવશ્યં કુરુ
કુરુ સ્વાહા ॥

આ મંત્રના ૫૦૦ વિધિપૂર્વક જપ કરવા પછી ૧૦૦૦ તે મંત્રથી
મંત્રી આહુતી અગ્નિમાં હોમવી. પછી બે બ્રાહ્મણોને જમાડવા પછી

૨૦૪ ૧૦૦ મંત્રનો જપ કરવાથી આ મંત્ર સિદ્ધ થાય છે. જ્યારે જરૂર પડે ત્યારે અડધી રાત્રે એક પગે ઉભા રહીને આકાશની સામે જોઈ ૩ થી ૭ વાર આ મંત્ર જપવાથી કાર્ય સિદ્ધ થાય છે. જોને વશ કરવાની ઈચ્છા હોય તે વશ થાય છે.

વીંછીનો મંત્ર—ૐ નમો સુરૈ ગાય પર્વત જાન સુરૈ
જરે સુરો બંચૂલ મૂલ ગાય ગોંબર કિયો જીહી સો ઉપજા
વિચ્છુ સાત કાલો કંકલવાલો સાપ અપની વાલો હરો
લીલો પીલો ઉતરે તો ઉતારું નહિ તો હંકારું શબ્દ સાચા
પિંડ કાચા ફુરો મંત્ર ઈશ્વરોવાચા સત્યનામ આદેશ ગુરુકા ॥

જોડાથી અથવા તે બીંગડાના ડાળીથી આ મંત્ર બચ્ચતા જવુંને ઉજાણી નાંખતા જવું તેથી વીંછી ઉતરે છે. મંત્ર બોલી ઉજાણી નાંખી જોડા કે ડાળી નીચે પછાડી વીંછીવાળાને પગ કે હાથ જ્યાં ડાંખ માર્યો હોય તે ખંખેરવા કહેવું. તેથી વીંછી ઉતરી જાય છે.

વીંછીનો બીજો મંત્ર—ૐ નમો આદેશ ગુરુકો વ્યારે
વિચ્છુ તેંતો કાટા ગોદ ગિર મુખ ચાણ્યોમે કાટને પાની
પ્યાંચં કાટયો ઉતર જાય ઉતરે ઉતારું વઢે તો મારું ના તર
ગરુડ ગોર હંકારું લંકાસે કોટ સમુદ્રસી સ્વાઈ ઉતરે વિચ્છુ
જતી હનુમંતકી દુહાઈ શબ્દ સાચા પિંડ કાચા ફુરો મંત્ર
ઈશ્વરો વાચા ॥

આ મંત્ર સિદ્ધ કર્યા પછી તે જોને વીંછી કરડ્યો હોય તેના ડાંખ ઉપર પાણી ઉતારી મંત્ર બચ્ચતા જવું ને જમીન ઉપર છાંટતા જવું તેથી ઉતરે છે. અથવા ડાંખવાળી જગાથી ડાંખથી જોડે ઉંચે ઝેર ચઢ્યું હોય ત્યાંથી ડાંખ સુધી હાથવતી રાખોડી વતી ઉપરથી નીચે મસગતા જવું ને મંત્ર બચ્ચતા જવું અને ડાંખવાળો પગ કે હાથ ખંખેરાવતા જવું તેથી વીંછી ઉતરે છે.

સાપનો મંત્ર—નૃસિંહ ભરીકે વચન વૈ જી હો નિરં-
તર તાર હિતિ ॥

આ મંત્ર ડાળીચૌદશને દિવસે નિધિપૂર્વક ધ્રુપ દીપ, નૈવેદ્ય

કરી ૧૦૮ વાર જપવાથી સિદ્ધ થાય છે. પછી જેને સાપ કરડ્યો હોય તેને આ મંત્રથી મંત્રીને ત્રણ ચાંગળાં પાણી પાતું અને ધડમાં ડુંડુ પાણી મંત્રીને તેના માથે ૩ ધડા પાણી ત્રણ વાર મંત્રીને રડવાથી ઝેર ઉતરે છે.

સાપનો મંત્ર—ન્હાન્હડિયા તેં કાઢે સ્વાંધો સ્વાધા
ક્ષીયો મારી જાસી અના સ્વાધાનેં પાની પ્યાવે સ્વાંધો ઉતરી
જાસી ॥

આ મંત્રને સિદ્ધ કરી પછી જે કોઈ માણસ સાપ કરડ્યાની ખબર લાવે તેને આ મંત્રથી પાણી મંત્રી પાવાથી સાપ કરડેલો ઉતરી જાય.

સરસ્વતીને પ્રસન્ન કરવાનો મંત્ર—ૐ હ્રીં હ્રીં હ્રીં
ૐ સરસ્વત્યૈ નમઃ ॥

આ મંત્રને સિદ્ધ કરવા માટે તેનો એક હજારવાર જપ કરીને તેના દશાશ મંત્રનો હોમ કરવો. પછી ગાયનું ઘી ૧ શેર, બકરીનું દૂધ ૪ શેરમાં નાખીને તેમાં એક પૈસાભાર સરધવાનું મૂળ, સીંધા-લુણ ૧ પૈસાભાર, ધાવડીનાં ફુલ એક પૈસાભાર તથા એક પૈસા-ભાર મીઠું સર્વેનું ચુર્ણ કરી તેમાં નાખી ધીમાં અગ્નિએ તે દુધ ઘી પકાવવું. તે દૂધ અને દવા બળી જમ અને ઘી રહે એટલે બીને ગાળી લઈ તેને ઉપરના મંત્રથી ત્રણવાર વિધિ પૂર્વક મંત્રીને પીવાથી શુદ્ધિ વધે, સરસ્વતિ પ્રસન્ન થાય અને હજાર શ્લોક રાજના મોઢે કરે તેવી તેની યાદદાસ્તી વધે. ઘી ન બની શકે તો માલકાંકણીનું તેલ ૦૧ તોલો મંત્રીને ખાવાથી શુદ્ધિ વધે છે.

ભગવતી મંત્ર—ૐ નમો ભગવતી રક્ત પીઠં નમઃ ॥

આ મંત્રનો લાલ વસ્ત્ર પહેરીને એક હજારવાર જપ કરવો. સાત દિવસ સુધી વિધિપૂર્વક જપ કરવાથી ભગવતી પ્રસન્ન થાય છે અને હૃદયમાં ભગવતીનાં દર્શન થઈ ઇષ્ટિત વસ્તુ પ્રાપ્ત થાય છે.

રુદ્ર મંત્ર—ૐ નમો ભગવતે રુદ્રાય હું ફટ સ્વાહા ॥

ધંતુરો, ધી અને કુસુમનાં ફુલ મેળવીને દસ હજાર હોમ કરતા જવું ને મંત્ર બોલતા જવું તો રુદ્ર પ્રસન્ન થઈ વર આપે છે. કદાચ

તેથી પ્રસન્ન ન થાય તો એક લાખ હોમ કરવાથી જરૂર વરદાન મળે છે. ને શિવજી પ્રસન્ન થાય છે.

જાદુ દૂર કરવાનો મંત્ર—ૐ વજ્રમેં કોટા વજ્રમેં તાલા વજ્રમેં વંધ્યા દસો દ્વારા જહાણું આયો જહાઈં જાય જાને ભેજા જાઈકુંરવાય ચઢ પઠંતિ અસંધાન સરિવતિ તત્રે સિંધુ પિંડકા મુઠી ટોના ચામન વીર વેતાલ જ્ઞાન પરિ-જ્ઞાન જે સિંધુ પિંડકું કુછ કરે તો ર્શ્વર મહાદેવકી આજ્ઞા પુરે શ્રી ગોરખનાથકી આજ્ઞા પૂરો ॥

૨૧ કુવાનું પાણી ૨૧ ઝાડનાં પાન લાવી ચાર રસ્તાની ધુળ લાવી ઘડામાં પાણીને જળ નાખી, રાત્રે હવન કરે. સવારમાં સ્નાન કરાવી તેણે, ધુપ વીજેરે ૧૦૮ વાર મંત્રીને માથાપર જોડે જાદુ કર્યું હોય તેણું નામ હાથે નાખે તો કામનાદિ દોષ જાય ને શરીર નિર્ભય થાય છે.

દાદમાંના કીડાનો મંત્ર (૨)—કામરુદેશ કામાક્ષી દેવી જહાં વસે સ્માઈલ જોગી, સ્માઈલ યોગીને પાક્કી ગાય નિત ઉઠ ચરવા વનમેં જાય, વનમેં ચરે સુકા ગંધીર જો ગાય ગોવર કીયો જામેં ઉપજે કીડા સાત ભૂત સુતાલા પૂંછ પુંછાલા ઘઢ પિંજર સહ મુટાગાલમેં મુઠી કરે તો ગુરુ ગોરખનાથકી દુહાઈ ફીરે શબ્દ સાચા પિંડ કાચા પુરા મંત્ર ર્શ્વરોવાચા ॥

આ મંત્રને પ્રથમ સિદ્ધ કરી રાખવો. પછી દાદમાં કીડા પડ્યા હોય તેની દાદ મંતરવા માટે આ મંત્રથી લોહાને ખુટો ત્રણ વાર સાત સાત મંત્રથી મંતરીને લાકડામાં ઠોકવાથી કીડા જાય ને હાત દુઃખતા બંધ થાય.

કંઠમાલનો મંત્ર—પરવત ઉપર પરવત પરવત ઉપર પટિક, સિલા પટિક સિલા પર અંજની જીન જાયા હનુમંત નેહ કોટ હલા કાલકી ચલાઈ પાછેકી અદીઠ કોન કીકર ફેર રાનકી વદ કંઠકી કંઠમાલા છુટરને કાઢ હર હાઠકી

હઠગુલ પેટકી તાપ તિલ્લી પીયા इतनेको दूर करे भस्म-
तनातर तुझे अंजनी माताका दूध पीया इराम मेरी भक्ति
घरुकी शक्ति फुरो मंत्र ईश्वरोवाचा सतनाम आदेश गुरुका ।

અનીવારને રોજથી ૨૧ દિવસ સુધી વિધિપૂર્વક હનમાનની પૂજા કરીને રોજ ૧૦૮ મંતર જપવાથી સિદ્ધ થાય. હોળી, કાળી-ચૌદશ કે ગ્રહસ્થૂર્મા મંતર જપવાથી સિદ્ધ થાય છે. આ કાઝથી તાવ મંતરવો, બરોળને છરીથી અને પછી કંઠમાળને રાખોડાથી હાંસડી આગળ સાતવાર મંતરી ઉજણી નાખવાથી મટે છે.

પેટની ટુંક—ૐ નમો આદેશ ગુરુકો શ્યામગુરુ
પર્વત શ્યામગુરુ પર્વતમેં બડ, બડમેં કુવા, કુવામેં ત્રીન સુવા
કૌન કૌન સૂવા, વાય સૂવા જહર સૂવા, પીડ સૂવા, ભાજ
માજવે જહર આઈ ગાજતી હનુમંત માર કરેગા ભસ્મંત ફુરો
મંત્ર ईश्वरोवाचा ॥

આ મંત્ર સિદ્ધ કરીને સાતવાર પાણી મંતરીને પાવાથી પેટની પીડા મટી જાય છે.

આંખનું તેજ કાયમ રહેવાનો મંત્ર—अजातस्व सु-
कन्यास्व चवन मशेक मष्पाउ भोजनाते स्मरेत् यस्य तस्य
नेत्र न नश्यति ॥

જમ્યા પછી પાણી મંતરીને સાતવાર આંખો ધોવાથી આંખોનું તેજ વધે છે.

આંખ મંતરવી—ૐ નમો શ્રી રામકી ધની લછમનકા
શાળ આંખ દર્દ કરે તો લછમન કંમરકી આન મેરી ભક્તિ
ગુરુકી શક્તિ ફુરો મંત્ર ईश्वरो वाचा सत्तनाम आदेश गुरुको ।

આ મંત્રને કાળીચૌદશના રોજ ૧૪૪ વાર જપ કરવાથી સિદ્ધ થાય છે. ત્રણ દિવસ આંખ આવી હોય તેને ઉજણી નાખવાથી રોગ જાય છે.

દાઢ દુઃખતી બંધ થવાનો મંત્ર—ॐ नमो आदेश
गुरुको वनमें व्याइ अंजनी जीन जाया हनुमंत कीडा मकुडा

મકઢા યે તીનોં ભસ્મત ગુરુકી શક્તિ મેરી ભક્તિ ફુરો મંત્ર
ઈશ્વરોવાચા ॥

આ મંત્ર કાળીચૌદશ અથવા મહાબુના દિવસે ૧૪૪ વાર
જપવાથી સિદ્ધ થાય છે. તે મંત્રથી ત્રણ દિવસ સુધી દાઢ મંત્રવાથી
દાઢ દુઃખતી બંધ થાય છે.

અક્ષ પંચવાનો મંત્ર—અગસ્ત્ય કુંભકર્ણ ચ સમં ચ
શાઢવાનઢઃ । આહારં પાચનાર્થાય સ્મરે ધ્રીમં ચ પંચકમ ॥

આ મંત્ર સિદ્ધ કરીને જમ્યા પછી મંત્ર બોલતા જનું ને પેટ
દાઢ ફેરવતા જવાથી ખાધેલું પચી જાય.

ગાય મેંસને કીઢા પઢે તેનો મંત્ર—મહંત પટવારી
અરજ ગાતી વયા જીનકે પાયોંકે કીઢા ગયા ॥

આ મંત્રથી ત્રણવાર ૩ કાંકરી મંત્રીને જે જનાવરને કીઢા
પડ્યા હોય તેનું નામ દઈ તેના માલીકને આપી કહેવું કે જે
કીઢા જતા રહ્યા અને તે કાંકરીઓ તે જનાવરને મારવી. શત્રુ અને
રવીવારે આ પ્રમાણે કરવાથી કીઢા જતા રહે છે.

દાંત મંત્રવા—હે દંતા તુમ ક્યાં કુલતા હમેં તુમેં સંજાઈ
વા હમારા કસર તુમ તો જતીસ હમરી તુમરી કૌનસી રીતિ
હમ કમાયા તુમ બેઢે સ્વાઢ મૃત્યુકી ચિરિયાં સંગહી જાય ॥

આ મંત્ર સિદ્ધ કરી જેને દાંતમાં સજીકા મારતા હોય તેનું
મેં ઘોવરાવી સાતવાર આ મંત્રથી પાછી મંત્રીને આપવું તેના
સાત વાર કાગળા કરાવવાથી દાંતમાંની પીઢા મટે છે.

દાઢમાં કીઢા પઢ્યા હોય તેનો મંત્ર—સવારામેં સીસી
સીસીમેં મીચી મિચીમેં કીઢા, કીઢામેં પીઢા, કીઢા મરે,
પીઢા ઢલે શ્વદ સાચા પિન્ઢ કાચા ફુરો મંત્ર ઈશ્વરોવાચા

લોઢાના જે ખુંટા લઈ આ મંત્રથી મંત્રી એક ખીલાને
કુવામાં નાંખવો અને ખીજાને જમીનમાં દાઢવાથી દાઢમાંના કીઢા
મરી જાય.

માશુ દુસ્તવાનો મંત્ર—‘ સશ્કર ફરઢન દર રોઢની
લગર્કેશુન । ’

આ માથે દુઃખતું હોય ત્યાં પીળી માટીથી આ મંત્ર ૩ વાર લખીને પછી તે ગાંઠ બરાબર ગોળ લઇ છાકરોને બહેંચી દેવાથી માથું દુઃખતું બંધ થાય છે.

ગુમડાનો મંત્ર—ૐ નમો આદેશ ગુરુકો વનમે વ્યાહ અંજનિ જીન જાયા હનુમંત ફુનીફૂસી ગુમડી ચે તીનો મસ્મંત ॥

આ મંત્રને કાળીચૌદશ કે ગ્રહણમાં સિદ્ધ કરીને પછી આ મંત્ર બોલતા જતું ને ગુમડા ઉપર દાઢ ફેરવતા જતું, સાતવાર મંતરવાથી ગુમડું મટે છે.

કમળો મંતરવો—ૐ નમો આદેશ ગુરુકો રામચંદ્ર સરસા ઘા લલ્લમળ સાધા વાળ કાલા પીલા રાતા નીલા થોથા પીલા પીલા પીલા ચારોં શ્વડ જો રામચંદ્ર જીથા કે નામ મેરી ભક્તિ ગુરુકી શક્તિ ફૂરો મંત્ર ફેશ્વરો વાચા ॥

પ્રથમ આ મંત્ર કાળીચૌદશ કે ગ્રહણને રોજ સિદ્ધ કરી મૂકવો પછી કમળાવાળાને સામે બેસાડીને પીતળની વાડડીમાં પાણી ભરી સોપથી આ મંત્ર બોલતા જતું ને કમળો ઝારતા જતું સાત દિવસ સુધી મંતરવાથી કમળો મટે છે.

જાંગ કે પાંસળીના દુલાવાનો મંત્ર—ૐ સ્વંચારી સ્વંચારા કહાં ગયા સવા લાલ પલ્લવો ગયા લાલ પરલ તોં જાય કાહ કરેગા સવા ભાર કોઈલા કરેગા સવા ભાર કોઈલા કર કહા કરેગા, હનુમંત વીરકા નવ ચંદ્રહાસ સ્વડક ઘડેગા નવ ચંદ્રહાસ સ્વડક ઘડ કાહ કરેગા જાનુ વાડમરુ પંસુલી વાયકું કાઢિ ફઢી ચારી, સમુદ્રેં રાલેગા જગત્ ગુરુકી શક્તિ મેરી ભક્તિ ફૂરો મંત્ર ફેશ્વરોવાચા ॥

આ મંત્રને પ્રથમ સિદ્ધ કરવો પછી જેની જાંગ કે પાંસળી દુઃખતી હોય તેને સામે બેસાડી તલના તેલમાં સિંદુર મેળવીને આ મંત્રથી તીરવડે મંતરવાથી પાંસળી દુઃખવી બંધ થાય છે.

હરસનો મંત્ર—હુરાસાનકો ટીની સાય જૂની બાદી
દોનો જાય ॥

આ મંત્ર સિદ્ધ કરીને પાણી ૩ વાર મંત્રી આપવું તે પા-
ણીથી હરસ ધોવાથી ખુની હરસ મટે છે.

કર્ણ પિશાચિનીનો મંત્ર—ૐ હં હન હન સ્વાહા ॥

આ મંત્રને બોળપત્ર ઉપર અષ્ટગંધ [ગોરાચન, કપુર, હા-
થીના મદ, અગર, કસ્તુરી, કચ્છર, રકતચંદન અને સુખટ] થી ૧૦૦
વાર લખી તેને ધુપ, દીપક અને નૈવેદ્ય ધરાવી પૂજન કરી બ્રહ્મભો-
જન કરાવવું પછે તાંબાના વાસણમાં પાણી બરાબરીને બોળપત્રના
મંત્રને તેમાં નાખતા જવું તે મંત્ર બોલતા જવું તો આ મંત્ર
સિદ્ધ થાય છે. આ વિધિને ઉત્કાલીન કહે છે.

આદાસીશીનો મંત્ર—ૐ અચલ ગુસાઈ વન ચંદેરાય
ચોર ન જાંકે વાઘ ન કચ્ચે-વનફલ સ્વાઈ હાંક મારી હનુ-
મંત્ર ને હસપિંડ આદાસીસી ઉતર જાય શબ્દ સાંચા પિંડ
કાચા ફુરો મંત્ર હિન્ધરો વાચા ॥

આ મંત્ર સિદ્ધ કરી તે મંત્રથી આદાસીસીવાળા માણસના
માથાને હાથવડે પકડી સાતવાર મંત્રી ઉજણી નાંખવાથી આદાસીસી
મટી જાય.

તાવ જવાનો મંત્ર—શ્રી કૃષ્ણ બલભદ્રશ્ચ પ્રણમ્ય
અનિરુદ્ધ યા । ઉષા સ્મરણ માત્રેણ જ્વર વ્યાધિ વિમુચ્યતે ॥

આ મંત્ર વારંવાર બોલવો અને મનમાં તાવ ઉતરી જવાનો
સંકલ્પ કરવો તેથી તરત તાવ મટી જાય છે.

મંત્ર ચંત્ર અને તંત્રા ત્રણના દોષ દુર કરવા—ઉલ્લંઘત
દેવ પલ્લંઘત કાયા ઉતર આવ વચ્ચ ગુરુને બુલાયા, વેગ
સત્ય નામ આદેશ ગુરુકાં શબ્દ સાચા પિંડ કાચા ફુરો
મંત્ર હિન્ધરો વાચા ॥

ચાર રસ્તાવાળી જગામાં પતાસુ રાખી તેમાં જરા દારૂ નાંખી
મંત્ર જાપીને ચાલ્યા આવવું. જરૂર પડે ત્યારે તે જગામાંથી ચાર
કંકરી બાવી તેને આ મંત્રથી ૨૧ વાર મંત્રીને ચાર દિશામાં ચાર

ફેંકવી અને ત્રણ પોતાની પાસે રાખવી પછી જેના શરીરમાંથી મંત્ર મંત્રને તંત્રના દોષને દૂર કરવાનો હોય તેના ઉપર એક બે કાંકરી આ મંત્રથી મંત્રીને આરવાથી દોષ જાય છે.

ઢાકિની શાકિની કાઢવાનો મંત્ર—ૐ હનુમાનજી આયા કોઈ કોઈ લાયા ઢાકિની શાકિની આન આન કુરુ કુરુ સ્વાહા ॥

આ મંત્રને પ્રથમ સિદ્ધ કરી પછી અડદનું પુતળું બનાવી સવા પાસેર તેલમાં તે પલાળીને રોગીના ઉપર સાતવાર ઉતારીને પછી બાળવું અને તેના ઉપર આ મંત્રથી અડદ મંત્રતા જવા ને નાખતા જવું તેથી તે રોગીને ડાકિની કે શાકિની જે વળગી હોય છે તે જતી રહે છે. આ મંત્રથી ડાકિની કાઢવા માટે પ્રથમ પોતાની દેહ રક્ષાનો મંત્ર બોલવો જોઈએ.

કાનની પીડાનો મંત્ર—ૐ નમો આદેશ ગુરુકો શાહ મેં કપાહ, કપાહમેં મેજી મેજીમેં કીહા, કીહા મેં કરન પીહા, સોનાકા સિહા વા રુપાકા હયોહા ઈશ્વર ઘડે ગવજા તોહે શબ્દ સાચા પિંડ કાચા ચલો મંત્ર ઈશ્વરો વાચા ॥

આ મંત્ર સિદ્ધ કરીને બપોરથી ચાર પાંચવાર કાન મંત્રવાથી કાનની વાયુની પીડા મટે છે.

અન્નપૂર્ણાનો મંત્ર—ૐ નમો અન્નપૂર્ણા અન્નપૂરે ઘૃત પૂરે ગણેશ દેવતા પાતી પૂરે બ્રહ્મા વિષ્ણુ મહેશ ત્રીનો દેવતા મેરી મક્તિ ગુરુકી શક્તિ ગુરુ ગોરખનાથકી શાચા પૂરો મંત્ર ઈશ્વરોવાચા ॥

આ મંત્ર એક લાખવાર ત્રિવિ પૂર્વક જપવો પછી બાહ્ય બોજન કરાવી જે સામગ્રી હોય તેમાંથી પ્રથમ અન્નપૂર્ણાને ચાળ કરાવી તેમાંથી એક બાગ ફવામાં રાખીને એક હાથે પાણીનો લોટો ભરી પછી દીવો સળગાવી કુવામાં અન્નપૂર્ણા તથા વરુણ દેવનું પૂજન કરવું અને આ મંત્રની એક માળા જપવી પછી બાહ્ય બોજન કરાવવાથી અન્નપૂર્ણા પ્રસન્ન થાય. અને માલમાં બંદ આવે નહિ.

भूतादिना दोष काटवानो मंत्र—ॐ नमो आदेश गुरुनो हनुमंत वीर वीरनके वीर तिहारे तरफसमे नौ लाख तीर खीन वामे खीन दाहिने कबहु आगे होइ धनी गुसाइ सेबता अमुककी काया भंग न होइ इंद्र रस न दो लोकमें बाहर देखे मसान हमारी या अमुककी देही छलछिद्र व्यापे तो जती हनुमंतकी आन मेरी भक्ति गुरुकी शक्ति पूरो मंत्र इश्वरो वाचा ॥

आ मंत्र सिद्ध करीने मोरना पीछानी छडीथी सातवार आ मंत्र मोलीने जेने भूतादि वणजुं होय तेने उज्ज्वली नांभवाथी भूत, प्रेत, भवीस, जड विगेरे जता रहे. नाना व्याजने तेरी पीडा होय तो आ मंत्र पीपणना पानमां लप्पोने मादणायामां बालो डोटे व्याधवाथी भूतादि जता रहे.

भूतादिकने मारवानो मंत्र— ॐ आदेश गुरुको हनुमंत वीर बजरंगी व्रजधार डाकिनी शाकिनी भूत प्रेत जीन्दर वइस कोटी कटीक मारु नहि मारे तो निरंजन निराकार की दुहाइ ॥

शनीवारथी २१ दिवस सुधी हनुमानजुं पुंजन करी रोज १२१ मंत्र विधिपूर्वक जपवाथी सिद्ध थाय. पछी अउइरी सिद्ध थाय. पछी अउइ मंत्री रोगी उपर छटवाथी भूत जय.

सर्वोपरी सभा मोहिनी मंत्र— ॐ नमो आदेश गुरुको शैखालुली वनमां फूली इश्वर देख गवजभिली आवभाव राजा प्रजा पांव पढाव मंगल मोहन वशीकरण मोहन मेरा नाम बे मोहन फलाने के (नाम देवुं) अंतश्च बसो संगमोह सुरगांव चल मोहिनी राउल चल जलती अंग बुझावत चल तीन खेत आगे मोह तीन खेत पाछे मोह तीन खेत उत्तर मोह तीन खेत दक्षिण मोह आवतेकी हाछि

मोह छप्पा बैठा राजा मोह शय्या बेठी रानी दर मोह
दीवार मोह गांवका मुकदम मोह काजी मोह काजीकी कु-
रान मोह ते त नाहरसिंह वीर हमारा कारज ना करे तो
आपकी माताका दुध पीया हराम करे ठः ठः ठः ठः ठः
ठः स्वाहा ॥

शनिवार मंत्र-जपीने शंभावली तोतरी आवी रवीवार आ
मंत्र २१ वार जपीने तेनुं पूजन करीने उधाडी लावी रात्रे छीवे
करी नृसिंहनुं आवाहन करी जे पेडा अने पाननुं ज़ीकुं भोग य-
दावीने धी साकर १२१ वार मंत्र जपीने अग्नि उपर नाभी कपु-
रनी आरती उतारवी रोज अे प्रभाते सात दिवस सुधी करवुं तो
आ मंत्र सिद्ध थाय पछी शंभावलीनी गोणा पाधी पाधडीमां राजे
तो राज प्रज सर्व प्रसन्न थाय. सभा वश थाय, स्त्रीने भीक्षा
मंत्रीने भवराववाधी अने ज़ीज मनुष्यने अे गोणा ज़जमां मंत्री
तेना भाथे ज़ज छांटवाधी आपल्या मनोरथ पूर्ण थाय.

गोल मंत्रवानो मंत्र—ॐ नमो आदेश गुरुको गुगल
धूपकी धूआं धार देखुं पलमां तेरी शक्ति तरस रात्रिको
टूटा तारा रोसा टूटा भैरव बाबा काम नगारा गुह मंत्र
पद उसको दे घर में चक न बाहर चक फिर फिर देखे
हमारा मुख सेव जीव सेव जीवको मूवत सेवे मसाण हमसे
आकुल व्याकुल जती हनुमंतकी आन हमें छोड ओरके
पास जाय पेट फाट तुरत मर जाय सत्य नाम आदेश
गुरुका ॥

हर शनिवारथी २१ दिवस सुधी रोज १२१ वार जप करी
आपसीनुं नैवेद्य धराववुं तेथी मंत्र सिद्ध थाय छे सात शनिवार
सुधी जप करवा. पछी आ मंत्रथी गोण मंत्रीने जेने भवरावे ते
तेनी पासे हाजर थाय अने वश थाय.

सर्व नाम मोहनी मंत्र—मति हनुमंत कने धरे घट
हिंदका कौमहे चोरी छप्ती मय वन मोहि मोहि जोहि जीहि

दह दह गुरुकी शक्ति मेरी भक्ति फुरो मंत्र इश्वरो वाचा सत्य नाम आदेश गुरुका ॥

शनीवार ६२मानशुभ पूजन, धूप, दीवा अने नैवेद्य धरावीने करुं ने १४४ मंत्रो ७५ करवो. ओम सात शनिवार सुधी आ मंत्र साधवो. पछी चार रस्ताना यकला आगणथी चार कंडरी लक्ष आ मंत्रथी मंत्रोने ने कुवानुं पाणी आधुं गाम पीतुं होय ते कुवाभा नाभवाथी गामना लोका तेने मान आपे, अने नेना कला प्रभावे करे.

सर्व वशीकरण मंत्र—ॐ नमो आदेश गुरुको राजामो हुं प्रजामोहुं मोहुं ब्राह्मण वाणीया, हनुमंत रूपमें जगत् मोहुं तो रामचंद्र परमाणियां गुरुकी शक्ति मेरी भक्ति फुरो मंत्र इश्वरोवाचा ॥

आ मंत्र २१ दिवस सुधी रोज १२१ वार ७५वाथी सिद्ध थाय छे. ने गामभा ७५ होय त्याचा चार रस्ताना यकला आगणथी धुज लक्ष ने सातवार मंत्रोने भायाभा राभवाथी तेने ने लुवे ते वश थाय छे.

वस्तु मंगाववानो मंत्र—ॐ नमो देव लोक देवास्थो देवी जहां वसे इस्माइल योगी छप्पन भैरव हनुमंत वीर भूत दैत्यकुं सारा मंगावे पराइ माया लावे लाडु पेंढा बरफी सिंगोडा पाक पतासा, मिथी घी, लवंग, इलायची, तल देवी किल किल उपर हनुमंत गाजे इतनी वस्तुनमें चहो वस्तु लावे न लावेतो त्रेतीस कोटि देवता लाजे मिर्च जावंत्री, जायफल, हडज, वाहड, बदाम, छुहारा, मुर्फर रामवीर तो बतावे वस्तां लछमनवीर पकडावे हाथ भुत प्रेतका चलावे सावि हनुमंतवीर लंकाको घाई भूत हनुमंतवीरको संग चलाया, चाही वस्तु चली आवे हनुमंतवीरको सब कोइ गावेसो कोशकी वस्तु लावे न लावेतो अक लाख अंसी हजार पीर पेगम्बर लेजावे ॥

गाम अहारथी नेमा पाणी देय तेवा कुवा आगण जवुं.
कुवामां जेसी हनुमाननी भूति सामे भूरी तेमनी आगण दीवो
करवो. धुप हल मंत्र जपवा. सात दिवस सुधी रोज अढी कथशेट
आंड साबे लोग पराववा अने पछी ते पोते आवुं. २१ मंत्र
जपवा. ज्यारे आडाश पाणी याय त्यारे वरदान आगवाथी ने
नेधये ते वस्तु भणे छे,

वशीकरण मंत्र—बुली बुली विकट चंदनी पट मारुं
बुली फिरे दिवानी घर तजे बाहर तजे ढाढा भरतार तजे
देवी दिवानी अकसठी कलवानत् नारसिंहवीर अमुकने
(नाम देवुं) उठाइ ल्याव मेरी भक्ति गुरुकी शक्ति फुरो
मंत्र इश्वरो वाचा ॥

शनिवार ने श्री भरे तेनी यितामाथी तेना पग नीयेना
डायला क्षारी डोरी डपीमां तेनी जपम राप्पी भूकरी पछी आ
मंत्रथी सातवार मंत्रीने जेने तेना अहिलो करवामा आवे ते वश
थाय छे.

मोहनी तेल—ॐ नमो मोहन रानी पलंक चढ बैठी
मोह रहा दरबार मेरी भक्ति गुरुकी शक्ति दुहाइलो नाच-
मार दुहाइ गौरी पार्वतीको दुहाइ बजरंगबलीकी ॥

अत्तर, मिर्छा, डुल, दीवो अने लोआनते धुप करी काणी-
मोहशनी रात्रे २२ भाजा आ मंत्रनी जपी तेल मंत्रवुं. पछी ते
तेल भाबे धावने सलामां जवुं. जेने शरीरे ते तेल पोपडवामा
आवे ते वश थाय छे.

सोपारी मंत्री वश करवानो मंत्र—खरी सुपारी का-
मनगारी राजा प्रजा खरी पियार मंत्र पढ लगाउतो रहीया
कलेजा लावे तोढ जावत चाटे पगतली मुवे सेवे मश्नानयां
शब्दकी मारी न लावे तो जती हनुमंतकी जान शब्द
साचा पिंड काचा फुरो मंत्र इश्वरोवाचा ॥

आ मंत्रथी सोपारी २१ दिवस सुधी रोज १०८ मंत्रथी

મંતરવી અથવા સૂર્ય ગ્રહણના રોજ આ મંત્રથી ૧૦૮ વાર મંત્રવી. પછી તે સોપારી જેને ખવરાવવામાં આવે છે તે વશ થાય છે.

લવંગ મંત્રી વશ કરવાનો મંત્ર—સત્ય નામ આદેશ
ગુરુકો લૈંગા લૈંગા મેરા ભાઈ इन्ही लैंग शक्ति चलाइ
पहली लैंग राती बाती दूर्जो लैंग जोबन माती तीजी
छोंग अंगमें राखे, चौथी लैंग दोड़ कर जोड़े, चारों लैंग
जो मेरी खाय फलानेके (नाम छछ) पास सो फलानी
आ जाय मेरी भक्ति गुरुकी शक्ति फूरो मंत्र इश्वरोवाचा ॥

૨૧વારે દિવાનું પૂજન કરી—દરરોજ ૨૧ વાર ૨૧ દિવસ સુધી આ મંત્ર જપવાથી સિદ્ધ થાય છે. આ મંત્રથી લવંગ સાત-વાર મંત્રીને ખવરાવવાથી હાજર થાય છે.

इलायची मंत्रवानो मंत्र—ॐ नमो काला कलवा
काळी रात निशकी पुतली मांझी रात काला कलवा घाट
वाट सुती को जगाइ लाव बैठीको उठावी लाव खडीको
चला लाव वेगी धर्या लाव मोहिनी जोहनी चल राजाडी
ढाड़ अमुकीके तनमें चटपटी लगाव जीया छे तोड़ जो
कोइ खाइ हमारी इलायची कभी न छोड़े हमारा साथ
घरको तजे बाहरको तजे घरके साइंको तजे हमे तजे और
कतो जाइतो छाती फाट तुरत मर जाय सत्य गुरु आदेश
गुरु गुरुकी शक्ति मेरी भक्ति फुरो मंत्र इश्वरो वाचा इश्वर
महादेवकी वाचा वाचासे टरे तो कुंभी नरकमें पड़े ॥

૨૧ દિવસ સુધી આ મંત્ર રોજ ૧૦૮ વાર જપવે પછી ઇલાયચી ૧૧ વાર મંત્રીને જેને ખવરાવવામાં આવે તે વશ થાય છે.

शरीररक्षक मंत्र—ॐ शरीरे याहि पाहि करु स्वाहा ।

આ મંતરનો જપ એક અડવાડીયા સુધી રોજ ૧૦૮ વાર કરવાથી સિદ્ધ થાય છે. તેથી શરીરનું રક્ષણ થાય છે.

**ઉચ્ચાટન મંત્ર-ૐ શારદૈ કાલરૂપાય રુદ્રસ્વરૂપાય
અમુકમે શત્રુ ઉચ્ચટય ઠઃ ઠઃ સ્વાહા: ॥**

કણેરના મૂળ આ મંત્રથી મંતરીને જેમ મનુષ્યના આરણ્યમાં નાખે તેવું ઉચ્ચાટન થાય છે.

સૂચના.

મંત્ર વિદ્યા કેટલાક જુદી છે એમ માને છે તે મોટી ભૂલ છે. મંત્ર વિદ્યા સાચી છે. મંત્રનો યથાવિધિ એકાગ્રતાપૂર્વક જપ કરવાથી તે સિદ્ધ થાય છે. આ પ્રકરણમાં ઘણા મંત્રો આપવામાં આવ્યા છે. તે સર્વ યથાવિધિ જપ કરવાથી સિદ્ધ થાય છે. જે માણસ ઇશ્વરના નામનો જપ કરી ઇશ્વરને મેળવવા રાત દિવસ ચત્ન કરે છે તે ઇશ્વરને મેળવી શકે છે.

ઉપરના જે મંત્રો શી રીતે સિદ્ધ કરવા ન બતાવ્યું હોય તે મંત્રો શનિવારથી ૨૧ દિવસ સુધી અથવા નો કાળીચૌદશની રાત્રે કે ગ્રહણના દિવસે ૧૦૮ વાર ધ્રુપ દીપક કરી જપવાથી સિદ્ધ થાય છે.

પરચુરણ મંત્રો સાધવા કરતાં તો બાહ્યભુદિ દિવ વર્ગે શુક્ર ઉપદિષ્ટ પરમાત્માનો સાક્ષાત્કાર કરવાનો મંત્ર અથવા તો માયત્રી મંત્રનો જપ કરી તેની સિદ્ધી મેળવવી જોઈએ. જે મંત્રને સિદ્ધ કરવો હોય તે મંત્રના જેટલા અક્ષરો હોય તેટલા લાખ તે મંત્રના જપ વિધિપૂર્વક એકાગ્રતા પૂર્વક કરવા તે દિવસોમાં બ્રહ્મચર્ય પાળવું, ભૂમિ ઉપર શયન કરવું, સત્ય બોલવું, એકવાર સૂક્ષ્મ આહાર જમવો. તો તે મંત્ર સિદ્ધ થાય છે. અને આવા પ્રશ્નર પ્રાપ્તિના મંત્રો સિદ્ધ થતાં આપત્તિ માત્ર ટળી જાય છે અને સુખ મળે છે.

પ્રકરણ ૧૨ મું.

યંત્ર શાસ્ત્ર.

કષ્ટ નિવારક યંત્ર.

૭૮૨૨	૭૮૧૭	૭૮૨૪
૭૮૨૩	૭૮૨૧	૭૮૧૬
૭૮૧૮	૭૮૨૫	૭૮૨૦

આ યંત્રને લખીને ધ્રુપ દષ્ટ કોઈ રાગીના હાથે બાંધવાથી તેનું ફુઝા મટી જાય છે.

૮	૯	૩	૪
૬	૪	૭	૫
૫	૭	૧૦	૬
૯	૬	૫	૭

વશીકરણ યંત્ર.

આ યંત્રને ભોજપત્ર ઉપર લખીને જે સ્ત્રીના મકાનના દરવાજા નીચે ડાખવામાં આવે તે વશ થાય છે.

૧	૪૧૧	૨૧
૦૦૧	૨૧	૨૯
૨૬૩	૨૧	૧૧૮ ૨૦

વશીકરણ યંત્ર.

આ યંત્રને કેશરથી ભોજપત્ર ઉપર લખી તે ભોજપત્રને ચમેલીના તેલમાં ભોળાને બાળવું. તેમાંથી ટપકતું તેલ લઈ જે સ્ત્રીને વશ કરવી હોય તે સ્ત્રીના ડાખા હાથે લગાડવાથી તે વશ થાય છે.

૬	૧	૮
૭	૫	૩
૨	૯	૪

આકર્ષણ યંત્ર.

કાલા ધંતુરાના પાનના રસ અને ગોરૂ ચંદનને મિશ્ર કરી તેમાં કણેરની કઢમ બનાવી તે ભોળા તે વડે ભોજપત્ર ઉપર લખી તેમાં જેને આકર્ષણ કરવાની ઇચ્છા હોય તેનું નામ લખી પછી તે યંત્રને ખેરના લાકડાના દેવતાથી તપાવવાથી તે માણસ આકર્ષાઈ આવે છે.

૪	૫	૫	૭
૮	૪	૮	૧
૬	૩	૬	૬
૩	૯	૨	૦

એકવીસા યંત્ર-સુખ પ્રસવ યંત્ર.

આ યંત્રને ભોજપત્ર ઉપર ગાયના મૂત્રથી લખીને બતાવવાથી અથવા ઘોષને પાવાથી અથવા તેને બાંધવાથી જે સ્ત્રી પ્રસવ વખતે કષ્ટાતી હોય તેને સુખથી બાળકનો પ્રસવ થાય છે અથવા તેા પ્રસવ કાળ પહેલાં રૂંદ દિવસથી રાજ તેને આ યંત્ર ઘોષને પાણી પાવામાં આવે તેા તેને સુખે પ્રસવ થાય છે.

૨	૯	૪
૭	૫	૩
૬	૧	૮

કાર્યસિદ્ધિ મંત્ર.

આ મંત્રને ભોજપત્ર ઉપર લખીને ધ્રુપ દર્શ પુરુષના જમણા અને સ્ત્રીના ડાબા બાજુ આધિવાથી તેનું કાર્ય સિદ્ધ થાય છે.

વીસો મંત્ર-કાર્યસિદ્ધિના મંત્ર.

૮	૪	૭	૧
૬	૨	૭	૫
૩	૯	૨	૬
૩	૫	૪	૮

૨	૮	૬	૪
૬	૪	૨	૮
૪	૬	૮	૨
૮	૨	૪	૬

ઉપરના મંત્રો સિદ્ધ વીસો મંત્ર કહેવાય છે. તેમાંથી ગમે તે એક મંત્ર સ્નાન કરી શુદ્ધ થઇ દાડમના પાન ઉપર કાચાવડે લખી પછી તેને ધ્રુપ દર્શ દરેક જ એક હળાર ગાયત્રી મંત્ર વળીને તેના ઉપર ગંગાજળ છાંટતા જવું આ પ્રમાણે એકવીસ દીવસ સુધી ધ્રુપ દીપક-શીને વિધિપૂર્વક જપ કરી મંત્રને ગંગાજળથી શુદ્ધ કરી તૈયાર કરી તે મંત્રને સોનાના માદળીયામાં ગંદાની ગળાની માળામાં તે માદળીયું કે ડાડી ગાંડી તે રાજ ગળે પહેરવાથી તે માણસનું સર્વ કાર્ય સિદ્ધ થાય છે. તેને લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થાય છે, તે શક્તિશાળી બને છે અને પુત્રવાન થાય છે. માન આપરૂ વધે છે અને શત્રુઓ પણ તેને કાંઈ કરી શકતા નથી.

૨૫૫	૨૬૫	૨૫૯
૨૬૨	૨૫૮	૨૫૪
૨૫૭	૨૫૬	૨૬૩

બાળરક્ષક મંત્ર.

આ મંત્રને ભોજપત્ર ઉપર લખીને બાળકના ગળામાં મઢાવીને બાધવાથી તે બાળકને રોગ વીગેરે થતા નથી.

૧૧	૮	૧	૧૬
૨	૧૩	૧૨	૭
૧૬	૩	૬	૯
૫	૧૦	૧૫	૪

ત્રેમી યંત્ર.

આ યંત્રને લખીને દીવેટ બનાવી તેને કોડીયામાં મૂકી ઘી પૂરી જ્વેનો ત્રેમ મેળવવાની ઇચ્છા હોય તેના ઘર બાણી તેનું સુખ

કરીને કોડીયું મૂકી દીવો કરવાથી તે માણસના મનમાં તમારા માટે ત્રેમ ઉત્પન્ન થાય છે.

૭ હ	૬ મા	૪ રા
૨ મા	૮ મા	૬ મા
૩ રો	૧ મ	૨ જી

પીશાચ યંત્ર.

આ યંત્રને લેહોથી ભોજપત્ર ઉપર લખીને જ્વેને ભૂત વગરનું હોય તેને બાંધી પછી ૧૦૦૦ વાર માયત્રી મંત્ર બાણીને પાણી

તેના ઉપર છાંટવાથી ભૂત પીશાચ જતું રહી તેને સુખ થાય છે.

ચ	ઐ	ટો
હ	દેવી	કુ
ક	નમ	હી

અપ્પટ બંડાર યંત્ર.

આ બાજાજનો યંત્ર કાળી ચોદશની રાત્રીએ ભોજપત્ર ઉપર લખીને ધુપ દીવો નૈવેદ્ય વિગેરેથી વિધિપૂર્વક હનુમાનજીનું પૂજન કરવું અને આ યંત્ર સામે મૂકી નીચેનો મંત્ર ૧૨૫ વાર જપવો.

વાંરી લક્ષ્મી લક્ષ્મી દેવી દે લક્ષકરણી મમ મંદાર પુરી કિયે સ્વાહા ॥

પછી તે યંત્રને દ્રવ્યની તીજેરીમાં અથવા અન્નના બંડારમાં રાખવાથી ૬ દિવસ પછી તેમાંથી ખર્ચ કરવો. અપ્પટ બંડાર યાચ દ્રવ્ય વધે.

૮૨૪	૮૨૭	૮૩૦	૮૧૬
૮૨૯	૮૦૭	૮૨૩	૮૨૮
૮૧૫	૮૨૩	૮૨૫	૮૨૨
૮૨૬	૮૧૧	૮૧૬	૮૩૧

વેપાર સારો ચાલે.

આ યંત્ર મુદમાં પહેલા ગુરુવારે ચક્રની માફક એસી ભોજપત્ર ઉપર લખવો. એ પ્રમાણે ૭ વાર યંત્ર લખી પછી તે યંત્ર ઉપર પુષ્પ ચઢાવી લોખાનનો ધુપ કરવો અને

૨	૧૦	૨	૮
૯	૩	૮૪	૨૪
૨૬	૮૧	૯	૧
૪	૬	૨૨	૨૫

અમ્ન વશુ પાકે.

આ યંત્રને બોજપત્ર ઉપર લખી
ધુપ દઈ ખેતરમાં દાટવાથી અમ્ન
બહુ પાકે. ક્ષેત્રપાળની પુંજ કરીને
દાટવો.

૬૭	૭૪	૨	૮
૭	૩	૭૧	૭૦
૭૩	૬૮	૯	૧
૪	૬	૬૯	૭૨

શત્રુક્ષય યંત્ર.

આ યંત્ર નદિને કિનારે ખેસી
બોજપત્ર ઉપર લોઢાની કલમથી
લખી શત્રુનું નામ દેતા જવું તો
તેથી શત્રુનો ક્ષય થાય.

૮	૧૫	૨	૮
૭	૩	૧૨	૬૧
૧૪	૯	૯	૧
૪	૬	૧૦	૧૩

સર્વ કાર્ય સિદ્ધ થાય.

આ યંત્ર વસિની કલમથી સફેદ
ચન્દન વડે ફૂલ અથવા તાંબાની
ચાળીમાં લખવાથી સર્વ કાર્ય
સિદ્ધ થાય.

૩	૪	૭	૧૪
૫	૬	૧૩	૬
૧૪	૪	૩	૭
૧૭	૩	૧૪	૪

તાવ જાય.

આ યંત્ર સારા દિવસે બોજપત્ર
ઉપર અષ્ટગંધથી લખીને બળે
બાંધવાથી જરૂર જાય છે.

મનની ઇચ્છા સિદ્ધ થવાનાં યંત્ર.

વં	વં	વં	વં
પં	પં	પં	પં
દં	દં	દં	દં
ભં	ભં	ભં	ભં

આ યંત્રને રક્તચંદનથી (રતા-
જળાથી) ખીલીનાં પાન ઉપર
લખીને તે પાન શિવને આર્પે
ચઢાવવું. આ પ્રમાણે ૩૦ દિવસ
સુધી આવજી માસમાં રોજ ૧૦૮
યંત્ર ખીલીના પાન ઉપર લખીને

શિવલિંગ ઉપર ચઢાવવાથી ધન, સંતાન અને સર્વ સુખ મળે અને

રોગ ૪૪૪૪ શિવમંત્ર ૐ નમઃ શિવાયઃ એ મંત્ર જપવાથી મંત્ર અને યંત્ર સિદ્ધ થાય છે.

સ્વપ્ન ન આવવાનો યંત્ર.

નં	છં	જં	ચં
છં	નં	જં	ઠં
ઠં	જં	ઠં	ચં
નં	છં	જં	ઠં

આ યંત્રને ભોજપત્ર ઉપર અષ્ટ ગંધથી લખીને ગુગરનો ધુપ દેવો. પછી ત્રણવાર “ગણપતિ, ગણેશ, કાટો કલેશ, હૈ વલી પાયક હનુમાન, કાલી, કાલી મહા-કાલી હૈ મૈરવ હૈ નૃસિંહ તો

સ્વપ્ન ન આવે. ’ આ મંત્ર પાંચ વાર બોલી માથા તળે યંત્ર રાખી સૂઈ રહેવાથી સ્વપ્ન આવતા નથી.

૩૫	૧૦	૧૮	૭
૧૮	૭	૩૫	૧૦
૭	૧૦	૧૦	૩૫
૭	૩૫	૭	૧૫

નજર ન લાગવાનો યંત્ર.

આ યંત્રને ભોજપત્ર ઉપર અષ્ટગંધથી લખી જેના ગળામાં બાંધવામાં આવે તેને કદી પણ નજર ન લાગે. બાળકોને ગળે બાંધવાથી નજર લાગતી નથી.

૨૮	૩૫	૨	૭
૬	૩	૩૨	૧૩
૩૪	૨૧	૮	૧
૪	૫	૩૦	૩૩

ગાય દુધ દે.

આ યંત્રને કેશર, ગોરૂ ચંદન ને કંકુથી ભોજપત્ર ઉપર લખીને ગાય કે બેસ દેતી ન હોય તો તેના ગળામાં બાંધવાથી ગાય બહુ દુધ દે છે.

પતિ વશ કરવાનો યંત્ર.

	શ્રી	શ્ર:	શ્રી	
શ્ર:	ૐ શ્રી દેવદત્ત શ્રી ૐ	શ્ર:		
	શ્રી	શ્ર:	શ્રી	

આ યંત્રને ભોજપત્ર ઉપર ગોરૂ ચંદનથી લખી તેની પૂજા

કરી એક માટીના કોડીયામાં મૂકી ઉપર બીજી કોડીયું ઉંધું વાળી કપડાંથી કરી અગ્નિમાં બાળવાં. જેથી ચંત્રની લખ્મ થાય તે લખ્મ આ પાણીમાં મેળવી પી જવાથી પાત વશ થાય.

વાચ્યા સિદ્ધિ ચંત્ર.

૬૬	૯૩	૨	૮
૭	૩	૯૦	૮૬
૯૧	૮૩	૯	૧
૪	૬	૮૭	૯૮

આ ચંત્રને કુલંજનના રસ-વતી લખ્મને તાવીજમાં મઢાવી પોતાની પાસે રાખવાથી વાચ્યા સિદ્ધ થાય છે.

બાળક ખડીવે નહિ.

૯૮	૯૬	૨	૮
૭	૩	૯૪	૮૨
૯૬	૯૧	૯	૧
૪	૬	૯૦	૯૮

આ ચંત્ર દૂધથી બોજપત્ર ઉપર લખ્મને બાળકના ગળે બાંધવાથી બાળક ખડીવે નહિ તેને બચાગતો નથી.

૮૦	૮૭	૨	૭
૬	૩	૮૪	૮૩
૮૬	૮૧	૮	૧
૪	૫	૮૨	૮૫

સાપનો ભય દૂર કરવો.

આ ચંત્ર શાદીથી કાગળ ઉપર લખ્મને ધરમાં રાખવાથી સર્પાદિનો ભય દૂર થાય.

૧૯	૨૬	૨	૮
૭	૩	૨૩	૨૨
૨૫	૨૦	૯	૧
૬	૬	૨૧	૨૩

ગયેલું ઠોર પાછું આવવાનો ચંત્ર

આ ચંત્ર શાદીથી ખુંટા ઉપર લખ્મ તે ખુંટા જમીનમાં દાટવાથી ખોવાયેલું ઠોર પાછું આવે.

૩૦	૩૭	૨	૮
૭	૩	૩૪	૩૩
૩૬	૩૧	૯	૧
૪	૫	૩૨	૩૪

સાપ આવે નહિં.

આ ચંત્ર માલકાંગણીના રસથી ધરમાં લખ્મ રાખે તો સાપ તે ધરમાં આવે નહિં.

૩૩	૪૦	૨	૮
૭	૬	૩૬	૩૭
૩૯	૩૪	૯	૧
૪	૬	૩૫	૩૮

પુરુષ વશ કરવાનો યંત્ર.
આ યંત્ર રાટલા ઉપર લખીને
કાળા કુતરાને ખવરાવવાથી પુરુ
સ્ત્રીને વશ થાય.

૭૨	૭૬	૨	૭
૬	૩	૭૬	૭૫
૭૮	૭૩	૮	૧
૪	૫	૭૪	૭૭

પરદેશ ગયેલો પાછો આવ-
વાનો યંત્ર.—આ યંત્ર માર્ગમાં
દડ ઉપર લખીને ઉપરથી ફારડો
મારવામાં આવે તો પરદેશ ગયેલો
માણસ પાછો આવે.

૨૬	૩૦	૨	૭
૬	૩	૩૦	૨૯
૩૨	૨૭	૮	૧
૪	૫	૨૮	૬૧

તોફાની ઘોડાને વશ કર-
વાનો યંત્ર.—આ યંત્રને ઘોડાના
ગળામાં બાંધવો. કરતુરી, કપુર,
ફસરથી કાગળ ઉપર લખી ગુ-
ગરનો ધુપ દહ ઘોડાને ગળે બાં-
ધવાથી ઘોડો તોફાન ન કરતાં

તેના માલીકને વશ થાય છે.

૬	૧	૮
૭	૫	૩
૨	૯	૪

રિદ્ધિસિદ્ધિ યંત્ર—કાળા ચોદસની રાત્રે
આ યંત્ર પૃથ્વી ઉપર દાઢમની કલમથી ૧૦૮
વાર લખી પછી તેજ યંત્ર બોજપત્ર
ઉપર અષ્ટગ્રંથથી લખી ધુપ, દીપક અને
નૈવેદ્ય ધરાવી પૂજા કરી તેને બે ગોટલીમાં
ડાખી માદીના તાવીજમાં મઢાવી રાખવો. તેને
ધુપ દર્ધ પ્રસવ વખતે સ્ત્રી પીડાતી હોય અને
તેને ઘોષ્ટને પાવાથી કષ્ટ મટે, રોગીને પાપ તો રોગ મટે, વાંઝણી
સ્ત્રી ફટે બાંધિતો ગર્ભ રહે, રાજદરબારમાં જતી વખતે પાલડીમાં
બાંધે તો કાષ્ટથી દબાય નહિ. આ યંત્રની સાથે રિદ્ધિ અને સિદ્ધિ
બંને મળે છે.

હ્રીં ૧૨ જો ૧૨ હ્રીં

લં	લં	લં	લં
ન	હ્રીં	યં	મિ
લ	લ્યં	લ	લ્ય

વરીકરણ યંત્ર.

કાળીચોદસની રાત્રે અષ્ટ-
મંથથી આ યંત્ર બોળપત્ર ઉપર
લખી દીપક, ધુપ અને નૈવેદ્યથી
પૂજા કરી નીચેનો મંત્ર બોલવો.

મંત્ર—ૐ હ્રીં હ્રીં હ્રીં સર્વજનસ્ય હૃદય મમવશ્યં કર
કુર સ્વાહા ।

આ મંત્ર ૧૦૮ વાર જપી યંત્ર પાપહીના રાખવાથી સવ
માણસો વશ થાય છે.

ૐ	ૐ		૫
	હ્રીં		૯
	૧૦		૭
હ્રીં		સ્વયં	૧

સાસુ સસરાને વશ
કરવા—આ યંત્રને ખડતી
બાખરી ઉપર લખીને કારા કુ-
તરાને ખવરાવે તો સાસરો વશ
થાય અને કુતરીને ખવરાવે
તો સાસુ વશ થાય.

૮૪	૯૧	૨	૮
૭	૩	૮૮	૮૭
૬૦	૮૫	૬	૧
૪	૬	૮૬	૯૦

શુદ્ધિવર્તક યંત્ર—આ યં-
ત્ર માલકાંઘણીના રસથી અજ-
વાળી ચોદસના રાત્રે જીભ ઉપર
લખવાથી શુદ્ધિ વધે છે.

૭૧	૭૭	૭૭
----	----	----

વંધ્યાને પુત્ર થવાનો યંત્ર—પુષ્પ
નક્ષત્રનો સૂર્ય હોય ત્યારે આ યંત્રને ૧૦૮
વાર હૃદયથી પાનમાં લખીને વંધ્યા કીને ખવરાવવાથી પુત્ર થાય છે.

૫૬	૫૨	૨	૭
૬	૩	૬૦	૫૫
૬૨	૫૭	૮	૧
૪	૫	૫૯	૬૧

૨૩	૩૪	૨	૮
૭	૩	૨૦	૩૮
૨૩	૨	૯	૧
૪	૬	૨૭	૩૩

૫૬	૬૨	૨	૮
૭	૩	૬૦	૫૬
૬૨	૫૭	૯	૧
૪	૬	૫૮	૬૧

૨૪	૧૮	૩૬
----	----	----

લેંસ દાણવા દે-જે લેંસ પાડીને
ધાવવા દેતી ન હોય અથવા દુધ ન
દેતી હોય તેના સીંગડે આ યંત્ર બોજપત્ર ઉપર લખીને બાંધવાથી
દેવા દે છે. યંત્રને ધુપ દઈ બાંધવો.

૨૮	૯૫	૨	૮
૭	૩	૬૨	૬૧
૯૪	૮૧	૯	૧
૪	૬	૯૦	૯૧

ફળ ખાલુ આવવાનો યંત્ર—
આ યંત્ર આંખાના રસથી લ-
ખીને ઝાડે બાંધવાથી તેને ફળ
ખાલુ આવે છે.

હ ઉ	હ કવ	શ્રી પ્ય	કરી	મુઠી લ્હી
અક રામ	અર કવ	સ સત	તથ	મરપી

કેદી છુટવાનો યંત્ર—આ
યંત્ર કપુર, કેશર કરતુરી,
ગોરાચનવડે પતરા ઉપર
લખી ગરમ કરી તેના
ઉપર બીટો કરવાથી કેદ
માંથી કેદી છુટે.

હોં ગેં ગીં ગોં ગં ગઃ હોં ગં ગાં ગિં ગીં															
હોં	<table border="1"> <tr> <td>હોં</td> <td>હોં</td> <td>હોં</td> </tr> <tr> <td>હોં</td> <td>દેવદત્ત</td> <td>હોં</td> </tr> <tr> <td>હોં</td> <td>હોં</td> <td>હોં</td> </tr> <tr> <td>હોં</td> <td>હોં</td> <td>હોં</td> </tr> </table>	હોં	હોં	હોં	હોં	દેવદત્ત	હોં	હોં	હોં	હોં	હોં	હોં	હોં	હોં	હોં
હોં		હોં	હોં												
હોં		દેવદત્ત	હોં												
હોં		હોં	હોં												
હોં	હોં	હોં													
હોં	હોં	હોં	હોં	હોં											
હોં	હોં	હોં	હોં	હોં											
હોં	હોં	હોં	હોં	હોં											
હોં ગેં ગીં ગં ગઃ હોં ગં ગાં ગિં ગીં															

રાજદરબારમાં આધિકાર વધવાનો યંત્ર—ઉપરના યંત્રથી દિવાળીની રાત્રે અથવા ગ્રહણમાં બોજપત્ર ઉપર લખી અનામિકાના રૂધિર, હાથીનો મદ, મહાવીરનો રસ, ગોરોચન, મેળવી, અણગધથી ચમેલીની કલમથી લખી પછી વિધિપૂર્વક યંત્રનું પૂજન કરી એક બ્રાહ્મણને ખીરનું બોજન જમાડી યંત્રને ચાંદી, સોનું, તાંબુ ત્રણે ધાતુના મિશ્રણ કરેલા તાવીજમાં મઢી હાથે બાંધવાથી અને તેને રાજ ધુપ દેવાથી રાજદરબારમાં ઉંચો અધિકાર મળે, કાષ્ઠથી દબાય નહિ અને અમલદારી કરે.

૨૨	૨૯	૨	૮
૭	૪	૧૬	૨૫
૨૮	૨૬	૯	૧
૪	૬	૨૪	૨૧

કાનની પીડા દુર કરવાનો યંત્ર—આ યંત્રને દાડમના રસથી કાગળ ઉપર લખીને કાન ઉપર બાંધવાથી કાનની પીડા જાય છે.

૪૮	૪૬	૨૬	૭૧
૩	૮	૪	૭
૧	૮	૨	૩
૧૧	૧૦	૨૦	૯

આદાસીસીનો યંત્ર—આ યંત્ર રવીવારે સુખડથી લખી માથે બાંધવાથી આદાસીસી મટે છે.

૭૨	૭૬	૨	૮
૭	૩	૬૨	૭૫
૭૦	૭૩	૬	૧
૪	૬	૭૭	૭૭

સ્તંભન યંત્ર—આ યંત્ર ધોળા કાગળ ઉપર કાઢીથી લખીને સંયોગ વખતે જોતા રહેવાથી વીર્યનું સ્તંભન થાય છે.

૭૨	૫૧	૩૩	૪૨
૬૮	૮૨	૬	૧૧
૨૫	૩૭	૪૬	૫૦
૪૫	૨૭	૬	૧

બાલરક્ષક યંત્ર—આ યંત્રને તાબાના પત્રામાં લખીને બાળકને ગળે બાંધવાથી નજર લાગતી નથી.

૬૦	૬૭	૨	૭
૬	૩	૬૪	૬૫
૬૬	૬૧	૮	૧
૪	૫	૮૫	૬૫

જુગાર અને સદ્દામાં જીતવાનો યંત્ર—આ યંત્ર કાળીચૌદશની રાત્રે સ્વાતિ નક્ષત્રમાં લખી હાથે બાંધવાથી તે જુગાર અને સદ્દામાં જીતે છે.

૩૪	૪	૨	૮
૭	૩	૩૭	૩૬
૩૬	૩૪	૬	૧
૪	૬	૩૫	૩૮

શત્રુશૂલ યંત્ર—આ યંત્ર ચોરના દુષ્ટથી કાળી હાંકરી ઉપર લખી શત્રુને ઘેર દાટવાથી શત્રુને થર ઉપડે.

પ્રકરણ ૧૩ મું.

તંત્રશાસ્ત્ર.

ઈંદ્રજાળ વિદ્યા અને જાદુઈ પ્રયોગો.

વશીકરણ તંત્ર—સ્વીવારે કાલા પંતુરાનાં ફુલ, પાન, ચળાખા અને હાલ—પંચાંગ લાવીને વાટી તેના રસમાં કેશર અને ગોરાચન ધસીને તેનું તિલક કરવાથી જેને જુએ છે તે સર્વ તેને વશ થઈ જાય છે.

મોહન તંત્ર—સફેદ ધરના રસમાં હરતાલને ધસીને તેનું અંદન કરવાથી તે મનુષ્યથી સર્વ કે.ઈ મોહ પામે છે.

ગર્ભપાત થવાનો તંત્ર—માટીનાં વાસણ ધડતાં હાથે ચોટેલી કુંભારના હાથની માટી, ખકરીનું દૂધ અને મદ સર્વે મેળવીને પીવાથી ગર્ભવંતી સ્ત્રીને કસુવાવડ થતી નથી અથવા તો ગર્ભપાત થતો નથી.

અગ્નિથી હ્રાથ ન બળવા—નવસાર અને કપુરને પાણીમાં વાટી તેમાં હાથ પલાળીને સુકવવાથી પછી હાથમાં દેવતા ઝાલવાથી દઝાતું નથી.

લાલ કુલ સફેદ કરવું—કચ્છરના લાલ કુલને ગંધકની ધુણી દેવાથી તે ઘોળું થઇ જાય છે.

દિવસે તારા જોવા—સફેદ સુરમાને અગથીયાના કુલના રસમાં સાત દિવસ સુધી ધુંટી આંખમાં આંજવાથી દિવસે તારા દેખાય છે.

વીંછી ઉત્પન્ન કરવા—જાણમાં દહીં અને ગધેડાનું મૂત્ર નાંખીને તેને જમીનમાં દાટી દેઈ ઉપર ધુળવારી દેવી તો આઠ દિવસમાં તેમાં વીંછી ઉત્પન્ન થાય છે.

લીંબુ ઉછાળવું—લીંબુમાં એક કાણું પાડી તેમાંથી થોડો રસ કાઢી તેમાં પારો અને નવસાર એકત્ર કરી ભરવાં અને ઉપરનું છાકું ડાખી મીણથી સજ્જ કરી દેવું. પછી તે લીંબુને તાપમાં રાખવાથી ઉછળવા લાગે છે.

કચ્છતરના પગ ઉપર અક્ષર બનાવવા—નવસાર અને બી-લામું સરખે ભાગે લખને સરકાની અંદર છુટી તે વડે કચ્છતરના પગ ઉપર લખવું તો તેથી તે કચ્છતરને જે બચ્ચાં થશે તેના પગ ઉપર પશુ તેવાજ અક્ષરો દેખાઈ આવશે.

આજકાલ જાદુકળાના ખેલ કરી કેટલાક જાદુગરો—મદારીઓ—ખેલાડીઓ લોકોને ખેતરી પૈસા એકઠા કરે છે. આ લોકો મંત્રના જોરથી અથવા તો ફાઇ દેવી સાધ્યાથી જાદુ કરે છે એમ લોકો માને છે. પશુ તે થજે ભાગે હાથ ચાલાકોના જ ખેલો કરી લોકોને ભરમાંવી દે છે. કેટલાક મદારી લોકો સાધુનો વેશ લઇ મગવા કરે

છે અને કેટલાક ચમત્કારો બતાવી તે પોતે સિદ્ધ હોય એમ બીજાને મનાવી પૈસા, અનાજ વગેરે ઉધરાવે છે.

આવા જાદુગરોથી સ્ત્રીઓ ધણી ખેતરાય છે. બોળી સ્ત્રીઓને બોળવી આવા ખેલો કરી તેમના આગળ પોતાનું મહાત્મ્ય વધારી, તેને હજે છે. કેટલીક સ્ત્રીઓ અંધશ્રદ્ધાળુ હોવાથી ધર્મને બહાને આવા સાધુ—કુશારાઓને પોષે છે. કેટલાક માણસો આવા લોકોના ચમત્કારોથી બોળવાઇ ધણી વખતે ખરાબખસ્ત થઇ જાય છે. આવા લોકોને કેટલાક દેવદેવીના ઉપાસના કરી સિદ્ધિ મેળવેલા માને છે. તના પાસે પોતાનું કામ સિદ્ધ થવાની આશા રાખી ધણી બાધા આપડી રાખી તેમને પૈસા આપે છે. પશુ આ બધું ધર્તાંગ છે. તેઓને કેટલાક ત્રીકાળ જ્ઞાની માને છે. મનની વાત કહી શકે તેવા માને છે. પશુ આ બધું ખોટું છે. તેઓ માત્ર હાથ ચાલા-કીધી ખેલ કરી જાણે છે. ખોટા બ્હેમ ઉત્પન્ન કરાવે છે. અને પોતાનો ધંધો ચલાવે છે.

વગર દીવાસળીએ દીવા પ્રકટાવવા—કહેરાપોટાસ અને ગંધક સરખે વજન લેઇ વાટીને તેને રાખી મૂકવો. તેમાંથી ૧ ચપટી પથ્થર ઉપર મૂકી તેને પથ્થરથી વાટવાથી ધડકો થાય છે. જેટલા દીવા કરવા હોય તેટલા કાડીયાં દીવેટ અને ધી પુરી તૈયાર કરવા. પછી કાડીયામાં દીવેટો પોતાના સાગ્રીત સાથે મૂકાવતી વખતે દીવેટના મોં આગળ ફાસ્ફરસનો કડકો મૂકવો. ફાસ્ફરસ પાણીમાં રહે છે, તેને બહાર કાઢતાં હવા લાગવાથી થોડીવારે બડકો થાય છે. આ પ્રમાણે કાડીયાં તૈયાર કરાવી પછી ઉપર કહેલ પોટાસ અને ગંધકનું ચુર્ણ એક પથ્થર ઉપર કાઠ દેખે નહિ તે રીતે ચપટી બરીને નાખી ઉપર પથ્થર ધસતાં બંદુક જેવો ધડકો થશે, અને તેવામાંજ પેલા કાડીયામાં મૂકેલા ફાસ્ફરસનો બડકો થતાં દીવેટો સળગી ઉઠશે એટલે લોક જાણ્યે કે મંત્રથી વગર દેવતાએ દીવા થયા અને બડકો થયો.

કાંકરાનો રૂપિઓ બનાવવો—જાદુગરો ધણે જાગે એક હાથમાં કાળી વાસળી જેવો કડકો રાખે છે. અને તેના વતી જાણે કાંઈ વસ્તુને મંતરતા હોય તેમ આમ તેમ ફરવે છે. જમણા હાથમાં વાસળી રાખી કાળા હાથમાં કાંકરો રાખે છે. વાસળીવારા હાથની હથેળીમાં રૂપિઓ રાખી તે વડે વાસળી ઝાલવાથી રૂપિઓ હથેળી-

માં દયાઈ રહે છે તે કાંઈ જોઈ શકતું નથી. ડાખા હાથમાં કાંકરો ઝાલી મૂડીવાળી તેના ઉપર વસિળીવાળા હાથે ‘અમ કાંકરા ઉડાવતા હૈ, ઔર રૂપિઆ આતાહૈ’ એમ કહેતા આકાશ સામે વસિળી ધરી મૂડી તરફ લઇ જાય છે. આમ થોડીતાર હાથ ફેરવવા કરવામાં લોકોની નજર ચુકાવી મૂડીનો કાંકરો કાંઈ દેખે નહિ તેમ સેરવી નાંખી તેમાં વસિળીવાળા હાથમાંનો રૂપિઆ સેરવી દે છે. આવી રીતે હાથ ચાલાકી કરી, પોતાના સામ્રીત સાથે વાત કરતા, આકાશ સામું જોઈ “દેખો, ઓ આયા, ઓ આયા,” એમ કહેવા વિગેરેની ગફલતથી લોકોની નજર ચુકાવી દે છે.

પંખી ડાખા હાથની મુઠી ઉઘડે છે એટલે તેમાં રૂપિઆ જણાય છે. લોકો કાંકરાનો રૂપિઆ થઇ ગયો તે દેવોના પ્રતાપથી થયો હશે એમ માને છે પણ તેમાં લોકોની જૂલ છે. જો એમ રૂપિઆ થતા હોયતો તે વળી બીજા શું કામ માગે ? એ તો હાથ ચાલાકી છે.

નદીમાં દુધની ધારા ચલાવવી—ફેટલાક સાધુ લોકો પોતાની મહત્તા વધારવા માટે કાંઈ નદીના કિનારે જઈ એ ચેલા રાખી ધુણી તાપે છે. ચેલાઓ તેનું મહાત્મ્ય વધારે છે. પંખી કહે છે કે સિદ્ધ મહાત્મા ધારે તો નદીમાં દુધની ધારા ચલાવી શકે છે. લોકોને તેની ખબર પડતાં તે કહે છે કે અમાસને રવીવારે સવારે સાતવાગે નદીમાં દુધની ધારા ચાલશે. તેમાં ન્હાવાથી તમામ જત્રાનું ફળ મળશે. આ વાત સાચી કે જુઠી તે જોવા તે ટાઇમે બધા બરાબ છે.

બાવાજી અધમજી ચોખા ધોવરાવી એક રાત પાણીમાં પલાળી બીજે દીવસે સુકવી દળારા દઇ તેની ગાંસડી બાંધી જે દીવસે ધારા ચલાવવાની હોય તે સવારમાં મળસક ઉડીને નદીની વચ્ચેવચ તે ગાંસડી મૂકી દેઇ તેના ઉપર એક મોટો પથ્થર મૂકી દે છે, અને એક બાજુમાંસડીને ઝીણું કાણું પાડે છે તેમાંથી લોટ પલળી બેઠવા લાગે છે. સવારમાં લોકો ત્યાં આવે છે તે વખતે ગાંસડીનો લોટ પલળીને દુધ જેવો બની નદીમાં બેઠવા લાગે છે તે જોઈ લોકો દુધની સેર કુટી એમ માને છે. અને બાવાનું મહાત્મ્ય વધે છે. તે આવો એવા ચમત્કારો કરી સિદ્ધમાં ખપે છે અને પાકાં સીધાં ઉડાવે છે.

જાદુમાંથી ગંગાજી કહાડવાં—ફેટલાક સાધુ લોકો મોટી જટા વધારી સાથે એક જે ચેલા રાખી ધુણી તાપતા ગામમાં ધર્મ-

ગળામાં કે વડ નીચે લાગેજો મુકામ કરે છે. ચેલાઓ મહાત્માના ચમત્કારની વાતો લોકોને કરે છે. અને કહે છે કે એતો શીવનો અવતાર છે તેમની જટામાંથી તો ગંગાજી બહે છે. લોકો તેની પરીક્ષા કરવા આવે છે ત્યારે ચેલાઓની પ્રાર્થનાથી તે પોતાની જટા વંછેરી તેમાંથી પાણીની ધારા કાઢે છે તે વાત લોકો સાચી માની ગંગાજી નીકળ્યાં એમ માની લે છે. આ કાંઈ ગંગાજી હોતાં નથી. પણ એક ચામડાની પાતળી કાચળી જટામાં રાખે છે અને તેના મોં આગળ દોરો તાણી બાંધે છે. આ કાચળીમાં પાણી ભરી રાખે છે. પછી જટા ખંખેરવાને બદલે કાચળીના મોં ઉપરની ગાંઠનું સડકીયું છાંડી દે છે એટલે વાળમાંથી પાણી નીકળવા માંડે છે. અને લોકો સાચું માને છે. પછી તે સિદ્ધનાં સીધાં ચાલુ થાય છે.

ગળામાં છરી ઘાચવી—કેટલાક મદારી લોકો ગળામાં છરી મારવાનો ખેલ કરી લોકોને આશ્ચર્યમાં નાંખી દે છે. તેઓ બે જાતની છરી સરખીજ રાખે છે. તેનો હાથો પણ સારો હોય છે. પછી સારી છરી લોકોને બતાવી કહે છે કે જુઓ આ છોકરાના ગળામાં છરી મારે છું અને પછી મારા મંત્રથી તેને કશું થવાનું નહિ. આમ કહી તે છોકરાને સુવાડી તેના ઉપર લુધકુ ઢાંકે છે તેના આગળ ખીજ છરી હોય છે તે બે દડકાત્રાળી હોય છે. તેનો હાથાવાળો ભાગ થોડો દેખાય છે અને આગળ અણીવાળો ભાગ દેખાય છે. વચ્ચે પોલી ચાંપ હોય છે તેથી તે ચાંપવાળી છરી તે છોકરાના મળે ભરવી દે છે તે ચાંપનો અર્ધગોળાકાર ભાગ પાછળ મરદન આગળ રહે છે અને એક બાજુ હાથો અને છરીને થોડો ભાગ તથા ખીજ બાજુ છરીની અણીવાળો ભાગ પેલી ચાંપથી ગળાને વળગી રહે છે. એટલે ખીજ જોનાર લોકો તેને ખરેખર છરી વાગી હોય તેમ જાણે છે વળી પાસે પોથી રાખે છે તે પાણીમાં પલાળી નીચેવાથી લોહી જેવું જણાય છે. લોકોને આ વખતે કંપારી છુટે છે ને ખરી છરી વાગેલી માને છે. પણ પછીથી થોડીવારે તે છરી કાઢી બધે તેને બાજુ ઉપર સંતાડી ખરી છરી લોકોને બતાવે છે. તે પણ પોથીના રંગવાળીજ કરીને બતાવે છે એટલે લોકો સાચું માને છે. અને આ પ્રમાણે લોકોને ભ્રમમાં નાંખી પૈસા છોડાવે છે.

ઝાડને મુઠ મારવી—કેટલાક મંત્ર મંત્ર જાણવાનો ડાળ

કરનારા કપાળે સીંદુર લગાવી બળમ લગાવી, હાથે ગળે દોરા બાંધે છે. આવા માણસો લોકોને મુઠ મારી શકે છે એવું ધણા માને છે. આજે માણસોને એક બીજા ઉપર શત્રુતા થતાં તેઓ પોતાના શત્રુને મરાતી નાખવા માટે તેને મુઠ મારવા માટે આવા ઢોંગી જૂવા જાતિ પાસે જઈ તેને પેલા માણસને મુઠ મારવાનું કહે છે. પેલા પહેલાં તો હા, ના, કહે છે પણ પછી સો બસો રૂપીઆ છોડાવવાની વાત કરી કહે છે કે: બસો રૂપીઆ આપો તો એ કામ બને. તેની ખાત્રી એ કે—જુઓ પેલા જાડને હું મુઠ મારું તો સાતે દિવસે સુકાઈ જાય. તો મારી વિદ્યા સાચી માનજે પછી પેલા તે વાત કબુલ કરે છે. એટલે રાત્રે તે જાડ નીચે ખાડો ખોદી તેના મુળમાં સલ્ફ્યુરિક એસીડ (ગંધકનો તેજ્ય) નાંખે છે. તેથી તે જાડ સુકાતું જાય છે. અને પાંત ખરી પડે છે. તે આઠ દિવસ પછી પેલા માણસને બતાવી ખાત્રી કરી આપે છે કે; જુઓ મુઠ તો આનું નામ, આવી વલે તમારા શત્રુની થવાની આમ કહી રૂપીઆ છોડાવી લે છે.

નાકમાં દોરો ઘાલી માંમાં કાઢવો—યોગની નોલી કરતાં આવડવાથી પ્રેક્ટીસ પડવાથી આમ આવડે છે. એક દોરાનો એક છેડો મીણવાળો કરી તેને નાકમાં નાખી ઉઠા શ્વાસ લઈ અંદર લે છે. તે ગળામાં આવતાં ખુખારો કરી બહાર મોંમાં કાઢે છે. પછી હાથવતે ખેંચીને બતાવે છે કે જુઓ મંત્રના જોરથી આ કામ બને છે. દોરો નાકમાં ઘાલું તે મોંમાં નીકળે છે. આથી લોકો અનન્યબ પામે છે. પણ આમ વાત તો રાજની પ્રેક્ટીસથી બની શકે છે.

હાથમાંના રૂપીઆને બદલે પૈસો બનાવી દેવો—ધણા જાડુગરો હાથમાં રૂપીઆ રાખે છે અને કહે છે કે જુઓ મારા મલમના બળથી તેનો પૈસો બનાવી દઈ છું એમ કહી મુઠી વાળી થોડીવારે આમ તેમ કાચાકળલાની વાતો કરી મુઠી ઉઘાડી જુએ છે તો તેમાં પૈસો દેખાય છે. વળી થોડીવારે મુઠીવાળી કહે છે કે હવે તેનો રૂપીઆ બનાવી દઈ છું. આમ કહી વળી એ આવ્યો. એ આવ્યો આમ કહી મુઠી આમ તેમ ફેરવી, ઉઘાડે છે તો તેમાં રૂપીઆ જણાય છે તેથી લોકોને આશ્ચર્ય થાય છે. આમાં તો એક ઢણ પૈસો રાણીની છાપનો રાખી જે બાળુ શિક્કો હોય છે તેના ઉપર—નામદ્રીક એસીડમાં પારો રાખી બે દીવસ રહેવા દેછે તે—એસીડ ચોપડે છે તેથી રૂપા જેવો ગીલેટ થાય છે. અને એક બાળુ ફારી

રાખે છે એટલે હાથમાં તે ઢથુ પૈસો લઈ ઉપરની બાજુ લોકોને બતાવે છે તો ફીઓ દેખાય છે ને મુઠીવાળતી વખતે તેને ઉઘો ફેરવી નાખે છે એટલે તોને તાંબાની બાજુ દેખાતાં પૈસો દેખાય છે. આથી લોકો ખર્ચ માની ધલમ માને છે.

દેવતા ઉપર ચાલવું—દેવતાને હાથમાં પકડવો—કેટલાક સાધુઓ પોતાના ચેલા દ્વારા એવી વાત ફેલાવે છે કે તે તો દેવતા ઉપર ચાલે પણ દાઝે નહિ તેવા મોટા મહાત્મા છે. લોકો તે જોવા માટે આવે છે એટલે બાવાજી દેવતા ઉપર પગ મૂકી ચાલે છે તેમ હાથમાં દેવતા ઝાલી બતાવે છે પણ દાઝતા નથી એટલે લોકો તેમને ખરા મહાત્મા માને છે. આ કાંઈ મંત્ર નથી. પણ સુરોખાર, કુવારપાઠાનાં રસ અને મીઠું એ ત્રણ સરખે વળને લઈ ધુટી એક રસ કરીને પગે ચોપડીને પગ સૂકવતા. એમ પાંચ સાતવાર પગે ચોપડીને સૂકવે તેથી તે દવાનો થર પગે આઝી જાય વળી હાથ પણ તે દવાવાળા કરીને સૂકવી રાખે. પછી તેથી દેવતા ઉપર ચાલવાથી તે દઝાતા નથી તેમ હાથે દેવતા ઝાલતાં પણ દઝાતા નથી.

પાવડીમાંથી સાપ કે કેળાં કહાડવાં—કેટલાક મદારીઓ આ પ્રયોગ કરે છે. એક જે બીજા પ્રયોગો કર્યા પછી કોઈના માથાનું ફાળીયું પછાડી તેમાંથી સાપ અથવા તો કેળાંની લુમ કાઢે છે તેથી લોકો અજ્ઞાન પામે છે અથવા તો એક કાચળીમાં કેળાંની લુમ ધાલીને રાખે છે અથવા તો સાપ એક કાચળીમાં ધાલી જે પતની સાથળ વચ્ચે ધાલી મૂકે છે. પછી મોવતી સરજાઈ વગાડતાં અથવા તો કુગડુગીયું વગાડતાં જુઓ હમણાં ચોર બતાવું છું, કહી કોઈના માથાની ટોપી, ફાળીયું કે પાવડી લઈ એક દમ પોતાના પગ આગળ નાંખી સાથળ વચ્ચેથી કેળાંની લુમ કે સાપ નીચે છોડી દઈ તરત વેગળા ખસી જાય છે અને કહે છે કે જુઓ આટલી મોટી લુમ અમર તો સાપ આ બાઈએ માથામાં સંતાડી દીધો હતો. આ જોઈ લોકો અજ્ઞાન પામે છે. પણ તેમાં માત્ર એ સાથળ વચ્ચે રાખેલી કાચળી જ ઉંધી લટકાવી હોય છે તેમાંથી પગ ખંખેરીને એકદમ લુમ કે સાપ નીચે નાંખી તે ઉપર ફાળીયું નાંખી એકદમ ત્યાંથી દૂર જતા રહેવાની ખૂબી છે.

પાવડીથી પગે ચોટાડી ચાલવું—બાવળનો યુંદર પલાળી પાવડીઓ ઉપર ચોટાડી સૂકવી નાંખવી. એ પ્રમાણે એક જે પાસ દેઈ

પાવડીઓ તૈયાર કરવી. પછી એલ કરવો હોય ત્યારે પગ પાણીથી ધોઈ પાવડીઓ ઉપર ચડવું તેથી બીના પગે ચુંદરવાળી પાવડીઓ ચોટી જશે અને ચાલી ચકાશે. જેથી લોકોને અનિયમી થશે.

લીંબુ કાપી લોહી કહાડવું—જરીને કપાસના રાતા કુલના રસમાં બોળીને સુકવવી, એમ પાંચ દસ વખત કપાસના રાતા કુલને જરીને પાસ દેવો. અથવા તે કપાસનાં રાતાં કુલ જરી ઉપર મસળી જરી સુકાવા દેવી આમ આઠ દસવાર જરીને પટ દેવો, પછી તે જરી વતી લીંબુ કાપવાથી કુલના રસના પટથી લીંબુનો રસ લાલ નીકળશે તેને લોહી નીકળ્યું એમ કહી લોકોને બ્રમમાં નાંખે છે. કાઢવું ભૂત કહાડવું હોય ત્યારે જૂવા બેયાર રૂપોઆ લઈ આધા આખડી આપી કહે છે કે જુઓ ભૂતને ચીરું છું એમ કહી લીંબુ મંગાવી માંદા માણસના કે ભૂતવાળાને માથે ઉતારી તે પોતાની જરીથી લીંબુ કાપે છે તેથી રસ લાલ નીકળતાં કહે છે કે જુઓ ભૂત ચાલ્યું અથવાતો રોગનું જીવ કપાયું. આ જોયું લોહી નીકળ્યું તે જોઈ લોકો સાચું માને છે. આમ કહી લોકોને બ્રમમાં નાંખે છે.

દીવા આલવી તેની મેળ પ્રકટાવવા—ગંધકને વાડી તેને એક સઘડી ઉપર માટીની ઠીપમાં ઉતો કરી પાણી થાય એટલે તે ગંધકથી અર્ધાવજને સુરાખાર લઈ તેને વાડી તેવું ચુણું તેમાં નાંખવું તે એક રસ થાય એટલે તેમાં રૂની દીવેટા બોળી લઈ સુકવી રાખવી. પછી જ્યારે દીવા કરવા હોય અને આલવવા હોય ત્યારે તે દીવેટા કાઢીયામાં મૂકી લી પૂરીને દીવા સળગાવવા. પછી કુંડીને આલવી નાંખવા, આલવ્યા પછી તે દીવા એની મેળે ફરીથી પવન લાગતાં સળગે છે. કારણ કે દીવેટના મોગરામાં દેવતા રહે છે તેથી ગંધકને સુરાખારના જોરથી તે પવન લાગતાં સળગી ઉઠે છે.

પથ્થર ઉપર પૈસો ચોટાડવો—કેટલાક સાધુઓ પથ્થર ઉપર મંત્રીને પૈસો મૂકે છે અને પછી મંત્ર લખવાનો ડોળ કરે છે. તેથી પૈસો પથ્થર ઉપર ચોટી જાય છે. તે ઉખડતો નથી. લોકો તેને મંત્રથી ચોટાડ્યો એમ કહે છે. પણ તે ખોટું છે. ફટકડીનું ચૂર્ણ કરી તે માણસ પાસે રાખે છે પછી પથ્થર મંગાવી તેના ઉપર મંત્ર લખવાને બદલે નજર ચુકાવી ફટકડીનો ભૂકો નાંખી તેના ઉપર તરત પૈસો મૂકી દે છે પછી ઉપર દેવતા મૂકી ધુપ કરવાનું બદલું કરે છે. દેવતાથી પૈસો ગરમ થતાં તજેની ફટકડીનો ભૂકો પીગળતાં

પૈસા સાથે પથરો ચોટી જાય છે. પછી દેવતા કાઢી લે છે એટલે પૈસો પથ્થર ઉપર ફટકડીના રસથી ચોટલો હોય છે તે ઉખડતો નથી.

ઘડામાં પાણી ભરાવી બાંધી રાખવું—માટીના ઘડાની અંદર વડચુંદાનો રસચોપડીને સુકવવો, પછી ફરી તે રસ ચોપડીને સુકવવો, એવી રીતે તે ઘડાને વડચુંદાનો રસ દસ પંદર વખત ચોપડીને પટ દેવો. પછી તેમાં પાણી રાત્રે ભરી મૂકવું. તે સવારમાં ફરી જશે. પછી ઘડો ફોડી નાંખવા છતાં પણ પાણી ઠરેલું બંધાઈ જશે ને ઢાળાઈ નહિ જાય. આથી લોકો મંત્રના જેરથી પાણી ફરી ગયું માનશે ને ચમત્કાર વધશે.

શાલીઆમ પેટમાં ગળી જવા—કેટલાક સાધુઓ ગોળમટાળ શાલીઆમ પોતાની પાસે રાખે છે. અને મોંમાં મૂકી ગળી જવાનો ડોળ કરે છે પાછા ખુખારો કરી બહાર કાઢે છે. લોકો તેવા સાધુને સિદ્ધ માની ઠગાય છે. શાલીઆમને તેઓ ગળી જતા નથી પણ મોંમાં નાંખી ગળામાં જ્યાં ચાગાચા ઉપડે છે તે જાગમાં—મધ્યમાં રાખવાનો તેમણે ટેવ પાડેલી હોય છે. એટલે તે અધવચ ગળાની એક આબુએ રહે છે. પેટમાં ઉતારતા નથી. આ ટેવ અભ્યાસથી પડે છે. અને જ્યારે ખુખારો કરે છે ત્યારે બહાર નીકળે છે. ઘણાં માણસોને આ જગાએજ પૈ, પૈસો ભરાઈ રહે છે. તે બોચી ઉપર મુઠી મારવાથી બહાર નીકળી જાય છે તેજ રીતે આ સાધુઓ માત્ર મહાત્મ્ય વધારવા માટે ગળામાં શાલીંગરોમ રાખે છે.

કાળું મોં બનાવવું—માયાનું બારીક વસ્ત્રગાળ ચુરણ કરી એક રૂમાલ પલાળી તેના ઉપર તે નાંખી સુકાવા દેવું. પછી એક લોટામાં હીરાક્સીવાળું પાણી ભરવું. પછી જેનું મોં કાળું બનાવી ચમત્કાર કરવો હોય તેનું મોં તે પાણીથી ધોવાવી, પેલા રૂમાલવતી લોહી નાંખવાથી હીરાક્સીના પાણી અને માયાના ચુરણના સંયોગથી તેનું મોં કાળું મેશ જેવું થઈ જતાં લોકો મંત્રથી મોં કાળું થયું માને છે.

મોગરાનાં ફુલ કાઢવાં—કેટલાક માણસો અચાનક કાર્ષ્ણ હાથમાં ફુલોની ઢગલી કરી ચમત્કાર બતાવે છે. આવા માણસો પોતાની બે જાંઘની વચ્ચે ફુલોની પોટલી ઝટ છુટી જાય તેવી રીતે રાખે છે પછી જેના હાથમાં તે ફુલો કાઢવાં હોય તેના હાથ ઝાલી તેના ઉપર હુપડું ઓઢાડે છે પછી હાથ આલાદી કરી પગ વચ્ચેની

પોટલી એકદમ છોડી દઇ તેના હાથ ઉપર કુલો વેરી પોતે બેસી જાય છે અને તેના હાથ ઉપરથી લુધડું લઇ લેતાં કુલોનો ઢમલો લોકોના જોવામાં આવે છે.

પથ્થરની મૂર્તિ બોલાવવી—ઢેટલાક સાધુ લોકો પોતાનું મહાત્મ્ય વધારવા ગામની ધર્મશાળામાં મુકામ રાખી બેચાર ચેલા રાખી સિદ્ધનો ડોળ કરે છે. પાસે એક સંગેમરમરની ચતુર્ભૂજ મૂર્તિને એક પડદામાં રાખી તેની સેવાયુગ્મ કરી ઘીના દીવા બાળે છે. લોકોને કહે છે કે આ મૂર્તિ તમારા સત્તાલના જવાબ આપે છે. પછી કાંઈ વાત તે મૂર્તિના કાનમાં કહેવામાં આવે તો તે વાતનો જવાબ તે મૂર્તિ માણસ માફક બોલીને આપે છે તે જોઇ પેલા સિદ્ધ થયેલા સાધુને સારી આવક થાય છે. આમાં કાંઇ તે મૂર્તિ બોલતી નથી. પણ તે મૂર્તિ મોંથી પગ સુધી અંદરથી પોલી હોય છે. તેમજ કાન આગળથી પણ પોલી હોય છે. તે મૂર્તિને તળાએ બે બુંગળીઓ હોય છે. એક મોં સુધી જાય છે બીજી કાન સુધી જાય છે. તે બુંગળીઓને રબ્બરની નળી મૂર્તિને તળાએથી જોડી પાછલા પડદામાં કાઢેલી હોય છે. મૂર્તિની પાછળ પડદામાં એક માણસ રહે છે. તે મૂર્તિનાં કાનવાળી બુંગળીને જોડેલી રબ્બરની નળી કાનમાં રાખે છે અને મોં આગળની નળી મોં સામે રાખે છે. હવે બહારથી મૂર્તિના કાનમાં જે સવાલ પૂછવામાં આવે છે તે અંદર બેઠેલો માણસ પેલી બુંગળી મારફતે સાંભળી શકે છે અને તેના જવાબ બીજી બુંગળી મારફતે આપે છે તેનો અવાજ મૂર્તિના મોંમાંથી નીકળતો હોવાથી મૂર્તિ બોલતી હોય તેમ જણાય છે. આ માણસ સવાલ પૂછનારના સંબંધમાં પહેલાંથી ખતી ગયેલી હકીકતની તપાસ કરી લાતી પછી તેને કહે છે. જેથી સાંભળનાર આશ્ચર્ય પામે છે.

માથા ઉપર સ્વડી સળગાવવી—જે માણસના માથે ચુલો મૂકવામાં આવે છે તે પ્રથમથી પોતાની પાસે માટીનો એક તવો કરી રાખે છે. જેવો તેને માથે ચુલો મૂકી મદારી તેના ઉપર લુધડું ઢાંકે છે તેવોજ તે બીની માટીનો તવો માથે મૂકી તેના ઉપર ચુલો મૂકે છે. પછી લુધડું લઇ લઇ પેલો બાજીગર ચુલામાં કાકડા સળગાવી ઉપર કડાઇ મૂકી તેમાં તેલ પૂરે છે. તેલ ઉનું થતાં તેમાં કાંઇક પાણીના ઝાંટા નાંખે છે એટલે તેલ કકડે છે, અને તેમાં પુરી

વિગેરે તળે છે પણ જેના માથે સબડી છે તે દાઝતો નથી. મદારી તેને જાદુ વિદ્યાથી દાઝતો નથી એમ કહે છે પણ ખરી રીતે તો બીની માટીનો તવો માથે મૂકી ઉપર યુલો મૂકવાથી તે દાઝી શકતો નથી.

ઘડા ઉપર નાળીએર ભાગવું—જમીન ઉપર દડની દગ-લીવાળી તેના ઉપર એક કારો ઘડો ઉંઘો વાળવો પછી તેના ઉપર જાણુના કકડા એ ત્રણ ગોઠવી તેના ઉપર ચોટલી કાઢીને નાળીએર મૂકી ઉપરથી એક લાકડાના ડંડાવડે ઠોકવાથી નાળીએર ભાગે છે અને ઘડો ફુટતો નથી કારણકે ઘડાના કાંના દડ ઉપર બરાબર મૂકવાથી અંદર પવન બરાવાથી તેમ નીચે કાના જમીન ઉપર ન આવવાથી અને ઉપર જાણુ મૂકે તે ઉપર નાળીએર મૂકી ભાગવાથી ઘડાને ઘોઠો પહોંચતો નથી માટે ઘડો ભાગતો નથી એમાં કાંઈ મંત્ર નથી.

હાથમાં ભડકા ઝીલવા—ચીથરાંના કાકડો કરી તેલમાં યોળીને સળગાવવો. તેને નીચે રાખવો અને તેલ ટપકવા દેવું તે ટપકા હથેળીમાં ઝીલી લેવાં પણ દઝાય નહિ તેથી લોઠિા આશ્રય પામે છે. પણ મીઠાનું પાણી હાથમાં ચોપડી બળતા કાકડામાંથી પડતું તેલ હથેળીમાં ઝીલવું અને એ હાથ મસળતા જવું પાણી હાથે ચોપડતા જવું અને ટપકા હાથમાં ઝીલતા જવું તેથી ભડકા થશે. અને હાથે દઝાશે નહિ, ન દઝાવાનું કારણ મીઠાનું પાણી હાથે ચોપડતું હોય છે તેજ છે.

પાણી ભરેલો લોટો ઉંઘો વાળ્યા છતાં પાણી ઢળે નહિ—લોટામાં પાણી ભરીને તેના ઉપર એક ચારણી બંને બાજુ હાથ ફેરવી ઉંધી ઢાંકી, પછી તે લોટો અને ચારણી ઉંધાં પાડવાં, તળે ચારણી ઉપર પાણીવાળો હાથ ફેરવવો એટલે પવન બંધ થવાથી લોટાનું પાણી નીકળી જશે નહિ.

પાણીનું દુધ બનાવી દેવું—એક જડો ગળ્યાનો ચોરસ કકડો લઈ તેને દૂધમાં પલાળીને સુકવવો, ફરી પાછો પલાળીને સુકવવો એમ પંદરેક દુધના પટ તે રૂમાલને ઈર્ધ રાખી મૂકવો તેમાં જરા અત્તર છાંટે છે તેથી લુધડું સોઢતું નથી પછી એક લોટામાં પાણી ભરી તેના ઉપર પેલો દુધનો પટ દીધેલો રૂમાલ ઢાંકવો. થોડીવારે બધાના દેખતાં એક તપેલી મંગાવી તેમાં લોટાના ઉપર પેલો રૂમાલ રાખીને પાણી ગળીને કાઢે છે તેથી લુધડામાં થઈ તે પાણી

તપેલીમાં પડવાથી દૂધનો પાસ બેસવાથી પાણી દૂધ જેવું જણાય છે. તેને લોકો દૂધ માની આશ્ચર્ય પામે છે.

આંગળી નીચેવી પાણી કે દુધ કાઢવું—કેટલાક ઢોંગી સાધુઓ એક રૂનું પુમકું પાણી કે દૂધવાળું કરીને કાંઈ દેખે નહિ તેમ કાનમાં કે કોઈ બીજી રીતે સંતાડી રાખે છે. રૂનું પુમકું નહિતો વાદળીનો નાનો કકડો પાણીમાં કે દૂધમાં પશાળી પોતાની પાસે સંતાડી રાખે છે. પછી ખેલ કરતી વખતે હાથની મુઠી વાળતી વખતે પેલી વાદળી કે રૂનું પુમકું હથેળીમાં લઈ લે છે અને પછી આંગળી-ઓનું બેવડાળા બીજા હાથે તે પાંચાને પકડી દુધ કાઢતો હોય તેમ નીચેવે છે એટલે પેલી વાદળી કે રૂનું પુમકું ડાખાતાં અંદરથી પાણી કે દૂધ પડે છે. અને લોકો જાણે છે કે આંગળીમાંથી પાણી કે દુધ ટપકે છે. અને આથી તે બાવાને મહાત્મા માની પૈસા ટકા આપે છે.

ટોપીમાંથી સાપ કહાડવો—મદારી લોકો પોતાના બે પગ વચ્ચે સાપને એક કાથળીમાં સંતાડી રાખે છે પછી ખેલ કરતી વખતે ડગડગીયું વગાડી વાંસળી વગાડી લોકોને ભેગા કરી ઓ સાપ આવ્યો, પેલા ઝાડ ઉપરથી આવે છે, આ માણસની પાંધડીમાં છે જુઓ, પેલો ડોક કહાડે, આમ કહી લોકોની નજર ચુકતી એકદમ કાંઈની ટોપી, ફાળીયું કે પાંધડી ઉપાડી પોતાના પગની વચ્ચે રાખેલી કાથળીમાંના સાપને કાથળી ઝાડી નાંખા નીચે નાંખી તેના ઉપર તે પાંધડી કે ટોપી નાંખી ત્યાંથી જરા દૂર ઉભો રહે છે અને લોકોને કહે છે કે જુઓ આ માણસના ફાળીયામાં આવેલો મોટો સાપ હતો. આમાં માત્ર હાથ ચાલાકીજ કાંઈ જાણે નહિ તેમ પગ વચ્ચેના સાપને છુટો કરી નીચે નાંખી ઉપર તરત ફાળીયું કે ટોપી ફેંકી દૂર ખસી જવાની ચાલાકીજ છે.

ખાદી ઘડો કંકુથી ભરી દેવો—કેટલાક જાતજાતી માતા હુણવાનો ઢોંગ કરી ખાદી ઘડને કંકુથી ભરી દેવાનો ચમત્કાર કરે છે. તે માણસ ઘડના મોં ઉપર આવી શકે એવી એક ચુડીના આકારની વાંસની જાલ ગોળ વાળી તળે કાગળ ચોટે છે. પછી કંકુ કાઢતી વખતે તે હુણે છે. અને એક કારો ઘડો મંગાવે છે, પછી તે ઘડને અધાના દેખતાં ઉંઘા પાડી બતાવી એક બાજુએ મૂકી પોતાના કપડાં કાઢી નાંખી લોકોને બતાવે છે કે જુઓ મારી પાસે કાંઈ

નથી. પછી એક ચાદર બધાને બતાવી ખંખેરીને પોતે બોલે છે. પછી ખૂબ ધુણી માતા આવી એવો ડોગ બતાવી પોતાની પાસે ઘડો લઈ માથે મોઢે પછેડી બોલી લે છે. પછી થોડીવાર ઘડો કંકુનો બરી બધાને બતાવે છે કે જુઓ માણના પ્રતાપથી ઘડો બરી દીધો. પછી કોઈનું ઠંદમ ન પડે માટે એક છરી ઘડામાં ઘેચીને લોકોને બતાવી આપે છે કે જુઓ ઘડો બરેલો છે, પછી તેમાંથી થોડું કંકુ લોકોને ચાંદા કરવા આપે છે. આમાં માતા બાતા કાંઈ નથી. પણ પેલો માણસ પોતાની પાસે ઘડાના ગાળામાં આવી રહે તેની લાકડાની અડધી સુડી રાખી તળે કાગળ ચોડે છે. પછી માથે પછેડી બોલી પેલા ઘડા ઉપર પેલી વાસની ચીપ ગોળવાળી તળે કાગળ ચોટાડેલો હોય છે તે મૂકવાથી તે ઘડાના ગાળામાં બરાઈ રહે છે, ને તેની તળે કાગળ ચોડેલો હોય છે એટલે તેમાં પોતાની બે જાગો વચ્ચે કંકુ રાખેલું હોય છે તે નાંખી બરી દે છે. માત્ર સુડી ખેસુડી નાંખવાથી બરાઈ રહે છે. તે બહાર કાઢી લોકોને બતાવે છે કે ઘડો કંકુથી બરેલો દેખાય છે. પછી લોકોની ખાતરી કરવા અંદર છરી ખોસે છે તે કાગળમાં થઈ આરપાર ઉતરી પડે છે. પણ કંકુ નીચે જવું નથી અને તેથી લોકો જાણે છે કે ઘડો કંકુથી બરેલો છે.

કાગળની કડાઈમાં પુરી તળવી—કેટલાક લોકો કાગળના કડકાને કચરી તેમાં મેથી કે કચુકા ખાંડી મેદા જેવું થયે તેના ટાપલા બનાવે છે તે રીતે તેની કઢાઈ બનાવે છે. તે સુકાય એટલે તે પાસે રાખી—તે કડાઈને સુલે મૂકી તળે દેવતા સળગાવી તેમાં તેલ પુરી, પુરી બજ્યાં તળે છે પણ કડાઈ બળતી નથી. તેથી લોકો આશ્ચર્ય પામે છે. પણ આ કાગળની કડાઈને તળે ખૂબ તેલ ચોપડી તેના ઉપર રાખોડો નાંખી તપેલાની માફક કંટેવાળો કરે છે તપેલાની માફક પાણીનો કંટેવાળો નહિ પણ તેલ લગાવી ઉપર ધુળ નાંખી તેલનો કંટેવાળો કરે છે પછી તેમાં તેલ પુરી દેવતા સળગાવી અંદર ગમે તે તળી શકાય છે. પણ આ કંટેવાળાથી કાગળની કડાઈ બળી જતી નથી.

ખાંડનો બાડકો કરવો—ખાંડમાં કલેરા પોટાસ બેજરીને તેને જમીન ઉપર મૂકે છે. અથવા કોઈને ત્યાંથી ખાંડ મંગાવી તેમાં કોઈ સમજી ન જાય તે રીતે કલેરા પોટાસ બેજરી તેની દમલી કરી દે છે પછી તેના ઉપર પાણી છાંટી મંત્રું હું એમ કહી પોતાની

પાસેનો સલ્ફ્યુરીક એસીડ [ગંધકનો તેળા] પેલી ખાંડ ઉપર
છાટે છે એનો ભડકો થાય છે.

હળધરનું કંકુ બનાવવું—થોડી હળદર મંગાવી તેને વાડ-
કીની અંદર પોતાની હાથ ચાલાકીથી ખારો ભેળવી દેખને નાખવી
પછી ઉપરથી પાણી છાંટવાને બ્હાને શીશીમાં રાખેલો લીમ્બુનો રસ
નાખી હલાવવાથી લાલચોળ કંકુ બની જાય છે. અને લોકો તેને
ચમત્કાર માને છે, કે આ માણસ હળધરનું કંકુ બનાવી દીધું.

બળતાં જુત બતાવવાં—ફેરફેર ૧ તોલો, કાપરેલ ૪ તોલા
અને સલ્ફકરીક ધ્રુવ ૪ તોલા મિશ્ર કરીને શીશીમાં ભરી રાખી
પછી રાત્રે એક બે માણસને સાધી તેને શરીરે પેલી દવા ચોપડવી
અને સ્મશાનમાં જોને જુત બતાવવાં હોય તેને લઈ જઈ થોડીવારે
મંત્ર લખવા જેવી ક્રિયા કરી હાથની તાળી પાડવી તાળી પડે એ-
ટલે પેલી દવા ચોપડેલા સાગ્રીતોએ સ્મશાનમાં થોડે વેગળે ઉભા
રહી પોતાના ઉપર ઓટેલું કપડું કાઢી નાંખવું એટલે પવન લાગતાં
તેના શરીરે જાણે ભડકા બળતા હોય તેમ જણાશે અને તેથી લોક
તેને જુત છે એમ માનશે તેને શરીરે બીબાને ભડકા જણાશે પણ
કાષ્ટને હાની થશે નહિ.

પાણીમાં ભડકા કરવા—ટરપેન ટેલની સાથે માત્ર કરેલું
પાણી એક લોટામાં ભરી રાખવું પછી તેમાં પાણી છે એમ કહી
એક માટીના કુંડામાં નાંખવું પછી તેમાં એક ઉભી દીવેટ મૂકીને
તે સળગાવવી તથો પેલું પાણીની ઉપર તરતું ટરપેન તેલ સળગવા
લાગશે અને મોટા ભડકા થવા લાગશે તેથી લોકો કદેશે કે મંત્રથી
પાણી સળગી ભડકા થાય છે.

સળગતા કાકડા મોંમાં ચાવવા—કેટલાક લોકો જુત કહાડવા
માટે સળગતા કાકડા જોને જુત વળગ્યું હોય છે તેના ઉપર ઉતારી
મોંમાં ચાવી જાય છે અને કહે છે કે હવે જુત જવું રહ્યું. આમાં
કાંઈ મંત્ર નથી પણ બે કાકડા તેલવાળા કરી સળગાવવા પછી તેને
મોંમાં ધાલતાં મોંમાંની વરાળથી તે કાકડા અંદર હોલાઈ જવાના
જેથી મોંમાં ચાવતાં દગાવું નથી. માત્ર રાત દિવસની પ્રેકટીસની
વાત છે.

લેગમાં કરેલાં દુધ પાણી જુદાં કરવાં—એક ટેબલ ઉપર
એક પવાલામાં દુધને પાણી બધાના દેખતાં ભેગાં કરવા. તેની જોડે

એ ખાલી ગ્યાસ મૂકવા. તે ત્રણે ગ્યાસને ઢાંકણાં હોય છે તે ઢાંકણાંમાં વાદળીના કકડા અંદરના બાગમાં રાખેલા હોય છે. જે ગ્યાસમાં દુધપાણી એકઠું કરે છે તેના ઢાંકણાંમાં વાદળી ખાલી હોય છે, અને બીજા ને પ્યાલામાં એક ગ્યાસમાંના વાદળીના કકડા દુધથી ને બીજામાં પાણીનો ભરેલો હોય છે. તે ઢાંકણાંમાં લોઢાની સળી હોય છે તે ઢાંકણું વાસતી વખતે ડામે છે. અને દુધપાણીવાળો પ્યાલો ઉંધો વાળે છે તેથી તેમાંની કારી વાદળી પેલું દુધપાણી થૂસી લેછે અને બીજા પ્યાલામાંની વાદળી ઢાંકણું વાસતી વખતે દબાવવાથી એકમાં દુધ ને બીજામાં પાણી ભરાય છે. પછી લોકોને કહે છે કે જુઓ દુધપાણી જુદા થયાં.

સુકા લાકડામાં પીંપળો ઉગાડવો—પીંપળાનાં ફળ કાગડો ખાય છે માટે જે પીંપળા ઉપર કાગડા બેસતા હોય તે કાગડાની હધાર પાસે રાખવી તેની અંદર કાગડે ખાધેલાં પીંપળાનાં ફળમાંનાં બીયાં તેની હધારમાં હોય છે. તે સુકા લાકડાની તરડમાં નાંખી માટી કે પાણી છાંટતા રહેવાથી ત્યાં પીંપળો ઉગી નીકળે છે અને લોકોને આશ્ચર્ય થાય છે કે પીંપળાના સુકા લાકડાને ઉગાડ્યો. આવીજ રીતે ઘણાં ઝાડના બેગો, મહાદેવના દેવળના ખંડેરમાં, બીંત ઉપર પીંપળો ઉગેલા આપણે જોઈએ છીએ. તેનું પણ એજ કારણ છે કે જે કાગડે પીંપળાનાં ફળ ખાધાં હોય તેની હધાર તે ઝાડની તરડમાં કે બીંતની તરડમાં ભરાઈ જવાથી ત્યાં વરસાદનું પાણી પડતાં ત્યાં પીંપળો ઉગી નીકળે છે. પીંપળાનાં છુટાં બી નાંખવાથી ઉગતાં નથી પણ કાગડો તે બી ખાય અને તેની હધારમાં જે બી નીકળે છે તે ઉગી શકે છે. માટે આમાં કાંઈ ચમત્કાર કે દેવનું મહાત્મ્ય નથી.

પાણીના કોડીયામાં દીવો સળગાવવો—ફની અંદર કપુર વાટીને સેળસેળ કરી તે ફની કપુરની સાથે મસળીને દીવેટો કરી મૂકવી. એક માટીના કોડીયામાં પાણી ભરી તેના ઉપર પેલી દીવેટ મૂકી સળગાવવાથી કપુરને બીધે તે દીવેટ સળગી દીવો થાય છે. આથી લોકો પાણીમાં દીવો બળતો દેખી આશ્ચર્ય પામે છે. અને પેલા માણસના મંત્રના જ્વેરથી દીવો પાણીમાં બળે છે એમ માને છે.

ઝાડને પાંદડે પાંદડે દીવા બતાવવા—જે ઝાડના પાંદડે દીવા કરવા હોય તે ઝાડના પાંદડાં ઉપર સહ્યુરીક ધથર ઊંટવાથી થોડીવારે તે પાંદડાં ઉપર દીવા જેવો પ્રકાશ ખીલી નીકળે છે. અથવા થોડું ટોપરાનું તેલ, ફોસ્ફરસ અને સહ્યુરીક ધથર અને વીલાયતી ઓલીવ ઓઈલ લઈ તેને ગરમ કરી એક રસ થયે શીશ્મામાં ભરી રાખવું પછી તે દવા પાંદડાં ઉપર ઊંટવાથી દીવા જણાય છે. માણસને શરીરે ચોપડવાથી બડકા બળતા દેખાય છે.

નાળીએરમાંથી માંસ કહાડવું—કોઈ માણસને જૂત વળગ્યું છે એમ માની કોઈ જૂવા પાસે જૂત કઢાવા જાય છે ત્યારે તે કહે છે કે તેને તો ઝંડ વળગ્યો છે તે આટલા રૂપિયા આપો તો દસ દહાડા પછી નકળશે. પછી એમ કહી ઠરાવ કરી ઘેર જઈ એક પાણીવાળું નાળીએર લઈ તેને ઉપરથી સોયાવડે બરાબર ફાટી તેમાં નવટાંકેક એખરા ઝીણો વાટીને ભરવો પછી તેમાં ચાર પાંચેક વાલ રાતો રંગ નાખવો પછી નારીયેળનું કાણું મીણથી બંધ કરી તેને રહેવા ઈધ ચાર પાંચેક દહાડે પેલા જૂતવાળાને કહે છે કે તારૂં જૂત મળ્યું છે જો તેનું કાળજી આ નારીએળમાંથી કાઢી બતાવું એમ કહી તે શ્રીફળને ફાડે છે એટલે તેમાંથી માંસના આકારનો લોચો નીકળે છે. તે જોઈ જોનારને આશ્ચર્ય થાય છે. પણ તે એખરાનો લોચો રંગના સ્પર્શથી લાલ માંસ જેવો જણાય છે.

પોતાની મેળે દીવો સળગે—એક કાડીયામાં ધી પૂરી દીવેટ મૂકવી પછી એક કાગળમાં જંત્ર લખવાને બદલે ફોસ્ફરસની કચ્ચ નજર ચુકાવીને તેમાં મૂકી પડીકું વાળી તે પડીકું કાડીયાના મોં પાસે મૂકાવવું જેથી ફોસ્ફરસને પવન લાગતાં અંદરથી બડકો થાય છે, તે બડકો દીવેટને અડકતાં તે દીવેટ સળગી દીવો થાય છે. જેથી લોકો જાણે છે કે મંત્રના જોરથી દીવો થયો.

પાણી ભરેલો ઘડાને લોટો ચોટાડી દેવો—એક ઘડો પાણીથી ઇલોછલ ભરી તેના ઉપર લોટો મૂકવો પછી લોટાનું બુધું અને ઘડાના કાના બાજુ માટીથી અંદર દવા ન પ્રવેશ કરે તે પ્રમાણે લીધી લેવો. જે પછી લોટો ઝાલી ઉંચો કરવાથી ઘડો લોટાને ચોટી મચેલો હોવાથી ઉંચો થશે.

સીસામાં ઝાડ ઉગાડવાં—સુગરસેટ લાવીને સીસામાં નાખી તેમાં પાણી રેડવું પછી એક તાંબા કે પીતળનો પાતળો વાળો લઈ

તેણે જસતનો કટકો બાંધી શીસામાં અધર લટકાવેલો. પછી એકાદ તેમાં ઝાડ જેવું જણાયો.

મીણુનું પુતળું તારવું—એ મીણુનાં પુતળાં બનાવવાં એકમાં રેતી ભરવી અને એકમાં મીઠું ભરી કુંટી આગળથી બંધ કરવું પછી કાર્મના સવાલનો જવાબ આપવો હોય કે જે તમારા મનની વાત સિદ્ધ થવાની હશે તો આ પુતળું ઉપર આવશે અને નહિ થવાની હોય તો આ પુતળું ઉપર આવશે એમ કહી તેના ઉપર નિશ્ચાન કરે છે. અને જેમાં મીઠું ભરેલું હોય છે તેના ઉપર કામ સિદ્ધ થવાનું નિશ્ચાન કરે છે પછી એ પુતળાં પાણીમાં નાંખે છે. તેમાં રેતીવાળું પુતળું ઉપર આવી શકતું નથી ને જેમાં મીઠું ભરેલું હોય છે તેમાં પાણી બળતાં મીઠું ઓગળી જવાથી તે પુતળું હલકું થતાં ઉપર તરે છે અને તે જોઈ પેલાનું કામ સિદ્ધ થશે એમ માની તેના મંત્રનો પ્રભાવ લોકો માની તેનું સારું પૈસા આપે છે.

પાણીમાં ભડકો કરવો—તપેલામાં પાણી રેડાવી તેમાં ચોટાસીયમ મગના દાણા જેટલો નાંખવાથી ભડકો થાય છે. આમાં માત્ર હાથ ચાલાડીથી લોકો જાણે નહિ તેમ પાણી મંત્રવાનું કહી અપટ્ટીમાં રાખેલો પોટાસીયમ બહુતી નાંખું છું કહી પાણીમાં નાંખવો એટલે બંધુક જેટલો ધડકો થશે ને લોક કહેશે કે ભુત મર્યું તેથી ધડકો થયો.

માંમાં અગ્નિ ચાવવો—કાચલા સળગાવીને તે લાલચોળ થાય ત્યારે તે લાલચોળ દેવતાના અંગારા માંમાં મૂકી ચાવવાથી દઝાતું નથી તેથી લોકો આશ્ચર્ય પામે છે. પણ માંમાં પહેલાંથી બીતો કપડાનો કડકો કાંઈ દેજે નહિ તેમ રાખી માંમાં અંગારો મૂકતાજ તે હોલવાઈ જઈ ચાવી શકાય છે. વળી માંમાંથી નીકળતા પત્તનથી ગરમ દેવતા ઝટ થડો થઈ જાય છે. અભ્યાસથી આ ક્રિયા સિદ્ધ થાય છે.

કુંભારના નીંભાડાનો ચુરો કરવો—કાંઈ સાધુ કુંભારને ત્યાં જઈ વાસણ માગે અને તે ન આપે તો તેને પોતાની સિદ્ધાંધનો પડછો જતાવવા માટે બીજો દિવસ તેના નીંભાડામાં ગંધકતું પડીકું વાળી કાંઈ ભુએ નહિ તેમ નાંખી દે છે. પછી તેને કહે છે કે જોને વાસણ નથી આપ્યાં તો નીંભાડો સાચવજો આમ કહી

તેમાં ગંધક નાખી જતો રહે છે. ગંધકને લોધે નીંભાડાનાં વાસણુ ભાગી જાય છે તે કુંભાર જુએ છે ત્યારે સિદ્ધે શાપ આપ્યો એમ માની તેની મારી માગી પૈસા આપી રાજી કરે છે.

પાણી ઉપર ચાલવું—કાચની શીસીને જે લાકડાનો જુય થાય છે તે લાકડાની પાવડીઓ બનાવી તે પહેરી બરોબર કાળજી રાખીને ચાલે તો પાણી ઉપર ચાલી શકાય છે. વળી તે લાકડાના બેરમાં કાંઈક મેળવણી નાખીને તેનું કપડું વણાય છે. તે કપડાનો ટાટ, ટોપી, પાટલુન, મોગન વિગેરે બને છે. તે વિલાપતમાં બને છે અને મોટી અંગરેજોની પેઢીનાં પણ મળે છે તે પહેરી પાણી ઉપર ચાલવાથી છુટાતું નથી. આવો ચમત્કાર ઘણા સાધુસંતા કરે છે. પણ તેમાં માત્ર આ પાવડીઓના લાકડાનીજ ખુખી છે.

દેવતામાં ઉભા રહેવું—એક જાતનાં પથ્થરને વાટી તેની રેતી બનાવી તેમાં ખીજ મેળવણી કરી તેનાં કપડાં બનાવવામાં આવે છે તે પગથી માથા સુધી પહેરી દેવતામાં પ્રવેશ કરવાથી દઝાતું નથી.

ખરસાંડી ચાવી જવી—પ્રથમ સુકું કોપર ચાવી તેના કુચા કાઢી નાખી પછી મીઠું ચાવવું તે પછી ખરસાણી ચાવવાથી કાંઈ ધૂળ થતી નથી. ખરસાણીના કુચા ચાવીને થુંપી નાખવા. તે પણ જો ચાવી જવા હોય તો પહેલાં અખિલીનાં પાનાં ચાવીને પડી તેના કુચા પેટમાં ઉતરવાથી હાની થતી નથી. પણ આ ચાતનો અભ્યાસ કરી પછી આ ખેલ કરવાની ટેવ પાડવી.

ઘડીઆળો ભાગી સાજી કરવો—એક ટેબલ ઉપર ખાંચણી મૂકવી તે ખાંચણીને નાચે ખાનું હવું તે ઉઘાડી તેની અંદરની વસ્તુ લેવાય અને ખીજ મુકાય એવી રીતની ખાંચણી કરવી તે ટેબલ નાચે માણસ હોય છે તે ખાંચણીમાંની વસ્તુ લઈ શકે. તેવી રીતે ગુપ્ત બેસે છે ટેબલ પડદાને અડોઅડ હોય છે એટલે પડદામાં થઈ માણસ ટેબલ તળે આવે છે ને જાય છે હવે ઘડીઆળોનો ખેલ કરવા સારા સારા માણસોની ઘડીઆળો લઈ પેલી ખાંચણીમાં એકડી કરે છે. અને બધાના દેખતા ખાંડવા માંડે છે. પણ પેલી ખાંચણીમાં નાખેલી ઘડીઆળો ટેબલ તળેનો માણસ ધીમે રહીને ટેબલનું ખાનું ઉઘાડી ખાંચણીની તળેનું ખાનું ઉઘાડી લઈ લે છે. અને તેની જગાએ ફેટલાક કાચ તથા પીતળને લોઢાનાં ચક્કરોનો ભૂકા ખાંડેલો

હોય છે તે ધીમે રહીને ખાયણીમાં ગાડવી દે છે. તે પેલો જાદુગર ખાંડે છે એટલે લોકો જાણે છે કે ધડીઆળો ખાંડે છે.

આ જાદુગર કહેતો જાય છે કે જુઓ હવે આ ધડીઆળોનો કુટો થાય છે. આ જોવામાં સર્વનું ધ્યાન દોરાય છે તેવામાં તે માણસો ખેડા હોય છે તેની પાછલી બીંત આગળના પડદા પાસે ટેબલ તળેનો માણસ ધડીઆળો લઈને નજર ચુકવીને ધડીઆળો લટકાવે આવે છે. આ કામના જોવામાં આવતું નથી. પેલો ખાંડેલો જુદા રકાખીમાં લઈ પેલો જાદુગર બધાને બતાવે છે. પછી તેને એક પીસ્તોલમાં ભરે છે. તે પીસ્તોલ બે નાળી હોય છે, તેમાં એકમાં પેલો જુદો ભરે છે ને બીજામાં દારૂ ભરી પ્રથમથી તૈયાર રાખેલો હોય છે. હવે તે પીસ્તોલ ફેંકે છે અને તેનો બડાકો પથ્થુ થાય છે. પછી ખેડેલા માણસોને કહે છે કે જુઓ તે પીસ્તોલમાંથી ધડીઆળો સાજા થઈ સામી બીંતે લટકી છે. માટે જેની હોય તેણે ઝાળખી લઈ લેવી. આ પ્રમાણે ધડીઆળ બાગી સાજા કરવાનો ખેલ થાય છે.

માટીનો ઘડો દટાવી બીજે ઠેકાણેથી કાઢવો—એક માટીનો કારો ઘડો મંગાવી તેમાં પાણી ભરવું. તેમજ એક માટીનો કાચો ઘડો કુંભારને ત્યાંથી ઉપર રંગ કાઢેલો તૈયાર માત્ર પકવ્યા વગરનો મંગાવી પાસે રાખવો. જમીનમાં ઘડો દટાવતી વખતે તેના ઉપર નામ નિશાન લખાવવું અને ખાંડો કરાવી નજર ચુકવી પાકા ઘડાને બદલે પોતાની પાસેનો કાચો ઘડો જમીનમાં દાટવો. તે રાતે તે ઘડાના જેવાજ નામ નિશાન લખી એક પાકો ઘડો ત્યાંથી ફેટલેક વેગળે પાણી ભરાવીને દાટી આવવો. પછી બીજે દિવસે જ્યાં ઘડો દાટ્યો હોય ત્યાં ખોદતાં કાચો ઘડો પાણીને લીધે માટી ભેગો ઝોગળો જવાથી જણાશે નહિ એટલે કહેવું કે તે અલોપ થઈ બીજા જગાએ ગયો છે, ચાલો બતાવું પછી જ્યાં ખરો ઘડો દાટ્યો હોય તે જગાએ જઈ ખોદવું જેથી પેલા જે ઘડા ઉપર નામ નિશાન કર્યું હોય તે ઘડો નીકળશે એટલે કહેવું કે જોયું, આ ઘડો માતા-જીના સતથી અહિં નીકળ્યો. આથી લોકો આશ્ચર્ય પામશે.

માટીનો દેડકો ખોલાવવો—ફેટલાક જુવા ખરા દેડકાને ચારે બાજુથી માટી લપછડીને માત્ર મોં આગળ એક છિદ્ર રાખી માટીનો દેડકો બનાવે છે. પછી તે લોકોને કહે છે કે જુઓ આ માટીનો દેડકો છે તે જો બોલશે તો તમારું જીવ ગયું સમજવું એમ કહી તેને એક

પાટલા પાસે મૂકી ધુપ કરે છે. તે ધુપની ધુણી પેલા દેડકાના મોંમાં પેલા હિંદ્ર દ્વારા જવાથી તે બોલે છે એટલે લોકો ખરૂં માને છે કે આતો માટીનો દેડકો મંત્રના જોરથી બોલ્યો.

માંમાં કે પેટમાં છરી મારવી—આવા જાદુગરો એ છરીઓ રાખે છે એક ખરી અને બીજી ખોટી. તે છરી જે પેટમાં ધોય છે તે છરીનો હાથો તે છરીનું અ.ખું પાનું અંદર પેસી જાય તેવો પોલો અંદરથી ચાંપવાળો રાખે છે. તેનું પાનું ધારવાળું દેખાય છે અને હાથમાં જે ચાંપ છે તે ચાંપ દબાવતાંજ છરી હાથમાં પેસી જાય છે. અને માત્ર હાથોજ જ્યાં છરી મારી હોય છે ત્યાં મડાડીને કહે છે કે જુઓ આખી છરી પેટમાં ખોસી દીધી. ત્રણી આવી રીતે તે છરી ગળામાં, મોંમાં, છાતીમાં અને હાથમાં પણ મારી બતાવે છે. તે કાંઈ પેટમાં જતી નથી પણ ચાંપ દબાવતાં હાથમાં પેસી જાય છે. લોકોને ખરી છરી બતાવે છે પછી નજર ચુકાવી ચાંપવાળી છરીનો ઉપયોગ કરી લોકોને કહે છે કે જુઓ પેટમાં છરી ખોસી દીધી.

ઠાકોરજી કહાડવા—કેટલાક લોકો પોતાની પાસે કાંઈ નહિ હોવા છતાં લોકોને કહે છે કે જુઓ હું મારા મંત્રથી અહિં ઠાકોરજીને બોલાવું છું. પછી ઠાકોરજી કહાડી લોકોને દર્શન કરાવે છે ત્રણી પાછા તેમને અલોપ કરે છે. આ જોઈ લોકોની તેના ઉપર શ્રદ્ધા ચોટે છે. આ બાવા પાસે એક મોટો પીતળનો લોટો હોય છે તેમાં તળીએ ખાનું હોય છે તે કાંઈ જાણી શકે નહિ તેવું હોય છે. તે લોટામાં પાણી બરી પાસે રાખે છે પછી ઓરડી તપાસવાનું લોકોને કહે છે પણ ઓરડીમાં કાંઈ હોતું નથી. પછી મારનાં બધ કરી અંદર ખેસી લોટાના તળીઆમાંથી ઠાકોરજી તથા પુંજનો સામાન કાઢી સામે પાટલા ઉપર ગોઠવે છે, અને ઘંટડી વગાડે છે પછી લોકો અંદર દર્શન કરવા જાય છે તો ઠાકોરજીને જોઈ આશ્ચર્ય પામે છે.

પાણીમાં પીંડ તારવા—કેટલાક તિર્થક્ષેત્રમાં ગોર લોકો જળમાનને શ્રાદ્ધ કરાવે છે ને કહે છે કે જે આ શ્રાદ્ધથી તમારા પીતૃઓની સદ્ગત થઈ હશે તો આ પીંડ સરોવરમાં નાંખવાથી તરશે. પછી શ્રાદ્ધ કરાવી બાતમાં, જળ તથા, ઘી, મદ બેળવીને

લીંબુ જેવડા પીંડ વળાવે છે અને તે સરોવરમાં નાંખવાથી તરે છે, આનું કારણ તે લોહા મીઠું ઉકાળીને સરોવરમાં પહેલાં નાંખી આવે છે તેથી પાણીમાં મીઠું બળતાં પાણી લારે થાય છે તેથી તેમાં પીંડ તરે છે અને જળમાનને શ્રદ્ધા ખેસવાથી સારી રકમ તેને ભેટ આપે છે.

પાણીનું લોહી બનાવવું—ફેટલાક જુવા જુત કહાડવા માટે જેને જુત વળવ્યું હોય છે તેને સામે ખેસાડી તેના આગળ ધ્રુપ કરે છે પછી એક લોટામાં પાણી ભરીને તે માણસના માથે ઉતારી તે પાણી એક તપેલીમાં રેડે છે. પછી કહે છે કે જેજે આ જુત હવે જશે અને તેનું આ તપેલીમાં લોહી થઈ જશે. આમ કહી તેના માથે થોડાં પુલ ઉતારી પેલા પાણીમાં નાંખ્યાં, ૪ળી લીંબુ ઉતારીને પાણીમાં કાપ્યું. આ વખતે લાલ રંગની વિભાવતી ગાંગડીઓ આવે છે તે નજર સુકવીને પેલાં પુલ માથે ઉતારીને પાણીમાં નાખતી વખતે પાણીમાં નાંખી દીધી પછી તે તપેલી ઉપર લુપકું ઢાંકી દીધું. અને કહ્યું કે જે જે હવે આ પાણીનું લોહી થઈ જશે. આમ કહી ધ્રુપ કરતો જય ને મંત્ર બણતો જય છે. તે ધ્રુપની ધુણી પેલી જુતવાળી બાઇના નાકમાં જતાં તેને બગાસાં કે છીંકા આવવા લાગે છે ત્યારે કહે છે કે જોયું આ જુત હવે ચાલ્યું. પછી પેલા તપેલામાં રંગની ગાંગડી નાંખી હોય છે તે પાણીમાં ઝાગળા જઈ લાલ લોહી જેતું પાણી થઇ રહે છે. પછી પેલું ઉપરનું લુપકું ઢાઢી લઇ બતાવે છે કે જોયું આ પાણીનું લોહી થઇ ગયું અને તેનું જુત જતું રહ્યું. આવું કહી પૈસા પડાવી લે છે.

કાચ ચાવવા—ફેટલાક લોહા કાચ ચાવવાના ખેલ કરી લોહામાં આશ્ચર્ય ઉત્પન્ન કરે છે. આતો અબ્યાસથી બને છે. પાતળા ચીનાઇ કાચ આવે છે તે અબ્યાસથી મજબૂત દાંતવાળા ચાવી શકે છે. પણ તેમને ઇજા થતી નથી ને લોકને નવાઈ લાગે છે.

મોંમાંથી કંકુ કાઢવું—ફેટલાક આલણો માતા આની એમ કરી ધુણતાં ધુણતાં મોંમાંથી કંકુ કાઢે છે. તેવા લોકો કંકુનું પડીકું લોહાની નજર સુકવી માંમાં રાખી દેઇ પછી મોંની કુંકે મારતાં મારતાં બહાર કંકુ કાઢી બતાવે છે તેને લોકો સાચું માની માતા આવ્યાં એમ માને છે.

ધરતી કંપ કરવો—એક શેર ગંધકને વાટી એક શેર લોહાને ત્રીણો લુકા લઈ બંનેને એકત્ર કરી તેમાં પાણી રેડી ગોળા વાળવા પછી તેને જંગલમાં દોઢ બે ગજ ઉંડા ખાડો ખોદી દાટવો. પછી ત્યાંથી દૂર ખસી જઈ અને લોકોને કહે છે કે આજે ચાર કલાક પછી ધરતી કંપ થશે પછી જમીનમાંની હવા ગોળામાં ભળવાથી ગંધકનો રસ થઈ દારૂની માફક મોટો ધડાકો થાય છે તેથી પૃથ્વી પણ કંપે છે. આ ખેલ ભયંકર છે માટે નુકશાન પણ ફરી એસે છે. પથ્થરમાં સુરંગો ખોદી પથરા આવી ક્રિયાથી કાઢે છે. પથ્થર પણ તોડી નાંખે છે.

લુધડામાં દેવતા ભરવો—એક તપેલી લઈ તેના કાના ઉપર લુધડું મજબૂત બાંધવું. પછી તેને ઉંધી પાડવી પછી તેને છતી કરી તેના ઉપર દેવતા નાંખવાથી તે લુધડું બળતું નથી, પછી તે દેવતા થોડીવારે કાઢી નાંખવો. લુધડું ન બળવાનું કારણકે તપેલી ઉંધીવાળીને લુધડું બાંધી દેવાથી અંદર પવન રહેતો નથી માટે તે લુધડું બળતું નથી. બાંધવામાં જે કરચલી રહે કે અંદર પવન જાય એવું રહેતો બળે છે. માટે લુધડું બાંધવામાં કારીગરી છે.

ઘડામાં છરી ચોટાડવી—એક ઘડામાં ચોખ્ખા ભરી પછી માદા માણસના માથે ઉતારી તેને સીંદુરના ચાંદલા કરે છે. પછી તેમાં વચ્ચોવચ એક છરી ઘેાંચે છે અને પછી તે ઘડો એક પડદામાં ઝુકારી, પેલો માણસ પણ પડદામાં પેસી છરીવડે ચોખ્ખા ઠાંસી ઠાંસીને ભરી વચ્ચે મરોબર છરી બાંધે છે. જેમ જમીનમાં ખાડો ખોદી તેમાં ચાંબલી રોપી માટી ઠાંસવામાં આવે છે તે પછી ચાંબલી નીકળતી નથી તેમ ઘડામાં ચોખ્ખા ઠાંસી ઠાંસીને ભરવાથી છરી અંદર સજ્જડ થાય છે. પછી તેના ઉપર કંકુ ભભરાવે છે થોડીવારે અંદર ઘડો મંત્રો આળેલાં એવું કહી બધાના દેખતાં ઘડાને બહાર લાવી છરી ઝાલી બેંચે છે તેથી છરી નીકળતી નથી પણ ઘડો છરીને ચોટી જઈ ઉઘો થાય છે.

માટીના ભોટવામાંથી પાણી ઢાળીને ફરો ભરી દેવો—આ ભોટવો કુંભાર પાસે એવી રીતે બનાવે છે કે તેને અંતરપટ રહે છે. જેમ કેટલાક કાચના ખડીઆ આવે છે તેમાં સહી પુરી ખડીઓ ઉંધી કરવા છતાં સહી ઢળતી નથી તેવી રીતનો વચ્ચે અંતર પટ

વાળે બોટવો બનાવી તેને એક બાજુ ઉપર નારચોડુ રાખે છે પછી બોટવામાં પાણી ભરી બધાના દેખતાં ઉંઘે વાળે છે ને પાણી ઢળી ગયા છતાં પાછો છતો કરી નારચોડામાંથી કુંકે છે તેથી ભડભડ કરતો તે બોટવો પાછો પાણીથી જલકાઈ જાય છે લોકો તેને મંત્ર જાણે છે પણ તેમાં મંત્ર નથી પણ બોટવાની બનાવટ એવી છે કે તેને ઉંઘે પાડવા છતાં પણ અધુ પાણી ઢળે નહિ.

આંગેા અને મેથીની ભાજી ઉગાડવી—કટલાક મદારી લોકો ફરીતો ગોટલો પારો રાખી તેને વચ્ચેથી ચીરી આંખાની કુંપળ ધાલી તેમજ ગોટલાને મૂળીયાં ચોટાડી રાખે છે. તેમજ મેથીની ભાજી પણ તૈયાર રાખી મૂકે છે. પછી તેને પોતાના ટોપલામાં માટીમાં સંતાડી રાખે છે. અને ખેલ કરતી વખતે માટીને પાણી છાંટી બીજે ગોટલો બધાના દેખતાં વાવે છે અથવાતો કાચી મેથી વેરે છે અને તેના ઉપર ધુળ ભભરાવી કહે છે કે હવે જો જો આંખો ઉગશે અથવા મેથીની ભાજી ઉગશે. એમ કહી તેના ઉપર છુમકુ ઢાંકી અંદર હાથ રાખી પેલા ગોટલામાં ધાલેલું આંખાનું ડાંખળું રાખી તેના ઉપર પાણી છાંટી લોકોને કહે છે જોયું આંખો ઉગ્યો પછી તેને કહેશે કે જો જો હવે તેને ફરીઆ થશે એમ કરી વળી પડે નાખી જો ફરીઆવાળું ડાંખળું હોય છે તો તે રાખી દે છે, એવીજ રીતે મેથીની ભાજી રાખી દેખ ઉપર પાણી છાંટી કહે છે જોયું મેથીની ભાજી ઉગી આમાં માત્ર હાથ ચાલાકીનીજ ખૂબી છે.

ઘડાની તળેથી પાણી કાઢવું—એક ઘડાને તળે તથા ગળે સોયની અણી નેવડું એમ બે કાણાં પાડવાં તે પછી તેમાં પાણી ભરી તેનું માં કપડછાણથી છાંટી લેવું ને નીચેના કાણે મીણુ ચોપડવું. પછી બધાને બતાવી કહેવું કે જોજો આમાંથી હું કહું ત્યારે પાણી નીકળે ને બંધ થાય એમ કહી તળેનું મીણુ ઉઘાડી નાખે છે એટલે પાણી ની ધાર થાય છે અને બંધ કરવું હોય છે ત્યારે કાંના આગળ જે કાણું હોય છે ત્યાં આંગળી રાખી તે કાણું બંધ કરતાં નીચેના કાણામાંથી પાણી જતું નથી. અને પાણી કાઢવું હોય છે ત્યારે ગળાના કાના ઉપરથી આંગળી લઇ લે છે. એટલે તળેથી પાણી નીકળે છે.

પાણી ભરેલા ઘડામાંથી ફોરો રંગ કઢાડી બતાવવો—
તે ઘડામાં પાણી ભરી ચાર જતના રંગ બધાના દેખતાં તેમાં નાખે
છે અને પછી ધુળ નાંખી ફોર્ષ બીજાનો હાથ લેવાવી ખાતરી કરાવે
છે પછી કહે છે કે જુઓ હવે એમાંથી ચારે જતના ટોરા રંગો
કઢાડી બતાવું છું. એમ કી નજર ચુકવી મીઠળ અથવાતો ફાશી-
ટામાં રંગ ભરી તેને કાણે માણુ ડાવાવી અંદર નાંખી દે છે. આવી
રીતે ચારે જતના રંગ ચાન કાશીટામાં કે મીઠળમાં નાંખી તે ઘ-
ડામાં નજર ચુકવી નાંખી દે છે પછી બધાના દેખતાં હાથ ખંખેરી
કહે છે કે જોજો હવે આ રંગ ભેગા થઇ ગયા છે તે તમને ઘડા-
માંથી જુદા જુદા ફોરોને ફોરા રંગ કઢાડી આપું પછી અંદર હાથ
લાવી પેલા ફાશીટામાંથી રંગ હાથમાં કાઢીને મુકી વાળી બહાર કાઢે
છે તે પછી લોકોને બતાવે કે એવી રીતે બધા રંગો ફાશીટામાંથી
કાઢી ફોરા બતાવે છે. જેથી લોકોને આશ્ચર્ય થાય છે.

પેટમાં છરો ખોસવી—મફરી બે છરીએ। રાખે છે એક
સાચી ને બીજી નકલી તેમાં પહેલી બધાને સાચી છરી બતાવે છે
પછી નજર ચુકવી નકલી છરી હાથમાં લઇ પેટમાં ખોસી દે છે.
અને લોકો જુએ છે કે આ માણસે આખી છરી પેટમાં ખોસી
દીધી પણ તે ખોડું છે તે બીજી છરી એવા રાખે છે કે તેના હાથે
જાળ હોય છે તેમાં છરી એવી રીતે ખેસાડેલી હોય છે કે તે ઉધી
રાખીએ તો હાથમાંથી બધી બહાર દેખાય અને જે વખતે છરી
પેટમાં ખોસે તે વખતે બધી છરી હાથમાં પેસી જાય છે. તે જોઇ
લોક જાણે છે કે છરી તેના પેટમાં પેસી ગઇ.

પેટમાંથી ફોરો કાઢવો—ફેટલાક લોકો બધાના દેખતાં થોડું
૩ ચાવી ખાય છે પછી કહે છે કે હવે તે ૩ મારા પેટમાં વણાઇ-
ને ફોરો થઇ બહાર નીકળે છે. વળી ફેટલાક એક ફોરાની દડી
બધાના દેખતાં બાળી તેનું પાણી કરી પી જાય છે પછી કહેશે કે
એ ફોરો હવે મારા પેટમાંથી નીકળશે. આ લોકો પોતાની પાસે
એક ફોરાની દડી રાખે છે. તે ફોરો જેમ તરાક ઉપર વીંટીને તેની
દડી ખનાવેલી હોય છે અને અંદરથી ફોરાનો છોડા બહાર કાઢેલો
હોય છે તે ખેંચતાં ઝટ બધો ફોરો ધીમે ધીમે બહાર નીકળી શકે
છે. આવી ફોરી હાથ ચાલાકીથી પોતાની પાસેથી હાથમાં લઇ
પોતાની કુખ આગળ જરા છરીથી ડાપા જેવું કરી બીજા

હાથમાં દડી-ત્યાં આગળ છુપાવી દષ તેના છેડા પેલા કાપા આગળ રાખે છે તે બીજા માણસ પાસે ખેંચાવે છે ને કહે છે કે જો જો હવે દોરો મારા પેટમાંથી નીકળશે. આ પ્રમાણે જેમ જેમ પેલા માણસ દોરો ખેંચતો જાય છે તેમ તેમ દડી અંદરથી સરસર ઉકલતી જાય છે ને દોરો બહાર નીકળી જાય છે.

કોરા માટલામાંથી રૂપીઆ કહાડવા—જાદુગર પોતાને ત્યાં એક માટલું રાખે છે કે તેની અંદર આઠ દસ રૂપીઆ બરાબર રહે પણ કોઈ જાણી શકે નહિ. તે કાચા માટલામાં માટલાના ગળાની નીચે રૂપીઆ દખાવી જરા અંદર જાય તેમ ડબ્બાવી પછી બહાર કાઢી તે માટલું પકવાવે છે, પછી તે માટલું પોતાને ત્યાં રાખે છે. હવે કુંબારને ત્યાંથી કોરું માટલું મંગાવે છે તેની સાથે પોતાના સોબતીને મોકલે છે તે આડુઅવળુ બાંનું કાઢી પોતાને ઉતારે જઈ માટલું બદલી પોતાને ત્યાં જેમાં રૂપીઆ ઘાલ્યા હોય છે તે માટલું લેતો આવે છે. પછી બધાના દેખતાં તે માટલું ખંખેરાવી તેમાં પાણી ભરી કહેશે કે જુઓ હવે તેમાંથી રૂપીઆ કાઢુ છું જુઓ મારા હાથમાં કાંઈ નથી એમ કહી હાથ બતાવી ઘડામાં હાથ ઘાલે છે. પછી પેલા ચોટાડેલા રૂપીઆ એક પછી એક ઉપાડીને બહાર કાઢી બતાવે છે. એવી રીતે આઠદસ રૂપીઆ કાઢી બતાવે છે. તેની લોકોને ખચર પડતી નથી અને આશ્ચર્ય પામે છે.

સામા સામી મુઠં મારવી—કેટલાક જાદુગરો સામા સામી મુઠં મારે છે અને એક જણુ ખેલ કરતો હોય ત્યાં જઈ એક કાંકરી મારવાથી તે ઘડાક દર્ષ નીચો પડે છે. વળી થોડીવારે સાંજે થાય છે એટલે તેના ઉપર બીજો કાંકરી મારે છે એટલે એ ચક્કર ખાઈ નીચે પડે છે. આમાં કાંઈ મંત્ર કે મુઠં નથી પણ એક બીજાનું મહાત્મ્ય વધારવા માટે એકજણુ કાંકરી નાખે એટલે તે એની મેળેજ ગમડી પડે છે. વળી બીજો પણ પોતાની મેળે ગમડી પડે છે કેટલીકવાર હાથ ચંલાવી દે છે. વાળુ બંધ કરી દે છે તે પણ એક બીજાની પહેલાંથી કરેલી સંતલસજી હોય છે.

કંકુનાં પગલાં પાડવાં—કેટલાક લુપા ધુણે છે ને કહે છે કે માતા આવી છે પછી તેની ખાતી માટે પોતાના બે હાથ મસગી કંકુવાળા કરી થાપા દે છે તેમજ તે આવે છે ત્યારે કંકુનાં પગલાં પડે છે તેથી લોકો સાચી માતા હશે એમ માને છે પણ તે કાંઈ

સાચું નથી. તે માણસ કંકુની પાણીમાં નાની નાની ગોળીઓ કરીને તેને રખ્યામાં રમદોળી રાખીને સુકવે છે. એ ગોળીઓ પોતાની પાસે છુપાવી રાખે છે પછી જ્યારે ધુણે છે ત્યારે કોઈ જાણે નહિ તેમ તેમાંની કેટલીક ગોળીઓ આજીવ્યાજીવે ફેંકે છે. પછી કહે છે કે જીઓ માફ સત એમ કહી જાણે જમીન ઉપરથી ધુળની ચપટી લેતો હોય તેવો ડાળ કરી પેલી કંકુની ધુળના પડવાળી ગોળી જે તેણે નીચે નાખી હોય છે તે ચપટીમાં લઈ કાઢને ચલો કરે છે તો કંકુનો ચલો ક્યાં જવો ચાલેલો થાય છે વળી તે વળી નીચો પડી બીજી એ ગોળીઓ લઈ હાથમાં મસળતા હાથ લાલ થાય છે તેના ચાપા દે છે, વળી ચાલતી વખતે નજર ચુકારી આગળ ગોળીઓ નાખી તેના ઉપર પગ મૂકી જરા મસળે છે એટલે પગલાંમાં કંકુ જણાય છે. આ જોઈ ભોળા લોકો માને છે કે આ તો ખરો જીવો છે ને ખરાં માતા આવ્યાં છે. પછી તેની બાધા આપડી ચાલે છે. ને ઘંઘો સારો ચાલે છે.

જૂત ધુણાવતું—કેટલીક સ્ત્રીઓ ઘરમાં ન બનવાથી જૂતનો ઢાંગ કરી ધુણુ ધુણુ કરે છે. કેટલીક સ્ત્રીઓને હિસ્ટીરીઆનો રોગ થાય છે ત્યારે તેને મૂર્છા આવી ગયા પછી દાંત કકડાવે છે અને ધુણે છે. સારે લોકો તેને જૂત વળગ્યું છે એમ કહે છે. જૂત માત્ર બૈરાને વળગે અને પુરુષોને ન વળગે એ તો નવાઈ! માત્ર જૂત બૈરાનેજ વળગે છે અને ઘણે જાગે બૈરાનેજ ધુણવા મચી પડે છે. આ એક જાતનો રોગ થાય છે. તે રોગની દવા કરવી જોઈએ. વળી કેટલીક સ્ત્રીઓનું શરીર પ્રદર રોગથી ઘોવાઈ જાય છે ત્યારે લોકો તેને જૂતનો વહેમ ધાલી તેને કાંઈ વળગ્યું છે તેના દાણા તેના માથે ઉતારીને જીવાને જેવરાવે છે. એ દાણા જીવો જીવે છે તો કહે છે કે તેનો ચકલામાં પગ પડવાથી જૂત વળગ્યું છે, કોઈ જોશી જીવે છે તો કહે છે કે કોઈ દેવ વળગ્યા છે કે ગૃહ નડે છે, માટે બાધા આપડી કરી દાન પુણ્ય કરો. આથી કેટલાક લોકો ખેતરાય છે. જીવો તે જૂત કઢાડવાનું કહી અમુક રકમ ઠરાવે છે, અને કહે છે કે મેલું છે તેથી ધુણતું નથી પણ કાલે રાતે આપણે ત્યાં ડાખલું મંડાવી શું તે વખતે તેને ત્યાં લાવજો એટલે ધુણશે. કેટલાક જૂડ વળગ્યો છે, મેલડી વળગી છે, બહારાક્ષસ વળગ્યો છે આલું આલું કહી વહેમ બરવે છે. પછી રાત્રે પેલી બાધોને તે જીવાને ત્યાં તેડી જાય

છે અને તેને ત્યાં દીવા આગળ બેસાડે છે. પછી તેની આબુખાબુ બે કાકડા સળગાવે છે તથા દીવા કરે છે. પછી માતાની પાસે એક થાળીમાં પરસાદ હોય છે તે પેલી બાઈને આ માતાજીનો પરસાદ છે. હશે આવ એમ કહી ખવરાવે છે. આ પરસાદની અંદર ધંતુ-રાનાં બેચાર બીયાં તથા થોડી બાંગ વાટીને ખાંડ ને કાપરામાં બેળવેલી હોય છે તે તેને ખવરાવે છે પછી તેની સામે બે ચાર ભુવા ડાખણ વગાડે છે. વળી એકાદ ધુણવા મંડી પડે છે ને પેલી બાઈને કહે છે, કેમ બોલે છે કે નહિ, તું જે હું તે કહી દે નહિ તો તને હમણાં બાળી દઈશ. હું મેલડો છું. આમ કહે છે એમ કહી તેના મોં આગળ લોખાનનો ધુપ કરે છે. થોડીવાર પેલી બાઈને બાંગ તથા ધંતુરાનું ઘેન ચઢતાં વાયુ ગળે છે તેથી બેભાન જેવી થતાં તેના શરીરમાં કંપ થઈ ધુણવા મંડે છે. ને મનમાં આવે તેમ હું ફલાણી છું, તેને વળગી છું, માફ ખાવાનું આપે તો જઈ. આવું આવું કહી ધુણે છે. એટલે લોકો ગળે છે કે ખરે ભુવો, ભુત બોલાવ્યું તો ખરૂં આવી રીતે આખી રાત ધુણાવે છે. જેથી પેલી બાઈ થાકતાં ઘેન ઉતરવા વખત આવે છે ત્યારે તેના માથે શીરો કે એવી ચીજ ઉતારી કહે છે કે લે તારૂં ખાવાનું ચકલે મૂકીએ છીએ માટે હવે પછી તું એને વળગીશ નહિ. આમ કહે છે. પછી પેલી બાઈ ધુણતી બંધ થાય છે એટલે કહે છે કે જોયું ભુત ગયું હવે ફરી નહિ વળગે ગમે તેવું ન બોલતું ભુત પણ આંહી ધુણવા મંડી પડે છે. આમ કહી ભુતો ધુણાવે છે.

કેટલાક પીર આગળ પણ ભુત ધુણવા લોકો લઈ જાય છે. ત્યાં હોજમાં નહરાવી આવી પરસાદી કરાવી ધુપ દર્ષ તેને ધુણાવે છે. પણ આ કાંઈ ભુત નથી પણ ઘેનથી વાયુના જોરથી માણસ બેભાન થઈ ધુણવા મંડે છે. ને ગમે તેમ બંધ છે.

માણસ બાળવાનો ખેલ—પોતાની પાસે માણસ માથે તેવી એક દેવદારની પેટી રાખે છે. તે ખુલી જમીન ઉપર મૂકી તેમાં માણસ પૂરી પછી બીજા માણસ પાસે તાળું વસાવે છે. આ પેટીની તળેનું પાટીયું ચાંપ દાખતાં પાછળ ઉઘડી જાય એવું હોય છે ત્યાં આગળ ખાડો ખોદી તાંબુની બહાર સુધી નીકળાય તેવી રીતે સળંગ કરેલી હોય છે તેમાં થઈ માણસોની નજર ચુકાવી માણસ બહાર નીકળી જઈ તેની જગાએ મીણનું પુતળું ગોઠવી દે છે, અને

તે મીથુના પુતળામાં જનવરનાં હાડકાં નાખેલાં હોય છે. પછી પેટી સળગાવે છે અને થોડીવારે પાટીયું છુટું થતાં પેલું મીથુનું માથું-સના જેવું પુતળું બળતું લોકોના જોવામાં આવતાં માથુસ બને છે એવું દેખાય છે. પછી તે બળી જતાં તેમાંથી હાડકાં કહાડીને લોકોને બતાવે છે કે જુઓ આ માથુસ હવે બળી ગયું. કહો તો તેને હવે જીવતો કંઈ, તેમ કહી તેમાંથી થોડી રાખોડી લઈ એક બાણુ ફેંકે છે ને કહે છે કે. “ અમે રસુલ આ જીવ, અલ્લાની દયાથી આ જીવ, ઈલમસે આ જીવ. ” આમ કહેતાં તો પેલો પેટીમાંથી નીકળી ગયેલો માથુસ તંબુને બીજે બારણે થઈ અંદર આવી બધાંને સન્નમાં કરે છે. તે જોઈ લોકોને ધણું આશ્ચર્ય લાગે છે કે આ મરેલો માથુસ જીવતો થયા.

ધરમાંથી ધન કહાડવું—કેટલાક સાધુ લોકો તળાવ ઉપર કે ગામની લાગોળે છત્રી ચોડી પડાવ નાંખે છે. સાથે એક બે ચેલા હોય છે. તે બાવાનાં દર્શન કરવા લોકો આવે છે એટલે પોતાનું મહાત્મ્ય વધારવા માટે ગમે તેવા દાંડિ કરે છે. ઘણી વખત પોતાની ચલમમાં પૈસો મૂકી ચલમ કુંકે છે ને થોડીવારે લોકોને બતાવે છે છે કે દેખો ઓ મહોર હો ગઈ. અમને કયા પરવા આથી લોકો તે રસ સિદ્ધિ વાળો મહાત્મા છે એમ માને છે. આ બાવો ચલમમાં મહોર મૂકી ઉપર તમાકુ ભરી પછી પૈસો મૂકાવી વળી બધાનાં દેખતાં ઉપર ગાંજો મૂકાવી કુંકાવે છે. થોડીવારે ચલમ પી લઈ ઠાલવતી વખતે પેલો પૈસો આઘો પાછો કરી દે છે ને પેલી મહોર કાઢી બતાવે છે કે દેખો પૈસાકી મહોર હો ગઈ. આવી રીતે કરવાથી લોકોને તેના ઉપર વિશ્વાસ ખેસતાં તે ત્રિષ્ટા શીખવા તેની પાસે ધણા આવે છે. તેમાંના કેાઈ પોતાના દુઃખની વાત કરે છે ત્યારે તેને ત્યાં જમવા જાય છે ત્યારે કહે છે કે: તેરા નસીબ તો જખરા હૈ. તેરા ધરમાં સોનાકા ચર હૈ પણુ તેરેકુ માલુમ નાહિ. આથી પેલો ખુશખુશ થઈ જાય છે. ને જો ચર જડે તો મહાત્મા કહે તે કરવા કબુલ થાય છે. પછી બસો પાંચસો રૂપીઆ ખર્ચ કરી તે ચર બતાવાનું તે મહાત્માને કહે છે. મહાત્મા પ ા ધરના એક ખૂણા બાણી જોઈ કહે છે કે આ ખુણામાં ચર છે. આઠ દહાડા પછી બતાવીશ. આમ કહી ઉતારે જઈ શેકના નોકરને બસો ત્રણસો રૂપીઆ આપવાના કહી તથા શેક શેકાણી તેને વશ થઈ રહે એવું કરી

આપવાનું કહી તેને દાડે છે ને રાત્રે ધરતી ઓસરીના ખૂણામાં બધા ઉઘી જાય ત્યારે ખોદીને એક માટીનું માટલું દટાવે છે તેમાં સોનાના ઢાળ ચઢાવેલા પૈસા દટાવે છે. પછી મુદત થયે રાત્રે શેઠ પાસે તે જગોએ ખોદાવે છે. અને તળે પેલું દાટલું માટલું બરેલું જણાય છે. તેના ઉપર થોડીક સાચી મહોરો પંદર ત્રીસેક હોય છે. તે પેલો બાવો અદર ઉતરી પેલાં શેઠ શેઠાણીને બતાવે છે જોયું આ માટલું મોરોનું બરેલું છે, જુઓ આ મોરો તળે ચરૂ છે. પણ ચરૂ હમણું નહિ કઢાય કારણ ત્યાં મોટો નાગ રહે છે તે કહાડવા નહિ દે. આઠ દહાડા પછી કાઢજો એમ કહી ઉપર ધુળ વળાવી દે છે ને પેલા નાગને ત્યાંથી કહાડવા માટે વળા બે ચાર હજારનું પાણી કરાવે છે. તે કહે છે કે મારે તેને માટે હવન હોમ કરવા પડશે તે તો પૂર્વજ છે તેની સદ્ગતિ થાય ત્યારે પછી તે નાગ ત્યાં નહિ રહે આ માટે તે બાવો સારી રકમ પેલા પાસે કઢાવે છે. આજે લોભને માથે તે શેઠ તેને આપે છે પણ ખરો. પછી ચારેક દહાડા પછી પેલો બાવો પૈસા ધુતાવી રાતો રાત નાસી જાય છે અને તેના ગયા પછી પેલો શેઠ ખોદે છે તો પેલી જુડી મહોરોવાળું માટલું નીકળે છે બીજું કાંઈ નીકળતું નથી માટે પોક મૂકી રડે છે. બાવાનો પત્તો ખાતો નથી. આ પ્રમાણે લોભીયા માણસ ખેતરાય છે.

જૂત કહાડવું—કેટલાક જૂતવાળાને સામે એસાડી ડાહલુ વળગાડે છે. પછી મરચાંની ધુણી દે છે. કુતરાની વિષ્ટા, ઘોડાના નખની ધુણી દે છે. વળી સળગતા કાકણ કરી જોને જૂત વળગ્યું હોય છે તેના માંમાં બાત્રી તેને દડાડે છે, ઉતાર ઉતારી ચકલે મૂકે છે. કેટલાક જરા માંદા ચતાં બહેમી લોકો જુતનો બહેમ બરાત્રી દે છે. જોઓનું હૃદય કાચું પોચું હોય છે, બીકણુ હોય છે તેઓમાં જુતનો બહેમ પેસી જાય છે. પછી પૈસા છોડાવી બાધા આખડી આપી પૈસા છોડાવે છે.

વગર માણસે નગારૂ વગાડવું—એક ઓરડીમાં એક નગારૂ રાખી જોડે બે ડાંડીઆ મૂકવા. પછી માટીના લખોટા વચ્ચેથી ચારી તૈયાર કરવા તે એક કાથીની દોરીમાં બરવવા અને તે લખોટા બરવેલી દોરી નગારા ઉપર લટકતી ટાંગી દેવી પહેલો લખોટો કાથીમાં પરાવી એક ગાંઠ વાળતી તે પછી તેનાથી એકાઠ હાથ ઉપર ગાંઠવાળી ઉપર બે લખોટા રાખવા, પછી વળી એકાઠ હાથ ખાલી દોરડી

મૂઠી ત્રણેક લખોટા બાંધવા આ રીતે દોરી તૈયાર કરાને ઉપર ટાંગી રાખવી પછી ઝોરડીમાં કાંઈ માણસ નથી એવા લોકોને ખાત્રી કરાવી અંદર ધુપ કરવો. અને પેલી લખોટાવાળો દોરડીનો નાચેનો છેડો દેવતામાં સળગાવવો. પછી ઝોરડીમાંથી બહાર નીકળી ઝોરડી અડકાવી બધાના દેખતાં મંત્ર બોલવાનો ડાળ કરવો. પછી દોરી બળતી બળતી લખોટા પાસે જશે એટલે લખોટા નીચે નગારા ઉપર પડશે એટલે એક ડાંડીઆ વાગ્યા જેવો અવાજ થશે. પછી થોડી વારે કહેવું કે હવે બે ડાંડીઆ વાગશે એટલામાં પેલી દોરી બળતી બળતી ઉપર જશે એટલે બે લખોટા પડતાં બે ડાંડીઆનો અવાજ થશે. પછી ત્રણ લખોટા પડતાં ત્રણ ટકોરાનો અવાજ થશે આ પ્રમાણે જેટલા લખોટા બાંધ્યા હશે તેટલા દોરી બળતાં નીચે પડવાથી નગારું વાગવાના અવાજ થશે તે જેમ લોકો આશ્ચર્ય પામશે.

હાલ ને કાનમાંથી કીડા કહાડવા—કેટલીક વાધરણો જુગળીનો એક છેડો દાંત પાસે રાખી બીજો છેડો માંમાં રાખીને બચ-બચ કરી તે જુગળી થોડીવારે પોતાના બોળામાં ખંખેરે છે તેથી ઝીણા કીડા પડે છે. તેવીજ રીતે કાનમાં અને આંખના ખુણામાં જુગળીનો છેડો રાખી કીડા કહાડે છે. લોકો તે સાચું માને છે પણ તે જુલ છે તે વાધરણ જાણના ઝીણા કીડા ધેરથી આવતી વખતે થોડા મોંમાં ધાલી લાવે છે તે જુગળીમાં બચ બચ કરતી વખતે બે ત્રણ કુંક મારવા સાથે ધાલી દઈ ખંખેરે છે.

આઠાણો માતા કહાડે છે—બે ત્રણ ટંકેલીઆ આઠાણો સંપ કરી એક મહેલમાં જાય છે પછી તેમાંના એક જણ થાળી વગાડે છે અને એક જણો ધુણી માતા બને છે ત્રીજો પરચુરણ કારબાર કરે છે. આ જે માણસ માતા થાય છે તે ધુણે છે બીજો જે બોલાવી માતાના ગુણ ગાય છે. ત્રીજો બધાને કહે છે કે સાક્ષાત જમદંબ્યા આવ્યા છે માટે જોને જે જેમએ તે માગી દ્યો. આથી ધણાં ધૈરા અને પુરુષો જોવા આવે છે. પછી જે ધુણે છે તે માણસ કપડાં ઉતારી કહે છે કે જુઓ મારી પાસે કાંઈ નથી. પહેરણું પોતીયું પણ ખંખેરી બતાવે છે. પછી એક પછેડી ખંખેરીને સ્વર્ગને કહે છે કે જુઓ આમાં કાંઈ નથી એમ કરી માથે મોઢે ઝોઢીને બીજાને કહે છે કે: 'લાવ અહ્યા તારી થાળી કંકુથી ભરી દઈ મારે પરછો બતાવું. એકવાર જે બોલાવ,' આમ કહી પેલો

ચાળી ધર છે તેમાં કંકુ કઢાડી આપે છે. વળી થોડીવારે કહે છે કે લે અત્યા આ શ્રીફળ એમ કહી મો પછેડીમાંથી બહાર કઢાડી મોમાં નારીએળતી ચોટલી ધાલી શ્રીફળ કઢાડે છે પછી થોડીવારે લાલ પીળા રંગની રેશમી ઘાટડીઓ-ફોરણીઓ કઢાડે છે, પછા મો બહાર કઢાડી તેમાંથી નાડાછડી કાઢીને હાથે જેવંતો જાય છે તે પુંકારો મારતો જાય છે તો ફારી નાડાછડી ૨૦-૨૫ હાથ કાઢી દગલો કરે છે. આ વખતે મો આઠળનિકળ કરી ડોળા કઢાડે છે તેથી લોકો ખરા માતા આત્યા માની બહીવે છે. વળી દીવો એમને એમ મંગાવી પછેડીમાં રાખી વગર દીવાસળીએ સળગારી આપે છે પછી કહે છે કે આ મહેલામાં જે જીજુ ધરમાં બેસી મહારી નિંદા કરે છે માટે કહેનો હમણું પારખું બતાવું. વળી કહે છે એક જીણીને છોકરું થતું નથી તે ચારી પાસે આવવાનો વિચાર કરે છે. આત્યા ગપ્પા મારે છે. અને પાકા સીધા અને પૈસા મંગાવે છે તે કહે કે જેના ધરનાં સીધા નહિ આવે તેના ઉપર મારી કહા મરજી થશે. આથી મેરા બહેમાનને સીધા લાવે છે, કેટલાક છોકરાં ન થતાં હોવાથી આધા લેવા આવે છે.

આ કાંઈ ખરી માતા નથી, ખરી માતા જેને પ્રસન્ન હોય તે માણુમને પછી બીખ માગવાની રહેજ નહિ એ નક્કી સમજવું. જે માણુસો લોકોની પાસે બીખ માગી, આધા આપી, પૈસા છોડાવે છે તેમને માતા, મહાદેવ, હનમાન કે કોઈ દેવ પ્રસન્ન છે એમ માની લેવું નહિ તે સર્વેને ધુતારા સમજી તેમનાથી ઠગાવું નહિ.

આ લોકો એક કાચળીમાં કંકુ ભરીને તે કાચળી, તથા ઘાટડીઓની મડી વાળીને તેનો કુચો અને જે શ્રીફળ, તથા નાડાછડી, બંગડીઓ વિગેરે સર્વ એક કાચળીમાં ભરીને જે પગ વચ્ચે-એ જાંગતી વચ્ચે લટકાવી રાખે છે. તે કાચળા જોવામાં આવતું નથી, કપડાં બધાં ખંખેરીને લે છે પછી ચાદર ઓઢી જે પગ વચ્ચેથી કંકુની કાચળી ચાળીમાં ઠાલવી દે છે, શ્રીફળ પણ પગ વચ્ચેથી લઈ મોમાં ધાલીને કાઢે છે, બંગડીઓને ઘાટડીઓ પણ જે પગ વચ્ચેથી ચાદર ઓઢીને કાઢે છે. પછી એક ત્રાક ઉપર હારખંધ દોરાની રેલ માફક નાડાછડી વીંટાળેલી રાખે છે તેની અંદરનો છેડો બહાર રાખે છે પછી પેલી નાડાછડીની કોકડી મોમાં રાખી અંદરનો છેડો બહારથી ખેંચે છે એટલે ફારીને ફારી નાડાછડી બહાર નીકળે છે તે ગુચ્યાતી

પણુ નથી. આ રીતે પોતાની પાસે સંતાડેલી દીવાસળીથી દીવો પજુ કરી આપે છે. લોકો બિચારા ભોળા અને અધર્મદાળુ બહેમી બેરાં આ લોકોના મોંના ઝપાટાથી બેતરાર્ધ તેને માતા સમજી પાકાં સીધાં ને પૈસા આપે છે કેટલીક બાધાને માટે દોરો લઈ સવા સવા રૂપીઓ પજુ આપે છે. પજુ આ લોકોતો પોતાનો ધંધો માની બેઠા હોય છે. ચોમાસામાં ઘેર બેતી કરે અને બીજા આડ મહિના બેચાર જણ સંપ કરી પરદેશ નીકળી પડે છે. તેમાં કેટલાક આ રીતે માતા કાઢી લોકોને બેતરવાનો, કેટલાક હાથ જોઈ ભવિષ્યમાં લાભ અપાવવાને માટે મંત્ર તંત્ર અને ઉપાસના કરી પૈસા ધુતવાનો, કેટલાક સિદ્ધ ચેત્રા બની લોકોને ફસાવવાનો ધંધો કરે છે. તે સર્વે ઠગારા સમજવા. તેમને આપેલું દાન નથી. કારણુ તે બ્રાહ્મણ છે પણ ઠગવાનો ધંધો કરી પૈસા પગ્રવે છે. તેમનાથી થણે ભાગે આંઝોળ થણી છેતરાય છે.

આરો ધંધો કરનારા બ્રાહ્મણો ઘેર સારા પૈસા પેદા કરી લઈ જાય છે તેઓના સંબંધમાં આ લેખક જાતે પણ આવેશા અને તેઓ શું કરે છે તે તેમને પૂછી ખાત્રી કરેલી છે.

ત્રિકાળી જ્ઞાની સિદ્ધ બનવું--પાંચ સાત જણા ઘેરથી સંપ કરી પરદેશ નીકળે છે પછી તેમાંનો એક જણુ જરા વાચાળ અને કાંઈક બહુલો હોય છે તે સિદ્ધ બને છે. તે માથે જટા વધારી બહુની ચોળી હાથમાં કમંડળું રાખે છે. બેજણુ તેના ચેત્રા બને છે અને કાંઈ રાજના ગામમાં ભાગેલો ધર્મશાળામાં મુકામ નાખે છે, એક બેજણુ રાજને ત્યાં નોકર રહે છે, એકાદ બૈર હોય છે તે રાજના જનાનખાનામાં નોકરીએ રહે છે. એક બે જણા બ્રાહ્મણ રૂપેજ ગામમાં ઘર લઈને રહે છે. આ પ્રમાણે બે ત્રણ મહિના થઈ જાય છે. અને ગામમાં ઝોળખાણુ પારખાણુ પણ થાય છે. પેલો સિદ્ધ તો કંઈ જતો આવતો નથી પણ માત્ર પડદો તાણી તેમાં બેસી રહે છે અને કોઈ આવે જાય ત્યારે અંદર પાટલા ઉપર એક મોટું વાલના અમડાનું આસન પાથરી પદમાસન વાળી અખિા મીચી ટ્યાર બેસી રહે છે. કોઈ પડદામાં તેના દર્શન કરવા જાય ભારે જણુ તે સમાધિમાં હોય તેમ આસ રૂંધી-કુંભક કરી બેસે છે. અને કાંઈ બોલતો આવતો નથી. પેલા ચેત્રા તેનું મહાત્મ્ય વધારે છે. અને કહે છે કે એતો હિમાલયના મહાત્મા છે. સમાધિ ચઢાવે છે ત્રણ-

કાળનું તેમને જ્ઞાન છે. એક વખત મરેલા માણસને પણ જીવાડી શકે છે. તેમને સર્વ સિદ્ધિઓ વરી ચુકી છે. રાખને રંક બનાવી દે અને રંકને રાખ બનાવી દે તેવું કામ છે. જેમના ઉપર એમની કૃપા થાય છે તે નાગા જુખ્યા રહેતા નથી. એમ કહી બેચાર દ્રષ્ટાંત આપે છે કે જુઓ પેલો અમુક ગામનો રાજા બરવાડનો છોકરો હતો તે એમના પ્રતાપથી અત્યારે રાજા બની ગયો છે. તે મહાત્માના આગળ દાસ બનીને રહે છે. એમને કશી વાતની ખામી નથી.

કાંઈ પૈસાટકા આપે છે તો તે પણ પેન્ના ચેલાઓ લેતા નથી ને કહે છે કે મહાત્માજી તો કોઈના પૈસા લેતા જ નથી કદાચ કોઈ આપે છે તો ધર્માદા કરી દે છે. એમને શાની ખોટ છે. જો તે હુકમ કરે તો સાક્ષાત્ લક્ષ્મીજી આવીને ઉભા રહે તો પાંચ બીજની શી વાત. દરેક દેવ હાજરાદજી છે. આથી એકાવેલી તે મહાત્માની વાત ગામમાં ચાલે છે. ને લોકો દર્શન કરવા આવે છે. દિવસમાં બે કલાક માત્ર તે પડદાની બહાર નીકળે છે. તે વખતે લોકો દર્શન કરવા આવે છે તેમના સામું જોઈ માત્ર હાથ ઉંચો કરી આશીર્વાદ આપે છે. કોઈ કંઈ વાત પૂછે તો કહે કે મુશ્વરની ભક્તિ કરો સર્વ સારાં વાનાં થશે. કદી યોગની પણ એક બે વાતો કહી સંભળાવે છે. લોકોની સાથે બેઠકાર રહે છે. પૈસાટકા કાંઈના લેવા નહિ એટલે ગામમાં વાત ચાલી કે મ્હોટા સિદ્ધ આવ્યા છે.

હવે રાત્રે બધી વખતે તેમના બીજ સાગ્રીતો તેમને મળી જાય છે. બધીવાર દર્શનને બદલે આવી મળી જાય છે. અને રાત્રેને ત્યાં રહેલાં માણસો રાત્રીની ખાનગી વાતોની ખાતમી મેળવી પેલા સિદ્ધને કહે છે. ગામની બીજી ખાતમી પણ પેલા એક બે જાણુ બ્રાહ્મણ વેશે ગામમાં રહે છે તેમની આરક્ષતે મેળવે છે. ત્રણેક માંદના થયા પછી ગામમાં જે બ્રાહ્મણ પોતાની બૈરીને છોકરા સાથે રહ્યો હોય છે તે માણસ પોતાના છોકરાને સમજાવી મૂકે છે કે: તને સુવાડીએ તે જાણે મડદું પડ્યું રહે તેમ તારે સ્વપ્ન રહેવું ને બોલવું ચાલવું નહિ, અમે રડીએ ને કહીએ કે એકનો એક છોકરો મરી ગયો પણ તારે તો જાનામાના પડયા રહેવું તારી ઠાંડી બાંધી રમવાનમાં લઈ જઈ ચીતામાં મૂકીએ ત્યાં સુધી તારે કાંઈ બોલવું ચાલવું કે હાલવું નહિ ને મડદાની આદક પડયા રહેવું.

પછી પેલા સિદ્ધ થયેલા માણસનું નામ દમ કહે છે કે ત્યારે પેલા દયાશંકર કાકા જે આવ્યા અનેલા છે તે આવીને પાણી છાંટે ને કહે કે બધા ખડા હોળા. ત્યારે તારે ઉઠીને તેમને પગે લાગવું. પણ ત્યાંસુધી કાંઈ હાલવું ચાલવું નહિ. ”

પેલો છોકરો પણ હેશીયાર અને તાલીમ લીધેલો હોય છે તે તેના આપના કલા પ્રમાણે ઘર વચ્ચે લાગેલો થઈ સ્વયં જાય છે ને તેનો આપ તેના ઉપર કપડું બાંધી પોક મૂકે છે, તેની મા જાતી ને માર્યા કુટી મારો એકનો એક છોકરો મરી ગયો એમ કરતી રડવા મટે છે. તે જોઈ આડોસી પડોશી ભેગા થાય છે. પેલો બીજો સામીત જે ગામમાં રહે છે તે પણ આવે છે, તે સર્વે તેને રડવા લાગે છે ને પછી છોકરાને સમજાનમાં લઈ જાય છે. પછી ત્યાં બધા રડવાનું મૂકી વાતે વળગે છે ત્યાં પેલો બીજો સામીત પેલા સિદ્ધની વાત કહાડે છે અને કહે છે કે: એ સિદ્ધ બહુ સામ-થઈવાળો છે એમ બધા કહે છે, અને કહે છે કે મરેલું માણસ પણ જીવાડી શકે તેવી તેનામાં શક્તિ છે, તો ચાલોને જાણીએ અને કહોએ કે આ છોકરાને જીવતો કરો ત્યારે ખરા, ” આ વાત બીજાઓએ પણ કબુલ કરી અને કહ્યું કે લાવો ખાત્રી તો કરીએ, એમ કહી પેલા છોકરાને ખાળવાનું બંધ રખાવીને ચાર પાંચ જણા પેલા સિદ્ધ પાસે ગયા. સિદ્ધને પ્રાર્થના કરી આ છોકરાને જીવતો કરવાનું કહ્યું: પ્રથમ તો સિદ્ધે કહ્યું કે દેખો ભાઈ, ઇશ્વરકા એ કાર્યમેં મેં ડખલ નહિ કરતાહુ. જો હોના વાલા હે વો હો ગયા. અબ જીતા કરનેસે કયા કાયદા. યહ સબ ઇશ્વરકા મરજીની બાત હૈ. ” છતાં પેલા લોકો ૫ વધુ આમ્રક કરી તેથી પેલા તેના ચેલાઓએ પણ સિદ્ધને કહ્યું કે: “ આપજી, ગરીબ બ્રાહ્મણનો એકનોએક છોકરો મરી ગયો છે ને આપ દયા કરી જીવાડો તો બિચારાનું દુઃખ મટે. આપ તો ઇશ્વર-રૂપ જ છો આપ દયા નહિ કરો તો કાણુ કરશે. ” આથી પેલો સિદ્ધ તૈયાર થઈ તેમની સાથે સમજાનમાં ગયો. અને તેને તથા પેલા બીજા માણસોને જતા જોઈ ગામના બીજા માણસો પણ તમાસો જોવા તેમની સાથે જવા લાગ્યા. આવી રીતે ગામના હજારો ઘેરા અને હજારો આદમીઓ સમજાનમાં એકઠા થયા. ત્યાં જઈ પેલા સિદ્ધે તો પાણી મંગાવી જરા મંત્ર બોલ્યા જેવું કરી પેલા છોકરાના ઉપર છાંટ્યું. થોડીવાર તેના ઉપર આમતેમ હાથ ફેરવ્યા, એ

ચાર કુકો મારી અને પાએક કલાક પછી કહ્યું કે: ‘બચ્ચા ખડા હો જા.’ આથી પેલા છોકરો આગસ મરડીને ઉભો થયો અને સિદ્ધને પગે લાગ્યો. આ જોઈ બધા લોકો ખુશ ખુશ થઈ ગયા અને પેલા સિદ્ધને પગે પડવા લાગ્યા.

પછી સિદ્ધના ચમત્કારની વાતો આખા ગામમાં ચાલી, રાજા અને નગરશેઠના કાને પહોંચી. આથી રાજાને પણ તે સિદ્ધનાં દર્શન કરવાનું મન થયું. તેથી રાજા સિદ્ધનાં દર્શન કરવા ગયો, પણ તે વખતે મહાત્માજી સમાધિમાં છે માટે દર્શન નહિ થાય એમ પેલા ચેલે કહ્યું. તેથી રાજા પાછો ગયો. તેને પણ દર્શન કરવાની ધણી લાલસા જાગત થઈ, એટલે ધક્કા ખાધા ત્યારે મહાત્માજીએ દર્શન આપ્યાં. તેને જોઈ પેલા સિદ્ધે તો કહ્યું કે: “તુંમ રાજા હોકર હમ કીતના મહિનેસે તેરા ગામમે હૈ કિન્તુ ખજર બી કયું ન નીકાલી?” રાજાજી યુમાન મત રખો, તુમ રૈયતકા નોકર હો, રાજા હુવા ઇસસે કયા હો ગયા, સંત સાધુકી સેવા કરના વો તેરા કામ હૈ.” દેખો તુમારા બાપકો કાય હુઆથા તે વો સિદ્ધને આકર મિટાયાથા, ઇસકી તીસરી રાણીકા તું પુત્ર હૈ, તેરે ચાર રાણીઓ હૈ, પ્રથમકી દો યુજર મઠ, તેરે દો પુત્ર ઓર એક પુત્રી મર ગઈ અમી દો પુત્રી હૈ, પરન્તુ પુત્ર નહિ હૈ, ઇસકી તેરા મનમે ચિન્તા હૈ. તેરે માથેપર શત્રુ બહોત હૈ. દો રાણીઓમે તેરી પ્રીતિ હૈ. એકકું તો તું બોલતા બી નહિ.”

આ બધી પોતાની આગલી પાછલી વાત સાંભળી રાજા તો આશ્ચર્ય પામ્યો. તેણે બીજા પણ કટલાક પ્રશ્નો પૂછ્યા તેના પણ તેણે સાચા જવાબ આપ્યા. અને વળી કહ્યું કે દેખો તુમ પુત્ર સિવાય ત્રીન માસમે આ લોક કો છોડકર ચલે જાઓગે, ઓર તેરા રાજ્ય તેરા શત્રુકો મીલેંગા. આ સાંભળી રાજા તો ધણે દુઃખી થયો અને કહ્યું કે: “બાપજી, તેનો કાંઈ ઉપાય? ત્યારે બાપાએ કહ્યું કે:” ઉપાયમી હૈ. કિન્તુ તેરા મનકી ખાત્રી હોની ચાહીએ. દેખો આજસે સાતમે દિન સ્હવારમે તેરા પાળેલા કુત્તા ઓર તેરી સવારીકા ઘોડા મરજાયગા. દેખો એ દીન તક રાહ જોના. જો વો મર જાવે તો તેરી બાત પણ સચ માનીએ. ઓર તેરા પહેલી તેરી બહાલી રાણી રૂપ-કુંવરી આજસે દોઢ માસપર મરજાયંગી. ઇસકી ખાત્રી કરો, પીછે ખાન હૈ. આ સાંભળી રાજાનું તો મન ઉદાસ થઈ ગયું. અને તે પગે લાગીને ધેર ગયો.

પછી રાજાને ત્યાં જાવાના સામ્રીતો હતા તેને ચેતવી મૂક્યા અને સાતમે દહાડે આગલી રાત્રે ઘોડાને ચંદીમાં અને કુતરાને દુધમાં સોમલનાં પડીકાં પેલા સામ્રીતો જે રાજાને ત્યાં નોકર રહ્યા હતા તેમણે ખવડાવી દીધાં એટલે સાતમે દહાડે સહવારમાં ઘોડો ને કુતરો મરી ગયાં. તે જોતાં રાજાની વધુ ખાત્રી થઇ. પછી તે આઠમે દીવસે સિદ્ધ પાસે આવી પોતાને અને પોતાની રાણીને ખચવાનો ઉપાય પૂછવા લાગ્યો. રાણી પણ સાથેજ આવી હતી. રાણીને જોઇ પેલા સિદ્ધે કહ્યું: દેખ લડકી, રાજા કંજુસ છે. મરણ કે મુખસે ખચના બારી કામ છે. એક બડા બારી જનન કરના હોગા. હિસમે દો લાખ રૂપીયે ખર્ચ હોગા. ઓર દો લાખ રૂપિઆડી બાજણુકો દહાડ્યા દેના પડેગા. હમેરે તો કુછ કામકા નહિ છે. વો જનન ગંગા તિરે હોના ચાહિએ. જમ ઇસકા ફળ તુમકો મીલેગા તબ તુમારા પ્રાણ બચેગા. ઓર દુસરા યજ્ઞ પુત્ર કે લીયે કરના હોગા ઇસમે ત્રીસ હજાર રૂપિઆ ખર્ચ લગેગા ઇસસે તેગી કુખમે પુત્ર હોગા, વો દીર્ઘજીવો ઔર રાજકા માલીક બનેગા. વો રૂપીએ તુમસે ખર્ચ ન હોગા ઔર તુમારા કામ ન બનેગા.

આ સાંભળી રાજાએ તો આચકોજ ખાધો કે આતો જખરી વાત, પણ રાણીએ કહ્યું: એમાં શું, આપણા જીવ કરતાં એ રૂપિઆ તો શું પણ રાજા પણ નકામું છે. જાવ મહારાજ, એ ના કહેશે તો હું તેટલી રકમ ખારે પીએરથી લાવીને ખર્ચીશ. પછી કાંઈ છે. મરણની ખીકથી, રાણીના આગ્રહથી રાજાએ પણ કબુલ કર્યું અને સિદ્ધના કહેવા પ્રમાણે સામાન મંગાવી તેટલી રકમભાવ વિગેરે તૈયાર કર્યું. પછી સિદ્ધે કહ્યું કે દેખો, તુમારા માણસ કો હમેરી માથ સામાન લેકરે બેજો ઔર હમ ગંગા કિનારે જાકર સખ સામગ્રી તૈયાર કરેગા શીર તુમકો ચીડી લગેગા જખ તુમ આના. રાજાએ તે પ્રમાણે કબુલ કરી પેલા સિદ્ધ સાથે સર્વ સામાન અને રૂપિઆ ગંગા કિનારે કાશીએ મોકલ્યા. સાથે એવાર પોતાના માણસો પણ મોકલ્યા.

સિદ્ધ વિગેરે તેના સામ્રીતો પણ ગયા જે સામ્રીતો રાજાને ત્યાં રહ્યા હતા તે રાજાના માણસ તરીકે તેમની સાથે આવ્યા. સિદ્ધ અને તેના સામ્રીતો સામાન લઇ કાશી પહોંચ્યા અને ત્યાંથી રાજાના માણસોને પત્ર લખી પાછા મોકલ્યા કે આજથી

પંદર દિવસ પછી અમે પત્ર લખીએ એટલે રાણી સાથે આવવું.

ત્યાં ગયા પછી સામાન વેચી દષ્ટ બીજા રૂપીઆ લઈ પેલા બાલણે પોતપોતાને ઘેર ગયા અને દસેક દિવસે એક ગુપ્ત જા-સુસે જઈ રાજના એક નોકરને ફાડી એક કાગળ તેની પેટીમાં મૂકવાનો ઠરાવી થોડા રૂપીઆ આપ્યા. પેલા નોકરે તે કાગળ જાને માને રાજની પેટીમાં નાંખ્યો અને તેમાં લખ્યું હતું કે: ' સિદ્ધેશ્વર અહિ ગંગા કિનારે સ્વર્ગમાં પધાર્યા છે, તમારો યત્ન પૂર્યું થયો છે હવે તમે મૃત્યુના મોમાંથી છુટશે અને રાણીને આજ્ઞથી ચોથે મહિને ગર્ભ રહેશે. અમે હવે બુલોકમાં દસેક વર્ષ પછી આતીશું ત્યારે તમને મળીશું ! આ કાગળ વાંચી રાજને આશ્ચર્ય થયું તેણે કાચાએ તપાસ કરી હતી પણ સિદ્ધેશ્વર મળ્યા નહોતા તે કાગળ વાંચી આશ્ચર્ય પામ્યા.

આ પ્રમાણે બહુ માણસો મોટાં મોટાંને ઠગી પૈસા કમાવા-નો પધો કરે છે.

જીભ વચ્ચે દોરો અને સોયો ઘાલવો—કેટલાક જાદુગરો જીભની આરપાર દોરો ને સોયો ઘાલવાનો ખેત્ર કરે છે. તેઓ એક દોરો આખો ખતાવે છે. અને બીજા બે કકડા રાખે છે. તેઓ દોરો ખતાવીને હાથ ચારવણીથી તેની જગ્યાએ જીભને બે દાંત વચ્ચે ઘાલી જીભ બહાર કાઢી નીચેના દાંત અને જીભ વચ્ચે દોરો ડગાવી નીચેનો છેડો એક હાથે સીધો તળે પકડી રાખવો અને બીજે કકડો જીભની ઉપરના દાંત વચ્ચે ડગાવી ઉપરના હાથે તેને ડાંચો ખેંચવો, એટલે બે હાથે દોરાના કકડા સીધા ઝાલી રાખેલા જોઈ લોકો જાણશે કે: આખો દોરો જીભ વચ્ચેથી આરપાર કાઢ્યો છે.

સોયાનું પણ તેમજ હોય છે. આખો સોયો ખતાવી હાથ ચાલાકીથી સોયાના કકડા જીભને એવી રીતે અડાડી રાખે છે કે જાણે જીભ આરપાર સોયો ગયો છે. પહેલી જીભ બહાર કાઢી અણીવાળો સોયો ઉપરથી જીભમાં ઘાલવો હોય તેવો દેખાવ કરી તે જીભ ઉપર અડાડી ઉપરના હાથે પકડી રાખે છે અને નીચેથી જાણે સોયો તાણતો હોય તેવી રીતે બીજે કકડો જીભને અડાકી તેનો છેડો પકડી લે છે. કેટલાક લોકો અંદર જીભ આવી જઈ તેવા વચ્ચેથી પેલો સોયો રાખી જીભને બરવી દે છે. આમાં માત્ર હાથ ચાલાકી જ છે.

આંખમાં સોયો ઘાસ્યો—કેટલાક લોકો એક સોયો રાખે છે તે લોકોને બતાવી આંખમાં ખોસે છે ને રહેજ નાક બહાર રાખે છે તે જોઇ લોકોને આશ્ચર્ય થાય છે પણ પેલો માણસ હાથ ચાલાકીથી સોયો સંતાડી દે છે અને એક સોયાના છેડાનો ભાગ હોય છે તે આંખના ખૂણામાં ધાલી આંખ દબાવી બરવી રાખે છે. તે લોકોને બતાવે છે એટલે લોક જાણે છે કે આખો સોયો આંખમાં ઘાસી ધાલ્યો છે. પણ માત્ર હાથ ચાલાકી અને સોયાના કંકડાને આંખના ખૂણામાં આંખના પોપચા વતી પકડી રાખવાની ખૂબી છે.

પાઘડીમાંથી રૂપીઓ કાઢવો—જાડુગર હાથમાં રૂપીઓ લઈ કહે છે કે: જો જો એ રૂપીઓ મારા હાથમાંથી હવે અલોપ થઇ જશે અને પછી ગમે ત્યાં જતો રહેશે, એમ કહી મુડીવાળી, તેના ઉપર આમ તેમ બીજો હાથ ફેરવી રૂપીઓ હાથ ચાલાકીથી આધો પાડે કરી દઇ થોડીવારે મુડી ઉધાડી બતાવે છે તો રૂપીઓ જણાતો નથી. પછી કાંઇની પાઘડીમાંથી અથવા ગુંજમાંથી અથવા તો હાથીમાંથી તેજ રૂપીઓ હાથ ચાલાકીથી પોતાના હાથમાં પાછો લઈ કાઢી આપે છે. આમાં માત્ર હાથ ચાલાકીનીજ વાત છે.

પાઘડી બાળીન સાજી કરવી—કેટલાક જાડુગર પાઘડી કે કાંઇનો પટકો લઇને કહે છે કે જુઓ આના બે કંકડા કરી દઉં છું. એમ કહી તેના લોચો પોચો કરી ત્રણ બેવડ કરી બે છેડા આધા પાછા કરી એક છેડેથી ફાટી છે. અને પછી તે તેની ગાંઠવાળા બે છેડા ઉધાડા રાખી તેમાંના એક છેડાનો કંકડો તેમાં ખોસી તેને બાળે છે તે લોકો પાઘડી બળી એમ માને છે પણ પેલો ફાટેલો કંકડોજ બળે છે પછી તેને હોલવી નાંખી તે થોડીવારે ખંખેરી દે છે તે વખતે બળેલો છેડો આધા પાછો કરી દે છે. એટલે આખી પાઘડી હતી તેવી જણાય છે ને કાપેલો કે બળેલો ભાગ જણાતો નથી તેથી આશ્ચર્ય પામે છે.

ચાલતી ગાડીએ વીંટી કે ઘડીઆળ નાંખી દેઇ પાછું લાવવું—કેટલાક જાડુગર કાંઇની વીંટી કે ઘડીઆળ માગી લે છે પછી તેને મુડીમાં રાખી થોડીવારે મુડી ઉધાડી તે વસ્તુને ગેપ કરી દે છે ને કહે છે કે એવો ઉડી ગઇ. વળી પાછો થોડીવારે બીજા

હાથમાં બતાવે છે અને સર્વના દેખતાં ચાલતી ગાડીએ નીચે નાંખી દે છે. કેટલાક કુવામાં નાંખી દે છે. પછી થોડીવારે કોઇના ફાળાઆમાંથી કે કોઇના ગુંજમાંથી તે વીંટી કે ધડીઆળ કાઢી બતાવે છે. આ પણુ માત્ર હાથ ચાલાકીનોજ ખેલ છે.

આ લોકો પોતાની પાસે ધણી જાતની ઢોળ ચઢાવેલી જુડી વીંટીઓ, નંગ જડેલી વીંટીઓ તથા સોનેરી ને રૂપેરી જુડાં ધડીઆળો રાખી મૂકે છે. તે જોની પાસેથી વીંટી કે ધડીઆળ લે છે તે પોતાના હાથની મુઠીમાં રાખી હાથ આગેપાછો કરી હાથ ચાલાકીથી તે વીંટી કે ધડીઆળ પોતાના ગુંજમાં કે એવીજ કાંઈ જગ્યાએ નાંખી તેને બદલે પોતાની પાસેની જુડી વીંટી કે જુડી ધડીઆળ મુઠીમાં રાખી સર્વના દેખતાં ચાલતી ગાડીએ નીચે નાંખી દે છે. આથી નીચે પડતી વીંટી કે ધડીઆળ બધા દેખી શકે છે ને સાચુ માને છે કે આ માણસે આની વીંટી નીચે નાંખી જ દીધી. પણ તેણે ખરી વીંટી કે ધડીઆળ હાથચાલાકીથી જાનેમાને પોતાના હાથમાં લઈ કોઈના ફાળાઆમાંથી કે કોઈની દાઢીમાંથી કે કોઈના ગુંજમાંથી પોતાના હાથવડે કાઢી કહે છે કે જુડો, આ ભાઈ માથામાં વીંટો સંતાડી બેઠા છે. આ માત્ર હાથ ચાલાકીનોજ ખેલ છે.

ટીકીટ ફાડી નાંખી દઈ પાછી લાવો આપવી—કેટલાક જાદુગરો કોઈની ટીકીટ માગી તે પોતાના હાત વડે ફાડી નાંખી ચાલતી ગાડીએ નાંખી દઈ વળી તે ખરી ટીકીટ કોઈના ગુંજમાંથી કે પાકીટમાંથી કાઢી બતાવે છે. આ માણસ પણુ કેટલીક જુડી ટીકીટો પોતાની પાસે રાખી મૂકે છે. અને પેલાની ખરી ટીકીટ હાથ ચાલાકીથી આવી પાછી કરી તેને બદલે જુડી ટીકીટ પોતાની પાસેથી કાઢી બધાના દેખતાં ફાડીને નીચે નાંખી દે છે. અને વળી પોતે સંતાડેલી ખરી ટીકીટ કાઢી આપે છે.

કલાઇનું સોનું કરી ઠગનાર કીમીયાગરો—જે માણસોને વગર મહેનતે પૈસાદાર થવું હોય છે તેવા લોભી માણસોને ધુતનારા અનેક ધુતારા કીમીયાગરના વેશ આવી મળે છે. એવા લોકો બાવાનો કે જતીનો વેશ લે છે. પછી જમે તો અલમમાં તાંબાનો પૈસો મૂકાવી તેની મ્હોર બનાવે છે અથવા તો બીજાના દેખતાં સોનું બનાવવાની ક્રિયા કરી થોડા ધણા પૈસા હાથે એ એટલે લોકો જાણે છે કે આતો કીમીયાગર છે. પછી તેની પાસે લોભીયા માણસો સોનું બનાવવાની

વિદ્યા શીખવા આવે છે તેના તે યરોગ ખાટ ધડે છે. તે પોતાની પાસે એકાદ બે પોલી કલમો રાખી તેને છેડે થોડું થોડું સંતાડીને ઉપર મીણુ ચોટાડે છે. પછી સોનું બનાવતી વખતે એકાદ તોલો કલમ મંગાવી તેને ઉની કરાવે છે પછી થોડીધણી માંદી લબ્ધ નાખે છે અને એમણી અડધું થાય ત્યારે પોતાની કલમવતી દલાવે છે તેથી મીણુ બળી જતાં કલમમાં સંતાડેલું સોનું અંદર પડે છે. પછી કલમ બળી જાય ને સોનું એકલું રહે છે ત્યારે તેની રણી પાડી બતાવે છે કે જેનું આ સોનું બન્યું. તે જોઈ જોનારને આ વિદ્યા શીખવાની લાલચ થાય છે. પછી પેલો સાધુ કહે છે આ સોનાની લબ્ધ છે ૧ વાલ નાખીએ તો એક તોલો સોનું થાય. તારે શીખવું હોય ને જોટલી લબ્ધ બનાવી મૂકવી હોય તેટલું સોનું આવજો એટલે તારા દેખતાં લબ્ધ બનાવી આપીશ પછી તું સોનું બનાવ્યા કરજો. પેલો લોભીએ વિચાર કરે છે કે લાગતો ઠીક આવ્યો છે. થોડુંધણું માગી લાવીને, પોતાના ઘરમાં જજીસો હોય છે તે મળી મેચાર પાંચ હજારની સોનાની જજીસો લઈ આવ્યાને ત્યાં બતાવે છે. આવો કહે છે કે વનસ્પતિના રસનો તેને આજ રાતે પાસ દેવો પડશે સવારમાં પછી ભટ્ટા મૂકીશું. પછી જજીસો મૂકી પેલો ઘેર જાય છે. તે વખતે રાતે જજીસો લઈ આવો જતો રહે છે. સવારમાં પેલો આંખો યોજીને રહે છે. આવી રીતે સોનું બનાવી આપવાનું કહી ધણા માણસો ઠગી જાય છે માટે તેના ઉપર વિશ્વાસ રાખવો નહિ.

પુરુષોની છાતીમાંથી દૂધ કહાડવું—કેટલાક સાધુનો વેશ લઈ ધણા ચમત્કારો કરી બતાવે છે તેન બોળા લોકો સિદ્ધ માને છે. પણ તે કાંઈ સિદ્ધ હોતા નથી. એક નાની સરખી વાદળીના કકડાને દૂધમાં પલાળી પોતાની પાસે રાખે છે પછી કાંઈની પાસે જઈ દેખ પુરુષની સ્ત્રી આંદર સ્ત્રીકા પુરુષ બના શકાતા હું. એમ કહી હાથ ઉઘાડો કરી બતાવે છે અને થોડીવારે આવોપાછો કરી વાદળી છુપાવેલી હોય છે તે હાથમાં લઈ પેલા પુરુષની છાતી પાસે મૂકી દેખાવે છે તેથી વાદળી દેખાતાં દૂધની ધાર થાય છે, તે પોતાની પાસેની એક નાની સરખી દુધની ટોચલી હોય છે તેમાં ઝીલે છે. દુધ તે ટોચલીમાં થોડું હોય છે ને થોડું વાદળીમાંથી પડે છે. પછી પેલો હાથ છાતી ઉપરથી લઈ વાદળી હાથ ચાલાકીથી સંતાડો દે છે એટલે લોકો વિચાર કરે છે કે આ શું પુરુષના સ્તનમાં દૂધ કહાડ્યું. ભાઈ જબ્બ થયો. આતો સિદ્ધ ધારે તે કરે એવો છે.

દાણા જોઈ ડગનારા જતી-જોષી કે જુવા-કેટલાક માણસો માણસ માંદુ થતાં તેના ઉપર દાણા ઉતારીને આવા જતી કે સાધુ પાસે બતાવે છે પછી તેની એકીએકી લેખે મણી એક દાણા પોતાના હાથમાં રાખે છે. અને ચાર દાણા પેલું જોવા આવનાર પાસે ચાર દીશ્વામાં નંખાવે છે તે વખતે પોતાની હાથેળીએ થુંક ચોપડી દાણાની ઢગલી ઉપર મૂકી દે છે તે પેલા લોકોના જોવામાં ન આવે તેવી શુક્રિતથી તરત મૂકીને ઉપાડી લે છે તેથી હાથે દાણા ચોટી જાય છે. પછી પોતાના હાથમાંના એક દાણા બતાવી તેના ઉપર બીજો હાથ જેમાં દાણા ચોટવા હોય છે તે ઉધો પાડી મસજે એટલે પંદર વીસ દાણા નોચે પડે છે પછી પેલા દાણા જોનારને કહે છે કે જો. આ એક દાણાના કેટલા દાણા થયા? પેલા પણ જોનારા બિચારા આશ્ચર્યમાં પડી જાય છે. પછી તે કહે છે કે ભાઈ એતો સાધના એવી હોય એવી રીતે શ્રદ્ધા ઉત્પન્ન કરાવી પેલાને કહે છે કે આ માણસને જૂત જમરૂ વળગ્યું છે તેની સાથે બીજાં ધણાં વળગણુ છે એટલે તેને કાઢવું મુશ્કેલ પડશે પચીસ ત્રીસ રૂપીઆ ખર્ચવા તૈયાર થાય છે અને આવી રીતે ધણા માણસો ભોળે ભાવે પેલા જતી-જુવાને પૈસા આપે છે. જો નથી આપતા તો વધુ વહેમ ધાલી દે છે તે એટલે સુધી કે જો તમે આનો ઉપાય નહિ કરો તો બે મહિના પછી કાંઈ વળશે નહિ ને તે વળગણુ આનો જીવ લખને જશે. આવી રીતે કહી તેને ડગે છે.

હાથ જોઈ ધુતનારા જોષી ધુતારા—ધણા જોષીઓ તેમજ ભગવાં કપડાં પહેરનારા સાધુ મો લોકોના હાથ જોષને તેના ભાવ-બ્યની વાત કહીને ડગવાનો ધંધો કરે છે. હાથ જોવાની સામુદ્રિક શાસ્ત્રની વિદ્યા સાચી છે. પણ આ લોકોને તે વિદ્યા આવડતી નથી માત્ર અનુમાનથી તેને કહ્યાં કરે છે. ધણીવાર આગલે દિવસે અડોશી પડોશીને તે પૂછી લે છે કે આ માણસને છાકરાં કેટલાં છે, ભાઈ-બેન કેટલાં છે, સ્ત્રીઓ કેટલી છે, સ્થિતિ પહેલાં કેવી હતી, હાલ કેવી છે. આમ પૂછીને બીજે દિવસે સાધુનો કે જોષીનો વેશ લઈ તેનો હાથ જોઈ સડસડાટ આગલી પાછલી વાત કરી દે છે. છાકરાં આટલાં છે, આટલાં ગરીબ, આ આટલી છે, પહેલાં તમે ગરીબ સ્થિતિમાં હતા, અત્યારે બે પૈસા મળે છે પણ બચતું નથી, એક વાતની મનમાં ચિન્તા રહે છે. માત્ર અમુક ગ્રહ નડે છે. તેનું

જો દાન જપ થાય તો તે મહ નડે નહિ. ત્રણ વર્ષ પછી તમારું લાભ્ય હિંચડાવું. હું બતાવું તે ક્રિયા કરવાથી વધુ લાભ થવાનો. પ્રભ નથી હોતી તો કહે છે કે: 'હું કહું તે અમુક ક્રિયા કરો તો ૭ માસમાં ગર્ભ રહેશે. આપું આપું' કહી એકાદ મોટો બહેમ લરવી દે છે. પછી પેલા નડતરને દૂર કરવા સીર્વા અને પૈસા પગલીને ચાટ્યા જાય છે. આ બધા ધુતારા સમજવા. કોઈ દિવસ તે લોકાથી ઠગાવું નહિ.

પ્રભ થવાનો લાભ્ય આપવી—કેટલીક સ્ત્રીઓને પ્રભ થતી નથી તેથી મિચારી પ્રભ થવા માટે સાધુ સંત કે જાતીઓની પાસે જાય છે. પછી લાં દાય બતાવી કહે છે કે મહારાજ. મારા કર્મમાં કેટલાં ફળ છે. પછી પેલા જાતી કે સાધુ કહે છે કે બાઈ, તારા કર્મમાં ત્રણ ફળ છે પણ મંગળ અને શુભનો દોષ હોવાથી તને પ્રભ થતી નથી. જો તું થોડુંક ખર્ચ કરી તે મહના દોપને દૂર કરે તો પ્રભ થાય. પચીસેક રૂપિયા ખર્ચ થાય તેમ છે. હું તને એક જંત્ર કરીને આપું તે માદળીયામાં રાખવાથી ૭ માસે તને ગર્ભ રહેશે. જો તું આ મહના દોષ દૂર નહિ કરે અને તેને અંગે જપ કરવા પડશે તે નહિ કરાવે તો તને પ્રભ થવાની નહિ. વળી બીજો શત્રુનો મહ છે તે ડોકીયું કાઢી રહ્યો છે તેથી તારું શરીર હાલ જે સાળુ માંદુ રહે છે તે ચાર માસ પછી તને સખત મંદ-વાડ લાવશે. પછી તેમાંથી બચવું કઠણ થશે. આમ કહી તેને બહેમ બાંધી દે છે. પછી કહે છે કે જોયું, આ દીવાળીને મેં જંત્ર કરી આપ્યો તેથી ચડતો દહાડો થયો, આ સુરજ મોટી હાડ જેવી થઈ હતી છતાં કશું થતું નહોતું તેને પણ ચડતો દહાડો થયો. માટે તારી મરજ હોય તો પચીસ રૂપિયા ખર્ચ કર. એ રૂપિયા કાંઈ અમારે ખાવા નથી. એ તો અમારે ખર્ચ નાંખવાના છે.' આપું કહી પેલી ભોળા સ્ત્રીને બહેમ બાંધી રૂપિયા પડાવી લે છે અને જંત્ર કરી આપે છે. કાંઈને ધણી સાથે બનતું નથી હોતું તેને પણ આકુ અવળુ સમજાવી એકાદ એ ચમકારો બતાવી અને કહે છે કે: હું તને એવું કરી આપું કે તારો ધણી તનેજ દેખે. જો આ માંચુકીને તેના ધણી સાથે બીલકુલ બનતું નહોતું તેને મેંજ જંત્ર કરી આપ્યો હતો તે હવે તેનો ધણી તેનેજ દેખ્યાં કરે છે. આપું કહેવાથી પેલી બાઈને વિશ્વાસ એસે છે અને જતિને રૂપિયા આપે છે. આ પણ

એક પ્રકારની ઠગાઇ છે. આ લોકો માત્ર ધંધો જ માંડી બેઠા હોય છે. માટે કોઈ પણ જાતિ, સાધુથી કે જોષીથી ખેતરાતું નહિ.

પીર આગળ બેડી તોડવી—કેટલીક જગ્યાએ ચોરી થાય છે ત્યારે બંદેશવાળા માણસને પગે બેડી પહેરાવી પીર પાસે લઈ જાય છે. તેમાં જો તે ચોર હોય તો બેડી તુટે નહિ અને ચોર ન હોય તો બેડી તુટે છે. એવો પીરનો ચમત્કાર માને છે. પણ આ પીરના મુખવરો બેડી જ એવી ઘડાવી રાખે છે કે તે ખર ન પડે અને સ્હેજ આચકો આવતાં તુટી જાય. એમાં કોઈ મહાત્મ્યની વાત નથી પણ બેડી બનાવવાની લવારની કારીગરી છે.

પીસ્તોલની ગોળી માણસને મારવી—કેટલાક લોકો એક પીસ્તોલમાં ગોળી નાખી સર્વના દેખતાં સામા માણસના ઉપર તાકીને ફાંડે છે. તેથી સામો માણસ ગળડી પડે છે અને વાગેલી ગોળી મોંમાંથી કાઢી બતાવે છે તેથી સર્વ કાંઈને આશ્ચર્ય થાય છે. આમાં આ માણસે બધા લોકોને સાચી ગોરી બતાવી પછી તેને પીસ્તોલમાં બરતી વખતે તે ગોળી પોતાની પાસે રાખી તેને બદલે પારા ઉપર મીથુ દબાવેલી બનાવડી ગોળી પીસ્તોલમાં નાખે છે. તે ફાડતાં સામો માણસ કળ ખાઇને પડે છે અને પોતાના મોંમાં એક સાચી શીશાની ગોળી રાખેલી હોય છે તે કાઢી બતાવે છે તે જોઇ લોકોને આશ્ચર્ય થાય છે.

જીભ કાપવી—કેટલાક માણસો જીભ કાપવાનો ખેલ કરે છે તેઓ કોઈ બકરાની કે કુતરાની જીભ કાપી તેનો કડકો પાસે રાખે છે પછી બધાને જીરી બતાવી સામા માણસની જીભ કાપવા જાય છે તે વખતે પેલો માણસ જીભ ટુંકાવી નાખે છે અને તેને બદલે પેલો બકરા કે કુતરાની જીભનો કડકો તેના મોંમાંથી બહાર ખેંચી મોંમાં રંગ રાખ્યો હોય છે તે વડે રંગવાળી કરી બધાને બતાવે છે તેથી લોહીવાળી જીભ દેખાય છે. જેની જીભ કાપી હોય છે તે આંખો આંખો ચઢાવી તમરી ખાઇ નીચે પડે છે તેથી જોનારાને દયા આવે છે. પણ થોડીવાર પેલો માણસ કહે છે કે મારા પીરના સતથી તેની જીભ હવે સાજી કરૂં છું એમ કહી પેલાના મોંમાં પેલો કડકો ઘાલી જરા મોં ઘોવરાવી માથે કપડું બાંધાડી મોં સાફ કરીને બધાને બતાવે છે કે જોયું જીભ સાજી થઇ ગઇ. પેલી બકરીની જીભ પછી આઘી પાછી કરી દે છે તેથી બોળા લોકો સાચું માને છે.

માથું કાપી થાળીમાં મુકવું—કેટલાક જાદુગરો માથું કાપીને થાળીમાં મુકવાનો ખેલ કરે છે. તે લોકો હદ કરે છે. આ લોકો એક પડદામાં અથવા તો તંબુમાં તે ખેલ કરે છે તેમાં પ્રથમથી બે ખાડા કરી રાખી તેના ઉપર ચાદર પાથરેલી હોય છે. પછી અંદર જઈ પેલા જે માણસનું ઘડ જુદું કરવાનું હોય છે તેને ખાડામાં બેસાડી માત્ર તેનું માથું જ ઉપર રહે તેવી રીતે રાખી તેના ગળા આગળ બે કડકાની થાળી હોય છે તે મૂકી દે છે એટલે લોકો જાણે છે કે માથું કાપીને થાળીમાં મુક્યું છે વળી તેમાં લાલ રંગ પલાળીને નાખેલો હોય છે એટલે લોકો પણ જણાય છે. હવે એક ખાડા તળે મીણનું પુતળું—માત્ર ઘડજ સંતાડી મુક્યું હોય છે તેને બહાર કાઢી તેને પેલા માણસ જેવાજ કપડાં પહેરાવી છતુ ચુવાડે છે. તે માત્ર ઘડ ગળા સુધીનોજ લાગ હોય છે. ગળા આગળ જરા રૂના કુચા રાખી તેને લાલ રંગ છાંટે છે એટલે ઘડમાંથી લોકો વહેતું હોય તેવું જણાય છે. પછી લોકોને અંદર જઈ દેખાડે છે તો ઘડ અને માથું જુદું જણાય છે.

વળી કેટલાક બે બાકડા રાખે છે અને એકઠા ટેબલ રાખે છે. તે ટેબલમાં એક કાંણું હોય છે તેમાં થઇ માથું ટેબલ ઉપર રાખે છે, અને પોતે ટેબલ નીચે બેસી રહે છે. ગળા આગળ એક બે સાંધાવાળી થાળીને સજડ મૂકી દે છે તથા થોડો લાલ રંગ પલાળી નાખે છે એટલે લોકો જાણે ખરું માથું કાપીને મુક્યું હોય તેમ જાણે છે. બીજાં માણસ એક બારડીલ ઉપર બેસી સુઇ જાય છે. અને માથું તેની જોડેની બારડીલના કાંણમાં રાખી માત્ર ઘડજ ઉઘાડું રાખે છે. એટલે જોનાર ઘડ ને માથું જુદાં છે એમ માની આશ્ચર્ય પામે છે, પછી પડદો ખંધ કરી પેલા માણસ બહાર આવી બધા વચ્ચે ઉભો રહે છે એટલે લોકો જાણે છે કે આ માણસનું માથું તેના ઘડ ઉપર ચોટાડી દીધું.

રાત્રે ખેલ કરે છે ત્યારે તો ઘડ પણ પેલા માણસને મળતું મીણનું બનાવે છે અને માથું પણ મીણનું પેલા માણસના રૂપ રંગ જેવું જ બનાવી એક થાળીમાં મૂકી બહાર ફેરવીને બતાવે છે. જેથી લોકો આશ્ચર્ય પામે છે.

આખું કાપીને બતાવવી—કેટલાક જાદુગરો પોતાની આંખ છરી વડે કાચી કાઢીને બતાવે છે. આ લોકો કાંઈ જાનવરની

આખ કાચી લાવી પોતાની પાસે સંતાડી રાખે છે પછી બધાના દેખતાં છરી આખ આગળ લઈ જઈ જરા કમકમાડી ઉભી કરી હળવે લઈ પેલી જાનવરની આખ હાથમાં લઈ બધાને બતાવે છે ને એક આખ બંધ કરી દે છે વળી જરા પોથીનો રંગ પલાળી આખ આગળ લોહી નીકળ્યા જેવું દેખાય માટે પલાળી છાટે છે તેથી લોકો સાચું માને છે કે આ માણસે આખ કોરી કાઢી છે.

મોંમાંથી બહાર કાઢવા—મુંજની દોરીના ઝીણા કટકા કરી એક નાની પોટલીમાં બાંધી પાસે રાખી હાથ ચાલાકીથી તેની અંદર ચીણુગારી મૂકી પછી તે પોટલી બે દાંત વચ્ચે રાખી કુંક મારવાથી ધુમાડો થઈ બહાર થાય છે. તે વખતે બે હોઠ પહોળા રાખે છે તેથી દાઝતો નથી ને મોઢે બીના લુગડાનો કકડો દબાવે છે. વળી કુંક મારે છે ને બહાર કાઢે છે એ અંદર આસ ખેંચતાં ચોલવઈ જાય છે. જેથી લોકો જાણે છે કે મોંમાંથી બહાર કાઢે છે.

લાકડીમાંથી પાણી કાઢવું—કેટલાક સાધુ પોતાની લાકડી-માંથી પાણી કાઢે છે. તે જોઈ જોનારા આશ્ચર્ય પામે છે. આ લોકો પોતાની પાસે નાની વાદળીનો કકડો પલાળીને રાખે છે પછી કાંઈ ન જુએ તેવી રીતે પહેલાં તો હાથ તથા લાકડી કોરી બતાવી હાથ ચાલાકીથી બીજાની નજર ચુકતી પોતાના હાથમાં વાદળીનો કકડો લઈ લાકડીનો છેડો હાથમાં લઈને દબાવે છે તેથી વાદળી દબાતાં પાણી લાકડીમાંથી ટપકતું જણાય છે તે જોઈ લોકો આશ્ચર્ય માને છે.

આકાશમાં દીવા સાથે ડબો ઉડાવવો—પતંગનો પાતળો કાગળ લાવી તેને કાપી ચુંદરવતી ડબાની માફક ગોળાકાર ડબો બનાવવો, ઉપર ગોળ કરવો તેમ નીચે પણ ગોળાકાર કરવો. ઉપરથી બરાબર વચ્ચે એક ઝીણું લોઢાનો તાર બાંધવો. તેના છેડે એક જાડી રૂની દીવેટ કરીને તેલથી પલાળવી પછી તેને તળીએ નાનું કાણું રાખેલું હોય તેમાંથી દીવેટ સળગાવી તે ડબાને જગીન ઉપર મૂકવો પછી થોડીવારે દીવાના ગાસના જોરથી તે દીવા સાથે ડબો ઉડે એટલે ચઢી જવાનો. તેમાં વચ્ચેની દીવેટ વાંકા ચુકી ન રહે તેની કાળજી રાખવી કારણ જો દીવેટ વાંકી હશે તો તે કાળજીના ડબો બળી જવાનો. આ જોઈ લોકો આશ્ચર્ય પામે છે.

પાણીના તપેલામાંથી રૂપીઓ ન નીકળી શકવો—એક તપેલામાં પાણી ભરાવી તેમાં રૂપીઓ નાંખવો અને તેની પાસે એક

પડદો બાંધેલા હતા તેની અંદર એક માણસ બેસી વીજળીના મશીનની પેટી હતી તેમાંનું ચક્ર ફેરવ્યા કરતો, તે મશીનનો એક તાર પેલા તપેલા નીચે મૂકી લોક ન દેખે માટે તેના ઉપર ધુળ નાંખી હતી. તે વીજળીના તારમાં યદ્ય તપેલામાં પણ વિજળીનો પ્રવેશ થતો હતો. પછી પેલા તપેલામાં ફીઓ નાંખારી કોઈપણ પાસે તે ફીઓ બહાર કઢાવા કહેવું. જે માણસ તપેલામાં હાથ ધાલવા જશે તેને વીજળીના ભેરથી તેના હાથની રગો ખેંચવા લાગવાની અતે વીજળીનો ધક્કા લાગતાં પાછો પડવાનો. આથી તે ફીઓ ખીખ કોઈથી કઢાશે નહિ. પણ જનકુમર કાઢી ચકશે. કારણ જે વખતે જનકુમર ફીઓ લેવા જાય તે વખતે પેલો અંદરનો માણસ વોજળીના મશીનનું ચક્ર ફેરવવું બંધ કરે છે તેથી તપેલામાંથી વોજળીનો પાવર જતો રહે છે. તેથી તે કાઢી શકે છે. આ જોઈ લોકો આશ્ચર્ય પામે છે.

ખીલા જડેલી પાટ ઉપર બેસવું અથવા સુવું—કેટલાક સાધુઓ એક પાટને લોઢાના ખીલા જડાવીને તેના ઉપર બેસે છે અથવા સૂઈ રહે છે. આમાં કાંઈ ચમત્કાર નથી પણ રાજના અબ્યાસથી બની શકે છે. તેમ ખીલા પણ છુટા હોય છે.

પૃથ્વીમાં બાણુ મારી પાણી કાઢવું—જ્યાં બાણુ મારી પાણી કઢાડું હોય ત્યાં જમીનમાં ખાડો ખોદી એક રબ્બરની કે લોઢાની નળી ધાલવી પછી ત્યાંથી જમીનમાં નળી ધાલી પડદા પાછળ લઈ જઈ તે નળીનો સંબંધ એક તાંબાની નળીના યુધે રાખેલી ચકલી સાથે જોડી દેવો. તાંબાની નળી પાણીથી ભરી દેવી તે તાંબાની નળીનું પાણી-પેલી રબ્બરની કે લોઢાની નળી વાટે તેના છેડા આગળ આવશે. હવે તેનો છેડો જમીનમાં દાટી તેનો થોડો ભાગ ઉભો રાખી તેના ઉપર મીણુ દબાવી રાખવું તેથી પાણી જશે નહિ તેના ઉપર ધુળ પાથરવાથી જમીન જેવી જમીન જણાશે. માત્ર તે જગાનું નિશાન રાખી મૂકવું. હવે લોકોના આગળ તમાસો કરતી વખતે પેલી નળીનું મોં હોય તેમાં હળવે રહીને તીર મારવું તે તીરથી મીણુ ઉઘડી જતાં નળીમાંથી કુતારાની માફક જમીન ઉપર પાણીની ઊળ ઉડવા લાગશે. આ જોઈ લોકો અગ્ન્યખીમાં પડી જાય છે. જ્યાંસુધી ખડકમાંની પત્તાલીમાં પાણી હોય છે ત્યાં સુધી જોસબેર નળીમાંથી કુતારા માફક પાણી ઉછળવા લાગશે.

પાણીમાં સોયો તારવી—કેટલાક લોકો પાણીની ઉપર લોહાની સોયો નાંખે છે અને તે તરે છે ત્યારે લોકો જાણે છે કે લોહાની સોયો એના મંત્રથી તરી, પણ તે ખોટું છે. ત્રીણી સોયો લાવી લુગડા વતી જરા ધસીને પાણીમાં નાંખવાથી તરે છે.

બાટલીમાંથી કબુતર કાઢવું—એક બાટલી બતાવી જાદુગર આમતેમ લોકોને સમજાવી પ્રથમ ખાલી બાટલી બતાવે છે. પછી થોડીવારે તે બાટલીને આઘીપાછી કરી બદલી નાંખી બીજી બાટલી તેના જેવડી બતાવે છે તો તેમાં કબુતર જણાય છે તે જોઇ લોકો વિચાર કરે છે કે તેમાં કબુતર શી રીતે ધાડ્યું હશે. પછી તે બાટલી ફોડી કબુતર ઉરાડે છે. તે કબુતર પાળેલું હોવાથી ઉડી જતું નથી પણ તે મદારીની પાસે કુદ્યા કરે છે. તે પહેલાંથી એક બાટલીને તળીએથી ફોડીને કબુતર અંદર ધાલી તળેનું બુધું ચોટાડી દે છે. તે સાંધાવાળો ભાગ હાથમાં રાખે છે તેથી આખી બાટલી જણાય છે. પછી પ્રથમ ખાલી બાટલી બતાવે છે અને તેને ટેબલ ઉપર મૂકી ઉપર પડેલા દાંડે છે તે વખતે ટેબલ નીચે માણસ સંતાઇ રહ્યો હોય છે તે જોમાં કબુતર ધાડ્યું હોય છે તે સીસો મૂકી ખાલી શીસો લઇ લે છે. પછી ઉપરનું બુધું કાઢી નાંખતાં કબુતર સીસામાં ઉતરેલું દેખાય છે. તે જોઇ લોકો મંત્રવિદ્યા સમજે છે.

પાણીમાં ધુળ નાંખી ખસેડવી—એક પત્તાલામાં ચપટી ધુળ નાંખવાથી તે પાણી ઉપર તરે છે. પછી તેમાં આંગળી ધાકવાથી ધુળ જુદી થતી નથી પણ આંગળી પાછી કાઢતાં પાછી ધુળનું પડ એકઠું થઇ જાય છે. જ્યારે ધુળ ખીજતી આંગળી ધક્કાવાથી જુદી થતી નથી ત્યારે મદારી કહે છે કે: “દેખો અમ મેં આંગળી કાઢતા હું ઇસસે ધુળ જુદી હો જાયગી! એમ કરી પોતાના કાનમાં આંગળી ધાલી મંત્ર બજાવતો ડાંગ કરી કાનના મેલવાળી આંગળી પાણીમાં ધુળના પડ વચ્ચે ધાલે છે તેથી તે ધુળ જુદી પડે છે તે જોઇ લોકોને આશ્ચર્ય થાય છે. પણ માત્ર તેનો કાનના મેલના સ્પર્શથી ધુળ જુદી પડે છે બીજું કંઈ કારણ નથી.

ખડુરૂપી દાંત લાંબા કરે છે તેની રીત—ખડુરૂપી ધણા વેશ લે છે. ધડીમાં ધરડી ડાશીનું રૂપ લેઈ દાંત બહાર કાઢે છે. તેઓ બે નીચેના ને બે ઉપરના દાંત તૈયાર કરાવી મોંમાં રાખી મૂકે છે. તે રાતદિવસના અભ્યાસથી મોંદું આમતેમ ફેરવી મોંમાં રાખી મૂકેલા લાંબા દાંત હોઈ તળે દયાની બહાર કાઢી બતાવે છે. તેથી લોકોને

નવાઈ લાગે છે. વળી માથું હલાવી કંપ થતો હોય તેમ કરે છે અને ખૂંધી રીતે ચાલે છે, તે માત્ર રાજના અભ્યાસથી મટે છે.

પીસ્તોલમાંથી છુટતી ગોળી પકડવા વિષે—ફટલાક લોકો પોતાની પાસે પીસ્તોલ રાખી તેમાં બીજા માણસ પાસે દારૂ ભરી સીસાની ગોળા નંખાવી અને પછી તે દારૂ ઠાંસવા માટે પીસ્તોલ પોતાની પાસે લઈ દારૂ ઠાંસવાના સળીઆવડે ચાલાકીથી અંદરથી ગોળા ખેંચી કાઢી હાથમાં લઈ લે છે. તે અંગુઠા અને હથેળી વચ્ચે રાખી લઈ પછી પીસ્તોલ ફેડવા બીજાને આપી પોતાના સામે ફેડાવે છે. પેલો ત્રીજો માણસ પીસ્તોલ ફેડે છે તે વખતે જાણે આવતી ગોળી પકડી લેતો હોય તેમ પોતાના હાથમાં પ્રથમથી કાઠી લીધેલી ગોળા હાથ લાંબા કરી મુકીમાં લઈ લે છે ને લોકોને બતાવે છે કે જુઓ ઇજ્જ થયા વગર આ ગોળા મેં આવતી ઝડપી લીધી. આ જોઈ લોકોને નવાઈ લાગે છે.

કાચની બાટલીમાં ઇંડુ ઉતારવું—ઇંડાને અંગુરી સરકા-તેજા નામની દવા આવે છે તેમાં ઇંડુ પલાળવાથી પોચુ રૂ જોડું થતાં સીસામાં રૂની માફક ઉતરી જાય છે પછી તે સીસામાં ઠંડુ પાણી રેડવાથી તે ઇંડુ કંકણ થાય છે. તેને સીસામાં જોઈ લોકોને આશ્ચર્ય થાય છે કે આ ઇંડુ સીસામાં શી રીતે ઘાટું હશે. પણ તે તો માત્ર દવાથી બને છે.

દારૂ બાંધેલી વીંટી દારૂ બળવા છતાં ન પડે—દારૂને મીઠાવાળું પાણી પછંને સુકવે એ રીતે બેચાર વાર દારૂને મીઠાના પાણીનો પટ દબને સુકવી તૈયાર કરવો. પછી તેને એક છેડે વીંટી બાંધી બીજે છેડા કડે બાંધેલો ને તળેથી દેવતા વડે દારૂ સળગાવવો તેથી દારૂ બળશે પણ વીંટી નીચે પડશે નહિ.

દેવને મંદીરમાં અંદર રાખવા—મંદીર ચણાવતી વખતે શીખરમાં તથા જ્યાં મૂર્તિ અંદર રાખવાની હોય તેની નીચે જમીનમાં લોહચુંબકના પથરા દટાવવા. લોહચુંબક લોહાને પોતાની તરફ ખેંચે છે એ સ્વાભાવિક નિયમ છે. હવે જે મૂર્તિ ઘડાવો હોય તેમાં નીચેની બાજુએ તેમજ માથાની બાજુએ લોહાનો ભાગ રાખી વચ્ચેવચ્ચે લોહાનો સળીઓ રાખે છે. ઉપરનો લોહાનો ભાગ કાળા રંગથી રંગવાથી વાગની માફક કાળો દેખાય છે અને નીચે પણ કાળા દેખી શકે નહિ તેવી રીતે લોહાનો ભાગ રાખે છે પછી જમીનથી

થોડે ઉંચે તે મૂર્તિ રાખવાથી તેમાંના લોકાને નીચે દાટગો લોક-
ચુંબક પોતા તરફ ખેંચે છે અને શિખરમાંના લોકચુંબક પોતા
તરફ ઉંચે ખેંચે છે તેથી મૂર્તિ અદ્ધર રહે છે. તે જોઈ દર્શન
કરવા આવનાર તો આ મૂર્તિને અદ્ધર જોતાં સાક્ષાત પરમેશ્વર
તુલ્ય માની પુંજરીનું માન વધારે છે.

પીસ્તોલ ફોડી પોપટનાં બચ્ચાં કાઢવાં—ફટલાક જાદુગર
પીસ્તોલ ફોડી પોપટનાં બચ્ચાં કાઢે છે. આ લોકો પોતાના સામી-
તની પાસે પોપટનાં બે નાનાં બચ્ચાં સંતાડી રાખે છે. પછી પ્રથમ
પીસ્તોલ બધાંને બતાવી પાછો પોતાની ઝોળી જ્યાં પડી હોય છે
ત્યાં જાય છે અને હાથ ચાલાકીથી પોતાના સામીત પાસેનાં બે
બચ્ચાં હાથમાં લઈ પીસ્તોલ ફોડતી વખતે હાથમાંથી છોડી દે છે
એટલે તે બચ્ચાં પીસ્તોલમાંથી નીકળ્યાં એમ લોકોને લાગે છે.

સાચી જજીસોને બદલે જુડી જજીસો થઈ જવી—ફટ-
લાક માણસો બીજા માણસને સસ્તી કિંમતમાં જજીસો આપવાની
લાલચ આપે છે અને કહે છે કે અમારે દેવું ધણું થઈ ગયું છે માટે
આ જજીસો ગીરો મુકવી છે. આ જોઈ ફટલાક લાલચુ માણસો
લોભાય છે. તેને પ્રથમ સાચી જજીસો આપી બગ્ગરમાં કિંમત કરાવા
મોકલે છે અને બગ્ગરમાં જે કિંમત થાય તેના કરતાં અર્ધા કિંમતે
તે જજીસો તેમને આપે છે. હવે પેલી સાચી જજીસો જેવીજ જુડી
પીતળની કે તાંબાની જજીસો સોને રસાવીને તૈયાર રાખે છે. તે
પેલી સાચી જજીસો અંકાવીને ઘેર આવ્યા પછી પેલાને રૂપીઆ
લેવા ઘેર મોકલે છે તે વખતે સાચાને બદલે તેના જેવી જ જુડી
જજીસો બદલી નાંખી તેને જુડી જજીસો આપે છે. પૈસા લઈ પેલો
માણસ ચાલ્યો જાય છે અને પછી પેલાને મોં દેખાડતો નથી. જ્યારે
પેલો માણસ જજીસો વાપરે છે ત્યારે કે થોડા દિવસ પછી કાંઈક છે
ત્યારે સોનાનો ઢાળ જતાં રહેતાં જુડી જજીસો જજીસો પસ્તાવો
કરે છે. માટે આવા માણસોનો વિશ્વાસ રાખવો નહિ.

એક રૂપિઆના સો રૂપિઆ કરવા—પ્રથમ પોતાના હાથ-
માં એક રૂપિઆ રાખી બધાંને બતાવે છે ને કહે છે કે જો જો
આ એક રૂપિઆ હમણાં ઉડી જશે ને બીજા સો રૂપિઆ લઈ આ-
વશે. પછી મુઠીવાળી તેને મંત્રવાનો ઢાંત્ર કરી તે ઉપર કુંકો મારે
છે એમ કરતાં તે રૂપિઆ આંધો પાછો કરી દે છે. પછી કપડાં
કાઢી નાંખી માત્ર એક પહેરણું ધોતીયું રાખે છે. પછી પછોડી ઝાઢી

એકદમ કાંઈના હાથ કે ચાળી ધરાવી એ પોશાથી રૂપીઆનો ઢગલો કરી દે છે તે જોઈ લોકોને નવાઈ લાગે છે. આ માણસ એ જાજ વચ્ચે રૂપીઆ સંતાડી રાખે છે. તે કાંઈ ન જાણે તેવી રીતે પછેડી ઓઢીને લઈ લે છે. ને પોશવતી પછી રૂપીઆ બીજાને આપે છે. આ કાંઈ મંત્ર નથી પણ હાથ ચાલાકી છે.

પેટી રૂપીઆથી ભરી રૂવી ને ખાલી કરવી—એક પેટી કરાવી તેમાં એ ખાનાં રાખવાં તે ખાનાં જણાય નહિ તેવાં રાખવાં. અને ઢાંકણું પણ એક તળે અને એક ઉપર એમ રાખવાં, પછી પ્રથમ ઉપરનું ઢાંકણું નાનું રાખવું તેમાં ત્રીસ ચાળીસ રૂપીઆ નાંખવાથી ખાનું ભરાયલું જણાય એવી રીતે બનાવવું પછી તેને એક ટેબલ ઉપર મૂકી તે ખાલી પેટીને રૂપીઆથી ભરી દેવાનું કહી તે પછી તે પેટીની નીચેનું ખાલી ખાનું બધાને બતાવવું. પછી પેટીને ખાલા ખાનું તળે રહે તેવી રીતે ટેબલ ઉપર મૂકી કહેવું કે જો જો હવે તે રૂપીઆથી ભરાઈ જશે એમ કરી દૂર ઉભા રહી એક પીસ્તોલ ફાડવી પછી બધાના દેખતાં ઉપરનું રૂપીઆવાળું ઢાંકણું ઉઘાડવું તો પેલા રૂપીઆ બધાના જોવામાં આવતાં પેટી રૂપીઆથી ભરેલી જણાશે પછી તેને વળી ટેબલ ઉપર અવળી મૂકી કહેવું કે હવે બધા રૂપીઆ ઉડાડી દઉં છું એમ કરી પીસ્તોલ મારવી ને ઢાંકણું ઉઘાડવું તો પેલું ખાલી ખાનું બધાના જોવામાં આવતાં રૂપીઆ ઉડી ગયેલા જોઈ લોકો આશ્ચર્ય પામશે. આ માત્ર પેટી ઉંધી છતી ગોઠવવાની જ કળા છે.

ઠંડા પાણીને વગર દેવતાએ ગરમ કરી ચઢા બનાવવો. કેટલાક જાદુગર એક ચઢાણીને ટેબલ ઉપર મૂકી તેમાં થંડુ પાણી રેડાવી થોડીવારે ગરમ કરી દેખાડે છે વળી તેમાં ચઢા, સાકરને દૂધ રેડી વગર દેવતાએ ચઢા બનાવી દે છે. આ ચઢાણીને તળે પડ હોય છે તે એવું હોય છે કે કાંઈ જાણી શકે નહિ તેમાં કળીચુનો ભરી મૂકે છે. પછી પેલી ચઢાણીમાં ખાલુ ઉપર એક કાણું હોય છે. તેમાં થઈ ચઢાણીમાં પાણી રેડતી વખતે થોડું પાણી પેલા કાણામાં રેડે છે તેથી અંદર ચુનો ગરમ થતાં ચઢાણીનું પાણી ઉંનું થઈ ખડખડવા લાગે છે તેમાં થોડો ચઢા, સાકરને દૂધ પણ નાખે છે આ વખતે ચુનામાં ઠંડુ પાણી પડવાથી ચઢાણી પણ ગરમ થઈ હોય છે તે બધાને બતાવે છે કે જુઓ આનું નામ તે

કલમ. આ પ્રમાણે રૂઢા પણુ તૈયાર થાય છે તે બધાને રૂઢાદાણીના નારચોડાથી કાઢીને આપે છે. લોકોને નવાઈ લાગે છે કે વગર દેવ-તાએ આ રૂઢાદાણી શી રીતે ગરમ થઈ હશે અને રૂઢા પણુ બન્યો હશે. પણ તેમાં તો પેલા કળીચુનાનું મહાત્મ્ય છે.

આ પ્રમાણે જીદુગરો—બાવાઓ અને લિશ્તુક બ્રાહ્મણો ધણા જુદા જુદા ખેલો કરે છે. અને લોકોને ડગે છે. ધણા બાવાઓ સિદ્ધનો ડાળ કરીને પોતાના ઉપર બીજાઓની આરતા બેસાડવા માટે બાવા ચમત્કારો કરી બતાવે છે. તેથી બોળા લોકો તેમને ગુરુ તરીકે માને છે. કેટલાક તો માત્ર આ ધંધો લખનેજ બેઠેલા હોય છે. આજે સર્વ ચમત્કારને નમસ્કાર કરે છે એમ સમજી લોકોને ચમત્કાર કરી વશ કરે છે. લોકો બિચારા તેમના ચમત્કારથી અંગનું જીવ તેમને પાકાં સીધાં, પૈસા વિગેરે આપે છે.

કેટલાક લોકો તેમની તેવી વિદ્યા શીખવા પૈસા ખર્ચે છે. જૈરાં ધણા બોળાં હોય છે તેને ખેતરાતાં વાર લાગતી નથી તેઓ બાવા સાધુસંતાથી ધણીવાર ફસાય છે. કેટલાંક જૈરાં પ્રજા ન થવાથી પ્રજા થાય તેવા ઉપાય શોધવા બાવા ઢાંગી મહાત્માને સેવે છે. કેટલીક પોતાના પતિને વશ કરવા બાવા ઢાંગીઓ પાસે ફેરા ખાઈ જાના માના પૈસા ખવરાવે છે. પણ આ બધાને ઢાંગ સમજવા. જે માણસો ચમત્કાર કરે છે તેમનામાં કોઈ પણ પ્રકારની સિદ્ધિ માની લેવી નહિ પણ તેમને ઢાંગી સમજવા. ખરા સિદ્ધ પુરુષો ચમત્કાર કરતાજ નથી. તેમનાથી તો તેમના શિષ્યોનાં જીવન બદલાઈ જાય છે એજ તેમનો ચમત્કાર છે.

અમે ત્રીકાળજ્ઞાની છીએ એમ કહી ધણા માણસો લોકોના હાથ જોઇ પૈસા છોડાવે છે તેમને માતા મહાદેવની ઉપાસના કરવાનું કહી પોતેજ પૈસા લઈ ગુજરાન ચલાવે છે. માટે તેવા ઉપર અરેસો રાખવો નહિ. માત્ર ઇશ્વરનુંજ સ્મરણ કરવું.

ચમત્કારીક ગુપ્ત પ્રયોગો.

લોહાણું તાંબુ દેખાડવું—મોરથુયાને વાટીને લોહા ઉપર ચોપડવાથી લોહું તાંબા જેવું જણાય છે.

જાદુઈ સાંધુ બનાવવો—પાણી અને તેલ એકત્ર કરી તેમાં એમોનિયા મેળવવાથી સાંધુ બની જાય છે.

અફીણનો નીશો દેવારો દેવો—સીતાફળીનાં પાન લાવી વાટીને તેનો અર્ધ ઠાઢવો. અફીણનો નીશો જેને ચઢવો હોય તેને ખવરાવવાથી નિશો અને બેહોશી ઉતરી જાય છે.

કપડા ઉપર દીવો કરવો—કપુર અને હળદરને એકત્ર વાટી પાનના રસમાં ઘુંટી તેની દીવેટો બનાવી પછી છાયામાં સુકવી તૈયાર કરવી આ દીવેટ સળગાવી કપડા ઉપર મૂકવાથી કપડું સળગતું નથી.

ઉંઘ ન આવે—મુંઠ, મરી, મીઠું એકત્ર વાટી સાત દિવસ સુધી રોજ આંખમાં આંજવાથી ઉંઘ આવતી નથી.

પાણીનું દુધ કરવું—એરંડાની મીંબે પાણીમાં વાટી વાડ-કીમાં ચોપડીને સુકવવી આ પ્રમાણેના એક બે પાસ તેને દેવા પછી તેમાં પાણી ભરવાથી તે દુધ જેવું દેખાશે.

એક કલાકમાં તુળસી ઉગાડવી—કુસુમના પુલતું તેલ કાઢી તેમાં તુળસી નાંખી આઠ રોજ પલાળી રાખી પછી બીની માટીમાં રોપવાથી એક કલાકમાં ઉગી નીકળે છે.

પાણી જમાવી દેવું—એક ઘડામાં એક શેર પાણી ભરી તેને દેવતા પાસે મૂકી તેમાં એક મુઠી મીઠું નાંખવું અને તેમાં તેટલો બરફ નાંખવો તો પાણી જામી જાય.

પાણીમાં દીવો કરવો—કપુર વાટી તેમાં ૩ ભેળવી દીવેટ બનાવવી પછી તે દીવેટ સળગાવવી. પાણી ભરેલા વાસણમાં પાણી ઉપર મૂકી પાણી ભરેલા વાસણમાંથી દીવો સળગે છે. પણ પાણીથી ઓક્ષવાઈ જતો નથી.

લોહું ગાળવું—લોહાને લાલચોળ થાય તેટલું ગરમ કરી તેના ઉપર ગંધક નાંખવાથી પાણીની માફક લોહું ઓગળી રસ

બની જાય છે. પછી તેને જેવી એડીમાં ઢાળવું હોય તેવી એડીમાં રેડી શકાય છે.

ઘડો કુટે પણ પાણી ન નીકળે—એક કાચો ઘડો લાવી તેની અંદર કુંવારપાકાનો રસ ચોપડી સુકવવો એ પ્રમાણે કુંવારપાકાના રસના સાતપુટ આપી ઘડો તૈયાર કરવો પછી તેમાં પાણી બરવામાં આવે અને તે ઘડો ફેડી નાખે છતાં પાણી જતું ન રહે પણ બંધાઇ રહે.

કુલ ઘણો વખત તાજાં રાખવાં—પાણીમાં મીઠું નાંખી તેમાં કુલ નાખવાં તે ઘણા દિવસ સુધી સુકાતાં નથી પણ જ્યારે કાઢીએ ત્યારે તાજાં દેખાય છે.

ગ્યાસના જેવો પ્રકાશ—એક તોલા કપુરમાં અજમેરનાં કુલ નાંખી. ઘુંટવાથી તેલ જેવું બને છે પછી તેમાં ખાંડી દાફ નાંખી ઘુંટી એક રસ કરી તેમાં લેમ્પની બત્તીઓ એક કલાક સુધી બોળા રાખીને બહાર કાઢી પછી છાંયે સુકરી તૈયાર કરવી. આ બત્તી ફાનસ કે લેમ્પમાં ધાલી પછી સળગાવવાથી ગ્યાસના દીવા જેવો તેજસ્વી પ્રકાશ આપે છે.

બનાવટી મદ—કપુર ત્રણ માસા, હમાસા ફટકડી એકત્ર વાડી, એક શેર ખાંડની ચાસણી કરી તેમાં નાંખવું. પછી એક બે તારી ચાસણી થતાં ઉતારી લઇ તેમાં અર્ધો શેર પાણી રેડી જરા ઉકાળી પછી ઉતારવું. ઠંડુ થયે તેમાં ચોખું મદ થોડું મેળવી એકત્ર કરી રાખવું તો આ બધું ચોખા મદ જેવુંજ લાગશે. પરીક્ષામાં પણ મદ જેવુંજ જણાશે. આ પ્રમાણે ઘણા બનાવટી મદ બનાવે છે.

અગ્નિ વગર પાણી ઉકાળવું—એક કાચના પવાલામાં સોડા અને પાણી એકત્ર કરી મૂકવું પછી બીજા પાલામાં પાણી રેડી તેમાં લીંથુનું સત્વ-એસીડ સાષ્ટ્રીક નાંખવું. પછી તે બંને પાણી ભેગાં કરવાથી ઉકળા ઉભરે આવી અગ્નિજાલ થાય છે.

તરત દહીં જમાવવું—અસખસ વાટીને તૈયાર રાખવી પછી જ્યારે દહીં જમાવવું હોય ત્યાં દુધને ઉનું કરી હલાવી તેમાં અસખસનું ચુર્ચું નાંખવાથી દુધનું દહીં તરત જમી જાય છે.

રથ સહિત સૂર્ય જણાવો—બીજેરાના બીનું તેલ કાઢીને તાંબાના વાસણમાં બરવું. પછી બપોરે તાપમાં તે વાસણ રાખીને તેમાં સૂર્ય જોવાથી રથ સાથે સૂર્ય જણાશે.

દીવામાં ફુદાં ન પડે—દીવાના ઢોડીયામાં એક કુંજળાનો કકડો રાખવાથી તેમાં ફુદાં પડતાં નથી.

મડદુ બોલાવવું—અંકાશના તેલનું ટીપું મુઠ્ઠાના મોંમાં મૂકવાથી એક પહોર પછી તે મડદુ બોલાવી શકાય છે.

પાણીમાં હાથ બોળતાં પલળે નહિ—પાણી ભરેલા વાસ-જુમાં લાઈકાડિયમ નાખી તેમાં હાથ બોળવાથી હાથ પલળતો નથી.

કુલોના રંગ બદલવા—એમોનીયાની ધુણી ઉપર લાલ કે લીલા રંગનું કુલ ધરતાં તેનો રંગ ઉઠે થાય છે. સફેદ કુલ ધરવાથી તમાકુ જેવો પીળો રંગ થાય છે. મ્યુરીઆટીક એસીડ ગ્યાસની ધુણી ઉપર લીલો કે સફેદ રંગનું કુલ ધરવાથી લાલ રંગનું બને છે. ગંધકની ધુણી ઉપર પીળો રંગનું કુલ ધરવાથી ધોળું થાય છે. કરેણું કુલ ધરવાથી સફેદ થાય છે. તે કુલ ઉપર ફટકડીનું પાણી છાંટવાથી પાછો તેજ રંગજ નજાય છે.

કપડા ઉપર દેવતા મુકવા છતાં ન બળે—કપડા અને સ્પી-રીટ એકત્ર કરેલા અર્કમાં કપડા પલાળીને તેના ઉપર દેવતા મૂકવાથી કપડા બળતું નથી.

પાણીમાં કુબે નહિ—જે મોઢાના સાપના લોહીમાં લુપ્ત પલાળી તાપમાં સુકવતું પછી તેનો ગોળો કરી મોંમાં રાખવાથી પાણીની અંદર ઉતરી શકાય પણ બુઝતું નથી.

હાથે દેવતા પકડવો—કુંવરપાદાના રસમાં પાસે મેળવી તે હાથે ચોપડી હાથ સુકાયા દઈ પછી તે હાથમાં દેવતા પકડવાથી દઝાતું નથી.

બુદ્ધિ ને જ્ઞાન વધે—કાર્તિક કે મહા માસની સુકલ ચૌદસના રાજ શંખાવલીને નોતરી આવી હસ્ત નક્ષત્રમાં તેને ઉખાડી લાવી તેની શ્રવણ નક્ષત્રમાં વાટી ચુર્ણ કરીને ગોળા બનાવવી. તે ગોળા જે પાસે રાખે તેની બુદ્ધિ અને જ્ઞાન વધે છે.

હઝરત હરવાની રીત—મીઠાની બખ્ખમાં ૩ મેળવીને દીવેટ બનાવી તેમ પૂરી દીવો કરીને તે દિવાનું ચંદનપુષ્પાદિથી પુજન કરી તેની સામે દસ વર્ષની કન્યા અથવા તો પુત્રને બેસાડી દીવા સામું બેઠા રહેવાનું કહેવું. પછી દિવા આગળ નીચેનો ચંદ્ર લખીને મૂકવો.

૧	૮	૭	ત
૫	૬	૩	ર
૭	૨	૯	ક
૭	૪	૫	લી

આ મંત્ર દીવા આગળ મૂકી પૂજન કરવું. પછી તે મંત્ર ઉપર દીવાનો પ્રકાશ પડે તેમ ગોઠવીને તે મંત્ર સાચું જોઈ રહેવાનું તે બાળકને કહેવું અને પછી મીઠ-

ળની લખ્મ તેલમાં કાલવીને હથેળીમાં ચોપડી તેના સાચું ત્રાટક કરીને જોઈ રહેવાનું તેને કહેવું પછી પા-અર્ધા કલાક પછી તેને ત્રિકાળદર્શકદર્પણ જોવાની રીત પ્રમાણે પૂછી-લવિષ્યની વાત પૂછવાથી તે કહી શકે છે. ચોરી કરનાર ચોરનું નામ બતાવી શકે છે, ચોરેલી વસ્તુ ક્યાં ગઈ છે તે બતાવી શકે છે. તેમજ તેને પૂછવાથી જૂત લવિષ્ય અને વર્તમાન કાળની વાત કહી આપે છે.

એક વખત બરોબર ન બતાવી શકે તો બીજો દિવસે ફરી આ પ્રમાણે તેને બેસાડવો. અભ્યાસ પાડ્યા પછી તે બરોબર લવિષ્યની વાત જણાવી શકે છે.

મરી ગયેલાં માણસોને નજરો નજર જોવાં.—કાંઈપણ ધાતુની વીંટી બનાવવી. પછી તેમાં નંગ જડવાની જગાએ ચણાની દાળ જેટલો ગોળ ખાડો રાખવો પછી મનુષ્યની ચિતાનો કાચલો ૩ માસા, કાળા સર્પની કચિળાની લખ્મ ૩ માસા અને અલકતરા ૧ તોલો લઈ સર્વને અગ્નિમાં નાંખી લખ્મ કરી એકત્ર કરી થનિવારે વીંટીના નંગ જડવાના ખાડામાં ભરી ઉપર નંગ ચોટાડી દેવશવડું. આ વીંટીના નંગ ઉપર ચમેલીના તેલનું ટપકું ચોપડું અને નીચેના મંત્ર લખવો.

ॐ હ્રી રમચાન વાસિની મહાકાલો કે આગચ્છ અવતર અવતર પિતૃન્ દર્શય દર્શય ॐ હ્વાહા. ।

આ મંત્ર ત્રણવાર જપીને તેલ ચોપડું પછી દસ વર્ષ સુધીના બાળકને અથવા પચાસ વર્ષની અંદરની સ્ત્રીને એ વીંટીના નંગ સામે જોવાનું કહેવું. બરોબર ત્રાટકે કરી રહેવાથી તે વીંટીનું નંગ ધોળું જણાવા લાગે એટલે તેને કહેવું કે તમારે મરી ગયેલા જે માણસને જોવાની ઈચ્છા હોય તેનું મનમાં સ્મરણ કરો અને એ વીંટીની ચુનીમાં જુઓ એટલે તે તમને તેમાં જણાશે. આ વખતે આમતેજ પ્રદેશો ન ચારતાં માત્ર વીંટીના નંગ સામે એકી દસે

ચાટક કરીને બેઠું રહેવું. તેથી મરી ગયેલાં મનુષ્ય, મા, બાપ, બાઈ, બી, મિત્ર વિગેરે જેનું તે જોનાર સ્મરણ કરે તે સર્વ તે વાંટીની અંદર દેખાય છે.

જૂત દેખાય—ચણાહીનો રસ આખમાં આજવાથી ભયંકર જૂતો જોવામાં આવે છે.

પૂર્વજન્મ જણાય—અંકાલના બીયાનું તેલ કાઢી તેમાં થી મેળવવું પછી તેનો દીવો કરીને મેશ પાડવી પછી પ્રુખ્ય નક્ષત્રમાં તે મેશ બંને આંખે આંજવી પછી ખ્યાન ધરવાથી પોતાના પૂર્વજન્મનું જ્ઞાન થાય છે.

દેવ-દેવીનાં દર્શન થાય—અંકાલનાં બીયાનું તેલ કાઢી પછી તેમાં તમરનું ચૂર્ણ કરી તેમાં મેળવવું તેનું અંજન કરવાથી જ્યાં જીવે ત્યાં દેવ અને દેવીનાં દર્શન થાય.

પિતૃદર્શન—રવિવારને રોજ ગધેડાનું મૂત્ર લાવી પછી તેમાં ગુમર નાખી એકત્ર કરી આખમાં આજવાથી પિતૃઓનાં દર્શન થાય.

જીવત કહાડવું—ઘસણનો રસ કાઢી તેમાં હીંગ ઘસવી પછી જેને જૂત વળગ્યું હોય તેની આખમાં આજવાથી જૂત તરતજ નાસી જાય છે. અને તે જૂત વાળાને સુંઘાડવાથી જૂત જનું રહે છે ને તે સાંજે થાય છે.

જૂતપ્રેતનો ઢાપ કાઢવો—નદી કિનારે પડ્યા રહેલા નાવનો ખુટો લાવવો, ઘોડાનો નાળ લાવવો અને તેનું લવાર પાસે કડુ બનાવવું. પછી તેને ગુમરનો ધુપ દહ હાથે પહેરવાથી જૂતપ્રેતાદિક જતાં રહી શરીર નીચેગી બને છે.

મોહિની—સીંદુર, કેશર અને ગોરાચન એકત્ર ઘસી તેનો ચાંદો કરવાથી જે જીવે તે મોહ પામે.

ચીમની કુટે નહિ—કાચની ચીમનીને ટાંઠા પાણીમાં મૂકીને તે પાણી ધીમા અગ્નિથી રહેજ ગરમ કરી ઉતારી લેઈ ઠંડુ પડેથી ચીમની કાઢી લઈ વાપરવી પછી તે વધુ તાપ લાગતાં કુટી જતી નથી.

પાશનો ગ્લાસ બનાવવો—પાશ અને કલાઈ બંનેને દેવચંપાના કુધની સાથે છુંદવાથી એક બની જાય છે પછી તેની હાથરડે જે વસ્તુ બનાવવી હોય તે વસ્તુ બનાવી શકાય છે. તેનો ખાલો બનાવી સુકવવાથી ફરી જાય છે.

પારાની ગાળી—તેમ લોકાની કલ્પના અગતીના તેજમાં પાશે નાંખી મરમ કરવાથી પાશે જાયી જાય છે પછી તેની ગાળી, મૂર્તિ, ખાલો જે બનાવવું હોય તે બનાવી શકાય છે.

ધરમાં સાપ ન આવે—સિંહની ચરખી અથવા તે ડુંગરી ધરમાં રાખવાથી સાપ રહેતો નથી, હોય છે તો જતો રહે છે.

ઉંદર ઘરમાંથી જતા રહે—ગાંધારી હાથે ઉંદરનો નખ લાવી તેની ધરમાં ધુણી કરવાથી ઉંદર જતા રહે છે.

માખી જાય—અકરકરાતું મૂળ અને ગંધક બંને વાટીને પાણીમાં મેળવી ધરમાં છાંટવાથી માખી જતી રહે છે.

તાવ જાય—રવિવારે ધંતુરાનાં પાન લાવી પુષ્પના જમણા ને સીના ગાંધારી હાથે બાંધવાથી એક દિવસમાં તાવ જતો રહે છે.

શીશીમાંનો રસ ઉડી જવો—એક સીસામાં લીંછુનો રસ ભરી તેમાં પીળા કાડીની ભખ નાંખી સીસાનું મોં અંગુઠાથી બંધ કરવું. તો ચોડીવારે સીસામાંનો રસ ઉડી જઈ સીસો ખાલી થઈ જશે.

જાડની વગર દેવતાએ ધાણી ફેાડવી—જરને પ્રથમ ત્રણ દિવસ પાણીમાં પલાળી રાખી પછી એક દિવસ ચોર અને આક-ગના દૂધમાં પલાળી તેને છાંયે સૂકવી દેવી. પછી તે જરને મુઠીમાં રાખી તડકામાં એક થડી મૂકી બંધ કરી રાખવી પછી ઉધાડવાથી તેની ધાણી ફુટશે અથવા તડકામાં એક વાસણમાં નાંખવાથી ધાણી પુટવા લાગશે.

આંખાનું ઝાડ ઉગાડવું—આંખાની ચોટથીને ચોરના દૂધની ૨૧ બાવના દેવી એટલે દૂધમાં ચોટથી પલાળી છાંયે સૂકવવી એવી રીતે ૨૧ વાર કરી તૈયાર કરવી. તે પછી તેને માટીમાં રાખી પાણી રેડી તેના ઉપર લુપકું ઢાંકી રાખવું એ ત્રણ થડીમાં વચ્ચે લખેલું તો આંખો ઉઘેલો જણાયો.

સોનાને ધોળું બનાવી દેવું—સુરોખાર અને કળિયુનો પાણીમાં પલાળી સોના ઉપર ધસવાથી સોનું ધોળું થઈ જશે.

હોઠ ઘોળા થાય—ગંધકને ખાનસા નાંખી કાઠને અવશવવાથી હોઠ ઘોળા થાય છે.

બગડેલું ધી ચોળું કરવું—અમ્મ જે અમ્મ પાસેથી સ્ત્રી કદા-

ધર્મા નાંખી કકકાત્રી ઉતું કરી તેમાં કુંગરીનાં ગાંડીયો નાંખવો તે જાણીયારે વી ચોખું થઈ જશે પછી કુંગરી કાઢી લેવી.

મગ વિગેરે કઠેળ સળે નહિ—હીંગને પાણીમાં પલાળે જે વાસણમાં મગ-ચોળા ભરવા હેતુ તેને તે પાણીથી ઘોષ નાંખી પછી સુકાવા દઇ તેમાં મંગ, સીંધાડાં સ્થિરે ભરવાથી સળતા નથી.

આઢાસીસી મટે—રવિવારના રોજ ઘોળી ચણાખડીનાં મૂળ લાવી જે કાને બાંધે તેની આઢાસીસી મટે છે.

લોહિલા મટે—રવિવારે ઘોળી ચણાખડીનાં મૂળ લાવી કેટલે બાંધવાથી સ્ત્રીને લોહી પડતું નથી.

રાત્રીને તાવ લાવવો—રવિવારે પુણ્ય નક્ષત્ર હોય તે દહાડે મન્દવરણાતું મૂળ લાવી, પીંપર, સુંક અને મરી સાથે એકત્ર વાટી ચુર્ણ કરી દુધમાં ઘુંટાવી ગોળીઓ વાળી ધુપ દઇ તૈયાર કરવી. તે ગોળી દુશ્મનને માથે મૂકવાથી તેને તાવ આવે, અને મર્યા પડે.

જીત ધરમાં ન રહે—ઘોળા મરધડા જે ધરમાં રહે તે ધરમાં જીત રહેતું નથી.

સીનો મરેલો ગર્ભ બહાર કાઢવો—ગાયતું બાણ પાણેર પાણીમાં પલાળી કપડે ગાળી તે પીવાથી મરેલો ગર્ભ નીકળી પડે.

વિદ્યા વધે—મહા મહિનાની વહ આઠમના રોજ પૂર્વાષાઢ નક્ષત્ર હોય તે દિવસે આર્ધ રાત્રે જીભ ઉપર ઓં - હ્રીં આ અક્ષરો લખવા અને તે મંત્રની ૧ માળા વિધિપૂર્વક જપવી તેથી જીવિ વધે અને વિદ્યા આવડે.

બાગેલી ચીમની સાંધવી—કળી ચુનો અને ઇંડાની સફેદી એકઠી કરી લાઢી બનાવી બાગેલી કાચની ચીમની તેનાથી સાંધી શકાય છે.

ખાટલીમાં દેવતા ભરવો—ઘોળા સીસો લાવી તેમાં દારૂ ભરીને તેની અંદર ગંધક નાંખી અંધારામાં મૂકવાથી સીસામાં દેવતા ભરેલો છે એવું દેખાશે.

દારૂનો નિશો ઉતારવો—મૂળા અને ફટકડીને પાણીમાં ધસી પાવાથી તે દવા પેટમાં જતાજ દારૂનો નિશો ઉતરી જાય છે.

સોનાની વસ્તુને પોલીસ કરવી—ગેર જે બાબ, નવસાર ૧ બાગ બનેલે પાણીમાં ઘુંટીને સોનાની જથ્થા ઉપર ચોપડતું અને પછી અગ્નિમાં સુકવવું. પછી બહાર કાઢી ટાંકા પાણીમાં

બોળી ચોખા પાણીથી ઘોષ નાંખી પછી ગેર પાણીમાં વાટીને તે ચોપડવો અને અગ્નિ ઉપર સુકવવું પછી બચ્ચ અથવા તો કપડાથી તે જથ્થુસ સાફ કરી દેવાથી સોનાની જથ્થુસમાં ચળકાટ આવે છે.

હડકાયા કુતરાતું એર—હડકાયુ કુતરું કરડે તેના ઉપર ઉઠરની વિષ્ટા વાટીને ચોપડવી જેથી એર ચઢતું નથી ને મટી જાય છે.

મનુષ્યને આકર્ષણ કરવું—કાળા ધંતુરાના પાનના રસમાં ગોરોચન મેળવી તે વડે ભોજ પત્ર ઉપર પંદરો ચંત્ર લખી તેની નીચે જેને બોલાવવો હોય તેવું નામ લખીને ખેરના લાકડામાં બાળવો તો જે માણસને આકર્ષણ કરવું હોય તે ગમે ત્યાં હોય ત્યાંથી આકર્ષાઈ પાસે આવે છે.

ઝાંખ મટે ઘોળી ચણાખડીના પાનનો રસ આંખે આંજવાથી ઝાંખ મટે છે અને આંખોતું તેજ વધે છે.

દેવતામાં હાથ ન બળે—એ ભાગ આર્સનિક, અર્ધો ભાગ પારો અને અર્ધો ભાગ કપુર લઈ એકત્ર વાટી તે હાથે ચોપડી દેવતા પકડવાથી દઝાતું નથી.

દિવસે તારા જોવા—સફેદ સુરમો લાવી વાટીને અગથીયાના પુલના રસમાં ત્રણ દિવસ સુધી પલાળી રાખવો અને ચોથે દિવસે કાઢી તેને ખુબ ઘુંટી તૈયાર કરવો તે આંખમાં આંજવાથી દિવસે તારા દેખાય એટલું તેજ વધે.

ઓલવાઈ ગયેલો દીવો દેવતા વગર સળગાવવો—ગંધક, હરતાલ અને કપુર સર્વ એકત્ર વાટી તૈયાર રાખવું. દીવો ઓલવાઈ જાય ત્યારે તેની દીવેટના ગલમાં ઉપરની દવાની ચપટી ભરીને નાંખવાથી વગર દીવાસળીએ દીવો પ્રકટી ઉઠે છે.

બાળકોના દાંત વગર દુઃખે કુટવા—સરસવ લાવીને બાળકને ગળે બાંધવાથી બાળકને દાંત પ્રુટતી વખતે પીડા થતી નથી.

અગ્નિથી મુખ દાઝે નહિ—લાંખી પીપર અને ગોળ પીપરો લાવી બંને સરખે ભાગે લઈ વાટીને મુખે ચોપડવાથી અગ્નિથી મુખ દાઝતું નથી.

હાથમાં વીંછી પકડવો—મૂળાના પાનનો રસ હાથે ચોપડી હાથમાં વીંછી પકડવાથી કંપ આરતો નથી.

સુખે પ્રસવ થાય—ઘોળી સુંકના મૂળને ચોનિમાં રાખવાથી સુખથી પ્રસવ થાય છે ને કષ્ટ થતું નથી.

વીંછીનું ઝેર ઉતારવું—મોરનો રસ પલાસપાપડો અને આકાડનું દૂધ એકત્ર વાટી દુધમાં ઘુંટી ગોળી બનાવવી. પછી વીંછી કરડે તો વીંછીના ડંખ ઉપર તે ગોળી ધસીને લગાવવાથી વીંછી તરતજ ઉતરી જાય છે.

સીસુ ચાવવું—સીસાને અગ્નિમાં તપાવી આદાના રસમાં નાંખી પછી ચાવવાથી ચાવી શકાય છે.

અનાજ વધે—ઘોળી ચણાખડીના મૂળને કાળી ચૌદસે લાવો તેને તાંબાના તાવીતમાં મઢાવી અન્તની ફાડીમાં રાખવાથી અનાજ વધે છે.

કાગળની કઠંઠમાં ભજ્યાં તરવાં પણ બળે નહિ—ફટકડી અને કપુરવાટી કાગળની કઠાઈ ઉપર ચોપડી તૈયાર કરવી તે પછી અગ્નિ ઉપર મૂકી તેમાં તેલ પુરી ભજ્યાં તરવાથી તરી શકાય છે પણ કાગળની કઠાઈ બળતી નથી.

ઘડો ફુટે પણ પાણી ન ઢળે—પીણુડનું મૂળ લાવો તેને વાટી પાણી ભરેલા ઘડામાં નાંખવું પછી ઘડો ફાડી નાખ્યા છતાં જળ ઢળશે નહિ બંધાઈ જશે.

લોજન કરતાં હસે—કાળુ ગધેડું જ્યાં આજોટેલું હોય તેની ધુળ રવીવારે લાવવી પછી તે ધુળ ચારી તળે નાંખી ત્યાં ચાળી મૂકી જે જમવા બેસે તે જમતાં જમતાં હસહસ કરે.

પાણીથી અગ્નિ પ્રકટ થાય—ગંધક અને નવસારની પોટલી બાંધી તેમાં પાણી છાંટી હાથે મસળવાથી અગ્નિ દેખાય છે.

હાથમાંની વસ્તુ કોઈ દેખે નહિ—મનસીલ અને હરતાલને ગાયના ઘીમાં વાટી તેની ગોળી કરી મોરને રોજ ખવરાવવી એવી રીતે સાત દિવસ ખવગળ્યા પછી મોરની વોશ લઈ તે હાથે ચોપડી ખેલ કરતી વખતે હાથમાં જે વસ્તુ રાખવામાં આવે તેને બીજા કોઈ દેખી શકે નહિ.

ખોવાયેલી વસ્તુ ઠેકાણે આવે—વનમાં જઈ ચનીવારે ઉંઘાડુથી નોંતરી આવી તેને દોરો બાંધી, ગુગરનો ધુપ કરી ગોળ નેરેલ ધરાવી આવડું પછી રવીવારે તેનાં મૂળ કોઈને પડાજો ન પડે તેવો રીતે લઈ આવી તેને ધુપ દઈ આ મંત્ર જપવો. ” ઓમ

નમો હવ્રાચ સંવાદયા મિનાય સ્વાહા. ” આ મંત્ર એકસેઠ એકવાર જપીને તૈયાર કરવી પછી જેની વસ્તુ જોવાઇ હોય તેના ઘેર આપવાથી જોવાયથી વસ્તુ જડે, કંઠે બાંધવાથી સર્વ દુઃખ જાય, જોવાયથી વસ્તુ આવે, મનની ચિંતા જાય.

દર્ષણમાં જુદી જાતનું મોં જણાયું—અમલવેત અને કેસુડાનાં રાતાં પુલ લાવી બંને વાટીને આરસીમાં ચોપડવું પછી તેમાં મોં જોવાથી જુદીજ જાતનું મોં જણાય.

ગુપ્ત અક્ષર—કુંગરીના રસ અને ખજૂર મેળવી તેનાથી કાગળ પર લખેલું લખાણ જણાતું નથી પણ તેને દેરતા ઉપર ધરવાથી વાંચી શકાય છે.

પાણીમાં જોવાથી અક્ષરો જણાય—હીંમુના રસમાં ફટકડી મેળવીને તેનાથી કાગળ ઉપર લખવું. પછી સુકવવું તો તે અક્ષરો દેખાશે નહિ પણ તેને પાણીમાં ઓળતાં અક્ષરો દેખાઇ આવશે.

સોનેરી અક્ષરો—કાંચનાં પાનનો રસ કાઢી તેમાં ચુનો પલાળી તેનાથી કામગ ઉપર લખવું તે અક્ષરો સોનેરી જણાશે.

પીળા અક્ષરો—નવસાર અને દૂધ મેળવીને તેનાથી લખવું પછી તેને અગ્નિ ઉપર ધરવાથી પીળા અક્ષરો જણાય છે.

અક્ષરોમાં કાઢવો—ગોરખમુંડી, ગોખર, ગોમૂતમાં વાટી તેની નાસ લેવાથી અક્ષરો અને જૂતો જતાં રહે છે.

જુત જાય—હીંમડાના પાન, વજ, હોંમ, સાપની કાંચળી અને સરસવને એકત્ર વાટી તેનો ધુપ કરી તેની ધુણી દેવાથી જૂત, ડાકિની સર્વ જતાં રહે.

ઉધેવ ન લાગે—એક તોલો રસકપુર લઇ ૧૪૪ તોલા પાણીમાં મેળવી તે પાણીને ચોપડીએ, કપાટ ત્રિગેરે સ્થળે છાંટવાથી ત્યાં ઉધેવ આવતી નથી ને બીજાં જંતુ પણ થતાં નથી.

સાપનું ઝેર ઉતરે—મોરથુથુ વાટીને નાકમાં સુંધાડવાથી સાપનું ઝેર ઉતરે છે. તાજ કમળ ગદ્દા (કમળકંદ) નાં બીને વાટી આંખમાં આંજવાથી સાપનું ઝેર ઉતરે છે.

લોતિ આગ લગાડવી—શરાબ અને મદીનું તેલ એક કિલા-લમાં ચોપડવાથી અગ્નિ સળગતો હોય તેવું જણાય પણ આગ લાગે નહિ.

નેત્રરોગ—વાઘરાની વિશ્વ લાવી તેને વાટી આંખે ચોપડવાથી નેત્ર રોગ મટે છે.

માથું દુઃખતું—ધોડાની લાદ લાવી તેને નીચેવી રસ કાઢી કાનમાં ટીપાં પાડવાથી માથાની પીડા મટે છે.

માથાના કીડા જાય—જ્યાં કીડા પડ્યા હોય ત્યાં ઉંટનું સુતર લાવી તેમાં ૩ પલાળી કીડા વાળી જગાએ મૂકવાથી તેના વાસથી કીડા મરી જાય છે.

આંખોમાંથી પાણી નીકળતું—ખાળકનો નખ આંખમાં ફેરવવાથી આંખમાંથી પાણી નીકળતું બંધ થાય છે.

કાંતની પીડા—ગાયનું સુકું છાણું લાવી વાટીને દાંતે ધસવાથી કાંતની પીડા મટે છે.

કાનના રોગ ને માથાના રોગ—અરડુસાનું મૂળ લાવી તેનો રસ કાઢી તે બરોબર તેલ નાંખી ઉકાળતું જ્યારે રસ બળો જાય ને તેલ બાકી રહે ત્યારે ઉતારી તેલ ગાળી લેછ તે થંડુ તેલ કાનમાં નાંખવાથી કાનના રોગ મટે છે તેમ બહેરાપણું મટે છે ને માથાની પીડા મટે છે.

પેસાબે જતું લોહી બંધ થાય—જવાસા ધસીને પીવાથી સાર થાય છે.

સુખબુલાખ—નવટાંક ચોખ્ખા, નવટાંક સાફર, નવટાંક ગુલાબનાં ફુલ સર્વેને અર્ધાંશેર દુધમાં પકતી ખીર બનાવવી તેમાં નવટાંક ધી નાંખી ખાય તો જેટલું પાણી પીવે તેટલા બુલાખ થાય.

દાદર—રાળ, ગંધક, ટંકજીખાર, ખુરાસાની અજો સર્વેને વાટી પાણીથી ઘુંટી ગોળી બનાવવી પછી તે ગોળી ધસીને દાદર ઉપર ચોપડવાથી દાદર મટી જાય છે.

શરીર પુષ્ટ થાય—દુધમાં ચોળાને રોટલો ખાય તો શરીર સારું પુષ્ટ થાય છે. ઓઝોએ આસંદ, મુસળીને વાટી તેની બરાબર ગાયના દુધમાં પકાવી ખાવાથી શરીર પુષ્ટ થાય છે.

વંધ્યાને પુત્ર થાય—નાના ખાળકનો પ્રથમ દાંત પડે તે લેઈ રાખવો પછી જે સ્ત્રીને પ્રભ ન થતી હોય તે સ્ત્રી તે દાંતને પોતાની પાસે રાખે તો તેને પુત્રનો જન્મ થાય.

મસા મટે—મસો કપાવીને તે જગાએ સુરોખાર મૂકાના રસમાં વાટી ચોપડવાથી મસા ફરી થતા નથી.

પૃથ્વીમાંથી દારેલું ધન શોધવું—પૃથ્વાને ખોદતા કમળની વાસં આવે તો ત્યાં દારેલું ધન હોય; જ્યાં કાચ મૈથુન કરે, જ્યાં સિંહ બેસે ત્યાં ધન દારેલું હોય.

માટી ખવરાવતાં ગાળનો સ્વાદ આવવો—આંખે પાટા બંધાવી ચણાખડીનાં પાન ચવરાવી પછી તેને માટી ખાવા આપી પૂછવું કે તેં શું ખાધું છે? તો તે ગાળ ખાધાનું કહેશે તેને ગાળનો સ્વાદ આવશે.

વાળ વધારવા—ઘોડાની બાદને લાવી તેમાં તેલ નાંખી અગ્નિ ઉપર કકડાની પછી તેણે ગાળી લેવું તે તેણે માથે બાલવાથી વાળ વધે છે.

તરત દહીં જમાવવું—દુધમાં એક બે ટીપાં ગંધકના તેજ-ખનાં નાંખવાથી દહીં જમી જાય છે.

નસકોરી કુટેલી બંધ થવી—નાકમાંથી લોહી નીકળે તો હાથ પગ ગરમ પાણીમાં બોળી દેવાથી લોહી બંધ થાય છે.

નાસુર—સાપની કાંચળી પાણીમાં વાટીને નાસુરમાં લગાવવું. સુકાયે ફરી લગાવવું પાંચ સાત વખત લગાવવાથી નાસુર મટે છે.

દાઝયાનો ઉપાય—આકડાનાં પાન અગ્નિ ઉપર ગરમ કરી તેનો રસ દાઝેલા ભાગ ઉપર લગાવવાથી મડી જાય છે.

ગર્ભણીને શુદ્ધ જન્મશે—ગર્ભણી સ્ત્રીના દુધમાં જી નાંખવી જો તે દુધની અંદર ચાલ્યા કરે ને બહાર નીકળી ન શકે તો જન્મવું કે તેને પુત્ર થશે અને બહાર નીકળે તો તેને પુત્રી થશે એમ માનવું.

અપુટ ભંડાર—કાળી ચકલી બહાય ત્યારે તેનો માળો બેઠ આવવો પછી તેમાંનાં બચ્યાં મોટાં ચણ ઉડી જાય ત્યારે તે માળાને લાવી ઘરમાં કેદીમાં રાખી ચૂકવાથી અન્નમાં ઘરકત આવે છે ઝડ પુટવું નથી.

પ્રકરણ ૧૫ મું.

દવા વગરનો ડાક્ટર.

હીપ્નોટીઝમથી દરેક રોગ વગર દવાએ મટાડવાની રીત.

આધિ, વ્યાધિ અને ઉપાધિ ત્રણ પ્રકારથી મનુષ્યને રોગ ઉત્પન્ન થાય છે. મન અને શુદ્ધિમાં વિકારો ઉત્પન્ન થતાથી જે રોગ થાય છે તે રોગને આધિ, શરીરના રોગને વ્યાધિ અને પ્રાણુનાં તત્વમાં બગાડ થતો તે ઉપાધિ છે. આ ત્રણ પ્રકારે થયેલા રોગો હીપ્નોટીઝમથી મટાડી શકાય છે પણ હાડકું ભાગ્યું હોય તે રોગ મટાડી શકાતો નથી. વિધાયકને આવા રોગો મટાડવામાં શ્રદ્ધા હોવી જોઈએ. તે મટાડવામાં સંકલ્પબળની વધુ અગત્ય હોય છે. વિધાયકના ઉપર રોગોની શ્રદ્ધા એસે તે પ્રમાણે કરવું જોઈએ આ પ્રયોગ કરતી વખતે તે ડાક્ટરની કે વૈદ્યની દવા કરતો હોય તો ભલે કંઈ કરે, તેને તે છોડાવી દેવાની જરૂર નથી.

આ પ્રકારે દર્દીને પ્રયોગ કરતી વખતે તેની આંખો બંધ કરાવવી પછી જો તે એસી શકે તેમ હોય તો તેને ખુરશી ઉપર બેસાડવો અને એસી શકાય તેમ ન હોય તો પથારીમાં સુવાડીને પ્રયોગ કરતા પહેલાં હું જરૂર તેને આરામ કરીજ દબાવે એવો દૃઢ સંકલ્પ કરવો જોઈએ. વિધાયક જેમ જેમ પ્રયોગ કરવાનો અભ્યાસ પાડે છે તેમ તેમ તે વધુ સ્હેલાઈથી રોગો સાજા કરી શકે છે. શરૂઆતમાં નિષ્ફળ જાય તો દરકત નહિ પણ લાંબા અનુભવ પછી રોગો સાજા કરવાની સ્હેલી રીત આવડી જવાની શરૂઆતમાં વચર શીએ રોગો મટાડવાનું જાતી રાખવું તેથી વિધાયકને અનુભવ થતો જવાનો અને જેમ જેમ રોગીઓ સારા થતા જવાના તેમ તેમ તેને ભાલ થવાનો.

આ વિદ્યાથી કેટલીક વખતે વંશપરંપરાના રોગો મટી શકતા નથી તેમ હાડકું ભાગવાથી થયેલી ઇજા મટી શકતી નથી, તાવ, માથાનો દુખાવો, ઝામર, નાડી બગડવાથી થતા રોગો એ વિગેરે રોગો તો સ્હેલાઈથી આ વિદ્યાથી મટી શકે છે. આવા દર-જોમાં માથાથી પગ સુધી માર્જન કરી દરદીને ઉંઘમાં નાંખવાથી

સારો ફાયદો થાય છે. તેને બને ત્યાં સુધી ખાટલામાં સુવાડવાથી પ્રયોગ કરવામાં સુગમતા પડે છે. પ્રયોગ શાંતિથી નમ્રપણે અને માયાળુ અંતઃકરણથી કરવાથી દરદીના ઉપર સારી અસર થાય છે.

માર્જન—આ પ્રયોગ કરવામાં દરદી ઉપર માર્જન કરવાની પ્રથમ જરૂર છે. જેમ હીપ્પોક્રીટીસે પ્રયોગ કરવામાં માર્જન કરતી વખતે તેને હાથ અડકાડવાની જરૂર હોતી નથી તેમ આ પ્રયોગમાં નથી. તેમ માર્જન કરતી વખતે માથેથી પગ સુધી હાથ લઇ જઈ જેમ હાથને કાંઈ ચોટયું હોય તેમ હાથને યાજી ઉપર લઇ જઈ ખંખેરી નાંખવો, અને તે વખતે તેના શરીરમાંનું રોગી તત્ત્વ નીકળી જાય અને તે જલ્દી સાળે થઇ જાય એવો દૃઢ સંકલ્પ કરવો જોઈએ, માર્જન ધીમેથી કરવાં તેમ પ્રયોગ પુરો થતાં હાથ ધોઇ નાંખવો. એક દરદી ઉપર પોતાને યોગ્ય લાગે તેટલીવાર માર્જન કરવાં. જો માર્જન કરતાં રોગી ઉંઝી જાય તો તેને વિસર્જન માર્જન કરી જગાડવો નહિ પણ એની મેજે જાગે ત્યાં સુધી ઉંઘવા દેવો.

રોગીને તેનું દરદ મટાડવામાં યુક્ત મારવાની જરૂર છે. યુક્ત મારવાથી તેના શરીરમાં ગરમી દાખલ કરી શકાય છે. તેથી દરદ ઉપર સારી અસર થઇ શકે છે. દરદવાળા ભાગ ઉપર રૂમાલની ગડીવાળીને મૂકવો અને તેમાં થઇ યુક્ત મારવી. પછી રૂમાલ લઈ લઇ તેના ઉપર માર્જન કરવાં. આ વખતે રોગીને દીર્ઘશ્વાસ પ્રશ્વાસ કરતા રહેવાનું કહેવું. એટલે ઉંડો શ્વાસ લઈ, થોડીવાર રોકીને તે ધીમે રોકીને નાકડારા બહાર કાઢવા કરવાનું કહેવું. બ્યારે ઉંડો શ્વાસ લઇ થોડીવાર રોકીને બહાર કાઢે તે વખતે તેના ઉપર માર્જન કરવું તે શ્વાસ બહાર કાઢતી વખતે તમારો હાથ દર્દવાળા ભાગના છેવટના છેડા ઉપર હોવો જોઈએ. આ પ્રયોગ ૧૫ થી ૨૦ મિનિટ સુધી કરવો. પ્રયોગ કરતી વખતે બને તો દરદીને કપડાં કઢાવી નાંખવાં. અને જરૂર હોય તો એક પાતળું લુધડું ઓઢાડી રાખવું.

રોગીને પહેરવાનું વસ્ત્ર માર્જન કરીને આપવું. અથવા માર્જન કરેલું પાણી પીવા આપવું. તેમ દુઃખાવાવાળા ભાગ ઉપર માર્જન કરેલો લુધડાનો કકડો, પાણીથી પલાળીને બંધાવી દેવો. તાવવાળા રોગીને માર્જન કરેલું ગરમ પાણી પાવું તેથી તેને પરસેવો વળી તાવ ઉતરે છે. એક પવાસામાં પાણી ભરી તેના ઉપર હાથની

આંગળીઓ ધરી તેમાં તે પાણીની જેવી અસર દરદીને થવી જોઈએ તેવો સંકલ્પ કરવો. જે તેને રોગ મટે અને શક્તિ આવે એવી ઇચ્છા હોય તો આ પાણીથી તેનો રોગ મટી શક્તિ આવશે એવો દૃઢ સંકલ્પ કરી તેના ઉપર જમણા હાથના આંગળીઓના છેડા ધરી રાખો. એટલે જેવી તમે ઇચ્છા કરી હશે તેવું પરિણામ તે પાણીથી આવશે. પાણી સ્વચ્છ ગળેલું ને તાજું લેવું.

તેવીજ રીતે ખાંડની ગોળીઓ ખનાવી તે ખાંડે હાથની હથેળીમાં રાખી તે રોગીને આ ગોળીઓથી મટીજ જશે એવી દૃઢ ઇચ્છાપૂર્વક તેના ઉપર ડુંકા મારી તૈયાર કરવી. તે ખવરાવવાથી પણ ફાયદો થાય છે, માર્જન કરેલા પાણીમાં કપડું પલાળી દરદવાળા ભાગ ઉપર મૂકી શકાય છે. આ ઉપરાંત દરદીને બરોબર શરીર સ્વચ્છ કરીને ન્હાવાની, ખાસ જરૂર છે, ઓઢવા પાથરવાનાં અને પહેરવાનાં વસ્ત્ર ધોયેલાં સ્વચ્છ રાખવાં, મનમાં આનંદ રાખવો, ઉકળાઇ જવું નહિ પણ શાંતિ રાખવી, શુદ્ધ હવામાં રહેવું અને ચોખ્ખી હવાનો લાભ લેવો ફરી પીણું ઊંડી દેવાં, દૃઢ ઉપરાંત ખાવું નહિ. ખોટા વિચારો કર્યાં કરવા નહિ, ઉદાસી ન રાખવી, અને જેમ અને તેમ શરીરને આરામ આપવાની સૂચના કરવી મનની શરીર ઉપર વધુ અસર થાય છે માટે આવા દરદીઓને મન આનંદી અને શાંત રાખવાની સૂચના કરવી, કોઇ જાતની ચિંતા ન રાખવાનું કહેવું.

સંધિવા—જે પુરૂષ કે સ્ત્રીને સંધિવા થયે હોય તેને આરામ ખુરશી ઉપર બેસાડી તેના હાથ ધ્રુવંશુ ઉપર રાખી આંખો બંધ કરાવવી પછી પ્રયોગ કરનારે તે રોગીના બંને ખભાથી તે ડેક આંગળીઓના ટેરવા સુધી પોતાના બંને હાથે માર્જન કરી મુદીઓ ખંખેરી નાખવી અને દરદવાળા ભાગ ઉપર તે દરદ આ પ્રયોગથી મટે છેજ એવા સંકલ્પપૂર્વક ડુંકા મારવી જે ભાગ રહી ગયો હોય તે ભાગ બંને હાથ તેને દુઃખે નહિ તે રીતે જરા દબાવ્યા કરવો જે ભાગનો સંધિ રહી ગયો હોય તેના ઉપર માર્જન કરવા પાથી અર્ધા કલાક સુધી તે મટવાની ભાવનાપૂર્વક માર્જન કયે જવાં અને જે ભાગ ઉપર રોગીને પીડા થતી હોય તેના ઉપર ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે મટવાના સંકલ્પપૂર્વક ડુંકા મારવી અને તેને

દીર્ઘ શ્વાસ લેવા મૂકવાનું કહેવું. તેણે શ્વાસ લેતી વખતે જાણે આ-
શયને શરીરમાં ભરતો હોય તેવી ભાવના કરવી અને શ્વાસ મૂકતી
વખતે જાણે શરીરનાં શાગી તત્ત્વો બહાર નીકળી જતાં હોય તેવી
ભાવના કર્યા કરવી જોઈએ. તેને સૂચના આપવી કે આ પ્રયોગ
થઈ રહ્યા પછી જ્યારે તું આંખો ઉઘાડશે ત્યારે બહોળા આરામ થ-
યેલા જણાશે. અને પ્રયોગના અંતે તે આંખો ઉઘાડે એટલે તેને
કહેવું કે: કેમ ફાયદો જણાય છે ખરું ? જ્યારે તેને આરામ થયાનું
તે જણાવે ત્યારે વિધાયકે શ્રદ્ધાપૂર્વક પ્રયોગ કરવાનું જરી રાખવું.

સંધીવાના સોળ—મટાડવા માટે માર્જન કરી રહ્યા પછી
જો હાથે સોળ આવ્યા હોયતો હાથ અને પગે સોળ આવ્યા હો-
યતો પગ એક તપેલામાં પાણી ભરાવીને તેમાં ઝોળાવવા પછી
દરદવાળા ભાગની ઉપરની બાજુએ બંને હાથ મૂકી ધીમેથી અ-
ચૂકા સુધી લઈ જવા અને પછી તે બહાર ખંખેરી નાંખવા. માર્જન
કરતી વખતે દરદીના શરીર ઉપર પ્રયોગ કરનારે હાથ તેને અડકાવવા
અને પછી ખંખેરી નાંખવા.

બંધકોશ—રોગીને છતો સુવાડી અથવા ઉભો રાખીને પ્રયોગ
કરનારે બંને હાથે તેના શરીરની બંને બાજુએ માર્જન કરવા પ્રથમ
પેટ ઉપરથી શરૂ કરી શરીરની નીચેના ભાગ તરફ હાથ લઈ જઈ
ત્યાંથી પછી દૂર લઈ હાથ ખંખેરી નાંખવા પછી તેના પેટ ઉપર
જમણા હાથ જમણી તરફ ગોળ ફેરવવો પછી એક હાથ પેટ ઉપર
અને બીજો હાથ તેની પીઠ ઉપર થોડીવાર સુધી રાખી વળી પાછું
માર્જન શરૂ કરવા અને વળી પેટે હાથ ફેરવવો તેને સવારમાં થંદું
પાણી પીવાને તથા ફળ ખાવાને કહેવું. દીવસમાં બે વખત તેના
ઉપર પ્રયોગ કરવો તેને જીલ્લાબ જેવી દવા લેવાનું ના કહેવું બહુ
રોગો બંધકોશથી ઉત્પન્ન થાય છે માટે બંધકોશ આ પ્રયોગથી
મટાડતાં જોને આવડે છે તે અનેક રોગ મટાડી શકે છે.

પેટનો દુઃખાવો—રોગીને છતો સુવાડી જે ભાગમાં દરદ
જણાવું હોય ત્યાંથી થોડે ઉંચેથી તે પેટ સુધી તે રોગ મટાડવાની
ભાવનાપૂર્વક માર્જન કરવું અને ફુંકા મારવી અને રોગીને દીર્ઘ
શ્વાસ લેવા મૂકવાનું કહેવું તે વખતે તેને દરદ મટે છે એવી ભાવના
કરવાનું કહેવું તેથી દુઃખાવો મટી શકે છે.

આંખ દુઃખવી—દરદીને ખુરશી ઉપર બેસાડી આંખો બંધ કરાવી પછી તેની આંખો ઉપર પ્રયોગ કરનારે પોતાની હથેળીઓ પાંચેક મિનિટ સુધી ડાબી રાખવી, પછી તે આંખો ઉપર કુંકો મારવી અને આંગળીના ટેરવાથી તેની બંધ કરેલી આંખો ઉપર ધીમેથી ટકોરા મારવા અને પછી હાથ ખંખેરી નાખવા. આ પ્રકારે પાંચેક મિનિટ તેની આંખો સારી થઈ જાય છે એવી બાવનાપૂર્વક કરવું. તેનાં પોપચાંની બહારની કિનારી તરફથી નાક તરફની બાજુ સુધી ધસવાં તેથી જલ્દી આરામ થઈ જાય છે.

લકવો—પક્ષાઘાત—શરીરના જે ભાગ ઉપર પક્ષાઘાત થયો હોય તે ભાગને ઉઘાડો રાખી તેના ઉપર ઉપરથી નીચે જાય તેવી રીતે હાથવડે જોરથી ધસવું તે પછી તે ઉપર એક થપ્પડ મારવી પછી તેના બરડાની કરોડ ઉપર જોરથી હાથવડે ચામડી લાલ જણાય ત્યાં સુધી ધસવું અને પછી તે ઉપર જોરથી થપ્પડ મારવી જે પગે લકવો થયો હોયતો પછી તેનો હાથ ઝાલી ચલાવવા માટે ખેંચવો અને હાથે થયો હોયતો હાથ નીચે ઉપર ફેરવવો જાણે તેના ઉપર હુકમ કરતા હો. તેવી રીતે કહેવું કે ચાલો, ચલાશેજ. પછી દરદવાળા ભાગ ઉપર બામ કે દાડ ધસવો. રોજ જે વખત આ પ્રયોગ કરવો આ વખતે તેને મટે છેજ એવો દલ સંકલ્પ કર્યા કરવો વળી તેને પ્રથમ હીપ્નોટીઝમથી બર નિંદ્રા લાવી તેને કહેવું કે હવે તારો રોગ જતો રહ્યો છે, તું જાગીશ ત્યારે તને તે રોગ મટી ગયેલો જણાશે. જે તેને પગે પક્ષાઘાત થયો હોયતો તેને જગાડ્યા સિવાયજ તેની આંખો ઉઘાડાવીને તેને ઉભા થઈને ચાલવાનો હુકમ કરો અને હાથે થયો હોયતો હાથ આડોઅવળો ફેરવવાનું કહો. તે આંખો ઉઘાડે એટલે તેની આંખો સાચું જોઈ તેને મટી ગયું છે એવી બાવનાપૂર્વક તેને કહેવું કે હવે તને મટી ગયું છે માટે ચાલી શકાશે માટે ચાલો. જે દલ સંકલ્પપૂર્વક આ પ્રયોગ કરવામાં આવે છે તો દરદી સાચું થઈ જાય છે.

માથું દુઃખવું—રાગીને ખુરશીમાં બેસાડી તેનું માથું ખુરશીની પાછલી પીઠ ઉપર મૂકવાનું કહેવું અને પછી આંખો બંધ કરવાનું કહેવું પછી ડાબો હાથ તેના માથા ઉપર મૂકી તમારી આંગળીઓના છેડા તેના મોં સુધી આવે તેવી રીતે ધીમેથી તમારો હાથ ફેરવો અને પછી હાથ ઉઠાવો લઈ ખંખેરી નાખી તેને દીર્ઘ

શ્વાસ લેવા મૂકવાનું કહેવું અને કાન ઉપર રૂમાલ મૂકી તે રોગ ના મટવાની બાવનાપૂર્વક કાનમાં પુકે મારવી આમ બેચાર વખત કરવાથી માથું ઉતરી જાય છે.

દાંતમાં દુઃખતું હોયતો—ઉપર પ્રમાણે દરદીના માથેથી મોં સુધી આંગળીઓના છેડા ફેરવી માર્જન કરી કાન ઉપર રૂમાલ મૂકી પુકે મારવી અને તેને દીર્ઘશ્વાસ લેવા મૂકવાનું કહેવું.

જડખાનું દરદ—રોગીની આંખો બંધ કરાવી તેને ખુરશી ઉપર બેસાડી તેને જે બાગમાં દુઃખતું હોય તેના ઉપર હાથ જમણે મૂકી આંગળીઓના છેડા ધીમેથી દાઢી સુધી આવે તેમ ફેરવી ખંખેરી નાંખવા પાંચેક કલાક આમ કર્યા કરવાથી મટે છે તે વખતે તેને દીર્ઘશ્વાસ લેવા મૂકવાનું કહેવું આગલા દાંતમાં દુઃખતું હોયતો ઉપર પ્રમાણે કરી બંને કાનમાં પુકે મારવી પછી જમણા હાથની હથેળી દરદવાળા બાગ ઉપર મૂકી ત્યાં થોડીવાર રહેવા દેવી પછી તેને આંખો ઉઘાડતાં કહેવું કે હવે તમને મટી ગયું છે. વળી દરદીના દુઃખાવાવાળા બાગ ઉપર હાથ મૂકી દરદવાળી બાજુના કાન ઉપર રૂમાલ ચોવડ કરીને મુકવો પછી તમારો બીજો હાથ તેના મોં આગળ તમારે હાથ રાખી મૂકીને પછી કાન ઉપરના રૂમાલ ઉપર મૂકવો અને પછી તેના કાનમાં પુકે મારો અને તેનું દરદ મટી ગયું છે એવી બાવના કરો એટલે તેનું દરદ શાંત થશે.

પીઠનો દુઃખાવો—રોગીને ઉંઘા સુવાડી તેને જે જગાએ દુઃખ થતું હોય તેની ઉપરની બાજુથી તેની સાથળ સુધી બંને હાથે માર્જન કરવાં અને પછી હાથ ખંખેરી નાંખવા અને એમ બેચાર વાર કરી દુઃખાવાવાળી જગાએ એક ચપ્પડ મારવી જેથી આરામ થશે. વળી માર્જન કરીને દુઃખાવાવાળા બાગ ઉપર પુકે મારવી. દરદવાળા બાગ ઉપર હાથ અડકાડીને માર્જન કરવાં અને તે વખતે તેનું દરદ મટે છે એવી બાવના કરવી તથા તેને પથ્થુ કહેવું કે હવે તમારું દરદ શાંત થયું છે. અને માર્જનના અંતે દીર્ઘશ્વાસ લેવા મૂકવાની ક્રિયા કરવાનું તેને કહેવું.

અછરણ—છાતીના ઉપરના ભાગથી તે પેટના છેડા સુધી બંને હાથ ઉપરથી નીચે આવે તેમ માર્જન કરવાં પછી હાથ ખંખેરી નાંખવા થોડીવાર માર્જન કર્યા પછી બંને હાથ ખૂબ ધસી જમણે હાથ તેના પેટ ઉપર ધસવો તથા પેટ દબાવવું અને વળી

માર્જન કરવાં. રોજ એક વખત ૦ થી ૦૧ કલાક સુધી આ પ્રયોગ કરવાથી આરામ થાય છે. ખાવામાં પચે તેનો ખોરાક ખવરાવવો. પાણી થોડું પીવાનું કહેવું તેથી આરામ થાય છે.

નજળો-અથવા ચસકા—જે મોં ઉપર ચસકા આવતા હોય તો રોગીને ખુરશીમાં બેસાડી તેનું માથું પાછળ ખુરશી ઉપર મૂકાવવું. પછી આંખો બંધ કરાવી તેના દુઃખાવાવાળા ભાગ ઉપર મોં ઉપર બંને હાથ જરા મસળીને પ્રયોગ કરનારે મૂકવા અને પછી માથાની વચ્ચેથી તે જડ્યા સુધી માર્જન ગોળાકાર રીતે કરવાં અને હાથ ખંખેરી નાંખવા. આ પ્રમાણેનો પ્રયોગ તેને મટશીજ એવા સંકટપૂર્વક કરવો. વળી તેના બંને કાનમાં કુંક મારવી, તથા ડાબો હાથ કપાળ ઉપર અને જમણો હાથ પાછળ રાખી જરા ડબાવવું. તેને કહેવું કે હવે આંખો ઉઘાડશો એટલે તમને મટી ગયેલું જણાશે.

માથું દુઃખવું—દરદીને ખુરશી ઉપર બેસાડી બંને હાથ તેના માથે બંને લમણા ઉપર રાખી જરા દબાવવું પછી જમણો હાથ કપાળ ઉપર મૂકી ડાબો હાથ પાછળ રાખી બે ત્રણ મિનીટ સુધી ડબાવવું. પછી જમણો હાથથી તેના કપાળ ઉપર બે ત્રણ ટકારા મારવા અને હાથ ખંખેરી નાંખવો. માથું પાછળ દુઃખતું હોય તો પાછલા ભાગમાં ખભા સુધી માર્જન કરી હાથ ખંખેરી નાંખવા, વચ્ચે દુખતું હોયતો ટકારા મારી લમણા સુધી હાથ લઇ જઇ ખંખેરી નાંખવા. પછી બંને હાથે તેના કપાળથી લમણા સુધી હાથનાં ટેરવાં વડે મારજન કરવાં. આ વખતે રોગ મટવાની ભાવના કરવી તથા તેને દીર્ઘશ્વાસ લેવા મૂકવાનું કહેવું. પછી તેનાં નેત્રો બંધ કરાવી પંખાવડે ઉજાણી નાંખવી, પછી આંખ ઉઘાડતાં માથું ઉતરી ગયેલું લાગે છે માથું ૦૧ કલાક સુધી કેટલીકવાર દબાવવું પડે છે. તેથી જરૂર આરામ થાય છે.

છાતીના દુઃખાવો—દરદીની ડાબી છાતી ઉપર તમારા હાથ ની હથેળીઓ મૂકી રાખવી પછી જમણો હાથનાં આંગળાંથી માર્જન કરવાં, અને દરદવાળી જગા ઉપર કુંક મારવી આ વખતે, તેને દીર્ઘશ્વાસ લેવા મૂકવાનું કહેવું. આ પ્રમાણે એવાર વખત કરવાથી મટી જાય છે. વળી દરદીને છતાં સુવાડી અને છાતીના જે ભાગમાં દુઃખતું હોય તેથી થોડે ઉપરથી અર્ધ ગોળાકાર બંને હાથે માર્જન

કરવા અને છાતી ઉપર પુઠ્ઠા મારવી તેને કહેવું કે હવે તમને આ-
રામ થઇ જશે, એ ત્રણ વખત આ પ્રમાણે કરવાથી મટી જાય છે.

કાનનો દુઃખાવો—જે બાળુના કાનમાં દરદ થતું હોય તે
કાન ઉપર રહે તેવી રીતે દરદીને પાસાબેર સુવાડી કાનમાં ગરમ
પુઠ્ઠા મારવી અને જમણા હાથથી કાનની આબુઆબુ માર્જન
કરવા અને તેના કાનની બુટી થોડીવાર પકડી રાખવી અને પછી
હાથ ખંજેરી નાખવા. આવી રીતે પુઠ્ઠા મારી, માર્જન કરી હાથ
ખંજેરી નાખવા આવી રીતે એ ચાર વાર કરવું તેમ તે વખતે તેને
દીર્ઘશ્વાસ લેવા મૂકવાનું કહેવું તથા તેને દુઃખાવો મટી ગયો છે
એવી ભાવનાપૂર્વક આ પ્રયોગ કરવો તેમ તેને પણ કહેવું કે તારૂં
દરદ હવે મટી ગયું છે.

ગળુ યેસી જઘ અવાજ યેસી જવો—રોગીની ગરદનના
પાછળના ભાગ ઉપર ખંને હાથે માર્જન કરી ખંને હાથની આંગ-
ળાઓ બેગી થાય ત્યાં સુધી ગળા ઉપર માર્જન કરવું. અને ગરમ
પુઠ્ઠા મારવી તેથી આરામ થાય છે.

રોગીને તેનું દરદ આ પ્રયોગથી જરૂર મટશેજ એવું કહેવું
તથા તેના ઉપર શ્રદ્ધા બેસાડવી. બહુ વખતે રોગીને ઉંઘમાં નાખી
પ્રયોગ કરવાથી સારી અસર થાય છે. અને હીપ્નોટીઝમનો પ્રયોગ
કરવાની રીત પ્રમાણે તેની આંખની સામે ત્રાટક કરી તેને ઉંઘમાં
નાખવા યત્ન કરવો. કેટલીકવાર ઉંઘ લાવ્યા સિવાય પણ તેને ખા-
ટલામાં સુવાડી આંખો બંધ કરાવી, તેને ઉંઘી જવાનું કહેવું, પછી
તેના ઉપર માર્જન કરી તેનું દરદ મટી ગયું છે એવા સંકલ્પપૂર્વક
તેને તે બાબતમાં કહેવું.

આંતરડાનાં અને જઠરનાં દરદો—રોગીને ઉંઘમાં નાખી
તેના જઠર ઉપર અને આંતરડાં ઉપર ખંને હાથવડે તેને મટીજ
ગયું એવી ભાવનાપૂર્વક માર્જન કરવા. પછી તે દરદીને કહેવું કે:
હવે તને દુઃખતું નથી, તારૂં જઠર અને આંતરડાં નીરામ થઇ ગયાં
છે અને રોગ બિલકુલ રહ્યો નથી. હવે તમને એ દરદ થવાનું નથી
બધું મટીજ ગયું છે. અને દરદવાળી જગા ઉપર હાથ મૂકવો તથા
તે જગાએ જરા જરા હાથ ફેરવતા જવું અને રોગ મટવાનું તેને
કહેતા જવું.

ચુંક—રોગીને ઉંઘમાં નાંખી તેને જે જગાએ ચુંક આવતી હોય તે જગાએ માર્જન કરી ત્યાં હાથવડે જરા પંપાળવું અને તેને કહેતા જવું કે: હવે તમને ચુંક મટી ગઇ છે. તે ફરી આવવાની નથી અને દુઃખાવો મટી ગયો છે. તમે જાગશો ત્યારે ખીલ્કુલ દરદ જણાશે નહિ, આમ કરવાથી તેને ચુંક મટે છે.

હીસ્ટીરીઆ—રોગીને ઉંઘમાં નાંખી તેના ઉપર માર્જન કરવું અને તેને કહેવું કે હવે તને આરામ થયો છે. તારૂં દરદ મટ્યું છે. તું જાગશે એટલે તને ફરી આ દરદ થશે નહિ. તું બળવાન બનશે, મન તારે કબજે રહેશે. આનું તેને દઢ સંકલ્પપૂર્વક કહેવું અને હૃદય ઉપર કુકા મારવી. આ પ્રમાણે તેને સૂચના આપી કહેવું કે હવે તું જાગશે એટલે તને મટી ગયેલું જણાશે. આમ કહી છેવટે તેને જગાડવાથી તેને સાઈ થયેલું જણાશે.

બોબ્બડું બોલવું—આવા દરદીને ઉંઘમાં નાંખી પછી તેને દઢ સંકલ્પપૂર્વક સૂચના આપવી કે: હવે તારી જીભ તોતડાશે નહિ, તું હવે સારી રીતે બોલી શકશે. હવે તારી જીભ સારી થઈ ગઈ છે.” આ પ્રમાણે તેને સૂચના આપી તેજ સ્થિતિમાં તેની આંખ ઉઘાડી વંચાવવું. તે વખતે તે બરોબર વાંચી શકશે. જીભ અટકશે નહિ. પછી તેની આંખ બંધ કરાવી તેને કહેવું કે હવે તારી જીભ ફરી કદી અટકવાની નથી. આ પ્રમાણે અડધા કલાક પ્રયોગ કરી પછી તેને જગાડવો અને તે વખતે તેની સાથે વાત કરવાની કે વંચાવવાની ક્રિયા કરવી તેમ કરતાં તે વગર અટકે બોલી શકશે.

બહેરાપણું—દરદીને ઉંઘમાં નાંખી તેના કાનમાં ગરમ કુંકો મારી તેને કહેવું કે: હવે તું જાગશે ત્યારે તારા કાન સારા થઇ જતાં તું બધું સાંભળી શકશે. તને હવે સાઈ થઇ ગયું છે. તેની સાથે વાત કરતાં તે તમારી વાત આ સ્થિતિમાં સાંભળી શકશે. અને પછી તેને જાગ્રત કરવો. આમ થોડો વખત પ્રયોગ કરવાથી તેને આરામ થઇ જશે.

આંખે આંખ પડવી—તેવા માણસને ઉંઘમાં નાંખી તેની આંખો ઉપર કુંક મારવી પછી બંને હાથની હથેળી તેની આંખો ઉપર મૂકી તેને કહેવું કે: હવે તારી આંખની આંખ મટી ગઇ છે, તું જાગશે ત્યારે બધું બરોબર દેખી શકશે. હવે તારી આંખો સારી

ગઈ ગઈ છે. આ પ્રમાણે પાંચ સાતવાર દઢ સંકલ્પપૂર્વક તેને સૂચનાઓ આપી પછી જાગ્રત કરવો તો તેની આંખ ઉપર અસર થયેલી તમને જણાશે.

નખખાધ—રોગીને ઉંઘમાં નાંખી તેના મગજ ઉપરથી તે ખરડાની કરોડના છેડા સુધી પંદર વીસેક માર્જન કરી પછી અંતઃકરણ ઉપર ગરમ ડુંકા મારવી અને પછી દઢ સંકલ્પબળ વડે તેને કહેવું કે: “હવે તમારી નખખાધ મટી ગઈ છે, તમને બળ આવ્યું છે અને તમે જાગશો ત્યારે તમારામાં બળ આવેલું અનુભવશો.” આ પ્રમાણે સૂચના આપી તેને જાગ્રત કરવો. આમ વારંવાર પ્રયોગ કરવાથી તેને આરામ થાય છે.

બીડી વીગરેનું વ્યસન—આવા દરદીને ઉંઘમાં નાંખી પછી તેને કહેવું કે: હવે તારે બીડી કે દારૂ જે પીતો હોય તે પીવું નહિ પડે. તારે તે પીવું જ નહિ. તે પીવાનું તને મન પણ નહિ થાય. તને તે પીવામાં આરૂંચી જણાશે. તે પીતા જ તને ઉલટી થશે. આ પ્રમાણે તેને દસ પંદર વાર સૂચના આપવી અને પછી તેને જાગ્રત થતાં તે બીડી કે દારૂ જે પીતો હશે તે પીવાનું મન નહિ થવાનું, અને વ્યસન છોડી દેશે.

ઉંઘ ન આવવી—ધણા માણસોને રાત્રે ઉંઘ આવતી નથી તેવા માણસને આ પ્રયોગથી ઉંઘમાં નાંખી કહેવું કે ‘હવે તમને રાત્રે ખરોખર ઉંઘ આવશે, સવારે જ તમે જાગશો. હવે જોયેની જણાશે નહિ.’ આ પ્રકારની સૂચનાઓ આપ્યા પછી થોડીવારે તેને જગાડવો. પછી તેને રાત્રે ખરોખર ઉંઘ આવશે.

દમ-ઉધરસ—આવા દરદીને ભર ઉંઘમાં નાંખી તેના પેઢા ઉપર દસ પાર વાર માર્જન કરી પછી ખભા ઉપર માજન કરવાં પછી પીઠે માર્જન કરી તેને સૂચના આપવી કે: હવે તમને બીલકુલ ઉધરસ આવવાની નહિ, હવે ખરોખર ઉંઘ આવશે. તમને હવે બીલકુલ દમ ચઢશે નહિ, તે રોગ હવે મટી ગયો છે. જ્યારે તમે જાગશો ત્યારે પૂર્ણ આરામ થયેલો જણાશે.” આ પ્રમાણે પા અર્ધો કલાક કરી તેને જગાડવો. આ પ્રયોગ થોડા દિવસ વધુ જારી રાખવાથી તેનો દમનો રોગ મટી જશે. સૂચનાઓ તે સમજી શકે તેવી રીતે શાંતિથી, ધીમેથી અને મજબુત અવાજથી જાણે હુકમ

કરતા હોયએ તેવી રીતે કરવી. સૂચના આપતી વખતે તે પ્રમાણે બન્યું છેજ એવી મનમાં દબણે ભાવના કરવી.

પોતાને થયેલો રોગ જાતે મટાડવો—એ પ્રયોગ કરનારને જ કાંઈ રોગ થયો હોય તો તે પોતે આરોગ્યની દૃઢ ભાવનાવડે મટાડી શકે છે. મનુષ્યના શરીર ઉપર તેના મનના વિચારોની અસર થાય છે તેથી બીજા માણસને ઉધમાં નાંખી તેને થયેલા દરદ સંબંધીના વિચારો જેમ સૂચના આપી આરોગ્યમાં ફેરવી શકાય છે તેમ પોતે માંદો થાય ત્યારે પોતાના વિચારો ફેરવીને નીરોગ બની શકે છે. જ્યારે દરદ થતું હોય તે વખતે મનમાં વિચાર કર્યા કરવો કે મને દરદ થતું જ નથી, માંદે શરીર આરોગ્યવાળું બળવાન બને નિરોગ છે. મને તાવ હવે મટી ગયો છે, હવે તો હું આરોગ્યવાળો બની ગયો છું.’ આવી ભાવના કર્યા કરી તેની મન ઉપર છાપ પાડ્યા કરવી વળી રાત્રે ઉંઘતી વખતે પણ આ પ્રકારની ભાવના કરીને સૂઈ રહેવું. રાત્રે ઉંઘતા પહેલાં દૃઢ સંકલ્પ કરવો કે હું સવારે જાગીશ ત્યારે મારો રોગ મટી ગયો હશે, અને માંદે શરીર આરોગ્યવાળું બની જવાનું છે. આ પ્રમાણે આરોગ્યના વિચાર કર્યા કરી દુઃખના વિચારો જ ન કરવા. આથી જરૂર શરીર સાજું થવાનું અને દરદ મટી જવાનુંજ.

આ પ્રમાણે વિચાર કરવો એટલું જ નહિ પણ માનવું પણ તેજ પ્રમાણે. મારામાં રોગ છેજ નહિ, માંદે શરીર ધણું જ તંદુરસ્ત છે. આ પ્રકારની ભાવના કર્યા કરવાથી મનુષ્ય પોતેજ પોતાનો વૈદ્ય બની શકે છે. આવીજ રીતે માણસ પોતાની માદદાસ્તિ વધારી શકે છે. બુદ્ધિ વધારી શકે છે. આમ એક વખત કરવાથી કાંઈ આરામ થઈ જતો નથી પણ જેમ જેમ એ પ્રમાણે આરોગ્યના વિચાર કરી શરીર તંદુરસ્ત થઈ ગયું છે તે રોગ બિલકુલ છેજ નહિ એમ માન્યા કરવાથી શરીર નિરોગ બને છે. અને અભ્યાસ થતાં રહેલથી તે પોતાના રોગો આવી ભાવનાથી મટાડી શકે છે.

દવા વગર આ પ્રયોગથી રોગો મટાડવાને માટે એકાદ બે વાર કાંઈ કાયદો ન થાય તો તેથી નિરાશ થવું નહિ. પણ ખંતથી અભ્યાસ કર્યા કરવાથી પછી રહેલથી અનેક રોગો આ પ્રયોગથી મટાડી શકાય છે.

પ્રકરણ ૧૬ મું.

હજારો વ્યાધિની માત્ર એકજ દવા.

માત્ર જળોપચારથી અનેક વ્યાધી મટાડવા.

હુઘકુંહે જરમનીના રહેવાસી છે. તેમનું ઘર લીપછક નગરમાં છે. તે નાનપણમાં મહા રોગીજ હતો. પણ હાલ તેમના જેવું નીરોગી શરીર લાગ્યેજ કોઇનું હશે. યુરોપ અને અમેરિકામાં જળ ચિકિત્સા જેને અંગ્રેજીમાં હાઇડ્રોપેથી કહે છે તે બહુજ દિવસથી પ્રચલિત છે. પરંતુ કુને સાહેબે તે ચિકિત્સાને બહુજ રહેલી કરીને એક નવું રૂપ આપ્યું છે. તે ચિકિત્સા દાગ મનુષ્ય જાતિને જે લાભ થયો છે અને થશે તેની કાંઈ સીમા નથી. જે મનુષ્ય મૃત્યુની નિકટ પહોંચવાની તૈયારી કરે છે તેને પણ આ ચિકિત્સાથી લાભ થાય છે અને તે અકાળ મૃત્યુથી બચી જાય છે.

ચિકિત્સા ઘણી સરળ છે. કુને સાહેબનો મત છે કે સર્વ રોગોનું મૂળ કારણ એકજ છે, અને તેથી સર્વની દવા પણ એકજ હોવી જોઈએ. તેને તે સપ્રમાણ બતલાવી શકે છે અને નાના પ્રકારના રોગોથી પીડીત લોકોને એકજ દવા અર્થાત્ પાણીના પ્રયોગથી તે આરામ કરે છે. તેની ચિકિત્સાથી મહા લાભદાયક થવાનું એક એ પ્રમાણ છે કે તેણે પ્રથમ ૧૦ અક્ટોબર સને ૧૮૮૩ માં લીપછકમાં જલ ચિકિત્સાનું એક કારખાનું ખોલ્યું. થોડાજ દિવસમાં લોક ત્યાં ચિકિત્સાને માટે આવવા લાગ્યા. અને તે કારખાનું એટલું ચાલ્યું કે ૧૮૯૨ માં તેને વધારવું પડ્યું. તેથી પણ કામ પહોંચી ન વળવાથી ૧૯૦૧ માં તેને ફરી વધારવું પડ્યું. તે કારખાનાની હાલમાં એક પ્રચંડ ઈમારત થઈ ગઈ છે.

કુને સાહેબે જરમન ભાષામાં જલચિકિત્સાના વિષયમાં જે પુસ્તક લખ્યું છે તેની આજ સુધીમાં ૫૦ આવૃત્તિઓ છપાઈ ગઈ છે. તેથી પણ અનુમાન થઈ શકે છે કે તેની ચિકિત્સા કેટલી લોકમાન્ય છે. તેના પુસ્તકની ફ્રેંચ, સ્પેનિશ, અંગ્રેજી, પોર્ટુગીઝ, રશિ-

યન, ડચ, ઇટાલીયન, સ્વીડીશ, ડેનીશ, નાર્વેજીયન, રોમાનિયન, હંગેરીયન, સર્વિયન, ગ્રીક, ટર્કીશ, આરમીનીયન, મલાયા, તૈલંગુ, તામીલ અને ઉર્દુમાં તેના ચિકિત્સા સંબંધી પુસ્તકોના અનુવાદ થઈ ગયો છે. અને બીજી ભાષાઓમાં થતો જાય છે. જેથી તેના ઉપ-યોગી પુસ્તકોના ગુજરાતી ભાષામાં અનુવાદ કરી વાચક બંધુઓ સમક્ષ મુકવા વિચાર થયો છે, અને અમને આશા છે કે તે સર્વને પ્રિય થઈ પડશેજ.

ચિકિત્સકનું કથન.

કુન્હે સાહેબના પુસ્તકમાં પોતે લખેલા ઉપોદ્ધાતમાં કુને સાહેબ લખે છે કે:—

“ જ્યારે હું ૨૦ વર્ષનો થયો ત્યારે મારા શરીરના અવયવોએ પોતાનું કામ જેવું જોઈએ તેવું કરવાનું બંધ કરી દીધું, મારા ફેફસાં અને માથામાં પીડા થવા લાગી. જેથી હું ડાક્ટરો પાસે ગયો. પરંતુ તેથી મને કાંઈ લાભ થયો નહિ મને તેમના પર વિશ્વાસ પણુ નહોતો. મ્હારી વૃદ્ધ માતા ધણી દિવસથી રોગી હતી. તે મને એમ કહ્યા કરતી હતી કે ‘ ડાક્ટરોથી તારે સાવધ રહેવું ! ’ વળી તે એ પણુ કહેતી હતી કે તેના રોગનું કારણ ડાક્ટરજ છે. ડાક્ટરોનીજ દવા કરતાં કરતાં મ્હારા પિતા મરી ગયા હતા. તેમના આમાશયમાં પીડા થઈ ગઈ હતી. મ્હારી બીમારી વધતી ગઈ. જે વખતે અર્થાત ૧૮૬૪ ઇસ્વીમાં મ્હેં સ્વાભાવિક જલ ચિકિત્સાનું નામ સાંભળ્યું જેથી હું જલ ચિકિત્સકોની સભામાં જવા લાગ્યો, અને ત્યાં તેમનાં વ્યાખ્યાન સાંભળવા લાગ્યો તે મને ધણુંજ ઠીક લાગ્યાં. તે ચિકિત્સકોમાંથી એકની અનુમતિથી મ્હેં મ્હારી પોતાની ચિકિત્સા કરી તેથી મને તત્કાળ થોડો લાભ જણાયો. મ્હારા ફેફસાંમાં જે પીડા થતી હતી તે બંધ થઈ ગઈ. સન ૧૮૬૮ માં મ્હારો ભાઈ ધણોજ બીમાર થયો અને જ્યારે તેના જીવવાની પણુ આશા ન રહી ત્યારે તે થીઓડોરહાન નામના એક સ્વાભાવિક જલ ચિકિત્સકની પાસે ગયો. અને તેની ચિકિત્સાથી તેનો રોગ જડમાંથી જતો રહ્યો. ત્યારથી તે ચિકિત્સામાં મ્હારી દ્રઢ શ્રદ્ધા બેઠી.

આ તરફ જળચિકિત્સામાં મ્હારો વિશ્વાસ વધતો ગયો અને આ તરફ મ્હારો રોગ પણુ વધતો ગયો. મ્હારાં માતા પિતાના રોગનાં જે બીજા મ્હારામાં આવી હતાં તે પ્રતિદિન વધવા લાગ્યાં.

મ્હારો રોગ અત્યંત અસહ્ય થઇ ગયો. મ્હારા આમાશયમાં બિગાડ થયો. ફેફસાંમાં પણ બિગાડ થયો અને મ્હારા માથામાં હંમેશાં પીડા થવા લાગી. જો કે હું તે વખતે નિરોગી જેવો જણાતો હતો તોપણ હું દુઃસહ રોગ અને વેદનાઓની પ્રત્યક્ષ મૂર્તિરૂપ થઇ ગયો હતો. આ દશામાં મને સર્વ પ્રકારની ચિકિત્સા અને ઔષધિયોથી જરા પણ લાભ ન પ્રાપ્ત થવાથી હું જલ ચિકિત્સાનો પ્રયોગ મ્હારા શરીરપર કરવા લાગ્યો તે વખતે આ ચિકિત્સા ધણી કઠણ હતી. તે વખતે તેનું એ રૂપ નહોતું કે જે રૂપમાં મહે' તેને હાલમાં પ્રકટ કરી છે. પરંતુ તે મ્હારી સ્વાભાવિક ચિકિત્સાથી કાંઈ કાંઈ મગતી હતી. તેથી તેનો લાભ થયો કે મ્હારી પીડા થોડી થઇ ગઈ. પરંતુ મ્હારો રોગ મટ્યો નહિ. મ્હારું મન ધરમાં લાગતું નહોતું જેથી હું શહેરની બહાર જઈને ખુદી જગામાં ફરતો હતો અને પ્રકૃતિની સુંદરતા જોઈને તે મ્હારા મનને મનને બલભાવે કરતો હતો. તે વખતે હું મ્હારી દશાપર અને સ્વાભાવિક ચિકિત્સાના તત્વોપર પણ વિચાર કરતો હતો. એમ કરતાં કરતાં આ ચિકિત્સાનું તત્વ મ્હારા ધ્યાનમાં આવવા લાગ્યું. કેટલાક દિવસ પછી મહે' મ્હારા રોગનું કારણ જાણી લીધું અને તેને મટાડવાનો ઉપાય પણ મહે'ને સમજાયો. મહે' મ્હારી ચિકિત્સાનો સિદ્ધાન્ત સ્થિર કરી લીધો, અને બેએક અવશ્યનાં પરંતુ બહુજ સારાં યંત્ર કે જેની જરૂર હતી તેને પણ બનાવી દીધાં, આવી રીતે હું મ્હારાજ સિદ્ધાંતો અનુસાર મ્હારી ચિકિત્સા કરવા લાગ્યો. તેમાં મને સફળતા મળી, મારો રોગ મટવા માંડ્યો. અને કેટલાક દિવસોમાં તો હું પૂર્ણ રીતે આરામ થઇ ગયો. તે વખતે મારો હર્ષનો પાર ન રહ્યો. મેં મારી ચિકિત્સાનો સિદ્ધાન્ત બીજાને પણ શિખવવા માંડ્યો, તેમણે પણ તેની પરીક્ષા કરી અને તેમને પણ ફાયદો થયો. હવે મને વિશ્વાસ આવ્યો કે મારી ચિકિત્સા સાચી છે. તેમાં હવે નુકશાન થવાની બીજી રહી નથી, તેનો પ્રયોગ કરવાથી લાભ થવાજ જોઈએ એ પ્રમાણે એ ચિકિત્સાપર મારો જ્યારે વિશ્વાસ બેઠો, ત્યારે હું તેને સાધારણ રીતે પ્રકટ કરવા લાગ્યો.

ડાક્ટરોની સાંઘે પણ હું એ વિષય માટે વાતચિત કરવા લાગ્યો પણ પરિણામ ઉઘાડું આવ્યું. કાંઈએ મારી વાત સાંભળી નહિ અને સાંભળી તો તેમણે તેપર વિશ્વાસ ન કર્યો સર્વ લોક સાંભળી

સાંભળીને આશ્ચર્ય પામવા લાગ્યા. અને અને તો ગડિજ ઠરાવ્યો. અને મારા તરફ આંગળીઓ કરવા લાગ્યા. ડાક્ટર લોક એપરવા-
ઇથી મારા તરફ જોવા લાગ્યા, તેમના મારા પરના અવિશ્વાસને
નિર્મુળ કરવાને માટે મેં તેમને મારા ચંત્ર કાંઠ પથ્થુ લીધા સિવાય
આખ્યાં અને મારી ચિકિત્સાની પરીક્ષા કરવાને માટે મેં બહુ
નમ્રતાથી પ્રાર્થના કરી પરંતુ મારું કોણુ સાંભળે ! મારા આપેલાં
ચંત્રા ધરના એક ખૂણામાં નાંખી મૂક્યાં કે જ્યાં ધુળ અને માટીનાં
જાગાંથી તે ચંત્ર બગડવા લાગ્યાં, આ દશા જોઇ મને બહુ ખેદ
થયો પણ મેં ધીરજ છોડી નહિ. મને જણાયું કે હું તથા મારા
કુટુંબી, મિત્રો અને સંબંધીઓને આ ચિકિત્સાથી ફાયદો થવા છતાં
પણુ સર્વને આ ચિકિત્સા પર વિશ્વાસ એપ્રવાનો નથી. સર્વને તેપર
વિશ્વાસ એસાડવાનો નથી. સર્વને તેપર વિશ્વાસ એસાડવાને માટે
મારે અનેક રોગીઓને નિરોગી કરીને સિદ્ધ કરી બતાવવું જોઇએ
કે મારી જળચિકિત્સા સાચી છે અને તે બીજા પ્રકારની ચિકિ-
ત્સાઓ કરતાં પણુ વિશેષ વફાદાર છે.

હાના પ્રકારના રોગોથી મનુષ્યોને પીડાતા જોઇ મારું અંતઃક-
રણ દુઃખ પામવા લાગ્યું. મેં કશું કે આ લોક પોતાનું હિત અહિતને
જાણતા નથી અને તેથીજ પરીક્ષા કર્યા સિવાય તે લોક મને મુખ
ઠરાવે છે- તેમાં તેમનો કોઇ અપરાધ નથી. કોઇ નવિન વસ્તુને જોઇ
અજવા સાંભળીને પ્રથમ તેને સાચી માનતા નથી અને હજીરો
પ્રયત્ન કરવા છતાં પણુ તેપર વિશ્વાસ કરતા નથી, હવે મારે મનુષ્ય
જાતીને ફાયદો કરવાને માટે મારે દુઃખ વેડવું પડશે. અને હાની પણુ
સહન કરવી પડશે, લોકોમાં અવિશ્વાસનું પાત્ર પણુ બનવું પડશે આ
સર્વ વાતોનો વિચાર કરીને મેં જળ ચિકિત્સાનું એક કારખાનું
ખોલવાનો વિચાર કર્યો, પરંતુ એમ કરવાથી મને હાનિ થવાનો ભય
હતો. મારું પોતાનું એક બીજું કારખાનું હતું તે ૨૪ વરસથી બરા-
બર ચાલતું હતું જેનાથી મને ઘણો લાભ હતો. જો હું ચિકિત્સા
સંબંધી નવું કારખાનું ખોલત તો મને પ્રથમ ખોલેલા કારખાનાની
દેખરેખ રાખવાનો સમય મળત નહિ જેથી તેની ઉન્નતિ થાય નહિ.

ઉન્નતિ તો શું પણુ તેની અવનતિ થવા લાગી અને મને
વ્યર્થ નુકશાન વેડવું પડતું. પરંતુ મારા હૃદયમાં વસનાર (આત્મા)
કોઈ પ્રેરણા કરી રહ્યું હતું, તેણે વારંવાર મને ઉત્તેજીત કરીને જળ

ચિકિત્સાનો પ્રચાર કરવાને માટે મને આગ્રહ કર્યો. તેનું ફળ એ આવ્યું કે તા. ૧૦ અક્ટોબર સને ૧૮૮૩ માં મેં જળચિકિત્સાનું કારખાનું ખોલ્યું, કારખાનું ખોલવા છતાં પણ કેટલાક વરસ સુધી ધણાજ થોડા મનુષ્યો તેમાં ચિકિત્સા કરાવવાને માટે આવ્યા હતા. જોઇ કાંઈ આવતા તો કેવળસ્થાન કરવાને આવતા પણ દવા કરવાને આવતા નહિ. પરંતુ ધીમે ધીમે આવનારની સંખ્યા વધી, પહેલ વહેલાં ધણા દુર દેશોના મનુષ્યો આવતા હતા. પરંતુ પછીથી નજીકના સહેરના લોકો અને છેવટે લીપજીકના રહેનારાઓ પણ આવવા લાગ્યા. તે વચ્ચે મેં “સાયન્સ એન્ડ ફેશીયલ એક્સપ્રેશન” અર્થાત “મુખચર્યા વિજ્ઞાન” નામનો એક વિદ્વાનનો સિદ્ધાંત સ્થિર કર્યો. તે દ્વારા મેં મનુષ્યોનાં મુખ જોઇને તેમનાં વર્તમાન અને ભવિષ્યના હાલ જાણી લેવા માંડ્યા. તે વિષય સંબંધી એક પુસ્તક પણ મેં સર્વને જાણવા માટે પ્રકાશિત કર્યું. આ પ્રમાણે મારા કારખાના અને મારી નવીન ચિકિત્સાનો જ્ઞાતાંત દેશદેશાંતર સુધી પહોંચી ગયો. હજારો લોકો મારે ત્યાં આવવા લાગ્યા અને અસાધ્ય રોગોથી મુક્ત થઇને હસતે મોઢે મને ધન્યવાદ દેતા પોતાને ઘેર પાછા જવા માંડ્યા.

ધીરે ધીરે મ્હારો માન મરતબો વધતો ગયો. મ્હારો રોગ જે અસાધ્ય કહેવામાં આવતો હતો તે મટી ગયો. હવે જે કે મ્હારે ધણુંજ કામ કરવું પડે છે તોપણ મ્હને થાક લાગતો નથી. આજ સુધીમાં મ્હેં એવા અનેક લોકોને સાજા કર્યા છે કે જેઓ મરણ પથારીએ હતા. આ સફળતા વિશેષે કરીને મ્હેં ‘ન્હાવાની જે એક નવી રીત કાઢી છે તેનું પરિણામ છે. આ રીતનું’ નામ મ્હેં ‘મેહન સ્નાન’ રાખ્યું છે. હું વિશ્વાસ પૂર્વક દ્રઢતાથી અને સોગન લઇને કહી શકું છું કે એના દ્વારા સર્વ રોગ નાશ થઈ શકે છે. હું સર્વ પ્રકારના રોગીઓને દુર કરવાની પ્રતિજ્ઞા કરી શકતો નથી. કેમકે સ્ત્રીરમાં રોગોએ જે પોતાનું ઘર કરી લીધું હોય અને તેમને રોગોએ ખીલકુલ નિર્બળ કરી દીધો હોય તો તેમને મટવું કઠીન છે. પરંતુ જે કે તેવી દશામાં પણ મ્હારી ચિકિત્સાથી દુઃખ ધણુંજ થોડું થઈ જાય છે, અને જે કે તેને રોગ નિર્મળ ન થાય અર્થાત રોગી બચી પણ ન શકે તોપણ તેને ખીજી ચિકિત્સાઓ કરતાં પણ અધિક લાભ અવસ્થ થાય છે.

ચિકિત્સાનાં આ જે મેં નવી રીતી કાઢી છે તે મહેં અનેક પરીક્ષાઓ કર્યા પછી અનેક કાળ પર્યંત તેનું મનન કર્યા પછી કાઢી છે, હવે મહેને લોક ગમે તો ખરાબ અને અધમ ચિકિત્સક કહે, ગમે તો મ્હારી નિંદા કરે, ગમે તો મ્હારાં બ્યાખ્યાન સાંભળીને મ્હારા-પર પથ્થર ફેંકે, અને ગમે તેટલી મ્હારી નિંદા અથવા અવમણના કરે તે સર્વ સહન કરવાને હું તૈયાર છું. હું તેમનાં ખરાબ વાક્યોને મુજે મ્હોઠે સહન કરીશ. હું સારી રીતે જાણું છું કે “મનુષ્ય જાતિનાં કલ્યાણ કરનારા જેટજેટલા મ્હોટા મહાત્માઓ થયા છે, તેમને પણ લોકોએ આરંભમાં ખરાબ કહી, તેમની પણ નિંદા કરવાને માટે તેઓ ચૂક્યા નથી.”

જે ચિકિત્સાને આજકાલ ડાક્ટરલોક કરે છે તેનું નામ ‘એલોપેથી’ છે. તેમાં એટલી અધિક દવાઓ આપવામાં આવે છે કે જેથી રોગીનું શરીર વિકારથી ભરી જાય છે. દવાઓથી ધણુંજ માફું પરિણામ આવે છે, તેથી રોગ ડબ્બાઈ જાય છે. પણ નિર્મૂળ થતો નથી. ફરી વખત આવે તે જણાય છે. શરીરમાં એક પ્રકારનું ઝેર ઉત્પન્ન થાય છે જેથી નિરોગતાનો સમૂળગો નાશ થાય છે. મ્હારી બુદ્ધિ પ્રમાણે તો આ રીત મનુષ્યોને નીરોગી કરવા કરતાં અધિક રોગી કરી દે છે. ચિકિત્સા કરવાની એક ખીજી રીત પણ આજકાલ પ્રચલિત છે તેનું નામ ‘હોમીયોપેથી’ છે. તેમાં દવાઓની માત્રા અત્યંત થોડા પ્રમાણમાં રહે છે. એટલી થોડી માત્રા ખાનારાને તે જણવામાં આવતું નથી કે છે કે નહીં, તેનાથી થોડી હાનિ થાય છે. પરંતુ આ ચિકિત્સામાં, ખાવા પીવાના વિષયમાં કાંઈ ચોક્કસ અને સ્પષ્ટ નિયમ નથી. એ તેમાં મુખ્ય દોષ છે. મ્હારી અદ્ય બુદ્ધિ પ્રમાણે તો એમ જણાય છે કે ‘હોમીયોપેથિક’ દવાઓની થોડામાં થોડી માત્રા પણ નુકશાનકારક છે.

પ્રાચીન જલચિકિત્સામાં નાના પ્રકારનાં સ્નાન અને પિયકારી વિગેરેનો પ્રયોગ કરવો પડે છે. તેવા આડંબરની કાંઈ જરૂર નથી. હું નમતાપૂર્વક એ પણ કહી શકું છું કે આ સજ્જનોને રોગોનું કારણ પણ ખરોખર સમજાતું નથી. ઈશ્વરની કૃપાથી મહેં સર્વ ન્યુ-નતાઓને દૂર કરી છે. સ્નાન કરવાના આડંબરોને પણ મહેં કમી કર્યા છે. રોગોનાં કારણો પણ મહેં ખોળી કાઢ્યાં છે. ‘મુખ્યચર્યા’

[મુખ જોઇ રાગને પરીક્ષા કરવાની વિદ્યા] થી તેમની વર્તમાન સ્થિતિમાં જે રાગ હોય તે અથવા ભવિષ્યમાં જે થશે તે જાણવાની વિદ્યા પણ મહેં પ્રાપ્ત કરી દીધી છે. હું એક અલ્પજ્ઞ માણસ છું. એ સર્વ મહેં મ્હારી વિદ્યા અને મ્હારા બળથી કર્યું નથી. મ્હારામાં તે કરવાની શક્તિ ક્યાંથી હોય કે હું તે કરી શકું ! તે પરમજ્ઞાની પરમેશ્વરની કૃપાજ તેનું કારણ છે. જેથી મ્હારાં કહેવાથી કોઇએ મ્હને અભિમાની ન સમજવો. ”

આ કુન્હે સાહેબને ઉપોદ્ધાત છે. તેમના કહેવા પરથી જણાય છે કે તેમણે પોતાની અવગણ્યતા અને અપમાનની વાતો સુદ્ધાં પણ કહી દીધી છે, અને કાંઇ છુપાવ્યું નથી. તેથી જણાય છે કે સાચા લોકોને કળીને રૂપીયા પ્રાપ્ત કરવાને માટે તેમણે આ ચિકિત્સા ચલાવી નથી. જેથી તેમના વિષયમાં તેમનાં પુસ્તકો વાંચનારના હાથમાં એક પ્રકારની શ્રદ્ધાભક્તિ ઉત્પન્ન થાય છે.

આ જગતમાં શ્રદ્ધા એ એક અપૂર્વ ભાવ છે. તેના પ્રભાવથી મનુષ્યોનાં મ્હોટાં મ્હોટાં કામો સિદ્ધ થાય છે. જેથી કદી શ્રદ્ધાથીજ દૂરે સાહેબની ચિકિત્સાદારા મનુષ્યોને લાભ મળે તોપણ કાંઈ આશ્ચર્ય નથી.

રાગોનું કારણ.

બહુજ દિવસોના અનુભવ અને પરીક્ષા પછી દૂરે સાહેબે આ સિદ્ધાન્ત સ્થાપિત કર્યો છે કે નિરાગી મનુષ્યોના શરીરને દેખાવ સાબળ મનુષ્યોના શરીરને મળતો નથી. જે મનુષ્ય રાગ રહિત હોય છે તેમના શરીરના આકાર એક જુદીજ જાતના હોય છે. બધા લોક સમજે છે કે રાગી મનુષ્યજ દુર્બળ હોય છે. બીજા નહિ તે બલ છે. જે લોક અત્યંત મ્હોટા અને પુષ્ટ દેખાય છે તે અધિક રાગી હોય છે. મ્હોટા થવું એજ રાગનું લક્ષણ છે. અનેક મનુષ્યોને સાધારણ રીતે કાંઈ કંઈ થતું નથી તે પોતાનાં કામકાજ પ્રસન્નતા પૂર્વક કરે છે પરંતુ તેમ જતાં પણ તેમાંથી બધાંયે રાગી હોય છે. તેમના શરીરમાં રાગનું કારણ ધર કરી રહેલું હોય છે. શરીરમાં રાગનું બીજા ઉત્પન્ન થવા અને તેના વધવાથી શરીરના દેખાવમાં ફેરફાર માલુમ પડે છે. બરાબર ખ્યાનપૂર્વક જોવાથી તે ફેરફાર જાણવામાં આવે છે. પ્રત્યેક રાગીના શરીરમાં તે દેખાવામાં આવે

છે. આ ફેરફાર વિશેષે કરીને મુખ તથા ગરદનના આકારનાં ચિન્હોને જોઇને ફ્રન્હે સાહેબે 'મુખચર્મા વિજ્ઞાન' નો સિદ્ધાંત સ્થાપિત કર્યો છે. રોગના જ કારણથી મુખ તથા ગરદનનો આકાર બદલાઇ જાય છે. એ બંને અવયવ પ્રથમ કરતાં અધિક પુષ્ટ જણાય છે. પેટની નીચે અને કમરની પાછળ પશુ પુષ્ટતા જણાય છે. પેટ અને કમરની પાછળના ભાગમાં, મુખ તથા ગરદન કરતાં પશુ અધિક પુષ્ટતા આવી જાય છે. કેમકે રોગની જડ ત્યાંજ રહે છે. ત્યાં તેની વૃદ્ધિ થાય છે અને ત્યાંથીજ રોગનાં બીજ શરીરમાં ફેલાય છે. મનુષ્યના શરીરનું માંસ ન્હાના ન્હાના અનેક ટુકડામાં બહેંચાઇ ગયેલું છે એ ટુકડા એક બીજની સાથે સંધાયેલા છે, અને રક્તચરની માફક ખેંચી શકાય છે. રોગોનું બીજ આ માંસના ટુકડાઓની વચ્ચે પહોંચીને જ્યારે ત્યાં એકઠાં થઇ જાય છે ત્યારે તે સ્થાનના માંસને પુલાવીને મ્હોટા કરી દે છે. કાંઈ સંકુચિત સ્થાનમાં જરૂર કરતાં અધિક પદાર્થ રાખવાથી તે સ્થાન અવશ્ય કાંઇક ખેંચાય છે અને તેનો આકાર મ્હોટો થઇ જાય છે. જો કે તેની બનાવટ એવી છે કે તે વધી થટી શકે તો તેનો આકાર તેથી પશુ અધિક વધી જાય છે. એવી રીતે રોગનાં બીજ શરીરમાં એકઠાં થવાથી શરીર પુલી ઉઠે છે તેનું પરીણામ મુખ અને ગરદન પર અધિક સ્પષ્ટતાથી જણાઇ આવે છે. તેનું જે કારણ છે તે હું આગળ બતાવવાનું. રોગના કારણથી શરીરની આમડીનો રંગ પશુ બદલાઇ જાય છે. તે કાંઈક કાળો થઇ જાય છે.

એક માણસ હૃદયોગ અને જલ્દરથી પીડાતો હતો તે જ્યારે પહેલ વહેલાં ફ્રેન્હે સાહેબની પાસે ગયો તે વખતે તેનો જે આકાર હતો તે ૪ મહીના સુધી તેમની ચિકિત્સા કરાવ્યા પછી બદલાઇ ગયો અને તેનો આકાર તંદુરસ્ત શરીર જેવો થયો. પ્રથમ વખતે તે મનુષ્યનું મુખ અને ગરદન જોઇએ તે કરતાં અધિક જડાં હતાં. તે ફ્રન્હે સાહેબની ચિકિત્સાથી તેની જડાઇ ઓછી થઇ ગઈ હતી અને સાથે સાથે તેના રોગો પશુ મટી ગયા હતા. તે જડાઇ ક્યો પદાર્થ છે ? તે એક એવી વસ્તુ છે કે જેની શરીરમાં જરૂર નથી. તે એક નિષ્પ્રયોગી વસ્તુ છે. તે એક શરીરની બહારની વસ્તુ છે. તે ન હોવાથી શરીરને કાંઈ નુકસાન નથી. તેનું થવું એજ રામનું કારણ છે. આ વિષયમાં એમ શંકા થઇ શકે છે કે "જેને અમે

નિરૂપયોગી વસ્તુ કહીએ છીએ, તે ખરી રીતે શરીરના કયા ભાગમાં ઉપયોગી થઇને ત્યાથી કેવી રીતે મુખ્ય અને ગરદન અથવા પેટમાં જાય છે. એવી દશામાં તેને તેના યોગ્ય સ્થાનમાં પહોંચાડી દેવાથી તેને નિરૂપયોગી કહી શકાય નહિ. ” આ શંકાનું સમાધાન સહજ રીતે થઇ શકે છે. એમ જણાય છે કે જો તે અમે નિરૂપયોગી જાડાઈ કહીએ છીએ તેની ઉત્પત્તિ શરીરના એકજ ભાગમાં થાય છે. અને ત્યાં બીજા કરતાં તે અધિક રહે છે. અર્થાત્ત બમણી અથવા જો તરફ મનુષ્ય અધિક સુવે છે તે તરફ તે નિરૂપયોગી જાડાઈ અધિક પ્રમાણમાં વધે છે. એથી સમજાય છે કે આ અનાવશ્યક વસ્તુ આકર્ષક શક્તિના નિયમાનુસાર નીચે ખેંચાય છે. જો તે શરીરનો કોઈ ભાગ હોત તો તે કદાપિ પોતાનું સ્થાન બદલત નહિ અને નીચેની બાજુએ ઝુકત નહિ. જેથી ઉપરની શંકા વ્યર્થ છે. તે જાડાઈ શરીરનો કોઈ ભાગ નથી. તે એક વિકાર માત્ર છે. જેથી કરીને અમે એ વાત કોઈ પણ પ્રકારના સંદેહ કે શંકા સિવાય કહી શકીએ છીએ કે શરીરમાં તે વિકૃત વસ્તુનું, તે વૈદેશિક વસ્તુનું, તે અનુપયોગી વસ્તુનું, અથવા તો તે અનાવશ્યક વસ્તુનું થવું તેજ રોગ છે. તેજ સર્વ રોગોનું મૂળ કારણ છે. તેથીજ જુદા જુદા પ્રકારના રોગ ઉત્પન્ન થાય છે. જો જો કોઈ પણ પ્રકારે આ વૈદેશિક વસ્તુને અમે શરીરથી બહાર કાઢી શકીએ અને શરીરને સ્વાભાવિક આકારમાં લાવી શકીએ તોજ અમારે પોતાના શરીરને નીરોગી થઈ ગયું એમ માનવું જોઈએ.

શરીરમાં નિરૂપયોગી વસ્તુઓનો પ્રવેશ એ માર્ગોથી થાય છે. એક નાકદ્વારા અને બીજો મુખદ્વારા. નાક અને મુખનાં ગંધ (સોદમ) અને જીભ એ પહેરેદાર છે પણ તે વિશ્વાસ કરવા લાયક નથી, લોભને લીધે તે પોતાનું કામ યોગ્ય રીતે કરતાં નથી. કોઈ અંદર આવવા દે છે. (સોદમ) થી તો કાંઈ થોડી વિશ્વાસઘાતકતા થાય છે પરંતુ જીવ ધણો જ નિમકદ્વારા છે. સારા સારા સ્વાદિષ્ટ પદાર્થોના રસ લેવાથી લાલચમાં આવીને તે શરીરના હાનિ કે લાભને બીલકુલ જૂલી જાય છે, આ પ્રકારે અયોગ્ય કામ કરતાં કરતાં કેટલાક દિવસો પછી તો તેને સારા ખોટાનું પણ જ્ઞાન રહેતું નથી. માંસ, દારૂ, ભાંગ, અપીણ, અને તમાકુને પણ તે રોકમા સિવાય શરીરની અંદર પ્રવેશ કરાવે છે, તેનું પરીણામ ધણુંજ માડું આવે

છે. જોઇએ તે કરતાં અધિક, તેમજ ખરાબ પદાર્થોને ખાવાથી બેને પચાવવાને માટે આમાશય જરૂર કરતાં અધિક બળ વાપરવું પડે છે. પરંતુ તે બળ એક બે દિવસમાં જ ધરી જાય છે. દરરોજનું કામ થઇ જાય છે.

એવી રીતે કેટલાક દિવસોમાં આમાશયથી પોતાનું કામ બરો-બર રીતે થઇ શકતું નથી, ભોજન ન પચવાથી વિકાર વધવા લાગે છે અને તે વિકાર નિરૂપયોગી અથવા અનાવસ્યક વસ્તુના આકારમાં પ્રકટ થઇને રોગ ઉત્પન્ન કરે છે, આ વિકાર એકઠો થતો જાય છે જેનું દશ દશ બાર બાર વર્ષ સુધી ધણા મનુષ્યોને ભાન પણ રહેતું નથી, પરંતુ વધતે વધતે જ્યારે તે રોગનું રૂપ ધારણ કરે છે. ત્યારે મનુષ્ય વેદ, હકીમ અને ડાક્ટર સાહેબના શરણમાં જાય છે અને તેને મટાડવાના પ્રયત્નો કરે છે. આ વખતે એવા પ્રયત્નો વ્યર્થ જાય છે કેમકે રોગ ભલે દુર્માર્ગ જાય અથવા તત્કાળ મટ્યા જેવું જણાય પરંતુ તેનું મૂળ મટતું નથી. જ્યાંસુધી તેનું કારણ વિદ્યમાન હોય ત્યાં સુધી તે નિર્મળ શી રીતે થઈ શકે ?

મનુષ્યનું શરીર દૈન્યે એવું બનાવ્યું છે કે તે કોઇ પણ અનાવસ્યક વસ્તુને પોતાનામાં રહેવા દેતું નથી. તે તેને કહાડવાનો સદા પ્રયત્ન કર્યાં કરે છે. ફેફસાંની મારફતે વાયુના રૂપમાં, વાયુદ્વારા મળના રૂપમાં અને આમડીદ્વારા પરસેવાના રૂપમાં તે વિકૃત (નિરૂપયોગી) વસ્તુઓને સદા બહાર કહાડ્યાં કરે છે. નાક, મુખ, આંખ, અને કાનની મારફતે પણ નિરૂપયોગી વસ્તુઓ બહાર કહાડવાને માટે પણ તે કાંઈ કસુર કરતું નથી. અમારું શરીર અમારા ઉપર બહુજ દયાળુ છે. જો તે તેટલું દયાળુ ન હોત તો એકજ દિવસમાં અમને અમારા ખરાબ આચરણોનો બદલો મળી જાત. અમે અમારા શરીરથી એટલું કામ લેવાની ઇચ્છા ન કરીએ કે જેટલું તે સહજમાં ન કરી શકે. હવે બહાર કામ લેવાથી તે કેટલાક દિવસોમાં થાકી જાય છે. અને નિરૂપયોગી વસ્તુઓને બહાર કાઢી શકતું નથી. એવી દશામાં તે વિકૃત પદાર્થો નિરૂપયોગી થઇને શરીરની અંદર રહી જાય છે. જ્યાં તેની જડ જામે છે કે ત્યાં તે વધવા લાગે છે. અને મનુષ્યને રોગી કરી દે છે, અનાવસ્યક પદાર્થ પ્રથમ આમાશયમાં ઉત્પન્ન થાય છે ત્યાંથી ફરી તે શરીરના બીજા ભાગોમાં પહોંચી જાય છે. મુખ અને નાકદ્વારા બહાર નીકળવાની ઇચ્છાથી તે ઉપરની

બાબુમાં વધે છે અને નીકળવાને અસમર્થ થઈ મુખ અને ગર્દનની આસપાસ રહી જાય છે. જેથી કરીને ત્યાં મોટાપણું (બડાઇ) આવી જાય છે.

નિરૂપયોગી પદાર્થો જ્યારે શરીરમાં ફેલાઇ જાય છે ત્યારે ઉપયોગી અથવા પુષ્ટિદાયક પદાર્થોને રહેવાને માટે જગ્યા ઓછી થઈ જાય છે. શરીરની અંદરના અવયવો કમી થઇ જાય છે. રૂધિરનું વહન બરોબર થતું નથી આ કારણોથી શરીરના સ્વાભાવિક કામોનું બરોબર થતું બંધ થઇ જાય છે. નિરૂપયોગી પદાર્થ એવા પરમાણુઓનો બનેલો છે કે તે સહજમાં પ્રવેશ કરી શકે છે, તેમજ જુદા જુદા કણોમાં જુદા પ્રકી જાય છે, અને નવા નવા પરમાણુઓમાં મળી જઇને એક થઇ શકે છે. અને યોગ્ય વખતે જોર કરે છે જે પદાર્થ અંદરને અંદરજ ચંચળ થઇ જાય છે અર્થાત જોર કરે છે [વધે] છે તેને સૂક્ષ્મદર્શક યંત્રથી જોવાથી તેમાં અનન્ત નહાના નહાના જંતુ જોવામાં આવે છે. તે કદો કદો વધુ જોરથી વધે છે, અને તેના વધવાથી કોઇને કોઇ રોગ અવશ્ય ઉત્પન્ન થાય છે.

જે પદાર્થ અંદરને અંદર આપોઆપ વધવા લાગે છે તેમાં એક પ્રકારની ઉબજીતા આવી જાય છે. જેટલું વધવાનું જોર અધિક હોય છે તેટલી ગરમાઇ અધિક ઉત્પન્ન થાય છે. ઉભરો આવવા-વાળા પદાર્થના પરમાણુ એક બીજા સાથે અથડાયા છે. તેમનું આ અથડાતું એજ ઉબજીતા ઉત્પન્ન કરે છે: જેમ બે પદાર્થોને એક બીજા સાથે ઘસવાથી અગ્નિ નીકળે છે એ સર્વવ્યાપી નિયમ છે તેવોજ નિયમ મનુષ્યના શરીરની અંદર રહેનાર પદાર્થોને પણ લાગુ પડે છે જ્યારે અનાવસ્યક પદાર્થ વધી જાય છે. અથવા રૂતુઓનું પરિવર્તન અથવા બીજા કોઇ યોગ્ય કારણથી તેનાં પરમાણુ શરીરની અંદર જુદાં જુદાં થઇ જાય છે ત્યારે તે ઉમળવા (વધવા) લાગે છે, અને તેની સાથે શરીરમાં ઉબજીતા ઉત્પન્ન થાય છે. અને તેથી એમ કહેવું પડે છે કે અનાવસ્યક પદાર્થોનો ઉભરો આવવો એજ તાવ છે. જેમ ગરમીથી બરફ પીગળીને પાણી થઇ જાય છે અને પાણી વરાળ થઇ ઉડી જાય છે અને જેમ વરાળ વાદળના રૂપ થઇને ફરી પાણી થઇ જાય છે અને અધિક શરદી લાગવાથી તેજ પાણી ફરી પણ બરફ બની જાય છે, તેવી જ રીતે શરીરની અંદર એકઠા થનાર નિરૂપયોગી પદાર્થોનું પણ શરદી તથા ગરમીને લીધે રૂપાન્તર થયાં કરે છે.

આ પદાર્થોને પણ યોગ્ય વિધિથી પાણીને વરાળ જેવાં કરીને શરીરમાંથી ઉઝાડી દેવામાં આવે છે. અને આ પ્રમાણે તેમને બહાર કાઢીને શરીરને રોગરહિત કરી શકાય છે. જે યુક્તિથી આ પદાર્થોને શરીરથી બહાર કઢાડવામાં આવે છે તેજ યુક્તિ આ જળચિકિત્સાના આધારરૂપ છે.

નિરૂપયોગી પદાર્થ મનુષ્યના શરીરની અંદર વિશેષે કરીને પેટની નીચે પેટુમાં એકઠા થાય છે. ત્યાં તે વધવા લાગે છે. ન્યારે તે ઉભળવા-વધવા લાગે છે ત્યારે શરીર તેને બહાર કઢાડવાને પ્રયત્ન કરે છે. એમ થવાથી સંગ્રહણી થવા માંડે છે, ઝાડો થવા માંડે છે. આ પ્રકારે જો તે નિરૂપયોગી પદાર્થ બહાર નીકળી જાય છે તો શરીર સ્વચ્છ અને હલકું થઈ જાય છે. પરંતુ જો તે આ પ્રકારે નીકળી શકે નહિ તો વધતાં વધતાં તે ઉપર ચઢે છે. કારણ કે તે શરીરની ઉપર અને નીચે એજ તરફ જઈ શકે છે.

જોમકે ભરેલી એક શીશી તરફ દ્રષ્ટિ કરતાં તેની નીચે કાણું હોવાથી ભરેલી વસ્તુ નીચેથી નીકળી શકતી નથી. જેથી તેમાં જે કાંઈ ભર્યું છે તેમાંનાં વિકૃત ભાગ નીચે ઠરે છે અને તે હલાવવાથી, રૂતુ પરિવર્તનથી અથવા કોઈ બીજા કારણથી વિશેષે કરીને પોતાનાં રજકણોને જુદાં જુદાં કરી દે છે. એમ થવાથી તે રજકણો ઉભળવા લાગે છે. અને શીશીના મુખ તરફ ઊંચાં ચઢે છે. તેવીજ રીતે મનુષ્યના શરીરના પણ તેજ હાલ છે. અર્થાત ન્યારે ઝાડો સાફ થતો નથી, પેશાબ બરોબર થતો નથી, શરીરની આમડીનાં છીદ્રો પુરાષ જાય છે, અને આસોઆસ નિર્જળ થઈ જાય છે ત્યારે વિકૃત-નિરૂપયોગી-રોગવાળા પદાર્થો શરીરની બહાર નીકળી શકતા નથી તેવીજ રીતે રૂતુ બદલાવાથી અથવા ક્રોધ, શોક પ્રત્યાદિ માનસિક વિકારોનાં ધક્કો લાગવાથી તે પદાર્થ પેટુમાં ઉભરાવા માંડે છે. અને ઉપરની બાજુએ ચઢે છે. ઉપર પહોંચતાં માથામાં પીડા થાય છે તે પદાર્થના કણુ પરસ્પર અથડાય છે અને આમડી સાથે પણ ધસાય છે. જેથી શરીર ગરમ થઈ જાય છે. તે ગરમ થવાને સર્વ લોક તાવ આવવો એમ કહે છે. તાવમાં મનુષ્યના શરીરનો વાસ અધિક જણાય છે. શરીર કાંઈક કુલેલું (સોજા આવ્યા જેવું) જણાય છે તેનું એજ કારણ છે કે શરીરની આમડી રૂબરૂની માફક

ખેંચાય છે. જ્યારે વિકૃત પદાર્થો આમડીને અથડાઇને બહાર નીકળવાને યત્ન કરે છે ત્યારે તે જ્યાં સુધી નીકળી શકાય ત્યાં સુધી નીકળી શકે છે અને જ્યારે નીકળી શકાતું નથી ત્યારે તે પદાર્થ ત્યાં રહી જાય છે અને ફેર્યા કરે છે. આવી અવસ્થામાં શરીર અધિક પ્રમાણમાં ગરમ થઇ જાય છે, અને બધાં પશુ ધણી જ વધી જાય છે.

શીશીમાં વિકૃત પદાર્થો થોડા પ્રમાણમાં રોકાઇ રહે છે પણ શરીરમાં તેમ બનતું નથી કારણ કે શરીરનો પ્રત્યેક અવયવ તેને રોકી રાખે છે. જેથી જ્યાં તે પદાર્થ પહોંચી શકે છે ત્યાં તે રોકાઇ જાય છે. ત્યાં ધક્કા મુક્કાની માફક એકતું બહાર નીકળતું અને બીજાનું રોકાવું એમ થવાથી ઉષ્ણતા અધિક થઇ જાય છે. જે અવયવમાં આ વિકારો પદાર્થનું બળ અધિક પડે છે તેમાં રોગ ઉત્પન્ન થાય છે. કઠી કઠી તે અવયવ બગડી પશુ જાય છે. જે તે વસ્તુઓનું બળ આમાશય પર પડ્યું તો આમાશય રોગી થઇ જાય છે, જે હૃદય પર પડ્યું તો હૃદય રોગી થઇ જાય છે, કઠી ફેફસાં પર પડ્યું તો ફેફસાં રોગી થઇ જાય છે. અર્થાત કાઠ, ગઠિયા, હૃદયરોગ, અર્શ ભગન્દર, ગન્ધાલા, ઇત્યાદિ તથા સર્વ પ્રકારના તાવ આ વિકારી પદાર્થથી ઉત્પન્ન થાય છે.

જે પદાર્થ ઉભળાવા માંડે છે, ન્હાના ન્હાના જંતુ-કૃમિ પોતાની મેળે ઉત્પન્ન થતા જાય છે. એવી રીતે શરીરમાં વિકૃત વસ્તુઓના ઉભરાવાથી પણ હજારો જંતુ ઉત્પન્ન થઇ શકે છે. અને જ્યાં સુધી વિકારી પદાર્થો દુર કરવામાં નથી આવતા ત્યાં સુધી તેને ઉત્પન્ન થવાનો સદા ડર રહે છે. જે લોકો આ જંતુઓ બીજી રીતે ઉત્પન્ન થાય છે એમ માને છે તેમાં તે ભૂલ કરે છે. શરીરમાં જે આ વિકૃત પદાર્થ નથી હોતા તો આ જંતુઓનું ઉત્પન્ન થવું ધણું જ ખોટું છે. તેના થવાથી અનેક રોગ થવાનો સંભવ રહે છે. જેથી તેનો સમૂળ નાશ કરી દેવો એ મનુષ્યને નીરોગી બનવાનો એક માત્ર ઉપાય છે. દવાઓથી તેમને મારી નાંખવાથી કદાપિ નિરોગતા પ્રાપ્ત થતી નથી. કારણ કે તેથી આ જંતુઓનું ઉત્પત્તિનું કારણ તો નાશ પામતું નથી. વિકૃત પદાર્થોથી આ કૃમિ ઉત્પન્ન થાય છે. જેથી તેનો નાશ કરવો જોઇએ. તેમ ન કરવાથી જેમ જે કાટડીમાં કૃમિઓનાં કુંડાં ભર્યા હોય તેમાં કીડા અવશ્ય ઉત્પન્ન થવાના. તેમને મારવાથી કાટડી સાફ થતી નથી કેમકે એકવાર તેમને

મારવાથી ફરી ફરી ઉત્પન્ન થાય છે. જેથી તે કોટડીને બરોબર રીતે સાફ કરવાને માટે તેની અંદર એકઠા થયેલા કીડા બહાર કઢાડી નાંખવા જોઈએ. કીડાને સમૂળ નાશ કરવાનો માત્ર આ એક જ ઉપાય છે.

જેટલા પ્રકારના રોગ છે તે સર્વ, વિકૃત પદાર્થોના શરીરમાં એકઠા થવાથીજ થાય છે. ત્યાં સુધી કે ઉપદંશ તથા મૂત્રાઘાત આદિ રોગોનું પણ તેજ કારણ છે. પરીક્ષાથી જાણવામાં આવે છે કે રોગી જીવોના સંસર્ગથી ઘણાને એ રોગ થાય છે, અને કેટલાકને નથી પણ થતો તેનું કારણ છે કે જેના શરીરમાં એટલા બધા વધારે વિકારી પદાર્થ એકઠા થયા હોય છે કે જે બહારના સંસર્ગથી કાપિત થઈ જાય છે. તેના શરીરમાં રોગ ઉત્પન્ન થાય છે. જેના શરીરમાં વિકારી પદાર્થ થોડા હોય છે, અથવા હોતા પણ નથી તેને ઉપદંશ અને મૂત્રાઘાત આદિ રોગ સંસર્ગથી પણ થતા નથી.

આ પ્રતિપાદનથી એ સિદ્ધ થયું કે સર્વ રોગોનું એકજ કારણ છે. જેથી સર્વ રોગોને દૂર કરવાનો પ્રકાર પણ એકજ હોવો જોઈએ. એકજ રીતથી, એકજ દવાથી સર્વ રોગ નિમૂળ થવા જોઈએ.

૧. ચિકિત્સા.

જ્યારે રોગનું કારણ જાણવામાં આવ્યું ત્યારે તેની ઔષધિ પણ સહજમાં કરી શકાય છે, વિચારો કે કોઈને તાવ આવ્યો છે તે તાવને મટાડવાને માટે તાવના મુખને એટલે શરીરની ચામડીના છીદ્રોને ખોલી દેવાં જોઈએ. એમ કરવાથી વિકારવાળા પદાર્થો કે જે ચામડીના અંદરના ભાગમાં ઘસાઈને ગરમીને વધારી રહ્યા છે તે પરસેવાના રૂપમાં બહાર નિકળી શકશે. એમ બહાર નીકળવાથી ગરમી જલ્દીથી શમી જશે, પરસેવો થતાંજ તાવ શાંત પડે છે. એ આપણે હંમેશાં જોઈએ છીએ. પરંતુ સર્વ લોક એમ થવાનું કારણ જાણતા નથી. એમ થવાનું અર્થાત પરસેવો થવાથી તાવ મટવાનું કારણ એ છે કે તાવને ઉત્પન્ન કરનાર ખરાબ પરમાણુ શરીરની બહાર આવી જાય છે. જેથી શરીરની વધેલી ગરમી કમી થઈ જાય છે. અને શરીર હલકું થઈ જાય છે. પરસેવો થવાથી તાવ અવશ્ય શાંત થઈ જાય છે પરંતુ રોગનું બીજ અર્થાત વિકારવાળા પદાર્થ શરીરમાં ટકી રહે છે. જેથી જ્યાં સુધી તેને બહાર કઢાડવામાં ન આવે ત્યાંસુધી

ફરી ફરી તાવ આવવાનો સંભવ રહે છે. તાવ સિવાય બીજા રાગોને દુર કરવાને માટે શરીરની અંદર એકઠા થયેલા વિકૃત પદાર્થોને બહાર કઢાડવા જોઈએ, જેથી કરીને ફેને સાહેબે કૃતલાક પ્રકારના સ્નાનોની વિધી લખી છે તેમાંનાં આ ત્રણ મુખ્ય છે.—

૧. બાપ્પસ્નાન, વરાળસ્નાન. ૨. ઉદર સ્નાન. ૩ મેહન સ્નાન.

આ ત્રણ પ્રકારનાં સ્નાનોની વિધિ અમે અહીં સંક્ષેપમાં લખીએ છીએ.

બાપ્પ સ્નાન.

બાપ્પ સ્નાનને માટે નેતર બરેલો અથવા વહાણ કે સુતરી બરેલો એક ખાટલો (પલંગ), ત્રણ વાસણ જેમાં બે ત્રણ ત્રણ શેર પાણી માર્છ શકે તેટલી વસ્તુની જરૂર પડે છે. ખાટલા ઉપર પ્રથમ દરદીએ ચતા સુધ્ધ જવું જોઈએ તે વખતે શરીરપર કાંઈ કપડું રાખવું નહિ. ફેને સાહેબે આ સ્નાનને માટે લાકડાનો એક ખાટલો-પલંગ બનાવ્યો છે. ઈચ્છા થતાં તે બંધ કરી-વાળી શકાય છે અને ફરી પાચરતી વખતે ખોલો પણ કરી શકાય છે.

સ્નાનને માટે પ્રથમ ત્રણ વાસણોમાં પાણી ભરીને ચુલકાપર મૂકવાં. જ્યારે પાણી ખળખળવા લાગે અને પુષ્કળ વરાળ નીકળવા માંડે ત્યારે મનુષ્યે કપડાં ઉતારીને ખાટલાપર કામજો, રમખ અથવા તો બનુસ ઓઢીને સુધ્ધ જવું જોઈએ. એવી રીતે ઓઢવું જોઈએ કે જેથી ઓઢેલા કપડાની કીનારો નિચે ચારે બાજુ જમીન સુધી લટકતી રહેવા જોઈએ અર્થાત કાંઈ જગ્યા ખુલી રહેવી જોઈએ નહિ કે જ્યાંથી વરાળ નીકળી જાય. માથું પણ પ્રથમ ઢાંકી દેવું જોઈએ. આ પ્રમાણે સુધ્ધ રહ્યા પછી ખાટલા નીચેના કપડાને ધીમેથી ઉઘાડીને તે ખળખળતા ઉના પાણીનું એક વાસણ તે દરદીની પાંઠની નીચે અને બીજું પગની નીચે આવે તેવી રીતે ખાટલા તળે મુકી દેવાં જોઈએ. વાસણપર સ્કેજ ખુલું રહે તેવી રીતે ઢાંકણાં ઢાકવાં એટલે ઈચ્છાનુસાર થોડી અથવા વધારે ઉષ્ણતા કરવાને માટે તેને થોડાં અથવા વધુ ઉઘાડાં રાખવાં જોઈએ. આ મૂક્યા પછી દશ મીનીટ થયા પછી વરાળ કમી થવા માંડશે. ત્યારે ચુલકાપર ચઢેલું ત્રીજું વાસણ ઉઘાડીને પીઠની નીચેનું પ્રથમ મૂકેલું વાસણ ઉઘાડી દેખને તેની જગ્યાએ મુકી દેવું જોઈએ અને પ્રથમ મૂકેલું વાસણ ઉઘાડીને ચુલકાપર ચઢાવી દેવું જોઈએ. તે જ્યારે તેમાંનું પાણી બરા-

બર ખળખળ ઉનું થાય અને વરાળ નીકળવા માંડે ત્યારે પગની નીચેનું વાસણ પણ બદલી નાંખી તેની જગ્યાએ તેને મૂકવું. પણ ઘણુંખરૂં પગનું વાસણ બદલવું પડતું નથી, દશ પંદરેક મિનીટ પછી તે રોગી મનુષ્ય પેટ તરફ ફરી જવું જોઈએ જેથી પેટ, પેદુ અને છાતીપર પણ ખુબ વરાળ લાગે. જે હજી સુધી પરસેવો ન થયો હોય તો હવે અવશ્ય નીકળશે અને પગ તથા માથા બંનેમાં પરસેવો એકીસાથે નીકળવા માંડશે. જેને જલ્દી પરસેવો થાય તેને માથું ઢાંકવાની જરૂર નથી પણ પ્રથમ થોડો વખત તો માથું અવશ્ય ઢાંકી જ રાખવું જોઈએ.

પરસેવાને ૦ થી ૦૫ કલાક સુધી નીકળવા દેવો જોઈએ. પરસેવો નીકળ્યા પછી વાસણોને બદલવા યા ન બદલવાં એ મનુષ્યની પોતાની મરજી ઉપર વાત છે. શરીરના જે ભાગમાં વિકારવાન પદાર્થો અધીક એકઠા થાય છે તે ભાગમાં જોરથી વધુ પરસેવો નીકળે છે. એવા ભાગો પર વરાળનો અધિક પ્રયોગ કરવો જોઈએ અને જ્યાં સુધી ગરમ વરાળ સહન થઈ શકે ત્યાં સુધી લેવી જોઈએ.

જે મનુષ્ય બહુજ નિર્બળ છે અથવા જે અધિક બીમાર છે તેણે વરાળસ્નાન ન કરવું જોઈએ. તેને માટે ઉદરસ્નાન અને મેહનસ્નાન બસ છે. જે માણસને હીંડતા ચાલતાં પરસેવો થાય છે તેણે બાષ્પસ્નાન (વરાળનું સ્નાન) કરવાની આવશ્યકતા નથી. તે કદીએ એ સ્નાન ન કરે તો કાંઈ હાનિ નથી. એક અઠવાડી-આમાં બેવારથી વધુ વખત બાષ્પસ્નાન કરવું ન જોઈએ.

જે બાષ્પસ્નાનને માટે કાપને ઉપર કલા પ્રમાણે પલંગ-કે ખાટલો ન મળે તો નેતર ભરેલી ખુરશીથી કામ ચલાવી શકાય છે. ખુરશી પર બેસીને નીચે ગરમ પાણીનું વાસણ રાખવું જોઈએ. અને ખુરશી શુદ્ધ શરીરને કપડાથી ઢાંકીને બેસવું જોઈએ.

બાષ્પસ્નાન કર્યા પછી ઠંડા પાણીમાં ઉદર સ્નાન અવશ્ય કરવું જોઈએ, ઉદર સ્નાનની પહેલાં અથવા પછી મનુષ્યની ઇચ્છા હોય તો પોતાનું સર્વ શરીર બીના રૂમાલથી લુંછી નાંખવું જેમાં પેટ સિવાયનો શરીરનો બીજો અવયવ ઠંડો થઈ જાય; તાવવાળા મનુષ્યને પણ બાષ્પસ્નાન બહુજ લાભદાયક છે. તેથી જલ્દીથી તાવ ઉતરી જાય છે. પરંતુ ઉદર સ્નાન કરવાનું બૂલવું નહિ. ઉદર સ્નાન ન કરવાથી તાવ ઘણું કરીને

ઉતરતો નથી અને તંગ થવું પડે છે. એક વખત અને તાવમાં બાબપસ્નાન કરીને ઉદરસ્નાન કરવાનું ભુલી ગયા જેથી અમને બાહ્ય કષ્ટ વેડવું પડ્યું, એવી દશામાં બાબપસ્નાન કરીને ઠંડા પાણીમાં ઉદરસ્નાન કરવાથી કરવું જોઈએ નહિ, તેથી કાંઈ હાનિ થતી નથી, પણ લાભજ થાય છે. ગરમ કરેલા લોઢાને પાણીમાં ઘુસાવી જેમ તેને પ્રથમ જેવું કરવામાં આવે છે તેમ બાબપસ્નાન પછી ઠંડા પાણીથી શરીરને શીતલ કરવાથી તે પોતાના પૂર્વરૂપમાં આવી જાય છે. જેથી તે નીરોગ અને અધિક બળવાન થઈ જાય છે.

બાબપસ્નાન પછી ઉદરસ્નાન કરીને શસકત મનુષ્યે બહાર સ્વચ્છ હવામાં ફરવા જવું જોઈએ. જેથી ચાકથી શરીર ગરમ થાય અને કાંઈક પરસેવો પણ નીકળે પરંતુ જે સશક્ત ન હોય અથવા જે અધિક બીમાર હોય અને બહાર અને બહાર ન જઈ શકે તો તેણે કોઈ જગ્યામાં અથવા અગાશીમાં કપડાં ઓઢીને થોડો વખત બેસવું જેથી શરીર ગરમ થશે, એમ કરવું એ બહુજ આવશ્યક છે. જેથી તેમાં ભુલ કરવી ન જોઈએ. પરંતુ યાદ રાખવું કે, રોગી અને અધિક નિર્બળ મનુષ્યોને બાબપસ્નાન કરવું એ નિરૂપયોગી છે.

ઉદર-સ્નાન.

આ સ્નાનને માટે ૮૪ ડીગરી સુધી ઠંડા પાણીની આવશ્યકતા છે. પરંતુ પાણીની શીતળતા માપવાની કાંઈ જરૂર નથી. સ્વાભાવિક રીતે જ્યાં જેટલું ઠંડું પાણી મળે ત્યાં તેથી કામ લેવું જોઈએ. ઉદરસ્નાનને માટે એક એવા ‘ટબ’ અથવા તો વાસણની જરૂર પડે છે કે જેમાં માણસ બેસી શકે. ‘ટબ’ માં એટલું પાણી ભરવું જોઈએ કે જેટલાથી કુંડીની નીચેનો ભાગ અને બે પગની સાથળો ડુબેલી રહે. કુંડીની ઉપરનો ભાગ અને પગ પાણીની બહાર રહે. જો બંને તો પગ મૂકવા માટે એક લાકડાનું ન્હાતું રટુલ-થોડી રાખવી. તેના ઉપર બે પગ ટબની બહાર મુકાવા. તે ન હોય તો બે પગ ટબની નીચે લટકતા રહેવા દેવા જોઈએ, અને કદી ટબ મ્હોટું હોય તો બે પગ ટબની કીનાર પર મૂકવા અને માથું બીજી તરફની કીનાર તરફ રાખવું અને શરીરની મધ્યનો ભાગ ટબની વચ્ચે પાણીમાં રાખવો. ઠંડા પાણીથી ભરેલા ટબમાં મનુષ્યે બેઠા

પછી એક સારા રૂમાલને પાણીમાં બોળાને તે વડે કુંડીની નીચેનો ભાગ, પેદું તથા નંગોનું મૂળ કે જે ભાગ પાણીની અંદર ખુડેલો હોય તેને અને કમરની પાછળના ભાગને જોરથી લુંછવો-ધસવો, ધસતી વખતે હાથ બંધ કરવો નહિ, પ્રથમ પાંચ મીનીટથી દશ મીનીટ સુધી ઉદરસ્નાન કરવું. ત્યાર પછીથી વખત વધારતા જવું. અભ્યાસ વધતાં અર્ધા કલાકથી એક કલાક સુધી આ સ્નાન કરવું જેઓ બહુજ રોગી અથવા નિર્બળ હોય તેમણે બે ચાર મીનીટ ઉદરસ્નાન કરવું. આમ છતાં શરીરનો ઉપરનો ભાગ અને પગ કદી પલાળવો ન જોઈએ. તેને ગરમ રાખવા એ સાફ છે. જો તેને કામળી કે બનુસથી લપેટી રાખવામાં આવે તોપણ સાફ છે ઉદરસ્નાન પછી તરત શરીરને ચાકથી ગરમ કરવાને માટે બહાર સ્વચ્છ હવામાં ફરવું બહુજ ઉપયોગી છે. જેથી સ્નાન કરીને તરત બહાર ફરવા માટે નીકળવું જોઈએ. જે લોક રોગી અથવા નિર્બળ હોય અને બહાર જઈ શકે તેમ ન હોય તેમણે કપડું ઓઢીને જાળમાં બેસા રહેવું તેથી થોડા વખતમાં શરીર ગરમ થઈ જશે.

ઉદરસ્નાન દિવસમાં એકવારથી ત્રણવાર સુધી કરવું જોઈએ. જે જેટલું બળ રાખી શકતા હોય અને જેટલીવાર સુધી પાણીમાં બેસી શકતા હોય તેમણે તે પ્રમાણમાં આ પ્રકારનું સ્નાન કરવું. બે ચાર દિવસમાં મનુષ્યને એમ જણાય છે કે કોઈ કોઈ વાર ઉદરસ્નાન કરતાં મેહનસ્નાન અધિક લાભદાયક નિવડે છે. પરંતુ સર્વથી સાફ તો એ છે કે મનુષ્યે દિવસમાં એકવાર ઉદરસ્નાન અને એકવાર મેહનસ્નાન કરવું.

ઉદરસ્નાનનું થોડું નામ ધર્મણ સ્નાન હોવું જોઈએ. પરંતુ ધર્મણ શબ્દ સારો નહિ જણાવાથી અમે તેને બદલે ઉદર શબ્દ વાપર્યો છે.

બાળસ્નાનમાં વિકૃત પદાર્થો પરસેવાના રૂપમાં બહાર નીકળી જાય છે. ઉદર સ્નાનમાં પણ તે બહાર આવે છે. વિકૃત પદાર્થ પેટની આસપાસ અધિક પ્રમાણમાં એકઠા થાય છે જેથી કરીને જ્યારે પેટ-કે પીઠની નીચેના ભાગને પાણીમાં કપડાથી રગડવામાં આવે છે ત્યારે આમડીનાં છિદ્રો ખુલી જાય છે, અને તે માર્ગથી વિકાર-

વાન પદાર્થ ધીરે ધીરે બહાર નીકળી શકે છે. શરીરના બીજા ભાગમાં પણ જો વિકૃતપદાર્થો હોય છે તો પણ તે પેટની તરફ ખેંચાઈ આવે છે અને સ્નાન વખતે ચામડીના છિદ્રોથી બહાર નીકળી જાય છે. પ્રવાહી પદાર્થોને નીકળવાને માટે જે તરફ માર્ગ મળે છે તે તરફ વહી જાય છે. આ સ્વાભાવિક નિયમ છે. એ નિયામાનુસાર રોગવાળા પદાર્થ સર્વ જગ્યાએથી પેટની નીચે આવે છે અને ત્યાંથી સ્નાન કરવામાં નીકળી જાય છે. આ પ્રકારે કેટલાક દિવસો પછી બ્યારે રોગની જડ નિર્મૂળ થઈ જાય છે ત્યારે શરીર સ્વચ્છ, નિરોગી અને બળવાન થાય છે.

મેહુનસ્નાન.

આ સ્નાન ઉપરના બંને સ્નાનો કરતાં વિશેષ લાભદાયક છે. ફોતે સાહેબની ચિકિત્સાનો આ મૂળમંત્ર છે. આને માટે પણ એક ટપ અથવા એક મ્હોટા વાસણની જરૂર પડે છે. તેની વચમાં એક ન્હાની ટીપાઈ અથવા લાકડાની ઘોડી-રટુલ રાખવી પડે છે. તેને અંદર મુકીને ટપમાં ઠંડુ પાણી ભરવું પડે છે. પાણી એટલું ભરવું જોઈએ કે તે ટીપાઈની બરાબર આવી રહે, પરંતુ તેની ઉપર ન પહોંચે. તેના ઉપરનો ભાગ ફારો રહેવો જોઈએ. સ્નાન કરનારે તે રટુલ ઉપર ફારા ભાગમાં કપડાં કઢાડીને બેસી જવું. તેણે પોતાની જનનેદ્રિયને રટુલની નીચે એવી રીતે લટકતી રાખવી જોઈએ કે જેમાં તેની ચામડી પાણીમાં ડુબેલી રહે. જો પાણી થોડું હોય તો બીજું નાંખવું જોઈએ. આ સ્નાનમાં જેટલું વધારે ઠંડુ પાણી તેટલું વધારે લાભદાયક છે, પરંતુ તે સહન ન થઈ શકે તેટલું ઠંડુ ન હોવું જોઈએ. ત્યાં જેટલું સ્વાભાવિક રીતે ઠંડુ પાણી મળે તેટલું ઠંડુ પાણી ઉપયોગમાં લેવું. આ પ્રકારે પાણીથી ભરેલા ટપની વચ્ચે રટુલપર બેસીને જમણા હાથમાં રૂમાલ અથવા તો લુધડાનો જડો કકડો લેવો તે લપ્પને ડાબા હાથના અંગુઠા તજની (અંગુઠાની જોડેની) આંગળીથી જનનેદ્રિયની ચામડીને જ્યાં સુધી સહેલાઈથી ખેંચી શકાય ત્યાં સુધી આગળની બાજુએ ખેંચવી જોઈએ. ચામડીને આ પ્રકારે ખેંચીને જમણા હાથમાંના કપડાને પાણીમાં પલાળીને ચામડીના સર્વથી આગલા ભાગને ધીરેધીરે યોળવો. વારંવાર કપડાને પાણીમાં પલાળીને ચામડીપર રાખવો જોઈએ અને વારંવાર જેટલું વધારે પાણી કપડામાં આવે તેટલું લેવું, મનુષ્યના શરીરનો

આ ભાગ બહુજ કામળ છે જેથી તેના પર કપડું ધીરથી મુકવું અને ધીરથી ચોળવું. ચામડીને આગળ જેવીને તેને એવી રીતે પકડવી જોઇએ કે તેની અંદરનો [મણીજન] કાંઈ ભાગ ખુલ્લો રહેવો ન જોઇએ અને તેને પાણી અથવા કપડાનો સ્પર્શ ન થવો જોઇએ. આ સ્નાન માટે જેટલું અધિક પાણી હોય તેટલું વિશેષ લાભદાયક છે કારણ થોડું પાણી હોવાથી તે જલદીથી ગરમ થઈ જાય છે. મેહન-સ્નાન દશ મિનીટથી એક કલાક સુધી કરવામાં આવે છે. તે સીધાને પણ હિતકારી છે.

શરીરમાં જે હનરો સ્નાયુ-તંતુ ફેલાઈ ગયેલાં છે તે સર્વનો સંબંધ નનેદ્રિયની સાથે છે. તેમાંથી અનેક એવા છે કે જેનો અંત અહીં આવેલો હોય છે. એવી રીતે શરીરમાં આ એક એવી ઇન્દ્રિય છે કે જેને શીતળ કરવાથી તંતુઓના યોગથી બધા શરીરને શીતળતા પહોંચાડી શકે છે, વિકારવાન પદાર્થોના કારણથી શરીરમાં ઉષ્ણતા ઉત્પન્ન થઈ જાય છે. ઉષ્ણતા આ સ્નાનથી જતી રહે છે. જેને શરીરની ગરમી અનેક પ્રકારના દુરાચરણોથી વિશેષ વધી જાય છે અને કાંઈ પણ પ્રકારે શાંત થતી નથી તેને પણ આ સ્નાનથી જલદી લાભ મળે છે. મેહનસ્નાન કરવાવાળા દશથી પાંચ દિવસ રોજ અડધો કલાક ટપમાં બેસવાથી સ્નાન કરને કરતે માથામાં ઠંડક પહોંચતી જણાય છે. આ સ્નાનની જેટલી પ્રથંસા કરવામાં આવે તેટલી ઓછી છે. જે લોક કાંઈ રોગથી વિશેષ પીડાતા હોય તેણે તો શું પણ પ્રત્યક્ષ જેનામાં રોગ ન હોય તેણે પણ આ સ્નાન કરવું જોઇએ. આથી શરીરના સર્વ અવયવો સખળ થઈ જાય છે. કામ-કાજમાં મનુષ્યનો ઉત્સાહ વધે છે અને ફરી કાંઈ રોગ થવાની સહસા ખીક રહેતી નથી. આ સ્નાન મનુષ્યને માટે કીંમતી છે, અમૃતનો ગુણ આપવાવાળું છે અને સર્વથા કરવા યોગ્ય છે. આ સ્નાનથી સર્વને લાભ પહોંચે છે. કદી જો લાભ ન મળે તો જાણવું જોઇએ કે તેના સ્નાયુઓનો સંબંધ કાંઈ કારણથી તેની જનનેદ્રિયથી છુટી ગયો છે અથવા તેના શરીરની સજીવનશક્તિ બહુજ કમ થઈ ગયેલી હોવી જોઇએ.

જેની ઇચ્છા ફૂને સાહેબની ચિકિત્સા કરવાની હોય તેમણે નિચે લખ્યા પ્રમાણે વર્તવું જોઇએ.

સ્થવારે પાંચ કે છ વાગે ઉઠવું. સ્નાન કરનારની શક્તિ અને રૂપ અનુસાર એક કલાક સુધી ઉદરસ્નાન કરવું.

સ્થવારે ૯ વાગે જે લોક રોગી ન હોય તેમણે પુરૂ સ્નાન જેવું રોજ કરવામાં આવે છે તેવું કરવું. રોગીએ આ સ્નાન કરવાની જરૂર નથી.

સ્થવારે ૧૦ વાગે ભોજન કરવું. ઘઉંના લોટ [મેદા નહીં] ની રોટલી, ફળ અને દુધની સાથે શાક પણ લેવું હોય તો લેવું.

દિવસના બે વાગે ૧૫ થી ૩૦ મિનિટ સુધી મેહનસ્નાન કરવું. જે બે વાગે કાષ્ટને વખત ન મળે તો તેણે પાંચ વાગે સ્નાન કરવું.

પાંચ વાગે શક્તિ અનુસાર બહાર ફરવા જવું અને ઘેર આવી ૧૫ મિનિટથી ૩૦ મિનિટ સુધી મેહનસ્નાન કરવું.

રાત્રે સાત કે આઠ વાગે ભોજન કરવું. રોગીએ કેવળ દાળ— અને જે રોગી ન હોય તેણે ઘી સિવાયનાં આપડાં, દાળ અને શાક તથા ફળ ખાવાં.

રાત્રે ૯ કે ૧૦ વાગે નિંદ્રા લેવી.

આમાં મનુષ્યે પોતપોતાની પ્રકૃતિ અનુસાર ફેરફાર કરવો હોય તે કરવો.

કોઈએ એમ સમજવાનું નથી કે આ ચિકિત્સાથી સર્વ રોગ નિરોગ થઈ શકે છે. આથી સર્વ રોગ અવશ્ય સાળ થઈ શકે છે. પરંતુ સર્વ રોગી નથી. જેના શરીરની સજીવતા રોગોના જીર્ણ થવાને લીધે બહુજ કમી થઈ જાય છે તે નીરોગી થઈ શકતા નથી. પરંતુ હા ! બીજી ચિકિત્સાઓ કરતાં આ ચિકિત્સાથી તેને કાંઈને કાંઈ લાભજ થાય છે.

જો કોઈ આ ચિકિત્સાનો આરંભ કરે તેણે બે ચાર દિવસ કરીને આ ક્રિયા છોડી દેવી ન જોઈએ. ન્યાં સુધી શરીર નીરોગી ન થાય ત્યાં સુધી તેને કર્યોજ કરવી. કદી ચિકિત્સાની વચમાં કોઈ રોગ પેદા થાય તો તેથી ડરવું નહિ. તે બે ચાર દિવસમાં જ મટી જાય છે. રોગ થવાથી સ્નાન બંધ કરવું નહિ. વચમાં જો કોઈ દવા કરવામાં આવે છે તો ચિકિત્સાના કર્મનો ભંગ થઈ જાય છે. દવાઓથી રોગ કેવળ દબાઈ જાય છે. પણ તેનું મૂળ જતું નથી. થોડા વખત પછી વળી કાંઈ કારણ અને તો તે રોગ ફરી થાય છે. પરંતુ આ સ્વા-

ભાવિક જલચિકિત્સાથી રોગનું મૂળ જતું રહે છે. અને શરીર રોગ રહિત સ્વચ્છ અને હલકું થઇ જાય છે. આ ચિકિત્સા કરવામાં ગભરાવું નહિ, ધૈર્ય રાખવું જોઇએ. શરીરનું નીરોગ થવું એ એક દિવસની વાત નથી. શરીરથી વિકારવાળા પદાર્થોને દુર કરવાને કાઠ કાઢને બધે ચચાર વર્ષ લાગે છે. જેના શરીરમાં જેટલા પ્રમાણમાં વધારે વિકારવાળા પદાર્થો હોય છે, તેટલો લાંબો સમય તેને બહાર કાઢવામાં લાગે છે.

મનુષ્યોના દાંતની બનાવટ માંસભક્ષણ કરનારા પશુઓને મળતી નથી, તેમજ ઘાસ ભક્ષણ કરનાર પશુઓને પણ મળતી નથી. તેની બનાવટ ફળ ભક્ષણ કરનારા વાદરાં વિગેરે જીવોના દાંતોના જેવી છે. અને તેથી એ વાત નિર્વિવાદ રીતે અને કાઠ પણ પ્રકારની ભ્રાંતિ સિવાય નિઃસંશય રીતે સિદ્ધ થાય છે કે ઇશ્વરે મનુષ્યોના દાંત ફળ ખાવાને માટેજ બનાવ્યા છે. પરંતુ કેટલાક લોક તે વડે માંસ અને માંસનાં કાપવાને માટે મંડી પડે છે. બિસકુટ ખાવા મંડી પડે છે. ગાંડીયા અને રેવડી ખાવા મંડી પડે છે ! આમ છતાં પણ કાઠ નિરોગ હોવાનો દાવો કરી શકતું નથી.

માંસ ભક્ષી જીવોનું જંકર નહાતું અને ગોળ હોય છે. તેના શરીરથી તેનાં આંતરડાં ૩ થી પાંચ ધણાં અધિક લાંબાં હોય છે. વનસ્પતિ ભક્ષણ કરનાર પશુઓનું જંકર બહુજ મોટું હોય છે. તે ખાય છે પણ વિશેષ, તેનાં આંતરડાં તેના શરીરથી ૨૦ થી ૨૮ ધણાં અધિક લાંબાં હોય છે. હવે રથાં ફળભક્ષી જીવો, તેનું જંકર માંસભક્ષી જીવોથી અધિક પહોળું હોય છે, અને તેનાં આંતરડાં તેના શરીરથી ૧૦ થી ૧૨ ધણાં અધિક લાંબાં હોય છે. હવે આ ત્રણે પ્રકારના જીવો સાથે મનુષ્યનો મુકાબલો કરીએ. મનુષ્યનાં આંતરડાંની લંબાઇ ૧૬ થી ૨૮ ફુટ સુધી હોય છે અર્થાત શરીરની લંબાઈથી લંબાઇ ૧૦ થી ૧૨ ફુટ અધિક થઇ, અહીં પણ ફળભક્ષી પશુઓથી મનુષ્યોની બરાબરી થઇ શરીરને અનુસાર મનુષ્યનાં આંતરડાં ફળ ખાનારા પશુઓના જેટલાજ નીકળ્યાં અને તેથી મનુષ્ય ફળભક્ષી હોવાનું આ બીજું પ્રમાણ થયું.

જે વસ્તુને તેની સ્વાભાવિક દશામાં જોતાંજ ખાવાનું મન થાય તેજ મનુષ્યને ખાવા યોગ્ય છે. ઉકાળવાથી, અને મસાલા નાંખી પકાવાથી કાઠ વસ્તુની સ્વાભાવિક અવસ્થા બદલી શકાતી નથી.

ધેટાં, બકરાં અથવા માંછલાં આદિને જોઇને કોનું મન તેમને બચકુ ભરવાનું થાય છે ? કાચું શાક અથવા કાચી તરકારી ખાવાની કોને ઇચ્છા થાય છે ? ફરી તેમાં ગમે તેટલું લી નાંખે અને ગમે તેટલા માલ મસાલા નાંખે તો પણ તેની આંતરિક દશા એવીજ બની રહેવાની કે તેમાં કદાપિ ફરફાર થશે નહિ. અને જેથીજ વસ્તુને તેની સ્વાભાવિક અવસ્થામાં જોતાં જીવ ક્યવાવા લાગે અથવા તે પર તિરસ્કાર થાય તે વસ્તુ મનુષ્યને ખાવા યોગ્ય નથી.

જે વસ્તુ સ્વાભાવિક રીતે જેવી હોય તેવી તેને જલ્દી પચી જાય છે અને તેનાથી શરીરમાં બળ વધે છે. પરંતુ હજારો વર્ષથી આપણે સર્વ સ્વાભાવિક ભોજન કરી રહ્યાં છીએ અને તેથી કાચા અન્નને તેના સ્વાભાવિક રૂપમાં આપણે ચાવી શકતા નથી, કેમકે આપણા દાંત અને આપણું જઠર અશક્ત થઈ ગયાં છે જેથી જ્યાં સુધી તે બળવાન ન થઈ જાય ત્યાં સુધી અન્નને નરમ કરીને ખાવું જોઈએ. ઉત્તમ એ છે કે મનુષ્યે યુલા સુદાં ચાળ્યા ત્રિવાયના લોટની રોટલો ખાવી. યુલાં (જાલાં) માં એક પ્રકારની પાચનશક્તિ છે. અને તેથી એમ ન સમજવું જોઈએ કે તેથી કાંઇ લાભ નથી. પેટમાં જઇને ગમે તો ભલે તેનું રૂપ ન બદલે અને ગમે તો તે જેવીને તેવીજ સ્થિતિમાં બહાર નીકળી જાય તો પણ તેનું ખાવું નિષ્ફળ થતું નથી. પેટમાં જતાં તે પોતાનું કામ કર્યા વિના રહેતાંજ નથી.

જેમ કહ્યું કે મનુષ્ય ફળ ભક્ષી છે. અંતર, બાગ અને જંગલમાં થનાર ફળ, અને કન્દ મનુષ્યનું સ્વાભાવિક ભોજન છે. આ પદાર્થોમાંથી જેને જોવા, સુંઘવા તથા સ્વાદ લેવામાં અગ્નિ ન થાય, જીવ ક્યવાય નહિ, દુર્ગન્ધ આવે નહિ, અથવા કડવાં લાગે તેને ખાવાં ન જોઈએ. કન્દ અર્થાત મૂળ કરતાં ફળ ખાવાં અધિક લાભદાયક છે. કોઈ કોઈ વખતે કન્દ પણ ખાવાં જોઈએ. મેથી આદિ શાકભાજી મનુષ્યને ઉપયોગી નથી તેને વનસ્પતિભક્ષી જીવોને માટે છોડી દેવાં જોઈએ જે પદાર્થ તેના સ્વાભાવિક રૂપમાં ખાવાથી સારા લાગે છે અથવા જેને સ્વાભાવિક રૂપમાં જોતાં, ખાવાની ઇચ્છા થાય તે જલ્દી પચી જાય છે, અને તે સર્વથી અધિક બળવર્ધક હોય છે. જેને ખાંડવા, ફળવા, ઉકાળવા, પલાળવા અને મસાલા યા મીઠું લગાવવાની, તેલમાં યા લીમાં નાંખી વધારવાની જરૂર પડે છે, તેની

પાયકતા જતી રહે છે, અને તેથી સ્વાભાવિક પદાર્થો કરતાં તે ઓછા બળ વધારનારાં છે. જે પદાર્થોને તેના સ્વાભાવિક રૂપમાં જોતાં અરૂચિ અથવા જીર કચરાવા લાગે છે તે તળવાથી, પકવવાથી કે મથાલા લગાવવાથી બલે ગમે તેટલું સ્વાદિષ્ટ કેમ ન થાય તો પણ તે હાનીજ કરશે. કેમકે તે પદાર્થો અનુપ્યને ખાવાને માટે બનાવવામાં આવ્યા નથી.

પીવાને માટે સ્વચ્છ જળ કામમાં લેવું જોઈએ. બરફ, સોડા-વોટર, શરબત વિગેરે પ્રવાહી પદાર્થો અસ્વભાવિક છે. વિચારપૂર્વક જોતાં તેનાથી લાભ કરતાં હાનિ વિશેષ થાય છે. જે પદાર્થ જળના જેવા પાતળા અને પ્રવાહી છે. તે અપ્રવાહી પદાર્થો કરતાં વધારે વારમાં પચી પકે છે, અને તેથી તેને પીવા એ યોગ્ય નથી.

શાક વિગેરે બનાવવામાં જ્યાં સુધી બની શકે ત્યાં સુધી પાણી ઓછું નાખવું જોઈએ. ચઢતી વખતે પાણીને શાકની સાથેજ રહેવા દેવું. તેને ઓસાવી નાખવાથી (પાણી કઢાડી નાખવાથી) તેની સાથે તે પદાર્થના બળવર્ધક અશ્વ પણ જતા રહે છે. દાળની સાથે તેનાં છોડાં પણ રહેવા દેવાં જોઈએ.

પાકેલાં ફળો કરતાં થોડાં પાકેલાં અથવા કાચાં ફળ જલ્દીથી પચી જાય છે, અને તેથી જે રોગી હોય અથવા જેની પાચન શક્તિ ક્ષીણ થઈ ગઈ હોય તેમણે કાચાં અથવા ભોડ (થોડાં પાકાં) ફળ ખાવાં જોઈએ. રોગીએ ખાવાપીવાનો બહુજ વિચાર રાખવો જોઈએ, કાંઈ વસ્તુ એવી ન ખાવી કે જે જલ્દીથી પચી ન શકે. જ્યાં સુધી એકવાર ખાધેલું ભોજન પચી ન જાય ત્યાં સુધી બીજીવાર ખાવું નહિ.

ઘી બીલકુલ ન ખાવું. મીઠું પણ ઘણું જ ઓછું ખાવું. ન ખાય તો તે ઘણું જ સાફ છે. જેને રોટલો પચાવાની શક્તિ ન હોય તેણે ધઉંની કે સાણુચોખાની કાંઈ પીવી.

જળચિકિત્સા વખતે શરીરની અંદરના સર્વ અવયવો પોતપોતાનું કામ ધણી પરિશ્રમથી કરે છે. તે અનુપયોગી પદાર્થને શરીરથી બહાર કઢાડવામાં લાગી રહે છે. જેથી કઠોર ખાંધને તેને પચાવામાં તેનાથી અધિક પરિશ્રમ ન લેવો જોઈએ. જ્યાં સુધી ખાવા પીવાની મનથી ઇચ્છા ન થાય ત્યાં સુધી કાંઈ ન ખાવું જોઈએ.

કદાચ ખાય તો રોટલી, દાળ, કાચા કે થોડાં પાકેલાં ફળ ખાવાં લાભદાયક છે. કોઇ કોઇ વખતે ટાઢું દુધ ગરમ કર્યાં સિવાય પીવું જોઇએ. બોજનના પદાર્થ ટાઢા થયા પછી ખાવા જોઇએ, અને તેને બરોબર ચાવીને મ્હોંમાં મમરાવી રસ કરીને ખાવા જોઇએ. ખુલ્લી જગામાં બોજન કરવાથી ખાધેલા પદાર્થ જલ્દીથી પચી જાય છે. કેમકે બહાર બેસવાથી અન્નની સાથે વાયુનો સંયોગ થાય છે. ઘરની અંદર બંધ જગામાં બોજન કરવાથી અન્ન પચવામાં વાર લાગે છે. ફૂને સાહેબના મત પ્રમાણે તાજુ દુધ ગરમ કર્યાં સિવાય પીવું જોઇએ. તે કહે છે કે જે દુધમાં રોગીજ પરમાણુઓ હોય તો તેનો શું કદી નાશ થાય છે? કોઇ ને કોઇ રૂપમાં તે બની રહે છે. જેથી દુધ તેના સ્વાભાવિક રૂપમાં જ પીવું જોઇએ.

સર્વથી અધિક બળવર્ધક તે પદાર્થ છે કે જે જલ્દીથી પચી શકે છે જેથી આપણે તેનો વિચાર ન કરીએ અને મન માન્યુ બોજન કરીએ તો જ્યાં સુધી સારી રીતે પચી ન જાય ત્યાં સુધી બીજું કંઈ ખાવું ન જોઇએ. આપણે તે આપ્તતો વિચાર કરતા નથી જેથી રોગી બનીએ છીએ. બે વાર બોજન કરવું બસ છે. એકવાર દશ વાગે સહવારે અને બીજી વખતે ૮-૯ વાગે સાંજે, વચમાં કંઈ ન ખાવું જોઇએ. કોઈ કોઈ વખતે અર્ધો ઉપવાસ કરવો સારો છે. અગીઆરશનું વ્રત જે આપણે પંદર દિવસે કરીએ છીએ, તે પણ આને માટે સાઈ છે અને ફૂને સાહેબના મતાનુસાર છે. આપણે ધણા વખતથી તેને જોતા આવીએ છીએ કે એકાદશીમાં કરવામાં આવતો ફળાહાર આપણા અરણ્યવાસી પૂર્વજોના કન્દમૂળ અને ફળપર નિર્વાહ કરવાની વૃત્તિનું સ્મરણ કરાવે છે. હંમેશાં નાના પ્રકારના સ્વાદિષ્ટ પદાર્થોનું સેવન કરેલું હોવાથી હાલમાં સહસા આપણે ફળાહાર પર જીવન નિર્વાહ કરી શકતા નથી જેથી ક્રમે ક્રમે જે અનુબ્ય તેના અભ્યાસ કરવા માટે અને કેટલાક વખતે ફળ ફળાહારી થઇ જાય તો તે ઘણી સારી વાત છે. જે પ્રકારે આપણા પ્રાચિન મુનિ, મહાત્મા, અને તપસ્વી ફળાદિકથી પોતાની ક્ષુધા શાંત કરીને હંમેશાં શાન્ત, શીલ અને સાત્વિક જીવન નિર્વાહ કરે છે તેવીજ રીતે આપણે પણ કરવા લાગીએ તો આપણું કલ્યાણ થવામાં વાર લાગતી નથી. તેમાં કંઈ સંશય નથી કે અનુબ્ય જેવું બોજન કરે છે તેવુંજ તેનું આચરણ

હોય છે. જે ચોખ સાધન કરે છે. અથવા જે સાત્ત્વિક વૃત્તિની ધ્યક્ષ રાખે છે, તેને માટે ફળાહારથી વિશેષ લાભદાયક બીજો પદાર્થ પૃથ્વી પર નથી, અને તેથી જો કાંઈ પણ વખતે આપણે તેવાજ કેવળ ફળ મૂળ પર નિર્વાહ કરવા લાગીએ તો આપણે તેવાજ સાત્ત્વિક, શીલ, તેવાજ સત્યવાદી, તેવાજ નિરોગી, તેવાજ પુણ્યાત્મા અને તેવાજ સુખી થઈ જઈએ છે કે, જેવા ૩૦૦૦ વર્ષ પહેલાં આપણા અરણ્યવાસી પૂર્વજો હતા, અને જો કદી તેવો મંગળમય સમય આવે તો આધિ, વ્યાધિ, દુઃખ, દારિદ્ર્ય, રોગ અને વેદનાનો સમુળગો નાશ થઈ જાય અને તેનું નામ રહી જાય.

નવાં ઉપયોગી પુસ્તકો.

હિંદુસ્તાનની તિર્થ યાત્રા.

આ પુસ્તક હમણાં જ બહાર પડ્યું છે. તેની અંદર હિંદુ-સ્થાનમાં આવેલાં હિન્દુ મુસલમાન, જૈનો વિગેરેનાં યાત્રાઓનાં સ્થળો, ત્યાં કયે કયે રસ્તે જવાય છે તે, ત્યાં દર્શન કરવાનાં મંદિરો વિગેરે, તેનું શાસ્ત્ર પ્રમાણેનું મહાત્મ્ય, ઇતિહાસીક માહિતિ, બીજાં જેવા લાયક સ્થળો, ત્યાંની વેપારની કઈ કઈ વસ્તુઓ દેશ્વાવર જાય છે વિગેરે ઉપયોગી હકીકત આપેલી છે. જેની અંદર આશુરોડ, અંબાજી, અજમેર, પુષ્કરતિર્થ, સિંધ, હોંગળાજ માતા, ઉદેપુર, જોધપુર, બિકાનેર, જેસલમીર, શ્રીનાથદ્વારા, કાંકરોલી, ઉજ્જન, એકાદેશ્વર, મહાકાળેશ્વર, ઇદોર, મથુરા, આગ્રા, દિલ્લિ, હરદ્વાર, લાહોર, અમૃતસર, પંજાબ, બ્રહ્મકેદારનાથ, શ્રીનગર-કાશ્મીર, લખનૌ, અયોધ્યા, કાશી, ગયા, શ્રીસમેલશિખર, વૈજનાથમહાદેવ, કલકત્તા,

જગન્નાથપુરી, મદ્રાસ, શ્રી સેતબંધુરામેશ્વર, શ્રીરંગજી, શિવકાંચી; વિષ્ણુકાંચી, સાક્ષીગોપાળ, ટાચીન. હુબલી, નાસિક, પુના, મુંબાઈ, ચાણોદ, શુક્લતિર્થ, ડંકોર, દારકા, પ્રભાસપાટણ, ગીરનારપર્વત, પાલીતાણા વિગેરે યાત્રાનાં સ્થળો તથા બીજાં વેપારનાં અને જોવા લાયક સ્થળોનું વર્ણન, ત્યાં શું શું યાત્રા કરવાનું ધામ છે, શું જોવા-લાયક જગ્યાઓ છે, વેપારની કઈ કઈ ચીજો છે, ત્યાં ઉતરવાની શી વ્યવસ્થા છે, ગાડી ક્યાં બદલાય છે વિગેરે ઉપયોગી સંપૂર્ણ માહિતીને આ પુસ્તકમાં સમાવેશ કર્યો છે.

જેમાં-કાશી, જગન્નાથપુરી, બદ્રીકેદારેશ્વર, શ્રી સ્વેતબંધુરામેશ્વર, અને દારકા એ ચારે ધામની યાત્રા; કાશી, કાચી, [શિવકાંચી અને વિષ્ણુકાંચી] અવંતિકા, [ઉજ્જયીન] અયોધ્યા, મથુરા, માયા, [હરદ્વાર] અને દારકા એ સાતપુરી; ત્ર્યંબકેશ્વર, દુર્ગેશ્વર, ઝંકારેશ્વર, મહાકાળેશ્વર, સોમનાથ, કેદારેશ્વર, વિશ્વેશ્વર, વૈજનાથ, નાગેશ, મલ્લિકાર્જુન, રામેશ્વર, અને ભીમાશંકર એ ચાર જ્યોતિર્લિંગો શંકરાચાર્યોના ચાર મઠો, શ્રીવૈશ્ણવોની યાત્રાનાં સ્થળો, કેશરીમાજી, પાલીતાણા, સમેતશિખર શેતુંજય, ગીરનાર, પાલીતાણા વિગેરે જૈનોનાં યાત્રાનાં સ્થળો તેમજ અજમેર વિગેરે સ્થળનાં મુસલમાનોનાં યાત્રાનાં સ્થળોનું વર્ણન આપવામાં આવ્યું છે.

દરેક માણસને આ ઉપયોગી પુસ્તકને પાસે રાખવાની જરૂર છે. જેની અંદરથી યાત્રાનાં સ્થળોનું વર્ણન, ત્યાં જોવાલાયક સ્થળો જવા આવવાની સગવડ, ઉતરવાની સગવડ વિગેરે શું છે, વેપારની કઈકઈ વસ્તુઓ છે તેની હકીકત આપવામાં આવી છે. યાત્રાનાં સ્થળો ઉપરાંત હિંદુસ્તાનનાં બીજાં ધણાં જોવા લાયક સ્થળો, વેપારનાં સ્થળો, વિગેરે શહેરોની પણ હકીકત આપેલી છે. તેથી આ પુસ્તક ધણુંજ ઉપયોગી થઈ પડશે. યાત્રા કરવા જનારને તો આ પુસ્તક ખાસ પાસે રાખવા લાયક છે. વળી યાત્રા કરવા લાયક સ્થળો દેવો તેની ઐતિહાસીક માહિતી અને તે તે દેવો સંબંધી પુરાણો અને શાસ્ત્રોમાં કેવું મહાત્મ્ય છે તે વાંચવાથી પોતાના દેવતિર્થોમાં શ્રદ્ધા ઉત્પન્ન થવાની થોડી નકલોજ છપાતી છે. માટે તુરત મંગાવી લેવું જાડા ગ્લેઝ કાગળ પાકું પુઠું કીં રૂ ૫-૦-૦

વ્યવસ્થાપક ભાગ્યોદય અમદાવાદ.

મન્યસો રૂપિયા ખર્ચતાં ન મળે તે પુસ્તક માત્ર રૂ. ૧૨ માંજ

કાયદાનો શિક્ષક ત્રીજી આવૃત્તિ.

જેની અંદર નીચે પ્રમાણે શેઝદારી રેવન્યુ અને દિવાની કાયદાઓ આપેલા છે. જેની હજારો નકલો ચોક્કસ વખતમાં ખપી ગઈ છે. કાયદાનું જ્ઞાન હરેક માણસે મેળવવું જોઈએ. આ પુસ્તકને માટે કલેક્ટરશ, કાઉન્સિલ જજનો, સેસન જજનો, માજીસ્ટ્રેટશ, દિવાનો, સરકારી વિજેરે અનેક વિદ્વાનોના હજારો અભિપ્રાયો મળ્યા છે. હરેક માણસે આ પુસ્તક, પોતાની ફરજ અને જવાબદારીના જ્ઞાન માટે પોતાની પાસે રાખવું જોઈએ તેના કારણે રૂ. ૧૨ છે.

શેઝદારી કાયદા.

કીમીનલ પ્રોસીજર કોડ—
પુરેપુરો અગત્યની ટીકા સાથે.

ઈલાઅન પીનલકોડ—
પુરેપુરો અગત્યની ટીકા સાથે.
હીરોટ્રીકલ પોલીસ એક્ટ—
કળા એક્ટ.

લીલેજ પોલીસ એક્ટ
રેલવેનો એક્ટ
ખાર ચનારા પદાથેનો એક્ટ.
વર્તમાનપત્રોનો એક્ટ.
હનીહારક મંડળીઓનો એક્ટ.
જુગારનો એક્ટ,
ફેટાનો એક્ટ, જેરી જજસોનો.
કાટલા તથા ભરતના માપનો
રૂમાં ભેળસેળ ન કરવાનો એક્ટ
હથીઆરનો કાયદો.
હરીમર ને મજુરનો કાયદો.
જનાવર તરફ પાતળીપણાનો એક્ટ
મોટરનો એક્ટ
સરકારી છુપી વાતોનો એક્ટ
આખકારી એક્ટ
મ્યુનીસીપાલ એક્ટ
જમી પક્ષીના રક્ષણનો કાયદો
પુરાવાનો કાયદો
ગાંધીપણાનો એક્ટ
કારખાનાનો એક્ટ
પોલીસની સરતોનો કાયદો

જમી પક્ષીના કોહારનો એક્ટ
હીરાસળીઓનો એક્ટ
વીમા કંપનીના કાયદો.
રેલોનો એક્ટ
ચુન્દા કરનારી વાતોનો એક્ટ
વેંટર તથા નમુનાનો એક્ટ
દિલ્હસ્તાનના રક્ષણનો એક્ટ
ફેલીગાર્મરનો કાયદો
કપડાનો એક્ટ.
શેઝદારી જેડીના કાયદો
દાખવેનો કાયદો
ખજારો ને વેચાનો કાયદો
વેપારની દમલખાણથી નિજાનીનો
ગ્રેસ એક્ટ
તમાકુનો એક્ટ
કુરોપીયન વેન્ડરરી એક્ટ
ભરકરના કુચથી ચતા ટુકડાનનો કા.
વેલકીય હીમીઓનો કાયદો
સેનીટરી એક્ટ
જાપચાના પ્રેસોને વર્તમાનપત્રોનો કા.
ચુન્દેશરોને સ્વાધિન કરવાનો કા.
મીઠાનો કાયદો
તારનો એક્ટ
પોરતોનો એક્ટ
અગ્રીજનો એક્ટ
હીવાની કોર્ટના કાયદાઓ.
સીવિલ પ્રોસીજર કોડ (પુરેપુરો)
મુદતનો કાયદો.

હાકુ હો.
મુસલમાની સરેહ.
કોઈ દીનો એકટ.
કરાચી ડ્યુટીનો કાયદો.
કરાચીનો કાયદો.
રજરેસન એકટ.
દાનસર એક પ્રિયરી એકટ.
ટોટ સાજી,
ઇન્ફોર્મેન્ટનો એકટ.
ટ્રેડ એકટ.
ઝેવતનું લેણું વસુલ કરવાનો કા.
સગીરના વાલી નામવાનો એકટ.
કોર્ટ ઓફ વોર્સ એકટ.
રીલીફ એક્ટિવર એકટ.
સ્માલકોલ કોર્ટનો એકટ.

રેવન્યુ અને મુલકી કાયદાઓ.
લેન્ડ રેવન્યુ કોડ.
(પુરપુરા અમલની નોટ સાથે)
લેન્ડરેવન્યુ કોડની રૂનો.
માપણીની રૂલ.
સરવેની રૂલ.
મામલતદારની કોર્ટનો એકટ.
નરવાનો કાયદો,
તાલુકદારોનો કાયદો.
તોફા મીરાજનો કાયદો,
હાજળના અલખી નાણાનો એકટ.
અધિકારીઓને નાણું પીરવાનો કા.
સરકારી નોકરાની વર્તણૂકનો કા.

આ પુસ્તકમાં આપેલા કાયદા છુટા છુટા ખરીદવાના બસો ઉપરાંત રૂપિયા અર્થે થાય તેમ છે, છતાં કેટલાક કાયદા તો યુજરાતીમાં મળતા નથી. આ પુસ્તકમાં અનેક કાયદાઓ છે જેમાં પીનલકોડ પ્રોસીયરકોડ જેવા અનેક કાયદાની સાત આઠ રૂપિયા કિંમત હોય છે, તો આતો તમામ કાયદા જેમાં, કેટલાક પીનલકોડ જેવા તો વળી અમલતની ટીકા સાથે છે તેની કિંમત માત્ર રૂ. ૧૨-૦-૦ અને પોપ્ટેજ ૧-૦-૦ રાખેલ છે. જેના સંબંધમાં હજારો અભિપ્રાયોમાંથી માત્ર બુજ વાંચો.

મુખ્ય રમ્માલકોડ કોર્ટના વડા જજ નામદાર કૃષ્ણલાલ મોહનલાલ કવેરી લખે છે કે-કાયદાનો ક્ષિપ્ર એ નામનું પુસ્તક મળ્યું છે અંગ્રીજીમાં અમલ એવા યુજરાતી માણસને એ પુસ્તક ઉપયોગી થઈ પાવાનો સંભવ છે. જેને હું ઘાઈ છું કે યુજરાત તથા કાઠિયાવાડનાં દેશી રાજ્યોમાં એનો લાભ સારો લેવાશે અને લેવાશે એમ છે.

વારસાનું સર્વિશીટ લેવાનો એકટ.
હિંદુ વિધવાના પુનર્લગ્નનો કા.
પારસીઓના લગ્નનો કાયદો.
કોર્ટમાં લગ્ન પાવાનો કાયદો.
વહેંચણું કરવાનો એકટ.
પ્રિયેટ તથા વકીલતની સનદ લેવાનો નાદારીનો કાયદો.
મુસલમાનોને વફા કરવાનો કાયદો.
હિંદુઓની મિલકતની અવસ્થાનો કા.
દસ્તાવેજોના નમુના.
કોલ્લારીકોર્ટમાં કરવાની અરજીઓના ને ટીવાની કોર્ટમાં કરવાના કા.
રેવન્યુ કોર્ટમાં કરવાની અરજી.
ઓના નમુના અને તેના જવાબો.
અપીલોના નમુના.

તમામીનો કાયદો.
લોકલકોડનો કાયદો.
ઈન્કમટેક્સ એકટ.
મતાદારોનો એકટ.
બરેન્-આમલનો એકટ.
વડાણોનો એકટ.
ગમીન લેવાનો એકટ.
હતરાઈ માલ ઉપર જકાતનો કા.
જળમાર્ગની કરદમની ડ્યુટીનો એ.
જમલનો કાયદો. વતન એકટ.
મરીજેશન એકટ.
સીનળા કાઢવાનો એકટ.

બાબોદય ઓશીસ-અમદાવાદ.

૩ સુખીદમ્પતી

અથવા
જ્યાદેવીની આત્મકથા.

આ પુસ્તક દરેક સ્ત્રીઓએ વાંચી મનન કરવા યોગ્ય છે, તેની અંદર ૧૫ પ્રકરણોમાં નિચે પ્રમાણે સ્ત્રી ઉપયોગી વિષયો, જ્યાદેવીની આત્મકથા રૂપે આપેલા છે. પ્રા. ૧ સન્મુખરાય અને જ્યાદેવીનો ગૃહસંસાર, પ્રા. ૨, કુટુંબ સ્ત્રીઓ તરફથી પતિને પાતો ત્રાસ. પ્રા. ૩ પતિની પતિ પ્રત્યેની ફરજ. પ્રા. ૪ પતિપત્નીની પરસ્પર ધરણે પ્રા. ૫ પતિને વિપતિમાં પત્નીએ કેવી રીતે સહાય કરવી. પ્રા. ૬ કુટુંબના પાસમાં જ્યાદેવીનું કસાવું અને પતિજ્વતાની કસોટી. પ્રા. ૭ જ્યાદેવીનો છુટકારો અને હૃદય સતીને કરેલી સહાય, પ્રા. ૮ ધર્મ સંકટ-સન્મુખરાયની કસોટી, પ્રા. ૯ ઢોંગી સંસુઓ ભોળી સ્ત્રીઓને કેવી રીતે ફગે છે? પ્રા. ૧૦ સન્મુખરાયની પછીમાંથી ચઢતી અવસ્થા. પ્રા. ૧૧ સ્ત્રીઓએ બાળકોને કેવી રીતે ઉછેરવા. પ્રા. ૧૨ મહાપુરુષનો સમાગમ, પ્રા. ૧૩ કુટુંબસ્ત્રીઓની સોખત-સુધરેલી સ્ત્રીઓની ફરજો, પ્રા. ૧૪ સાસુવહુનું પરસ્પર કર્તવ્ય, પ્રા. ૧૫ ગૃહસ્થાશ્રમમાં સ્વર્ગીયસુખનો આનંદ-આત્મી રીતે દરેક સ્ત્રીઓને વાંચી મનન કરવા યોગ્ય અતિ ઉપયોગી વિષયો વાર્તાના રૂપે રસ ભરી ભાષામાં આ પુસ્તકમાં આપવામાં આવ્યા છે. તે વાંચવાંથી સ્ત્રીઓ સુખમાં વગર રહેવાની જ નહિ. કામત રૂ. ૧-૮-૦

આ પુસ્તકોના સંપાદકો-વેળવપુરના મણીચંદર લક્ષ્મણાઈ પંડ્યા લખે છે કે ગૃહિણીરત્નમાળા અને સુખીગૃહસંસાર એ એ પુસ્તકો તો સ્ત્રીઓને ગીતાની મારફત દરરોજ પાઠ કરવા જેવાં છે. સુખીદમ્પતીને હું વધારી લઉં છું અને આપને મુઆરકબાદી આપું છું કે આપ આ ત્રણે પુસ્તકોદ્વારા આદર્શગૃહિણીઓ ઉત્પન્ન કરવા મથન કરી રહ્યા છો તે ગુર્જરજનો તરફ આપશ્રાવણી દ્યાવળ કહેવાશે, ભાગ્યેદય-ચૌદીસ-અમદાવાદ.

જય ગુટિકા,

આ દવાથી જ સ્ત્રીઓને ઋતુભાવ-અટકાવ ન આવતો હોય, તેને અટકાવ આવે છે, અનિર્વાહ્ય અટકાવ આવતો હોય, અને વખતે તે દુઃખ પેદામાં થતું હોય તેને મટાડી નિયમસર અટકાવ લાવે છે. અને પીડા મટાડે છે. કી. રૂ. ૧ ત્રણની રૂ. ૨-૧૦

દેવે કેમીકલ વર્કસ-અમદાવાદ.

દરેક સ્ત્રીએ—રાત દિવસ—મનન કરવા લાયક અને તેમની સ્થિતિને સુધારી સુખી કરનાર.

ગૃહિણી—રત્નમાળા

આને

કૌમુદિનીની આત્મકથા.

આ પુસ્તક દરેક સ્ત્રીને સુધારનાર અને તેની કરજનું જ્ઞાન આપનાર છે. તેમાં પચીસ ઉપરાંત પ્રકરણોનો સમાવેશ કરેલો છે. જેમાં ૧ પતિની સાથે પતિન્યે કેવી રીતે વર્તવું, ૨ પતિની સાથે પતિન્યે કેવો પ્રેમ રાખવો, ૩ સ્ત્રીનું આરિત્ર કેવું હોવું જોઈએ, ૪ સ્ત્રીનું સતિત્વ એજ તેનું અગુહ્ય રત્ન છે. ૫ સ્ત્રીએ પોતાના પતિની સાથે શી રીતે વાતચિત કરવી. ૬ સ્ત્રીએએ લગ્નગચ્છીલતા એ શુભને ધારણ કરવાની જરૂર, ૭ સ્ત્રીએની ગુપ્ત વાતો બહાર કરવાની અપળતા. ૮ વિનય અને શિષ્ટાચારને ધારણ કરવાની જરૂર. ૯ સ્ત્રીએનું હૃદય કેવું હોવું જોઈએ, ૧૦ પડોસીએની સાથે શી રીતે વર્તવું, ૧૧ ગૃહ સુખમાં વિધિ નાખનાર કારણો. ૧૨ આવકખર્ચનો હિસાબ રાખવાની જરૂર, ૧૩ વહનું કર્તવ્ય, ૧૪ બાળકીએને કેવું શિક્ષણ આપવું, ૧૪ ગંભીરતા, ૧૬ સદ્ભાવને ધારણ કરવો, ૧૮ સ્ત્રીએને સંતોષી થવાની જરૂર, ૧૯ સ્ત્રી શિક્ષણ કેવું હોવું જોઈએ ૨૦ સ્ત્રીએએ પોતાના શરીરનું રક્ષણ કરવાની જરૂર, ૨૧ બાળકોને શી રીતે ઉછેરવાં, ૨૨ ધરનું કામકાજ કેવી રીતે કરવું, ૨૩ મર્જાવંતી સ્ત્રીનું કર્તવ્ય અને બાળકોનું પાલન કરવાની રીત, ૨૪ સ્ત્રીએના રોગો અને તેના ઉપાયો, ૨૫ બાળકોની માવજત તેના રોગો અને ઉપાયો. ૨૬ ગૃહસ્થાશ્રમમાંજ સ્ત્રીપુરૂષે નંદનવનનું સ્વર્ભાગ્ય સુખ શી રીતે પ્રાપ્ત કરવું.

આ વીગેરે અનેક વિષયોનો તેમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. કીંમત રૂ. ૧-૮-૦. આ પુસ્તક દરેક સ્ત્રીને વચાવવાની અને તે પ્રમાણે તેને તેના પોતાના કર્તવ્યનું જ્ઞાન કરાવવાની જરૂર છે.

આ પુસ્તકથી હજારો સ્ત્રીઓના કલેશ કંકાસ મટી ગયા છે. અને સેંકડો ઘરોમાં કંકાસને સ્થળે આનંદ હવાઈ રહ્યો છે.

આ પુસ્તક આજે છે કે તમે આજેજ ખરીદવા ઓર્ડર લખશો. કીંમત રૂ. ૧-૮-૦

લાગ્યોહય ઓફીસ—અમદાવાદ.

અત્યાર સુધીમાં નહિ બહાર પડેલા આયુર્વેદનો અતિ

ઉત્તમ અને પ્રાચિન ગ્રંથ

શ્રી ચરકસંહિતા

મૂળસંહિત યજ્ઞરાત્રીભાષાંતર પ્રથમ ભાગ બહાર પડ્યો છે. આયુ-
વેદનો મૂળ આ ગ્રંથ છે. આ ગ્રંથમાંથી અનેક ગ્રંથો ઉત્પન્ન થયા છે.
તેમાં એવી નવી જુની શોધો અને દવાઓ છે કે જે આપણા જનજીવનમાં
ન હોવાથી, ઘણી પાશ્વિમાલ્ય શોધોથી અજાણ્યે રહીએ. પરંતુ હાલની
તેવી ઘણી શોધોનો આ પુસ્તકમાં સમાવેશ થઈ ગયો છે. દરેક ડોક્ટર,
હકીમ અને વૈદ્યને આ પુસ્તક પાસે રાખી દવાઓ કરવાથી મફત મળે છે.
તેમજ આરોગ્ય સાચવી શરીરને તંદુરસ્ત અને દીર્ઘાયુષી બનાવવાની ઇચ્છા
રાખનાર દરેકે તેને હંમેશાં પાસે રાખવું જ જોઈએ, આપણા આયુર્વેદમાં
દવાઓને માટે સવધો સર્વોત્તમ ગ્રંથ ચરકને ગણેલા છે. એજ તેની ઉપ-
ચારીતા છે કામન ૩. ૫-૦-૦ ૫૪ સાતસો, બડા બેઠક કામળ.

ભાગ્યોદય

મનુષ્યની શારીરિક, માનસિક, અને અધ્યાત્મિક ઉન્નતિ યાવ મનુષ્યાવ-
તારમાંજ સ્વર્ગનાં મુખ અને આનંદનો અનુભવ થાય, જોઓ અને બા-
ળકાની ઉન્નતિ થાય, આર્થિક ઉન્નતિ થાય, અને અને તેજા દુઃખદ પ્રસંગોનો
સત્વર ત્યાગ થાય તેવા વિષયો ઉપરાંત તત્ત્વજ્ઞાનનાં મેળો; મહાત્મા પુરુષોનાં
જીવનચરિત્રો, રસીક નવલકથાઓ અને વાતોઓ ઉપરાંત વૈદકશાસ્ત્રનાં વિષયો;
જુદી જુદી વનસ્પતિનાં યુક્તો તેનો ઉપયોગ, અનુભવસિદ્ધ વેદક દ્રવ્યકાઓ;
આરોગ્ય પ્રાપ્તિનાં કુદરતી ઉપાયો, વિગેરે અનેક વિષયો આ માસિકમાં
આવે છે. દર વર્ષે ૨૦૦ પાનની રૂ. ૨ ની એક ભેટ, લવાજમ રૂ. ૩-૦

સરવૈ રેવન્ધુ અને ફાજદારી કાચદાનું જીવ.

જોથી આવૃત્તિ—આ પુસ્તકમાં ઇંડિયન પીનલોકોની અમલ્યની
કક્ષો, કીમોનલ પ્રોસીયર કોડ, ડીઓક્ટ પોલીસ એક્ટ, વિલેજ પોલીસ
એક્ટ લેન્ડ રેવન્ધુ કોડ, તે ઉપર થયેલી રૂલ, મામલતદાર કોર્ટ એક્ટ,
મામના ને તાલુકાના નમુના; સરગામનીરૂલ, સર્કલ ઇન્સ્પેક્ટરની રૂલ, અરી-
જનો એક્ટ, આખકારી એક્ટ બીડાનો એક્ટ વિગેરે ૨૦ કાચદાઓનો સમા-
વેશ થયો છે. કાં. રૂ. ૪-૦-૦

ધરનો વેદ—આ એક ઉત્તમ વૈદકનું પુસ્તક છે; જેના દર ભાગ છે
તેમાં લગભગ ૫૦ પ્રકરણ છે, જેમાં શરીરનું ને તેનો
અંદર આવેલા અવયવોનું જ્ઞાન, ઇંદ્રિયોનું જ્ઞાન, વનસ્પતિ કોષ, કુદરતી
ઉપચારો, દરેક રોગ, તેની કારણો, લક્ષણ, અને ઉપાયોનો આ પુસ્તકમાં
સમાવેશ છે. કાં. રૂ. ૦-૧૨-૦ અવસ્થાપક ભાગ્યોદય—અમદાવાદ.

વૈદ યાને વૈદક ભાગ ૧ હો અને ૨ નો,

આ પુસ્તકમાં તમામ રોગ મટે એનાં યોષધો અને વનરપતિશાસ્ત્ર આપવામાં આવ્યા છે. આ યોષધો યુર્લો, શુક્રીકા, કવાથો, અમ્લસીર વનરપતિમાંથી તે શી રીતે બનાવનાં, તથા કમ દવા કયા રોગ મટાડે છે તે, તથા દરેક ધાતુ તથા વિવિધ શોષન કરી અખો બનાવવાની રીત, તથા તેની બનતી આશ્વો અવલેહો, ખૂતો, તૈલો, તથા આસવો વગેરે બનાવવાના પ્રયોગો છે. દરેક માણુસ સમજી શકે તેવા છે. કી. ૩. ૧૧.

વિનોદયન્દ્ર—એક અતિ રસમય અને યોષક વાર્તા આ પુસ્તકમાં સત્યનો જય અને અસત્ય, પ્રપંચ, અભિમાદિ દુર્થોદ્ધી થતા વિનાશોનો ચિતાર આપવામાં આવ્યો છે. કી. ૩. ૧

રાજર્ષિ—સંસારમાં સર્વ વૈભવો છતાં એક રાજા રૂષિમયજીવન વર્તા-માનકાળમાં ગાળી શકે છે, અનેક લોભ લાલચથી ન હસાતાં, પ્રપંચની બળમાં ન હસાતાં છેવટે રાજપાટને છોડીને ચાલ્યો જાય છે, અનેક પ્રપંચીઓ તેને હેરાન કરવા મથે છે છતાં મધ્યર ઉપર શ્રદ્ધા રાખવાથી તેને પ્રપંચીઓ વચ થઈ પાછું રાજ મળે છે. વિગેરે વાંચતાં આનંદ અને યોષ લેવા લાયક છે પાકું પુકું. કી. ૩. ૧૧.

તપસ્વી રાજકુમાર—આ પુસ્તક વાંચવાથી અનેક ઐતિહાસીક બનાવો માણસોને આજ્ઞા બનાવી દે છે. વાંચતાં તેને હાથમાંથી મૂકવું ગમતું નથી. કી. ૩. ૧-૮-૦

પરથીયન નાઈટસ—અરેબીયન નાઈટસ જેવાજ રસોક અને યોષક વાર્તાઓ વાંચતાં એટલો બધો રસ પડે છે કે ખાવા પીવાનું પણ સાંભળતું નથી. કી. ૩. ૧-૮-૦

વહુ ઠકુરાણી—સર રવિન્દ્રનાથ ટાગોરકૃત ખોલપયોગી અત્યુત્તમ યોષક અને રસીક નવલકથા પ્રપંચો-ઓનાં કારસ્થાન, નિદેશોની પ્રજ્વલિ, ખતિને મદદ કરનાર. એનાં કામ. પ્રેમ અને આનંદથી વિજય શી રીતે મેળવવો વિગેરે રસીક વાતો છે પાકું પુકું. કી. ૩. ૧-૮-૦.

હિંદુસ્થાનની તિર્થયાત્રા.

આ પુસ્તકમાં હિંદુસ્થાનમાં આવેલ પવિત્ર તિર્થો—કાશી, પ્રયાગ, મયાલ, જમનાથ, રામેશ્વર, પંઢરપુર, નાસીક, દ્વારકા, પુષ્કરજી, અંબાજી, શંકરાચાર્યજીના મઠો, અદિકેદારેશ્વર, હરદ્વાર, કાશિમર, શ્રીનાથજી, જીર્જન, શ્રી સમેતશિખર જેનોનાં તિર્થો, વૈષ્ણવોનાં તિર્થો વિગેરે પવિત્ર સ્થાનો જવાના રસ્તા, તેનું વર્ણન, મહાત્મ્ય, જોવા લાયક સ્થળો વિગેરેનું સચિત્ર વર્ણન છે. કી. ૩. ૫-૦-૦ નકસા સાથે જાત્રા કરનારને ઉપયોગી છે.

અવસ્થાપક—શાગ્યોદય—અમદાવાદ.

અમે તેવા તાવને ૨૪ કલાકમાંજ મટાડનાર

જવરહર ગોળીઓ

અમે તેવા ન હોતરો તાવ, રોહ્યો, એકાંતરીયો, ચોપાંચો, ટાલીઓ, જીર્ણજ્વર, વિષમજ્વર, મેલેરીયા, ટાઇફોઇડ, ટાઇફસ, ઇન્ફલ્યુએન્ઝા વીજેરે અમે તેવા તાવ માત્ર ૨૪ કલાકમાં જ મટાડે છે. ફોઇ પણ તાવને માટે અતિ ઉત્તમ દવા છે. દરેક ધરમાં ૧ ડબ્બી રાખવીજ નોંધવો. કી. ડબ્બી ૧ ની રૂ. ૧) ત્રણની કી. રૂ. ૨-૧૦ ડબ્બની કી. રૂ. ૭)

વિસ્ફોટકનિવારણ પીલ્સ.

વિસ્ફોટક મસા ને ચાંદી ઉપર ઘણીજ શુભદાયક છે. શરીરે ગરમી ફૂટી નીકળતી, ચાંદી પડતી, હાથે પગે કે શરીરે ચકામાં પડી જતાં વિજેરે તમામ પ્રકારની ગરમી આ દવાથી તુરંતજ મટે છે. હજારો વિસ્ફોટકના રોગીઓ આ દવાથી સારા થઇ ગયા છે આ દવાથી તમારો ગરમીનો રોગ મટશે, અને લોહી સુધારી શરીરમાં શક્તિ આપશે, ડબ્બી ૧ ની કી. રૂ. ૨ અતુપાનની કીમત રૂ. ૨ મળી રૂ. ૪ થશે. એક મહીનામાંજ મટી જશે.

દેશી વનસ્પતિનો—શરીરના ગરમીના રોગો મટાડી
લોહીને શુદ્ધ કરનાર

દેવેનું સારસા પરીલા

જો તમે ગરમીના દરેથી પીડાતા હો, શરીર ખસ, ફોક્ષા કે ગરમી ફૂટી નીકળતી હોય, શરીર ગળતું જતું હોય, લોહી કાળું પડી જતું હોય અને થળ આગ્યાં કરતી હોય, પેશાબે લાજ કે બળતરા બળતી હોય તો જરૂર અમારી સારસાપરીલા વાપરજો. કારણ કે તેથી લોહી સુધારી શરીર પુષ્ટ થઇ ગુલાબી આવે છે ગરમીના રોગો એકદમ મટી જાય છે, થળા માથાસોએ વાપરજું છે, કી. રૂ. ૧ ત્રણની રૂ. ૨-૧૦.

શરીરનું લોહી સુધારી ગરમીને મટાડનાર

અમૃતપાન

શરીરે ગરમી નીકળતી. ખસ, ફોક્ષા, ગુમડાં, ચાંદાં પાડવાં, મોં આવવું, જીખસ, શરીર કાળું પડી જતું, તપારો વિજેરે ગરમીના તમામ રોગ મટાડી લોહીને સુધારી નવું જીવન આપે છે ઉપરાંત દમ, કફ, તાવ, પ્રમેહ, વા, સાંધા રહી જવા એ દરેકો મટી જાય છે ને શક્તિ આવે છે. બાટલી ૧ ની કી. રૂ. ૨—૦ ત્રણની રૂ. ૫-૦

દેવે કેમીકલ વર્ક્સ—અમદાવાદ.

આધિ હજાર પણ સૌમ્ય છે, માત્ર ખીસ્સામાં જ દવાખાનું.

અમૃતજીવન (૨૭૨૮૬)

નામની અમૃતમય દવાનો હાથ પસા વિદાનો, અને તખીયોએ તથા જનસભાએ તમામ રોગો ઉપર ખાત્રી કરી બાળ મેળવેલો હોવાથી, દરેક ધરમાં ભરખુ દવા થઈ પડી છે. આ દવા પાસે રાખવાથી કોઈ પણ રોગની બીજ રાખવાની જરૂર રહેતી નથી; કારણ કે તે શરીરમાં થતા અંદરના અને બહારના રોગોને માટે રાખનાણુ ઉપાય છે. આ દવા બે તમારી જીંદગીનો ખર્ચ કરતા છે તે હંમેશાં પાસે રાખજો. તેનાથી અજીર્ણ, અતીસાર, કીડીરોગો, ઉદરસ, ખરબી, ઉઘડી, વા, કમળો કહેનો દુખાવા, અંધકાંઠ, નખબાઈ, કાસેરા, કૃમીના, ખસ, યુમડાં, મોઠો ચઢવો, યુક્ત, તાવ, દમ, દાંતનો દુખાવા, દાંદર, નયુવકતા, પ્રમેહ, પ્રદર, પડિરાગ, બરોગ, પ્લેગ, સાંધાનો દુખાવો, મધુપ્રમેહ, લેવ, રતના, લકવો, ચીનદોષ, વાળો, સમઘ્ટી, વરાધ, સંધીવા, હરસ, હેઝી, હાઈડીસીઝ, યુગ્મ, કીડીરોગ, વાં, દાંત, નાક, કાનના દરદો, સોજાનીંબી, સાંપ, ઉંદર, હઠકાચા કુતરાનું કોર, કંદમાળ, હાઠનું; વીજે લગભગ તમામ દરદો માટે છે અને તેથી તેનો હાથ દરેક માણસ બાળ છે કે. કી. રૂ. ૧) ત્રણની કી. રૂ. ૨—૧૦—૦. આંખથીયારાના મે. હોઠાર સાહેબ લખે છે કે અમૃતજીવન દરેક રોગ ઉપર હાથકો કરે છે તેનો અનુભવ થયો છે.

બાળકોને લગુવામાં હોંશીયાર, ચાલક અને બુદ્ધિમાન કરવા હોવાયે

મેમોરાઈન (૨૭૨૮૬)

વાપરજન. આ દવા દવાદિષ્ટ અને લહેજાદાર હોવાથી બાળકો ખુશીથી ખાઈ શકે છે. નાનાં બાળકોને નાનપણમાંથી જ આ દવાનું સેવન કરાવવાથી તેમની બુદ્ધિ અને યાદશક્તિ વધે છે. કોઈ પણ અપરા વિષયો સહેજથી સ્વીકારી શકે છે, તેમનું મગજ ઠંડુ રહે છે. શાનશક્તિઓ ખીલે છે. ગણી. તના અપરા વિષયમાં મન પરેડી જાય છે, તેનાથી તેની યાદશક્તિ તીવ્ર થયે. દર વરસે સહેજાઈથી પાસ થઈ શકશે, અને જમે તેવા વીષયો સહેજ વારમાં વખર જોખણપટ્ટોએ યાદ રહી જશે. દરેક બાળકને માટે આ દવાની ખાસ જરૂર છે, જેથી તેનું મગજ સુધરશે, આંખોનું તેજ વધશે, લોહી સુધરશે, અને શરીર તીરોથી રહી પુષ્ટ થશે. આ દવાનો હજારો વિશ્વાસીઓએ બાળ લઈ પોતાની જીંદગી સુધારી છે. કી. રૂ. ૨—૦ અટ્ટમાથી રકુબ માસ્તર બીમભાઈ મોહનભાઈ લખે છે કે—મેમોરાઈનથી બાળને હાથકો થયો છે માટે બીજો ૧ ડોઝ વી. પી. થી મોકલ્યો. મગજની અરિયરતા મટી છે ને કંઈ સારી આવે છે. વસીથી લલુભાઈ નરોતમદાસ લખે છે કે—મેમોરાઈનથી સારો હાથકો છે. બીજો ડોઝ તુરત મોકલો.

દેવે કેનીકલ વર્કસ—અમદાવાદ.

૯

ધાતુગત દોષો મટાડી જીવનચક્રિત બક્ષી મગજને પુષ્ટ કરનાર

જીવન

એ ખરેખર જીવન જ છે. આ જીવનનો ચાલુ ઉપયોગ કરવાથી દીર્ઘ જીવન પ્રાપ્ત થાય છે. મગજ પુષ્ટ થઈ શક્તિ અને ચાલુશક્તિ વધે છે, ધાતુગત દોષો મટાડી શરીર પુષ્ટ બનાવે છે. આ જીવનની બનાવટ સર્વોત્તમ દોષોથી આજે સર્વ કોષના જીવન કરતાં તે ગુણમાં ઉત્તમ જીવ્યાયું છે. તેમાં પડતી વસ્તુઓ વનસ્પતીની અને નુકસાન ન કરનાર છે. ખાવામાં સ્વાદીય, લહેજતદાર અને આરોગ્યને જીવન માટે ફાયદો બક્ષનાર છે. નળગાદ, પાંકુ, ખાંસી, કાંચ, સંઘર્ષણી, મરડો, અપહાસીત તથા ધાતુવિકારનાં દરદોમાં તેનો ગુણ અનુભવસિદ્ધ છે. અમે બીજાઓની માફક હલકા ભારી જીવંત દર ન રાખતાં માત્ર ભારે-કે જેમાં ભરમો અને કિમતી માત્રાઓ પડે છે, તેવી એક જ જાત બનાવીએ છીએ. કીંમત રૂ. ૨) રાખી છે. ત્રણની કીંમત રૂ. ૫) ચોરસ જીવંત વિદ્યાર્થીઓ, મગજનું કામ કરનારા, માસ્તરો, વડીલો વિગેરે માનસીક મહેનત કરનારને તો તે અમૂલ્યુત્તમ છે. ખરેખર કામગીર નથુરામ બંધે છે કે: જીવનથી થયે: ફાયદો થયો છે,

હરસનાશક ગુટીકા

આ દવાથી તમને મમે તેટલી જાંબો મુદતના હરસ હશે, લોહી પડતું હશે કે સુકા હશે, અને કોઈ પણ ઉપાયે મટતા નહિ હોય, બધી દવાઓ કરી કંટાળ્યા હશે, એપરેશન કરાવી ચાક્યા હશે છતાં ન મટ્યા હોય તોપણ આ દવાથી તમને હરસ મટશે, દુર્ગંધા હરસ હશે અને લોહી પડતું હશે તે તો એક જ દિવસમાં મટી જશે. આ દવા હરસ ઉપર એવી ગુણકારી જીવ્યા છે કે તેનાથી હજારો માણસોએ પોતાનું હરસનું દરદ નાશ કર્યું છે. આ સંબંધી સેંકડો સરદીશીટો મળ્યાં છે. જે સ્થળ સંક્રમથી આપી હાથ નથી. તમે એકવાર અનુભવ કરશો એટલે તમને પણ ખાત્રો થયા વગર રહેશે નહિ કો. કમ્પી ૧ ની રૂ. ૩-૦-૦. અનુપાનના કપાની કીંમત રૂ. ૨-૦-૦ મળી રૂ. ૫-૦-૦. ચોપડવાનો મલમ રૂ. ૧-૦ નો મફત.

હીસ્ટીરીઆ હર પીલ્સ.

ઓઓને જીવાન વયમાં આ રોગ લાગ્યું પડે છે. પછાક આવે, એકાન્ત થઈ માટે શીષ્ય આવે હાથપગ બંધે, કેટલીક ઓઓ કુણે ને લગારી કરે છે કેટલાકને જીવનનાં જીવનમાં જીવા આખીમાં પેસા ખર્ચે છે, આ દવાથી મમે તેવા જીવો હીસ્ટીરીઆ, વાદ, મૂર્છા અને ફેફસ મટે છે. બધી ઓઓના રોગો મટી ગયા છે એક વાર વાપરવા ખાસ લક્ષ્યમણ છે. કી. રૂ. ૨-૦-૦ અનુપાનની કી. રૂ. ૨ મળી રૂ. ૫-૦-૦ મુંબઈની કમ્પી રૂ. ૧ ની મફત.
 ફેફસ ફેફસ વકરે—આર રસ્તા, રીચીરોડ—અમદાવાદ.

ગમે તેટલા વેલવો અથવા અવલોકન હોવા છતાં પણ બે શરીરમાં શક્તિ નહીં હોય તો તે સર્વ સુખ નકામું છે.

ટૉનીક પીલ્સ

આ દવાથી શરીરમાં શક્તિ આવે છે. હાટ, મુસ, કમતર, અશક્તિ, કાંઈ અલ્લે, કમરનો દુઃખાવો મટાડે છે. મગજને થંક આપે છે, અને શરીરમાં નવી શક્તિ ઉત્પન્ન કરે છે; પાતુગત રોગો મટાડી અર્ધ પુરપલ્લ બદ્ધે છે. જેલાએ કે સ્વપ્ને કે દ્રાષ્ટપણ રસતેથી પાતુનું જીવું બંધ કરી પાતુને મદદ કરી વધારે છે. લોહી સુધારે છે, અને સંસારના ખરા આનંદનો સ્વાદ અપાડે છે. તમામ વેલવ હોય છતાં પણ બે શરીર નમળું હોય, વીર્યના ક્ષીણતા હોય, અને પાતુનું કમજોરપણું હોય તો તે સર્વ વેલવો નકામા છે. આજકાલ ખરાબ પ્રેવોળી, બ્રહ્મચર્યનું ન પાલન કરવાથી અને બાળશબ્દથી પણ શુવાન પુરો નીસ્તેજ અને વિચ્છિન્ન થઈ ગયેલા હોય છે તેવા મનુષ્યોએ ફરી નવસરથી શુવાનાવસ્થાના ખરા આનંદનો ઉપભોગ કરવો હોય તો અમારી આ દવા એકવાર ગ્રાપી જોવી. પણ માણસોએ તેનો લાભ મેળવી નવી જુવાની, નવું યજ અને નવા કિસાફને મેળવ્યો છે. ડી. ૩. ૧) તબીબી કીમત ૩. ૨-૧૦-૦.

આનંદવટી

આ દવાથી—કકડીને—જૂખ લાગે છે. ખામિયું હઠમ થઈ જાય છે અને નિયમસર ફલ સાફ થાય છે. પેટના ગડમકાટને મટાડે છે ખાવા ઉપર રૂચી થાય છે, અલ્સરથી મટાડે છે, ખરાબ બોડકાર આવતા નથી અને મોઢાને સ્વાદિષ્ટ બનાવે છે. ડી. ૩. ૧.

પ્રમેહનીવારણ પીલ્સ

તમને પ્રમેહ દ્રાષ્ટ પણ પ્રકારનો પરખીયો, કે મધુપ્રમેહ થયો હોય, જેસામે પાતુ કે રસી જતી હોય. લાજ કે તણખ બજતી હોય તો આજેજ પત્ર લખો અમારી પ્રમેહ પીલ્સ મંગાવો. તેનાથી હજારો માણસોને પ્રમેહનો રોગ મટ્યો છે, તમને પણ મટશેજ. તેની ખાત્રી રાખજો. આ દવા અનુભવસિદ્ધ છે, માટે પ્રથમ સમારી છદ્મી અને પછી પેસી માનજો. શરીર સાફ હશે તો હજારો રૂપિયા કમાશો. પ્રમેહને માટે આ દવા તરત અસર કરનાર અને ચમત્કારી છે. ડબી ૧ કીમત ૩. ૨-૦-૦. અનુપાનના કબાની કીમત ૩. ૨-૦-૦ દવા એક માસ ચાલશે. તેથી જરૂર આસપ મરો. હજારો સરદીપ્રકારો મદદા છે.

ખાદેથી કામેશ્વર નથુરામ લખે છે કે આપની પ્રમેહની ગ્રાંટકથી પ્રમેહ મટ્યો છે. બધી દવાઓથી ફલદો ન થયો તે આ દવાથી મટ્યો છે.

દેવે કેમીકલ વર્કસ—અમદાવાદ.

વન્ધ્યા પીલસ,

ગમે તેવી વન્ધ્યા સ્ત્રીને—જે સ્ત્રીને પ્રગ્ન થતી ન હોય, એકવાર પ્રગ્ન થઈ પછી પ્રગ્ન થઈ જીવતી ન હોય તેવી વન્ધ્યા સ્ત્રીને આ દવાનું સેવન કરવાથી ગર્ભ ધારણ થાય છે અને પ્રગ્ન થાય છે તે દીર્ઘાયુ થાય છે, ડબ્બીની કી. રૂ. ૪-૦ અનુપાનતી કી. રૂ. ૨-૦ અનેતી કી. રૂ. ૧-૦

પ્રાંતીજથી સોની દસસુખરામ અમથરામ લખે છે કે તમારી વન્ધ્યા પીલસથી મારી સ્ત્રીને બીલકુલ પ્રગ્ન થતી નહોતી તે તમારી વન્ધ્યાપીલસથી થઈ છે તેથી તમારો આભાર માનીએ છીએ.

કાસીન્દ્રાથી હરીબાલ સંપતરામ—તમારી દવાથીમારા સ્નેહી ની સ્ત્રીને પુત્ર પ્રાપ્તિ થઈ છે.

સોવેરીન.

આ દવામાં સુવર્ણ, સાચાં મોતા જેવી કાંમતી વસ્તુઓ પડે છે. આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી ગમે તેવા શક્તિહીન અને ધાતુહીન થયેલા માણસોને નવી જીવાતી અને શક્તિ પ્રાપ્ત થઈ બળ અને ધાતુનો પુરક વધારો થાય છે. વળા પેશાબ કે સ્વપ્ને જતી ધાતુ બંધ થાય છે શિથિલ થયેલી ઇંદ્રિયો બળવાન અને સતેજ થાય છે. પ્રમેહ મટે છે. હરસ, સંમૂલકી લેપ, જીર્ણજ્વર, દમ, પશુ મટે છે, શરીર નારોગી અને બળવાન થઈ દીર્ઘ-જીવન પ્રાપ્ત થાય છે. કી. રૂ. ૧૫

અફળનાશકગુટિ,

અશીશીઓને આ દવા એક માસ ખાવાથી અશીશુ ઊડાવે છે. ફરી દવા કે અશીશુ ખાવાની જરૂર રહેતી નથી, અશીશુમાં પૈસા બરબાદ કરી શરીરને નુકસાન કરવા મજાજતા મનુષ્યોએ જરૂર આ દવા વાપરી અશીશુ ઊડવા બહામણુ છે. ડબ્બી ૧ ની કિ. રૂ. ૨

ગીરુવાડથી રામઅવતાર વખતરામ લખે છે કે આ દવાથી દસ વરસનું અશીશુનું બંધારણ માત્ર પચીસ દિવસમાં છુટી ગયું છે. મેસરાડથી સુસાબાઈ પ્રસપજી—તમારી દવાથી અશીશુ છુટી ગયું છે.

વ્યક્તિઓ,

ઉદરસ, કફ અને દમને મટાડે છે, દવા દુધ સાથે દિવસમાં ત્રણ વખત પીવી. કી. રૂ. ૧.

દવે કેમીકલ વર્ક્સ—અમદાવાદ.

શ્રીને એકેએક રોગના પંડામાંથી બચાવી શક્તિ આપી પુષ્ટ કરનાર

સુંદરીસાથી (૨૭૨૮૬)

(લાખો સરડીફીકો મળ્યાં છે.)

મંજાલો—તે સ્ત્રીઓના તમામ રોગને માટે અકસિર છે. સ્ત્રીઓનાં કોઈ પણ દરદ નેવાં કે, લોહીવા, પ્રદર, રક્ત અને શ્વેત નેથી ચુલ્કાસ્થાનમાંથી સ્ત્રીકણ્થી, ધાટી, પીળી મળચુમળી અગર બાલ રંગના લોહી નેવી, રસી વર્ણ કરે છે, જેમાંથી અમન બળે, કાષ્ઠ પચના તળીઆમાં, કેડોમાં, માથામાં અને કોષ્ઠ વખતે આખા શરીરમાં સળુકા મારે, કાટ, ચુસ અને કળતર થાય, ત્રીણો તાવ હમેશા આવે, શરીર સુકાઈ ધોળા પ્રણી નેતું થાય; અંખિાતું તેજ કમી થાય, દિવસે દિવસે શરીર સુકાઈ બેઠાલ થાય, અશક્તિ આવે અને કામ કર્મ શકે નહિ, આખો દિવસ કેડો અને માલું કાટવાં કરે. તાવ, ઉષ્ણ, દમ, ખસી, સોજા, ઉબટી, અરૂચી, માસિક અટકાવ—દસ્તાન સંબંધી તમામ રોગ ગર્ભાશયની પીડા, કસુવાવક, સુવારોગ વિગેરે તમામ રોગ અને આના અનેક દરદોના સમુદાયે આ સુંદરીસાથી એકદમ મટાડી શકે છે.

આ સુંદરીસાથી આજ, યુવાન, અને વૃદ્ધ દરેક સ્ત્રીએ હમેશાં વાપરવા લાયક છે. નેવી તેઓના તમામ રોગ મટાડી શરીર પુષ્ટ કરે છે, દસ્તાનના રોગો થવા પામતા નથી અને ગર્ભાશયને મજા પારણ કરી શકે તેવું બનાવી પુખ્ત વયે ગર્ભ પારણ થાય છે. પીવામાં સ્વાદુષ્ટ છે. બાટલી ૧ ની કીમત રૂ. ૧) ત્રણ બાટલીના રૂ. ૨-૧૦-૦૦ પોષ્ટ. ૦-૧૦-૦૦.

શુનામકથી ફેલવેગાડી રહેમાનશાહ લખે છે કે તમારો સુંદરીસાથીની દવા બધી અકસીર છે. તેથી ધણો સારો ફાયદો થયો છે. નેથી તે વાપરવા હું ધણુને બહામણુ કરું છું.

કરાચીથી રતનશી લખમશી લખે છે કે સુંદરીસાથીની દવા ધણીજ સારી છે મેં મારા ધરમાં બે બાટલી વાપરી તેથી તમામ રોગ દૂર થયા છે. ને એક બાટલી મારા સ્નેહીને આપી તેને પણ ફાયદો થયો છે માટે બીજી ૩ બાટલી મોકલશે. અમે તમારા મોટા આભાર માનીશું. રાણાવાવથી મામદ આમદ મુતડા લખે છે કે—તમારી દવા સુંદરીસા. થોથો અંજમાં તંદુરસ્તી સારી રહે છે ને ધણો ફાયદો થયો છે ત્રણ બાટલી વાપરવાથી પુરેપુરો આરામ થયો છે.

આંબલીઆરાના ના. ઠાકોર સાહેબ લખે છે કે—સુંદરીસાથીથી ફાયદો થયો છે.

દેવે કેમીકલ વર્ક્સ—અમદાવાદ.

